agano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yes Kilisto

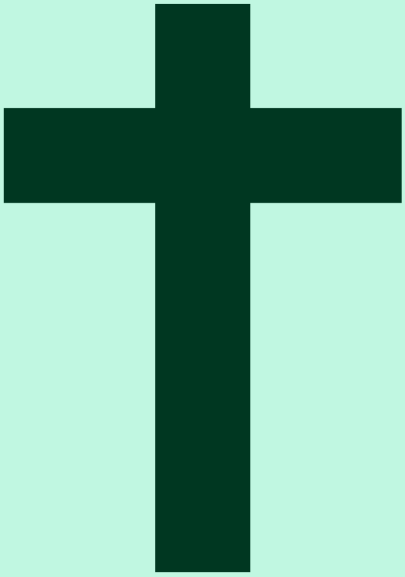

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto

The Holy Bible in the Zaramo language of Tanzania

Zaramo: Lagano da Isambi da Mndewa na Mkombola Wetu Yesu Kilisto (Bible)

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators and The Word for the World International

Language: Zaramo

Contributor: Pioneer Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 May 2025 from source files dated 20 May 2025
f5372143-dd2f-5452-9f25-3aada8fab0bd

Contents

MATAYO 1
MALUKO 51
LUKA 84
YOHANA 138
SANG'HANO 177
WALOMA 228
1WAKOLINTO 251
2WAKOLINTO 273
WAGALATIA 288
WAEFESO 297
WAFILIPI 305
WAKOLOSAI 311
1WATESALONIKE 317
2WATESALONIKE 322
1TIMOTEO 325
2TIMOTEO 332
TITO 337
FILIMONI 340
WAEBLANIA 342
YAKOBO 360
1PETULO 367
2PETULO 374
1YOHANA 378
2YOHANA 384
3YOHANA 386
YUDA 388
LUGUBULO 391

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MATAYO

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana mkipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Wasomi hawaditangile zua hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo viwandikigwe, ila vodahika kamba Usenga uno Unogile wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Vivija hanhu hawandikwe Usenga uno Unogile hakutangigwa bule, ila wanhu bwando wozuza kamba wandikigwa muisi ya Islaeli na siku hata mdiwambo da Yelusalemu.

Usenga Uno Unogile wandikigwa na Matayo, yakalile muwila kodi kipigiti Yesu viyakalile hanamkema kuwa mwanahina wake. Vivija kakala yatangigwe mditwaga da Lawi. Matayo kakala imwe wa watumigwa longo dimwe na wabili wa Kilisto, na kakala yawandikile Wayahudi. Tugatanga gano kwavija kandika mbuli kulawa Mdilagano da Umwaka kubanza mianza 60. Matayo kalonda kulagusa kamba Yesu iyo Kilisto, Mkombola yasaguligwe na Mulungu, yakalile yahokoligwe. Vivija Matayo kandika mbuli bwando za Undewa wa Kuulanga. Wayahudi wagiza kamba Kilisto kowa mndewa wa isi yao. Ila Matayo kateganya ng'hani mkuwatenda sambiwatamanile hivo mkusimulila Undewa wa Kuulanga uli muloho.

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Matayo uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi ulongelela mbuli bwando kulawa Mdilagano da Umwaka. Avo wogalumba hamwe Malagano gano mabili. Vivija wasomi wona kamba Matayo kageza kuwinza vija vitabu vitano va mwanduso va Musa vandikigwe Mdilagano da Umwaka. Mafundo ga Yesu hakigongo (5—7) golinga na Mulungu viyamgwelele Musa Malagizo hakigongo (Ng'humb. 19:3—23:23).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Matayo kosonga kwandika Usenga Unogile mkulonga mbuli za mvumbuka ya Yesu Kilisto na mwanduso wa sang'hano yake (*1—4*).
2. Abaho, Matayo kosimulila sang'hano ya Yesu na mafundo gake bwando (*5—25*).
3. Kimambukizo, Matayo kolongelela nziga ya sang'hano ya Yesu, muifa yake, na mzuso wake (*26—28*).

Wahenga wa Yesu Kilisto (Luk. 3:23-38)

1 Uno uwo msululu wa wahenga
wa Yesu Kilisto, mwana wa Daudi,
mwana wa Ablaham.*
2 Ablaham kamulela Isaka, Isaka
kamulela Yakobo, Yakobo kamulela
Yuda na ndugu zake.
3 Yuda kamulela Pelesi na Zela,
mamaao kakala Tamali, Pelesi ka-
mulela Heziloni, Heziloni kamulela
Alamu,
4 Alamu kamulela Aminadabu,
Aminadabu kamulela Nashoni,
Nashoni kamulela Salimoni,
5 Salimoni kamulela Boazi, ma-
maake kakala Lahabu, Boazi ka-
mulela Obedi, mamaake kakala
Lusi, Obedi kamulela Yese,
6 Yese kamulela Mndewa Daudi.
Daudi kamulela Selemani na mt-
wanzi yakalile mwehe wa Ulia,

* **1:1** Hano ***mwana wa*** nhegulo yake *kulawa mulukolo lwa.*

7 Selemani kamulela Lehoboamu,
Lehoboamu kamulela Abiya, Abiya
kamulela Asafu,
8 Asafu kamulela Yehoshafati,
Yehoshafati kamulela Yolamu,
Yolamu kamulela Uzia,
9 Uzia kamulela Yotamu, Yotamu
kamulela Ahazi, Ahazi kamulela
Hezekia,
10 Hezekia kamulela Manase,
Manase kamulela Amoni, Amoni
kamulela Yosia,
11 Yosia kamulela Yekonia na
ndugu zake, kipigiti kija viwa-
hamizigwe kuchola Babeli.
12 Kulawa kipigiti cha kuhamizigwa
kuchola Babeli, Yekonia kamulela
Shelitieli, Shelitieli kamulela Zeluba-
beli,
13 Zelubabeli kamulela Abiudi,
Abiudi kamulela Eliakimu, Eliakimu
kamulela Azoli,
14 Azoli kamulela Sadoki, Sadoki
kamulela Akimu, Akimu kamulela
Eliudi,
15 Eliudi kamulela Eliazali, Eliazali
kamulela Matani, Matani kamulela
Yakobo,
16 Yakobo kamulela Usufu,
yakalile mbigalo wa Maliamu
mamaake Yesu yakemigwe Kilisto.
17 Avo kukala na milelo longo
dimwe na mine kulawa Ablaham
mbaka Daudi, na milelo longo
dimwe na mine kulawa Daudi
mbaka kipigiti viwahamizigwe ku-
chola Babeli, na milelo longo dimwe
na mine kulawa uhamizo wa ku-
chola Babeli mbaka mvumbuka ya
Kilisto.

Mvumbuka ya Yesu Kilisto (Luk. 2:1-7)

18 Vino vivo mvumbuka ya
Yesu Kilisto viikalile. Mamaake,
yakemigwe Maliamu, kakala
mkasano wa Usufu, ila viwakalile
hawanakala hamoja, kaiyona kana
inda mkubitila mhiko za Loho wa
Mulungu.
19 Kwavija Usufu, mkasano wake,
kakala munhu yalibule uzenzele-
ganye, na halondile kumgela kinyala
hameso ga wanhu, avo kagelegeza
kumuleka kinyele.
20 Ila viyakalile yogelegeza gano,
msenga wa Mndewa wa kuulanga
kamulawila muna inzozi na ku-
longa, "Usufu, Mwana wa Daudi,†
sambiudumbe kumsola Maliamu
yawe mtwanzi wako. Kwavija
kapata inda mkubitila mhiko za
Loho wa Mulungu.
21 Kolela mwana mbigalo, na
gweye komkema twaga jake Yesu,
kwavija kowakombola wanhu zake
kulawa m'vilozo vao."
22 Gano gose galawilila giladi
gavikile gaja gayalongile Mndewa
kubitila muhokozi,
23 "Mhambe kopata inda na kolela
mwana mbigalo, na twaga jake
kokemigwa Imanueli."‡ Nhegulo
yake "Mulungu ka hamoja na tw-
eye."
24 Usufu viyalamuke kulawa muu-
tulo, katenda kamba msenga wa
Mndewa wa kuulanga viyamulag-
ize, avo kamsola mkasano wake
Maliamu.
25 Ila hamkwenhukile mbaka viya-
mulelile mwana mbigalo. Na heyo
kamkema twaga jake Yesu.

2

Wanhu Wali na Ilimu ya Nhondo Kulawa Haulawilo wa Zua

1 Yesu kavumbuka mkiwambo cha
Betelehemu muisi ya Yudea, mkipig-
iti cha Mndewa Helode Mkulu. Na
wanhu wali na ilimu ya nhondo
kulawa haulawilo wa zua weza
Yelusalemu,
2 wauza, "Kahalihi ayo yavum-
buke giladi yawe mndewa wa
Wayahudi? Kwavija tuyona nhondo
yake haulawilo wa zua, avo twiza
kumtambikila."
3 Mndewa Helode viyahulike
vino, kagaya ng'hani mmoyo,
heyo hamoja na wanhu wose wa
Yelusalemu.

† **1:20** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.* ‡ **1:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 7:14.

4 Kawakema wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wafundiza Malag-
izo ga Musa, kawauza, “Halihi hon-
dayaleligwe Kilisto?”
5 Wamwidika, “Mkiwambo cha
Betelehemu muisi ya Yudea,
kwavija vino vivo yandikigwe na
muhokozi,
6 ‘Na gweye, Betelehemu, uli muisi
ya Yuda,
huli mdodo hagatigati ya
watawala wa isi ya Yuda,
kwavija kulawa kumwako kolaw-
ililа mtawala
yondayawalongoze wanhu
zangu wa Islaeli.’ ”
7 Abaho, Helode kawakema
kinyele waja iwanhu wali na ilimu
ya nhondo wamulongele kipigiti kija
inhondo viyoneke.
8 Kawatuma wachole Betelehemu,
yolonga, “Gendeni mkaziuzagize
goya mbuli za mwana hiyo, na
muhamona mnongele, giladi na nie
nichole kumtambikila.”
9 Viwamambukize kumtegeleza
mndewa, wachola, na ija inhondo
iwakalile wayonile haulawilo wa
dizua, iwalongola mbaka viimile
hanhu hayakalile imwana.
10 Viwaiwene inhondo, wadeng'helela
ng'hani.
11 Viwengile mng'anda, wamona
imwana hamoja na mamaake
Maliamu, wafugama mavindi na
kumtambikila. Abaho, wafungula
masanduku gao na kumgwelela
nhunza za zahabu, ubane, na
manemane.
12 Mulungu kawazuma mnzozi
kamba sambiwambwelele Helode.
Avo wabweleganya muisi yao mku-
bitila nzila iyagwe.

Kukimbilila Misili

13 Viwacholile, msenga wa Mn-
dewa wa kuulanga kamulawila
Usufu mnzozi kalonga, “Lamuka,
msole imwana na mamaake mkim-
bilile Misili. Kaleni hiko mbaka
vondanikulongele, kwavija Helode
kokwiza kumzahila imwana giladi
yamkome.”
14 Avo Usufu kenuka, kamsola
imwana na mamaake ikilo iija, ka-
chola Misili,
15 ako kuyakalile mbaka Helode
viyadanganhike. Giladi kamba
gavikile gaja galongigwe na Mn-
dewa kubitila muhokozi, “Nimkema
Mwanangu kulawa Misili.”

Wana Wadodo Wokomigwa

16 Helode viyawene kamba
kavwiziligwa na iwanhu wali
na ilimu ya nhondo, kagevuzika
ng'hani. Kalagiza kamba wana
wose wa kimbigalo wa kiwambo
cha Betelehemu na ng'ambu zake
zose, wali na milao mibili kwiza hasi
wakomigwe, songela viyalongeligwe
na waja iwanhu wali na ilimu ya
nhondo mmbuli za ija inhondo
kipigiti viilawilile.
17 Abaho, gavikila gaja galongigwe
na muhokozi Yelemia,
18 “Dizwi dihulikwa ako Lama,
kililo na giogio kulu.
Laheli kowalililа wanage,
halonda kuhembekezwa,
kwavija wahaduhu.”

Kubwela Kulawa Misili

19 Mndewa Helode viyadangan-
hike, msenga wa Mndewa wa kuu-
langa kamulawila Usufu mnzozi ako
Misili
20 kalonga, “Lamuka, msole
imwana na mamaake, uchole muisi
ya Islaeli, kwavija wose walondile
kumkoma imwana wadanganhika.”
21 Avo Usufu kenuka, kamsola
imwana na mamaake, na kubwela
muisi ya Islaeli.
22 Ila Usufu viyahulike kamba
Alikelao iyo mtawala wa Yudea
kasola hanhu ha tataake Mndewa
Helode Mkulu, kadumba kuchola
hiko. Na heyo viyazumigwe mnzozi,
kanyelenhukila kuisi ya Galilaya.
23 Kachola, kakala mkiwambo
kikemigwe Nazaleti, giladi gavikile
gaja galongigwe na wahokozi,
“Kokemigwa Mnazaleti.”

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Mazua higo Yohana M'batiza keza, yowapetela wanhu mkiwala cha Yudea,
2 kalonga, “Lekeni vilozo venu, kwavija Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!”
3 Kwavija Yohana iyo yalongigwe na muhokozi Isaya, viyalongile,
“Munhu kenula dizwi muluwala, yolonga,
‘Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!’ ”
4 Yohana kavala guo ditendigwe na mijusu ya ngamia na lukumbulu lwa kwembe mchuno chake, na mandia gake gakala nzige na uki.
5 Wanhu kulawa Yelusalemu, kulawa muisi yose ya Yudea na ng'ambu zose za Mdibonde da Yolodani, wamcholela.
6 Wavilonga vilozo vao haulongozi wa wanhu, na heyo kawabatiza muna Ulwanda lwa Yolodani.
7 Yohana viyawawene Mafalisayo na Masadukayo bwando womwizila giladi wabatizigwe, kawalongela, “Mweye wana wa nyoka! Yalihi yawazumile kulukimbila lusango lwa Mulungu londalwize?
8 Tendeni mbuli zilagusa kamba muleka vilozo venu.
9 Sambimgelegeze kamba modaha kuikimbila nhaguso ya Mulungu mkulonga, ‘Ablaham iyo muhenga wetu.’ Nowalongela, Mulungu kodaha kusola mabwe gano na kumtendela lukolo Ablaham!
10 Nhemo ya hana gamasina ga imibiki, na kila m'biki uleka kulela mujo unogile wokanhigwa na kwasigwa muna umoto.
11 Nie nowabatiza mweye na mazi kulagusa kamba muleka vilozo venu, ila hachugu changu kokwiza yali na mhiko kubanza nie, nie silumbile hata kupapa ng'hwabasa zake. Heyo kowabatiza na Loho wa Mulungu na moto.
12 Heyo kana kia chake mmakono cha kubetela, giladi yaikunzanye ngano yake kukano na mikumvi yaisome na moto hauzimikaga.”

Kubatizigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:9-11; Luk. 3:21-22)

13 Abaho, Yesu keza kulawa Galilaya, kachola hana Ulwanda lwa Yolodani giladi yabatizigwe na Yohana.
14 Ila Yohana kageza kumgomesa, kalonga, “Nie nolondigwa kubatizigwa na gweye, na gweye kokwiza kumwangu?”
15 Ila Yesu kamwidika, “Leka iwe vino sambi, kwavija tulondigwa kutenda vino giladi kugavikiza gaja gose gayalagize Mulungu.” Avo Yohana katogola.
16 Bahaja Yesu viyabatizigwe, kalawa muna gamazi. Baho ulanga uvuguka, kamona Loho wa Mulungu yomuhumulukila yalingile kamba hua na kukala uchana yake.
17 Na dizwi kulawa kuulanga dilonga, “Ino iyo Mwanangu mnogelwa, ninogelwe nayo.”

4

Kugezigwa kwa Yesu
(Mlk. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

1 Abaho, Yesu kalongozwa na Loho wa Mulungu mbaka muluwala giladi yagezigwe na Mwenembago.
2 Viyamambukize funga ya mazua malongo mane ikilo na imisi, Yesu kona nzala.
3 Abaho, Mwenembago kamcholela kamgeza yomulongela, “Uhawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, galongele mabwe gano gagaluke mikate.”
4 Ila Yesu kedika kalonga, “Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, ‘Munhu hawa mgima sama ya mkate wiyeka, ila mkila mbuli ilawa mmulomo wa Mulungu.’ ”*

* **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 8:3.

5 Abaho, Mwenembago kamsola
Yesu mbaka Yelusalemu, Wambo
Ding'alile, na kumwika hachana
hana inhomboti ya Ing'anda ya Mu-
lungu,
6 kamulongela, “Uhawa gweye iyo
Mwana wa Mulungu, ibwanhe hasi,
kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile,
‘Mulungu kokulagizila wasenga
zake wa kuulanga,
wakudang'he mmakono gao,
giladi mgulu wako sambiuik-
wale mdibwe.’ ”†
7 Yesu kamwidika, “Vivija
yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
‘Sambiumgeze Mndewa Mulungu
wako.’ ”‡
8 Abaho, Mwenembago kamsola
Yesu mbaka hana ikigongo ki-
tali, kamulagusila ndewa zose za
ulumwengu na yenzi zake.
9 Kamulongela, “Gano gose nokug-
welela uhanifugamila mavindi na
kunitambikila.”
10 Abaho, Yesu kamulongela,
“Goboka, Mwenembago! Kwavija
yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,
‘Mtambikile Mndewa Mulungu
wako na umsang'hanikile heyo
yeiyeka!’ ”§
11 Abaho, Mwenembago ka-
muleka, na wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga weza na kum-
sang'hanikila.

Yesu Kosonga Kuwapetela Wanhu ako Galilaya
(Mlk. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

12-13 Yesu viyahulike kamba
Yohana kageligwa mkifungo, ka-
chola kukiwambo cha Nazaleti
muisi ya Galilaya. Kasegela Naza-
leti, kachola kukala Kapenaumu,
kiwambo kikalile behi na Dilamba
da Galilaya, muisi za mitala ya
Wazabuloni na Wanaftali,
14 giladi gavikile gaja galongigwe
na muhokozi Isaya,
15 “Isi ya Zabuloni na isi ya Naftali,
nzila ya kuchola m'bahali,
mwambu uyagwe wa Ul-
wanda lwa Yolodani,
Galilaya, isi ya Wamhazi!
16 Wanhu wokala mdiziza
wona mulangaza mkulu.
Na waja wose wokala muisi ya ziza
da ifa,
mulangaza uwamwemwesa.”*
17 Songela kipigiti kija Yesu ka-
songa kuwapetela wanhu yolonga,
“Lekeni vilozo venu, kwavija Un-
dewa wa Kuulanga ukwenhuka!”

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mlk. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

18 Yesu viyakalile yotembela
mumgwazo wa Idilamba da
Galilaya, kawona wandugu wabili,
Simoni yakemigwe Petulo na mdodo
wake Endelea. Wakala wotanda
nhando zao mdilamba, kwavija
wakala waloa somba.
19 Yesu kawalongela, “Ng'holelezeni,
na nie nowatenda muwe waloa
wanhu.”
20 Bahaja wazileka nhando zao,
wamkoleleza.
21 Viyacholile haulongozi kidogo,
kawona wandugu wabili wayagwe,
Yakobo na mdodo wake Yohana,
wanage Zebedayo, wakalile muna
ingalawa hamoja na tataao Zebe-
dayo, wozigongomanya nhando zao.
Yesu kawakema,
22 na baho waileka ingalawa na
tataao, wamkoleleza.

Yesu Kofundiza, Kowapetela Wanhu, na Kuwahonya Watamu
(Luk. 6:17-19)

23 Yesu kachola kila hanhu
m'viwambo va Galilaya, yofundiza
muna zing'anda zao za nhambiko
na kuupeta Usenga Unogile wa Un-
dewa wa Mulungu, na kuwahonya
wanhu wakalile na kila utamu na
unyondenyonde.
24 Mbuli zake zenela muisi yose
ya Silia. Wamgalila wanhu wose

† **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 91:11-12. ‡ **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:16. § **4:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:13. * **4:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 9:1-2.

wakalile wokugula kila utamu,
wakalile wokona vihile, wakalile na
vinyamkela, wakalile na kisango,
na wakalile waholole, na heyo
kawahonya.
25 Dale kulu da wanhu
dimkoleleza, wanhu kulawa
Galilaya, kulawa kuviwambo longo
dimwe vikemigwa Dekapoli, kulawa
Yelusalemu, Yudea, na mwambu
uyagwe wa Ulwanda lwa Yolodani.

Yesu Kowapetela Wanhu Mkigongo

5

5:1—7:29

1 Yesu viyadiwene didale da
wanhu, kakwela hakigongo, kakala
hasi. Wanahina zake wamcholela,
2 na heyo kasonga kuwafundiza.

Deng'ho da Kweli (Luk. 6:20-23)

3 "Wamota waja wakumbulu wa
loho,*
kwavija Undewa wa Kuulanga
uli wao!
4 Wamota waja wose wali na giogio,
kwavija wobwezigwa imioyo!
5 Wamota waja wali na mioyo iho-
lile,
kwavija woihala isi!
6 Wamota waja wose wali na
nzala na ng'hilu ya kutenda
ganogile,
kwavija wokwigutizwa!
7 Wamota wali na bazi,
kwavija wokonelwa bazi!
8 Wamota wali na mioyo ing'alile,
kwavija womona Mulungu!
9 Wamota wagombelezi,
kwavija wokemigwa wana wa
Mulungu!
10 Wamota awo wogazigwa sama ya
kutenda ganogile,
kwavija Undewa wa Kuulanga
uli wao!
11 "Mmota mweye haja wanhu
wahawaliga, na kuwagaza, na
kuwavwizila mbuli zose zihile sama
yangu.
12 Deng'heleleni na kutoa
ng'henze, kwavija nhunza yenu
yowa ng'hulu kuulanga. Kwavija
vino vivo wagazigwe wahokozi
wawalongole.

Munyu na Mulangaza (Mlk. 9:50; Luk. 14:34-35)

13 "Mweye iwo munyu wa isi.
Ila munyu uhagiza kilandu chake,
vodahikaze kuutenda unoge kabili?
Haunoga mkinhu chochose, ila wok-
wasigwa hanze na kubojagwa na
wanhu.
14 "Mweye iwo mulangaza wa
ulumwengu mokoneka na wanhu
wose, kamba viwodaha kuwona
mulangaza wa wambo dizengigwe
hakigongo.
15 Haduhu munhu yobwinha ki-
wenge na kukigubika na kinongo.
Ila kokika uchana hakingolobweda,
giladi kimmwemwesele kila munhu
yali mng'anda.
16 Vivo na mweye, mulangaza
wenu umwemwese haulongozi wa
wanhu, giladi wone sang'hano zenu
zinogile, na hewo wamuyenzi Tata
wenu wa kuulanga.

Mafundo ga Malagizo ga Musa

17 "Sambimgelegeze kamba niza
kugatengula Malagizo ga Musa
na mafundo ga wahokozi, ila
kugavikiza.
18 Nowalongela ikweli, mbaka
ulanga na isi vondavisegele,†
haduhu hata helufi imwe ndodo
kulawa Mmalagizo ga Musa
yondaisegezigwe mbaka mbuli zose
zivikile.
19 Avo, munhu yoyose yoleka
kutenda ndagizi imwe ili ndodo,
na kuwafundiza wanhu sambiwait-
ende, munhu iyo kokemigwa mdodo
muna Undewa wa Kuulanga. Ila
munhu yoyose yondayazitende nda-
gizi zino na kuzifundiza, munhu iyo

* **5:3** ***Wakumbulu wa loho*** nhegulo yake *wanhu wali na sulukila ya kuifundiza ng'hani mbuli za Mulungu.* † **5:18** ***Mbaka ulanga na isi vondavisegele*** nhegulo yake *mbaka ikimambukizo cha isi.*

kokemigwa mkulu muna Undewa
wa Kuulanga.
20 Kwavija nowalongela, mbuli
zenu zilibule uzenzeleganye zi-
haleka kuzibanza zija za Mafalisayo
na wafundiza Malagizo ga Musa,
hamdaha kwingila Muundewa wa
Kuulanga.

Fundo da Lusango
(Luk. 12:57-59)

21 "Muhulika kamba wanhu wa
umwaka viwalongeligwe, 'Sam-
biukome, na yoyose yondayatende
avo kotagusigwa.'
22 Ila nie nowalongela, munhu
yoyose yomonela lusango ndugu
yake kotagusigwa, na munhu yoyose
yomuliga ndugu yake kolondigwa
yagaligwe Kukitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi, na munhu yoyose yo-
longa, 'Gweye kwa m'bozi' ka mdi-
hekaheka da kwingila hana umoto
wa kuzimu.
23 Avo, kamba uhalonda kulava
nhunza yako hana ikilingo cha
kulavila nhosa, na kukumbukila
kamba kuna mbuli na ndugu yako,
24 ileke nhunza yako haulongozi
wa ikilingo cha kulavila nhosa,
tanhu genda mkailumbe na ndugu
yako, abaho, leka ubwele uilave
nhunza yako.
25 "Ilumbe hima na munhu yoku-
tagusa, kipigiti mng'hali mnzila
mchola kukitala, giladi sambiyaku-
gale ha mulamula, na mulamula
yakugele mmakono ga wemilizi, na
wemilizi wakugele mkifungo.
26 Nokulongela ikweli, hulawa
himo mbaka ulihe deni jako jose.

Fundo da Ugoni

27 "Muhulika kamba ilongwa,
'Sambiutende ugoni.'
28 Ila nie nowalongela, munhu
yoyose yomulola mtwanzi mkumsu-
lukila, kesha kutenda nayo ugoni
mmoyo wake.
29 Avo kamba siso jako da
ukulume dokutenda utende vilozo,
ding'ole ujase kutali nagwe! Vinoga
kumwako kwagiza kipindi kimwe
cha lukuli lwako kubanza lukuli
lwako lose lwasigwe kuzimu.
30 Na kamba mkono wako wa
ukulume wokutenda utende vilozo,
ukanhe uwase kutali nagwe! Vinoga
kumwako kwagiza kipindi kimwe
cha lukuli lwako kubanza lukuli
lwako lose luchole kuzimu.

Fundo da Nyasa
(Mat. 19:9; Mlk. 10:11-12; Luk. 16:18)

31 "Vivija ilongigwa, 'Munhu
yoyose yomwasa mtwanzi wake,
kolondigwa yamwandikile lupwilili
lwa nyasa.'
32 Ila nie nowalongela kamba,
munhu yoyose yomwasa mtwanzi
wake, ila tu sama ya kilamso cha
ugoni, komtenda mtwanzi hiyo
yawe mgoni, na munhu yoyose
yomsola mtwanzi hiyo kotenda
ugoni.

Fundo da Kuiduila

33 "Vivija muhulika kamba wanhu
wa umwaka viwalongeligwe, 'Sam-
biuiduile uvwizi ila ugoge kiduilo
chako chuuiduile ha Mndewa.'
34 Ila nie nowalongela, sam-
bimuiduile kabisa. Sambimuiduilile
ulanga, kwavija kicho kigoda cha
undewa cha Mulungu,
35 ama sambimuiduilile isi, kwav-
ija kicho kigoda chake cha kwikila
magulu gake, ama sambimuiduilile
Yelusalemu, kwavija dijo wambo da
Mndewa Mkulu.
36 Vivija sambiuiduilile pala jako,
kwavija hudaha kutenda hata luvili
lwako lumwe kuwa luzelu ama lu-
titu.
37 Mbuli zenu ziwe 'Ona' kamba
ihawa 'Ona' ama 'Sio' kamba ihawa
'Sio.' Chochose chondakibanze
mbuli zino cholawa ha Mwenem-
bago.

Fundo da Kuibwelezela
(Luk. 6:29-30)

38 "Muhulika ilongigwa kamba,
'Siso kwa siso, na zino kwa zino.'
39 Ila nie nowalongela, sam-
bium'bwelezele mtenda gehile.
Munhu yahakutoa kanza da uku-
lume, muhindusile na diyagwe.

40 Na munhu yahakugala kukitala na kukusolela shati jako, vivija mulekele na koti jako.
41 Kamba munhu yahakushulutiza umpapile bahasha yake kilometa imwe, mpapile kilometa mbili.
42 Munhu yondayakupule, mgwelele, na munhu yoyose yolonda umkalizi, sambiumuhindukile kisogo.

Kuwanogela Wadumuka (Luk. 6:27-28, 32-36)

43 "Muhulika kamba ilongigwa, 'Mnogele munhu wa habehi nagwe, na umwihile mdumuka wako.'
44 Ila nie nowalongela, wanogele wadumuka zako na muwatambikile waja wose wowagaza,
45 giladi muwe wana wa Tata wenu wa kuulanga. Heyo yowamwemwesela zua jake wanhu wehile na wanogile, na yowatoela mvula wazenzeleganye na wanhu walibule uzenzeleganye.
46 Ihawa mowanogela wanhu wose waja wowonogela mweye, mopata nhunza yaki? Kwavija hata wawila kodi wotenda vivo!
47 Na kamba mowalamsa ndugu zenu weiyeka, kinhu chaki kikulu kimtenda kubanza wayagwe? Hata Wamhazi wotenda vivo!
48 Avo, sambimuhungule hanhu kamba Tata wenu wa kuulanga viyalekile kuhungula hanhu!

6

Fundo da Kuweng'ha Wakumbulu

1 "Iteganyeni, sambimtende mbuli zenu zinogile haulongozi wa wanhu giladi mwoneke na hewo, kwavija muhatenda hivo ham'bokela nhunza kulawa ha Tata wenu wa kuulanga.
2 "Uhamwing'ha mkumbulu, sambiumulongele munhu yoyose mkutoa mhalati, kamba viwotenda videlenya muna zing'anda za nhambiko na mzinzila, giladi watogoligwe na wanhu. Nowalongela ikweli, wanhu hiwo wesha kubokela nhunza yao.
3 Ila uhamwing'ha mkumbulu, hata mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume,*
4 avo nhunza yako yowa mkifiso. Abaho, Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Fundo da Kutambika (Luk. 11:2-4)

5 "Muhatambika, sambimuwe kamba videlenya! Kwavija hewo wonogelwa kutambika kuno wemile wima muna zing'anda za nhambiko na mzinzilamhanda, giladi woneke na wanhu. Nowalongela ikweli, wesha kubokela nhunza yao.
6 Ila uhatambika, ingila mdigati jako, hinda ulwivi, na tambika ha Tataako yali mkifiso. Abaho, Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.
7 "Muhatambika, sambimulonge mbuli bwando zilibule nhegulo ha Mulungu, kamba viwotenda Wamhazi, kwavija wogelegeza kamba wohulikwa sama ya mbuli zao kuwa bwando.
8 Sambimuilinge nao, kwavija Tata wenu kovitanga chumulonda hata mng'hali hamunampula.
9 Avo tambikeni kamba vino,
'Tata wetu wa kuulanga,
twaga jako diyenzigwe,
10 Undewa wako wize,
chuulonda kitendeke muisi kamba viili kuulanga.
11 Utugwelele mandia getu ga kila zua.
12 Vigele kumgongo vilozo vetu,
kamba tweye vituwagela kumgongo wanhu watutendile mbuli zihile.
13 Sambiutugele mkugezigwa,
ila utukombole kulawa ha Mwenembago.

* **6:3** ***Mkono wako wa ukumoso sambiuvitange kitendigwa na mkono wako wa ukulume*** nhegulo yake *kija chuutenda sambikitangigwe na hata na ndugu yako ama mbwigaako yali habehi nagwe.* † **6:13** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.***

Kwavija Undewa, na mhiko, na yenzi vako gweye gunge na gunge. Amina.'†

14 "Kwavija kamba muhawagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga kovigela kumgongo vilozo venu.
15 Ila kamba hamuwagela kumgongo wanhu wawatendile mbuli zihile, vivija na Tata wenu wa kuulanga havigela kumgongo vilozo venu.

Fundo da Kufunga

16 "Muhafunga, sambimnyunguale kamba viwotenda videlenya, kwavija wosinalika giladi watogolwe na wanhu kamba wafunga. Nowalongela ikweli, wesha kubokela nhunza yao.
17 Uhafunga, suluza kihanga chako abaho bakaza mavuta pala jako,
18 giladi wanhu sambiwavitange kamba kufunga. Ila Tataako yoleka koneka, kovitanga. Na Tataako, yolola kija kitendeke mkifiso, kokugwelela nhunza.

Kwika Ngama Kuulanga (Luk. 12:33-34)

19 "Sambimwiikile ngama muisi, aho hana ivimhungu na ng'hangaga hondawabanange, na wabavi wobena wokwingila na kwiba.
20 Ila ikeni ngama kuulanga, kulibule vimhungu na ng'hangaga wondawabanange, na wabavi hawabena na kwingila na kwiba.
21 Kwavija hanhu haili ngama yako, vivija na moyo wako baho hondaukale.

Kiwenge cha Lukuli (Luk. 11:34-36)

22 "Siso dijo kiwenge cha lukuli. Ihawa siso jako gima, lukuli lwako lose lomema mulangaza.
23 Ila siso jako dihabanangika, lukuli lwako lose lomema ziza.‡ Na kamba mulangaza uli mgati yako wowa ziza, avo ziza hijo dowa kulu!

Mulungu na Mali (Luk. 16:13; 12:22-31)

24 "Haduhu munhu yodaha kuwasang'hanikila wandewa wabili, kwavija komwihila imwe na kumnogela iyagwe, ama komnanahila imwe na kum'beza iyagwe. Hudaha kumsang'hanikila Mulungu kuno usang'hanikila mali.
25 "Avo nowalongela, sambimuigazile ugima wenu, kamba mje choni ama mung'we choni, ama ng'huli zenu, kamba m'vale choni. Ugima hauzamile kubanza mandia? Na lukuli haluzamile kubanza vivalo?
26 Waloleni ndege wa kuulanga, hawahanda, hawahuna, na hawakunzanya mmakano, na Tata wenu wa kuulanga kowagwelela mandia. Avo, mweye mzama ng'hani kubanza ndege.
27 Yalihi mmwanza wenu mkuigaza yodaha kuiyongezela saa dimwe da ugima wake?
28 "Habali muigazila vivalo? Loleni malua ga kumgunda vigokula, hagasang'hana ama kuitendela vivalo.
29 Nowalongela kamba hata Selemani na yenzi yake yose havazigwe vinogile kamba dimwe da malua gano.
30 Ihawa kamba Mulungu kodivaza jani da kumgunda, dija lelo dabaho na mayo dokwasigwa muna umoto, vino heyo haleka kuwavaza vinogile mweye wanhu muli na nhamanila ndodo?
31 "Avo sambimuigaze mkulonga, 'Toja choni?' ama 'Tong'wa choni?' ama 'Tovala choni?'
32 Kwavija Wamhazi wovizahila vinhu vino vose, na Tata wenu wa kuulanga kovitanga kamba movilonda vinhu vino vose.
33 Ila uzahileni tanhu Undewa wa Mulungu na ndagizi zake, na vinhu vino vose mogweleligwa.
34 Avo sambimuigazile mayo, kwavija mayo yowa na migayo yake

‡ **6:23** Hano ***ziza*** nhegulo yake *kuleka kuvimanya.*

yenyego. Mgayo wa zua dimwe
wotosha kwa zua dimwe."

7

Kuwatagusa Wayagwe
(Luk. 6:37-38, 41-42)

1 "Sambimuwataguse wayagwe,
na Mulungu hawatagusa mweye,
2 kwavija kamba vimuwatagusa
wayagwe, vivo na Mulungu von-
dayawataguse mweye, na mhima
iija yondamuwapimile wayagwe,
iyo mhima yondampimilwe mweye.
3 Habali ukilola kikupi msiso da
ndugu yako, na huchona kibanzi kili
msiso jako mwenyego?
4 Kodaha vilihi kumulongela
ndugu yako, 'Beta nikulave kikupi
mdisiso jako,' kuno gweye kuna
kibanzi mdisiso jako?
5 Gweye kidelenya! Songa
tanhu kulava kibanzi msiso jako
mwenyego, giladi udahe kulola
goya, abaho, leka ulave kikupi msiso
da ndugu yako.
6 "Sambimuwagwelele umbwa
vinhu ving'alile, kamba muhatenda
avo, wowahindukila na kuwadega,
na sambimuwasile mitumbi lulu
zenu, kamba muhatenda avo,
wozibojaga.

Pula, Zahila, Toa Hodi
(Luk. 11:9-13)

7 "Puleni, mogweleligwa. Za-
hileni, movumbula. Toeni hodi,
movugulilwa.
8 Kwavija yoyose yopula kog-
weleligwa, na yoyose yozahila
kovumbula, na yoyose yotoa hodi
kovugulilwa.
9 Ama yalihi mmwanza wenu,
kamba mwanage yahampula mkate,
komgwelela dibwe?
10 Ama yahampula somba, komg-
welela nyoka?
11 Ihawa mweye mtenda mbuli
zihile, movitanga kuwagwelela wa-
nenu vinhu vinogile, avo, Tata
wenu wa kuulanga kabanza ng'hani
kuwagwelela vinhu vinogile waja
wose wompula!
12 "Avo, chochose chumulonda
mtendeligwe na wanhu, na mweye
muwatendele vivo, kwavija gano
gago mafundo ga Malagizo ga Musa
na wahokozi.

Lwivi Lusisili
(Luk. 13:24)

13 "Ingileni mkubitila lwivi lu-
sisili, kwavija lwivi lugazi na zila
gazi dilongoza kuubananzi, na won-
dawengile kubitila zila hijo wowa
bwando.
14 Ila lwivi lusisili na inzila yakiba-
bani ilongoza kuugima, na wanhu
wondawayone wowa wadodo.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-44)

15 "Iteganyeni na wahokozi
wa uvwizi, womwizileni kunze
walingile kamba ng'hondolo, ila
mgati mbwizi wodumbiza.
16 Mowatambula kubitila sang'hano
zao. Vino wanhu wobawa zabibu
muna imizomola, ama tini muna
imingemba?
17 Avo, m'biki unogile wolela mujo
unogile, ila m'biki wihile wolela
mujo wihile.
18 M'biki unogile haudaha kulela
mujo wihile, na m'biki wihile hau-
daha kulela mujo unogile.
19 Na m'biki wowose uleka kulela
mujo unogile wokanhigwa na
kwasigwa muna umoto.
20 Avo, mowatambula kubitila
sang'hano zao.

Siwatangile Mweye
(Luk. 13:25-27)

21 "Sio kila munhu yonikema, 'Mn-
dewa, Mndewa' yondayengile muna
Uundewa wa Kuulanga, ila heyo
yogatenda gaja goyolonda Tataangu
wa kuulanga.
22 Mdizua da nhaguso wanhu
bwando wonilongela, 'Mndewa,
Mndewa! Hatuhokole mditwaga
jako, na mditwaga jako tuwinga
vinyamkela, na kutenda mizonza
bwando?'
23 Abaho, nowalongela, 'Si-
watangile mweye. Segeleni

hamwangu, mweye watenda gehile!'

Wazenga Ng'anda Wabili
(Luk. 6:47-49)

24 "Avo munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuzisang'hana kolinga na munhu yali na nzewele yozenga ng'anda yake uchana ya dibwe.
25 Mvula itoa, nyanda zitula, na beho dibuma na kuitoa ng'anda hiyo, ila haitulike, kwavija msingi wake uzengigwa mdidibwe.
26 "Ila munhu yoyose yohulika mbuli zangu na kuleka kuzisang'hana kolinga na munhu m'bozi yozenga ng'anda yake mmisenga.
27 Mvula itoa, nyanda zitula, na beho dibuma na kuitoa ng'anda hiyo, nayo itulika, na nhulika yake ikala ihile ng'hani!"

Udaho wa Yesu

28 Yesu viyamambukize kulonga gano, didale da wanhu dikanganya mafundo gake,
29 kwavija hafundize kamba wafundiza zao wa Malagizo ga Musa, ila kafundiza kamba munhu yali na udaho.

8

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mlk. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

1 Yesu viyahumuluke kulawa mkigongo, madale makulu ga wanhu gamkoleleza.
2 Na munhu yakalile na dikulu kamwizila na kamfugamila mavindi, kalonga, "Mndewa, uhalonda, kodaha kunihonya."
3 Yesu kagolosa mkono wake, kamkwasa, kamulongela, "Nolonda, uhonyigwe!" Bahaja kahonyigwa utamu wake.
4 Abaho, Yesu kamulongela, "Tegeleza, sambiumulongele munhu, ila genda ukailaguse ha mkulu wa nhambiko, abaho ukalave nhosa kamba viyalagize Musa, giladi wanhu wose watogole kamba kuhona."

Yesu Komuhonya Mtumigwa wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma
(Luk. 7:1-10)

5 Yesu viyengile Kapenaumu, mkulu wa asikali mia wa Loma kamwizila, kamuyalalila
6 na kulonga, "Mndewa, mtumigwa wangu katambalala ukae, kaholola, mtamu ng'hani."
7 Yesu kamulongela, "Nokwiza kumuhonya."
8 Ija imkulu wa asikali mia wa Loma kamwidika, "Mndewa, nie silumbile gweye wingile mng'anda yangu, ila longa mbuli tu, na mtumigwa wangu kohona.
9 Kwavija nie mwenyego na munhu nikigwe hasi ya udaho, nna asikali hasi yangu. Nomulongela imwe, 'Genda!' na heyo kochola, na nomulongela iyagwe, 'Izo!' na heyo kokwiza. Na nomulongela mtumigwa wangu, 'Tenda vino!' na heyo kotenda."
10 Yesu viyahulike vino, kakanganya na kuwalongela waja wakalile womkoleleza, "Nowalongela ikweli, sinamona munhu yoyose muisi ya Islaeli yali na nhamanila ng'hulu kamba ino.
11 Nowalongela kamba wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua* na wokala hana ulusona hamoja na Ablaham, Isaka, na Yakobo Muundewa wa Kuulanga.
12 Ila Wana wa Undewa† wokwasigwa hanze mdiziza, ako kondawalile na kugegedula meno."
13 Abaho, Yesu kalonga na ija imkulu wa asikali mia wa Loma, "Genda, yotendeka kamba vija vuutamanile."
Na kipigiti kikija mtumigwa wake kahona.

* **8:11** ***Wanhu bwando wokwiza kulawa haulawilo wa zua na hauswelo wa zua*** nhegulo yake *Wamhazi bwando wokwiza kulawa kila hanhu muulumwengu wose.* † **8:12** ***Wana wa Undewa*** nhegulo yake *Wayahudi.*

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mlk. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

14 Yesu viyavikile hakae ha Petulo,
kam'vika mama mkwe yake Petulo
kawasa mulusazi mtamu wa homa.
15 Kamkwasa mkono wake, na
homa imulawa, abaho kenuka na
kusonga kumsang'hanikila.

16 Viivikile ichungulo, wamgalila
wanhu bwando wakalile na
vinyamkela, na heyo kawawinga
ivinyamkela mkuwakomhokela, na
kawahonya wanhu wose wakalile
watamu.
17 Giladi gavikile gaja ga-
longigwe na muhokozi Isaya, "Heyo
mwenyego kausola unyondenyonde
wetu na kavipapa vitamu vetu."

Wanhu Wolonda Kumkoleleza Yesu
(Luk. 9:57-62)

18 Yesu viyadiwene didale da
wanhu domzunguluka, kawalagiza
wanahina zake wachole mwambu
uyagwe wa dilamba.
19 Mfundiza Malagizo ga Musa
kamcholela, kamulongela, "Mkulu-
funzi, nokuwinza kokose kuuchola."
20 Yesu kamulongela, "Mbwizi
wana mhango, na ndege wa kuu-
langa wana mvulu, ila nie, Mwana
wa Munhu, kabule hanhu ha kutam-
balika pala jake."

21 Mwanahina iyagwe kamulon-
gela, "Mndewa, nileke tanhu nyhole
hazike tataangu."

22 Yesu kamulongela, "Ng'hweleleza
nie, waleke wadanganhike wazike
wadanganhike wayao."‡

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mlk. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

23 Abaho, Yesu kakwela muin-
galawa hamoja na wanahina zake.
24 Bahaja dilawila kukuzumbi
kulu mdilamba, avo mawimbi
gaimemeza mazi ingalawa. Ila Yesu
kakala yawasile.

25 Wanahina zake wamcholela
wamulamusa, walonga, "Mndewa,
tukombole! Todanganhika!"

26 Yesu kawedika, "Mweye wanhu
muli na nhamanila ndodo, ha-
bali mkona bwembwe?" Abaho,
kenuka na kudikomhokela dibeho
na gamawimbi, na kukala hapozike.

27 Wanahina zake wakanganya,
walonga, "Ino iyo munhu wa vilihi?
Hata beho na mawimbi vomuhu-
lika!"

Yesu Kowahonya Wanhu Wabili Wali na Vinyamkela
(Mlk. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

28 Yesu viyavikile mwambu
uyagwe wa idilamba hana iisi
ya Gadala, kaiting'hana na
wanhu wabili wali na vinyamkela
wakalile wolawa mmapanga.
Wakala wodumbiza ng'hani mbaka
hakukalile na munhu yadahile
kubita nzila iyo.
29 Waguta nyangi, walonga, "Kotu-
londa choni, Mwana wa Mulungu?
Kwiza kutugaza kipigiti king'hali
hakinavika?"§

30 Behi na aho kukala na dale kulu
da mitumbi wodila.
31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu,
walonga, "Uhatuwinga, tuleke tuc-
hole tukengile mdidale dija da mi-
tumbi."

32 Yesu kawalongela, "Gendeni!"
Avo walawa, wachola kuwengila mi-
tumbi. Baho dale jose da imi-
tumbi dihumulukila kubonde mdi-
gema, dingila mdilamba na kudan-
ganhika mmazi.
33 Waja iwanhu wakalile
wowachunga imitumbi wakimbila,
wachola hana ikiwambo na kuwa-
longela wanhu mbuli zose, hamoja
na gaja gawalawilile waja wanhu
wakalile na vinyamkela.
34 Avo, wanhu wose wa ikiwambo
kija walawa, wamcholela Yesu, na
viwamuwene, wamuyalalila yaha-
lawe muisi yao.

‡ **8:22** Yesu hano kakala yowalonga wanhu wadanganhike muloho.

§ **8:29** ***Kipigiti king'hali hakinavika*** nhegulo yake *kipigiti cha ikimambukizo cha ulumwengu Mulungu kuwatagusa wanhu wali muisi.*

9

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole (Mlk. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

1 Yesu kakwela muingalawa, kaloka na kuvika mkiwambo chake.
2 Wanhu wayagwe wamgalila munhu yaholole, yatambalale mulusazi. Yesu viyaiwene nhamanila yao, kamulongela ija imunhu yaholole, “Gangamala, mwanangu! Vilozo vako vigeligwa kumgongo.”
3 Abaho, wafundiza Malagizo ga Musa wakalile baho wailongela wenyego kwa wenyego, “Munhu ino kofukula!”
4 Yesu kavitanga vija viwakalile wogelegeza, kalonga, “Habali mgelegeza vihile mmioyo yenu?
5 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga, ‘Vilozo vako vigeligwa kumgongo,’ ama kulonga, ‘Ima wima utembele?’
6 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi.” Abaho, kamulongela ija imunhu yaholole, “Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako!”
7 Ija imunhu kema wima, na kuchola ukae.
8 Wanhu viwonile gano, wakanganya na kudumba, na kumuyenzi Mulungu yawagwelele wanhu udaho kamba uja.

Yesu Komkema Matayo (Mlk. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

9 Yesu viyakalile yochola kulawa haja, kamona munhu yokemigwa Matayo yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi, na heyo kamulongela, “Ng'holeleza.”
Matayo kenuka, kamkoleleza.
10 Yesu na wanahina zake wakala woja mandia ga ichungulo hakae ya Matayo. Wawila kodi bwando na wene vilozo wayagwe weza na kuja hamoja na hewo.
11 Mafalisayo viwonile gano, wawauza wanahina zake, “Habali mkulufunzi wenu yoja na wawila kodi na wene vilozo wayagwe?”
12 Yesu viyahulike vino, kalonga, “Wanhu wagima hawamulonda mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda.
13 Gendeni mkaifundize nhegulo ya ulonzi uno, ‘Nolonda bazi na sio nhosa.’* Kwavija sizile kuwakema wanhu walibule vilozo, ila wanhu wali na vilozo.”

Mbuza ya Kufunga (Mlk. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

14 Abaho, wanahina wa Yohana M'batiza wamcholela Yesu, wamuuza, “Habali tweye na Mafalisayo tofunga, ila wanahina zako hawafunga?”
15 Yesu kawedika, “Wahenza wa mulawilamhambe wodaha vilihi kulila kipigiti viwali hamoja na heyo? Ila kipigiti chokwiza, mulawilamhambe vondayasegezigwe kulawa kumwao, leka na hewo wafunge.
16 “Haduhu munhu yogela kidanga cha kivalo cha sambi muna ikivalo cha umwaka, kwavija ikidanga choikunza na kuchongeza ikizonzo cha ikivalo cha umwaka.
17 Na wanhu hawagela divai ya sambi muna ivibuyu vitendigwe na kwembe va umwaka. Kamba wahatenda avo, ivibuyu vitendigwe na kwembe votulika, na idivai yokwitika, na ivibuyu vitendigwe na kwembe vobanangika. Ila divai ya sambi yogeligwa muna ivibuyu vitendigwe na kwembe va sambi, na vose vowa vigima.”

Mndele wa Mkulu na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu (Mlk. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

18 Yesu viyakalile yolonga vino, mkulu imwe wa ng'anda ya nhambiko kamcholela, kamfugamila mavindi, kamulongela, “Mndele wangu sambisambi kadanganhika, ila izo umwikile mkono wako na heyo kowa mgima.”
19 Avo Yesu hamoja na wanahina zake, wenuka, wamkoleleza.

---

* **9:13** ***Nolonda bazi na sio nhosa*** nhegulo yake *Sambimunigwelele nie nhosa, ila nolonda muwonele bazi wanhu wayagwe.*

20 Baho mtwanzi yakalile na
utamu wa kutumika mkipigiti
cha milao longo dimwe na mibili
kamwizila Yesu kukisogo, abaho,
kalukwasa lugigo lwa kivalo chake.
21 Kwavija kakala yoilongela
mwenyego, “Ihawa nihagoga tu valo
jake, nohona.”
22 Yesu kahinduka kamona, ka-
mulongela, “Mndele, gangamala!
Nhamanila yako ikuhonya.” Kipigiti
kikija mtwanzi ija kahona.
23 Yesu viyavikile hakae ya ija
imkulu wa ng'anda ya nhambiko,
na viyawawene wotoa mhalati,† na
wanhu bwando wolila ng'hani,
24 kalonga, “Segeleni! Mndele ino
hadanganhike, ila kawasa!” Abaho,
wanhu wose wamseka.
25 Didale da wanhu vidilavigwe
kunze, Yesu kengila mng'anda, kam-
goga mkono ija imndele, na heyo
kenuka.
26 Mbuli zino zenela hanhu hose
muisi ija.

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili

27 Yesu viyakalile yochola kulawa
haja, vimbugumbugu wabili wamk-
weleleza, woguta nyangi, “Tonele
bazi, Mwana wa Daudi!”‡
28 Yesu viyengile mng'anda, waja
vimbugumbugu wamcholela, na
Yesu kawauza, “Motogola kamba nie
nodaha kuwahonya mweye?”
Wedika, “Ona, Mndewa!”
29 Abaho, kagakwasa meso gao,
kalonga, “Mtendeligwe kamba vija
vumtamanila!”
30 Na meso gao gagubuligwa. Yesu
kawazuma ng'hani, kawalongela,
“Sambimmulongele munhu yoyose
mbuli ino!”
31 Ila hewo wachola na kubwililisa
mbuli za Yesu kila hanhu muisi ija.

Yesu Komuhonya Munhu Bubui

32 Wanhu viwakalile wosegela,
wamgalila munhu yakalile bubui
yali na kinyamkela.
33 Kinyamkela viyawingigwe, ija
imunhu kasonga kulonga, na wanhu
wose wakanganya, walonga, “Hatu-
nachona kinhu kamba kino muisi ya
Islaeli!”
34 Ila Mafalisayo walonga,
“Kowinga vinyamkela na mhiko za
mkulu wa vinyamkela.”

Yesu Kowonela Bazi Wanhu

35 Yesu kachola mmiwambo na
m'viwambo vose, yofundiza mz-
ing'anda zao za nhambiko, youpeta
Usenga Unogile wa Undewa wa Mu-
lungu, na kuhonya kila utamu na
unyondenyonde.
36 Viyadiwene didale da wanhu,
kawonela bazi, kwavija wakala
wogaya na wabule munhu wa
kuwataza, kamba ng'hondolo wal-
ibule mchunga.
37 Abaho, kawalongela wanahina
zake, “Va kuhuna vimema ila wahu-
naji wadodo.”
38 Avo mpuleni mwene mgunda,
yawagale wahunaji wahune vakuja
vake.

10

Watumigwa wa Kilisto Longo Dimwe na Wabili (Mlk. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

1 Yesu kawakema wanahina
zake longo dimwe na wabili na
kuwagwelela udaho wa kuwinga
vinyamkela na kuhonya kila utamu
na unyondenyonde.
2 Gano gago matwaga ga wa-
tumigwa wa Kilisto longo dimwe
na wabili, wa mwanduso Simoni,
yakalile yokemigwa Petulo, na
ndugu yake Endelea, Yakobo na
ndugu yake Yohana wanage Zebe-
dayo,
3 Filipo na Batolomayo, Tomaso na
Matayo muwila kodi, Yakobo mwan-
age Alufayo, Tadayo,
4 Simoni, yakalile yokemigwa
Mgombeleza Isi ya Islaeli, na Yuda
Isikalioti, yamuhonzile Yesu.

† **9:23** Kutoa mhalati ikala nzoela ya Wayahudi kipigiti munhu yahadanganhika. ‡ **9:27** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

Yesu Kowalagiza Wanahina Longo Dimwe na Wabili
(Mlk. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

5 Yesu kawalagiza wano longo dimwe na wabili, kawalongela, “Sambimchole muisi ya Wamhazi ama kwingila mkiwambo cha Wasamalia,
6 ila gendeni ha ng'hondolo wapotele, awo wali wanhu wa Islaeli.
7 Ako kumchola, peteni mulonga, ‘Undewa wa Kuulanga ukwenhuka!’
8 Honyeni watamu, zuseni wadanganhike, wahonyeni watamu wa dikulu, wingeni vinyamkela. Mgweleligwa bule, laveni bule.
9 Sambimsole hela yoyose mmikwiji yenu,
10 sambimsole mkoba wa mwanza, ama koti da ikabili, ama ng'hwabasa, ama fimbo. Kwavija msang'hana kolondigwa yagweleligwe kitumetume chake.
11 “Vondamwingile mdiwambo ama mkiwambo, zahileni munhu yowatogola, giladi mkale hamwake mbaka vondamsegele.
12 Vondamwingile muna ing'anda ija walamseni wanhu wa ng'anda ija.
13 Na kamba wanhu wa ng'anda hiyo wahawabokela, walekeleni tindiwalo jenu, ila kamba hawawabokela, tindiwalo jenu diwabwelele mweye.
14 Ihawa munhu yoyose hawabokela mweye ama kuzitegeleza mbuli zenu, muhalawa muna ing'anda hiyo ama mkiwambo hicho, kung'unheni timbwisi dinanahile mmagulu genu, kamba usindila ulagusa kamba hewo wenyego waulema Usenga wa Mulungu.
15 Nowalongela ikweli, yodahika wanhu wa viwambo va Sodoma na Gomola koneligwa bazi mdizua da nhaguso kubanza wanhu wa kiwambo hicho!

Migayo Ikwiza
(Mlk. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

16 “Tegelezeni! Nie nowatuma kamba ng'hondolo mdidale da mbwizi, muwe na nzewele kamba nyoka na muwe na moyo uholile kamba hua.
17 Iteganyeni na wanhu, kwavija wowagala mweye kukitala, na wowalanha mbalati muna zing'anda zao za nhambiko.
18 Mogaligwa ha wakulu wa isi na wandewa sama yangu nie, giladi munilavile usindila kumwao na ha Wamhazi.
19 Vondamgaligwe mkitala, sambimgelegeze kamba mulonge choni ama mulonge vilihi, kwavija kipigiti kicho mogweleligwa mbuli ya kulonga.
20 Kwavija sio mweye wondamulonge, ila Loho wa Tata wenu iyo yondayalonge kubitila mweye.
21 “Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na tata komuhonza mwanage, na wana wowahonza watata zao na wamama zao, na kuwatenda wakomigwe.
22 Mokwihilwa na wanhu wose sama ya twaga jangu. Ila yondayazaganye mbaka hakimambukizo, iyo yondayakomboligwa.
23 Wahawagaza mkiwambo kimwe, kimbilileni mkiwambo kiyagwe. Nowalongela ikweli, nie, Mwana wa Munhu, nokwiza kipigiti hamnamambukiza kubita m'viwambo vose va Islaeli.
24 “Mwanahina ham'banza mkulufunzi wake, na nyakadala ham'banza mndewa wake.
25 Yotosha mwanahina kuwa kamba mkulufunzi wake, na nyakadala kuwa kamba mndewa wake. Ihawa mkulu wa ng'anda kokemigwa Belizebuli,* haibanza ng'hani wanhu wa ng'anda yake kukemigwa matwaga gehile ng'hani!

Yolondigwa Kudumbigwa
(Luk. 12:2-7)

26 “Avo sambimuwadumbe wanhu wano, kwavija haduhu kinhu

* **10:25** ***Belizebuli*** iyo mkulu wa vinyamkela.

kigubikigwe chondakileke kugubuligwa, ama kifisigwe chondakileke kutangigwa.
27 Kiniwalongela mdiziza, kipeteni hamulangaza, na kimuhulika kinyong'onywa, kipeteni mwa wanhu wose.
28 Sambimuwadumbe waja wose wokoma lukuli, ila hawadaha kukoma loho, mdumbeni Mulungu yodaha kubananga vose lukuli na loho na kuvasa kuzimu.
29 Vitongwa vibili haviuzigwa na hela ndodo? Ila hata kitongwa kimwe hakilagala hasi kamba Tata wenu halondile.
30 Na hata mvili zose zili mmapala genu zipetwa.
31 Avo sambimdumbe, mweye mnogeligwa ng'hani na Mulungu kubanza vitongwa bwando!

Kumtogola na Kumulema Kilisto
(Luk. 12:8-9)

32 "Munhu yoyose yonitogola haulongozi wa wanhu, vivija na nie nomtogola haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.
33 Ila munhu yoyose yonilema haulongozi wa wanhu, vivija na nie nomulema haulongozi wa Tataangu yali kuulanga.

Mzahimzahi
(Luk. 12:51-53; 14:26-27)

34 "Sambimgelegeze kamba niza kugala tindiwalo muisi. Bule, sizile kugala tindiwalo, ila zele.
35 Kwavija niza kugala uhasama ha munhu na tataake, mndele na mamaake, mkemwana na mama mkwe yake,
36 na wadumuka wa munhu iwo waja wali mng'anda yake.
37 "Munhu yoyose yomnogela tataake ama mamaake kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina wangu, vivija yomnogela mmhale wake ama mndele wake kubanza nie, hadaha kuwa mwanahina wangu.
38 Na munhu yoleka kusola msalaba wake na kunikoleleza, hadaha kuwa mwanahina wangu.
39 Munhu yogeza kuukombola ugima wake kowagiza, ila munhu yowagiza ugima wake sama yangu koukombola.

Nhunza
(Mlk. 9:41)

40 "Munhu yowabokela mweye konibokela nie, na munhu yonibokela nie kom'bokela ija yanhumile nie.
41 Munhu yoyose yom'bokela muhokozi kwavija viyali muhokozi, kobokela nhunza kamba iija iyobokela muhokozi. Na munhu yoyose yom'bokela munhu yanogile kwavija viyali munhu yanogile, kobokela nhunza kamba iija iyobokela munhu yanogile.
42 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yolava hata kikasi cha mazi ga uzizimi ha munhu imwe wa wano wadodo kwavija viyali mwanahina wangu, haleka bule kubokela nhunza yake."

11

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Luk. 7:18-35)

1 Yesu viyamambukize kuwagwelela malagizo wanahina zake longo dimwe na wabili, kahalawa haja, kachola kufundiza na kuwapetela wanhu mmiwambo ya isi ya Galilaya.
2 Yohana M'batiza viyakalile mkifungo, kazihulika sang'hano za Kilisto, avo kawalagiza wanahina zake wachole kumwake,
3 wakamuuze, "Gweye iyo ija yokwiza, ama tumulolele iyagwe?"
4 Yesu kawedika, "Gendeni mkamulongele Yohana mbuli zimuhulika na kuzona,
5 vimbugumbugu wolola, mbetembete wotembela, wene dikulu wohonywa, vinziwi wohulika, wadanganhike wozuka, na wakumbulu wopeteligwa Usenga Unogile.
6 Kamota munhu ija nie nilekile kuwa king'hwaso kumwake!"

7 Wanahina wa Yohana viwacholile, Yesu kasonga kudilongela didale da wanhu mbuli ya Yohana, yolonga, “Mchola kulola choni mkiwala? Ludete vulutigiswa na beho?
8 Mchola kulola choni? Mchola kumulola munhu yavalile vivalo vinogile? Wanhu wovala vivalo vinogile wokala mming'anda ya kindewa!
9 Mchola kulola choni? Muhokozi? Ona, nowalongela, yummuwene kana ukulu kubanza muhokozi.
10 Yohana iyo munhu Nyandiko Zing'alile zimulonga, ‘Nomulagiza msenga wangu yakulongole, yondayaitande nzila yako.’
11 Nowalongela ikweli, mmwanza wa wanhu wose waleligwe na watwanzi, haduhu yali mkulu kubanza Yohana M'batiza. Ila munhu yali mdodo kubanza wose muna Undewa wa Kuulanga iyo mkulu kubanza heyo.
12 Songela kipigiti cha Yohana M'batiza mbaka sambi, Undewa wa Kuulanga wokwingilwa na mhiko, na wanhu wali na mhiko wogeza kuusamha.
13 Kwavija wahokozi wose wahokola na Malagizo ga Musa gahokola mbaka kipigiti cha Yohana.
14 Na kamba motogola, Yohana iyo yalongigwe na wahokozi kamba iyo Eliya yondayeze.
15 Yali na magwiti na yahulike.
16 “Vino niwalinganyize na choni wanhu wa mazua gano? Walinga na wana wakalile hadibugano da soko na kuwakema wayagwe,
17 ‘Tuwatoela ngoma ya lusona lwa zengele, ila mweye ham'vinile! Twimba vawembaga hauzisi, ila mweye hamulilile!’
18 Kwavija Yohana viyezile halulukile kuja na kung'wa na hewo walonga, ‘Kana kinyamkela!’
19 Mwana wa Munhu keza yoja na kung'wa, na hewo wolonga, ‘Munhu ino mmelo na mng'waji, mbwiga wa wawila kodi na wene vilozo wayagwe!’ Ila munhu kokoneka kana nzewele sama ya sang'hano zake.”

Miwambo Ilibule Nhamanila (Luk. 10:13-15)

20 Abaho, Yesu kasonga kuwakomhokela wanhu wa miwambo ija mgati yake iyatendile mizonza yake bwando kwavija wanhu zao hawalondile kuleka vilozo vao.
21 “Kojona Kolazini! Kojona Betisaida! Ihawa mizonza itendeke kumwenu kamba ihatendeke Tilo na Sidoni, wanhu zao wahalekile vilozo vao umwaka mkuvala magunia na kukiibakaza mitozi!
22 Ila nowalongela, yodahika Tilo na Sidoni koneligwa bazi mdizua da nhaguso kubanza mweye!
23 Na gweye Kapenaumu! Kokiinula mwenyego mbaka kuulanga? Kohumuluswa mbaka kuzimu! Ihawa mizonza itendeke kumwako kamba ihatendeke Sodoma, kiwambo hicho kihakalile baho mbaka lelo!*
24 Ila nowalongela, yodahika Sodoma koneligwa bazi mdizua da nhaguso kubanza mweye!”

Izoni Kumwangu Muhumule (Luk. 10:21-22)

25 Kipigiti kija Yesu kalonga, “Nokugwaa hewela, Tata, Mndewa wa kuulanga na isi, kwavija kuwafisa mbuli zino wanhu wali na nzewele na wasomile, ila kuwagubulila wana wadodo.
26 Ona, Tata, kwavija vino vivo vuulondile vitendeke.
27 “Vinhu vose nigweleligwa na Tataangu. Haduhu munhu yomtanga Mwana ila Tata, na haduhu munhu yomtanga Tata ila Mwana na munhu yoyose Mwana yolonda kumgubulila.
28 “Izoni kumwangu mweye mose mdonhile na mpapa mibahasha mikulu, na nie nowagwelela mhumulo.
29 Ifungeni nila yangu, na mwiifunze kumwangu, kwavija nie nihola mmoyo na nikiihumulusa, na

* **11:23** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

mweye mopata mhumulo mmioyo
yenu. 30 Kwavija nila yangu hailu-
miza na bahasha yangu ibuha."

12

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mlk. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

1 Kipigiti kija Yesu kakala yobita
mmigunda ya ngano Mdizua da
Mhumulo. Wanahina zake wona
nzala, avo wasonga kufyola zisota za
gamakungwi ga ngano na kudafuna.
2 Mafalisayo viwawawene, wamu-
longela Yesu, "Lola, wanahina zako
wotenda gagomeswe kutendigwa
Mdizua da Mhumulo!"
3 Yesu kawedika, "Hamsomile kija
chayatendile Daudi kipigiti heyo na
wayage viwakalile na nzala?
4 Kengila mdihema da Mulungu,
na heyo na wayage waija imikate
ilavigwe nhosa, mbuli igomeswe na
Malagizo ga Musa heyo ama wayage
kuija, ila wakulu wa nhambiko
weiyeka.
5 Ama, hamsomile muna Gamala-
gizo ga Musa kamba wakulu wa
nhambiko wotenda mbuli zigome-
sigwe kutendigwa Mdizua da Mhu-
mulo* muna Ing'anda ya Mulungu,
na hawoneka na Mulungu kamba
wotenda mbuli ihile?
6 Nowalongela, hano hana mkulu
kubanza Ng'anda ya Mulungu.
7 Ila kamba muhaitangile nhegulo
ya ulonzi uno, ulonga, 'Nolonda bazi
na sio nhosa,' sambimuwataguse
wanhu walibule vilozo.
8 Kwavija, nie, Mwana wa Munhu,
nene Mndewa hata Mdizua da Mhu-
mulo."

Munhu Yaholole Mkono
(Mlk. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

9 Yesu kahalawa hanhu haja,
kengila muna ing'anda yao ya
nhambiko,
10 na muja kukala na munhu
yaholole mkono. Kuno wozahila
kilamso cha kumtagusa, wamuuza,
"Malagizo ga Musa gotogoza ku-
muhonya munhu Mdizua da Mhu-
mulo?"
11 Yesu kawalongela, "Munhu
yalihi mmwanza wenu yali na
ng'hondolo imwe yengile mdiko-
longo Mdizua da Mhumulo, yonday-
aleke kumgoga na kumulava hanze?
12 Munhu kazama mianza min-
gahi kubanza ng'hondolo! Avo,
Malagizo ga Musa gotogoza kutenda
ganogile Mdizua da Mhumulo."
13 Abaho, kamulongela ija imunhu
yaholole umkono, "Golosa mkono
wako."
Avo kaugolosa, na uwa mgima,
kamba uja uyagwe.
14 Ila, Mafalisayo walawa kunze
na kwika zundo wone vija von-
dawamkome Yesu.

Mtumigwa Yasaguligwe na Mulungu

15 Yesu viyavitangile kamba
wamwikila zundo da kumkoma,
kahalawa hanhu haja, na wanhu
bwando wamkweleleza. Na heyo
kawahonya wanhu wose wakalile
watamu,
16 na kuwalagiza sambiwamu-
longe heyo iyo yalihi.
17 Mbuli zino zivikiza kija kilo-
ngigwe na muhokozi Isaya,
18 "Ino iyo mtumigwa wangu inim-
sagule,
inimnogele, moyo wangu uno-
gelwa nayo.
Nomgwelela Loho wangu,
na heyo koipeta nhaguso yangu
ha Wamhazi.
19 Hagomba na munhu ama kuguta
nyangi,
haduhu munhu yondayadihu-
like dizwi jake mzinzila za
m'viwambo.
20 Halubena ludete luveduke,
ama kuuzima utambi ulava
yosi.
Mbaka vondayagatende gaja gal-
ibule uzenzeleganye gahume,

* **12:5** ***Mbuli zigomesigwe kutendigwa Mdizua da Mhumulo*** zizo zino, kusoma ngodi za kulavila nhunza, kupapa vinhu, na kufusha ubane. † **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 42:1-4.

21 na Wamhazi woditamanila
twaga jake."†

Yesu na Belizebuli
(Mlk. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

22 Abaho, wamgalila munhu yali
na kinyamkela yakalile kimbugum-
bugu na bubui, na Yesu kamuwinga
ikinyamkela, avo ija imunhu kadaha
kulonga na kulola.
23 Wanhu wose wakanganya
na kulonga, "Vodahika ino kuwa
Kilisto, Mwana wa Daudi?"‡
24 Mafalisayo viwahulike vino,
walonga, "Munhu ino kowinga
vinyamkela na udaho wa Belizebuli
tu, mkulu wa vinyamkela."
25 Yesu kazitanga ngelegeza zao,
kawalongela, "Undewa wowose
uhaigola mmadalemadale, gogomba
genyego kwa genyego, undewa hiwo
haugendelela. Na wambo jojose
ama mulango uhaigola mmadale-
madale, gogomba genyego kwa
genyego, mulango hiwo hawima.
26 Ihawa Mwenembago kowinga
vinyamkela, kokiigola mwenyego,
avo, undewa wake wodahaze
kwima?
27 Na kamba nowinga vinyamkela
na udaho wa Belizebuli, wanhu
zenu wowinga vinyamkela na
udaho waki? Avo, hewo wao
wondawawataguse!
28 Ila kamba nowinga vinyamkela
na Loho wa Mulungu, avo, Undewa
wa Mulungu uwezila.
29 "Ama kodahaze munhu
kwingila muna ing'anda ya munhu
yali na mhiko na kum'bokonya
vinhu vake, kamba hamfungile
tanhu, leka yadahe kum'bokonya
vinhu vili mng'anda yake?
30 "Munhu yoyose yalekile kuwa
hamoja na nie, konibeza, na munhu
yoyose yalekile kukunzanya na nie,
kopwililisa.
31 Nowalongela, vilozo vose na
ufukuzi wose wogeligwa kumgongo,
ila ufukuzi wa kumfukulila Loho wa
Mulungu haugeligwa kumgongo.
32 Munhu yoyose yonilonga vihile
nie, Mwana wa Munhu, vodahika
kugeligwa kumgongo, ila munhu
yoyose yomulonga vihile Loho wa
Mulungu havidahika kugeligwa
kumgongo, muulumwengu uno ama
kuulumwengu ukwiza.

M'biki na Mujo Wake
(Luk. 6:43-45)

33 "M'biki uhanoga na mujo wake
wonoga, na m'biki uheha vivija
na mujo wake wokwiha. Kwavija
m'biki wotangigwa sama ya mujo
wake.
34 Mweye wana wa nyoka! Moda-
haze kulonga kinhu kinogile na
ihawa mweye wenyego mwiha?
Kwavija munhu kolonga gaja
gaumemeze moyo wake.
35 Munhu yanogile kolava
ganogile kulawa muna ingama ya
moyo wake unogile, na munhu
yehile kolava gehile kulawa muna
ingama ya moyo wake wihile.
36 "Nowalongela kamba, mdizua
da nhaguso wanhu wolava mheta ya
kila mbuli ihile iwailongile.
37 Kwavija kubitila mbuli zako
kopeteligwa ganogile, na kubitila
mbuli zako kotagusigwa."

Kulonda Kilaguso
(Mlk. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

38 Abaho, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo wamulongela,
"Mkulufunzi, tolonda tone mizonza
kulawa kumwako."
39 Yesu kedika kalonga, "Wanhu
wa mulelo wihile na uleka kumta-
manila Mulungu wolonda kilaguso!
Ila hawagweleligwa kilaguso, ila ki-
laguso cha muhokozi Yona.
40 Kamba vija Yona viyakalile
muna iinda ya isomba mkulu
ng'hani mazua madatu, vivija nie,
Mwana wa Munhu, nokala muna
umoyo wa iisi mazua madatu.
41 Mdizua da nhaguso wanhu wa
Ninawi wokwima na wanhu wa
mulelo uno na kuwatagusa mweye,

‡ **12:23** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

kwavija hewo waleka vilozo vao vi-
wamuhulike Yona viyakalile yopeta.
Na hano hana mkulu kubanza Yona!
42 Mdizua da nhaguso Malikia wa
Kusi kokwima na wanhu wa mulelo
uno na kuwatagusa mweye, kwav-
ija heyo keza kulawa kuzisota za
iisi giladi yategeleze ng'hungwe ya
Selemani. Na hano hana mkulu
kubanza Selemani!

Kinyamkela Voyobweleganya (Luk. 11:24-26)

43 "Kinyamkela yahamulawa
munhu, kochola kubitila hanhu
hanyalile yozahila hanhu ha kuhu-
mula, ila hahapata.
44 Abaho, kolonga, 'Nobweleganya
kung'anda yangu kunilawile.' Ya-
habwela na kuivika ing'anda yabule
kinhu, ifagiligwa, na kuhambigwa,
45 kochola kuwasola vinyamkela
wayagwe saba wehile kubanza heyo
mwenyego, wokwingila na kukala
himo. Na hali ya munhu hiyo
yokwiha ng'hani kubanza ija ya
haichanduso. Vino vivo vondaiwe
ha wanhu wa mulelo uno wihile."

Mamaake Yesu na Ndugu Zake (Mlk. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

46 Yesu viyakalile yang'hali yo-
longa na dale da wanhu, ma-
maake na ndugu zake wema hanze,
walonda kulonga nayo.
47 Munhu imwe kamulongela,
"Mamaako na ndugu zako wema
hanze, wolonda kulonga nagwe."
48 Yesu kamwidika ija imunhu ya-
mulongele, "Mamaangu iyo yalihi?
Na ndugu zangu wawo walihi?"
49 Kuno yowalinga kidole
wanahina zake kalonga, "Wano wao
mamaangu na ndugu zangu!
50 Kwavija munhu yoyose yoga-
tenda goyolonda Tataangu wa kuu-
langa iyo ndugu yangu, lumbu jangu
na mamaangu."

13

Hala da Mulimi (Mlk. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Zua didija Yesu kalawa muna
ing'anda, kakala hamgwazo wa idil-
amba.
2 Dale kulu da wanhu dimzungu-
luka, avo kakwela na kukala muna
ingalawa. Na didale da wanhu dima
mumgwazo wa idilamba.
3 Kawalongela vinhu bwando
mmahala.
"Mulimi kachola kuhanda mbeyu.
4 Viyakalile yozihanda, ziyagwe
zilagalila mnzila, na ndege weza
wazija.
5 Mbeyu ziyagwe zilagalila
mmabwe kukalile na ulongo mdodo.
Avo zota himahima kwavija ulongo
ukala mdodo.
6 Ila zua vidilawile diilukuza
imiche na kwavija mizizi yake
haingile hasi ng'hani imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila
mmizomola, imizomola ikula na
kuizingiliza imiche.
8 Ila mbeyu ziyagwe zilagalila
muulongo unogile, ziyagwe zilela
mia, ziyagwe zilela malongo sita, na
ziyagwe zilela malongo madatu.
9 Yali na magwiti na yahulike."

Kilamso cha Gamahala (Mlk. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

10 Abaho, wanahina wamcholela
Yesu wamuuza, "Habali ulonga na
wanhu mmahala?"
11 Yesu kawalongela, "Mweye mg-
weleligwa nzewele za kuzitanga ny-
ong'onyo za Undewa wa Kuulanga,
ila hewo hawagweleligwe.
12 Munhu yali na kinhu
kokongezelwa na kowa navo
bwando, ila munhu yalibule kinhu
hata kija ikidodo chayalinacho
kobokigwa.
13 Kilamso cha kulonga nao mma-
hala kicho kino, kamba wolola ila
hawona kinhu, na wotegeleza ila
hawahulika ama hawavitanga.
14 Uhokozi wa Isaya uvikila
kumwao,
'Kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola molola, ila ham'vimanya,
15 kwavija wanhu wano wana mioyo
midala,

magwiti gao wagatenda sambi-
gahulike,
na meso gao wafing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.'*
16 "Ila gamota meso genu, kwavija
golola, na magwiti genu, gohulika.
17 Nowalongela ikweli, wahokozi
na wanhu bwando walibule uzen-
zeleganye wasulukila kugona gano
gomgona mweye, ila hawagonile,
na wasulukila kugahulika gano go-
muhulika mweye, ila hawagahulike.

Nhegulo ya Dihala da Mulimi (Mlk. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 "Tegelezeni nhegulo ya dihala
da mulimi.
19 Munhu yoyose yohulika Usenga
wa Undewa wa Kuulanga ila hau-
tanga, Mwenembago kokwiza na
kuusamha uja Usenga uhandigwe
mmoyo wake, zino zizo mbeyu zila-
galile mnzila.
20 Mbeyu zilagalile mmabwe zizo
Usenga uyahulike munhu, na baho
koubokela mkudeng'ha.
21 Ila kwavija ukala na mizizi mi-
dodo, avo wokala mkipigiti kiguhi.
Na kiheza kipigiti cha mgayo ama
kugazigwa sama ya Usenga wa Mu-
lungu, baho kobwela kukisogo.
22 Mbeyu zilagalile mmizomola,
zizo zimbuli ziyahulike munhu, ila
bwembwe da ulumwengu uno na
unogelo wa mali wozizingiliza na
kuzitenda sambizilele.
23 Ila mbeyu ilagalile muulongo
unogile iyo munhu yaihulike im-
buli na kuitanga, abaho, kalela mijo
bwando, imwe kalela mia, iyagwe
malongo sita, na iyagwe malongo
madatu."

Hala da Lolo

24 Yesu kawalongela hala diyagwe,
"Undewa wa Kuulanga ulinga na
munhu yahandile mbeyu inogile
mumgunda wake.
25 Ila wanhu wose viwakalile
wawasile, mdumuka wake keza ka-
handa lolo muingano, abaho, ka-
chola.
26 Ija ingano viyotile na kusonga
kufumula, idilolo disonga koneka.
27 Nyakadala wa ija mwene
mgunda keza kamulongela, 'Mn-
dewa, huhandile mbeyu zinogile
mumgunda wako? Dilolo dilawa
kwahi?'
28 Kamwidika, kamulongela,
'Mdumuka iyo yatendile vino.'
Abaho, ija inyakadala kamuuza,
'Kolonda tweye tuchole tukading'ole
dilolo?'
29 Kamulongela, 'Bule, kwavija
kipigiti vondamding'ole dilolo, mod-
ing'ola hamoja na ingano.
30 Leka ingano na idilolo vose
vikule hamoja mbaka kipigiti cha
kuhuna. Na kipigiti hicho nowa-
longela wahunaji, tanhu dilundizeni
idilolo, mdifunge makinzamakinza
mkadisome moto, abaho, ilundizeni
ingano mkaike kukano jangu.' "

Hala da Mbeyu ya Haladali (Mlk. 4:30-32; Luk. 13:18-19)

31 Yesu kawalongela hala diyagwe,
"Undewa wa Kuulanga ulinga na
mbeyu ya haladali yaaisolile munhu
na kuihanda mumgunda wake.
32 Mbeyu ndodo kubanza zose, ila
ihakula yowa mche mkulu kubanza
miche yose mkihati na hata kuwa
biki kulu. Avo ndege wa kuu-
langa wokwiza na kuzenga mvulu
mmatambi gake."

Hala da Mela (Luk. 13:20-21)

33 Yesu kawalongela hala diyagwe,
"Undewa wa Kuulanga ulinga na
mela dodo diyasolile mtwanzi na
kuditibuliza muna ivibaba vidatu
va usage mbaka tonge jose dilulu-
muka."

Yesu Kofundiza Mmahala (Mlk. 4:33-34)

34 Yesu kawalongela wanhu
bwando mbuli zino zose mmahala,

* **13:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

hawalongele kinhu chochose bila
mahala.
35 Giladi gaja galongigwe na
muhokozi gavikile,
"Nounanula mulomo wangu nilonge
mmahala,
Nilonge gaja gafisike songela
ulumwengu vuulumbigwe."

Nhegulo ya Dihala da Idilolo

36 Abaho, Yesu kadileka didale
da wanhu, kengila mng'anda.
Wanahina zake wamkwenhukila
wamulongela, "Tulongele nhegulo
ya dihala da idilolo da kumgunda."
37 Yesu kawalongela, "Imunhu
yahandile imbeyu inogile iyo nie,
Mwana wa Munhu,
38 umgunda uwo ulumwengu, na
imbeyu inogile iyo wana wa Un-
dewa wa Kuulanga, na idilolo dijo
wanhu wa Mwenembago,
39 na imdumuka yahandile idilolo
iyo Mwenembago. Gakuhuna gago
zua da kimambukizo, na iwahunaji
wao wasenga wa Mulungu wa kuu-
langa.
40 Kamba vija idilolo vidilundizwe
na kusomigwa moto, vivo vondaiwe
muna dizua da kimambukizo.
41 Nie, Mwana wa Munhu, nowala-
giza wasenga zangu wa kuulanga
wavikunzanye na kuvilava hanze ya
Undewa wake vija vose viwatenda
wanhu watende vilozo, na waja
wose watenda vilozo
42 na kuwasa mditanuli da moto.
Ako kowa na kililo na kugegedula
meno.
43 Abaho, wanhu wamnogele Mu-
lungu wonang'hazika kamba zua
Muundewa wa Tataao. Munhu yali
na magwiti na yahulike!

Hala da Ngama Ifisigwe

44 "Undewa wa Kuulanga ulinga
na ngama ifisigwe mumgunda. Na
munhu imwe viyaiwene, kaifisa ka-
bili, mkudeng'ha kachola kuguza
vinhu vake vose viyalinavo, na ku-
ugula mgunda uja.

Hala da Lulu

45 "Vivija, Undewa wa Kuulanga
ulinga na mchuluzi yozahila lulu
zinogile,
46 na viyaiwene lulu imwe ya hela
bwando, kachola na kuguza vinhu
vake vose viyalinavo, na kuigula.

Hala da Nhando

47 "Vivija, Undewa wa Kuu-
langa ulinga na nhando itandigwe
m'bahali na kunamata somba wa
namna zose.
48 Inhando viimemile, waikwek-
wesa waigala mhwani, abaho,
wakala hasi na kuwabagula iwa-
somba, wanogile waweka muna
imigelo na wehila wawasa.
49 Vivo vondaiwe mdizua da ki-
mambukizo, wasenga wa Mulungu
wa kuulanga wokwiza na kuwabag-
ula wanhu wehile kulawa mwa
wanhu watendile ganogile,
50 na kuwasa wanhu wehile mdi-
tanuli da moto. Ako kowa na kililo
na kugegedula meno."

Vinhu va Sambi na va Umwaka

51 Yesu kawauza, "Movitanga
vinhu vino vose?"
Wamwidika, "Ona."
52 Yesu kawalongela, "Avo mfun-
diza yoyose wa Malagizo ga Musa
yafundizigwe mbuli za Undewa
wa Kuulanga kalinga na mwene
ng'anda yolava vinhu va sambi na
va umwaka kulawa muna ingama
yake."

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti (Mlk. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

53 Yesu viyamambukize kulonga
mahala gano, kahalawa hanhu haja,
54 kabwela hana ikiwambo chake
kikemigwa Nazaleti. Kasonga kuwa-
fundiza wanhu muna zing'anda zao
za nhambiko, avo, wakanganya na
kulonga, "Kaipata kwahi ng'hungwe
ino na mhiko za kutenda mizonza?
55 Ino sio mwana wa salamala? Na
mamaake hakemigwa Maliamu? Na
ndugu zake sio kina Yakobo, Usufu,
Simoni, na Yuda?
56 Na lumbu zake wose hawali
hano hamoja na tweye? Avo
munhu ino kazipata kwahi mhiko
na nzewele zino zose?"

57 Avo hawanogelwe nayo.
Ila Yesu kawalongela, “Muhokozi kohishimilwa kila hanhu, ila mkiwambo chake mwenyego na mng'anda yake mwenyego.”
58 Avo hatendile mizonza bwando hanhu haja kwavija wakala wabule nhamanila.

14

Yohana M'batiza Kodanganhika (Mlk. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

1 Kipigiti kija Helode Antipa,* mtawala wa Galilaya, kahulika mbuli za Yesu,
2 avo kawalongela watumigwa zake, “Ino iyo Yohana M'batiza, kazuka kulawa mwa wanhu wadanganhike, kileka mana mhiko za kutenda mizonza zosang'hanika mgati yake.”
3 Kwavija Helode kakala yamgogile Yohana, kamfunga nzabi na kumgela mkifungo sama ya Helodia, mtwanzi wa mkulu wake yokemigwa Filipo.
4 Kwavija Yohana kakala yomulongela Helode, “Kutenda gagomeswe na Malagizo ga Musa kumsola Helodia!”
5 Helode kalonda kumkoma Yohana, ila kawadumba wanhu kwavija wakala wampetile kamba Yohana kakala muhokozi.
6 Muna dizua da lusona lwa ng'humbukila ya mvumbuka ya Helode, mndele wa Helodia kavina haulongozi wa iwahenza. Helode kanogelwa,
7 kamduilila na kamulongela kamba komgwelela kinhu chochose chondayapule.
8 Kuno yoswagizwa na mamaake, kalonga, “Nigwelele pala da Yohana M'batiza bahano muna ulungo!”
9 Mndewa kona giogio ng'hani, ila sama ya kiduilo chayaiduile na sama ya iwahenza wakalile haja, kalagiza yagweleligwe,
10 avo kalagiza pala da Yohana dikanhigwe muja mkifungo.
11 Pala jake digaligwa mulungo na kugweleligwa imndele, na heyo kamgalila mamaake.
12 Wanahina wa Yohana weza na kulusola lukuli lwake na kuluzika. Abaho, wachola kumulongela Yesu gaja galawilile.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando (Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

13 Yesu viyahulike mbuli za Yohana, kanyelenhuka kulawa hanhu haja kakwela mngalawa kachola hanhu halibule wanhu. Ila wanhu viwahulike, walawa m'viwambo wamkoleleza na magulu.
14 Yesu viyahumuluke muna ingalawa, kawonela bazi na kuwahonya wanhu zao wakalile watamu.
15 Viivikile ichungulo wanahina wamcholela wamulongela, “Zua diswa na hano twa mkiwala, avo walongele iwanhu wachole m'viwambo wakaigulile mandia.”
16 Yesu kawedika, “Hawalondigwa wachole, wagweleleni mweye kinhu cha kuja!”
17 Na hewo wamulongela, “Hano twabule kinhu ila mikate mitano na somba wabili viiyeka.”
18 Yesu kawalongela, “Vigaleni hano hamwangu.”
19 Kawalagiza wanhu wakale hasi muluzondo, abaho, kaisola imikate mitano na iwasomba wabili, kalola kuulanga, na kumuheweza Mulungu. Abaho kaimogola imikate, kawagwelela wanahina, na wanahina wawagwelela iwanhu.
20 Wose waja na kwiguta. Abaho wanahina wadondola vidanga va imikate na iwasomba visigale, wamemeza vigelo longo dimwe na vibili.
21 Mheta ya wanhu wadile imikate wakala wambigalo alufu tano, uhaleka watwanzi na wana.

* **14:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

Yesu Kotembela Uchana ya Gamazi
(Mlk. 6:45-52; Yoh. 6:15-21)

22 Abaho, Yesu kawalagiza
wanahina wakwele muna ingalawa
wamulongole mwambu uyagwe wa
idilamba, kipigiti heyo vayakalile
yowalaga wanhu.
23 Viyamambukize kuwalaga, kak-
wela hakigongo yeiyeka kutambika.
Na zua vidiswele, Yesu kakala hiko
yeiyeka.
24 Ila kipigiti kino ingalawa ikala
kutali na iisi inyalile, ikunhizwa
na mawimbi kwavija beho dikala
dolawa kuulongozi wa ingalawa.
25 Mkipigiti cha nzogolo zikwika
Yesu kawacholela wanahina zake,
yotembela uchana ya igamazi.
26 Wanahina viwamuwene yotem-
bela uchana ya igamazi, wona
bwembwe, walonga, "Mzimu!"
Waguta nyangi kuno wogudema.
27 Bahaja Yesu kawalongela,
"Gangamaleni! Iyo nene, sambim-
dumbe!"
28 Petulo kamulongela, "Mn-
dewa, kamba iyo gweye, nilagize
nitembele uchana ya gamazi nize
kumwako."
29 Yesu kamwidika, "Izo!" Avo
Petulo kahumuluka muna ingalawa,
na kutembela uchana ya gamazi, na
kumcholela Yesu.
30 Ila viyadiwene dibeho, kad-
umba, na kusonga kudidimila muna
gamazi, kaguta nyangi yolonga,
"Mndewa, nikombole!"
31 Bahaja Yesu kagolosa mkono
wake, kamgoga kamulongela, "Gw-
eye uli na nhamanila ndodo! Habali
usinha?"
32 Na viwakwelile muna ingalawa,
dibeho dinyamala.
33 Wose wakalile muna ingalawa
wamtambikila walonga, "Kweli gw-
eye iyo Mwana wa Mulungu!"

Yesu Kowahonya Watamu ako Genesaleti
(Mlk. 6:53-56)

34 Viweshile kuloka idilamba,
wavika kuna iisi ya Genesaleti.
35 Wanhu wa hiko viwamtangile
Yesu, wabwililisa mbuli zake
m'viwambo vose vili mmamb-
wegambwega, na wamgalila wanhu
wose wakalile watamu.
36 Wamuyalalila kamba yawaleke
wanhu wakalile watamu wakwase
lugigo lwa guo jake, na wose waluk-
wasile wahona.

15

Nzoela za Wahenga
(Mlk. 7:1-13)

1 Abaho, Mafalisayo na wafun-
diza Malagizo ga Musa kulawa
Yelusalemu wamcholela Yesu, wa-
muuza,
2 "Habali wanahina zako hawazi-
winza nzoela za wahenga zetu?
Kwavija wahalonda kuja hawasu-
luza makono gao!"
3 Yesu kawedika, "Na mweye ha-
bali muileka ndagizi ya Mulungu
sama ya nzoela yenu?
4 Kwavija Mulungu kalonga,
'Wahishimile tataako na mamaako,'
na 'Munhu yoyose yomulonga vihile
tataake ama mamaake, yakomigwe.'
5 Ila mweye molonga kamba,
mduhu mbuli munhu yahamulon-
gela tataake ama mamaake kamba,
'Sidaha kuwagwelela kinhu cho-
chose kwavija niiduila kamba vinhu
vinilondile kuwagwelela mweye
nivilave ha Mulungu,'
6 Avo, mmbuli zino mowalongela
wanhu sambiwawahishimile watata
na wamama zao. Avo muizabuza
mbuli ya Mulungu sama ya kui-
winza nzoela yenu.
7 Videlenya mweye, muhokozi
Isaya kahokola goya yowalonga mw-
eye haja viyalongile,
8 'Mulungu kalonga, "Wanhu wano
wonihishimila nie mmilomo
yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.
9 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo
ga wanhu kamba Malagizo
gangu!" ' "

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke
(Mlk. 7:14-23)

10 Abaho, Yesu kadikema didale da
wanhu na kudilongela, “Tegelezeni
na kuvitanga!
11 Haduhu kinhu chondakingile
mmulomo wa munhu chondakim-
tende yanyolodoke, ila munhu kony-
olodoswa na mbuli zilawa mmu-
lomo wake.”
12 Abaho, wanahina wamcholela
wamulongela, “Kuvitanga kamba
Mafalisayo wehilwa viwazihulike
mbuli zuulongile?”
13 Yesu kawalongela, “M'biki
wowose hauhandigwe na Tataangu
wa kuulanga wong'oligwa.
14 Walekeni! Hewo wawo vi-
langizi vimbugumbugu wowalon-
goza vimbugumbugu wayao. Na
kamba kimbugumbugu yahamulon-
goza kimbugumbugu miyage, wose
wolagalila mdikolongo.”
15 Petulo kamulongela, “Tulongele
nhegulo ya hala dino.”
16 Yesu kawalongela, “Vivija na
mweye mng'hali hamnavitanga?
17 Ham'vitanga kamba kinhu
chochose kingila mmulomo, chok-
wingila mmunda, abaho, cholawa
hanze ya ulukuli?
18 Ila mbuli zilawa mmulomo, zo-
lawa muna umoyo, na mbuli zino
zizo zimtenda munhu yanyolodoke.
19 Kwavija kulawa mmoyo zolawa
ngelegeza zihile, kukoma, ugoni,
ushalati, ubavi, usindila wa uvwizi,
na kuilonga vihile.
20 Gano gago gomtenda munhu
yanyolodoke, ila kuja bila kusuluza
makono, hakumtenda munhu yany-
olodoke.”

Mtwanzi Yali na Nhamanila
(Mlk. 7:24-30)

21 Yesu kahalawa hanhu haja, ka-
chola kuziisi za Tilo na Sidoni.
22 Na mtwanzi imwe Mkanaani,
kulawa muisi ija, kamcholela.
Kenula dizwi, kamulongela, “Mn-
dewa, Mwana wa Daudi,* nyonela
bazi! Mndele wangu kogazigwa
ng'hani na kinyamkela.”
23 Ila Yesu hamwidike. Wanahina
zake wamcholela wamuyalalila, wo-
longa, “Muleke yachole! Kwavija
kotutoela nyangi kuchugu chetu!”
24 Yesu kalonga, “Nie nitumigwa
sama ya ng'hondolo wapotele wa isi
ya Islaeli.”
25 Ija mtwanzi kamcholela Yesu na
kumfugamila mavindi kamulongela,
“Mndewa, nhaza!”
26 Yesu kedika, “Havilumbile ku-
sola mandia ga wana na kuwasila
umbwa.”
27 Ija mtwanzi kamulongela, “Ona,
Mndewa, ila hata umbwa woja man-
dia gasigale galagale hasi kulawa
haimeza ya mndewa wao.”
28 Abaho, Yesu kamulongela,
“Gweye mtwanzi, nhamanila yako
ng'hulu! Na iwe kumwako kamba
vuulonda.” Na kipigiti kikija mndele
wake kahona.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando

29 Yesu kahalawa haja, kabita
mumgwazo wa Idilamba da
Galilaya. Kakwela hakigongo,
kakala hasi.
30 Wanhu bwando wamcholela,
wamgalila walemale, vimbugum-
bugu, mbetembete, bubui, na
wayagwe bwando, na kuweka
haulongozi wa Yesu, na heyo
kawahonya.
31 Wanhu wakanganya vi-
wawawene mabubui wolonga, wale-
male wahonyigwa, mbetembete
wotembela, na vimbugumbugu
wolola. Wamuyenzi Mulungu wa
Islaeli.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando Wayagwe
(Mlk. 8:1-10)

32 Yesu kawakema wanahina
zake kawalongela, “Nowonela bazi
wanhu wano, kwavija wakala na
nie mazua madatu na sambi wabule
kinhu cha kuja kisigale. Na nie

* **15:22** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*

silonda niwaleke wachole na nzala,
sambiweze kusinduka mnzila.”
33 Wanahina zake wamulongela,
“Kwahi kondatupate mandia ga
kuwegutiza wanhu bwando kamba
wano mkiwala kino?”
34 Yesu kawauza, “Mikate mingahi
imulinayo?”
Wamulongela, “Mikate saba na
visomba vidogodogo.”
35 Avo Yesu kawalagiza waja
iwanhu wakale hasi.
36 Kaisola imikate saba na ivi-
somba, kamuheweza Mulungu,
abaho, kaimogola na kuwagwelela
wanahina, na wanahina wadig-
welela didale da wanhu.
37 Wose waja na kwiguta. Abaho,
wanahina wadondola vidanga
va imikate na ivisomba visigale,
wamemeza migelo saba.
38 Wanhu wose wadile wakala
wambigalo alufu nne uhaleka wat-
wanzi na wana.
39 Yesu viyeshile kudilaga didale
da wanhu, kakwela muna ingalawa,
kachola kuisi ya Magadani.

16

Wanhu Wolonda Kilaguso (Mlk. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

1 Mafalisayo na Masadukayo
wamcholela Yesu, wamgeza mku-
mulonda yawalagusile kilaguso
kulawa kuulanga.
2 Yesu kawedika, “Ihavika ichun-
gulo, molonga, ‘Kowa na mchesa,
kwavija ulanga mdung'hu.’
3 Na imitondo molonga, ‘Lelo
kowa na mvula, kwavija ulanga
una udung'hu na utitu.’ Mweye
movitanga kuzuza vinhu vikoneka
kuulanga, ila hamudahile kuzuza
vilaguso va vipigiti vino!
4 Mulelo wihile na uleka kumta-
manila Mulungu! Wolonda kila-
guso! Ila hawagweleligwa kilaguso,
ila kilaguso cha muhokozi Yona.”
Abaho, Yesu kawaleka, kachola.

Mela da Mafalisayo na Masadukayo (Mlk. 8:14-21)

5 Wanahina viwavikile mwambu
uyagwe wa idilamba, wavitanga
kamba waisemwa kusola mikate.
6 Yesu kawalongela, “Loleni na
muiteganye na mela da Mafalisayo
na Masadukayo.”
7 Wailongela wenyego kwa
wenyego, wolonga, “Kalonga vino
kwavija tuleka kusola mikate.”
8 Yesu kagatanga gaja gawakalile
wolonga, na heyo kawalongela,
“Mweye wanhu muli na nhamanila
ndodo, habali mulongelela mbuli za
kuwa bule mikate?
9 Mng'hali hamnavitanga?
Muisemwa ija imikate mitano
iwadile wambigalo alufu tano,
na mkunzanya vigelo vingahi
vimemile?
10 Ama ija imikate saba iwadile
wambigalo alufu nne, na mkun-
zanya migelo mingahi imemile?
11 Vilihi ham'vitanga kamba
sikalile nilonga na mweye mmbuli
ya mikate? Iteganyeni na mela da
Mafalisayo na Masadukayo!”
12 Abaho, wavitanga kamba Yesu
hakalile yowazuma waiteganye na
mela da kugela mmikate, ila waite-
ganye na mafundo ga Mafalisayo na
Masadukayo.

Petulo Komulonga Yesu (Mlk. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesu kachola kuisi ili behi na
wambo da Kaisalia Filipi, kawauza
wanahina zake, “Wanhu wolonga
kamba Mwana wa Munhu iyo yal-
ihi?”
14 Wamwidika wamulongela,
“Wayagwe wolonga Yohana
M'batiza, wayagwe wolonga Eliya,
na wayagwe wolonga Yelemia ama
imwe wa wahokozi.”
15 Yesu kawauza, “Ila na mweye
molonga nie iyo yalihi?”
16 Simoni Petulo kamwidika, “Gw-
eye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu
yali na ugima.”
17 Yesu kamulongela, “Kumota Si-
moni, mwana wa Yohana! Kwavija
haduhu munhu yakugubulile gano,
ila Tataangu wa kuulanga.

18 Nokulongela kamba gweye iyo
Petulo, na mdibwe* dino nodizenga
kanisa† jangu, na mhiko za kuzimu
hazidaha kudihuma.
19 Nokugwelela vivugulilo va Un-
dewa wa Kuulanga, chochose chon-
daukifunge muna iisi, chofungigwa
kuulanga. Na chochose chondauk-
ifungule muna iisi, chofunguligwa
kuulanga."
20 Abaho, Yesu kawazuma
wanahina zake kamba sambiwamu-
longele munhu yoyose kamba heyo
iyo Kilisto.

Yesu Kolonga Vija Vondayagaye na Kudanganhika
(Mlk. 8:31—9:1; Luk. 9:22-27)

21 Songela kipigiti kija Yesu ka-
songa kuwalongela wanahina zake,
"Nolondigwa nichole Yelusalemu,
na hiko nogazigwa na wavyele, na
wakulu wa wakulu wa nhambiko,
na wafundiza Malagizo ga Musa.
Nokomigwa, ila gahabita mazua ma-
datu nozuka kulawa mkudangan-
hika."
22 Petulo kamsola kamgala hamg-
wazo na kusonga kumkomhokela
yolonga, "Sambiiwe vino, Mndewa!
Mbuli hiyo haikulawila gweye!"
23 Yesu kahinduka kamulon-
gela Petulo, "Bwela kuchugu
changu, Mwenembago! Gweye
kwa king'hwaso kumwangu nie,
kwavija hugelegeza ga Mulungu, ila
kogelegeza ga wanhu."
24 Abaho, Yesu kawalongela
wanahina zake, "Kamba munhu ya-
halonda kuwa mwanahina wangu,
yaibele mwenyego, yaidikwe msal-
aba wake yanikoleleze.
25 Munhu yoyose yahalonda
kuukombola ugima wake, kowagiza,
na munhu yoyose yowagiza ugima
wake sama yangu nie, koukombola.
26 Kinhu chaki kinogile munhu
chondayakipate kamba yahaupata
ulumwengu wose, na kuwagiza
ugima wake uli muloho? Ama
kinhu chaki chondayalave giladi
yabwezelwe ugima wake uli mu-
loho?
27 Kwavija nie, Mwana wa Munhu,
nokwiza na wasenga zangu wa Mu-
lungu wa kuulanga muna iyenzi
ya Tataangu, abaho, nomuliha kila
munhu kamba vija viyasang'hane.
28 Nowalongela ikweli, hana
wanhu wayagwe wemile hano
hawadanganhika mbaka von-
dawanyone nie Mwana wa Munhu,
nikwiza muna Uundewa wangu."

17

Kugaluka kwa Yesu
(Mlk. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

1 Vigabitile mazua sita Yesu kawa-
sola Petulo, Yakobo, na Yohana
ndugu yake Yakobo kakwela nao
kukigongo kitali weiyeka.
2 Yesu kagaluka haulongozi wao,
na kihanga chake kinang'hazika
kamba zua, na vivalo vake vikala
vizelu kamba mulangaza.
3 Bahaja, walawililwa na Musa na
Eliya, wolonga na Yesu.
4 Petulo kamulongela Yesu, "Mn-
dewa, vinoga tweye tukale hano! Na
uhalonda nozenga vizewe vidatu,
kimwe chako, kimwe cha Musa, na
kiyagwe cha Eliya."
5 Viyakalile yang'hali yolonga,
wingu zelu diwagubika, na dihu-
likwa dizwi kulawa mdiwingu di-
longa, "Ino iyo Mwanangu yanogele,
mtegelezeni heyo!"
6 Wanahina viwahulike vino,
wagwa kingubanguba, wona bwem-
bwe ng'hani.
7 Yesu kawacholela, abaho,
kawakwasa kawalongela, "Gan-
damukeni, sambimdumbe!"
8 Na viwalolile uchana, hawa-
muwene munhu yoyose ila Yesu
yeiyeka.
9 Viwahumuluke haikigongo, Yesu
kawalagiza yolonga, "Sambimmu-
longele munhu yoyose gaja gam-
gawene, mbaka nie, Mwana wa

* **16:18** ***Petulo*** nhegulo yake Mkigiliki *dibwe.*
† **16:18** ***Kanisa*** nhegulo yake *Wanhu wamtogole Kilisto.*

Munhu, vondanizuke kulawa mkudanganhika."
10 Abaho, wanahina wamuuza
Yesu, "Habali wafundiza Malagizo
ga Musa wolonga kamba tanhu Eliya
yeze?"
11 Yesu kawalongela, "Kweli, Eliya
kokwiza kwika goya vinhu vose.
12 Ila nowalongela, Eliya keza
kesha, na hewo hawamtambule,
ila wamtendela vija viwalondile.
Vivija na heyo Mwana wa Munhu
kogazigwa mmakono gao."
13 Abaho, wanahina wavitanga
kamba kakala yowalongela mbuli za
Yohana M'batiza.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mlk. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

14 Viwavikile hana ididale da
wanhu, munhu imwe kamcholela
Yesu kamfugamila mavindi,
15 kamulongela, "Mndewa, mon-
ele bazi mmhale wangu, kwavija
kana kisango na kugazika ng'hani.
Mianza bwando kalagalila hamoto
ama mgamazi.
16 Nimgala ha wanahina zako, ila
walemelwa kumuhonya."
17 Yesu kawalongela, "Mw-
eye wanhu mwihile, mulibule
nhamanila, nokala na mweye
mbaka zua jaki? Nowazaganya
mbaka zua jaki? Mgaleni hano
hamwangu!"
18 Yesu kamkomhokela ija
ikinyamkela, na ikinyamkela ka-
mulawa immhale, na heyo kipigiti
kikija kahona.
19 Abaho, wanahina wamwizila
Yesu kinyele, wamuuza, "Habali tw-
eye tulemelwa kumuwinga?"
20 Yesu kawalongela, "Kwavija
muhungukilwa na nhamanila!
Nowalongela ikweli, kamba
muhawa na nhamanila ndodo
kamba mbeyu ya haladali, modaha
kukilongela kigongo kino, 'Segela
hano uchole haja!' Na ikigongo
chosegela. Haduhu kinhu chochose
chondamulemelwe kutenda!"
21 Ila kinyamkela kamba ino havi-
dahika kulawa, ila mkutambika na
kufunga.*

Yesu Kolonga Mwanza Uyagwe Vija Vondayadanganhike
(Mlk. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

22 Wanahina viwaiting'hane
hamoja ako Galilaya, Yesu kawa-
longela, "nie, Mwana wa Munhu,
nogeligwa mmakono ga wanhu,
23 wonikoma, ila gahabita mazua
madatu nozuka." Wanahina
wanyunguala ng'hani.

Kuliha Kodi ya Ng'anda ya Mulungu

24 Yesu na wanahina zake vi-
wavikile Kapenaumu, wawila kodi
wa Ng'anda ya Mulungu wamc-
holela Petulo wamuuza, "Mkulu-
funzi wako kalihaga kodi ya Ng'anda
ya Mulungu?"
25 Petulo kawedika, "Ona, kali-
haga."
Petulo viyengile mng'anda, Yesu
kakala waichanduso kulonga nayo,
"Simoni, gweye kokonaze? Wan-
dewa wa isi wowila kodi kulawa ha
wanhu walihi? Kulawa ha wenekae
ama kulawa ha wahenza?"
26 Petulo kamulongela, "Kulawa
ha wahenza."
Abaho, Yesu kamulongela, "Ku-
longa goya, kwavija wenekae
hawalondigwa kuliha kodi.
27 Giladi sambituwagevuze,
avo genda hana dilamba ukase
nduwano, abaho, msole somba
yondayalongole kunamata, na uhau-
nanazula mulomo wake, kovika
hela, abaho, isole ukanilihile nie na
gweye mwenyego."

18

Yalihi Yali Mkulu Kubanza Wose?
(Mlk. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

1 Kipigiti kija wanahina wamc-
holela Yesu wamuuza, "Yalihi yali
mkulu kubanza wose muna Uun-
dewa wa Kuulanga?"
2 Yesu kamkema mwana mdodo,
abaho, kamwika haulongozi wao,

* **17:21** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 21.

3 kalonga, “Nowalongela ikweli,
ihawa hamulonda kugaluka na
kulinga kamba wana wadodo,
hamdaha kwingila muna Uundewa
wa Kuulanga.
4 Munhu yoyose yokiihumulusa
kamba mwana ino, iyo mkulu
kubanza wose muna Uundewa wa
Kuulanga.
5 Na munhu yoyose yom'bokela
mwana mdodo kamba ino mtwaga
jangu, konibokela nie.

Vinhu Vimtenda Munhu Yengile M'vilozo
(Mlk. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

6 “Ihawa munhu yoyose ya-
hamtenda imwe wa wanhu wano
wadodo yatende vilozo, vihanogile
munhu hiyo yafungigwe msingo
yake dibwe kulu da kusiginhila na
kwasigwa mkilindi cha bahali.
7 Ulumwengu wojona sama
ya ving'hwaso viwatenda wanhu
wengile m'vilozo! Kwavija
ving'hwaso havidahika kuleka
kulawilila, ila kojona munhu ija
yotenda ving'hwaso vilawilile!
8 “Ihawa mkono wako ama mgulu
wako wokutenda utende vilozo,
ukanhe, uwase kutali na gweye!
Vinoga wingile muna ugima wa
digunge kuno ulemale ama uli
mbetembete, kubanza kuwa na
makono mabili ama magulu mabili,
abaho, wasigwe muna umoto wa
digunge.
9 Na kamba siso jako doku-
tenda utende vilozo, ding'ole, ujase!
Vinoga wingile muna uugima wa di-
gunge na siso dimwe, kubanza kuwa
na meso mabili, abaho, wasigwe
muna umoto wa kuzimu.

Hala da Ng'hondolo Yapotele
(Luk. 15:3-7)

10 “Teganyeni! Sambimumzabuze
imwe wa wanhu wano wadodo.
Nowalongela kamba, wasenga wa
Mulungu wa kuulanga wali hamoja
nao mazua gose wa behi na
Tataangu wa kuulanga.
11 Kwavija Mwana wa Munhu
keza kuwakombola waja wapotele.*
12 “Mokonaze, kamba munhu ya-
hawa na ng'hondolo mia, abaho,
ng'hondolo imwe yahapotela, vino
hawaleka waja ng'hondolo malongo
tisa na tisa wasigale mkigongo na
kuchola kumzahila ija ng'hondolo
imwe yapotele?
13 Nowalongela ikweli, kamba
yahamona, komdeng'hela ng'hani
kubanza waja ng'hondolo malongo
tisa na tisa walekile kupotela.
14 Vivija na Tata wenu wa kuu-
langa halonda hata munhu imwe wa
wano wadodo yapotele.

Kumzuma Munhu Yatendile Vilozo

15 “Ihawa ndugu yako kakutenda
gehile, genda ukamulongele kija
kinhu kihile chayakutendile muli
wabili mwiyeka. Na kamba
kokutegeleza, kumpata kabili ndugu
yako.
16 Ila kamba hakutegeleze, msole
munhu imwe ama wabili wayagwe
hamoja na gweye, giladi mmbuli za
wasindila wabili ama wadatu kila
kinhu kitangigwe.
17 Na kamba hawategeleze, walon-
gele wanhu wamtogole Kilisto, na
vivija yahalema kuwategeleza, avo
umone kamba Mmhazi na muwila
kodi.

Kufunga na Kufungula

18 “Nowalongela ikweli, chochose
chondamkifunge muna iisi, cho-
fungigwa kuulanga. Na chochose
chondamkifungule muna iisi, cho-
funguligwa kuulanga.
19 “Vivija, nowalongela ikweli,
kamba wabili mmwanza wenu
muna iisi wahaitogolela mmbuli
ya kinhu chochose chowopula,
wotendeligwa na Tataangu wa
kuulanga.
20 Kwavija hawali wabili ama wa-
datu waiting'hane mtwaga jangu, na
nie na hamoja nao.”

* **18:11** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 11.

Hala da Mtumigwa Yoleka Kumgela Kumgongo Miyage

21 Abaho, Petulo kamcholela Yesu
kamuuza, “Mndewa, kamba ndugu
yangu yahanitenda vilozo, nimgele
kumgongo mianza mingahi? Hata
mianza saba?”
22 Yesu kamulongela, “Sikulongela
mianza saba, ila mianza malongo
saba mala saba.
23 Kwavija Undewa wa Kuu-
langa ulinga na mndewa imwe
yalondile kuwakagula watumigwa
zake wakalile wamkopile hela.
24 Viyasongile kukagula, ka-
galiligwa munhu yakalile yowilwa
talanta† alufu longo dimwe.
25 Ija imtumigwa hakalile na cha
kuliha, avo mndewa kalagiza kamba
yaguzwe heyo na mtwanzi wake na
wanage na kila kinhu kiyali nacho,
giladi yalihe hela ziyakalile yow-
ilwa.
26 Avo ija imtumigwa kamfugamila
mavindi kamuyalalila kamulongela,
‘Mndewa, nyalize, nokuliha hela
zako zose!’
27 Mndewa wa imtumigwa ija ka-
monela bazi, avo kamgela kum-
gongo deni jake jose, abaho, ka-
muleka yachole.
28 “Abaho, ija imunhu viyacholile,
kaiting'hana na mtumigwa miyage
yakalile yomuwila dinali‡ mia. Kam-
goga na kusonga kumfida msingo,
kalonga, ‘Nilihe deni jangu!’
29 Ija imtumigwa miyage
kamfugamila mavindi kamuyalalila
kamulongela, ‘Nyalize, nokuliha
deni jako jose!’
30 Ila heyo kalema, avo kachola,
kamgela mkifungo mbaka vondayal-
ihe hela zose ziyakalile yowilwa.
31 Watumigwa wayage viwawene
gaja galawilile, wona giogio, avo wa-
chola, wamulongela mndewa wao
mbuli zose zilawilile.
32 Abaho, ija imndewa kamkema
kamulongela, ‘Gweye kwa mtu-
migwa wihile! Nie nikugela kum-
gongo deni jako jose kwavija vuu-
niyalalile.
33 Vino hulondigwe na gweye
kumonela bazi mtumigwa miyago
kamba nie vinikonele bazi?’
34 Mndewa wake kona lusango,
avo kamgoga, kamgela mkifungo
mbaka vondayalihe dideni.
35 “Vino vivo Tataangu wa ku-
ulanga vondayawatende mweye
ahaja munhu mmwanza wenu ya-
halema kumgela kumgongo ndugu
yake, kulawa mmoyo wake.”

19

Yesu Kofundiza Mbuli za Nyasa (Mlk. 10:1-12)

1 Yesu viyamambukize kulonga
mbuli zino, kalawa Galilaya kachola
kuna iisi ya Yudea mwambu uyagwe
wa Ulwanda lwa Yolodani.
2 Wanhu bwando wamkweleleza,
na heyo kawahonya hiko.
3 Mafalisayo wamcholela na
kumgeza mkumuuza, “Malagizo ga
Musa gomtogoza munhu kumwasa
mtwanzi wake mmbuli yoyose?”
4 Yesu kawedika, “Vino, ham-
somile Mzinyandiko Zing'alile?
Ahaja hazilonga kamba haichan-
duso Mulungu kawalumba mtwanzi
na mbigalo.
5 Na heyo kalonga, ‘Mkilamso
kino mbigalo kowaleka tataake na
mamaake na kuilumba na mwehe
wake, na wabili wano wowa lukuli
lumwe.’*
6 Avo sio wabili, ila lukuli lumwe.
Kwavija kiyalumbile Mulungu,
haduhu munhu yondayakima-
mazule.”
7 Mafalisayo wamuuza, “Habali
Musa kalonga Mmalagizo gake
kamba munhu kodaha kumgwelela
mtwanzi wake lupwilili lwa nyasa
na kumwasa?”
8 Yesu kawalongela, “Musa
kawatogoza muwase watwanzi zenu
sama ya udala wa mioyo yenu. Ila
haikalile vino songela haichanduso.

† **18:24** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.* ‡ **18:28** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.* * **19:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

9 Nowalongela kamba, mbigalo
yoyose yomwasa mtwanzi wake na
kumsola mtwanzi iyagwe, kotenda
ugoni. Ila munhu yahamwasa mt-
wanzi wake sama ya kutenda ugoni
kodaha kusola mtwanzi iyagwe."†
10 Wanahina zake wamulongela,
"Ihawa vino vivo ili ha mbigalo
na mtwanzi wake, vinoga kuleka
kusola."
11 Yesu kawedika kawalongela,
"Sio wanhu wose wodaha kuitogola
mbuli ino, ila ha waja wose wag-
weleligwe motelo ino na Mulungu.
12 Kwavija hana vibohola‡ wali
hivo songela viwavumbuke, na hana
vibohola watendigwe na wanhu, na
wayagwe woleka kusola sama ya
Undewa wa Kuulanga. Munhu yo-
daha kugabokela gano, yagabokele."

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo (Mlk. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

13 Abaho, wana wadodo wa-
galigwa ha Yesu giladi yawekile
makono na kuwatambikila, ila
wanahina wawakomhokela waja
wawagalile.
14 Yesu kalonga, "Walekeni wana
wadodo weze kumwangu, sam-
bimuwagomese, kwavija Undewa
wa Kuulanga uli wa wanhu wali
kamba wano."
15 Avo, kawekila makono gake
kuwamoteza, abaho, kachola.

Mmhale Mgoli (Mlk. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

16 Baho mmhale imwe kamcholela
Yesu kamuuza, "Mkulufunzi, ni-
tende kinhu chaki kinogile giladi
ningile muugima wa digunge?"
17 Yesu kamwidika, "Habali
uniuza mbuli ya kinhu kinogile?
Hana imwe yeiyeka iyo yanogile.
Uhalonda kwingila muugima wa di-
gunge, zigoge ndagizi za Mulungu."
18 Ija immhale kauza, "Ndagizi
zaki?"
Yesu kamwidika, "Sambiukome,
sambiutende ugoni, sambiwibe,
sambiulave usindila wa uvwizi,
19 wahishimile tataako na ma-
maako, na mnogele munhu wa
habehi nagwe kamba vuukinogela
mwenyego."
20 Ija immhale kedika, kamulon-
gela, "Gano gose nigagoga, nisigaza
kinhu chaki?"
21 Yesu kamwidika, "Uhalonda
sambiuhungule hanhu, genda
kaguze vinhu vako, abaho, zihela
uwagwelele wakumbulu, avo kowa
na ngama kuulanga, abaho, izo
unikoleleze."
22 Ija immhale viyahulike vino, ka-
chola kuno yokona giogio, kwavija
kakala mgoli.
23 Abaho, Yesu kawalongela
wanahina zake, "Nowalongela
ikweli, yowa vidala mgoli kwingila
muna Undewa wa Kuulanga.
24 Nowalongela mwanza uyagwe,
vibuha ngamia kubita mkizonzo cha
shindano, kubanza mgoli kwingila
Muundewa wa Mulungu."
25 Wanahina viwahulike vino,
wakanganya ng'hani na kuuza,
"Avo, yalihi yodaha kukom-
boligwa?"
26 Yesu kawalola kalonga, "Mwa
wanhu mbuli ino haidahika, ila ha
Mulungu mbuli zose zodahika."
27 Abaho, Petulo kedika, ka-
longa, "Tweye tuleka kila kinhu
tukukoleleza gweye, avo, kwiza
topata choni?"
28 Yesu kawalongela, "Nowa-
longela ikweli, mweye mose
mung'holeleze nie, muna uu-
lumwengu wa sambi, Mwana wa
Munhu vondayakale mkigoda chake
cha undewa kili na yenzi, vivija na
mweye mokala m'vigoda va undewa
longo dimwe na vibili, muitagusa
mitala longo dimwe na mibili ya
Islaeli.
29 Na munhu yoyose yoleka
ng'anda ama ndugu ama lumbu
ama tata ama mama ama wana
ama migunda sama yangu, kobokela

† **19:9** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza mbuli zino, *Na ayo yondayamsole mtwanzi ija yasigwe kotenda ugoni.* ‡ **19:12** ***Vibohola*** nhegulo yake *wambigalo walibule kimbigalo.*

mianza mia na kuuhala ugima wa
digunge.
30 Ila wanhu bwando wali wa
haichanduso, wowa wa haikimam-
bukizo, na wanhu bwando wali
wa haikimambukizo, wowa wa
haichanduso.

20

Wasang'hana Mumgunda wa Mizabibu

1 "Kwavija Undewa wa Kuulanga
ulinga na munhu yalawile ulukwili kuchola kuzahila wanhu wa
kusang'hanika mumgunda wake wa
mizabibu.
2 Waitogolela yawalihe dinali*
mdizua dimwe, abaho, kawatuma
kusang'hanika mumgunda wake wa
mizabibu.
3 Mkipigiti cha saa ndatu ka-
chola kabili, kawona wanhu
wayagwe wemile hadisoko walibule
sang'hano ya kutenda,
4 avo kawalongela, 'Na mweye
gendeni mkasang'hanike mum-
gunda wa mizabibu, nowaliha
kilondigwa kulihigwa.'
5 Avo wachola. Mkipigiti cha saa
sita na saa tisa kachola kabili, ka-
tenda vivija.
6 Na mkipigiti cha saa longo
dimwe na imwe, kachola na
kuwavika wanhu wayagwe wema,
avo kawauza, 'Habali mwimile
hano songela imitondo bila kutenda
sang'hano yoyose?'
7 Waja wanhu wamulongela,
'Kwavija haduhu munhu yatug-
welele sang'hano ya kutenda.' Ija
imunhu kawalongela, 'Gendeni na
mweye mkasang'hanike mumgunda
wa mizabibu.'
8 "Viivikile ichungulo, mwene
mgunda kamulongela salange wake,
'Wakeme wasang'hana, abaho, wal-
ihe maliho gao, songa na waja
wasongile kusang'hanika ichungulo,
abaho, umambukizile na waja wa-
songile kusang'hanika imitondo.'
9 Na waja wose wasongile ku-
sang'hanika ichungulo, kila munhu
kalihigwa dinali.
10 Viwezile waja wasongile
kusang'hanika imitondo, wagiza
kamba wolihigwa dinali bwando,
ila vivija na hewo walihigwa dinali
imwe kila munhu.
11 Wabokela dinali zao, abaho,
wasonga kumtwanganikila mwene
mgunda,
12 walonga, 'Wanhu wano wa
ikimambukizo wasang'hanika saa
dimwe diiyeka, ila kuwaliha kamba
vuutulihile tweye tusang'hanike
mdizua kali na kugaya misi yose!'
13 "Mwene mgunda kamwidika
munhu imwe mmwanza wao, ka-
longa, 'Mbwiga, sikutendele kinhu
chochose kihile! Hatuitogolele ku-
sang'hanika mdizua dimwe kwa di-
nali imwe?
14 Sola maliho gako uchole. Nisag-
ula kumgwelela ino waikimambuk-
izo kamba vinikugwelele gweye.
15 Vino sidaha kutenda vija
vinilonda na hela zangu mwenyego?
Ama kokona migongo kwavija vinili
na moyo unogile?'
16 "Avo, wali wa haikimambukizo
wowa wa haichanduso, na wali wa
haichanduso wowa wa haikimam-
bukizo."

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Vija Vondayadanganhike (Mlk. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

17 Yesu viyakalile yochola
Yelusalemu, mnzila kawasola
wanahina longo dimwe na wabili
hamgwazo weiyeka, na kuwalon-
gela,
18 "Tochola Yelusalemu, na
Mwana wa Munhu kogeligwa
mmakono ga wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza Malagizo
ga Musa. Womtagusa kudangan-
hika,
19 abaho, kogeligwa mmakono
ga Wamhazi, womtendela uponela,

* **20:2** ***Dinali imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha zua dimwe.*

womulanha mbalati, na wom-
uwamba mumsalaba, ila mdizua da
ikadatu kozuka."

Mama wa Yakobo na Yohana Kopula
(Mlk. 10:35-45)

20 Abaho, mama wa wana wa
Zebedayo kamcholela Yesu hamoja
na wanage, kamfugamila mavindi
giladi yapule kinhu.
21 Yesu kamulongela, "Kolonda
choni?"
Ija imtwanzi kamwidika yolonga,
"Lagiza kamba wanangu wano wa-
bili, imwe yakale mkono wako wa
ukulume na iyagwe yakale mkono
wako wa ukumoso muna Undewa
wako."
22 Yesu kawalongela, "Hammany-
ile kinhu chumpula. Modaha
kuking'wela kikasi cha mgayo
kinilondigwa kuking'wela nie?"
Wamwidika walonga, "Todaha."
23 Yesu kawalongela, "Mok-
ing'wela kikasi cha migayo kin-
ing'wela nie, ila kukala kumkono
wangu wa ukulume na wa ukumoso
sio sang'hano yangu. Ila hanhu aho
wekiligwa waja wose watandiligwe
na Tataangu."
24 Wanahina wayagwe longo
dimwe viwahulike vino, wawonela
lusango Yakobo na Yohana.
25 Ila Yesu kawakema hamoja
kawalongela, "Movitanga kamba
wandewa wa Wamhazi wowatawala
na mhiko, na wakulu zao wana
udaho mwa wanhu zao.
26 Sambiiwe vino kumwenu. Ila
munhu yoyose mmwanza wenu ya-
halonda kuwa mkulu, kolondigwa
yawe mtumigwa wenu.
27 Na munhu yoyose mmwanza
wenu yahalonda kuwa waichan-
duso, kolondigwa yawe nyakadala
wenu.
28 Kwavija Mwana wa Munhu
hezile kusang'hanikilwa, ila ku-
sang'hanikila wayagwe, na kulava
ugima wake giladi yawakombole
wanhu bwando."

Yesu Kowahonya Vimbugumbugu Wabili
(Mlk. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

29 Yesu na wanahina zake vi-
wasegele Yeliko, wanhu bwando
wamkweleleza.
30 Haja kukala na vimbugum-
bugu wabili wakalile hamgwazo wa
inzila, na viwahulike kamba Yesu
kobita, wenula dizwi, walonga, "Mn-
dewa, Mwana wa Daudi,† tonele
bazi!"
31 Didale da wanhu di-
wakomhokela na kuwalongela
wanyamale. Ila wagendelela
kwinula dizwi, wolonga, "Mndewa,
Mwana wa Daudi, tonele bazi!"
32 Yesu kema, abaho, kawakema
kawauza, "Molonda niwatendele
choni?"
33 Wamulongela, "Mndewa,
tolonda tulole!"
34 Yesu kawonela bazi, kagakwasa
meso gao. Bahaja wadaha kulola,
abaho, wamkweleleza.

21

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Yesu na wanahina zake vi-
wakalile behi na kuvika Yelusalemu,
wavika mkiwambo cha Betifage
hana Ikigongo cha Mizaituni, Yesu
kawatuma wanahina zake wabili,
2 kawalongela, "Gendeni hana iki-
wambo kili haulongozi wenu, baho
mom'vika mhunda yafungigwe
hamoja na mwanage. Wafunguleni,
abaho, munigalile.
3 Na kamba munhu yoyose ya-
hawauza, mulongeleni kamba, 'Mn-
dewa kowalonda.' Na himahima
kowagwelela."
4 Gano galawilila giladi gavikile
gaja galongigwe na muhokozi, yo-
longa,
5 "Mulongele mndele wa Sayuni,*
'Lola, Mndewa wako kokwizila!
Kahola moyo na kapapigwa na
mhunda,

† **20:30** Hano ***mwana wa Daudi*** nhegulo yake *kolawa mulukolo lwa Mndewa Daudi.*
* **21:5** ***Mndele wa Sayuni*** nhegulo yake *wanhu wa Yelusalemu.*

mwana wa mhunda.' "
6 Avo, wanahina wachola na wa-
tenda kamba Yesu viyawalongele.
7 Wamgala imhunda na mwana
wa mhunda, watandika vivalo vao
uchana yao, abaho, Yesu kakala
uchana ya imwana mhunda.
8 Dale kulu ng'hani da wanhu
janzanza vivalo vao mnzila, na
wayagwe wakanha mikuti ya mi-
tende na kuyanzanza mnzila.
9 Dale da wanhu dikalile dimu-
longole na wose wakalile wamson-
dolele wenula dizwi walonga, "Yato-
golwe Mwana wa Daudi! Kamota
ayo yokwiza mditwaga da Mndewa!
Nhogolwa uchana kuulanga!"
10 Yesu viyengile Yelusalemu,
wambo jose dikala mumzahimzahi,
na wanhu wauza, "Ino iyo munhu
yalihi?"
11 Didale da wanhu diwalongela,
"Ino iyo Yesu, muhokozi kulawa
Nazaleti mkiwambo cha Galilaya."

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu (Mlk. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

12 Yesu kengila mdikonhi da
Ing'anda ya Mulungu na kuwawinga
wanhu wose wakalile muja woguza
na kugula. Kazihindula meza za
wavunja hela na vigoda va wose
wakalile woguza njiwa,
13 kawalongela, "Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, 'Ng'anda
yangu yokemigwa ng'anda ya
nhambiko.' Ila mweye moitenda
fisilo da wabavi!"
14 Vimbugumbugu na walemale
wamcholela kuna Ing'anda ya Mu-
lungu, na heyo kawahonya.
15 Ila wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza Malagizo
ga Musa viwonile vinhu va mkan-
ganyo viyatendile, na wana wotoa
nyangi kuna Ing'anda ya Mulungu
wolonga, "Yatogolwe Mwana wa
Daudi!" wona lusango.
16 Wamulongela, "Kowahulika
wano vowolonga?"
Yesu kawalongela, "Ona! Ham-
somile gaja gandikigwe Mzinyandko
Zing'alile, golonga, 'Wana wadodo
na ving'hele, wokwimba nyila za
nhogolwa'?"
17 Kawaleka, kachola hanze ya
idiwambo mbaka Betania, kawasa
hiko.

Yesu Kowikila Kinyulu Mtini (Mlk. 11:12-14, 20-24)

18 Imitondo ng'hani Yesu
viyakalile mnzila yobwela mdi-
wambo, kona nzala.
19 Kawona mtini hamgwazo wa
inzila, kaukwenhukila, ila honile
chochose uchana yake ila mijani
iiyeka. Abaho, kaulongela, "Sam-
biulele mujo milao yose!" Bahaja
umtini unyala.
20 Wanahina viwawene vino
wakanganya, wauza, "Habali umtini
unyala himahima?"
21 Yesu kawedika, yolonga,
"Nowalongela ikweli, kamba
muhawa na nhamanila bila kusinha
mmioyo yenu, sio kamba modaha
kutenda kija kitendigwe mumtini
uno, ila vivija modaha kukilongela
kigongo kino, 'Goboka, uiyase
m'bahali,' na yotendeka.
22 Kamba muhawa na nhamanila,
chochose chondampule mkutam-
bika, mogweleligwa."

Mbuza ya Udaho wa Yesu (Mlk. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

23 Yesu viyengile muna Ing'anda
ya Mulungu, wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele wa wanhu
wamcholela kipigiti viyakalile
yofundiza, wamuuza, "Kotenda
mbuli zino na udaho ulihi? Na yalihi
yakugwelele udaho uno?"
24 Yesu kawalongela, "Vivija na nie
nowauza mbuli, na kamba muhani-
longela nhegulo yake, na nie nowa-
longela kamba notenda mbuli zino
na udaho ulihi.
25 Mbatiza ya Yohana ilawa
kwahi? Ilawa ha Mulungu ama
ilawa ha wanhu?"
Wakiiuza wenyego kwa wenyego,
walonga, "Tuhalonga, 'Ulawa ha

Mulungu,' kotuuza, 'Habali hamumtogole?'
26 Ila tuhalonga, 'Ulawa ha wanhu,' towadumba wanhu kwavija wanhu wose wotogola kamba Yohana kakala muhokozi."
27 Avo wamwidika Yesu, "Hatuvitanga."
Abaho, na heyo kawalongela, "Na nie siwalongela kamba notenda mbuli zino na udaho ulihi.

Hala da Wamhale Wabili

28 "Mweye mokonaze? Kukala na munhu imwe yakalile na wana wabili. Kamcholela ija imkulu kamulongela, 'Mwanangu, lelo genda ukasang'hanike mumgunda wa mizabibu.'
29 Ija imwana kamwidika kamulongela, 'Sichola,' ila mkipigiti kidodo kagelegeza mmoyo wake, abaho, kachola.
30 Abaho, kamcholela imdodo kamulongela vivija. Na heyo kamwidika kalonga, 'Ona, nochola, tata,' ila hacholile.
31 Yalihi mmwanza wa wano wabili yatendile gamnogele tataake?"
Wamwidika wamulongela, "Ija imkulu."
Yesu kawalongela, "Nowalongela ikweli, wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wowalongola kwingila muna Undewa wa Mulungu.
32 Kwavija Yohana M'batiza keza kumwenu mnzila ilibule uzenzeleganye, na mweye hamumtogole, ila wawila kodi na watenda ugoni ndwanga wamtogola. Na hata vimgawene gano, hamulekile vilozo venu na kumtogola.

Hala da Walimi wa Mgunda wa Mizabibu
(Mlk. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

33 "Tegelezeni hala diyagwe, kukala na munhu yakalile na mgunda wa mizabibu, kauzengela konhi na kuhimba lwingila lwa kukamulila zabibu na kuzenga ulingo. Abaho, kawapangiza walimi, kachola isi ya kutali.
34 Kipigiti cha kuhuna zizabibu vikivikile, kawatuma nyakadala zake ha iwalimi wakamsolele fungu jake da izizabibu.
35 Iwalimi wawanwang'hula waja iwanyakadala, imwe wamtoa, iyagwe wamkoma, na iyagwe wamtoa na mabwe mbaka kadanganhika.
36 Abaho, ija imunhu kawatuma mwanza uyagwe nyakadala wayagwe bwando kubanza waja wa ichanduso, na iwalimi wawatendela vivija kamba viwawatendele waja wa ichanduso.
37 Hakimambukizo, kamulagiza mwanage ha iwalimi, yolonga, 'Kwa vovose womuhishimila mwanangu.'
38 Ila iwalimi viwamuwene imwana, wailongela wenyego kwa wenyego, 'Ino iyo muhazi. Izoni tumkome, abaho, tusole uhazi wake!'
39 Avo wamsola na kumwasa hanze ya umgunda wa mizabibu na kumkoma.
40 "Avo mwene mgunda yeheza, kowatenda choni iwalimi?"
41 Wamulongela, "Kowakoma wanhu waja wehile, na kuwagwelela umgunda walimi wayagwe wondawamgwelele zabibu mkipigiti cha kuhuna."
42 Yesu kawalongela, "Hamsomile Zinyandiko Zing'alile?
'Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka dibwe da kutamanilwa
ng'hani kubanza mabwe gose.
Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso
getu!'†
43 "Avo nowalongela, Undewa wa Mulungu wosegezigwa kumwenu na kugweleligwa wanhu wayagwe wondawatende gamnogele Mulungu.
44 Munhu yodilagalila dibwe dino kobeneka vidangavidanga, na munhu yoyose yondadimulagalile domsiginha lipilipi."

† **21:42** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22-23.

45 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo viwahulike hala da Yesu, wavitanga kamba kowalonga hewo,
46 avo wazahila nzila ya kumgoga. Ila wadumba didale da wanhu kwavija wakala womtogola Yesu kamba muhokozi.

22

Hala da Lusona lwa Zengele (Luk. 14:15-24)

1 Yesu kawalongela mmahala mwanza uyagwe, yolonga,
2 "Undewa wa Kuulanga ulinga na mndewa yatandile lusona lwa zengele lwa mwanage.
3 Kawatuma nyakadala zake wakawakeme waja wagonekigwe mulusona lwa zengele, ila walema kwiza.
4 Abaho, kawatuma nyakadala wayagwe, kawalongela, 'Walongeleni wanhu wose wagonekigwe kamba nitanda mandia gangu. Ng'ombe zangu iwakulu na iwadodo wanonile wesha kuchinjigwa, na kila kinhu kisasaligwa. Izoni hana ulusona lwa zengele!'
5 Ila hawasinhuke. Wachola na zao, imwe kachola kumgunda, na iyagwe kachola kuuchuluzi wake.
6 Wayagwe wawagoga nyakadala zake, wawaliga na kuwakoma.
7 Ija imndewa kona lusango, avo kawatuma asikali zake wawabanange waja wakomaji na kudisoma wambo jao.
8 Abaho, kawalongela nyakadala zake, 'Lusona lwa zengele lusasaligwa, ila wanhu wagonekigwe hawalumbile kuvika.
9 Avo gendeni mzinzilamhanda za mkiwambo mkawagoneke wanhu wondamuwawene weze kulusona lwa zengele.'
10 Avo waja iwanyakadala wachola muna zinzila za mkiwambo na kuwalundiza wanhu wose wawavikile, wanogile na wehile, na dibugano da lusona lwa zengele dimema wahenza.
11 "Ila ija imndewa viyengile kuwalola iwahenza, kamona munhu haja yalekile kuvala vivalo va lusona lwa zengele.
12 Kamuuza, 'Mbwiga, kwingilaze hano bila vivalo va lusona lwa zengele?' Ija imunhu kanyamala.
13 Abaho, imndewa kawalongela watumigwa, 'Mfungeni makono na magulu, abaho, mmwase kunze mdiziza. Ako kowa na kililo na kugegedula meno.'
14 "Kwavija wanhu bwando wagonekigwe, ila wasaguligwe wadodo."

Mbuza ya Kuliha Kodi (Mlk. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

15 Mafalisayo waiting'hana hamoja na kumwikila zundo Yesu giladi wamnamate mzimbuli zake.
16 Avo, wawatuma wanahina zao hamoja na wanhu wa Helode,* wolonga, "Mkulufunzi! Tuvitanga kamba gweye kwa munhu ulibule uzenzeleganye na kowafundiza wanhu ikweli ya gaja goyolonda Mulungu, bila kudumba gowogelegeza wanhu wayagwe, kwavija hulola ukulu wa munhu yoyose.
17 Tulongele, gweye kogesaze? Malagizo ga Musa gotogoza kuliha kodi ha Kaisali† ama gogomesa?"
18 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao zihile, kalonga, "Videlenya mweye! Habali mgeza kunikila vitega?
19 Nilagusileni ihela ya kuliha kodi!"
Na hewo wamgalila ihela,
20 abaho, kawauza, "Kihanga kino na twaga dino va munhu yalihi?"
21 Wamwidika, "Va Kaisali."
Avo Yesu kawalongela, "Mulonga goya, avo ga Kaisali mgweleleni Kaisali, na ga Mulungu mgweleleni Mulungu."
22 Viwahulike vino, wakanganya, avo wamuleka, wachola na zao.

---

* **22:16** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **22:17** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

Mbuza ya Kuzuka Kulawa Mkudanganhika
(Mlk. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

23 Zua didija Masadukayo, awo
wolonga kamba haduhu mzuso,
wamcholela Yesu, wamuuza,
24 "Mkulufunzi! Musa katulon-
gela kamba, kamba munhu ya-
hadanganhika bila kuleka mwana,
ndugu yake kolondigwa yamsole ija
ikizuka giladi yamulelele mwana
ndugu yake yadanganhike.
25 Avo kukala na ndugu saba
mmwanza wetu, waichanduso ka-
sola mtwanzi, abaho, kadanganhika
bila kulela nayo mwana, abaho, ik-
izuka kamulekela ndugu yake.
26 Na ija waikabili gamulawilila
gagaja, na waikadatu, na waja wose
saba.
27 Hakimambukizo, na ija imt-
wanzi kadanganhika.
28 Avo mdizua da mzuso, imtwanzi
ija kowa mtwanzi wa munhu yalihi?
Kwavija wanhu wose saba wakala
wamsolile."
29 Yesu kawedika kawalongela,
"Mweye muhonyela! Kwavija hamz-
itangile Zinyandiko Zing'alile ama
mhiko za Mulungu.
30 Kwavija mdizua da mzuso,
wanhu hawasola ama kusoligwa, ila
wolinga kamba wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga.
31 Mmbuli ya mzuso wa
wanhu wadanganhike, hamsomile
Mzinyandiko Zing'alile kija kimu-
longeligwe na Mulungu?
32 'Nie iyo Mulungu wa Ablaham,
na Isaka, na Yakobo.' Heyo iyo Mu-
lungu wa wanhu wagima na sio Mu-
lungu wa wanhu wadanganhike."
33 Didale da wanhu vidihulike
gano, wakanganya mafundo gake.

Ndagizi Ili Ng'hulu
(Mlk. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

34 Ila Mafalisayo viwahu-
like kamba Yesu kawavudaliza
Masadukayo, waiting'hana hamoja.
35 Na munhu imwe mmwanza
wao, yakalile mfundiza Malagizo ga
Musa, kamgeza mkumuuza,
36 "Mkulufunzi, ndagizi ilihi ili
ng'hulu Mmalagizo ga Musa?"
37 Yesu kamwidika kamulongela,
" 'Mnogele Mndewa Mulungu wako
na moyo wako wose, na loho yako
yose, na nzonzi zako zose.'
38 Ino iyo ndagizi ili ng'hulu na iyo
ya ichanduso.
39 Na ino iyo ndagizi ya ikabili,
'Mnogele munhu wa habehi nagwe
kamba vuukiinogela mwenyego.'
40 Malagizo gose ga Musa na ma-
fundo ga wahokozi gotamanila nda-
gizi zino mbili."

Mbuza ya Kilisto
(Mlk. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

41 Mafalisayo viwaiting'hane
hamoja, Yesu kawauza,
42 "Mweye moigelegezaze mbuli
ya Kilisto? Iyo mwana wa munhu
yalihi?"
Wamwidika wamulongela, "Iyo
Mwana wa Daudi."
43 Yesu kawauza, "Avo, vilihi
Daudi kubitila mhiko za Loho wa
Mulungu komkema Kilisto, 'Mn-
dewa'?
44 Kwavija kalonga, 'Mndewa kamu-
longela Mndewa wangu,
"Kala kumkono wangu wa uku-
lume
mbaka vondaniweke wadu-
muka zako hasi ya magulu
gako." '
45 Ihawa Daudi komkema Kilisto,
'Mndewa,' yodahikaze kuwa mwan-
age?"
46 Haduhu munhu yadahile
kumwidika mbuli yoyose, na ku-
lawa zua dija haduhu munhu
yagezile kumuuza mbuli yoyose.

23

Yesu Kowazuma Wanhu kamba Waiteganye na Vilangizi wa Dini
(Mat. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; 20:45-46)

1 Abaho, Yesu kalonga na didale da
wanhu na wanahina zake,
2 "Wafundiza Malagizo ga Musa
na Mafalisayo wana udaho wa ku-
gatapita Malagizo ga Musa.

3 Avo, gatendeni na kugagoga gaja
gose gowowafundiza mweye, ila
sambimtende vija vowotenda hewo,
kwavija hewo hawagatenda gaja
gowofundiza.
4 Wowafungila wanhu mibahasha
mikulu na kuwadikwa mmaega, ila
hewo wenyego hawalonda hata ku-
golosa kidole waipape.
5 Wotenda mbuli zao zose giladi
woneke na wanhu. Avo, wofudika
mifundo mikulu mgati yandikigwe
Nyandiko za Malagizo ga Musa
uchana mwa ikihanga na mmakono!
Na wokwika minyemvule mitali
ng'hani mmikanzu yao!
6 Wonogelwa kukala m'vigoda va
haulongozi mulusona na kukala
m'vigoda va haulongozi mzing'anda
za nhambiko,
7 na kulamsigwa na hishima mma-
soko na kukemigwa, 'Mkulufunzi.'
8 Ila mweye sambimkemigwe
'Mkulufunzi,' kwavija muna mku-
lufunzi imwe, na mweye mose mwa
kinhu kimwe kamba ndugu.
9 Na sambimumkeme munhu
yoyose 'tata' muisi, kwavija Tataenu
iyo imwe yali kuulanga.
10 Ama sambimkemigwe 'Vilan-
gizi,' kwavija muna kilangizi imwe,
iyo Kilisto.
11 Yali mkulu mmwanza wenu
yawe mtumigwa wenu.
12 Ila yoyose yokiinula kohumu-
luswa, na yoyose yokiihumulusa
kokwinuligwa.

Yesu Koutagusa Udelenya Wao (Mlk. 12:40; Luk. 11:39-42, 44, 52; 20:47)

13 "Mojona, wafundiza Malagizo
ga Musa na Mafalisayo, mweye vide-
lenya! Moluhinda lwivi lwa Undewa
wa Kuulanga haulongozi wa wanhu,
na mweye wenyego hamwingila
ama hamuwatogoza kwingila waja
wolonda kwingila!
14 Mojona, wafundiza Malagizo ga
Musa na Mafalisayo, mweye vide-
lenya! Mowabulunya vizuka na
kutenda nhambiko nhali za uzenzel-
eganye. Avo nhaguso yenu yowa
ng'hulu ng'hani!*
15 "Mojona, wafundiza Malagizo
ga Musa na Mafalisayo, videlenya!
Mofunga mwanza kuchola muisi in-
yalile na m'bahali giladi kumzahila
munhu imwe yawinze nhamanila
yenu. Na muhampata, momtenda
yawe mwana wa kuzimu mianza
mibili kubanza mweye wenyego.
16 "Mojona, vilangizi vimbugum-
bugu! Mweye mulonga, 'Ihawa
munhu yahaiduilila Ng'anda ya Mu-
lungu, jaga bule. Ila munhu ya-
haiduilila zahabu ya muna Ing'anda
ya Mulungu, kakiifunga na ikiduilo
chake.'
17 Mweye vimbugumbugu wabozi!
Kilihi kili kikulu, izahabu ama
Ing'anda ya Mulungu iitenda iza-
habu ing'ale?
18 Vivija mulonga, 'Ihawa munhu
yahaiduilila kilingo cha kulavila
nhosa, jaga bule. Ila munhu ya-
haiduilila nhunza ili hachana ya ik-
ilingo hicho, kakiifunga na ikiduilo
chake.'
19 Mweye vimbugumbugu! Kilihi
kili kikulu, inhunza ama ikilingo
cha kulavila nhosa kiitenda inhunza
ing'ale?
20 Avo, heyo yoiduilila ikilingo cha
kulavila nhosa, kaiduilila ikilingo
hicho hamoja na kila kinhu kili
hachana yake.
21 Na heyo yoiduilila Ng'anda ya
Mulungu, kaiduilila Ing'anda hiyo
hamoja na Mulungu yokala himo.
22 Na heyo yoiduilila ulanga, kaki-
iduilila kigoda cha undewa cha Mu-
lungu hamoja na ija yakikalile.
23 "Mojona, wafundiza Malagizo
ga Musa na Mafalisayo, videlenya!
Kwavija molava zaka za vinhu va
kulungila mandia na mboga kamba
vija matepo ga kunung'hila, binzali,
na jila. Ila muleka mafundo makulu
ga Malagizo ga Musa, kamba vija
bazi, nhamanila, na kuwa bule

* **23:14** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 14.

uzenzeleganye. Gano gago mulondigwa kutenda, na bila kuleka gaja gayagwe.
24 Mweye vilangizi vimbugumbugu! Molenguza nzuguni, ila momeza ngamia!

25 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Mweye mwa kamba munhu yosuluza hanze ya kikasi na sahani, ila mgati vimema vinhu m'vipatile muubavi na ugila.
26 Gweye Mfalisayo kimbugumbugu! Tanhu suluza mgati mwa ikikasi, abaho, vivija na hanze chong'ala!

27 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Kwavija mulinga na mapanga gabakazigwe chokaa, hanze gokoneka mazelu ila mgati gamema mizege na vinhu vose vihile.
28 Vivo na mweye, kunze mokoneka na wanhu kamba mnoga, ila mgati mmema udelenya na mbuli zihile.

Yesu Kohokola Nhaguso Yao (Luk. 11:47-51)

29 “Mojona, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo, videlenya! Mozenga mapanga ga wahokozi na kugahamba mapanga ga wanhu wanogile.
30 Abaho, molonga, ‘Kamba tuhawile baho mkipigiti hicho cha wahenga zetu, sambituilumbe nao mkuwakoma wahokozi.’
31 Avo, mweye wenyego mosindila kamba mweye mwa lukolo lwa wanhu waja wawakomile wahokozi!
32 Avo, mambukizileni gaja gawasongile wahenga zenu!
33 Mweye nyoka, wana wa nyoka! Moikimbila vilihi nhaguso ya kuzimu?
34 Avo, nowalagizila wahokozi, wanhu wali na nzewele, na wafundiza Malagizo ga Musa. Ila wayagwe mowakoma na kuwawamba mumsalaba, na wayagwe mowalanha mbalati mzing'anda zenu za nhambiko na kuwawinga kulawa kiwambo kimwe mbaka kiwambo kiyagwe.
35 Nhaguso ya mulopa wa wanhu wose watendile ganogile muisi iwapate mweye, kulawa mulopa wa Abeli mbaka mulopa wa Zakalia, mwanage Balakia, mumkomile hagatigati ya Ing'anda ya Mulungu na ikilingo cha kulavila nhosa.
36 Nowalongela ikweli, nhaguso ya wakomaji wano wose yowapata wanhu wa mulelo uno!

Noge da Yesu Sama ya Wambo da Yelusalemu (Luk. 13:34-35)

37 “Yelusalemu, Yelusalemu! Gweye uwakoma wahokozi na kuwatoa na mabwe waja watumigwe kumwako! Mianza mingahi nilonda kuwakunzanya hamoja wanago kamba nguku viyowafagatila wanage hasi ya mbawa zake, ila hutogole!
38 Na ng'anda yako yolekigwa na yowa ukiwa.
39 Nokulongela, hunyona nie kabili mbaka vondaulonge, ‘Kamota ayo yokwiza mditwaga da Mndewa.’ ”

24

Yesu Kolongelela Ubananzi wa Ng'anda ya Mulungu (Mlk. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Yesu kalawa Kung'anda ya Mulungu, na viyakalile yochola wanahina zake wamcholela giladi wamulagusile ng'anda zizunguluke Ing'anda ya Mulungu.
2 Yesu kalonga, “Mozona ng'anda zino zose? Nowalongela ikweli, haduhu hata dibwe dimwe dondadisigale uchana ya diyagwe, dondadileke kubomoligwa.”

Kugaya na Kugazigwa (Mlk. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

3 Yesu viyakalile yakalile Hakigongo cha Mizaituni, wanahina wamcholela weiyeka, wamulongela, “Tulongele, zua jaki vondagalawilile

gano, na choni chondakiwe kilaguso
cha wizilo wako na idizua da
kimambukizo?”
4 Yesu kawalongela, “Teganyeni,
munhu sambiyawagize.
5 Kwavija wanhu bwando wok-
wiza mtwaga jangu, wolonga, ‘Nie
iyo Kilisto!’ Na wowagiza wanhu
bwando.
6 Mohulika ng'hondo na singilimo
za ng'hondo, ila sambimdumbe.
Kwavija vinhu kamba vino
volondigwa vilawilile, ila ikimam-
bukizo hakinavika.
7 Isi yogomba na isi iyagwe, na un-
dewa wouvamhila undewa uyagwe.
Yolawila nzala na mgudemo wa isi
kila hanhu.
8 Gano gose gowa kamba mwan-
duso wa usungu wa kulela mwana.
9 “Abaho, mogogigwa giladi
mgazigwe na kukomigwa. Na
wanhu wose wa isi zose wowehila
sama yangu nie.
10 Kipigiti kija wanhu bwando
woileka nhamanila yao, na kuki-
ihonza na kukiihila wenyego kwa
wenyego.
11 Abaho, wahokozi bwando wa
uvwizi wolawilila, na kuwagiza
wanhu bwando.
12 Sama ya kongezeka mbuli zi-
hile, noge da wanhu bwando do-
huha.
13 Ila yondayananahile mbaka
hakimambukizo, iyo yondayakom-
boligwe.
14 Na Usenga uno Unogile wa Un-
dewa wa Mulungu wopetigwa kila
hanhu muulumwengu wose giladi
uwe usindila ha wanhu wa isi zose,
abaho, ikimambukizo cha isi leka
kize.”

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi
(Mlk. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

15 Munhu yondayasome yaitange
nhegulo yake! Yesu kagendelela
kulonga, “Muhachona ‘Kinhu
Kinyolodoke Kigala Ubananzi’ ki-
longigwe na muhokozi Danieli
kima Hanhu Hang'alile Ng'hani
Muing'anda ya Mulungu,
16 avo, awo wali Yudea wakim-
bilile m'vigongo.
17 Munhu yoyose yali mkiswili
cha ng'anda yake sambiyahumuluke
hasi na kusola kinhu chochose ku-
lawa mng'anda yake.
18 Munhu yoyose yali kumgunda
sambiyabwele kusola kivalo chake.
19 Wojona watwanzi wali na inda
na watwanzi wali na ving'hele
mmazua higo!
20 Tambikeni giladi ng'himbila
yenu sambiiwe mkipigiti cha kihuhe
ama mkipigiti cha Zua da Mhumulo!
21 Kwavija wowa mgayo mkulu,
haunapata kulawilila songela ku-
lumbigwa kwa ulumwengu mbaka
sambi, na haulawila kabili mgayo
kamba hiwo.
22 Na kamba kipigiti kija sam-
bikihunguzwe na Mulungu, haduhu
munhu yahadahile kukombolwa, ila
sama ya wanhu wasaguligwe na Mu-
lungu, kipigiti hicho kihunguzwa.
23 “Abaho, kamba munhu yoyose
yahawalongela, ‘Lola! Kilisto ka-
hano,’ ama ‘Kahaja!’ Sambimtogole.
24 Kwavija makilisto wa uvwizi na
wahokozi wa uvwizi wolawila, wo-
tenda vilaguso na mizonza mikulu
giladi kamba vihadahika wawagize
hata wanhu wasaguligwe na Mu-
lungu.
25 Tegelezeni! Niwalongela nisha
mbuli zino kipigiti king'hali haki-
navika.
26 “Avo kamba wanhu wahawa-
longela, ‘Kamkiwala!’ Sambimc-
hole, ama wahalonga, ‘Kakugati!’
Sambimtogole.
27 Kwavija kamba lumwemwe vu-
lumwemwesa kulawa haulawilo wa
zua na koneka mbaka kuuswelo wa
zua, na Mwana wa Munhu vivo
vondayoneke kipigiti vondayeze.
28 “Hohose hali na mtufi baho
hondawaiting'hane vimhungu.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu
(Mlk. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

29 “Bahaja ikipigiti cha mazua
ga mgayo vondakimale, zua dozizi-
wala, mulenge haulava mulangaza

wake, nhondo zolagala kulawa ku-
ulanga, na mhiko za kuulanga zok-
wekwesigwa kulawa hazikalile.
30 Abaho, kilaguso cha Mwana
wa Munhu chokoneka kuulanga, na
wanhu wa isi zose wolila ahaja von-
dawanyone nie Mwana wa Munhu
nikwiza muna gamawingu ga kuu-
langa na mhiko na yenzi ng'hulu.
31 Kowalagiza wasenga zake wa
kuulanga wali na mhalati ilava
dizwi kulu, na wowakunzanya
wanhu zake wasaguligwe na Mu-
lungu kulawa ng'ambu zose za
ulumwengu.

Hala da Mtini
(Mlk. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

32 "Muifundize mum'biki wa
mtini. Matambi gake gahasonga
udeke wa kuzuka na kulava matepo,
movitanga kamba vuli da mmabehi.
33 Vivija na mweye, muhazona
mbuli zino zose, m'vitange kamba
ka mmabehi kwiza.
34 Nowalongela ikweli, wanhu
wa mulelo uno hawadanganhika
mbaka mbuli zino zose zilawilile.
35 Ulanga na isi vose vobita, ila
mbuli zangu hazibita.

Haduhu Munhu Yoditanga Zua ama Saa
(Mlk. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

36 "Haduhu munhu yoditanga zua
ama saa, si wasenga wa Mulungu
wa kuulanga, ama Mwana, ila Tata
yeiyeka.
37 Kwiza kwa Mwana wa Munhu
kowa kamba mkipigiti cha Nuhu.
38 Kwavija mmemelo wa mazi
vuukalile haunalawila, wanhu
wakala woja na kung'wa, wasola
na kusoligwa, mbaka zua dija Nuhu
viyengile muisafina,
39 hawakitangile kija kilondile
kulawilila, mbaka mmemelo wa
mazi vuwizile na kuwakoma wanhu
wose. Na vino vivo vondayeze
Mwana wa Munhu.
40 Mkipigiti hicho, wambigalo
wabili wolima mumgunda, imwe
kosoligwa na iyagwe kolekigwa.
41 Watwanzi wabili wotwanga,
imwe kosoligwa na iyagwe
kolekigwa.
42 "Avo goneleleni, kwavija hamu-
ditanga zua dondayeze Mndewa
wenu.
43 Ila m'vitange kamba, kamba
mwene ng'anda yahakitangile kipig-
iti chondayeze m'bavi, yahagonelele
na sambiyaileke ng'anda yake ibo-
moligwe.
44 Avo, na mweye muisasale,
kwavija Mwana wa Munhu kokwiza
mkipigiti hamkitangile.

Mtumigwa Mwende na Mtumigwa Yalibule Wende
(Luk. 12:41-48)

45 "Yalihi mtumigwa mwende
na m'bala, mndewa wake yam-
tendile salange wa watumigwa wali
mng'anda yake yondayawagwelele
mandia gao mkipigiti kilondigwa?
46 Kamota mtumigwa ija mndewa
wake yahabwela yom'vika yotenda
vino!
47 Nowalongela ikweli, komtenda
yawe mkulu wa vinhu vake vose.
48 Ila kamba ija imtumigwa yehile
koilongela mwenyego, 'Mndewa
wangu kokawa kubwela,'
49 na kusonga kuwatoa watu-
migwa wayage na kuja na kung'wa
na wang'wa ugimbi.
50 Abaho, mndewa wa imtumigwa
ija kokwiza mdizua yalekile kudi-
gelegeza na saa yalekile kuitanga.
51 Abaho, komkanha vidangavi-
danga imtumigwa ija na kumwika
mdidale dimwe na videlenya. Ako
kowa na kililo na kugegedula meno.

25

Hala da Wandele Longo Dimwe

1 "Kipigiti kija Undewa wa
Kuulanga wolinga na wandele
longo dimwe wasolile viwenge vao
na kuchola kum'bokela mulawil-
amhambe.
2 Wandele watano wakala wabozi
na watano wakala wabala.
3 Waja iwabozi wasola viwenge
vao, bila kugela mavuta mgati yake.

4 Ila waja iwabala wasola viwenge
vao hamoja na via va mavuta.
5 Kwavija mulawilamhambe
kakawa kwiza, wose wakukila na
kuwasa.
6 “Kilo kikulu kukala na nyangi,
‘Mulawilamhambe kavika! Laweni
mkam'bokele!’
7 Abaho, waja iwandele wose
walamuka na kuvigongomanya vi-
wenge vao.
8 Abaho, waja iwabozi wawa-
longela waja iwabala, ‘Tugweleleni
mavuta genu, kwavija viwenge vetu
vofa.’
9 Waja iwabala wawalongela, ‘Ha-
gatutosha tweye na mweye. Ila
gendeni ha wachuluzi mkagule.’
10 Viwakalile mnzila wochola
kugula mavuta, mulawilamhambe
kavika. Na waja watano wakalile
waisasale wengila hamoja nayo
mulusona lwa zengele, abaho, lwivi
luhindigwa.
11 “Kipigiti waja iwandele wabozi
viwezile, wakemelela, walonga,
‘Mndewa, Mndewa! Tuvugulile!’
12 Mulawilamhambe kawalongela,
‘Nowalongela ikweli! Siwatanga
mweye.’
13 “Avo, goneleleni, kwavija
hamditanga zua ama saa yondanib-
weleganye.

Hala da Watumigwa Wadatu (Luk. 19:11-27)

14 “Kipigiti kija Undewa wa Ku-
ulanga wolinga na munhu yochola
mwanza, kawakema watumigwa
zake na kuwatenda wemilizi wa
vinhu vake.
15 Kila munhu kagweleligwa
kulingana na vija viyadahile, imwe
kagweleligwa talanta* tano na
iyagwe talanta mbili na iyagwe
talanta imwe. Abaho, ija imunhu
kachola mwanza wake.
16 Ija imtumigwa yagweleligwe ta-
lanta tano, baho kachola kuziten-
dela uchuluzi talanta zake, na kap-
ata talanta tano ziyagwe.
17 Vivija na ija yagweleligwe ta-
lanta mbili, kapata talanta mbili
ziyagwe.
18 Ila ija imtumigwa yagweleligwe
talanta imwe, kachola kuhimba
lwingila, abaho, kaifisa italanta ya
mndewa wake.
19 “Vikibitile kipigiti kitali, ija imn-
dewa wa waja iwatumigwa kabwela
na kutenda mheta ya talanta zao.
20 Ija imtumigwa yagweleligwe
talanta tano, kagala talanta tano
ziyagwe, kalonga, ‘Mndewa, kunig-
wela talanta tano, hano hana talanta
tano ziyagwe zinipatile!’
21 Mndewa wake kamulongela,
‘Kutenda goya mtumigwa unogile
na ulibule uzenzeleganye! Na
kwavija hutendile uzenzeleganye
m'vinhu vidodo, avo nokutenda uwe
mwimilizi wa vinhu bwando. Izo
udeng'he hamoja na nie, mndewa
wako!’
22 “Vivija na ija imtumigwa yag-
weleligwe talanta mbili keza ka-
longa, ‘Mndewa, kunigwelela ta-
lanta mbili, hano hana talanta mbili
ziyagwe zinipatile.’
23 Mndewa wake kamulongela,
‘Kutenda goya mtumigwa unogile
na ulibule uzenzeleganye! Na
kwavija hutendile uzenzeleganye
m'vinhu vidodo, avo nokutenda uwe
mwimilizi wa vinhu bwando. Izo
udeng'he hamoja na nie, mndewa
wako!’
24 “Abaho, ija imtumigwa yag-
weleligwe talanta imwe keza ka-
longa, ‘Mndewa, nivitanga kamba
gweye kwa munhu mdala, kohuna
vija huvihandile, na kokunzanya
haja haulekile kumiza mbeyu.
25 Avo nidumba, nichola kuifisa
talanta yako hasi muisi. Avo talanta
yako ino hano.’
26 “Mndewa wake kamulongela,
‘Gweye mtumigwa mwavu na
mkoka! Kuvitanga kamba nie
nohuna vija sivihandile na nokun-
zanya haja hanilekile kumiza?

* **25:15** ***Talanta imwe*** nhegulo yake *hela ya kitumetume cha milao 15.*

27 Kulondigwa talanta yangu
ukaike benki, vinibwelile nihaivikile
talanta yangu na kija chongezeke.
28 Avo, m'bokeni italanta, abaho,
mumgwelele ija imtumigwa yali na
talanta longo dimwe.
29 Kwavija munhu yali na kinhu
kokongezelwa, na kowa navo
bwando. Ila munhu yalibule kinhu,
hata kija ikidodo chayalinacho
kobokigwa.
30 Ino mtumigwa mwavu,
mwaseni hanze hana diziza. Ako
kowa na kililo na kugegedula meno.'

Nhaguso ya Kimambukizo cha Ulumwengu

31 "Mwana wa Munhu vondayeze
muna iyenzi yake, hamoja na
wasenga wose wa Mulungu wa
kuulanga, kokala mkigoda chake
cha undewa.
32 Na wanhu wa isi zose woilun-
diza haulongozi wake. Abaho,
kowabagula kamba mchunga voy-
owabagula ng'hondolo na menhe.
33 Ng'hondolo koweka ng'ambu
yake ya ukulume, na menhe
ng'ambu yake ya ukumoso.
34 Abaho, Mndewa kowalongela
waja wali ng'ambu yake ya uku-
lume, 'Izoni, mweye mmotezwe
na Tataangu! Muuhale Undewa
mtandiligwe songela vuulumbigwe
ulumwengu.
35 Kwavija nikala na nzala mu-
nigwelela mandia, nikala na ng'hilu
muning'weza, nikala muhenza mu-
nibokela,
36 nikala bule vivalo munivaza,
nikala mtamu mwiza kunyuguza,
na nikala mkifungo mwiza kunitem-
belela.'
37 "Abaho, waja wanhu walibule
uzenzeleganye womwidika, 'Mn-
dewa, zua jaki vitukuwene kukala
na nzala tukugwelela mandia, ama
kukala na ng'hilu tukung'weza?
38 Zua jaki vitukuwene kukala
muhenza tukubokela, ama kukala
kwabule vivalo tukuvaza?
39 Zua jaki vitukuwene kukala
mtamu ama kukala mkifungo, twiza
kukutembelela?'
40 Abaho, Mndewa kowalongela,
'Nowalongela ikweli, kinhu cho-
chose kimumtendele munhu imwe
wa wano ndugu zangu wadodo,†
munitendela nie!'
41 "Abaho, kowalongela waja
wanhu wali ng'ambu yake ya uku-
moso, 'Segeleni hamwangu, mweye
mdukumizwe na Mulungu! Gendeni
hana umoto wa digunge yekiligwe
Mwenembago na vinyamkela zake!
42 Kwavija nikala na nzala hamu-
nigwelele mandia, na nikala na
ng'hilu hamuning'weze,
43 nikala muhenza hamunibokele,
nikala bule vivalo hamunivazile,
nikala mtamu na nikala mkifungo
hamwizile kunitembelela.'
44 "Vivija na hewo womwidika,
'Mndewa, zua jaki vitukuwene
kukala na nzala, ama kukala na
ng'hilu, ama kukala muhenza, ama
kukala bule vivalo, ama kukala
mtamu, ama kukala mkifungo, na
tweye hatukutazile?'
45 Abaho, Mndewa kowalongela,
'Nowalongela ikweli, vumulekile
kumtendela mbuli zino imwe wa
wano ndugu zangu wadodo,‡ hamu-
nitendele nie.'
46 Avo wanhu wano wokwingila
muinhaguso ya digunge, ila waja
walibule uzenzeleganye wokwingila
muugima wa digunge."

26

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Yesu viyamambukize kufundiza
mbuli zino zose, kawalongela
wanahina zake,
2 "Movitanga kamba gahabita
mazua mabili lowa Lusona lwa
Pasaka, na Mwana wa Munhu
kogogigwa giladi yawambigwe
mumsalaba."
3 Abaho, wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wavyele wa

† **25:40** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*
‡ **25:45** ***Ndugu zangu wadodo*** nhegulo yake *wakumbulu.*

wanhu waiting'hana mding'anda da
kindewa da Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko, yokemigwa Kayafa.
4 Weka zundo mkuzahila nzila ya
uzenzeleganye ya kumgoga Yesu gi-
ladi wamkome.
5 Walonga, "Sambitutende mbuli
ino mkipigiti cha lusona giladi
sambikilawilile kiyahiyahi mwa
wanhu."

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mlk. 14:3-9; Yoh. 12:1-8)

6 Yesu kakala Betania kung'anda
ya Simoni ayo yakalile na utamu wa
dikulu.
7 Kipigiti Yesu viyakalile yoja hana
imeza, keza mtwanzi imwe, yakalile
na nyhupa ya alabasta ili na mavuta
ga kunung'hila ga hela bwando,
kamcholela Yesu kamwitila mpala
jake.
8 Wanahina viwawene gano, wona
lusango, walonga, "Ubananzi uno
wa choni?
9 Mavuta gano gahaguzigwe na
hela bwando, abaho, zihela wahag-
weleligwe wakumbulu!"
10 Ila Yesu viyazitangile ngelegeza
zao, kawalongela, "Habali mumgaza
mtwanzi ino? Kanhendela kinhu
kinogile ng'hani.
11 Wakumbulu mokala nao mazua
gose, ila nie sikala na mweye mazua
gose.
12 Viyanitile mavuta gano mu-
lukuli lwangu, kanisasala na mazisi.
13 Nowalongela ikweli, hanhu
hohose hondaupetigwe Usenga
uno Unogile muulumwengu wose,
kija chayatendile mtwanzi ino
cholongwa mkumkumbukila heyo."

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mlk. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

14 Abaho, imwe wa wanahina
longo dimwe na wabili, yakemigwe
Yuda Isikalioti, kachola ha wakulu
wa wakulu wa nhambiko
15 kawauza, "Monigwelela choni
kamba nihamgela Yesu mmakono
genu?" Avo wamgwelela vidanga
malongo madatu va hela.
16 Kulawa haja Yuda ka-
songa kuzahila nzila ya kumgela
mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake
(Mlk. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yoh. 13:21-30)

17 Muna dizua da mwanduso wa
Lusona lwa Mikate Ilibule Mela,
wanahina wamcholela Yesu wa-
muuza, "Kwahi kuulonda tukaku-
tandile mandia ga Pasaka?"
18 Yesu kawalongela, "Gendeni
mdiwambo, mom'vika munhu,
abaho, mulongeleni, 'Mkulufunzi
kolonga, "Kipigiti kiyakisagule Mu-
lungu sama yangu nie kikwenhuka.
Nie na wanahina zangu toja mandia
ga Pasaka mng'anda yako." ' "
19 Wanahina watenda kamba Yesu
viyawalagize, abaho, wagatanda
mandia ga Pasaka.
20 Viivikile ichungulo, Yesu kakala
hana imeza hamoja na wanahina
zake longo dimwe na wabili.
21 Viwakalile woja, Yesu ka-
longa, "Nowalongela ikweli, imwe
mmwanza wenu konihonza."
22 Wanahina wona giogio, na wa-
songa kumuuza imweimwe, "Nie,
Mndewa?"
23 Yesu kawedika, "Ayo yozanhika
mkate mkia hamoja na nie iyo yon-
dayanihonze.
24 Mwana wa Munhu kodan-
ganhika kamba Nyandiko Zing'alile
vuzimulonga. Ila kojona munhu
ija yondayamuhonze Mwana wa
Munhu! Vihanogile munhu hiyo
sambiyaleligwe!"
25 Yuda, yakalile yolonda ku-
muhonza, kamuuza, "Nie, Mkulu-
funzi?"
Yesu kamwidika, "Gweye kulonga
vino."

Mandia ga Mndewa
(Mlk. 14:22-26; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

26 Viwakalile woja, Yesu kasola
mkate, kaumoteza, abaho, kau-
mogola, kawagwelela wanahina
zake, kalonga, "Soleni mje, kwavija
uno uwo lukuli lwangu."

27 Abaho kasola kikasi, kalonga
hewela, kawagwelela wanahina
zake, kalonga, “Ing'weni, mose,
28 kwavija uno uwo mulopa
wangu uli usindila wa lagano da
Mulungu na wanhu zake, witike
sama ya wanhu bwando giladi
wageligwe kumgongo vilozo vao.
29 Nowalongela, sing'wa kabili
mulelo uno wa zabibu mbaka
zua dija vondaniung'we wa sambi
hamoja na mweye Muundewa wa
Tataangu.”
30 Viweshile kwimba, wachola
hana Ikigongo cha Mizaituni.

Yesu Kohokola Kamba Petulo Kom'bela
(Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

31 Abaho, Yesu kawalongela, “Kilo
ya lelo, mweye mose mong'himbila,
kamba viyandikigwe Mnyandiko
Zing'alile, ‘Nomtoa imchunga, na
didale da ng'hondolo dopwililika.’
32 Ila nihazuka, nowalongola ku-
chola Galilaya.”
33 Petulo kalonga, “Hata kamba
wose wahakukimbila, nie sikukim-
bila bule!”
34 Yesu kamulongela Petulo,
“Nokulongela ikweli, kilo ya lelo,
nzogolo yang'hali hanakwika, koni-
bela mianza midatu.”
35 Petulo kamulongela, “Hata
kamba kudanganhika, nidangan-
hike hamoja na gweye! Sikubela
bule!”
Na wanahina wose wasigale wa-
longa vivo.

Yesu Kotambika ako Getisemane
(Mlk. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

36 Abaho, Yesu kachola hamoja na
wanahina zake hanhu hakemigwe
Getisemane, kawalongela, “Kaleni
hano, nie nichole haja kutambika.”
37 Kawasola Petulo na waja iwana
wabili wa Zebedayo, kasonga kona
giogio na kugazika.
38 Abaho, kawalongela, “Moyo
wangu una giogio ng'hani behi
na kudanganhika. Kaleni hano
mgonelele hamoja na nie.”
39 Kachola hamwande kidogo,
katambalala kingubanguba, katam-
bika, yolonga, “Tataangu, vi-
hadahika, kikasi kino cha migayo
kinisegele! Ila sio kamba vinilonda
nie, ila kamba vuulonda gweye.”
40 Abaho, kawabwelela waja
iwanahina, kawavika wawasa.
Kamuuza Petulo, “Mulemelwa
kugonelela hamoja na nie hata saa
dimwe?
41 Goneleleni, mtambike, giladi
sambimwingile mkugezigwa. Kwav-
ija loho yolonda, ila lukuli lutep-
weta.”
42 Yesu kachola mwanza wa ika-
bili, katambika, yolonga, “Tataangu,
kamba havidahika kikasi kino
cha migayo kinisegele ila mbaka
niking'wele, gaja guulonda gaten-
deke.”
43 Viyabweleganye mwanza
uyagwe, kawavika wawasa, kwavija
meso gao gakala na utulo.
44 Avo kawaleka, kachola kutam-
bika mwanza wa ikadatu, yolonga
mbuli zizija.
45 Abaho, kawabwelela wanahina
kawalongela, “Mng'hali wasa na
kuhumula? Saa ivika ya Mwana
wa Munhu kugeligwa mmakono ga
wanhu wene vilozo.
46 Lamukeni, tuchole! Loleni,
munhu yonihonza ka habehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

47 Yesu viyakalile yang'hali yo-
longa, Yuda, imwe wa iwanahina
longo dimwe na wabili, keza. Kai-
longoza hamoja na dale kulu da
wanhu wapapile mizele na mimb-
wego. Wakala watumigwe na
wakulu wa wakulu wa nhambiko na
wavyele wa wanhu.
48 Imunhu yomuhonza kawag-
welela utango, kawalongela,
“Ija yondanimnonele, iyo heyo.
Mgogeni!”
49 Baho Yuda kamcholela Yesu,
kalonga, “Nokulamsa, Mkulufunzi!”
Abaho, kamnonela.

50 Yesu kamulongela, “Mbwiga, tenda chuuwinzile!”
Abaho, waja iwanhu weza, wamgoga Yesu na kumfunga.
51 Imwe wa waja wakalile na Yesu kasomola zele jake na kumkanha gwiti nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko.
52 Yesu kamulongela, “Bweza zele jako muna iyala yake, kwavija wose wotamanila zele wodanganhika na zele.
53 Mokwagiza kamba sidaha kumulongela Tataangu yanigalile sambisambi madale gabanza longo dimwe na mabili ga wasenga zake wa kuulanga?
54 Ila zovikila vilihi Nyandiko Zing'alile zilonga kamba vino vivo vilondigwa ilawilile?”
55 Kipigiti kikija Yesu kadilongela didale da wanhu, “Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga kamba nie na m'bokonyi? Mazua gose nikala nifundiza kuna Ing'anda ya Mulungu, na mweye hamunigogile.
56 Ila gano gose galawilila, giladi Nyandiko Zing'alile za wahokozi zivikile.”
Abaho, wanahina wose wamuleka, wakimbila.

Yesu Kogaligwa hana Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mlk. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

57 Waja wamgogile Yesu wamsola wamgala ha Kayafa, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko, kuwaiting'hane wafundiza Malagizo ga Musa na wavyele wa wanhu.
58 Petulo kamkoleleza kutalitali mbaka kudikonhi da ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko. Kengila na kukala hasi hamoja na wemilizi giladi yachone chondakilawilile.
59 Wakulu wa wakulu wa nhambiko hamoja na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi wazahila usindila wa uvwizi giladi wamkome Yesu.
60 Walawilila wasindila bwando wa uvwizi, ila hawapatile mbuli yoyose. Hakimambukizo, walawilila wanhu wabili
61 walonga, “Munhu ino kalonga, ‘Nie nodaha kuibomola Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu.’ ”
62 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kenuka kamulongela Yesu, “Kwabule kinhu cha kwidika? Usindila waki uno woolava wanhu wano wokutagusa gweye?”
63 Ila Yesu kanyamala. Abaho Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamuuza, “Nokuduiza ha Mulungu yali mgima, tulongele kamba gweye iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu.”
64 Yesu kamwidika kalonga, “Gweye kulonga vino. Ila nowalongela, kulawa kipigiti kino monyona nie Mwana wa Munhu nikalile ng'ambu ya ukulume ya Ukulu, nikwiza muna gamawingu ga kuulanga!”
65 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kadega vivalo vake kalonga, “Kafukula! Habali tulonda wasindila wayagwe? Avo muhulika ufukuzi wake!
66 Mogelegeza vilihi?”
Wamwidika, “Kolondigwa yakomigwe!”
67 Abaho, wamtemela mate mkihanga chake, wamtoa, na wayagwe wamtoa makofi,
68 walonga, “Gweye Kilisto, zuza! Yalihi yakutoile?”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mlk. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

69 Petulo viyakalile yakalile hasi hanze ya idikonhi, mtumigwa imwe wa kitwanzi wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamcholela kamulongela, “Na gweye kwa hamwe na Yesu wa Galilaya.”
70 Ila Petulo kabela haulongozi wa wanhu wose, kamulongela, “Sikitanga chuulonga.”
71 Viyakalile yolawa hanze ya idikonhi, mtumigwa iyagwe wa kitwanzi kamona na kuwalongela wanhu wakalile haja, “Munhu ino kakala hamwe na Yesu wa Nazaleti.”

72 Petulo kabela mwanza uyagwe
mkuiduila, kalonga, “Simtanga
munhu ino!”
73 Kipigiti kidodo hamwande,
wanhu wemile haja wamcholela
Petulo wamulongela, “Tokona na
gweye kwa mmwanza wao, kwavija
hata ulonzi wako ulinga na hewo!”
74 Abaho, Petulo kasonga kuidukumiza na kuiduila, yolonga, “Simtanga munhu ija!”
Kipigiti kikija nzogolo keka.
75 Petulo kakumbukila vija Yesu
viyamulongele, “Nzogolo yang'hali
hanakwika, konibela mianza midatu.” Kalawa hanze kalila ng'hani.

27

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mlk. 15:1; Luk. 23:1-2; Yoh. 18:28-32)

1 Imitondo ng'hani, wakulu wa
wakulu wa nhambiko wose na
wavyele wa wanhu wamwikila
zundo Yesu giladi wazahile nzila ya
kumkoma.
2 Wamfunga, wamsola, na kumgala ha Pilato, mndewa wa Yudea
kulawa Loma.

Yuda Kodanganhika
(Sang'h. 1:18-19)

3 Abaho, Yuda, ija yamuhonzile
Yesu, viyawene kamba Yesu katagusigwa kudanganhika, kona giogio na kuvibweza vija vidanga malongo madatu va hela ha wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wavyele
wa wanhu.
4 Kalonga, “Nitenda vilozo mkumuhonza munhu yakalile bule
mbuli yoyose ihile!”
Na hewo wamulongela, “Avo
tweye tutendeze? Na lwako
mwenyego!”
5 Avo Yuda kazibwanha zihela
muna Ing'anda ya Mulungu, abaho,
kalawa hanze ya idikonhi da
Ing'anda ya Mulungu, kachola
kuibota.
6 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wazidondola zihela, walonga,
“Hela zino za mulopa* zigomesigwa
na Malagizo ga Musa kwikigwa
muna ingama ya Ng'anda ya Mulungu.”
7 Avo, walamula kamba hela zija
wagule mgunda wa munhu imwe
yakalile muumbi giladi hawe hanhu
ha kuzikila wahenza.
8 Avo mbaka lelo† mgunda uja
wokemigwa, “Mgunda wa Mulopa.”
9 Abaho, gavikila gaja galongigwe
na muhokozi Yelemia, “Wasola vidanga malongo madatu va hela, kiasi kikigwe na wanhu wa Islaeli
sama yake,
10 na zihela wazigulila mgunda
wa munhu imwe yakalile muumbi,
kamba Mndewa viyanilagize.”

Pilato Komuuza Yesu
(Mlk. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yoh. 18:33-38)

11 Yesu kema haulongozi wa Pilato, mndewa wa Yudea kulawa
Loma, na Pilato kamuuza, “Gweye
iyo mndewa wa Wayahudi?”
Yesu kamulongela, “Gweye iyo
ulonga avo.”
12 Ila wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele wa wanhu
viwakalile womtagusa, halongile
kinhu chochose.
13 Abaho, Pilato kamuuza, “Huhulika mbuli bwando zowokutagusa?”
14 Ila Yesu hedike hata mbuli
imwe, avo Pilato kakanganya
ng'hani.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mlk. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

15 Mkipigiti cha Lusona lwa
Pasaka, mndewa wa Yudea kulawa
Loma kakala na nzoela ya kumfungulila mfungigwa imwe ija wanhu
iwamulondile.
16 Kipigiti kija kukala na
mfungigwa imwe yatangigwe
ng'hani na wanhu sama ya kutenda
gehile yokemigwa Balaba.

* **27:6** ***Hela za mulopa*** nhegulo yake *hela za kitumetume cha kumkoma munhu.* † **27:8** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

17 Avo, dale da wanhu vidiiting'hane, Pilato kawauza, “Yalihi yummulonda niwafungulile? Balaba, ama Yesu yokemigwa Kilisto?”
18 Kwavija Pilato kavitanga kamba wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wamgala Yesu kumwake sama ya migongo.
19 Pilato viyakalile mkigoda cha nhaguso, mtwanzi wake kamtumila usenga, kamulongela, “Sambiumtende kinhu chochose munhu hiyo yalibule vilozo, kwavija lelo nigaya ng'hani mnzozi sama yake.”
20 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko na wavyele wa wanhu wadiswagiza didale da wanhu dimpule Pilato yawafungulile Balaba na Yesu yakomigwe.
21 Pilato kadiuza didale da wanhu, “Yalihi mwa wanhu wano wabili yummulonda niwafungulile?”

Wamwidika, “Balaba.”
22 Pilato kawauza, “Nimtendeze Yesu yokemigwa Kilisto?”

Wose wamwidika, “Yawambigwe mumsalaba!”
23 Pilato kawauza, “Habali, mbuli yaki ihile yaatendile?”

Ila wose wongeza kuguta nyangi wolonga, “Yawambigwe mumsalaba!”
24 Pilato viyawene kamba hawamtegeleza, ila kizuka kiyahiyahi, kasola mazi na kusuluza makono gake haulongozi wa didale da wanhu, kalonga, “Nie nabule mbuli na ifa ya munhu ino! Iloleni mwemwe wenyego!”
25 Didale da wanhu dimulongela, “Nhaguso ya ifa yake toisola tweye na wanetu!”
26 Abaho, Pilato kawafungulila Balaba, na kuwalagiza asikali wamulanhe Yesu mbalati, na kumgela mmakono gao giladi yawambigwe mumsalaba.

Asikali Womtendela Yesu Uponela (Mlk. 15:16-20; Yoh. 19:2-3)

27 Abaho, asikali wa mndewa wa Yudea kulawa Loma wamsola Yesu wamwingiza mding'anda da ija imndewa, abaho, dale jose da asikali dimzunguluka.
28 Wam'vula vivalo vake na kum'vaza kanzu da zambalau.
29 Abaho, waluka mkungo wa mizomola wamwikila mpala jake na kumwikila ludete mumkono wake wa ukulume. Abaho, wamfugamila mavindi na kumtendela uponela, wamulongela, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!”
30 Wamtemela mate, wasola ludete na kumulanha nao mpala.
31 Viwamambukize kumtendela uponela, wam'vula dija dikanzu, wam'vaza vivalo vake. Abaho, wamgala kumuwamba mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba (Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

32 Viwakalile wochola, waiting'hana na munhu kulawa isi ya Kilene, yakemigwe Simoni, wemilizi wamshulutiza giladi yaupape msalaba wa Yesu.
33 Wavika hanhu hakemigwe, Goligota, nhegulo yake “Hanhu ha Fulu da Pala.”
34 Wamgwelela Yesu divai igeligwe vinhu va usungu, ila viyailanzile, haing'wile.
35 Wamuwamba mumsalaba, abaho, wakiigolela vivalo vake mkuvitoela kula.
36 Abaho, wakala hasi, wamwimiliza.
37 Uchana ya pala jake wandika lupwilili lwa nhaguso yake lulonga, “INO IYO YESU, MNDEWA WA WAYAHUDI.”
38 Wamuwamba Yesu mumsalaba hamoja na mibokonyi mibili, dimwe ng'ambu yake ya ukulume, na diyagwe ng'ambu yake ya ukumoso.
39 Wanhu wakalile wobita wamuliga, watigisa mapala gao
40 walonga, “Gweye iyo ulondile kuibomola Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu, ikombole mwenyego! Ihawa gweye iyo Mwana wa Mulungu, humuluka kulawa mumsalaba!”

41 Vivija na wakulu wa wakulu
wa nhambiko, wafundiza Malagizo
ga Musa na wavyele wa wanhu
wamtendela uponela, walonga,
42 “Kawakombola wayagwe, ila
hadahile kuikombola mwenyego!
Heyo iyo Mndewa wa Islaeli! Avo na
yahumuluke kulawa mumsalaba, na
tweye tomtogola!
43 Komtamanila Mulungu, avo tu-
lole vija Mulungu vondayamkom-
bole, kwavija kalonga, ‘Nie iyo
Mwana wa Mulungu.’ ”
44 Vivija na ija imibokonyi
iwambigwe hamoja na heyo
imuliga.

Yesu Kodanganhika
(Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

45 Songela kipigiti cha saa sita,
kukala na ziza muisi yose mbaka
kipigiti cha saa tisa.
46 Mkipigiti cha saa tisa, Yesu
kenula dizwi kalila, “Eloi, Eloi, lama
sabakitani?” Nhegulo yake, “Mu-
lungu wangu, Mulungu wangu, ha-
bali kundeka?”
47 Wanhu wemile haja viwahulike,
walonga, “Munhu ino komkema
Eliya!”
48 Bahaja munhu imwe kakimbila
na kusola siponji, kaizabika muna
idivai igwaduke na kuifunga kuisota
ya lumango na kumng'weza Yesu.
49 Ila wayagwe walonga, “Muleke!
Tulole kamba Eliya kokwiza
kumkombola!”
50 Yesu kenula dizwi kalila kabili,
abaho, kadanganhika.
51 Kipigiti kikija, diguo ditungikwe
Muing'anda ya Mulungu didegeka
vidanga vibili, kulawa uchana
mbaka hasi. Isi igudema, na mibwe
itulika,
52 mapanga gatulika, na ng'huli za
wanhu bwando wang'alile wadan-
ganhike wazuka.
53 Yesu viyazukile, na hewo
walawa hana gamapanga wa-
chola hana diwambo ding'alile da
Yelusalemu, na koneka na wanhu
bwando.
54 Mkulu wa asikali mia wa Loma,
hamoja na waja wakalile womwim-
iliza Yesu, viwawene mgudemo wa
isi na gaja galawilile, wadumba na
kulonga, “Kweli munhu ino kakala
Mwana wa Mulungu!”
55 Hanhu haja kukala na wat-
wanzi bwando wolola kutalitali,
wakalile womkweleleza Yesu ku-
lawa Galilaya na wakala wom-
sang'hanikila.
56 Watwanzi hiwo wakala
Maliamu wa kiwambo cha Magi-
dala, Maliamu mamaake Yakobo
na Usufu, na mama wa wanage
Zebedayo.

Uzisi wa Yesu
(Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

57 Viivikile ichungulo, keza mgoli
imwe kulawa wambo da Alimataya,
yakemigwe Usufu, vivija kakala
mwanahina wa Yesu.
58 Kachola ha Pilato na kumpula
lukuli lwa Yesu, na Pilato kalagiza
kamba yagweleligwe.
59 Usufu kalusola ulukuli,
kaluzinga sanda,
60 na kulutambalika mdipanga
jake mwenyego da sambi dipukigwe
mdidibwe. Kadibimbilisa dibwe
kulu na kudika hana umulomo wa
idipanga, abaho, kachola.
61 Maliamu wa kiwambo cha
Magidala na Maliamu iyagwe
wakala hamgwazo wa idipanga.

Wemilizi hana Dipanga

62 Imitondo yake, ikala Zua da
Mhumulo, wakulu wa wakulu wa
nhambiko na Mafalisayo wamc-
holela Pilato
63 na kulonga, “Mndewa, tokum-
buka kamba viyakalile mgima,
m'vwizi ija kalonga, ‘Gahabita
mazua madatu nozuka.’
64 Avo lagiza kamba panga jake
diimilizwe mbaka zua da ikadatu,
giladi wanahina zake sambiwachole
kulusola ulukuli, na kuwalongela
wanhu kamba kazuka. Uvwizi uno
wa kimambukizo wokwiha ng'hani
kubanza uja wa ichanduso.”

65 Pilato kawalongela, “Soleni
iwaasikali, gendeni mkadiimilize
kamba vumdaha.”
66 Avo wachola kudimiliza di-
panga mkuweka asikali na kwika
utango mumgwazo wa idibwe giladi
kamba munhu yahadisegeza wavi-
tange.

28

Yesu Kozuka
(Mlk. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidimalile Zua da Mhumulo, imi-
tondo iyagwe, zua vidikalile disim-
buka, Maliamu wa ikiwambo cha
Magidala na Maliamu iyagwe wa-
chola kudilola dipanga.
2 Bahaja kulawilila na mgudemo
mkulu wa isi, kwavija msenga
wa Mndewa wa kuulanga kahu-
muluka kulawa kuulanga, kadibim-
bilisa idibwe kumgwazo, abaho,
kadikalila.
3 Lukuli lwake lunang'hazika
kamba lumwemwe, na vivalo vake
vikala vizelu ng'hani.
4 Waja iwaasikali wadumba na
kugudema ng'hani, walinga kamba
wanhu wadanganhike.
5 Msenga wa Mndewa wa ku-
ulanga kawalongela waja iwat-
wanzi, “Sambimdumbe, kwavija
novitanga kamba momzahila Yesu,
yawambigwe mumsalaba.
6 Kahaduhu hano, kazuka, kamba
viyalongile. Izoni mulole hanhu
hayakalile yatambalale.
7 Tendeni mbwisa mchole mkawa-
longele wanahina zake kamba
kazuka, kowalongola kuchola
Galilaya ako kondammone. Uno
uwo usenga wangu kumwenu.”
8 Hima walawa hana dipanga,
kuno wogudema na kudeng'ha
ng'hani, abaho, wakimbila, wachola
kuwalongela wanahina zake.
9 Bahaja Yesu kawating'hanila, ka-
longa, “Nowalamsa!” Wamcholela,
wamgoga magulu gake na kumtam-
bikila.
10 Yesu kawalongela, “Sambim-
dumbe, gendeni mkawalongele
wanahina zangu wachole Galilaya,
ako wonyona.”

Usenga wa Iwaasikali

11 Waja iwatwanzi viwakalile
mnzila, asikali wayagwe wakalile
wodimiliza idipanga wachola mdi-
wambo kuwalongela wakulu wa
wakulu wa nhambiko mbuli zose
zilawilile.
12 Wakulu wa wakulu wa nham-
biko waiting'hana hamoja na
wavyele wa wanhu, na viweshile
kuitogolela, wawagwelela hela
bwando iwaasikali,
13 wawalongela, “Longeni, ‘Vi-
tukalile tuwasile, wanahina zake
weza ikilo na kulwiba lukuli lwake.’
14 Kamba mbuli ino iham'vikila
mndewa wa Yudea kulawa Loma,
tolonga nayo mkuwagombeleza gi-
ladi sambimgazigwe.”
15 Avo iwaasikali wasola zihela
na kutenda kamba viwalongeligwe.
Na mbuli zino zibwililika mwa
Wayahudi mbaka lelo.*

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

16 Wanahina longo dimwe na
imwe, wachola Galilaya hana
ikigongo chayawalongele Yesu wa-
chole.
17 Viwamuwene, wamtambikila,
ila wanahina wayagwe wadung-
wadungwa mmoyo.
18 Yesu kawakwenhukila kawalon-
gela, “Nigweleligwa udaho wose ku-
ulanga na muisi.
19 Avo gendeni mkawatende
wanhu wa isi zose wawe wanahina,
na kuwabatiza mtwaga da Tata, na
Mwana, na Loho wa Mulungu,
20 na kuwafundiza kugagoga gaja
gose ganiwalongele mweye. Na nie
na hamoja na mweye mazua gose,
mbaka hakimambukizo cha iisi.”

* **28:15** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Matayo viyandike kitabu kino.*

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA MALUKO

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi vija visimulila ugima wa Yesu songela viyavumbuke mbaka viyasoligwe uchana kuulanga. Vitabu vose vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile" vandikigwe na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana. Vitabu vino vandikigwa kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Maluko uwo Usenga uli mguhi ng'hani kubanza senga zose. Na ilongigwa kamba uwo Usenga ulongole kwandikigwa kubanza senga zose. Wandikigwa mkipigiti cha milao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Wasomi bwando wotogola kamba Usenga uno wandikigwa mdiwambo da Loma sama ya kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto wa Loma wakalile haja.

Maluko, vivija yakalile yokemigwa "Yohana Maluko," heyo kakala mmwanza wa kina Paulo na Banaba, ila kapotela mngelegeza za wanhu haja viwailekile na kina Paulo mmwanza wao wa umishieni (Sang'h. 13:13). Abaho, Maluko kailumba na Banaba mmwanza wake wa umishieni (Sang'h. 15:37-39). Vivija Maluko kakala mbwiga wa habehi wa Petulo (1Pet. 5:13). Wasomi wotogola kamba Maluko kausola usindila kulawa ha Petulo, na uno uwo mwimilo wa Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Maluko. Muusenga Unogile, Maluko kasimulila uwanahina na mafundo ga Yesu mkipigiti cha hakimambukizo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muna isula ya *1:1-13*, Maluko kokitambuza ikitabu.
2. Muna isula ya *1:14—8:21*, Maluko kosimulila sang'hano ya Yesu kipigiti viyakalile Galilaya.
3. Muna isula ya *8:22—10:52*, Maluko kosimulila mwanza wa Yesu viyacholile Yelusalemu.
4. Muna isula ya *11:1—16:8*, Maluko kamambukiza mkwandika kipigiti cha Yesu viyakalile Yelusalemu, vija viyadanganhike, na vija viyazukile.

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yoh. 1:19-28)

1 Uno uwo mwanduso wa Usenga
Unogile wa Yesu Kilisto, Mwana wa
Mulungu.
2 Kamba viwandikigwe na
muhokozi Isaya,
"Mulungu kalonga, 'Nomulagiza
msenga wangu yakulongole,
Yondayaitande nzila yako.'
3 Munhu kenula dizwi muluwala,
yolonga,
'Itandeni nzila ya Mndewa,
Mgoloseleni nzila zake!' "
4 Yohana M'batiza kakala mu-
luwala, youpeta ubatizo wa kuleka
vilozo, giladi vilozo vao vigeligwe
kumgongo.
5 Wanhu bwando kulawa muisi
ya Yudea na mkiwambo cha
Yelusalemu wachola kumtegeleza
Yohana. Wavilonga vilozo vao
haulongozi wa wanhu, na heyo
kawabatiza muna Ulwanda lwa
Yolodani.
6 Yohana kavala guo ditendigwe
na mijusu ya ngamia na lukumbulu
lwa kwembe mchuno chake, kakala
yoja nzige na uki.
7 Yohana kawapetela wanhu,
yolonga, "Munhu yokwiza hachugu
changu kana mhiko kunibanza nie.
Nie silondigwa hata kuinamila na
kufungula nzabi za ng'hwabasa
zake.

8 Nie niwabatiza mweye mmazi,
ila heyo yeheza kowabatiza na Loho
wa Mulungu."

Yesu Kobatizigwa na Kugezigwa
(Mat. 3:13—4:11; Luk. 3:21-22; 4:1-13)

9 Mazua gaja, Yesu kalawa
mkiwambo cha Nazaleti muisi
ya Galilaya, keza kubatizigwa na
Yohana M'batiza Mulwanda lwa
Yolodani.
10 Kipigiti kikija Yesu viyalawile
mmazi, kawona ulanga uvuguka na
Loho wa Mulungu kamuhumulukila
yalumbile kamba hua.
11 Dizwi dihulikwa kulawa
kuulanga dilonga, "Gweye iyo
Mwanangu unogele. Nogelwa
nagwe."
12 Baho Loho wa Mulungu kam-
sung'hiza yachole muluwala,
13 kakala hiko mazua malongo
mane, yogezigwa na Mwenem-
bago. Hiko kakala na wang'onyo
wa kumuhulo, na wasenga wa
Mulungu wa kuulanga wakala
womsang'hanikila.

Yesu Kowakema Waloa Somba Wane
(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; 5:1-11)

14 Yohana M'batiza viyageligwe
mkifungo, Yesu kachola Galilaya,
kawapetela wanhu Usenga Unogile
wa Mulungu.
15 Kalonga, "Kipigiti kivika, na
Undewa wa Mulungu ukwenhuka!
Muleke vilozo venu na muutogole
Usenga Unogile."
16 Yesu viyakalile yobita mumg-
wazo wa Idilamba da Galilaya, ka-
wona Simoni na Endelea ndugu
yake, wotanda nhando zao mdil-
amba, kwavija wakala waloa somba.
17 Yesu kawalongela, "Ng'hwelelezeni,
na nie nowatenda muwe waloa
wanhu."
18 Baho wazileka nhando zao
wamkweleleza.
19 Kachola haulongozi kidogo, ka-
wona Yakobo na Yohana, wanage
Zebedayo. Wakala mngalawa zao
wozigongomanya goya nhando zao.
20 Yesu viyawawene, bahaja
kawakema, wamuleka tataao Zebe-
dayo muingalawa na wasang'hana,
wamkweleleza Yesu.

Munhu Yali na Kinyamkela
(Luk. 4:31-37)

21 Yesu na wanahina zake wengila
mkiwambo cha Kapenaumu. Vidi-
vikile Zua da Mhumulo, Yesu kengila
muna ing'anda ya nhambiko, ka-
songa kufundiza.
22 Wanhu wamuhulike wakan-
ganya vija voyokala yofundiza,
kwavija hafundize kamba wa-
fundiza Malagizo ga Musa, ila
kafundiza kamba munhu yali na
udaho.
23 Kipigiti kikija munhu yali na
kinyamkela kengila mng'anda yao
ya nhambiko, kaguta lwangi, yo-
longa,
24 "Kotulonda choni, Yesu wa
Nazaleti? Kwiza kutubananga?
Nokutanga gweye iyo mtumigwa wa
Mulungu ung'alile!"
25 Yesu kamkomhokela ikinyamkela
yolonga, "Nyamala! Mulawe munhu
ino!"
26 Kinyamkela kamtigisatigisa
ng'hani ija imunhu, kaguta lwangi
na kumulawa.
27 Wanhu wose wakanganya, wa-
songa kuilongela, "Mbuli yaki ino?
Dino fundo da sambi? Munhu
ino kana udaho wa kuwakomhokela
vinyamkela, na hewo womuhulika!"
28 Avo mbuli za Yesu zenela
himahima kila hanhu muiisi ya
Galilaya.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando
(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

29 Yesu na wanahina zake hamoja
na Yakobo na Yohana walawa
mng'anda ya nhambiko wachola
hakae ya Simoni na Endelea.
30 Mama mkwe yake Simoni
kakala mtamu wa homa, kipigiti
kikija Yesu viyavikile wamulongela.
31 Yesu kamcholela, kamgoga
mkono kamwinula. Homa
imulawa, na heyo kasonga
kuwasang'hanikila.

32 Ichungulo zua vidiswile, wanhu
wamgalila Yesu watamu wose na
awo wakalile na vinyamkela.
33 Wanhu wose wa mkiwambo
waiting'hana haulongozi wa
ing'anda.
34 Yesu kawahonya wanhu
bwando wakalile na vitamu va
namna zose na kuwinga vinyamkela
bwando. Hawalekile vinyamkela
walonge kinu chochose, kwavija
wamtanga heyo iyo yalihi.

Yesu Kowapetela Wanhu Muisi ya Galilaya
(Luk. 4:42-44)

35 Imitondo iyagwe ulukwili, zua
hadinalawa, Yesu kenuka, kalawa
mng'anda. Kachola kutali na iki-
wambo hanhu halibule wanhu ku-
tambika.
36 Simoni na wayage wachola
kumzahila.
37 Viwamuwene wamulongela,
"Wanhu wose wokuzahila gweye."
38 Ila Yesu kawalongela, "Tuc-
holeni hana iviwambo viyagwe vi-
tuzunguluke. Nolondigwa nikau-
pete Usenga Unogile hiko nako,
kwavija ino iyo sang'hano iminzile."
39 Avo kachola kila hanhu muisi ya
Galilaya yowapetela wanhu muna
zing'anda za nhambiko na kuwinga
vinyamkela.

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Dikulu
(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

40 Munhu imwe yakalile na dikulu
keza ha Yesu, kafugama mavindi
kaiyalala yolonga, "Uhalonda, ko-
daha kunihonya."
41 Yesu kamwonela bazi, kagolosa
mkono wake kamkwasa, kalonga,
"Nolonda, hona!"
42 Baho utamu umulawa, kahona.
43 Abaho, Yesu kamulongela ya-
chole na zake kuno yomzuma yo-
longa,
44 "Tegeleza, sambiumulongele
munhu yoyose mbuli ino, ila genda
dimwe kwa dimwe ha mkulu wa
nhambiko yakulole goya. Abaho,
ukalave nhosa kamba viyalagize
Musa, giladi wanhu wose watogole
kamba kuhona."
45 Ila munhu ija kachola na
kasonga kubwililisa mbuli ija kila
hanhu. Kweli kailonga ng'hani
mbuli ija mbaka Yesu hadahile
kwingila mkiwambo kimwagaia.
Avo kakala hanhu halibule wanhu,
na wanhu wamwizila kulawa kila
hanhu.

2

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

1 Mazua madodo hamwande, Yesu
kabweleganya Kapenaumu, mbuli
zija zibwililika kamba kaukae.
2 Avo, wanhu bwando wait-
ing'hana hamoja mbaka kukala
haduhu hanhu hasigale, wakala
wamemile mbaka haluhelengo. Na
heyo kawapetela Usenga Unogile.
3 Abaho, weza wanhu, wamgalila
munhu yaholole, yakalile yapa-
pigwe na wanhu wane wakalile
mmwanza wao.
4 Avija wanhu viwamemile,
hawadahile kumgala ija imunhu ha
Yesu. Avo watenda zonzo mkiswili
walinga hayali Yesu. Viwatendile
idizonzo, wamuhumulusa hasi ija
imunhu, yawasile mulusazi.
5 Viyaiwene nhamanila yao, Yesu
kamulongela ija imunhu yaholole,
"Mwanangu, vilozo vako vigeligwa
kumgongo."
6 Wafundiza wayagwe wa Malag-
izo ga Musa wakalile baho, wasonga
kugelegeza munda kwa munda.
7 "Habali munhu ino yolonga
kamba vino? Uno ufukuzi! Mu-
lungu yeiyeka yodaha kugela kum-
gongo vilozo va wanhu!"
8 Bahaja Yesu kagatanga gaja
gawakalile wogelegeza, avo kawa-
longela, "Habali mgelegeza vinhu
kamba avo?
9 Dilihi dibuhile ng'hani, kumulon-
gela munhu yaholole 'Vilozo vako
vigeligwa kumgongo,' ama kulonga,
'Ima wima upape lusazi lwako,
utembele?'

10 Nolonda m'vitange kamba, nie,
Mwana wa Munhu, nna udaho wa
kuvigela kumgongo vilozo va wanhu
muisi." Abaho kamulongela ija
imunhu yaholole,
11 "Ima wima, papa lusazi lwako,
uchole ukae yako!"
12 Hameso gao ija imunhu kenuka
kapapa lusazi lwake himahima ka-
chola. Wanhu wose wakanganya
ng'hani wamuyenzi Mulungu wo-
longa, "Hatunayona mbuli kamba
ino!"

Yesu Komkema Lawi
(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

13 Yesu kabweleganya kabili
mumgwazo wa Idilamba da
Galilaya. Wanhu bwando wamwiz-
ila, na heyo kasonga kuwafundiza.
14 Viyakalile yobita, kamona
muwila kodi yokemigwa Lawi,
mwana wa Alufayo, yakalile muna
ing'anda yake ya kulihila kodi. Yesu
kamulongela, "Ng'holeleza." Lawi
kenuka kamkoleleza.
15 Yesu viyakalile yoja mng'anda
ya Lawi, wawila kodi bwando na
wene vilozo wayagwe wakala woja
na heyo hamoja na wanahina zake,
kwavija kukala na wanhu bwando
wakalile womkweleleza.
16 Wafundiza Malagizo ga Musa,
wakalile Mafalisayo, viwamuwene
Yesu yoja na wawila kodi na
wene vilozo wayagwe, wawauza
wanahina zake, "Habali yoja na
wanhu kamba wano?"
17 Yesu kawahulika na kawa-
longela, "Wanhu wagima hawa-
mulonda mganga, ila waja wali
watamu wawo womulonda. Sizile
kuwakema wanhu walibule vilozo
ila wanhu wali na vilozo."

Mbuza ya Kufunga
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

18 Wanahina wa Yohana M'batiza
na wanahina wa Mafalisayo wakala
wofunga. Wanhu wayagwe
wamwizila Yesu wamuuza, "Habali
wanahina wa Yohana M'batiza na
wanahina wa Mafalisayo wofunga,
ila wanahina zako hawafunga?"
19 Yesu kawedika, "Mokwagiza
wahenza halusona lwa zengele
wacholaga bila kuja? Nokona
havilumba! Kipigiti chose chon-
dawakale na mulawilamhambe
havidahika kufunga.
20 Ila kipigiti chovika mu-
lawilamhambe vondayasegezigwe
kumwao, baho hondawasonge
kufunga.
21 "Haduhu munhu yokanha
kidanga muna ikivalo cha sambi na
kukigela muna ikivalo cha umwaka,
kwavija yahatenda avo ikidanga
cha sambi chobananga ikivalo
cha umwaka, na hanhu hadegeke
hokongezeka.
22 Haduhu munhu yogela divai ya
sambi muna ivibuyu va umwaka
vitendigwe na kwembe. Kwavija ya-
hatenda avo idivai ya sambi yovitula
ivibuyu, idivai yokwitika na ivibuyu
vobanangika. Ila divai ya sambi
yogeligwa muna ivibuyu va sambi
vitendigwe na kwembe."

Mbuza ya Dizua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

23 Yesu kakala yobita muna
imigunda ya ngano Mdizua da Mhu-
mulo na wanahina zake. Viwakalile
wotembela mnzila, wanahina
zake wasonga kufyola zisota za
gamakungwi ga ngano.
24 Avo Mafalisayo wamuuza Yesu,
"Lola! Wanahina zako wotenda
gagomeswe kutendigwa Mdizua da
Mhumulo!"
25 Yesu kawedika, "Hamsomile
kija chayatendile Daudi kipigiti heyo
na wayage viwakalile na nzala?
26 Kengila mdihema da Mulungu
kaija imikate ilavigwe nhosa ha
Mulungu, na iyagwe kawagwelela
wayage. Vinhu vikalile vigomeswe
Mmalagizo getu kudigwa na munhu
yoyose ila wakulu wa nhambiko
weiyeka. Gano galawilila kipigiti
kija Abiatali viyakalile Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko."
27 Abaho, Yesu kamambukiza,
"Zua da Mhumulo dikiligwa wanhu

na si wanhu wekiligwe Zua da Mhumulo.”
28 Avo nie, Mwana wa Munhu, nene Mndewa wa Zua da Mhumulo.

3

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole Mkono
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

1 Abaho, Yesu kabweleganya kabili muing'anda ya nhambiko. Amo kukala na munhu yali na mkono uholole.
2 Wanhu wayagwe wakalile haja wakala wozahila kilamso cha kumtagusila Yesu, avo wamulola ng'hani wone kamba kohonya Mdizua da Mhumulo.
3 Yesu kamulongela ija imunhu yali na mkono uholole, “Ima hano haulongozi wa wanhu wose.”
4 Abaho, Yesu kawauza waja iwanhu, “Malagizo getu gotulongela tutende kinhu chaki Mdizua da Mhumulo? Kutenda ganogile ama gehile? Kuukombola ugima wa munhu ama kuubananga?”
Ila hawalongile kinhu chochose.
5 Yesu kawalola wanhu wose na lusango, ila kipigiti kikija kona bazi na giogio sama yao, kwavija wakala na mioyo midala na wapotela. Abaho, kamulongela ija imunhu, “Golosa mkono wako.” Na heyo kaugolosa, na mkono wake uhona.
6 Avo Mafalisayo walawa hanze ya ing'anda ya nhambiko na waiting'hana na wanhu wa Helode,* na wasonga kuzahila nzila ya kumkoma Yesu.

Dale da Wanhu Hamgwazo wa Idilamba

7 Yesu na wanahina zake wachola kuna Idilamba da Galilaya na dale kulu da wanhu dimkweleleza.
8 Viwahulike gaja gose goyokala yotenda, wanhu bwando wamwizila kulawa Yudea, Yelusalemu, Idumea, na isi za mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani, na isi zose zizunguluke Tilo na Sidoni.
9 Kwavija kukala na dale kulu da wanhu, Yesu kawalongela wanahina zake wamwikile goya ngalawa, giladi wanhu sambiwamkukusule.
10 Yesu kawahonya wanhu bwando, na wanhu wose wakalile watamu wakiibabanika womcholela giladi wamgoge.
11 Na vinyamkela viwamuwene Yesu, wawagwisa hasi wanhu iwawavagale haulongozi wake, waguta nyangi, walonga, “Gweye iyo Mwana wa Mulungu!”
12 Ila Yesu kawalagiza vinyamkela sambiwamulongele munhu yoyose kamba heyo iyo yalihi.

Yesu Kowasagula Watumigwa Zake Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)

13 Yesu kakwela mkigongo na kuwakema wanhu yaawalondile, na hewo wamuwinza.
14 Kawasagula wanhu longo dimwe na wabili awo vivija yaawakemile watumigwa wa Kilisto, wondawakale na heyo na yondayawatume wachole kuupeta Usenga Unogile,
15 na kawagwelela udaho wa kuwinga vinyamkela.
16 Na wano iwo wanhu longo dimwe na wabili yaawasagule Yesu. Simoni, Yesu yamgwelele twaga da Petulo,
17 Yakobo na ndugu yake Yohana, wana wa Zebedayo, Yesu yaawakemile Boaneji, nhegulo yake, “Wana wa Mdumo,”
18 Endelea, Filipo, Batolomayo, Matayo, Tomaso, Yakobo mwana wa Alufayo, Tadayo, Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza Isi ya Islaeli,
19 na Yuda Isikalioti yamuhonzile Yesu.

Yesu na Belizebuli
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; 12:10)

* **3:6** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.*

20 Yesu kachola ukae. Dale kulu
da wanhu waiting'hana mwanza
uyagwe mbaka Yesu na wanahina
zake hawapatile kipigiti cha kuja.
21 Mulango wake viwahulike,
wachola kumsola kwavija wanhu
wakala wolonga, “Kana luwege!”
22 Wafundiza wayagwe wa Mala-
gizo ga Musa walawile Yelusalemu
walonga, “Kana Belizebuli, mkulu
wa vinyamkela iyo yomgwelela
mhiko za kuwinga vinyamkela.”
23 Avo Yesu kawakema na kawa-
longela mmahala, “Mwenembago
kodahaze kukiiwinga mwenyego?
24 Kamba undewa uhaigola
mmadalemadale, gogomba genyego
kwa genyego, undewa hiwo wop-
wililika.”
25 Kamba mulango uhaigola
mmadalemadale, gogomba genyego
kwa genyego, mulango hiwo wop-
wililika.
26 Avo kamba undewa wa Mwen-
embago uhaigola mmadalemadale
haugendelela, ila wopwililika na
kupotela.
27 “Haduhu munhu yodaha
kwingila mng'anda ya munhu yali
na mhiko na kumsolela vinhu vake,
mbaka yanduse kumfunga munhu
iyo yali na mhiko. Abaho, leka
yadahe kum'boka vinhu vake.
28 “Nowalongela ikweli, vilozo
vose na mbuli zose za ufukuzi za
wanhu vogeligwa kumgongo.
29 Ila munhu yoyose yondayam-
fukulile Loho wa Mulungu, havi-
dahika kugeligwa kumgongo, kwav-
ija katenda vilozo va digunge.”
30 Yesu kalonga vino kwav-
ija wakala wolonga, “Kana
kinyamkela.”

Mamaake na Wadodo Zake Yesu (Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

31 Abaho, mamaake na wadodo
zake Yesu weza. Wema hanze, wa-
mulagiza munhu yengile mng'anda
yakamkeme.
32 Dale da wanhu wakalile
wamzunguluke, wamulongela, “Ma-
maako na wadodo zako na lumbu
zako wakunze wokuzahila.”
33 Yesu kawedika, “Mamaangu
yalihi? Na wadodo zangu walihi?”
34 Abaho, kawalola wanhu
wamzunguluke na kulonga, “Wano
iwo mamaangu na wadodo zangu!
35 Munhu yoyose yogatenda gaja
goyolonda Mulungu, heyo iyo
mdodo wangu, lumbu jangu, na
mamaangu.”

4

Hala da Munhu Yochola Kuhanda (Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Yesu kasonga kufundiza
mumgwazo wa Idilamba da
Galilaya. Wanhu kombenakombena
wammemela womzunguluka
wakala dale kulu, avo kengila
mngalawa na kakala himo. Ija
ingalawa ikala mumgwazo wa
idilamba, na ididale da wanhu
wakala wemile mhwani, mulugigo
lwa igamazi.
2 Kawafundiza vinhu bwando
mmahala.
3 Yolonga, “Tegelezeni! Mulimi
kachola kuhanda mbeyu.
4 Viyakalile yomiza, ziyagwe zila-
galila mnzila, ndege weza wazija.
5 Ziyagwe zilagalila muna uulongo
uli na mabwe, hakalile na ulongo
mdodo. Hima zimbeyu zota, kwav-
ija ulongo ukala mdodo.
6 Zua vidilawile diilukuza imiche,
na kwavija ikala na mizizi midodo
imiche inyala.
7 Mbeyu ziyagwe zilagalila
mmizomola, imizomola ikula na
kuizingiliza imiche, avo hailelile.
8 Ila ziyagwe zilagalila hana
ulongo unogile, zota, zikula na
kulela, ziyagwe zilela malongo
madatu, ziyagwe zilela malongo
sita, na ziyagwe zilela mia.”
9 Yesu kamambukiza, “Munhu yali
na magwiti na yahulike!”

Kilamso cha Igamahala (Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

10 Yesu viyakalile yeiyeka,
wanahina zake longo dimwe na
wabili na wanhu wakalile wom-
tegeleza, wamcholela wamulongela

yawalongele nhegulo ya mahala gaja.
11 Yesu kawedika, “Mweye mgweleligwa nyong'onyo za Undewa wa Mulungu, ila wanhu wali kunze wohulika vinhu vose mmahala,
12 giladi,
‘Walole,
Ila sambiwone,
Wahulike,
Ila sambiwavitange,
Kwavija wahavitanga, womuhindukila Mulungu,
Na heyo kovigela kumgongo vilozo vao.’ ”

Yesu Kodilonga Hala da Munhu Yochola Kuhanda (Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

13 Abaho, Yesu kawauza, “Avo kamba hamditanga hala dino, mogatangaze mahala gayagwe?
14 Imunhu yohanda kohanda imbuli ya Mulungu.
15 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile mnzila, haja imbuli ya Mulungu viihandigwe. Kipigiti kikija viwoihulika, Mwenembago kokwiza na kuisola imbuli ya Mulungu ihandigwe mgati yao.
16 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile muulongo uli na mabwe. Woihulika imbuli ya Mulungu, na kipigiti kikija woibokela mkudeng'ha.
17 Ila haiwengila mgati ng'hani avo haikala kipigiti kitali. Uhalawila mgayo ama kugazigwa sama ya imbuli ya Mulungu, woileka hima.
18 Wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile mmizomola. Wanhu wano iwo waihulike imbuli ya Mulungu,
19 ila mzahimzahi wa ulumwengu uno, kunogela mali na msulukilo wa vinhu bwando viyagwe mmioyo yao voizingiliza imbuli ya Mulungu, avo hawalela mujo.
20 Ila wanhu wayagwe walinga kamba mbeyu zilagalile muna ulongo unogile. Waihulika imbuli ya Mulungu na waitogola na kulela mujo, wayagwe malongo madatu, wayagwe malongo sita na wayagwe mia.”

Kiwenge Kigubikigwe (Luk. 8:16-18)

21 Yesu kagendelela kulonga, “Vino kuna munhu yogala mng'anda kiwenge na kukigubika na kinongo ama kukika hauvungu wa lusazi? Nokona si vivo! Kokika mkingolobweda.
22 Kinhu chochose kifisigwe chovumbuligwa, na kinhu chochose kigubikigwe chogubuligwa.
23 Munhu yali na magwiti na yahulike.”
24 Vivija kawalongela, “Gagelegezeni ng'hani gaja gomuhulika! Mhima iija yondamuwapimile wayagwe, iyo mhima yondampimilwe mweye, tena yobanziliza.
25 Waja wali na kinhu wokongezeligwa, na waja walibule kinhu, wobokigwa hata kija ikinhu kidodo kiwalinacho.”

Hala da Mbeyu Ikota

26 Yesu kagendelela kulonga, “Undewa wa Mulungu ulinga na munhu yomiza mbeyu mumgunda wake.
27 Ikilo kowasa na imisi kameso, kipigiti kino chose zimbeyu zozuka na kukula. Ila mwenyego havimanya mbuli zino vuzitendeka.
28 Ulongo wenyego woutenda umche ukule na kulela. Wosonga koneka umche, abaho matepo, abaho ngano muna imikungwi.
29 Ngano ihakangala, iyo imunhu kosonga kusenga na zele jake, kwavija kipigiti cha kusenga kivika.”

Hala da Mbeyu ya Haladali (Mat. 13:31-32, 34; Luk. 13:18-19)

30 Yesu kalonga, “Undewa wa Mulungu tuulinge na choni? Tuulonge mdihala jaki?
31 Ulinga kamba munhu yasolile mbeyu ya haladali, mbeyu ndodo kubita mbeyu zose muulumwengu, na kuzihanda muisi.
32 Mkipigiti kiguhi yokula yowa biki kulu ng'hani kubanza mibiki yose na kulava mitambi mikulu

mbaka ndege wokwiza na kuzenga
mvulu zao muna imbeho yake."
33 Yesu kawapetela wanhu mbuli
zake mmahala bwando galingile
na gano. Kawalongela kamba vi-
wadahile kuvitanga.
34 Halongile nao chochose bila
mahala. Ila viyakalile yeiyeka na
wanahina zake, kawalongela kila
kinhu.

*Yesu Kodikomhokela Beho Mdil-
amba*
(Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

35 Ichungulo ya zua didija, Yesu
kawalongela wanahina zake, "Tu-
loke mwambu wa ikabili wa idil-
amba."
36 Avo wadileka dale da wanhu,
wanahina wengila mngalawa ija
Yesu yaakalile yeshile kukala,
wamsola wachola hamoja nayo.
Ngalawa ziyagwe vivija zikala
bahaja.
37 Baho dilawilila kukuzumbi, na
mawimbi gasonga kuikunhiza in-
galawa, avo isonga kumema mazi.
38 Yesu kakala kukisogo mwa
ingalawa kawasa kuno pala jake
kasagamila muna umto. Wanahina
wamulamusa wamulongela, "Mku-
lufunzi! Hukona vihile vitulonda
kudanganhika?"
39 Yesu kema wima kadikomhokela
dibeho, yolonga, "Nyamala!"
Na kagalongela ga mawimbi,
"Ituze!" Beho dinyamala, na kukala
hapozike.
40 Abaho, Yesu kawalongela
wanahina zake, "Habali mkona
bwembwe? Mng'hali mwabule
nhamanila?"
41 Ila wakala wodumba ng'hani
na wakala wokiilongela, "Munhu
waki ino? Hata beho na mawimbi
vomuhulika!"

5

*Yesu Komuhonya Munhu yali na
Vinyamkela*
(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

1 Yesu na wanahina zake wavika
mwambu uyagwe wa Idilamba da
Galilaya muisi ya Gelasi.
2 Kipigiti kikija Yesu viyahumu-
luke muna ingalawa, munhu yali
na vinyamkela kulawa kuna gama-
panga hima kamwizila.
3 Munhu ino kakala yokala
kuna gamapanga, haduhu munhu
yadahile kumfungiliza hata na
mnyolo.
4 Mianza bwando wamdaza gam-
agulu na makono gake na mhikwi na
minyolo, ila kaitola iminyolo na kuz-
ibena zimhikwi ziwamdazile mmag-
ulu gake. Haduhu munhu yakalile
na mbavu za kumgoga.
5 Imisi na ikilo kakala yoem-
bea mmapanga na m'vigongo yo-
guta nyangi na kuikanhakanha na
mabwe.
6 Viyamuwene Yesu yang'hali
kutali, kamkimbilila, kamfugamila
mavindi,
7 kaguta lwangi, kalonga, "Yesu,
Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani!
Konilonda choni? Mtwaga da Mu-
lungu, nokuyalalila, sambiungaze!"
8 Kalonga vino kwavija Yesu
kakala yomulongela, "Kinyamkela,
mulawe munhu ino!"
9 Avo Yesu kamuuza, "Twaga jako
dijo dilihi?"
Ija imunhu kamwidika, "Twaga
jangu 'Dale' kwavija twa bwando!"
10 Kagendelela kumuyalalila Yesu
sambiyawawinge walawe muisi ija.
11 Kukala na dale kulu da mitumbi
behi na haja, woja hana ikigongo.
12 Avo ivinyamkela wamuyalalila
Yesu wolonga, "Tugale ha imitumbi,
na utuleke tukaiingile."
13 Yesu kawaleka wachole, na
ivinyamkela wamulawa munhu ija
na kuiingila imitumbi. Dale jose da
imitumbi divikila alufu mbili, dihu-
muluka mdigema, dingila mdilamba
na kudanganhikila mmazi.
14 Wachunga wa imitumbi wakim-
bila, wabwililisa mbuli zija mki-
wambo na mmigunda. Wanhu wa-
chola kulola kija kilawilile.
15 Viwavikile ha Yesu, wamona
munhu ija yakalile na dale da
vinyamkela, kakala hasi, kavala na

yali na nzonzi zake, na wanhu wose
wona bwembwe.
16 Waja wagonile gaja wawalon-
gela wanhu gaja gamulawilile ija
imunhu yali na vinyamkela na
mbuli za ija imitumbi.
17 Avo wanhu wamulongela Yesu
yasegele muundewa wao.
18 Yesu viyakwelile mngalawa,
ija imunhu yakalile na vinyamkela
kaiyalala yomulongela, “Nolonda tu-
chole tose.”
19 Ila Yesu kamgomesa, kamu-
longela, “Genda hakae yako mmu-
lango wako na uwalongele mbuli
zose zayakutendele Mndewa na vija
viyakonele bazi.”
20 Avo munhu ija kasegela ka-
chola muna iviwambo longo dimwe
vikemigwa Dekapoli, yopeta gaja
Yesu gayamtendele. Na wanhu wose
wahulike wakanganya ng'hani.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Valo da Yesu (Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

21 Yesu kakwela kabili muin-
galawa, kabweleganya mwambu
uyagwe wa idilamba, ako dale kulu
da wanhu kudiilundize muimhwani
dimzunguluka heyo.
22 Mkulu imwe wa ing'anda ya
nhambiko, yokemigwa Yailo, kavika.
Viyamonile Yesu, kaibwanha hasi ha
magulu gake,
23 kaiyalala kamulongela yomgong'ondeza,
“Mndele wangu imdodo mtamu
ng'hani. Avo izo umwikile makono
gako yahone!”
24 Avo Yesu kachola nayo. Wanhu
bwando wamkoleleza wakala woki-
ibabana nayo ng'ambu zose.
25 Bahaja kukala na mtwanzi
yakalile na utamu wa kutumika
mkipigiti cha milao longo dimwe na
mibili.
26 Kakala yagangigwe na mafundi
bwando, kasa hela zake zose, na
utamu wake ugendelela kongezeka
ng'hani.
27 Viyahulike singilimo za Yesu,
kengila mdidale da wanhu hachugu
cha Yesu na kudikwasa valo jake.
28 Kwavija kalonga munda kwa
munda, “Nihakwasa vivalo vake, no-
hona.”
29 Bahaja kutumika kuleka, na
kakiihulika mulukuli lwake kamba
kahonyigwa utamu wake.
30 Bahaja Yesu kavitanga kamba
mhiko zimulawa, avo kawahinduk-
ila didale da wanhu kawauza, “Yal-
ihi yakwasile vivalo vangu?”
31 Wanahina zake wamwidika,
“Kowona wanhu viwakumemele,
habali uuza yalihi yakukwasile?”
32 Ila Yesu kagendelela kulolesa,
yamone yatendile vija.
33 Mtwanzi ija kagatanga gaja
gamulawilile, avo keza yogudema
kuno yokona bwembwe, kaibwanha
hasi ha magulu gake, kamulongela
ikweli yose.
34 Yesu kamulongela, “Mndele
wangu, nhamanila yako ikuhonya.
Genda mditindiwalo na utamu wako
uhone.”
35 Yesu viyakalile yolonga vija,
weza wasenga kulawa kung'anda ya
Yailo wamulongela, “Mndele wako
kadanganhika. Habali ugendelela
kumgaza mkulufunzi?”
36 Yesu hagategeleze gaja
iwasenga gawalongile, ila kamulon-
gela Yailo, “Sambiudumbe, tamanila
tu.”
37 Abaho, Yesu hamtogoze munhu
yoyose yachole nayo ila Petulo,
Yakobo, na Yohana ndugu yake
Yakobo.
38 Wavika hang'anda ya Yailo,
Yesu kona kiyahiyahi na wanhu wo-
lila na kulombokeza.
39 Kengila mng'anda na kuwalon-
gela, “Kiyahiyahi chose kino cha
choni? Habali mulila? Mwana
hadanganhike ino, ila kawasa!”
40 Wamseka, avo kawalava kunze
wose, kawasola tata na mama wa
imwana na wanahina zake wadatu,
abaho, wengila kugati kuyatamba-
likigwe imwana.
41 Kamgoga mkono na kumulon-
gela, “Talita komu!” Nhegulo yake,
“Mndele, nokulongela, lamuka!”

42 Kipigiti kikija ija imndele
kenuka, kasonga kutembela, kwav-
ija kakala na milao longo dimwe
na mibili. Vigalawilile gano wanhu
wakanganya ng'hani.
43 Ila Yesu kawagomesa yowag-
ong'ondeza, sambiwamulongele
munhu yoyose, abaho, kawalongela,
"Mgweleleni kinhu cha kuja."

6

Yesu Kolemigwa ako Nazaleti (Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

1 Yesu kahalawa haja kabwela
hakiwambo cha hakae yake, na
wanahina zake wamkweleleza.
2 Muna Dizua da Mhumulo
Yesu kasonga kufundiza muna
ing'anda ya nhambiko, kukala na
wanhu bwando, na viwamuhulike,
wanhu wose wakanganya, walonga,
"Kagapata kwahi mafundizo gano
gose? Na ng'hungwe yaki ino
yagweleligwe, na kodahaze kutenda
mizonza?
3 Ino sio salamala, mwanage
Maliamu, na mkulu wao kina
Yakobo, Usufu, Yuda, na Simoni?
Na walumbu zake si wano wokala
bahano?" Avo wamulema.
4 Yesu kawalongela, "Wahokozi
wohishimilwa kila hanhu, ila
hawahishimilwa m'viwambo vao
wenyego na mwa wandugu zao na
mmilango yao wenyego."
5 Hadahile kutenda mizonza
yoyose haja, ila kawekila makono
gake watamu wabili wadatu kawa-
honya.
6 Kakanganya ng'hani, avija
wanhu wa haja viwalibule
nhamanila.

Yesu Kowatuma Wanahina Longo Dimwe na Wabili (Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Abaho, Yesu kachola kuna ivi-
wambo vizunguluke haja, yowafun-
diza wanhu.
7 Yesu kawakema wanahina longo
dimwe na wabili hamoja, na kawa-
tuma wabiliwabili. Kawagwelela
udaho wa kuwinga vinyamkela
8 na kawalagiza, yowalongela,
"Sambimsole kinhu chochose
mmwanza wenu, ila fimbo iiyeka.
Sambimsole mkate, mkoba, ama
hela.
9 Valeni ng'hwabasa, ila sambim-
pape kivalo kiyagwe."
10 Vivija kawalongela, "Hanhu
hohose hondam'bokeligwe, kaleni
baho mbaka vondamsegele.
11 Kamba muhengila mkiwambo
na wanhu wahalema kuwabokela
ama wahalema kuwategeleza, sege-
leni na kung'unheni timbwisi dili
mmagulu genu. Iyo yowa nzuma
yao!"
12 Avo wachola na kuwapetela
wanhu waleke vilozo vao.
13 Wawinga vinyamkela bwando,
na kuwabakaza mavuta ga miza-
ituni watamu na kuwahonya.

Yohana M'batiza Kodanganhika (Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

14 Mndewa Helode Antipa,*
mtawala wa Galilaya, kazihulika
mbuli zino, kwavija sang'hano
za Yesu zenela kila hanhu.
Wanhu wayagwe walonga, "Yohana
M'batiza kazuka. Kino kicho
kilamso kana mhiko zino za kutenda
mizonza."
15 Wayagwe walonga, "Ino iyo
Eliya."
Na wayagwe walonga, "Ino iyo
muhokozi yalingile kamba imwe wa
wahokozi wa umwaka."
16 Helode viyahulike, kalonga,
"Ino iyo Yohana M'batiza! Nimkan-
hile pala jake, kawa mgima kabili!"
17 Kwavija Helode mwenyego
kakala yalagize Yohana yagogigwe,
abaho, yageligwe mkifungo. Ka-
tenda vino sama ya Helodia mt-
wanzi wa Filipo mkulu wake, ayo
yakalile yamsolile.
18 Kwavija Yohana kakala
yananahile kumulongela Helode,
"Havilumbile gweye kumsola mt-
wanzi wa mkulu wako Filipo."
19 Avo Helodia kamwihila Yohana,
kalonda kumkoma, ila hadahile.

* **6:14** ***Mndewa Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

20 Helode kamdumba Yohana
kwavija kavitanga kamba Yohana
hakalile munhu kizenzeleganye
na kakala munhu wa Mulungu,
avo kamwimiliza. Kanogelwa
kumtegeleza, ila yehesha kumtegeleza
kakala yogaya ng'hani mkugelegeza,
ila kipigiti chose kakala yomtegeleza.
21 Hakimambukizo, Helodia
kapata nzila. Dikala zua da
ng'humbukila ya mvumbuka ya
Helode, kipigiti Helode vayawaten-
dele lusona wakulu wose wa silikali,
wakulu wa asikali, na wakulu wa
wenekae wa Galilaya.
22 Mndele wa Helodia kengila
na kuvina, Helode na iwahenza
wakalile baho wanogelwa ng'hani.
Avo mndewa kamulongela ija imn-
dele, "Nipule kinhu chochose chuu-
londa, nokugwelela."
23 Mkuiduila kamulongela,
"Nokugwelela kinhu chochose chon-
daunipule, hata lwenza lwa undewa
wangu."
24 Avo ija imndele kalawa kunze
kumuuza mamaake, "Nikapule
choni?"
Na heyo kamulongela, "Pala da
Yohana M'batiza."
25 Ija imndele kabwela hima ha
mndewa na kupula, "Nolonda unig-
welele sambisambi pala da Yohana
M'batiza muna ulungo!"
26 Mndewa kona giogio ng'hani,
ila sama ya kiduilo chayaiduile na
sama ya iwahenza wakalile haja
hameza, hadahile kulema.
27 Avo kamulagiza asikali
yomkomhokela yagale pala da
Yohana. Asikali kachola mding'anda
da kufungila wanhu, na kukanha
pala da Yohana.
28 Abaho, kadigala mulungo na
kumgwelela imndele, na heyo kamg-
welela mamaake.
29 Wanahina wa Yohana viwahu-
like gano, weza kulusola lukuli
lwake na kuluzika.

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Bwando

(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yoh. 6:1-14)

30 Iwatumigwa wa Kilisto wab-
wela waiting'hana na Yesu wamu-
longela gose gawatendile na kufun-
diza.
31 Kukala na wanhu bwando
wayagwe wokwiza na wayagwe wo-
chola mbaka Yesu na wanahina zake
hawapatile hata kipigiti cha kuja.
Avo Yesu kawalongela, "Tusegeleni
tuchole hanhu ha kifiso, muhumule
kidogo."
32 Avo wakwela mngalawa wa-
songa kusegela weiyeka, wachola
hanhu ha kifiso.
33 Wanhu bwando wawona
vowosegela, mkipigiti kiguhi
wawatanga, avo wanhu kulawa
m'viwambo vose wakimbila na
magulu na walongola kuvika
hanhu hayakalile yochola Yesu na
wanahina zake.
34 Yesu viyahumuluke muna
ingalawa, kajona dale kulu da
wanhu, kawonela bazi mmoyo
kwavija wakala kamba ng'hondolo
walibule mchunga. Avo kasonga
kuwafundiza vinhu bwando.
35 Zua vidiswile, wanahina zake
wamcholela wamulongela, "Zua
diswa na hano hatuli twa muluwala,
36 walongele wanhu wachole
mmigunda na m'viwambo va
mmabehi giladi wakagule vinhu
vakuja."
37 Yesu kawedika, "Wagweleleni
mwenye vinhu vakuja."
Na hewo wamuuza, "Kolonda tu-
chole tukawagulile mikate ya ki-
tumetume cha munhu cha milenge
minane tuwagwelele waje?"
38 Avo Yesu kawauza, "Mikate
mingahi imulinayo? Gendeni
mkalole."
Viwayonile, wamulongela,
"Ilibaho mikate mitano na somba
wabili."
39 Abaho, Yesu kawalongela
wanahina zake wawagole wanhu
wose muna gamadale na kuwalon-
gela wakale hasi muluzondo.
40 Avo wanhu wakala hasi
mmadale ga wanhu miamia na
wanhu malongo matanomatano.

41 Abaho, Yesu kaisola ija imikate
mitano na iwasomba wabili, kalola
uchana kuulanga, na kamgwelela
hewela Mulungu. Kaimogola
imikate na kuwagwelela wanahina
zake wawagolele wanhu. Vivija
kawagolela iwasomba wabili wanhu
wose.
42 Wanhu wose waja na kwiguta.
43 Abaho, wanahina wadondola
migelo longo dimwe na mibili ya
imikate na iwasomba wasigale.
44 Mheta ya wambigalo wadile
wakala alufu tano.

Yesu Kotembela Uchana ya Igamazi
(Mat. 14:22-33; Yoh. 6:15-21)

45 Bahaja Yesu kawalongela
wanahina zake wakwele muin-
galawa walongole kuchola Beti-
saida, mwambu uyagwe wa idil-
amba, kipigiti heyo vayakalile
yowalaga wanhu.
46 Viyeshile kuwalaga iwanhu, ka-
chola hakigongo kutambika.
47 Viivikile ichungulo, ngalawa
ikala hadidindi da idilamba, kipigiti
Yesu viyakalile yeiyeka mulusanga.
48 Kawona wanahina zake wogaya
kuzikunhiza zinyiko kwavija wakala
wochola kudilawa beho, avo mkipig-
iti cha hagatigati ya nzogolo zikwika
na imitondo, kawacholela yotem-
bela uchana ya igamazi. Kalonda
kuwabita,
49 ila wamona yotembela uchana
ya igamazi. Watoa nyangi wagiza
wona mzimu.
50 Wose viwamuwene wona
bwembwe.

Bahaja Yesu kawalongela, “Iyo
nie, sambimdumbe.”
51 Abaho, kakwela mngalawa
hamoja nao, na dibeho dinya-
mala. Wanahina zake wakanganya
ng'hani.
52 Kwavija hawakitangile kilamso
cha kuwagwelela mandia wanhu
alufu tano, nzonzi zao hazigogile
gaja.

Yesu Kowahonya Watamu hiko Genesaleti
(Mat. 14:34-36)

53 Waloka idilamba na wavika
muisi ya Genesaleti, aho hawait-
atilize ngalawa yao.
54 Viwahumuluke mngalawa ba-
haja wanhu wamtanga Yesu.
55 Avo wanhu wakimbila muna iisi
yose, wasonga kuwagala watamu
mmachela kokose kuwamuhulike.
56 Na kila hanhu Yesu kuya-
cholile m'viwambo, mmiwambo,
ama mmigunda, wanhu wawasola
watamu wawagala hadisoko na wa-
muyalalila womulongela yawaleke
wakwase hata lugigo lwa kivalo
chake, na wose wakwasile wahona.

7

Mafundo ga Wahenga
(Mat. 15:1-9)

1 Mafalisayo wayagwe na wafun-
diza Malagizo ga Musa walawile
Yelusalemu weza wailundiza hau-
longozi wa Yesu.
2 Wona wanahina wayagwe wa
Yesu woja vakuja kuno makono
gao ganyolodoke, kwavija gakala ha-
gananavigwa.
3 Kwavija Mafalisayo na
Wayahudi wose, hawaja mbaka wa-
sunguse ng'hani makono gao kamba
viilondigwa, sama ya kuwinza
mafundo ga wahenga zao.
4 Hawaja kinhu chochose ki-
lawa hadisoko mbaka wakisuluze.
Na wawinza mafundo bwando
gawabokele kulawa mwa wahenga
zao, kamba vija, kusuluza vikasi,
viteleko, na via va shaba.
5 Avo, Mafalisayo na wafundiza
Malagizo ga Musa wamuuza Yesu,
“Habali wanahina zako hawagaw-
inza mafundo gatufundizigwe na
wahenga, ila woja na makono gany-
olodoke?”
6 Yesu kawedika yolonga,
“Muhokozi Isaya kahokola goya
viyahokole yowalonga mweye!
Mweye videlenya, kamba vija
viyandike,

'Wanhu wano wonihishimila mmilomo yao,
ila mioyo yao yakutali na nie.
7 Wonitambikila nie bule,
kwavija wofundiza mafundo ga wanhu
kamba Malagizo gangu!'
8 Mzika hamgwazo ndagizi za Mulungu, na mgawinza mafundo ga wanhu."
9 Yesu kagendelela kulonga, "Muna ubala wa kuzilema ndagizi za Mulungu giladi mgatunize mafundo genu wenyego.
10 Musa kalagiza, 'Wahishimile tataako na mamaako,' na 'Munhu yoyose yomulonga vihile tataake ama mamaake, yakomigwe.'
11 Ila mweye mofundiza kamba, kamba munhu kana kinhu cha kumgwelela tata ama mamaake, ila yahalonga, 'Kinhu kino kicho Kolubani,' nhegulo yake, 'Nhosa ya Mulungu,'
12 avo halondigwa kuwataza mkuwagwelela vinhu tata na mamaake.
13 Vino vivo mafundo gamuwafundiza wanhu vigobeza mbuli za Mulungu. Na kuna vinhu viyagwe bwando kamba vino vimtenda."

Vinhu Vimtenda Munhu Yanyolodoke
(Mat. 15:10-20)

14 Abaho, Yesu kadikema kabili didale da wanhu, kawalongela, "Nitegelezeni na m'vitange.
15 Haduhu kinhu kimwingila munhu kulawa kunze chondakimtende munhu yanyolodoke. Ila kija kimulawa munhu, kicho kimtenda munhu yanyolodoke."
16 Munhu yali na magwiti ga kuhulika, na yahulike!
17 Viyadilekile didale da wanhu na kwingila mng'anda, wanahina zake wamulonda yawalongele goya hala dino.
18 Yesu kawalongela, "Na mweye vivija hamnavitanga? Ham'vimanya kamba kinhu chochose kingila mgati mwa munhu kulawa kunze hakidaha kumnyolodosa,
19 kwavija hakimwingila mmoyo, ila mmunda, abaho, chochola kucholo?" Viyalongile vino, Yesu kavilonga vakuja vose vidigwe.
20 Yesu kagendelela kulonga, "Kija kimulawa munhu kicho kimtenda yanyolodoke.
21 Kwavija kulawa mgati ya umoyo wa munhu, molawa ngelegeza zihile, ugoni, ubavi, kukoma,
22 ugoni, ugila, kutenda gehile, sulukila ya ugoni, uzenzeleganye, sulukila za kulonda vinhu bwando, migongo, kuilonga vihile, magoda, na ubozi.
23 Mbuli zose zino zihile zilawa mgati mwa munhu na zizo zimtenda yanyolodoke."

Mtwanzi wa Kimhazi Yali na Nhamanila
(Mat. 15:21-28)

24 Yesu kalawa kachola muisi ili behi na wambo da Tilo. Kengila muna ing'anda imwe na halondile munhu yoyose yavitange kamba kahaja, ila hadahile kuifisa.
25 Mtwanzi imwe, mndele wake yakalile na kinyamkela, kahulika mbuli za Yesu, hima kamwizila kamfugamila mavindi haulongozi wake.
26 Mtwanzi ija kakala Mmhazi, yaleligwe ng'ambu ya Foinike muisi ya Silia. Kaiyalala yomulongela Yesu yamuwinge ikinyamkela yam'vamhile mndele wake.
27 Ila Yesu kamwidika, "Beta tanhu iwana wegute. Havinogile kusola mandia ga wana na kuwagwelela umbwa."
28 Ija mtwanzi kamwidika, "Mndewa! Hata umbwa woja vakuja viwasigaze iwana hasi ya imeza."
29 Avo Yesu kamulongela, "Sama ya mbuli zako zino, genda ukae kom'vika kinyamkela kamulawa mndele wako!"
30 Kachola ukae kam'vika mwanage yawasile mulusazi, na kweli kinyamkela kamulawa.

Yesu Komuhonya Munhu Kinziwi na Bubui

31 Abaho, Yesu kasegela muna iisi ya Tilo, kachola Lamba da Galilaya kubitila Sidoni mbaka muisi ya viwambo longo dimwe vikemigwa Dekapoli.
32 Wanhu wamgalila munhu yakalile kinziwi na bubui, wamuyalalila Yesu yamwikile makono gake.
33 Yesu kamsola yeiyeka, kamgala kutali na ididale da wanhu, kagela vidole vake mmagwiti ga ija imunhu, kazenha vizite, abaho, kalukwasa lulimi lwake.
34 Abaho, Yesu kalola uchana kuulanga, kabweza mhumuzi, na kumulongela ija imunhu, "Efata!" Nhegulo yake, "Vuguka!"
35 Bahaja munhu ija magwiti gake gahulika, kigagaziko chake kisegezigwa, avo kasonga kulongelela bila kugaya.
36 Abaho, Yesu kawagong'ondeza wanhu sambiwamulongele munhu yoyose mbuli ija. Ila avija viyakalile yowagong'ondeza ng'hani vivo vowokala wobwililisa ng'hani.
37 Wanhu wose wahulike wakanganya ng'hani na walonga, "Kila kinhu kotenda goya! Kawatenda hata vinziwi wahulike na mabubui walonge!"

8

Yesu Kowagwelela Mandia Wanhu Alufu Nne
(Mat. 15:32-39)

1 Mazua madodo hamwande, dale kulu diyagwe da wanhu waiting'hana hamoja. Wanhu wakala wabule kinhu chochose cha kuja, Yesu kawakema wanahina zake kawalongela,
2 "Nowonela bazi wanhu wano, kwavija wakala na nie mazua madatu, na kipigiti kino wabule kinhu cha kuja.
3 Nihawalongela wachole mkae zao na nzala, wosinduka mnzila, kwavija wayagwe walawa kutali."
4 Wanahina zake wamuuza, "Muluwala luno kwahi munhu kondayazahile mandia ga kuwagwelela wanhu wose wano?"
5 Yesu kawauza, "Mikate mingahi imulinayo?"
Wamulongela, "Mikate saba."
6 Yesu kadilongela didale da wanhu dikale hasi. Abaho, kaisola ija imikate saba, kalonga hewela ha Mulungu, kaimogola na kuwagwelela wanahina zake wawagolele iwanhu, na wanahina watenda kamba viwalagizwe.
7 Vivija wakala na visomba vidogodogo. Yesu kalonga hewela ha Mulungu, vivija kawalongela wanahina zake wawagolele iwanhu.
8 Wanhu wose waja weguta, wanahina zake wadondola, wamemeza migelo saba ya vakuja visigale!
9 Wakala wanhu alufu nne. Yesu kawalaga iwanhu wachole kumwao.
10 Kipigiti kikija kakwela mngalawa hamoja na wanahina zake wachola muisi ya Dalumanuta.

Mafalisayo Wolonda Mzonza
(Mat. 12:38-42; 16:1-4)

11 Mafalisayo wamcholela Yesu wasonga kuibamilila nayo. Wamwikila vitega wamulonda yatende mzonza wone kamba Mulungu kamtogola.
12 Ila Yesu kabweza mhumuzi, kalonga, "Habali wanhu wa mazua gano wolonda mzonza? Haduhu, nowalongela! Haduhu ikweli yondamgweleligwe!"
13 Abaho, kawaleka, kakwela muna ingalawa na kasonga kuloka mwambu uyagwe wa idilamba.

Mela da Mafalisayo na da Helode
(Mat. 16:5-12)

14 Wanahina wakala waisemwile kusola mikate na wakala na mkate umwe mngalawa.

* **8:15** ***Helode*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

15 Yesu kawazuma, kawalongela,
"Iteganyeni na mela da Mafalisayo
na mela da Helode."*
16 Wasonga kuilongela wenyego
kwa wenyego, "Kolonga vino kwav-
ija twabule mikate."
17 Yesu kagatanga gaja gawakalile
wolonga, avo kawauza, "Habali mu-
longelela avija vimulibule mikate?
Ham'vimanya ama hamnavitanga?
Mwabule nzonzi?
18 Muna meso ila hamulola?
Muna magwiti ila hamuhulika?
Muisemwa
19 avija viniimogole imikate mi-
tano na kuwagwelela wanhu alufu
tano, migelo mingahi ya imikate
isigale imdondole?"
Wamwidika, "Longo dimwe na
mibili."
20 Yesu kawauza kabili "Na vin-
imogole imikate saba na kuwag-
welela wanhu alufu nne, migelo
mingahi imemile ya imikate isigale
imdondole?"
Wamwidika, "Saba."
21 Yesu kawauza, "Mng'hali ham-
navitanga?"

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu ako Betisaida

22 Wavika Betisaida, wanhu
wamgala munhu kimbugumbugu ha
Yesu, wamuyalalila yamkwase.
23 Yesu kamgoga mkono ija
imunhu kimbugumbugu, kamgala
kutali na ikiwambo. Kamtemela
visite mmeso, abaho, kamwikila
makono gake, kamuuza, "Kodaha
kulola kinhu chochose?"
24 Ija imunhu kalola uchana
kalonga, "Nowona wanhu, ila
wokoneka kamba mibiki itembela."
25 Yesu kamwikila makono
mwanza uyagwe mmeso, mwanza
uno kaiyoha kubunhula, na meso
gake gananazuka, kadaha kulola
goya kila kinhu.
26 Abaho, Yesu kamulagiza ya-
chole ukae yomgong'ondeza, yo-
longa, "Sambiubweleganye muna
ikiwambo."

Petulo Komulonga Yesu (Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

27 Abaho, Yesu na wanahina zake
wachola kuna iviwambo behi na
Kaisalia Filipi. Viwakalile mnzila
kawauza, "Nongeleni, wanhu wo-
longa nie iyo munhu yalihi?"
28 Wamwidika wolonga, "Wayagwe
wolonga gweye iyo Yohana M'batiza,
wayagwe wolonga gweye iyo Eliya,
wayagwe wolonga gweye iyo imwe
wa wahokozi."
29 Yesu kawauza, "Na mweye mo-
longa nie iyo munhu yalihi?"
Petulo kamwidika, "Gweye iyo
Kilisto yasaguligwe na Mulungu."
30 Abaho, Yesu kawalagiza, "Sam-
bimmulongele munhu yoyose mbuli
zino."

Yesu Kolonga Avija Vondayagaye na Kudanganhika (Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

31 Abaho, Yesu kasonga kuwa-
fundiza wanahina zake kawalon-
gela, "Nie, Mwana wa Munhu,
nolondigwa nigazigwe ng'hani na
kulemigwa na wakulu, wakulu wa
wakulu wa nhambiko, na wafundiza
Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila
mazua madatu hamwande nozuka
nowa mgima kabili."
32 Kawalongela kinaganaga. Avo
Petulo kamsola kamgala hamgwazo
kasonga kumkomhokela.
33 Ila Yesu kahinduka kuk-
isogo, kawalola wanahina zake na
kumkomhokela Petulo, yolonga,
"Segela hamwangu, Mwenembago!
Ngelegeza zako hazilawa ha Mu-
lungu ila zolawa mwa wanhu."
34 Abaho, Yesu kadikema idi-
dale da wanhu hamoja na
wanahina zake kawalongela,
"Kamba munhu yahalonda kuwa
mwanahina wangu, yaibele
mwenyego, yaidikwe msalaba wake
yanikoleleze.†
35 Kwavija munhu yoyose ya-
halonda kuukombola ugima wake
kowagiza, ila munhu yoyose yowag-
iza ugima wake, sama yangu nie na

† **8:34** ***Yanikoleleze*** nhegulo yake *yaitogole migayo sama ya Yesu Kilisto.*

sama ya Usenga Unogile, koukombola.
36 Vino wanhu wokwing'higwa choni kamba wahagweleligwa vinhu vose vili muisi, abaho, wawagize ugima wao? Nokona haduhu!
37 Haduhu kinhu chondawalave wabweze ugima wao.
38 Ihawa munhu yahanyonela kinyala nie na mafundo gangu mwa wanhu wano walibule bwembwe da Mulungu na mmazua gano gehile, avo nie, Mwana wa Munhu, nomonela kinyala munhu hiyo vondanize muna iyenzi ya Tata wangu hamoja na wasenga wa Mulungu wa kuulanga wang'alile."

9

1 Yesu kagendelela kulonga, "Nowalongela ikweli, hana wanhu hano hawadanganhika mbaka wawone Undewa wa Mulungu ukwiza na mhiko."

Kugaluka kwa Yesu (Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

2 Vigabitile mazua sita, Yesu kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana, kakwela nao kukigongo kitali weiyeka. Yesu kagaluka haulongozi wao.
3 Vivalo vake vinang'hazika! Vikala vizelu, haduhu munhu yoyose muulumwengu yahadahile kuvisuluza kamba vija.
4 Abaho, waja wanahina wadatu wamona Eliya na Musa wolongelela na Yesu.
5 Petulo kamulongela Yesu, "Mkulufunzi, vinoga tweye tukale hano, tuzenge vizewe vidatu, kimwe chako, kiyagwe cha Musa, na kiyagwe cha Eliya."
6 Petulo haditangile da kulonga kwavija heyo na wayage wakala wokona bwembwe.
7 Abaho, dilawilila wingu diwagubika, na dihulikwa dizwi kulawa mdiwingu, dilonga, "Ino iyo Mwanangu yanogele, mtegelezeni heyo!"
8 Himahima walola kuno na kuno, hawamuwene munhu yoyose, ila Yesu yeiyeka hamoja na hewo.
9 Viwakalile wohumuluka mkigongo, Yesu kawalagiza, yowalongela, "Sambimmulongele munhu yoyose gaja gamonile, mbaka nie, Mwana wa Munhu, vondanizuke kulawa mkudanganhika."
10 Wagatogola malagizo gake, ila wenyego kwa wenyego wasonga kuigela msego mbuli ija, wokiiuza, "Kuzuka kulawa mkudanganhika ndo choni?"
11 Na hewo wamuuza Yesu, "Habali wafundiza Malagizo ga Musa wolonga tanhu yeze Eliya?"
12 Yesu kawalongela, "Vivo! Eliya kolongola kwiza, giladi yeke goya kila kinhu. Habali Nyandiko Zing'alile zolonga kamba Mwana wa Munhu kogazigwa ng'hani na kulemigwa?
13 Ila nowalongela kwa vovose, Eliya keza kesha, na wanhu wamtendela kamba viwalondile, kamba Nyandiko Zing'alile vuzimulonga."

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela (Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43a)

14 Viwaiting'hanile na iwanahina wayagwe, wajona dale kulu da wanhu diwazunguluka wanahina zake na wafundiza wayagwe wa Malagizo ga Musa wokiibamilila.
15 Waja iwanhu viwamuwene Yesu, wakanganya ng'hani na wamkimbilila wamulamsa.
16 Yesu kawauza wanahina zake, "Moibamilila choni?"
17 Munhu imwe muna ididale da wanhu kamulongela, "Mkulufunzi, nimgala mmhale wangu kumwako, kwavija kana kinyamkela na hadaha kulonga.
18 Yaham'vamhila, kom'bwanha hasi na kolawa holovu mmulomo na kugegedula meno gake na kugangamala lukuli lwake lose. Niwalongela wanahina zako wamuwinge ikinyamkela, ila walemelwa."

19 Yesu kawalongela, “Mweye wanhu mulibule nhamanila!
Nokala namwe mbaka zua jaki?
Nowazaganya mbaka zua jaki?
Nigalile hano immhale!”
20 Wamgala ha Yesu.

Kinyamkela viyamonile Yesu, bahaja kamgela kisango, kabwanhika hasi yobimbilika kuno holovu dimulawa mmulomo.
21 Yesu kamuuza tata wa imwana ija, “Kitamu kino kimsonga mazua gaki?”

Na heyo kamwidika, “Songela udodo wake.
22 Mianza bwando kinyamkela kalonda kumkoma mkumulagazila hamoto na mmazi. Kamba vihadahika, utonele bazi na ututaze!”
23 Yesu kalonga, “Vihadahika! Gose godahika mwa imunhu yali na nhamanila.”
24 Hima tata wa imwana kenula dizwi yolonga, “Notogola, nhaza niuhume ubezi wa nhamanila unilinayo!”
25 Yesu viyonile dale da wanhu dowakwenhukila, avo kamkomhokela ikinyamkela kalonga, “Gweye kinyamkela kinziwi na bubui, nokulongela umulawe mmhale ino na sambiumwingile kabili!”
26 Kinyamkela kaguta lwangi, abaho, kamgela kisango na kumulawa. Mmhale iyo koneka konga munhu yadanganhike, na wanhu wose walonga, “Kadanganhika!”
27 Ila Yesu kamgoga mkono na kamtaza kwinuka, na heyo kema wima.
28 Yesu viyengile mng'anda, wanahina zake wamuuza kinyele, “Habali tweye hatudahile kumuwinga kinyamkela ija?”
29 Yesu kawedika, “Kinyamkela kamba ino kodaha kulawa kubitila nhambiko iiyeka, haduhu nzila iyagwe.”

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43b-45)

30 Yesu na wanahina zake wasegela hanhu haja wagendelela na mwanza wobitila muisi ya Galilaya. Yesu halondile munhu yoyose yavitange hanhu hayali,
31 kwavija kakala yowafundiza wanahina zake, yowalongela, “Nie, Mwana wa Munhu, nogeligwa mmakono ga awo wondawanikome. Ila gahabita mazua madatu nozuka nowa mgima.”
32 Wanahina zake hawavitangile nhegulo ya fundo dino, na wadumba kumuuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

33 Wavika Kapenaumu, viwengile mng'anda Yesu kawauza wanahina zake, “Mkala mkiibamilila choni mnzila?”
34 Ila hawamwidike, kwavija mnzila wakala wokiibamilila wenyego kwa wenyego yalihi yali mkulu.
35 Yesu kakala hasi, kawakema wanahina zake longo dimwe na wabili, kawalongela, “Munhu yahalonda kuwa wa mwanduso kolondigwa yaibweze mwenyego hachugu cha wanhu wose na yawe mtumigwa wa wose.”
36 Abaho, kamsola mwana, kamwimiza haulongozi wao. Kamkumbatila, abaho, kawalongela,
37 “Munhu yoyose yom'bokela imwe wa wana wano wadodo mtwaga jangu konibokela nie, na munhu yoyose yonibokela nie hanibokela nie niiyeka ila kom'bokela ayo yanhumile.”

Munhu Yoyose Yalekile Kuihasanya na Tweye Ka Hamoja na Tweye
(Luk. 9:49-50)

38 Yohana kamulongela, “Mkulufunzi, tumona munhu yowinga vinyamkela na twaga jako, tumgomesa, kwavija halawa mdidale jetu.”
39 Yesu kawalongela, “Sambimumgomese, kwavija haduhu munhu

yotenda mzonza mtwaga jangu, abaho, yanonge vihile.
40 Munhu yoyose yalekile kuihasanya na tweye ka hamoja na tweye.
41 Nowalongela ikweli, kamba munhu yoyose yahawagwelela mweye kikasi cha mazi ga kung'wa, kwavija mweye mwa wanhu wa Kilisto, kobokela maliho gake.

Vinhu Vimgeza Munhu Yengile M'vilozo (Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

42 "Munhu yoyose yondayamtende imwe wa wanhu wano wadodo yasegeze nhamanila yake kumwangu, vihanogile munhu ija yafungigwe msingo dibwe kulu da kusiginhila na kwasigwa m'bahali.
43 Avo kamba mkono wako wokutenda gweye utenda vilozo, ukanhe! Vinoga kumwako kwingila muugima kuno ulibule mkono, kubanza kuwa na makono gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
44 ako 'kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga wondauwalukuze.'
45 Na kamba mgulu wako wokutenda gweye utende vilozo, ukanhe! Vinoga kumwako kwingila muugima kuno ulibule mgulu, kubanza kuwa na magulu gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
46 ako 'kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga wondauwalukuze.'
47 Na kamba siso jako dokutenda gweye utende vilozo, dilave! Vinoga kumwako kwingila Muundewa wa Mulungu na siso dimwe, kubanza kuwa na meso gose mabili, abaho, wasigwe kuzimu,
48 ako 'kuna iwamhembele hawafaga wondawawaje, na moto haufaga wondauwalukuze.'

49 "Kila munhu kong'alizwa na moto kamba vija nhosa viing'alizwa na munyu.
50 "Munyu unoga, ila uhagiza kilandu chake, kodahaze kuutenda unoge kabili?

"Muwe kamba munyu, mkale mditindiwalo wenyego kwa wenyego."

10

Yesu Kofundiza Mbuli ya Nyasa (Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

1 Yesu kahalawa hanhu haja, kachola muisi ya Yudea na kuloka mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani. Dale da wanhu bwando dimcholela kabili, na heyo kawafundiza kamba viyatendaga.
2 Mafalisayo wamcholela na wageza kumwikila vitega wamulongela, "Tulongele, Malagizo getu gomtogoza munhu kumwasa mtwanzi wake?"
3 Yesu kawedika, kuwauza, "Musa kawalagiza choni?"
4 Wamwidika wamulongela, "Musa katogoza munhu yamwandikile lupwilili lwa nyasa mtwanzi wake, abaho, yamwase."
5 Yesu kawalongela, "Sama ya udala wa mioyo yenu Musa kawandikila ndagizi ino.
6 Ila songela haichanduso, 'Mulungu viyasongile kulumba, kalumba mtwanzi na mbigalo.'
7 'Mkilamso kino mbigalo kowaleka tataake na mamaake na kuilumba na mwehe wake,
8 na wabili wano wowa lukuli lumwe.'* Avo si wabili tena ila lukuli lumwe.
9 Avo kiyalumbile hamoja Mulungu, munhu sambiyakimamazule."
10 Viwengile mng'anda mwanza wa ikabili, wanahina zake wamuuza Yesu mbuli ija.
11 Yesu kawalongela, "Munhu yoyose yomwasa mtwanzi wake na kusola mtwanzi iyagwe, komtendela ugoni mtwanzi wake.

* **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

12 Vivija mtwanzi yomwasa mbigalo wake na kusoligwa na mbigalo iyagwe, kotenda ugoni.”

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo (Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)

13 Wanhu wamgalila Yesu wana wadodo yawekile makono gake, ila wanahina zake wawakomhokela.
14 Yesu viyawawene, kona lusango kawalongela, “Walekeni wana wadodo weze kumwangu, sambimuwagomese kwavija Undewa wa Mulungu wa sama ya wanhu kamba wano.
15 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yondayaleke kuubokela Undewa wa Mulungu kamba mwana mdodo hengila himo.”
16 Abaho, kawakumbatila waja iwana na makono gake, kawekila makono gake, na kuwamoteza.

Mgoli (Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

17 Yesu viyagendelele na mwanza wake, munhu imwe kamkimbilila, kamfugamila mavindi haulongozi wake, kamuuza, “Mkulufunzi Unogile, nhendeze giladi niubokele ugima wa digunge?”
18 Yesu kamuuza, “Habali ung'hema nie ninogile? Haduhu munhu yanogile ila Mulungu yeiyeka.
19 Kuzitanga ndagizi. ‘Sambiukome, sambiutende ugoni, sambiwibe, sambiulave usindila wa uvwizi, sambium'vwizile munhu yoyose, wahishimile tataako na mamaako.’ ”
20 Munhu ija kamulongela, “Mkulufunzi, higo gose nigatenda songela haudodo wangu.”
21 Yesu kamulola kamnogela, kamulongela, “Kuhungukilwa na kinhu kimwe. Genda ukaguze vinhu vose vuulinavo, abaho, zihela uwagwelele wakumbulu, avo kowa na ngama kuulanga, abaho, unikoleleze.”
22 Munhu ija viyahulike vija, kakunza kihanga kasegela kuno yokona giogio, kwavija kakala na mali bwando.
23 Yesu kazunguluka yowalola wanahina zake wose, kawalongela, “Vidala munhu mgoli kwingila muna Undewa wa Mulungu!”
24 Wanahina zake wasinhuka viwahulike mbuli zino, ila Yesu kagendelela kulonga, “Wanangu, vidala kwingila muna Uundewa wa Mulungu!
25 Vibuha ngamia kubita mkizonzo cha shindano, kubanza mgoli kwingila Muundewa wa Mulungu.”
26 Wanahina zake wakanganya ng'hani na kukiiuza wenyego kwa wenyego, “Munhu yalihi yondayadahe kukomboligwa?”
27 Yesu kawalola, kawalongela, “Mwa wanhu mbuli ino haidahika ila sio ha Mulungu, kwavija ha Mulungu vinhu vose vodahika.”
28 Abaho, Petulo kalonga, “Lola, tweye tuleka vinhu vose na kukukweleleza gweye.”
29 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yalekile ng'anda ama ndugu zake ama lumbu zake ama mamaake ama tataake ama wanage ama migunda sama yangu nie na sama ya Usenga Unogile,
30 kobokela mkipigiti kino mianza mia ya ng'anda, wandugu, walumbu, mama, wana, na migunda, na vivija mgayo, na mkipigiti kikwiza kobokela ugima wa digunge.
31 Ila wanhu bwando wali sambi haulongozi wowa kuchugu, na wanhu bwando wali sambi kuchugu wowa haulongozi.”

Yesu Kolonga Mwanza wa Ikadatu Avija Vondayadanganhike (Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

32 Yesu na wanahina zake wakala mnzila wokwela wochola Yelusalemu, Yesu kalongola haulongozi wao. Wanahina zake wakala wokanganya ng'hani, na wanhu wakalile womkweleleza hachugu wakala wodumba. Mwanza uyagwe

viyawasolile wanahina zake kawagala hamgwazo na kuwalongela mbuli zondazimulawilile.
33 Kawalongela "Tegelezeni, tokwela tochola Yelusalemu ako nie, Mwana wa Munhu, kondanigeligwe mmakono ga wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Wonitagusa kudanganhika na kunigela mmakono ga wanhu hawali Wayahudi,
34 na hewo wonitendela mzihaka, wonitemela vizite, wonilanha mbalati na kunikoma, ila gahabita mazua madatu nozuka."

Yakobo na Yohana Wompula Yesu (Mat. 20:20-28)

35 Abaho Yakobo na Yohana, wanage Zebedayo, wamcholela Yesu wamulongela, "Mkulufunzi, tolonda ututendele mbuli."
36 Yesu kawauza, "Mbuli yaki?"
37 Wamwidika, "Tutogoze imwe yakale kumkono wako wa ukulume na iyagwe yakale kumkono wako wa ukumoso kuna iyenzi yako."
38 Yesu kawalongela, "Hammanyile kinhu chumpula. Modaha kuking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kung'wela nie? Ama modaha kubatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa nie?"
39 Wamulongela, "Todaha."
Yesu kawalongela, "Moking'wela kikasi cha mgayo kinilondigwa kuking'wela nie na mobatizigwa kamba vinilondigwa kubatizigwa.
40 Ila kusagula yalihi yakale kumkono wangu wa ukulume ama kumkono wangu wa ukumoso haili sang'hano yangu. Mulungu iyo yondayawagwelele awo watandiligwe ukazi uno."
41 Wanahina wayagwe longo dimwe viwahulike mbuli zija, wawonela lusango Yakobo na Yohana.
42 Avo Yesu kawakema wose hamoja kawalongela, "M'vimanya waja wogesigwa kamba wandewa wa wanhu hawali Wayahudi wana udaho mwa wanhu zao, na wakulu zao wotenda vovose vowolonda.
43 Sambiiwe vino kumwenu. Kamba munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa mkulu, kolondigwa yawe mtumigwa wa wayage,
44 na munhu imwe mdidale jenu yahalonda kuwa haulongozi, kolondigwa yawe nyakadala wa wose.
45 Kwavija hata nie, Mwana wa Munhu, sizile kusang'hanikiligwa, ila niza kusang'hanika na kulava ugima wangu giladi niwakombole wanhu bwando."

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yokemigwa Batimayo (Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

46 Wavika kudiwambo dikemigwa Yeliko, Yesu viyakalile yolawa mkiwambo na wanahina zake na dale kulu da wanhu, kimbugumbugu imwe yakalile yopula vinhu yokemigwa Batimayo mwanage Timayo kakala yakalile hasi behi na inzila.
47 Viyahulike kamba Yesu wa Nazaleti kobita, kasonga kwinula dizwi yolonga, "Yesu! Mwana wa Daudi! Nyonela bazi!"
48 Wanhu bwando wamkomhokela na wamulongela yavudale. Ila kagendelela ng'hani kutoa nyangi, yolonga, "Mwana wa Daudi! Nyonela bazi!"
49 Yesu kema, kalonga, "Mkemeni."
Avo wamkema ija imunhu kimbugumbugu wamulongela, "Deng'helela! Inuka kokukema."
50 Kajasa guo jake, kazumha kachola ha Yesu.
51 Yesu kamuuza, "Kolonda nikutendele choni?"
Ija imunhu kamwidika, "Mkulufunzi, nolonda kulola."
52 Yesu kamulongela, "Genda, nhamanila yako ikuhonya."
Bahaja kadaha kulola na kamkweleleza Yesu mnzila.

11

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila (Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yoh. 12:12-19)

1 Viwavikile behi na wambo da
Yelusalemu, wavika Betifage hana
Ikigongo cha Mizaituni, behi na iki-
wambo cha Betania. Yesu kawa-
tuma wanahina zake wabili walon-
gole haulongozi.
2 Kawalongela, “Gendeni hana
ikiwambo kili haulongozi wenu.
Muhavika, mom'vika mwana
mhunda yafungigwe hanapapa
munhu yoyose. Mfunguleni muni-
galile.
3 Na kamba munhu yahawauza
habali motenda avo, mulongeleni
Mndewa komulonda, na sambi baha
kom'bweza.”
4 Avo wachola wam'vika mwana
mhunda mulubuga, yafungigwe
muna ulwivi lwa ng'anda imwe.
Viwakalile womfungula,
5 wanhu wakalile wemile behi
nawo wawauza, “Habali mumfun-
gula imwana mhunda?”
6 Wawedika kamba Yesu viyawa-
longele, na hewo wawaleka wachole
nayo.
7 Wamgala imwana mhunda ha
Yesu, watandika vivalo vao mum-
gongo wake, na Yesu kakwela mum-
gongo wake.
8 Wanhu bwando wanzanza vi-
valo vao mnzila, wayagwe wakanha
mitambi mmigunda waiyanzanza
mnzila.
9 Wanhu walongole na wose
wawawinzile kukisogo wasonga
kwinula dizwi wolonga, “Yatogolwe
Mulungu! Mulungu ummoteze ayo
yokwiza mtwaga da Mndewa!
10 Mulungu uumoteze undewa uk-
wiza wa Mndewa Daudi, tata wetu!
Yatogolwe Mulungu!”
11 Yesu kengila Yelusalemu, ka-
chola na kwingila muna Ing'anda
ya Mulungu, kalola kila hanhu. Ila
kwavija zua dikala diswile, kachola
Betania na wanahina zake longo
dimwe na wabili.

Yesu Kawikila Kinyulu Mtini
(Mat. 21:18-19)

12 Imitondo iyagwe, viwakalile
wosegela kulawa Betania, Yesu
kakala na nzala.
13 Kawona hatalitali m'biki
ukemigwa mtini utimile mitepo, avo
kachola kuulola siku kovika tini.
Ila viyaukwenhukile, kavika mitepo
yeka, kwavija haukalile msimu wa
tini.
14 Yesu kaulongela uja umtini,
“Haduhu munhu yoyose yondayaje
tini kulawa kumwako milongo
yose!”
Na wanahina zake wamuhulika.

Yesu Kochola Kuna Ing'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yoh. 2:13-22)

15 Viwavikile Yelusalemu, Yesu ka-
chola Kung'anda ya Mulungu, ka-
songa kuwalava hanze wanhu wose
wakalile wogula na kuguza. Kazi-
hindula izimeza za wavunja hela na
ivigoda va waguza njiwa,
16 na hamulekile munhu yoyose
yapape kinhu chochose yakanhize
muna idikonhi da Ng'anda ya Mu-
lungu.
17 Abaho, kawafundiza, “Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, Mulungu ka-
longa, ‘Ng'anda yangu yokemigwa
ng'anda ya nhambiko za isi zose.’
Ila mweye muigalula kuwa fiso da
wabavi!”
18 Wakulu wa wakulu wa nham-
biko na wafundiza Malagizo ga
Musa wahulika, avo wasonga kuza-
hila nzila ya kumkoma Yesu. Ila
wamdumba kwavija dale jose da
wanhu dikala dokanganya mafundo
gake.
19 Viivikile ichungulo, Yesu na
wanahina zake wasegela haki-
wambo kija.

Fundo da Mtini
(Mat. 21:20-22)

20 Imitondo iyagwe, viwakalile
wobita mnzila, wawona umtini un-
yala kusongela kunhembeti mbaka
mmizizi.
21 Petulo kakumbukila mbuli zija
Yesu zayaulongele umtini, kamulon-
gela Yesu, “Lola, mkulufunzi, uja
umtini uwikile kinyulu uholola!”
22 Yesu kawedika, “Mtamanileni
Mulungu.

23 Nowalongela ikweli, munhu
yoyose yahakilongela kigongo kino,
‘Goboka ukalagalile m'bahali,’ bila
kudungwadungwa mmoyo wake ila
kotamanila gaja gayalongile, koten-
deligwa.
24 Avo nowalongela, avija vum-
tambika na kupula kinhu kulawa
ha Mulungu, tamanileni kamba
m'bokela, na mogweleligwa kinhu
chochose chumpula.
25 Na muhawa muna inham-
biko, geleni kumgongo kinhu cho-
chose chumuihasanye na munhu
yoyose, avo Tata wenu wa ku-
ulanga kovigela kumgongo vilozo
venu vumtendile.”
26 Avo kamba hamuwagela waenu
kumgongo, na Tata wenu havigela
kumgongo vilozo venu vimtendile.*

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

27 Wavika Yelusalemu mwanza
uyagwe. Yesu viyakalile yotembela
kuna Ing'anda ya Mulungu, wakulu
wa wakulu wa nhambiko na wafun-
diza Malagizo ga Musa na iwakulu
wamcholela,
28 wamuuza, “Kotenda mbuli zino
na udaho ulihi? Yalihi yakugwelela
udaho wa kutenda mbuli zino?”
29 Yesu kawedika kawalongela,
“Nowauza mbuli imwe na muhani-
dika, nowalongela notenda mbuli
zino na udaho ulihi.
30 Nilongeleni, Yohana kapata
kwahi udaho wa kubatiza, kapata
kulawa ha Mulungu ama ulawa ha
wanhu?”
31 Wasonga kuibamilila wenyego
kwa wenyego, “Tulongeze? Tuha-
longa, ‘Ulawa ha Mulungu,’ kolonga,
‘Habali hamumtegeleze Yohana?’
32 Ila sambitulonge, ‘Ulawa ha
wanhu.’ ” Wawadumba wanhu,
kwavija wanhu wose watogola
kamba Yohana kakala muhokozi.
33 Avo wamulongela Yesu, “Hatu-
vimanyile.”
Yesu kawalongela, “Na nie siwa-
longela kamba notenda mbuli zino
na udaho ulihi.”

12

Hala da Walimi Mumgunda wa Mizabibu
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

1 Abaho, Yesu kalonga nao mma-
hala, “Munhu imwe kakala na
mgunda wa mizabibu, kauzengela
konhi na kuhimba lwingila lwa
kukamulila zabibu na kuzenga
ulingo. Abaho, kawapangiza
walimi, kachola isi ya kutali.
2 Kipigiti cha kuhuna zizabibu
vikivikile, kamtuma nyakadala
wake ha iwalimi yakamsolele fungu
jake da izizabibu.
3 Iwalimi wamnwang'hula ija in-
yakadala, wamtoa, na wam'bweza
bila kinhu.
4 Abaho, mwene mgunda ka-
mulongela nyakadala iyagwe yac-
hole ha iwalimi yakamsolele zabibu
zake, waja iwalimi wamtoa mdipala
na kumtendela mbuli za kumgela
kinyala.
5 Mwene mgunda kamulag-
iza nyakadala iyagwe, na heyo
wamkoma. Na kawalagiza
nyakadala wayagwe bwando,
wayagwe wawatoa na wayagwe
wawakoma.
6 Munhu yasigale wa kumulagiza
kakala mwanage mnogelwa ng'hani
wa mwene mgunda. Avo haki-
mambukizo, kamulagiza mwan-
age ha iwalimi, kalonga, ‘Kwa
vovose ino womuhishimila, kwavija
mwanangu.’
7 Ila waja iwalimi wakiilongela,
‘Ino iyo mwana wa mwene mgunda.
Haya izoni tumkome, na uhazi wake
wowa wetu!’
8 Avo wamnwang'hula imwana
wa mwene umgunda wamkoma na
kumwasa hanze ya umgunda wa
imizabibu.”
9 Yesu kauza, “Abaho, kotenda
choni ija imunhu yali na umgunda?

* **11:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26.

Kokwiza na kowakoma iwalimi waja
na kuwagwelela walimi wayagwe.
10 Hamzisomile Nyandiko zino
Zing'alile?
'Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da ku-
tamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose.
11 Mndewa iyo yatendile mbuli ino,
nayo iwa mkanganyo mmeso
getu!' "
12 Wakulu wa Wayahudi wageza
kumgoga Yesu, kwavija wavitanga
kamba kalonga hala dino yowa-
longa hewo. Ila wakala wowad-
umba wanhu, avo wamuleka wa-
chola na zao.

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

13 Mafalisayo na wanhu wa
Helode* walagizwa na wakulu wa
Wayahudi ha Yesu wamwikile vitega
mkumuuza.
14 Wamcholela wamulongela,
"Mkulufunzi, tuvitanga kamba
gweye kolonga mbuli zili kweli,
bila kudumba ngelegeza za wanhu.
Humdumba munhu yoyose, ila
kofundiza ikweli ya Mulungu
mwa wanhu. Tulongele, totenda
galemigwe na Malagizo getu vituliha
kodi ha Kaisali?"†
15 Ila Yesu kavitanga vitega vao
kawalongela, "Habali mgeza ku-
nikila vitega? Nigalileni ihela ni-
ilole."
16 Wamgalila hela imwe, kawauza,
"Kihanga na ditwaga dino va
munhu yalihi?"
Wamwidika, "Va Kaisali."
17 Avo Yesu kawalongela, "Mu-
longa goya, avo ga Kaisali mgwele-
leni Kaisali, na ga Mulungu mgwele-
leni Mulungu."
Na hewo wakanganya ng'hani vija
viyawedike.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

18 Abaho, Masadukayo, awo wo-
longa kamba wanhu hawazuka ku-
lawa mkudanganhika, wamcholela
Yesu wamuuza,
19 "Mkulufunzi, Musa katwandik-
ila, 'Ihawa munhu kadanganhika
na kuleka mtwanzi halelile nayo
mwana, mkulu wake ama mdodo
wake ija yadanganhike kolondigwa
yamsole ija ikizuka, yamulelele
wana indugu yake yadanganhike.'
20 Avo kukala na wanhu saba
wambigalo wa mulango umwe,
mkulu wao kasola mtwanzi, kadan-
ganhika bila kulela nayo wana.
21 Abaho, waikabili kamsola ija
imtwanzi, vivija kadanganhika bila
kulela nayo wana. Na waikadatu
gam'vika gagaja,
22 na wasigale wose saba, wanhu
wose saba wamsola mtwanzi ija
na wadanganhika bila kulela nayo
wana. Hakimambukizo, ija imt-
wanzi na heyo kadanganhika.
23 Avo wanhu wose wadangan-
hike wahazuka wawe wagima muna
idizua da kuzuka kwa wanhu wose,
mtwanzi ija kowa mtwanzi wa
munhu yalihi? Kwavija wanhu
wose saba wakala wamsolile."

24 Yesu kawedika, "Muhonyela
ng'hani! Kwavija hamzimanyile
Nyandiko Zing'alile ama mhiko za
Mulungu.
25 Wanhu wadanganhike wa-
hazuka hawasola ama kusoligwa,
wowa kamba wasenga wa Mulungu
wa kuulanga.
26 Avo tuilole mbuli ya kuzuka
kwa wanhu wadanganhike, ham-
somile mkitabu cha Musa hanhu
handikigwe kitutua kikwaka? Mu-
lungu kalongaze? Kalonga, 'Nie iyo
Mulungu wa Ablaham, na Isaka, na
Yakobo.'
27 Heyo si Mulungu wa wanhu
wadanganhike ila Mulungu wa
wanhu wagima. Mweye muhonyela
ng'hani!"

---

* **12:13** ***Wanhu wa Helode*** nhegulo yake *wanhu wakalile muutawala kulawa mmulango wa Helode Mkulu na mwanage yokemigwa Helode Antipa.* † **12:14** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

Ndagizi Ng'hulu Kubanza Zose
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

28 Mfundiza Malagizo ga Musa
yakalile haja, kahulika viwakalile
wokiibamililа. Kona kamba Yesu
kamsambulila vinogile, avo kamc-
holela na mbuza, kamuuza, "Ndag-
izi ilihi ili ng'hulu kubanza zose?"
29 Yesu kamwidika, "Ndagizi ili
ng'hulu kubanza zose iyo ino.
'Tegeleza Islaeli! Mndewa Mulungu
wetu iyo Mndewa yeiyeka.
30 Mnogele Mndewa Mulungu
wako na moyo wako wose, na loho
yako yose, na nzonzi zako zose, na
mhiko zako zose.'‡
31 Ndagizi ya ikabili iyo ino,
'Mnogele munhu wa habehi nagwe
kamba vukiinogela mwenyego.'§
Haduhu ndagizi ziyagwe zili ng'hulu
kubanza zino mbili."
32 Ija mfundiza Malagizo ga Musa
kamulongela Yesu, "Mkulufunzi, ku-
longa goya! Kulonga ili kweli,
vuulongile kamba Mndewa yeiyeka
iyo Mulungu na haduhu mulungu
iyagwe ila heyo.
33 Kumnogela Mulungu na moyo
wako wose, na nzonzi zako zose,
na mhiko zako zose, na mnogele
munhu wa habehi nagwe kamba
vukiinogela mwenyego, vinoga
ng'hani kubanza kumulavila Mu-
lungu nhosa zose za kulukuza na
zija zili si za kulukuza."
34 Yesu viyonile ija imunhu ka-
longa galawile mmoyo, kamulon-
gela, "Huli kutali na Undewa wa
Mulungu."
Kulawila haja haduhu munhu ya-
muuzile Yesu mbuli yoyose.

Mbuza ya Kilisto
(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

35 Yesu viyakalile yofundiza
Kuing'anda ya Mulungu, kawauza,
"Habali wafundiza Malagizo ga
Musa wolonga kamba Kilisto iyo
mwana wa Daudi?
36 Daudi mwenyego kalongozigwa
na Loho wa Mulungu, kalonga,
'Mndewa kamulongela Mndewa
wangu.
Kala kumkono wangu wa uku-
lume
mbaka vondaniweke wadu-
muka zako hasi ya magulu
gako.'
37 "Daudi mwenyego komkema
Kilisto 'Mndewa.' Avo kodahaze
Kilisto kulawa mulukolo lwake?"

Yesu Kowazuma Wanhu Kamba Waiteganye na Wafundiza Malagizo ga Musa
(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

Dale kulu da wanhu dikala
dimtegeleza Yesu mkudeng'ha.
38 Viyakalile yofundiza kalonga,
"Iteganyeni na wafundiza Malagizo
ga Musa. Wonogelwa kuzun-
gulukazunguluka kuno wavalile
mikanzu mitali na wonogelwa
kulamsigwa na hishima mmasoko,
39 na kusagula vigoda va haulon-
gozi mzing'anda za nhambiko na
hanhu hanogile kuna izisona.
40 Wowabulunya vizuka na ku-
tenda nhambiko nhali za uzenzele-
ganye hameso ga wanhu. Nhaguso
yao yowa ng'hulu ng'hani!"

Nhosa ya Kizuka
(Luk. 21:1-4)

41 Yesu kakala habehi na ikia
cha kulavila nhosa, kakala yowalola
wanhu volava hela zao muna ikia
cha kulavila nhosa. Wanhu wagoli
walava hela bwando,
42 abaho, keza kizuka mkumbulu
kalava hela mbili ndodo ng'hani.
43 Yesu kawakema wanahina zake
hamoja kawalongela, "Nowalongela
ikweli, kizuka ino mkumbulu kalava
hela bwando kubanza wanhu wose.
44 Kwavija wayagwe walava vinhu
viwabanzile, ila kizuka ino hamoja
na ukumbulu wake, kalava vose
vayalinavo."

13

Yesu Kolonga Mbuli ya Kubanangigwa Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

‡ **12:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 6:4-5. § **12:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

1 Yesu viyakalile yolawa Kuing'anda ya Mulungu, mwanahina wake imwe kamulongela, “Mkulufunzi! Lola mabwe gaja vigali makulu na zing'anda vuzinogile ng'hani!”
2 Yesu kamulongela, “Kuzona ng'anda zino ng'hulu? Haduhu dibwe hano dondadisigale hadili, gose gobomoligwa na kwasigwa hasi.”

Kugaya na Kugazigwa (Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

3 Yesu kakala yakalile Hakigongo cha Mizaituni, kikalile kigongo kwa kigongo na Ing'anda ya Mulungu. Petulo, Yakobo, Yohana, na Endelea wamuuza kinyele,
4 “Tulongele, mbuli zino zolawila zua jaki? Na tulongele, choni chondakilawile kutulagusila kamba kipigiti kivika cha mbuli zino zose kulawilila?”
5 Yesu kawalongela, “Teganyeni, munhu yoyose sambiyawavwizile.
6 Wanhu bwando wokwiza mtwaga jangu, wolonga ‘Nie iyo Kilisto!’ na kuwavwizila wanhu bwando.
7 Muhahulika ng'hondo na singilimo za ng'hondo, sambimdumbe. Vinhu kamba avo volondigwa vilawile, ila ikimambukizo hakinavika.
8 Isi yogomba na isi iyagwe, na undewa wogomba na undewa uyagwe, kowa na mgudemo wa isi hanhu na hanhu na nzala. Gano gose gowa kamba usungu wa mwanduso wa kulela mwana.
9 “Teganyeni, kwavija mogogigwa na kugaligwa m'vitala, molanhigwa mzing'anda za nhambiko. Mogaligwa haulongozi wa iwakulu wa isi na wandewa sama yangu kamba usindila kumwao.
10 Na Usenga Unogile wolondigwa tanhu upetigwe muisi zose kipigiti king'hali ikimambukizo hakinavika.
11 Muhagogigwa na kugaligwa m'vitala, sambimgelegeze kija chondamulonge. Kipigiti kihavika, longeni gogose gondamgweleligwe. Kwavija mbuli zondamulonge haziwa zenu mweye, ila zolawa ha Loho wa Mulungu.
12 Ndugu komuhonza ndugu yake giladi yakomigwe, na tata komuhonza mwanage. Wana wowahonza watata na wamama zao na kuwatenda wadanganhike.
13 Wanhu wose wowehila mweye sama yangu, ila yondayananahile mbaka hakimambukizo kokomboligwa.

Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi (Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)

14 “Kipigiti chokwiza vondamone ‘Kinhu Kinyolodoke Kigala Ubananzi’ kima hanhu hakilondigwe kukala.” Munhu yosoma na yaitange nhegulo yake! Yesu kagendelela kulonga, “Avo, awo wali Yudea wakimbilile m'vigongo.
15 Munhu yali mkiswili cha ng'anda yake sambiyahumuluke hasi ama yengile mng'anda yakasole kinhu chochose.
16 Yali kumgunda sambiyabwele ukae kusola kivalo chake.
17 Wogaya ng'hani watwanzi wali na inda na wokong'heza mmazua higo!
18 Tambikeni giladi Mulungu yazitende mbuli zino sambizilawile mkipigiti cha kihuhe!
19 Kwavija mgayo wa mazua higo wowa mkulu kubanza mgayo wowose woneke songela haichanduso Mulungu vayalumbile iisi mbaka vino. Na haulawila mgayo kamba hiwo milongo yose ikwiza.
20 Kamba Mndewa yahalekile kugahunguza mazua higo, haduhu munhu yahahonile. Ila sama ya awo wamnogele Mulungu, awo yaawasagule, kagahunguza mazua higo.
21 “Abaho, kamba munhu yoyose yahawalongela, ‘Lola, Kilisto kahano!’ ama ‘Kakuja!’ sambimumtegeleze.

22 Kwavija wolawila makilisto wa
uvwizi na wahokozi wa uvwizi. Wo-
tenda vilaguso na mikanganyo gi-
ladi vihadahika wawakonge hata
wanhu wasaguligwe na Mulungu.
23 Teganyeni! Niwalongela mbuli
zose kipigiti king'hali hakinavika.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu (Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

24 "Avo muna gamazua higo kipig-
iti cha mgayo vondakimale, zua
doziziwala, mulenge haulava mu-
langaza wake,
25 nhondo zolagala kulawa kuu-
langa, na mhiko za kuulanga zok-
wekwesigwa kulawa hazikalile.
26 Abaho, wonyona nie, Mwana
wa Munhu, nikwiza na mawingu na
mhiko na yenzi ng'hulu.
27 Abaho, nowatuma wasenga
wa Mulungu wa kuulanga kuna
zing'ambu nne za ulumwengu
wawaduganye wanhu wasaguligwe
na Mulungu kulawa ng'ambu imwe
ya ulumwengu mbaka ng'ambu
iyagwe ya ulumwengu.

Hala da Mtini (Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)

28 "Muifundize mum'biki wa
mtini. Matambi gake gahasonga
udeke wa kuzuka na kulava matepo,
movitanga kamba vuli da mmabehi.
29 Vivija na mweye, muhazona
mbuli zino zolawila, m'vitange
kamba mbuli zino za mmabehi
kusonga.
30 Nowalongela ikweli, mbuli zino
zose zolawilila ing'hali wanhu wa
mulelo uno hawanadanganhika.
31 Ulanga na isi vose vobita, ila
mbuli zangu hazibita.

Haduhu Yotanga Zua ama Saa (Mat. 24:36-44)

32 "Kwa vovose haduhu munhu
yoitanga saa ama zua dilihi mbuli
zino vondazilawile, sio wasenga wa
Mulungu wa kuulanga ama nie,
Mwana, ila Tata yeiyeka iyo yoi-
tanga.
33 Goneleleni na teganyeni, kwav-
ija ham'vitanga kipigiti kilihi mbuli
zino vondazilawile.
34 Volinga kamba munhu yawag-
welele nyakadala zake kila munhu
na sang'hano yake ya kutenda
na kumulongela mwimiliza ul-
wivi yagonelele, abaho, kachola
mwanza na kuwaleka nyakadala
zake wosang'hanika.
35 Avo goneleleni kwavija hamki-
manyile kipigiti mwene ng'anda
vondayeze, siku ichungulo ama ikilo
kikulu ama nzogolo zikwika ama
imitondo.
36 Ihawa yeheza mkuwasinhukiza,
sambiyawavike muwasile.
37 Avo kinilonda kuwag-
ong'ondeza, nowalongela wose
kamba, goneleleni!"

14

Zundo da Kumkoma Yesu (Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Gakala gasigale mazua mabili
kuvikila Pasaka na Lusona lwa
Imikate Ilibule Mela. Wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wafundiza
Malagizo ga Musa wakala woza-
hila nzila ya kumgoga Yesu kinyele
wamkome.
2 Walonga, "Sambitutende gano
mkipigiti cha ulusona, ama wanhu
wosongeza mzahimzahi."

Yesu Kobakigwa Mavuta hiko Betania (Mat. 26:6-13; Yoh. 12:1-8)

3 Yesu viyakalile Betania, yoja
hameza mng'anda ya munhu imwe
yokemigwa Simoni yakalile na
utamu wa dikulu, mtwanzi imwe
keza na nyhupa ya alabasta ili
na mavuta ga kunung'hila ga
hela bwando, gatendigwe na nado
inogile. Kaifungula inyhupa na
kumwitila Yesu gamavuta mmwiti.
4 Wanhu wayagwe wakalile
haja wehilwa, wailongela, "Habali
mavuta gano ga kunung'hila gob-
anangwa kamba vino?
5 Gahaguzigwe zihapatikane
hela zidaha kuliha kitumetume

cha mulao umwe, na zihela
wahagweleligwe wakumbulu!”
Wamkomhokela ng'hani mtwanzi
ija.
6 Ila Yesu kawalongela, “Mulekeni,
habali mumgaza? Kanhendela
kinhu kinogile ng'hani.
7 Wakumbulu mokala nao mazua
gose, na muhalonda kuwagwelela
vinhu kipigiti chochose mowag-
welela. Ila nie sikala na mweye
mazua gose.
8 Katenda chayadahile, kalubaka
mavuta lukuli lwangu kulutanda na
mazisi mazua ga hamwande.
9 Nowalongela ikweli, kila hanhu
hondaupetigwe Usenga Unogile
muulumwengu wose, kino chay-
atendile mtwanzi ino cholongwa
mkumkumbukila heyo.”

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu (Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

10 Abaho, Yuda Isikalioti, imwe wa
wanahina longo dimwe na wabili,
kachola ha wakulu wa wakulu wa
nhambiko giladi yamuhonze Yesu
kumwao.
11 Wadeng'helela ng'hani vi-
wahulike gaja gayalongile, waila-
gana kumgwelela hela. Avo ka-
songa kuzahila nzila ya kumgela
mmakono gao.

Yesu Koja Mandia ga Pasaka na Wanahina Zake (Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14, 21-23; Yoh. 13:21-30)

12 Muna dizua da mwanduso wa
Ulusona lwa Imikate Ilibule Mela,
idizua ajo wana ng'hondolo wa
Pasaka vowochinjigwa, wanahina
zake wamuuza, “Kwahi kuulonda
tuchole tukakutandile mandia ga
Pasaka?”
13 Yesu kawalagiza wanahina zake
wabili kawalongela, “Gendeni mki-
wambo, mom'vika mbigalo yapapile
nongo ya mazi. Mkwelelezeni
14 mbaka hana ing'anda yon-
dayengile, mulongeleni mwene
ng'anda, ‘Mkulufunzi kouza, Dak-
wahi digati da wahenza kondanidile
mandia ga Pasaka na wanahina
zangu?’
15 Kowalagusila gati kulu da
uchana, difagiligwe na kuham-
bigwa. Tutandileni mandia himo.”
16 Wanahina walawa, wachola
hakiwambo, wavika kila kinhu
kamba viyawalongele. Avo wa-
gatanda gamandia ga Pasaka.
17 Viivikile ichungulo, Yesu keza
na wanahina zake longo dimwe na
wabili.
18 Viwakalile hameza woja, Yesu
kalonga, “Nowalongela ikweli,
munhu imwe mmwanza wenu yoja
hamoja na nie, konihonza.”
19 Wanahina wona giogio, na wa-
songa kumuuza imweimwe, “Nie,
Mndewa?”
20 Kawalongela, “Imwe mmwanza
wenu mweye longo dimwe na wabili
yozanhika mkate mkia hamoja na
nie.
21 Nie, Mwana wa Munhu, nodan-
ganhika kamba Nyandiko Zing'alile
vuzimulonga, ila kogaya ng'hani
munhu ija yondayanihonze nie,
Mwana wa Munhu! Vihanogile
munhu ija sambiyaleligwe!”

Mandia ga Mndewa (Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1Kol. 11:23-25)

22 Viwakalile woja, Yesu kasola
mkate, kalonga hewela ha Mulungu,
kaumogola kawagwelela wanahina
zake, kawalongela, “Usoleni, uno
uwo lukuli lwangu.”
23 Abaho, kasola kikasi, kalonga
hewela ha Mulungu, abaho, kawag-
welela wanahina zake, na wose
wang'wa.
24 Kawalongela, “Uno uwo mulopa
wangu wa lagano witika sama ya
wanhu bwando.
25 Nowalongela ikweli, sing'wa ka-
bili mulelo uno wa zabibu mbaka
zua dija vondaniung'we wa sambi
muna Undewa wa Mulungu.”
26 Viwamambukize kwimba wila,
wachola kuna Ikigongo cha Miza-
ituni.

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yoh. 13:36-38)

27 Yesu kawalongela wanahina zake, “Mweye mose, mong'himbila na kundeka, kamba Zinyandiko Zing'alile vuzilonga, ‘Nomtoa imchunga, na iwang'hondolo wopwililika.’
28 Ila nihazuka kulawa mkudanganhika, nowalongola nochola Galilaya.”
29 Petulo kamulongela, “Kamba wose wahakuleka ila nie sikuleka!”
30 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, ikilo ya lelo, nzogolo hanakwika mianza mibili,* konibela mianza midatu.”
31 Ila Petulo kagangamiza yolonga, “Hata kamba nihadanganhika hamoja na gweye, nidanganhike, ila nie sidaha kukubela gweye!” Na wanahina wose wasigale walonga vivo.

Yesu Kotambika hiko Getisemane
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

32 Wavika hanhu hakemigwe Getisemane, Yesu kalonga na wanahina zake, “Kaleni hano, nitambike.”
33 Kawasola Petulo, Yakobo, na Yohana na heyo mwenyego. Kasonga kudungwadungwa na kugaya mmoyo,
34 kawalongela, “Moyo wangu una giogio ng'hani behi na kudanganhika, kaleni hano mgonelele.”
35 Kachola hamwande kidogo, kafugama mavindi, katambika kalonga, vihadahika sambiyabitile muna ikipigiti cha mgayo.
36 Katambika yolonga, “Tataangu! Gose godahika kumwako. Nisegezele kikasi kino cha mgayo. Ila sio kamba vinilonda nie, ila kamba vuulonda gweye.”
37 Abaho, kabwela ha wanahina zake kawavika wawasile. Kamulongela Petulo, “Simoni, kuwasa? Hudahile kugonelela hata saa dimwe?”
38 Kawalongela, “Goneleleni, na mtambike giladi sambimwingile mkugezigwa. Kwavija loho yolonda, ila lukuli lutepweta.”
39 Kachola mwanza uyagwe, katambika yolonga mbuli zizija.
40 Viyabwelile kawavika wawasile kabili, kwavija meso gao gakala gamemile utulo. Wakala wabule da kumulongela.
41 Viyawabwelele mwanza wa ikadatu, kawalongela, “Mng'hali wasa na kuhumula? Yotosha! Kwavija kipigiti kivika! Lola, nie, Mwana wa Munhu, nohonzigwa, mkugeligwa mmakono ga wanhu wali na vilozo.
42 Lamukeni tuchole. Lola, munhu yonihonza ka mmabehi!”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yoh. 18:3-12)

43 Yesu viyakalile yogendelela kulonga, Yuda, imwe wa waja wanahina longo dimwe na wabili, kavika. Keza na dale da wanhu wapapile mizele na mimbwego, wakala watumigwe na wakulu wa wakulu wa nhambiko, wafundiza Malagizo ga Musa, na wakulu.
44 Ija imunhu yamuhonzile kakala yawagwelele kilaguso kawalongela, “Munhu yondanimnonele iyo immulonda. Mgogeni mumsole mchole nayo kuno mmwimiliza ng'hani.”
45 Yuda viyavikile, hima kachola ha Yesu na kulonga, “Mkulufunzi!” Abaho, kamnonela.
46 Avo wagolosa makono gao na kumgoga.
47 Ila munhu imwe yakalile yemile hamoja na Yesu, kasomola zele jake na kumuyenza nyakadala wa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na kumkanha gwiti jake.
48 Yesu kawauza, “Mwiza na mizele na mimbwego kunigoga nie kamba vija nie na m'bavi?
49 Mazua gose nikala hamoja na mweye nifundiza kuna Ing'anda

* **14:30** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

ya Mulungu, hamunigogile. Ila
Nyandiko Zing'alile zolondigwa
zivikile kamba vuzandikigwe."
50 Abaho, wanahina zake wose
wamuleka, wakimbila.
51 Mmhale imwe yakalile yavalile
guo da kuigubika kakala yomk-
weleleza Yesu. Wageza kumgoga,
52 ila kadileka idiguo da kuigubika
kuchugu na kukimbila mwazi.

Yesu Haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-55, 63-71; Yoh. 18:13-14, 19-24)

53 Abaho, wamsola Yesu na kum-
gala ha Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko, na wakulu wa wakulu
wa nhambiko, na iwakulu na wa-
fundiza Malagizo ga Musa, wose
waiting'hanila.
54 Petulo kamkoleleza Yesu kutal-
itali mbaka kengila mdikonhi da
ing'anda ya Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko. Kakala hasi hamoja
na wemilizi, yokota moto.
55 Wakulu wa wakulu wa nham-
biko na Ikitala chose Kikulu cha
Isi ya Wayahudi wageza kuzahila
mbuli ya kumgela m'vilozo Yesu gi-
ladi wamkome, ila hawapatile.
56 Wanhu bwando walava usindila
wa uvwizi, ila usindila wao
hauiduganye.
57 Abaho, wanhu wenuka na ku-
mulonga Yesu mbuli za uvwizi, wa-
longa,
58 "Tumuhulika yolonga, 'Noi-
bomola Ng'anda ino ya Mulungu
izengigwe na wanhu. Na gahabita
mazua madatu noizenga iyagwe ayo
haizengigwe na wanhu.' "
59 Vivija usindila wao hauiduganye.
60 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko kenuka haulongozi
wao wose kamuuza Yesu, "Kwabule
cha kwidika mnhaguso zino zose
zowokutagusa?"
61 Ila Yesu kanyamala na halongile
chochose. Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko kamuuza Yesu
mwanza uyagwe, "Gweye iyo
Kilisto, Mwana wa Mulungu Mwene
Yenzi?"
62 Yesu kalonga, "Iyo nene. Na
monyona nie, Mwana wa Munhu,
nikalile ng'ambu ya ukulume ya
Ukulu, nikwiza na mawingu ga ku-
ulanga!"
63 Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko kasinhuka, kadega guo
jake, kalonga, "Hatulonda wasindila
wayagwe!
64 Muuhulika ufukuzi wake! Mw-
eye molongaze?"

Wose walamula walonga, "Kaloza,
kolondigwa yakomigwe."
65 Wanhu wayagwe wasonga
kumtemela mate, wamgubika iki-
hanga, abaho, wamtoa, walonga,
"Zuza, yalihi yakutoile!" Na
wemilizi wamsola wamtoa makofi.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yoh. 18:15-18, 25-27)

66 Petulo viyakalile yakalile hasi
mdikonhi, mtwanzi imwe mtu-
migwa wa Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko keza behi nayo.
67 Viyamuwene Petulo yokota
moto, kamulola ng'hani, abaho,
kamulongela, "Gweye nagwe kukala
hamoja na Yesu wa Nazaleti?"
68 Ila Petulo kabela, kamulongela,
"Sikimanya, ama sikitanga chuu-
longa." Abaho, kalawa kunze mku-
bitila mulwivi lwa haulongozi, kipig-
iti kikija nzogolo keka.†
69 Ija imtumigwa wa kitwanzi ka-
mona Petulo mwanza uyagwe, ka-
songa kubwelela kulonga mbuli iija
ha wanhu wemile behi nayo, "Ino ka
mmwanza wao!"
70 Ila Petulo kabela mwanza
uyagwe.

Kipigiti kidodo hamwande,
wanhu wakalile wemile behi wa-
mulongela Petulo mwanza uyagwe,
"Sambiubele, gweye kwa mmwanza
wao, kwavija na gweye kwa
Mgalilaya."

† **14:68** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***kipigiti kikija nzogolo keka.***

71 Kasonga kudukumiza na kuiduila, “Simtangile munhu ino yummulonga mbuli zake!”
72 Abaho, bahaja nzogolo keka mwanza uyagwe, abaho, Petulo kakumbukila avija vayamulongele Yesu, “Nzogolo hanakwika mianza mibili,‡ konibela mianza midatu.” Kabemendeka kakala hasi kasonga kulila.

15

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Ulukwili, wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana hima na iwakulu, wafundiza Malagizo ga Musa, na Ikitala chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi, na kugelegeza vondawatende. Wamdaza Yesu minyolo, wamgala na kumgwelela Pilato.
2 Pilato kamuuza, “Gweye iyo Mndewa wa Wayahudi?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo ulonga avo.”
3 Wakulu wa wakulu wa nhambiko wamtagusa Yesu vinhu bwando,
4 avo, Pilato kamuuza mwanza uyagwe, “Hulonda kwidika? Tegeleza mbuli zao zose zowokutagusa!”
5 Mwanza uyagwe Yesu halongile mbuli, na Pilato kakanganya.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika
(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yoh. 18:39—19:16)

6 Kila Lusona lwa Pasaka Pilato kakala yazoele kumfungulila mfungigwa imwe, ija wanhu iwamulondile.
7 Kipigiti kija munhu yakemigwe Balaba kakala mkifungo sama ya kuwadulukila wanhu wa silikali, na kukoma mkipigiti cha umzahimzahi wa kuilema silikali.
8 Dale da wanhu dimwizila Pilato, wasonga kumuuza yawatendele kamba viyawatendelaga.
9 Kawauza, “Molonda niwalekesele Mndewa wa Wayahudi?”
10 Kwavija heyo kavitanga kamba, wakulu wa wakulu wa nhambiko wakala wamgalile Yesu kumwake sama ya migongo.
11 Ila wakulu wa wakulu wa nhambiko wawaswagiza didale da wanhu dimulongele Pilato yawafungulile Balaba.
12 Pilato kalonga mwanza uyagwe, “Molonda nimtende choni munhu ino imumkema Mndewa wa Wayahudi?”
13 Watoa nyangi walonga, “Muwambe mumsalaba!”
14 Pilato kauza, “Ila choni chayatendile munhu ino?”
Wose wongeza kutoa nyangi, “Muwambe mumsalaba!”
15 Pilato kalonda yawanogeze ididale da wanhu, avo, kawalekesela Balaba. Abaho, kalagiza Yesu yalanhigwe abaho kamgela mmakono ga asikali wakamuwambe mumsalaba.

Asikali Womtendela Uponela Yesu
(Mat. 27:27-31; Yoh. 19:2-3)

16 Asikali wamsola Yesu wamwingiza mdikonhi da iding'anda da kindewa na kuwakema hamoja asikali wasigale.
17 Wam'vaza Yesu guo da zambalau, waluka mkungo wa mizomola, wam'vaza mditwi jake.
18 Abaho, wasonga kumulamsa mumzihaka, “Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!”
19 Wamtoatoa na ludete mditwi, wamtemela mate, wamfugamila mavindi na kumwinamila.
20 Viwamambukize kumtendela uponela, wam'vula idiguo da zambalau, abaho, wam'vaza vivalo vake. Abaho, wamulava hanze ya idiwambo wakamuwambe mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yoh. 19:17-27)

21 Munhu imwe kulawa isi ya Kilene yokemigwa Simoni, tata wa

‡ **14:72** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mianza mibili.***

Alekizanda na Lufo, kakala yokwingila mdiwambo kulawa kumigunda, asikali wamshulutiza yaupape msalaba wa Yesu.
22 Wamsola Yesu wamgala hanhu hakemigwe Goligota, nhegulo yake, "Hanhu ha Fulu da Pala."
23 Wageza kumgwelela divai igeligwe manemane,* ila Yesu haing'wile.
24 Abaho, wamuwamba mumsalaba na kuigolela vivalo vake wenyego kwa wenyego, watoa kula walamule yalihi yapate kivalo kilihi.
25 Ikala saa ndatu ya imitondo viwamuwambile mumsalaba.
26 Lupwilili lwa nhaguso yake lwandikigwa vino, "MNDEWA WA WAYAHUDI."
27 Na vivija wabavi wabili wawawamba mumsalaba hamoja na Yesu, imwe ng'ambu yake ya ukulume na iyagwe ng'ambu yake ya ukumoso.
28 Na Nyandiko Zing'alile zolonga, "Kapetigwa hamoja na watenda gehile," zivikila.
29 Wanhu wabitile behi na haja wamwasila maligo watigisa mapala gao na kulonga, "Aha! Gweye ulondile kuibananga Ng'anda ya Mulungu na kuizenga mmazua madatu,
30 uikombole mwenyego, uhumuluke mumsalaba!"
31 Vivija wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa wamtendela uponela, wenyego kwa wenyego wolonga, "Kawakombola wayagwe, ila hadahile kukiikombola mwenyego!
32 Tumulole Kilisto Mkombola, Mndewa wa Islaeli, yahumuluke kulawa mumsalaba, na tweye tumtogole!"

Vivija na waja wabili wawambigwe hamoja nayo wamuliga Yesu.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yoh. 19:28-30)

33 Viivikile saa sita imisi, isi yose ikala igubikwe na ziza mbaka saa tisa ichungulo.
34 Viivikile saa tisa, Yesu kenula dizwi kalila yolonga, "Eloi, Eloi, lama sabakitani?" nhegulo yake "Mulungu wangu, Mulungu wangu, habali undekile?"
35 Wanhu wakalile behi wahulika mbuli zija, walonga, "Tegeleza, komkema Eliya!"
36 Munhu imwe kakimbila, kazabika siponji† mdivai igwaduke kaika kuisota ya lumango, na kumgwelela Yesu yang'we, yolonga, "Beta tulole kamba Eliya kokwiza kumuhumulusa kulawa mumsalaba!"
37 Yesu kenula dizwi kaguta ng'hani, abaho, kadanganhika.
38 Guo ditungikwe Mng'anda ya Mulungu didegeka vidanga vibili, kulawa uchana mbaka hasi.
39 Mkulu wa asikali mia wa Loma yakalile yemile haja haulongozi wa Yesu, kahulika avija viyakalile yolila na kumona vija viyodanganhika, kalonga, "Kweli munhu ino kakala Mwana wa Mulungu."
40 Kukala na watwanzi wolola kutalitali. Mmwanza wao wakala Maliamu wa kiwambo cha Magidala, Salome, Maliamu mamaake Usufu na Yakobo mdodo.
41 Watwanzi wano wakala womkweleleza Yesu na kumsang'hanikila viyakalile Galilaya. Vivija watwanzi bwando wayagwe wakalile wokwela hamoja na heyo kwiza Yelusalemu, wakala bahaja.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yoh. 19:38-42)

42 Dikala disigale zua dimwe kuvikila Zua da Mhumulo ajo dikemigwa zua da msasalo. Avo ichungulo vuikwenhuke,
43 Usufu kulawa mdiwambo da Alimataya, yakalile imwe wa wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, yakalile yobeta

* **15:23** ***Manemane*** iyo dawa ya kuhunguza usungu mulukuli. † **15:36** ***Siponji*** nhegulo yake *kinhu chochose kifyonza mazi.*

kwiza kwa Undewa wa Mulungu,
bila kudumba kachola ha Pilato
kulupula lukuli lwa Yesu.
44 Pilato kakanganya kuhulika
kamba Yesu kesha kudanganhika.
Kamkema mkulu wa asikali mia wa
Loma, kamuuza kamba Yesu kadan-
ganhika kamala.
45 Viyahulike kulawa ha ija imkulu
wa asikali mia wa Loma kamba Yesu
kadanganhika, Pilato kamulongela
Usufu yakalusole ulukuli.
46 Abaho, Usufu kagula sanda,
kaluhumulusa ulukuli, kaluzingiliza
sanda na kulutambalika mdipanga
dipukigwe mdibwe, abaho, kadibim-
bilisa dibwe kadika hamulomo wa
idipanga.
47 Maliamu wa kiwambo cha
Magidala na Maliamu mamaake
Usufu wahona halwikigwe lukuli
lwa Yesu.

16

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yoh. 20:1-10)

1 Vidibitile Zua da Mhumulo,
Maliamu wa kiwambo cha Magi-
dala, Salome, na Maliamu mamaake
Yakobo wagula mavuta ga ku-
nung'hila giladi wakalubake lukuli
lwa Yesu.
2 Ndamuka ya zua da mwanduso
wa wiki,* zua vudisongile kusim-
buka, wachola kudipanga.
3 Wakala wokiilongela wenyego
kwa wenyego, "Yalihi yonday-
atubimbilisile idibwe hana umu-
lomo wa idipanga?"
4 Ila viwalolile uchana, wajona
dija idibwe dikalile kulu ng'hani
dibimbilisigwa kumgwazo.
5 Viwakalile wokwingila mdi-
panga, wamona mmhale imwe
yavalile ng'hanzu nzelu yakalile
kumkono wa ukulume wa idipanga,
wasinhuka.
6 Ila kawalongela, "Sambimsin-
huke, novimanya kamba momza-
hila Yesu wa Nazaleti, yawamb-
wigwe mumsalaba. Kahaduhu
hano, kazuka! Loleni, hanhu
hawamtambalike.
7 Ila gendeni mkawalongele
wanahina zake na Petulo, 'Kowalon-
gola kuchola Galilaya, ako momona
kamba viyawalongele.' "
8 Wahalawa na kukimbila kulawa
mdipanga, kwavija wagogigwa na
bwembwe na mkanganyo, na hawa-
mulongele munhu yoyose, kwavija
wona bwembwe.†

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Yoh. 20:11-18)

9 Yesu viyazukile kulawa mku-
danganhika mdizua da mwanduso
wa wiki, kasonga kumulawilila
Maliamu wa kiwambo cha Magidala
ayo yakalile na vinyamkela saba
wawingigwe.
10 Maliamu kachola kuwalongela
waja wakalile hamoja na heyo, vi-
wakalile wokiiyalala na kulila.
11 Ila viwahulike kamba Yesu
mgima na heyo mwenyego kamona,
hawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanhu Wabili
(Luk. 24:13-35)

12 Vuzibitile mbuli zino, Yesu
koneka mwa wanhu wabili wakalile
wamtogole kuno yagaluke ikihanga,
wakalile mnzila wolawa mkiwambo
wochola kumigunda.
13 Wabwela na kuwalongela
wayao, ila hawawatogole.

Yesu Kowalawilila Wanahina Longo Dimwe na Imwe
(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

14 Hakimambukizo, Yesu kawalaw-
ilila wanahina longo dimwe na
imwe viwakalile woja. Kawakomhokela,
kwavija viwakalile bule nhamanila
na vija viwakalile wadala mmioyo
yao, kwavija hawawatogole waja

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.* † **16:8** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 9-20.

wamonile kipigiti viyazukile kulawa
mkudanganhika.
15 Kawalongela, “Gendeni muu-
lumwengu wose mkaupete Usenga
Unogile ha wanhu wose.
16 Munhu yoyose yondayatogole
na kubatizigwa kokomboligwa, ila
munhu yoyose yoleka kutogola ko-
tagusigwa.
17 Na vilaguso vino vokwan-
dakana na awo wondawatogole.
Mtwaga jangu wowinga vinyamkela,
na wolonga ulonzi wa mkanganyo.
18 Wogoga nyoka na makono
gao, na kamba wahang'wa kinhu
chochose cha kukoma, haki-
wagaza. Wokwika makono gao mwa
watamu, na wohona.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga (Luk. 24:50-53; Sang'h. 1:9-11)

19 Viyeshile kulonga nao, Mndewa
Yesu kasoligwa uchana kuulanga
kakala kumkono wa ukulume wa
Mulungu.
20 Wanahina wachola kuupeta
Usenga Unogile kila hanhu, na Mn-
dewa kasang'hanika nao na kuzi-
gangamiza mbuli zake na vilaguso
vandakane nazo.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA LUKA

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi usimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake, "Usenga Unogile." Vitabu vino vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Luka handike vitabu va mbuli za Yesu ziiyeka, ila vivija kandika mbuli zawatendile wanahina wa Yesu kipigiti viyeshile kudanganhika na kuzuka, kitabu kikemigwa Sang'hano za Watumigwa. Haduhu munhu yakitangile kipigiti chenyego hasa Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka viwandikigwe ama hanhu hawandikigwe, ila wasomi bwando wotogola kamba siku wandikigwa muna imilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto.

Luka iyo yandike, yakalile mganga wa usipitali, vija vayandike na vija vayawikile goya uulonzi volagusa kamba kakala munhu yasomile. Luka kalonda kwandika mbuli za Yesu zili kweli, yosimulila vinhu kamba vivija vuvilawilile, giladi wanhu wavitange goya (1:1-3). Heyo hakalile Muyahudi (Kol 4:10-14), na vija viyandike, kandika mnzila ya kuwatenda wanhu hawali Wayahudi wadahe kuvimanya. Ino yolagusa vinogile kabisa vija viyasimulile mbuli za Wayahudi ziwatendaga (1:8).

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Luka uilinga ng'hani na vitabu va Matayo na Maluko, kwavija vosimulila kinhu kimwe mnzila imwe. M'vitabu vino vidatu, Luka kasambula ng'hani mvumbuka ya Yohana M'batiza. Vivija Luka kagong'ondeza kugela kumgongo mbuli muisula ya 3:3, 11:4, 23:34, 24:47, na nhambiko muisula ya 3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, na 22:32.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Muisula ya *1:1-4*, Luka koutambuza usenga wake na kulonga kilamso cha kwandika ikitabu.
2. Muisula ya *1:5—4:13*, Luka kosimulila mvumbuka ya Yesu na vija viyasasaligwe sama ya sang'hano.
3. Hanhu hakulu hasigale mkitabu cha Usenga Unogile wandikigwe na Luka muisula ya *4:14—21:38*, kolonga sang'hano yaasang'hane Yesu, hasa mizonza yaatendile na mbuli zayafundize.
4. Muna zisula ndatu za ikimambukizo, *22—24*, kosimulila vija Yesu viyadanganhike, viyazikigwe, na kuzuka kulawa mkudanganhika.

1 Mkulu Teofilo, wanhu bwando waiyoha kwandika mumnhongo mbuli zija zivikizwe mmwetu.

2 Wandika kamba vija vuzikalile zisimulilwa na waja wazonile na meso gao songela haichanduso, awo wakalile wozipeta.

3 Avo na nie, Mkulu, avija vunizilolile goya mbuli zino zose songela ichanduso chake, nivigesa vinoga nikwandikile vinogile.

4 Notenda vino giladi na gweye uitange ikweli ya mbuli zija zuufundizigwe.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza Yohokoligwa

5 Kipigiti Helode Mkulu vayakalile mndewa wa Yudea,* kukala na mkulu wa nhambiko imwe twaga jake Zakalia, yakalile wa dale da

* **1:5** ***Yudea*** nhegulo yake *isi yose ya Palestina.*

watambika dikemigwa Abiya. Mtwanzi wake kakala yokemigwa Elizabeti, na heyo kakala wa lukolo lwa mtambika Haloni.
6 Wose wabili wakala womnogela Mulungu na wawinza ndagizi zose za Mndewa bila kusigaza.
7 Zakalia na Elizabeti wakala wabule wana, kwavija Elizabeti kakala bule sambo, na hewo wose wabili wakala wavyele ng'hani.

8 Zua dimwe Zakalia kakala yosang'hana sang'hano za watambika Mng'anda ya Mulungu, kwavija dale jake da watambika dikala mzamu.
9 Kamba viwazoele kutenda watambika, kula imgwila Zakalia yachole kufusha ubane kuna ikilingo cha kulavila nhosa. Avo kengila Mng'anda ya Mndewa,
10 wanhu wose wakala wakiilundize hanze wotambika kipigiti hicho cha kufusha ubane.

11 Msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulawilila, kema ng'ambu ya ukulume ya ikilingo cha kufushila ubane.
12 Zakalia viyamuwene, kasinhuka, bwembwe dimwingila.
13 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela, “Zakalia, sambiudumbe kwavija Mulungu kazihulika nhambiko zako, avo Elizabeti mtwanzi wako kokulelela mwana mbigalo, na gweye umgwelele twaga dikemigwa Yohana.
14 Kosekelela na kudeng'ha ng'hani, na wanhu bwando woitoela ng'henze mvumbuka yake!
15 Kowa mkulu hameso ga Mndewa. Hang'wa ugimbi ama kinhu chochose cha kukola. Komemezigwa Loho wa Mulungu songela mmunda mwa mamaake.
16 Kowabweza wanhu bwando wa Islaeli kuli Mndewa Mulungu wao.
17 Kochola haulongozi wa Mndewa na mhiko na loho ya Eliya, kowaduganyiza tena watata na wana zao, kowatenda wanhu wadulu wawe wende avo yamtandile Mndewa wanhu zake.”

18 Zakalia kamuuza msenga wa Mulungu wa kuulanga, “Novitangaze kamba mbuli zino zowa avo? Kwavija nie na mtwanzi wangu tose twa wavyele.”
19 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamwidika, “Nie iyo Gabulieli, mtumigwa nimaga haulongozi wa Mulungu, nitumigwa nikugalile usenga uno unogile.
20 Ila kwavija huzitogole mbuli zangu zondazivikile mumsimu wake, kowa bubui, hudaha kulonga mbaka zua dija gano gose ganikulongele vondagalawilile.”
21 Kipigiti hicho wanhu wakala wom'beta Zakalia kuno wokanganya habali kokawa muja Mng'anda ya Mulungu.
22 Viyalawile hanze, kakala hadaha kulonga nao, avo wavitanga kamba kakala yonile nzozi Mng'anda ya Mulungu. Kakala hadaha kulonga, kakala yolonga mkulagusa na makono.
23 Kipigiti chake cha kusang'hanika Muing'anda ya Mulungu vukimalile, kabwela ukae.
24 Mkipigiti kiguhi mtwanzi wake kapata inda, avo kakala hakae yake milenge mitano.
25 Kalonga, “Hakimambukizo, Mndewa kanyonela bazi, kanisegezela kinyala changu mwa wanhu.”

Mvumbuka ya Yesu Yohokoligwa

26 Muna umulenge wa sita wa inda ya Elizabeti, Mulungu kamulagiza msenga wake wa kuulanga, yokemigwa Gabulieli, hakiwambo cha Galilaya, kikemigwa Nazaleti.
27 Kakala na usenga wa mndele imwe mhambe, mkasano wa munhu imwe twaga jake Usufu kulawa mulukolo lwa Mndewa Daudi. Twaga jake Maliamu.
28 Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamcholela kamulongela, “Nokulamsa! Mndewa ka hamoja nagwe na kakumoteza ng'hani!”
29 Maliamu kazanywa ng'hani sama ya mbuli zija za msenga

wa Mulungu wa kuulanga na
kugelegeza choni nhegulo ya mbuli
zija.
30 Msenga wa Mulungu wa
kuulanga kamulongela, “Sambi-
udumbe, Maliamu, kwavija Mu-
lungu kanogelwa nagwe.
31 Kopata inda, komulela mwana
mbigalo, na gweye kolondigwa umg-
welele twaga dikemigwa Yesu.
32 Heyo kowa mkulu na
kokemigwa Mwana wa Mulungu
Mkulu Ng'hani. Mndewa Mulungu
komgwelela kigoda cha undewa
kamba tataake Daudi.
33 Avo kowa Mndewa wa lukolo
lwa Yakobo milongo yose, Undewa
wake hauziga!”
34 Maliamu kedika kalonga, “Nie
na mhambe. Yodahikaze mbuli
ino?”
35 Msenga wa Mulungu wa kuu-
langa kedika kalonga, “Loho wa Mu-
lungu kokuhumulukila, na mhiko
za Mulungu Mkulu Ng'hani zokugu-
bika. Avo mwana yondayavumbuke
kowa mwana yang'alile, kokemigwa
Mwana wa Mulungu.
36 Mgelegeze lumbu jako Eliza-
beti wamulongile kabule sambo, ila
sambi kana inda ya milenge sita
hamoja na uvyele wake.
37 Kwavija haduhu mbuli
haidahika ha Mulungu.”
38 Maliamu kedika kalonga, “Nie
na mtumigwa wa Mndewa, na nhen-
delwe kamba vuulongile.” Abaho,
ija msenga wa Mulungu wa kuu-
langa kahalawa.

Maliamu Komtembelela Elizabeti

39 Kipigiti kidodo hamwande
Maliamu kaisasala, hima kachola
kuna ikiwambo kili muisi ya
vigongovigongo ya Yudea.
40 Kengila muna ing'anda ya Za-
kalia, kamulamsa Elizabeti.
41 Elizabeti viyahulike ndamsa ya
Maliamu, chana king'hele kizumha
mkudeng'ha muinda ya Elizabeti.
Na Elizabeti kamemezigwa† Loho
wa Mulungu,
42 na kenula dizwi kalonga,
“Kumota gweye kubanza watwanzi
wose, na imwana yondaumulele
kamota!
43 Vilihi mbuli zino ng'hulu zin-
dawilile nie, hata mama wa Mn-
dewa wangu yeze kumwangu?
44 Mhunde vinihulike ndamsa
yako, chana king'hele muinda yangu
kizumha mkudeng'ha.
45 Kumota gweye utogole kamba
gaja gayalongile Mndewa kumwako
golawilila!”

Maliamu Komtogola Mulungu

46 Na Maliamu kalonga,
“Moyo wangu womuyenzi Mulungu.
47 Loho yangu yomdeng'helela
Mulungu Mkombola wangu.
48 Kwavija kamgelegeza
nyakadala wake imwende!
Avo kusongela lelo wanhu wa milelo
yose wong'hema yamotile,
49 mmbuli zija ng'hulu Mulungu
Mkulu zayanitendele.
Twaga jake ding'ala.
50 Kulawa wanhu wa mulelo
umwe mbaka mulelo uyagwe
kowonela bazi awo womdumba
heyo.
51 Kaugolosa mkono wake mkulu
na kawapwililisa awo woitopela
ngelegeza zao.
52 Kawahumulusa wandewa wali na
mhiko walawe muna ivigoda
vao va undewa,
na kawenula iwakumbulu.
53 Wali nzala kawegutiza vinhu
vinogile,
na wagoli kawaleka wachole
bila kinhu.
54 Kakigoga kilagano chayailagane
na wahenga zetu,
avo keza kumtaza mtumigwa
wake Islaeli.
55 Kakumbukila kumonela bazi
Ablaham
na lukolo lake lose milongo yose
kamba viwailagane na wa-
henga zetu!”

† **1:41** ***Kamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kagweleligwa Loho wa Mulungu.*

56 Maliamu kakala na Elizabeti
kamba milenge midatu vino, abaho,
kabwela ukae yake.

Mvumbuka ya Yohana M'batiza

57 Kipigiti cha Elizabeti kulela
kivika, kamulela mwana mbigalo.
58 Wanhu wa mmambwegambwega na walawile mulukolo lwake
viwahulike mbuli zija zinogile za
mkanganyo Mndewa ziyamtendele,
wose wadeng'helela hamoja na
heyo.
59 Zua da nane weza kumwingiza
kumbi imwana, walonda kumgwaa
twaga da tataake, Zakalia.
60 Mamaake kalonga, “Ndema!
Twaga jake dokemigwa Yohana.”
61 Wanhu wamulongela, “Ila mulukolo lwenu haduhu munhu yali na
twaga hijo.”
62 Abaho, wamuuza tataake mkumulagusila na makono, womuuza
kamba twaga dilihi doyolonda yagweleligwe mwanage.
63 Kawapula kibanzi cha kwandikila, kandika vino, “Twaga jake
Yohana.” Wanhu wose wakanganya.
64 Baho mulomo na lulimi lwake
Zakalia vifunguligwa, kasonga kulonga, kamuyenzi Mulungu.
65 Bwembwe diwengila wanhu
wose wa mmambwegambwega na
mbuli hizo zisimulilwa ng'ambu
zose za isi ya vigongovigongo ya
Yudea.
66 Wose wahulike mbuli hizo
wagelegeza mmioyo yao, wolonga,
“Mwana ino kowa munhu wa vilihi? Kwavija mhiko za Mndewa za
hamoja na heyo.”

Zakalia Kohokola

67 Zakalia tataake imwana
kamemezwa Loho wa Mulungu, na
kulonga usenga uno wa Mulungu,
68 “Yayenzigwe Mndewa, Mulungu
wa Islaeli!
Kwavija keza kuwataza wanhu
zake na kuwakombola.
69 Katugwelela Mkombola mkulu,
wa lukolo lwa mtumigwa wake
Daudi,
70 kamba vija vayailagane na
wahokozi zake wang'alile
umwaka,
71 kamba kotukombola tulawe
mmakono ga wadumuka,
na kulawa mmakono ga wose
watwihile.
72 Kalonga kowonela bazi wahenga
zetu
na kudikumbukila lagano jake
ding'alile.
73 Kamduilila Ablaham tata wetu,
74 kailagana na heyo kamba kotukombola kulawa mmakono
ga wadumuka,
na kututenda tweye tumsang'hanikile heyo bila
bwembwe,
75 giladi tuwe wanhu wang'alile na
tulibule uzenzeleganye haulongozi wake,
mazua gose ga ugima wetu.

76 “Na gweye, mwanangu, kokwiza
kukemigwa muhokozi wa Mulungu Mkulu Ng'hani.
Kolongola haulongozi wa Mndewa
kumtandila nzila yake,
77 kowalongela wanhu zake avija
vondawakomboligwe
mkusegezelwa vilozo vao.
78 Mulungu wetu kogatenda higo
sama ya bazi jake kulu,
na ukombola wake kulawa kuulanga wotuhumulukila kamba
zua da imitondo
79 na kuwamulikila wose
wokala mdiziza na awo
wakala mdisisila da kudanganhika,
na kugalongoza magulu getu
muna inzila ya tindiwalo.”
80 Mwana ija kakula na kuwa na
mhiko muloho. Kakala muluwala
mbaka zua dija viyalawilile mwa
wanhu wose wa Islaeli.

2

Mvumbuka ya Yesu (Mat. 1:18-25)

1 Mazua gaja mkulu wa undewa wa Loma, yakalile yokemigwa
Augusto, kalagiza wanhu wakalile

muundewa wose wa Loma matwaga
gao gandikigwe mkitabu.
2 Nyandikisha ino ikala ya ichan-
duso, kipigiti kija Kulenio viyakalile
mkulu wa isi ya Silia.
3 Avo wose wachola kwandikigwa
kila munhu mkiwambo chake
mwenyego.
4 Usufu na heyo kasegela ku-
lawa hakiwambo cha Nazaleti muisi
ya Galilaya, kakwela kachola kuki-
wambo cha Betelehemu muisi ya
Yudea, kwaaleligwe Mndewa Daudi
kwavija kakala yolawa mulukolo
lwa Daudi.
5 Kachola kwandikigwa hamoja
na mkasano wake Maliamu, ayo
yakalile na inda.
6 Viwakalile hiko, kipigiti chake
cha kulela kivika.
7 Kamulela chaudele mbigalo,
kam'vaza vivalo vowowavazaga
wana ving'hele, kamtambalika
mkia kiwadilaga ng'ombe, kwavija
hawapatile gati muna ing'anda ya
wahenza.

Wachunga na Wasenga wa Mulungu wa Kuulanga

8 Ng'ambu ija kukala na wachunga
wokwimiliza madale gao ga
ng'hondolo ikilo mmigunda.
9 Msenga wa Mndewa wa kuu-
langa kawalawilila, na yenzi ya Mn-
dewa Mulungu iwamulika ng'ambu
zose, wadumba ng'hani.
10 Msenga wa Mulungu wa
kuulanga kawalongela, “Sambim-
dumbe! Niwagalila mbuli in-
ogile yondaiwatende wanhu wose
wadeng'he ng'hani.
11 Kwavija lelo ino muna iki-
wambo cha Daudi kavumbuka
Mkombola wenu, iyo Kilisto Mn-
dewa.
12 Na vino vivo vondamumtam-
bule, mom'vika mwana king'hele
yavazigwe vivalo vowowavazaga
wana ving'hele katambalikwa mkia
kiwadilaga ng'ombe.”
13 Baho dale kulu da wasenga
wa Mulungu wa kuulanga diza
kuilumba hamoja na miyao wa
ichanduso, womuyenzi Mulungu,
wolonga,
14 “Yenzi ha Mulungu yali uchana
ng'hani kuulanga,
na tindiwalo muisi, ha wanhu
wanogelwe na heyo!”
15 Waja iwasenga wa Mulungu
wa kuulanga viwabweleganye ku-
ulanga, waja iwachunga wakii-
longela, “Tucholeni Betelehemu
tukalole mbuli ino ilawilile, Mn-
dewa yaatulongele.”
16 Avo wachola hima wam'vika
Maliamu na Usufu na wamona
ija imwana king'hele katambalikwa
mkia kiwadilaga ng'ombe.
17 Wachunga viwamonile ija
imwana, wawalongela wanhu mbuli
za mwana ija ziwahulike kulawa ha
msenga wa Mulungu wa kuulanga.
18 Wanhu wose wakanganya vi-
wahulike mbuli ziwalongeligwe na
wachunga.
19 Maliamu kazika mbuli zija zose
mmoyo wake kuno yozigelegeza.
20 Waja iwachunga wabwela kuno
womuyenzi na kumtogola Mulungu,
kwavija gaja gawahulike na kugona
gawa kamba vija msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga viyawalongele.

Mwana Kogweleligwa Twaga

21 Vigabitile mazua manane,
kipigiti cha kumwingiza kumbi
vikivikile, wamgwaa twaga Yesu,
twaga dayagweleligwe na msenga
wa Mulungu wa kuulanga kipigiti
mamaake hanapata inda.

Yesu Kokwikigwa Mmakono ga Mndewa Mulungu

22 Kipigiti cha Usufu na Maliamu
kutaulwa vikivikile kamba Mala-
gizo ga Musa vigalagize, Usufu
na Maliamu wamsola imwana wa-
chola na heyo Yelusalemu wamwike
mmakono ga Mndewa.
23 Muna Gamalagizo ga Mndewa
yandikigwa, “Wana mbigalo wose
wa udele wobagulwa na kwikigwa
sama ya Mulungu.”

24 Vivija wachola kulava nhosa
kamba viilagizwe Mmalagizo ga Mn-
dewa, hua wabili ama makinda ma-
bili ga njiwa.
25 Kipigiti kija kukala na munhu
imwe twaga jake Simioni yakalile
yokala Yelusalemu. Kakala
yomdumba Mulungu, yotenda
gamnogele Mulungu na kakala
yololela kukombolwa kwa Islaeli.
Na Loho wa Mulungu kakala na
heyo.
26 Loho wa Mulungu kamgubulila
kamba heza kudanganhika mbaka
yamone Kilisto Mndewa.
27 Kuno yolongozwa na Loho
wa Mulungu, Simioni kachola
Kuing'anda ya Mulungu. Usufu
na Maliamu viwamgalile Yesu
Kung'anda ya Mulungu wamtendele
kamba viilagizigwe muna Gamalag-
izo ga Musa,
28 Simioni kamsola Yesu mmakono
gake kuno yomuyenzi Mulungu yo-
longa,
29 "Avino, Mndewa, kugavikiza gaja
gautulongele,
avo muleke nyakadala wako ya-
chole mditindiwalo.
30 Kwavija nyona ukombola wako na
meso gangu mwenyego,
31 awo uugalile sama ya wanhu
wa isi zose.
32 Mulenge wondauwagubulile
Wamhazi gaja gaulonda,
na kugala yenzi mwa wanhu
zako wa Islaeli."
33 Tata na mama wa imwana
wakala wokanganya mbuli ziya-
longile Simioni yomulonga Yesu.
34 Simioni kawamoteza, kamulon-
gela Maliamu mamaake imwana,
"Tegeleza, mwana ino kavumbuka
giladi yawe kilamso cha kuhumu-
luswa kwa wanhu bwando na kwin-
uligwa kwa wanhu bwando muna
iisi ya Islaeli. Kowa kilaguso kilawa
ha Mulungu chondakilemigwe na
wanhu,
35 avo ngelegeza za wanhu
bwando zili mgati zokoneka. Na
gweye mwenyego usungu uli kamba
zele wokuhoma mmoyo wako."
36 Vivija kukala na muhokozi
imwe mtwanzi m'vyele ng'hani
twaga jake Ana, mndele wa Fanueli
wa mtala wa Asheli. Kakala yakalile
na mbigalo milao saba songela
viyasoligwe,
37 songela aho kakala kizuka
mbaka viyakalile m'vyele wa milao
malongo manane na mine. Kipig-
iti hicho chose kakala Kung'anda
ya Mulungu yomtambikila Mulungu
misi na kilo, yofunga na kutambika.
38 Kipigiti kikija keza, na kusonga
kamuyenzi Mulungu na kulonga
mbuli za ija imwana mmagwiti
ga wanhu wose wakalile wololela
kukomboligwa kwa Yelusalemu.

Kubwela Nazaleti

39 Usufu na Maliamu viweshile ku-
tenda gose galagizwe muna Gamala-
gizo ga Mndewa, wabwela ukae yao
kukiwambo cha Nazaleti muisi ya
Galilaya.
40 Mwana ija kakula, kongezeka
mhiko na ng'hungwe, na Mulungu
kammoteza.

Yesu Kung'anda ya Mulungu Viyakalile Mmhale

41 Milao yose Usufu na Maliamu
wokwelaga wochola Yelusalemu
mkipigiti cha lusona lwa Wayahudi
lukemigwa Pasaka.
42 Yesu viyakalile mmhale wa mi-
lao longo dimwe na mibili, wachola
kuna ulusona kamba vowotendaga
milao yose.
43 Ulusona vulwishile, wasonga
mwanza wa kubwela kumwao, ila
Yesu kasigala Yelusalemu. Usufu na
Maliamu hawavitangile.
44 Wagiza kakala mdale da wanhu
mnzila, wachola mwanza wa zua
dimwe, abaho, wasonga kumzahila
mwa wandugu na wambwiga zao.
45 Hawamonile, avo wabwela
Yelusalemu kumzahila.
46 Zua da ikadatu wam'vika
Kung'anda ya Mulungu, kakala
na wafundiza Malagizo ga Musa,
yowategeleza na kuwauza.

47 Wose wahulike mbuli zake
wakanganya ubala na nyidikilo
zake.
48 Usufu na Maliamu viwamonile
wakanganya ng'hani, Maliamu ma-
maake kamuuza, “Habali ututen-
dele vino, mwanangu? Tataako
na nie tugaya tukuzahila kuno
tugudema.”
49 Ila heyo kawedika yolonga,
“Habali munizahila? Ham'vitangile
avija vinilondigwa nikale mng'anda
ya Tataangu?”
50 Tataake na mamaake hawait-
angile nhegulo ya mbuli ino.
51 Avo Yesu kahumuluka kabwela
Nazaleti na hewo, kakala mwende
ha tataake na mamaake. Mamaake
kazika mbuli zija zose mmoyo wake.
52 Yesu kakula mulukuli na
mng'hungwe. Kadeng'helwa na
Mulungu na wanhu.

3

Yohana M'batiza Kowapetela Wanhu
(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Yoh. 1:19-28)

1 Mulongo umwe na milao mi-
tano ya undewa wa Mndewa Tibelio,
Pontio Pilato kakala mtawala wa isi
ya Yudea. Helode Antipa* kakala
mtawala wa isi ya Galilaya, na
mkulu wake Filipo kakala mndewa
wa isi ya Itulea na Tulakoniti. Lisa-
nia kakala mndewa wa isi ya Abi-
lene,
2 na Anasi na Kayafa wakala
wakulu wa wakulu wose wa nham-
biko. Kipigiti kikija mbuli za Mu-
lungu zim'vikila Yohana, mwanage
Zakalia, kuja kuluwala.
3 Avo Yohana kachola muisi zose
zizunguluke Ulwanda lwa Yolodani,
kawapetela, yolonga, “Lekeni vilozo
venu mkabatizigwe, na Mulungu
kovigela kumgongo vilozo venu.”
4 Kamba vija viyandikigwe muna
ikitabu cha muhokozi Isaya,
“Munhu kenula dizwi muluwala, yo-
longa,
‘Itandeni nzila ya Mndewa,
mgoloseleni nzila zake.
5 Migea yose yokusiligwa,
vigongo na visugulu vose vo-
himbuligwa.
Nzila ziveduke zogolosigwa,
hali na mikolongokolongo
hatelebuswe.
6 Na wanhu wose wowona ukom-
bola kulawa ha Mulungu.’ ”
7 Yohana kawalongela wanhu
bwando wamwizile wabatizigwe,
“Mweye wana wa nyoka! Iyo yalihi
yawazumile kulukimbila lusango
lwa Mulungu londalwize?
8 Tendeni mbuli zilagusa kamba
muleka vilozo venu. Sambimsonge
kuilongela kamba ‘Ablaham iyo tata
wetu.’ Kwavija nie nowalongela
Mulungu kodaha kumwinulila Abla-
ham wana kulawa mgamabwe gano.
9 Avo nhemo ikigwa goya
kuikanha mibiki mmisina, avo biki
jojose dondadileke kulela mujo
unogile dokanhigwa na kwasigwa
hamoto.”
10 Dale da wanhu dimuuza, “Avo,
tutendeze?”
11 Kawalongela, “Yali na vivalo
vibili yam'bagulile yalibule, na yali
na mandia yatende vivo.”
12 Wawila kodi na hewo weza ku-
batizigwa, wamuuza, “Mkulufunzi,
na tweye tutendeze?”
13 Na heyo kawalongela, “Sam-
bimuwile kodi ng'hulu kubanza vu-
mulagizwe.”
14 Asikali na hewo weza kumuuza,
“Na tweye tutende choni?”
Na heyo kawalongela, “Sam-
bim'bokonye hela za munhu yoyose
ama sambimum'vwizile mbuli
munhu yoyose, mwenelwe na
maliho genu.”
15 Wanhu wose wakala wamemile
nhamanila ha Yohana, wakala
wokiiuza mmioyo yao kamba siku
Yohana iyo Kilisto.
16 Avo Yohana kawalongela
wanhu wose, “Nie nowabatiza
mweye na mazi, ila kokwiza yali
na mhiko kubanza nie, nie sidaha
hata kufungula nzabi za ng'hwabasa

* **3:1** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

zake. Heyo kowabatiza na Loho wa
Mulungu na moto.
17 Heyo kana kia chake cha
kubetela ngano yake, yakunzanye
ingano kukano, na imikumvi yai-
some na moto hauzimikaga."
18 Yohana kaupeta Usenga Unogile
mwa wanhu yowazuma mkuwag-
ong'ondeza na mbuli bwando
waleke gehile.
19 Ila Yohana kamkomhokela
Helode Antipa,† mndewa, kwavija
kakala yamsolile Helodia, mtwanzi
wa ndugu yake, na gehile gose
goyokala yotenda.
20 Avo Helode kabanziliza udu-
muka wake ha Yohana, na kamgela
mkifungo.

Yesu Kobatizigwa (Mat. 3:13-17; Mlk. 1:9-11)

21 Wanhu wose viweshile kuba-
tizigwa, Yesu na heyo kabatizigwa.
Na viyakalile yotambika, ulanga
uvuguka,
22 na Loho wa Mulungu kamuhu-
mulukila yalumbile kamba hua.
Dizwi dihulikwa kulawa kuulanga,
"Gweye iyo Mwanangu uninogele,
ninogelwa nagwe."

Wahenga wa Yesu (Mat. 1:1-17)

23 Yesu viyasongile sang'hano
yake, kakala na milao malongo
madatu. Na wanhu wamgesa iyo
mwana wa Usufu, mwanage Heli.
24 Heli kakala mwanage Matati,
Matati kakala mwanage Lawi, Lawi
kakala mwanage Meliki, Meliki
kakala mwanage Yanai, na Yanai
kakala mwanage Usufu,
25 Usufu kakala mwanage Mata-
tia, Matatia kakala mwanage Amosi,
Amosi kakala mwanage Nahumu,
Nahumu kakala mwanage Hesili,
Hesili kakala mwanage Nagai,
26 Nagai kakala mwanage Maati,
Maati kakala mwanage Matatia,
Matatia kakala mwanage Shemeni,
Shemeni kakala mwanage Yoseki,
Yoseki kakala mwanage Yoda,
27 Yoda kakala mwanage
Yohanani, Yohanani kakala mwan-
age Lesa, Lesa kakala mwan-
age Zelubabeli, Zelubabeli kakala
mwanage Shelitieli, Shelitieli kakala
mwanage Neli,
28 Neli kakala mwanage Meliki,
Meliki kakala mwanage Adi, Adi
kakala mwanage Kosamu, Kosamu
kakala mwanage Elimadamu, Eli-
madamu kakala mwanage Eli,
29 Eli kakala mwanage Yoshua,
Yoshua kakala mwanage Eliezeli,
Eliezeli kakala mwanage Yolimu,
Yolimu kakala mwanage Matati,
Matati kakala mwanage Lawi,
30 Lawi kakala mwanage Simioni,
Simioni kakala mwanage Yuda,
Yuda kakala mwanage Usufu, Usufu
kakala mwanage Yonamu, Yonamu
kakala mwanage Eliakimu,
31 Eliakimu kakala mwanage Me-
lea, Melea kakala mwanage Mena,
Mena kakala mwanage Matata,
Matata kakala mwanage Natani,
Natani kakala mwanage Daudi,
32 Daudi kakala mwanage Yese,
Yese kakala mwanage Obedi, Obedi
kakala mwanage Boazi, Boazi
kakala mwanage Salimoni, Salimoni
kakala mwanage Nashoni,
33 Nashoni kakala mwanage
Aminadabu, Aminadabu kakala
mwanage Adimini, Adimini kakala
mwanage Ani, Ani kakala mwanage
Heziloni, Heziloni kakala mwanage
Pelesi, Pelesi kakala mwanage Yuda,
34 Yuda kakala mwanage Yakobo,
Yakobo kakala mwanage Isaka,
Isaka kakala mwanage Ablaham,
Ablaham kakala mwanage Tela, Tela
kakala mwanage Naholi,
35 Naholi kakala mwanage Sel-
ugi, Selugi kakala mwanage Leu,
Leu kakala mwanage Pelegi, Pelegi
kakala mwanage Ebeli, Ebeli kakala
mwanage Shela,
36 Shela kakala mwanage
Kainamu, Kainamu kakala mwan-
age Alufaksadi, Alufaksadi kakala

† **3:19** ***Helode Antipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.

mwanage Shemu, Shemu kakala
mwanage Nuhu, Nuhu kakala
mwanage Lameki,
37 Lameki kakala mwanage Me-
tusela, Metusela kakala mwanage
Henoko, Henoko kakala mwanage
Yaledi, Yaledi kakala mwanage Ma-
halaleli, Mahalaleli kakala mwanage
Kainamu,
38 Kainamu kakala mwanage
Enoshi, Enoshi kakala mwanage
Seti, Seti kakala mwanage Adamu,
Adamu kakala mwanage Mulungu.

4

Yesu Kogezigwa
(Mat. 4:1-11; Mlk. 1:12-13)

1 Yesu kalawa Mulwanda lwa Yolo-
dani kuno yamemile Loho wa Mu-
lungu, kalongozwa na Loho wa Mu-
lungu mbaka muluwala.
2 Ako kagezigwa na Mwenembago
mkipigiti cha mazua malongo mane.
Kipigiti hicho chose hadile kinhu
chochose, kipigiti hicho vikimalile,
kona nzala.
3 Mwenembago kamulongela,
"Uhawa gweye iyo Mwana wa
Mulungu, dilongele dibwe dino
digaluke mkate."
4 Yesu kedika kalonga, "Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, 'Munhu
hawa mgima sama ya mkate
wiyeka.' "
5 Mwenembago kamsola kam-
gala uchana ng'hani, mkipigiti
kiguhi kamulagusila ndewa zose za
ulumwengu.
6 Mwenembago kamulongela,
"Nokugwelela mhiko zino zose
na mali gano gose, kwavija nig-
weleligwa na nodaha kumgwaa
yoyose inimulonda.
7 Uhanitambikila, vino vose vowa
vako gweye."
8 Yesu kamwidika, "Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, 'Mtambik-
ile Mndewa Mulungu wako na um-
sang'hanikile heyo yeiyeka!' "
9 Mwenembago kamsola kam-
gala Yelusalemu kuna inhembeti ya
Ing'anda ya Mulungu, kamulongela,
"Uhawa gweye iyo Mwana wa Mu-
lungu, ibwanhe hasi kulawa hano.
10 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, 'Mulungu kokulagizila
wasenga zake wa kuulanga wak-
wimilize.'
11 Kabili yandikigwa, 'Woku-
dang'ha mmakono gao, sambiuik-
wale mgulu wako muna idibwe.' "
12 Ila Yesu kamwidika, "Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, 'Sambi-
umgeze Mndewa Mulungu wako.'
"
13 Mwenembago viyeshile
kumgeza mmbuli zose, kamuleka
mkipigiti kidodo.

Yesu Kosonga Sang'hano Zake Muisi ya Galilaya
(Mat. 4:12-17; Mlk. 1:14-15)

14 Yesu kabwela muisi ya Galilaya
yamemile mhiko za Loho wa Mu-
lungu, na singilimo zake zenela isi
zose za mmambwegambwega.
15 Na heyo kakala yowafundiza
wanhu muna zing'anda zao za
nhambiko, na wanhu wose wamto-
gola.

Yesu Kolemigwa Mkiwambo cha Nazaleti
(Mat. 13:53-58; Mlk. 6:1-6)

16 Abaho, Yesu kachola Nazaleti ki-
wambo chayakulile, na muna Idizua
da Mhumulo, kengila mng'anda ya
nhambiko kamba vayazoele. Kema
giladi yasome Nyandiko Zing'alile.
17 Kagweleligwa ikitabu cha
muhokozi Isaya. Kakigubula kavika
hanhu handikigwe vino,
18 "Loho wa Mndewa ka hamoja na
nie,
kwavija kanisagula niwagalile
wakumbulu Usenga Unogile.
Kanilagiza niipete ndekesa mwa
awo wagogigwe,
na vimbugumbugu wadahe ku-
lola,
niwadohole waja wogazigwa.
19 Na kupeta kamba kipigiti
kivika
cha mndewa kuwakombola
wanhu zake."

20 Abaho, Yesu kakigubika ikitabu
kam'bwezela mwimilizi wa ing'anda
ya nhambiko, abaho, kakala
hasi. Wanhu wose wakalile muja
mng'anda ya nhambiko wamulola
ng'hani.
21 Na heyo kawalongela "Lelo
Nyandiko zino Zing'alile zivikila,
kamba vumuhulike."
22 Wanhu wose wanogelwa
ng'hani, wakanganya mbuli zinogile
zayalongile. Walonga, "Ino sio
mwanage Usufu?"
23 Yesu kawalongela, "Nivitanga
kamba monilongela ulonzi uno,
'Mganga, ihonye mwenyego! Gaja
gatuhulike ugatendile Kapenaumu
ugatende hano hakiwambo chako
mwenyego.' "
24 Kagendelela kulonga, "Nowa-
longeleni ikweli, muhokozi hato-
goligwa hakae yake mwenyego.
25 "Kweli, kukala na vizuka
bwando muna iisi ya Islaeli kipigiti
chayakalile Eliya, kipigiti mvula
vuilekile kutoa milao midatu na
milenge sita, nzala ikala mpamanho
muna iisi yose.
26 Ila Eliya hatumigwe ha kizuka
yoyose, ila ha kizuka imwe yakalile
Salepta muna iisi ya Sidoni.
27 Na kukala wanhu bwando
wakalile na dikulu muna iisi ya
Islaeli kipigiti chayakalile muhokozi
Elisha, na haduhu mtamu yoyose
wa dikulu yahonyigwe, ila Naamani
yeiyeka yakalile yokala muisi ya
Silia."
28 Wanhu wose wakalile muja
mng'anda ya nhambiko viwahulike
mbuli zija wona lusango.
29 Wema, wamkwekwesa Yesu,
wamulava hanze ya ikiwambo.
Wamsola wamgala uchana ya
ikigongo, haja idiwambo jao
hadizengigwe, walonda kum-
sung'hizila mdigema.
30 Ila Yesu kabita hagatigati yao,
kachola na zake.

Munhu Yali na Kinyamkela (Mlk. 1:21-28)

31 Abaho, Yesu kachola kuki-
wambo cha Kapenaumu muisi ya
Galilaya, kawafundiza wanhu muna
Dizua da Mhumulo.
32 Wakanganya avija voyokala
yofundiza kwavija mbuli zake zikala
na udaho.
33 Muja muna ing'anda ya nham-
biko kukala na munhu yakalile na
kinyamkela, katoa nyangi yolonga,
34 "Ka! Kotulonda choni gw-
eye, Yesu wa Nazaleti? Kwiza ku-
tubananga? Nokutanga, gweye iyo
Ung'alile wa Mulungu!"
35 Yesu kamkomhokela ija
kinyamkela, yolonga, "Nyamala,
mulawe munhu ino." Kinyamkela
kam'bwanha hasi ija imunhu
hameso gao, kamulawa bila kumu-
lumiza hanhu.
36 Wanhu wose wakanganya, wai-
longela, "Mbuli zaki zino? Munhu
ino kana mhiko na udaho wa
kuwakomhokela vinyamkela, nao
wolawa!"
37 Mbuli za Yesu zenela ng'ambu
zose za isi ija.

Yesu Kowahonya Wanhu Bwando (Mat. 8:14-17; Mlk. 1:29-34)

38 Yesu kalawa muna ing'anda ya
nhambiko, kachola hakae ya Simoni.
Mama mkwe yake Simoni kakala
yolumwa homa ng'hali, avo wamu-
longela Yesu yamuhonye.
39 Yesu keza kema behi na heyo,
kaikomhokela ija ihoma, imulawa,
kenuka na kuwasang'hanikila.
40 Viivikile ichungulo, wanhu
wose wawagala ha Yesu wanhu
zao wakalile wolumwa vitamu va
namna zose, kawekila makono gake
kawahonya.
41 Vinyamkela wawalawa wanhu
bwando, watoa nyangi wolonga,
"Gweye iyo Mwana wa Mulungu."
Yesu kawakomhokela hawalekile
walonge, kwavija wamtanga heyo
iyo Kilisto.

Yesu Koupeta Usenga Unogile Mzing'anda za Nhambiko (Mlk. 1:35-39)

42 Ulukwili, Yesu kasegela kachola
hanhu halibule wanhu. Wanhu
wasonga kumzahila, viwamonile,
wageza kumzuila sambiyasegele
hamwao.
43 Ila heyo kawalongela,
“Nolondigwa niupete Usenga Un-
ogile wa Undewa wa Mulungu
m'viwambo viyagwe, kwavija nhu-
migwa nhende vino.”
44 Kakala yowapetela wanhu
Usenga Unogile wa Undewa wa Mu-
lungu muna zing'anda za nhambiko
muisi yose ya Yudea.

5

Yesu Kowakema Wanahina wa Ichanduso
(Mat. 4:18-22; Mlk. 1:16-20)

1 Zua dimwe Yesu kakala yemile
hamgwazo wa Idilamba da Gene-
saleti. Wanhu wakala wokiiba-
banika wokwenhuka behi na heyo
kutegeleza mbuli za Mulungu.
2 Kazona ngalawa mbili mulugigo
lwa idilamba, zikigwe haja na waloa
somba, wakalile wosuluza nhando
zao.
3 Yesu kengila mngalawa imwe
ikalile ya Simoni, kamulongela
Simoni yaikwenhuse hamwande,
hatalitali na ulugigo lwa idilamba.
Yesu kakala mngalawa yowafundiza
wanhu bwando.
4 Viyeshile kulonga kamulon-
gela Simoni, “Kwenhusa ingalawa
hamwande hana ididindi da idil-
amba, na gweye na wayago tandeni
nhando zenu muloe somba.”
5 Simoni kamulongela, “Mndewa,
tugonelela tuloa somba hatupatile
kinhu, ila kwavija gweye kulonga,
nozitanda nhando.”
6 Viwazitandile izinhando, wonza
somba bwando, na nhando zao
zisonga kukanhika.
7 Wawakema wayao wakalile
mngalawa iyagwe weze kuwataza.
Weza wamemeza somba ngalawa
zose mbili, avo ngalawa zikala
mmabehi kudidimila mmazi.
8 Simoni Petulo viyagonile gaja,
kafugama mavindi haulongozi wa
Yesu, yolonga, “Mndewa, sambi-
ung'hwenhukile kwavija nie nna
vilozo!”
9 Simoni na wayage wose wakan-
ganya avija viwonzile somba
bwando kamba vija.
10 Yakobo na Yohana wanage
Zebedayo, wakalile waloa somba
wayage Simoni, vivija wakanganya.
Yesu kamulongela Simoni, “Sambi-
udumbe, kusongela lelo kowa muloa
wanhu.”
11 Wazikwekwesa zingalawa
wazika mumgwazo wa idilamba,
waleka gose wamkweleleza Yesu.

Yesu Komuhonya Mtamu wa Dikulu
(Mat. 8:1-4; Mlk. 1:40-45)

12 Yesu viyakalile mdiwambo
dimwe da hiko, kaiting'hana na
mbigalo imwe yakalile na dikulu
lukuli lugima. Viyamonile Yesu,
kafugama mavindi, kamulongela
mkuiyalala, “Mndewa, uhalonda,
kodaha kunihonya.”
13 Yesu kagolosa mkono wake
kamkwasa yolonga, “Nolonda,
hona!” Kipigiti kikija kahona utamu
wa dikulu.
14 Abaho, Yesu kamulagiza yo-
longa, “Sambiumulongele munhu
yoyose, ila genda dimwe kwa dimwe
ha mkulu wa nhambiko yakulole
goya, abaho, ukalave nhosa kamba
Musa vayalagize, giladi iwe usindila
mwa wanhu wose kamba kuhona.”
15 Ila mbuli za Yesu zibanza
kwenela muisi yose, wanhu bwando
weza kumtegeleza na kuhonyigwa
vitamu vao.
16 Ila Yesu mianza bwando kakala
yonyelenhuka yochola hanhu hal-
ibule wanhu kutambika.

Yesu Komuhonya Munhu Yaholole
(Mat. 9:1-8; Mlk. 2:1-12)

17 Zua dimwe Yesu kakala
yofundiza. Mafalisayo na wafun-
diza Malagizo ga Musa, walawile
m'viwambo vose va Galilaya, Yudea
na kulawa Yelusalemu, wakala
baho. Mhiko za Mndewa zikala na
heyo, avo kawahonya watamu.

18 Baho weza wanhu wampapile munhu yaholole mulusazi, wageza kumwingiza mng'anda wamwike haulongozi wa Yesu.
19 Avija wanhu viwakalile wamemile hawadahile kumwingiza mng'anda. Avo wampapa, wamgala uchana mkiswili, wafumula usoti, wamuhumulusa hamoja na lusazi lwake, na kumwika hagatigati ya ididale da wanhu haulongozi wa Yesu.
20 Yesu viyonile avija viwakalile na nhamanila ng'hulu, kamulongela ija imunhu, "Mbwiga, vilozo vako vigeligwa kumgongo."
21 Wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wasonga kukiiuza, "Iyo yalihi yofukula? Mulungu yeiyeka yodaha kugela kumgongo vilozo va wanhu!"
22 Ila Yesu kazitanga ngelegeza zao, kawauza, "Habali mgelegeza mbuli kamba azo?
23 Dilihi dibuhile ng'hani, kulonga, 'Vilozo vako vigeligwa kumgongo,' ama kulonga, 'Ima wima utembele'?
24 Nolonda m'vitange kamba, nie, Mwana wa Munhu, nna udaho wa kuvigela kumgongo vilozo va wanhu muisi." Abaho kamulongela ija imunhu yaholole, "Ima wima, papa lusazi lwako, uchole ukae yako."
25 Baho ija imunhu kema wima hameso gao wose, kasola lusazi lwake lwayakalile yaluwasile, kachola ukae yake kuno yomuyenzi Mulungu.
26 Wanhu wose wakanganya, kuno wona bwembwe, wamuyenzi Mulungu, wolonga, "Lelo tona mbuli za mkanganyo!"

Yesu Komkema Lawi (Mat. 9:9-13; Mlk. 2:13-17)

27 Viyeshile kutenda higo, Yesu kalawa hanze, kamona muwila kodi imwe yokemigwa Lawi, yakalile muna ing'anda yake ya kulihila kodi. Yesu kamulongela, "Ng'holeleza."
28 Na heyo kenuka, kaleka gose, kamkoleleza.
29 Abaho, Lawi kamtendela lusona lukulu ng'hani Yesu mng'anda yake, na dale kulu da wawila kodi na wanhu wayagwe wakala woja na heyo.
30 Mafalisayo na wafundiza Malagizo ga Musa wakalile mdidale jao wawatwanganikila wanahina wa Yesu, wouza, "Habali moja na kung'wa na wawila kodi na watenda vilozo wayagwe?"
31 Yesu kedika kalonga, "Wanhu wagima hawamulonda mganga, ila waja wali watamu wawo womulonda.
32 Sizile kuwakema wanhu walibule vilozo, ila wanhu wali na vilozo waleke vilozo vao."

Mbuza ya Kufunga (Mat. 9:14-17; Mlk. 2:18-22)

33 Wanhu wamulongela Yesu, "Wanahina wa Yohana M'batiza wofunga mianza bwando na kutambika, na wanahina wa Mafalisayo wotenda vivo. Ila wanahina zako woja na kung'wa."
34 Yesu kawalongela, "Mokwagiza modaha kuwatenda wambwiga za mulawilamhambe wafunge kipigiti mulawilamhambe yang'hali hamoja nawo?
35 Ila kipigiti chovika avija mulawilamhambe vondayasegezigwe hamwao, aho baho vondawafunge."
36 Vivija Yesu kawalongela hala dino. "Haduhu munhu yokanha kidanga cha kivalo cha sambi na kukigela mkivalo cha mwaka. Kamba yahatenda avo, kokidega ikivalo cha sambi, na acho ikidanga cha ikivalo cha sambi hakilumba mkivalo cha mwaka.
37 Vivija wanhu hawagela divai ya sambi muna vibuyu va umwaka vitendigwe na kwembe, kwavija ija idivai ya sambi yovitula ivibuyu vitendigwe na kwembe, avo idivai yokwitika na vibuyu vitendigwe na kwembe vobanangika.
38 Vilumbaga, divai ya sambi igeligwe muna vibuyu va sambi vitendigwe na kwembe.

39 Na haduhu munhu yolondaga
divai ya sambi kuno yeshile kung'wa
divai ya mwaka, mana kolonga, 'Ya
mwaka ibanza kunoga.' "

6

Mbuza ya Zua da Mhumulo
(Mat. 12:1-8; Mlk. 2:23-28)

1 Yesu kakala yotembela muna
imigunda ya ngano Mdizua dimwe
da Mhumulo. Wanahina zake wa-
songa kufyola zisota za gamakungwi
ga ngano, wagafigisa mmakono gao,
ikwisha waja zinzele.
2 Mafalisayo wayagwe wamuuza,
"Habali motenda gagomeswe ku-
tendigwa Mdizua da Mhumulo?"
3 Yesu kawedika kawalongela,
"Hamsomile kija chayatendile Daudi
kipigiti heyo na wayage viwakalile
na nzala?
4 Kengila mdihema da Mulungu,
kaija imikate ilavigwe nhosa ha
Mulungu, na iyagwe kawagwelela
wayage. Vinhu vikalile vigomeswe
Mmalagizo getu kudigwa na munhu
yoyose ila wakulu wa nhambiko
weiyeka."
5 Yesu kamambukiza mkulonga,
"Nie, Mwana wa Munhu, nene Mn-
dewa wa Zua da Mhumulo."

Munhu Yali na Mkono Uholole
(Mat. 12:9-14; Mlk. 3:1-6)

6 Zua diyagwe da Mhumulo Yesu
kengila mng'anda ya nhambiko na
kufundiza. Kukala na munhu ya-
holole mkono wake wa ukulume.
7 Mafalisayo na wafundiza Mala-
gizo ga Musa wakala wozahila kil-
amso cha kumtagusila Yesu, avo
wamulola ng'hani wone kamba ko-
honya Mdizua da Mhumulo.
8 Yesu kazitanga ngelegeza zao
avo kamulongela ija imunhu, "Ima
wima, wize hano haulongozi." Ija
imunhu kema wima, abaho, kachola
haulongozi.
9 Abaho, Yesu kawalongela,
"Nowauza, Malagizo getu golonga
tutende choni Mdizua da Mhumulo?
Tutende ganogile ama gehile? Ku-
muhonya munhu ama kumkoma?"
10 Kawalola wanhu wose, abaho,
kamulongela ija imunhu, "Golosa
mkono wako." Na heyo kaugolosa,
na mkono wake ubwela goya.
11 Wona lusango wasonga kuiuza
vija vondawamtende Yesu.

Yesu Kosagula Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:1-4; Mlk. 3:13-19)

12 Zua dimwe mkipigiti kija,
Yesu kachola kukigongo kutambika,
kagonelela yomtambikila Mulungu.
13 Viivikile imitondo, kawakema
wanahina zake na kawasagula longo
dimwe na wabili, awo yawakemile
watumigwa zake,
14 Simoni, yagweleligwe twaga da
Petulo, na ndugu yake Endelea, na
Yakobo na Yohana, na Filipo na
Batolomayo,
15 na Matayo na Tomaso,
na Yakobo mwanage Alufayo,
na Simoni yakalile yokemigwa
Mgombeleza Isi ya Islaeli,
16 na Yuda mwanage Yakobo, na
Yuda Isikalioti, yamuhonzile Yesu.

Yesu Kofundiza na Kuhonya
(Mat. 4:23-25)

17 Yesu viyahumuluke kulawa
hakigongo na watumigwa zake,
kema hanhu hatambalale na
wanahina zake bwando. Na wanhu
bwando weza kulawa isi yose ya
Yudea na kulawa Yelusalemu na
kulawa viwambo vose va mhwani
ya Tilo na Sidoni.
18 Weza kumtegeleza na kuho-
nyigwa vitamu vao. Waja wakalile
wogazigwa na vinyamkela vivija na
hewo weza na wahonyigwa.
19 Wanhu wose walonda kumk-
wasa kwavija mhiko za uhonya
zikala zimulawa na kuwahonya
wanhu wose.

Kudeng'ha na Giogio
(Mat. 5:1-12)

20 Yesu kawalola wanahina zake
na kulonga,
"Mmota mweye iwakumbulu wa
gamali,
kwavija Undewa wa Mulungu
uli wenu!

21 Mmota mweye muli nzala sambi,
kwavija kwiza mokwiguta!
Mmota mweye mulila sambi,
kwavija kwiza moseka!
22 “Mmota mweye avija wanhu
wahawehila, na kuwalema, na
kuwaliga, na kuwabanangila mat-
waga genu sama ya nie, Mwana wa
Munhu!
23 Deng'heni mmazua higo na
zumheni mkudeng'ha kwavija mal-
iho genu makulu mwikiligwa kuu-
langa. Kwavija wahenga zao wawa-
tendela wahokozi gano gowotenda.

24 “Ila mojona mweye muli wagoli
sambi,
kwavija mwisha kubokela
uhondo wenu.
25 Mojona mweye mwigute sambi,
kwavija mochola na nzala.
Mojona mweye mseka sambi,
kwavija mokwiza kuiyalala na
kulila.
26 “Mojona, avija wanhu wose
vondawawatogole, kwavija wa-
henga zao wakala wowatogola
kamba avo wahokozi wa uvwizi.

Kuwanogela Wadumuka (Mat. 5:38-48; 7:12a)

27 “Ila nowalongeleni mweye mu-
nitegeleza, wanogeleni wadumuka
zenu, watendeleni ganogile awo
wawehile.
28 Wamotezeni awo wowadukum-
iza, na watambikileni awo wowa-
tendela gehile.
29 Munhu yahakutoa mkanza
dimwe, muhindusile na diyagwe,
na munhu yahakuboka koti jako,
muleke yasole na kanzu yako.
30 Munhu yoyose yondayakupule
kinhu mgwelele, na munhu yaha-
sola kinhu chako, sambiumulongele
yakubwezele.
31 Watendeleni wanhu kamba vija
vumulonda wanhu wawatendele
mweye.
32 “Kamba muhawanogela wanhu
wowanogela mweye, maliho galihi
gondam'bokele? Kwavija hata wali
na vilozo na hewo wowanogela awo
wawanogele!
33 Muhawatendela ganogile awo
wowatendela mweye ganogile, mal-
iho galihi gondam'bokele? Kwavija
wali na vilozo nawo wotenda vivo.
34 Avo muhawakalizi mali genu ha
awo mtamanila wodaha kuliha, mal-
iho galihi gondam'bokele? Kwavija
wali na vilozo wowakalizi wali na
vilozo wayao wabwezeligwe kikija
chawakalizigwe.
35 Viha! Ila wanogeleni wadu-
muka zenu na watendeleni ganogile,
wakalizini wanhu mali genu,
sambimtamanile kubwezelwa na
kinhu. Avo kwiza mogweleligwa
maliho makulu, avo mowa wana wa
Mulungu Mkulu Ng'hani, kwavija
heyo kotenda ganogile mwa wanhu
wabezi na wotenda gehile.
36 Muwe na bazi kamba Tata wenu
viyali na bazi.

Kuwatagusa Wayagwe (Mat. 7:1-5)

37 “Sambimuwataguse wayagwe,
na Mulungu hawatagusa mweye.
Sambimuwadununze wayagwe, na
Mulungu hawadununza mweye. Ge-
leni kumgongo vilozo va wanhu
wayagwe, na Mulungu kovigela
kumgongo vilozo venu.
38 Wagweleleni wanhu vinhu,
na Mulungu kowagwelela mweye.
Mhima imemile, isindiligwe na
kutigiswa na kwitika iyo yon-
damgweleligwe m'vipepelo venu.
Kwavija mhima yondamuwapimile
wayagwe iyo mhima yondampim-
ilwe mweye.”
39 Avo Yesu kawalongela hala
dino, “Kimbugumbugu hadaha ku-
mulongoza kimbugumbugu miyage,
kamba yahatenda avo, wose wabili
wogwila mdikolongo.
40 Mwanahina hamuhuma mku-
lufunzi wake, ila mwanahina
yeheshiliza kufundizigwa kowa
kamba mkulufunzi wake.
41 “Habali ukilola kikupi msiso da
ndugu yako, na huchona kibanzi kili
msiso jako mwenyego?
42 Kodahaze kumulongela ndugu
yako, ‘Ndugu yangu, beta nikilave

kikupi mdisiso jako,’ kuno hudaha
hata kuchona kibanzi kili msiso
jako mwenyego? Kidelenya gweye!
Tanhu kilave ikibanzi kili msiso jako
mwenyego, abaho, kodaha kulola
goya kukilava kikupi kili mdisiso da
ndugu yako.

M'biki na Mujo Wake (Mat. 7:16-20; 12:33-35)

43 “M'biki unogile haulela mujo
wihile, vivija m'biki wihile haulela
mujo unogile.
44 Kila m'biki wotambulwa sama
ya mujo wake uulela. Hudaha
kubawa tini muna imizomola, ama
zabibu muna zimbigili.
45 Munhu yanogile kolava
ganogile kulawa mngama ya
vinhu vinogile vili mmoyo wake.
Munhu yehile kolava gehile kulawa
mngama ya vinhu vihile. Kwavija
mulomo wolonga kimemile mmoyo.

Wazenga Ng'anda Wabili (Mat. 7:24-27)

46 “Habali mong'hema, ‘Mndewa,
Mndewa,’ abaho, hamtenda gaja
ganiwalongela?
47 Kila munhu yokwiza kumwangu
na kutegeleza mbuli zangu na kuz-
itogola, nowalagusila kilihi kilingile
na heyo.
48 Kalinga na munhu yozenga
ng'anda, kahimba lukwambaza hasi
ng'hani mbaka kavika dibwe, avo
kazenga msingi mdibwe. Lwanda
lutula na kugeza kuikulula ng'anda
ija, ila haludahile kuitigisa kwavija
izengigwa goya.
49 Ila munhu yoyose yohulika
mbuli zangu na kuzileka baho,
ayo kalinga na munhu yazengile
ng'anda yake bila kuhimba ng'hani
lukwambaza na kwika msingi.
Mkipigiti kidodo lwanda lutula na
kuikulula ng'anda ija, igwa mkipigiti
kiguhi. Na igwa yake ikala ihile
ng'hani.”

7

Yesu Komuhonya Nyakadala wa Mkulu wa Asikali Mia wa Loma (Mat. 8:5-13)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli
zino zose mwa wanhu, kachola
kukiwambo cha Kapenaumu.
2 Mkulu wa asikali mia wa
Loma kakala na nyakadala yakalile
yamnogele ng'hani, ija inyakadala
kakala mtamu ng'hani behi na
kudanganhika.
3 Ija imkulu wa iwaasikali mia wa
Loma viyahulike singilimo za Yesu,
kawatuma wakulu wa Wayahudi
wakamulongele yeze yamuhonye
nyakadala wake.
4 Viwavikile ha Yesu, wa-
muyalalila, wolonga, “Munhu ino
kalumba kutendeligwa mbuli ino,
5 kwavija kawanogela wanhu
zetu, na heyo iyo yatuzengele
ng'anda yetu ya nhambiko.”
6 Avo Yesu kachola na hewo,
viwavikile behi na ing'anda, ija
imkulu wa iwaasikali mia wa Loma
kawalagiza wambwiga zake wamu-
longele Yesu vino, “Mndewa, sam-
biugaye, nie silumbile gweye wize
wingile mng'anda yangu,
7 kileka nivigesile kamba
silumbile kwiza hamwako nene
mwenyego, ila longa mbuli! Na
nyakadala wangu kohona.
8 Nie vivija na munhu nikigwe
hasi ya udaho wa wakulu zangu
wa uchana yangu, na nna asikali
hasi yangu. Nihamulongela ino,
‘Genda!’ kochola, nihamulongela
ija, ‘Izo!’ kokwiza, na nihamulon-
gela nyakadala wangu, ‘Tenda vino!’
kotenda.”
9 Yesu viyahulike gano, kamkan-
ganya munhu ija, kahinduka
kuchugu na kudilongela dale
da wanhu dikalile dimsondolela,
“Nowalongela, sinakona nhamanila
ng'hulu kamba ino, hata mwa
wanhu wa Islaeli!”
10 Waja watumigwe wabwela
kung'anda ya ija imkulu, wam'vika
nyakadala wake kahona.

Yesu Komzusa Mwana wa Kizuka

11 Mkipigiti kiguhi Yesu kachola
hakiwambo kikemigwa Naini, kai-
longoza na wanahina zake na dale
kulu da wanhu.
12 Viwavikile halwivi lwa iki-
wambo, wanhu wakalile wapa-
pile munhu yadanganhike wakala
wolawa hanze ya ikiwambo.
Mmhale yakalile yaleligwe yeiyeka
na mtwanzi imwe yakalile kizuka,
na dale kulu da wanhu kulawa
mkiwambo dikala hamoja na ija
imtwanzi.
13 Mndewa Yesu viyamuwene, ka-
monela bazi, kamulongela, "Sambi-
ulile."
14 Abaho, kachola haulongozi
na kulukwasa ulusazi, avo wanhu
waupapile wema. Yesu kalonga,
"Mmhale, nokulongela, lamuka!"
15 Ija immhale yadanganhike
kenuka, kakala ukala, kasonga ku-
longa. Yesu kamgwelela mamaake.
16 Wanhu wose wona bwem-
bwe wamuyenzi Mulungu, walonga,
"Muhokozi mkulu koneka hamwetu,
Mulungu keza kuwakombola wanhu
zake."
17 Mbuli zino za Yesu zenela muisi
yose ya Yudea na isi za mmamb-
wegambwega.

Wasenga Kulawa ha Yohana M'batiza
(Mat. 11:2-19)

18 Wanahina wa Yohana viwamu-
longele mbuli zino zose, kawakema
wabili mmwanza wao,
19 na kuwalagiza wachole ha
Mndewa wakamuuze vino, "Yohana
kalonga, gweye iyo mkombola
yondayeze? Ama tumtamanile
iyagwe?"
20 Wanhu waja viwavikile ha
Yesu, walonga, "Yohana M'batiza
katulagiza yolonga tukuuze, 'Gweye
iyo yondayeze, ama tumtamanile
iyagwe?' "
21 Kipigiti kikija Yesu kawaho-
nya wanhu bwando wakalile na vi-
tamu na utamu, na awo wakalile
na vinyamkela, na kuwatenda vim-
bugumbugu bwando wadahe kulola.
22 Kawalongela waja wasenga
wa Yohana, "Gendeni mkamu-
longele Yohana gaja gamonile
na kugahulika, vimbugumbugu
wolola, mbetembete wotembela,
wali na dikulu wohonyigwa, vinziwi
wohulika, wadanganhike wowa
wagima kabili, na Usenga Unogile
wopetigwa mwa wakumbulu.
23 Wamota wanhu awo walibule
ving'hwaso na sang'hano zangu."

24 Wasenga wa Yohana viwa-
cholile, Yesu kasonga kumulonga
Yohana haulongozi wa dale da
wanhu, yolonga, "Vumcholile ha
Yohana kuluwala, mtamanila kona
choni? Ludete lutigiswa na beho?
25 Mchola kulola choni? Munhu
yavalile vivalo vinogile ng'hani?
Wanhu wovala kamba avo na
kukala vinogile wa mming'anda ya
kindewa!
26 Nongeleni, mchola kulola
choni? Muhokozi? Ona, ila
nowalongela, yummonile kana
ukulu kubanza muhokozi.
27 Yohana iyo munhu Nyandiko
Zing'alile zimulonga, 'Mulungu ka-
longa, nomulagiza msenga wangu
yakulongole, yondayaitande nzila
yako.' "
28 Yesu kongeza kulonga "Nowa-
longela, wanhu wose waleligwe
na watwanzi, haduhu yali mkulu
kum'banza Yohana. Ila yali
mdodo ng'hani muna Uundewa
wa Mulungu iyo mkulu kum'banza
Yohana."

29 Wanhu wose, hata wawila
kodi, viwazihulike mbuli za Yesu,
watogola kamba nzila ya Mulungu
igoloka, kwavija wakala waba-
tizigwe na Yohana.
30 Ila Mafalisayo na wafundiza
Malagizo ga Musa wagalema gaja
gayalondile kutenda Mulungu
kumwao kwavija walema kuba-
tizigwa na Yohana.

31 Yesu kagendelela kulonga,
"Vino niwalinganyize na choni
wanhu wa mazua gano? Walinga
na wanhu walihi?

32 Walinga na wana wakalile
hadibugano da soko. Dale dimwe
dowalongela dale diyagwe, 'Tuwa-
toela ngoma ya lusona lwa zengele,
ila mweye ham'vinile! Twimba
vawembaga hauzisi, ila mweye
hamulilile!'
33 Yohana M'batiza keza kafunga
na hang'wile divai, na mulonga,
'Kana kinyamkela!'
34 Nie, Mwana wa Munhu, niza,
noja na kung'wa, mulonga, 'Loleni
munhu ino, mmelo na mng'waji,
mbwiga wa wawila kodi na wene
vilozo wayagwe!'
35 Kwa vovose vija ng'hungwe ya
Mulungu yonekaga mmeso ga awo
wose waitogole."

Yesu Hakae ya Simoni Mfalisayo

36 Mfalisayo imwe kamulonda
Yesu yeze kuja na heyo mandia ga
ikilo, avo Yesu kachola hang'anda ya
ija Mfalisayo, kakala hasi yaje.
37 Mkiwambo kija kukala na mt-
wanzi imwe yakalile yotenda vilozo
mazua gose. Kahulika Yesu kakala
yoja mng'anda ya Mfalisayo, avo
kagala nyhupa ya alabasta ikalile na
mavuta ga kunung'hila.
38 Kema hachugu cha Yesu, behi
na magulu gake, yolila na kum-
dodeza magulu gake na mahozi
gake. Abaho, kamuhangusa mag-
ulu gake na mvili zake, kaganonela
na kugetila mavuta ga kunung'hila.
39 Ija Imfalisayo yamgoneke viy-
onile gaja, kalonga munda kwa
munda, "Kamba munhu ino ya-
hawile muhokozi, yahamtangile mt-
wanzi ino yomkwasa yali munhu wa
vilihi, yahavitangile vija voyokala
ukazi wa vilozo."
40 Yesu kamulongela ija Imfal-
isayo, "Simoni, nna mbuli nolonda
kukulongela."
Kalonga "Ona, mkulufunzi, non-
gela."
41 Yesu kasonga kulonga, "Kukala
na wanhu wabili wowilwa hela na
mkalizi hela imwe. Imwe kakala
yowilwa hela zilinganye maliho ga
milenge longo dimwe, na iyagwe
kakala yowilwa hela zilinganye mal-
iho ga mulenge umwe.
42 Wose wabili hawadahile kuliha,
avo kawagela kumgongo wose wa-
bili. Vino yalihi hana iwanhu
wano wabili yondayamnogele heyo
ng'hani?"
43 Simoni kamulongela, "Nokona
ija imunhu yageligwe kumgongo
hela bwando."
Yesu kalonga, "Kulonga goya."
44 Abaho, kamuhindukila ija
imtwanzi, kamulongela Simoni,
"Komona mtwanzi ino? Ningila
mng'anda yako, hungwelele mazi
ngele magulu gangu, ila heyo ka-
gadodeza magulu gangu na mahozi
gake na kugahangusa na mvili zake.
45 Hunibokele mkuninonela, ila
mtwanzi ino songela hanizile halek-
ile kuganonela magulu gangu.
46 Gweye hunibakile mavuta
mpala jangu, ila mtwanzi ino
kagetila mavuta ga kunung'hila
magulu gangu.
47 Avo nokulongela, noge kulu
diyalaguse mtwanzi ino dolagusa
avija vilozo vake bwando vu-
vigeligwe kumgongo. Ila munhu
yoyose yageligwe kumgongo hadodo
kolagusa noge dodo."
48 Abaho, Yesu kamulongela ija
mtwanzi, "Vilozo vako vigeligwa
kumgongo."
49 Wanhu wayagwe wakalile
hameza wasonga kulonga hasihasi,
"Iyo yalihi munhu ino, yogela
kumgongo hata vilozo?"
50 Ila Yesu kamulongela ija imt-
wanzi, "Nhamanila yako ikukom-
bola, genda mditindiwalo."

8

Watwanzi Wamkweleleze Yesu

1 Kipigiti kiguhi hamwande, Yesu
kagendelela kuupeta Usenga Un-
ogile wa Undewa wa Mulungu mmi-
wambo na m'viwambo. Wanahina
zake longo dimwe na wabili wa-
chola hamoja na heyo,

2 hamoja na watwanzi wakalile
wahonyigwe vinyamkela na vi-
tamu viyagwe, Maliamu yakalile
yokemigwa munhu wa Magidala
ayo wamulavile vinyamkela saba,
3 Yoana, mwehe wa Kuza yakalile
mkulu wa ng'anda ya Helode An-
tipa, Suzana, na watwanzi wayagwe
bwando wasolile vinhu vao na
kumgwaa Yesu na wanahina zake.

Hala da Muhanda
(Mat. 13:1-9; Mlk. 4:1-9)

4 Wanhu wakala wogendelela
kwiza ha Yesu kulawa m'viwambo
vose, na viwamemile, Yesu kawa-
longela hala dino.
5 "Mulimi kachola kuhanda
mbeyu. Viyakalile yozihanda,
ziyagwe zilagalila mnzila, wanhu
wazibojaga na ndege weza wazija.
6 Ziyagwe zigwila muisi ili na
mabwe, avo viisongile kukula
inyala, kwavija kukala haduhu
mnyefu muisi.
7 Ziyagwe zigwila mmizomola,
imizomola ikula hamoja na umche
na kuuzingiliza.
8 Na mbeyu ziyagwe zigwila hau-
longo unogile, zikula na zilela ma-
suke gali na nzele mia kila dimwe."
Yesu kamambukiza mkwinula
dizwi, yolonga, "Yali na magwiti na
yahulike."

Nhegulo ya Igamahala
(Mat. 13:10-17; Mlk. 4:10-12)

9 Wanahina zake wamuuza Yesu
nhegulo ya hala dino.
10 Na heyo kawalongela, "Mw-
eye mgweleligwa mhome ya kuz-
itanga nyong'onyo za Undewa wa
Mulungu, ila wayagwe wolongelwa
muna gamahala, giladi walole ila
sambiwone, na wategeleze ila sam-
biwahulike."

Yesu Kopeta Lumosilumosi Hala da Muhanda
(Mat. 13:18-23; Mlk. 4:13-20)

11 Ino iyo nhegulo ya hala dino.
Zimbeyu zizo mbuli ya Mulungu.
12 Mbeyu zigwile mnzila zizo
wanhu wahulike imbuli ya Mu-
lungu, abaho, Mwenembago keza
kaisegeza kulawa mmioyo yao, gi-
ladi sambiwaitogole, abaho, wakom-
boligwe.
13 Mbeyu zigwile muisi ili na
mabwe zizo wanhu wahulike mbuli
ya Mulungu na kuibokela mku-
deng'ha. Ila hawakalile na miz-
izi, woitogola mkipigiti kiguhi, wa-
habitilwa na kipigiti kidala, wobwel-
eganya kuchugu.
14 Mbeyu zigwile mmizomola zizo
wanhu wahulike mbuli ya Mulungu,
ila viwakalile wogendelela kuito-
gola, mholemhole wazingilizwa na
bwembwe da ugima, usu da kuwa
na mali bwando, na usu da kuwa
na vinhu vinogile, avo mujo wao
hawipa.
15 Mbeyu zija zigwile haulongo un-
ogile zizo wanhu wahulike mbuli ya
Mulungu waika mmioyo, avo wait-
ogola, wazaganya, hakimambukizo
walela mujo unogile.

Kiwenge Kigubikwe na Kiteleko
(Mlk. 4:21-25)

16 "Haduhu munhu yobwinha
kiwenge, abaho, yakigubike na
kiteleko ama yakike haluvungu. Ila
kokika uchana hakingolobweda avo
wanhu wehengila mng'anda wone
mulangaza.
17 "Kwavija haduhu kinhu cho-
chose kifisigwe chondakileke ku-
vumbulwa na kwikigwa hakimwa-
gaia, na haduhu kinhu chochose
kigubikwe chondakileke kugubulwa
na kwikigwa hamulangaza.
18 "Avo teganyeni vija vumtegeleza,
kwavija awo wali na kinhu wog-
weleligwa na viyagwe, ila awo
walibule kinhu, na vidodo vija
vowogesa wanavo wobokonywa."

Mamaake na Wandugu wa Yesu
(Mat. 12:46-50; Mlk. 3:31-35)

19 Mamaake Yesu na wandugu
zake wamwizila, ila hawadahile
kumkwenhukila avija wanhu vi-
wakalile bwando.
20 Munhu imwe kamulongela,
"Mamaako na wandugu zako wa-
hanze wonda wakone."

21 Ila Yesu kawalongela, “Mamaangu na ndugu zangu iwo wano wotegeleza mbuli ya Mulungu na kuitenda.”

Yesu Kodikomhokela Beho Mdilamba
(Mat. 8:23-27; Mlk. 4:35-41)

22 Zua dimwe Yesu kawalongela wanahina zake, “Natuloke mwambu wa ikabili wa idilamba.” Avo wengila mngalawa wasonga kuloka.
23 Viwakalile woloka, Yesu kawasa utulo. Wedukila kukuzumbi dikwiza mdilamba, na ingalawa isonga kumema mazi, avo wose wakala mmwangalo.
24 Wanahina wachola ha Yesu wamulamusa, wolonga, “Mndewa, Mndewa! Todanganhika!”

Yesu kalamuka kadikomhokela dikukuzumbi na umnyukwamnyukwa wa igamazi, vose vihola, hakala hapozike.
25 Abaho, kawalongela wanahina zake, “Nhamanila yenu ili kwahi?”

Wakanganya ng'hani, kuno wona bwembwe, wakiilongela, “Ino munhu waki? Kodikomhokela beho na igamawimbi, na vose vomtegeleza!”

Yesu Komuhonya Munhu Yali na Vinyamkela
(Mat. 8:28-34; Mlk. 5:1-20)

26 Yesu na wanahina zake wagendelela kuloka, wavika mhwani ya isi ya Gelasi ili mwambu wa ikabili wa Idilamba da Galilaya.
27 Yesu viyahumuluke muingalawa, munhu imwe wa kiwambo kija yakalile na vinyamkela kamwizila. Mazua bwando munhu ija kakala yotembela bila mvaza na kakala hakala muna ing'anda, ila kakala yokala muna zimhango ziwazikilaga wanhu.
28 Viyamuwene Yesu, kaguta lwangi, kafugama mavindi hamagulu ga Yesu, kenula dizwi yolonga, “Yesu, Mwana wa Mulungu Mkulu Ng'hani, konilonda choni? Nokuyalalila, sambiungaze!”
29 Kalonga vino kwavija Yesu kamkomhokela ikinyamkela yamulawe. Mianza bwando kakala yovagaligwa na ikinyamkela, hata kamba kakala yafungigwe makono na magulu na minyolo na kwimilizwa, ila kaikanha iminyolo na kakala yowingigwa na ikinyamkela muluwala.
30 Yesu kamuuza, “Twaga jako dijo dilihi?”

Kedika kalonga, “Twaga jangu ‘Dale,’ ” kwavija kakala yavagaligwe na vinyamkela bwando.
31 Vinyamkela wamuyalalila Yesu sambiyawagale mdikolongo dilibule nziga.

32 Kukala na dale kulu da mitumbi behi na hewo, wakala woja hakigongo. Avo vinyamkela wamuyalalila Yesu yawaleke wachole wakaingile ija imitumbi, Yesu kawaleka wachole kuiingila.
33 Vinyamkela viwamulawile ija imunhu, waiingila ija imitumbi, na dale jose dihumuluka kubonde mdigema, dingila mdilamba na kufa mazi.
34 Wanhu wakalile woichunga imitumbi wagona gaja galawilile, avo wakimbila na wabwililisa mbuli zija mkiwambo na mmigunda.
35 Wanhu wachola kulola gaja galawilile, na viwavikile ha Yesu, wam'vika ija imunhu yalavigwe vinyamkela kakala hamagulu ga Yesu, kavala vivalo, yali na nzonzi zake. Wanhu wose wona bwembwe.
36 Waja wagonile gaja wawalongela wanhu avija munhu ija vayahonyigwe.
37 Abaho, wanhu wose wa isi ya Gelasi wamulongela Yesu yasegele hamwao, kwavija wadumba ng'hani. Avo kengila mngalawa kasegela.
38 Munhu ija yalavigwe vinyamkela kamuyalalila Yesu yachole na heyo.

Ila Yesu kamtuma, yolonga,
39 “Bwela ukae yako ukapete gaja Mulungu gayakutendele.”

Ija imunhu kabitabita kila hanhu mkiwambo, yolonga gaja Yesu gayamtendele.

Mndele wa Yailo na Mtwanzi Yakwasile Lugigo lwa Guo da Yesu
(Mat. 9:18-26; Mlk. 5:21-43)

40 Yesu viyabwelile mwambu wa ikabili wa idilamba, wanhu wam'bokela, kwavija wanhu wose wakala wom'beta.
41 Abaho, keza munhu yokemigwa Yailo, kakala munhu mkulu muing'anda ya nhambiko. Kafugama mavindi haulongozi wa Yesu, kamuyalalila yachole kung'anda yake,
42 kwavija mndele wake yavumbuke yeiyeka, yakalile wa ukulu wa milao longo dimwe na mibili, kakala mtamu, behi na kudanganhika.
Yesu viyakalile mnzila, wanhu wammemela ng'ambu zose.
43 Mdidale dija da wanhu kukala na mtwanzi imwe yakalile na utamu wa kutumika mkipigiti cha milao longo dimwe na mibili, kasa vinhu vake vose ha mafundi, ila haduhu yadahile kumuhonya.
44 Kaibabanika mdidale da wanhu hachugu cha Yesu na kukwasa ulugigo lwa guo da Yesu, na bahaja kahona.
45 Yesu kauza, "Yalihi yang'hwasile?"
Wanhu wose wabela, Petulo kalonga, "Mndewa, wanhu wamema woikunhizila kumwako."
46 Ila Yesu kalonga, "Hana munhu kang'hwasa kwavija nokona mhiko zinilawa."
47 Ija mtwanzi viyawene gayatendile gatangigwa, keza yogudema, kafugama mavindi haulongozi wa Yesu. Bahaja hameso ga wanhu wose, kamulongela kimtendile yamkwase na vija vayahonyigwe mkipigiti kiguhi.
48 Yesu kamulongela, "Mwanangu, nhamanila yako ikuhonya. Genda mditindiwalo."
49 Yesu viyakalile yang'hali yolonga gano, keza munhu imwe kulawa kung'anda ya Yailo. Kamulongela Yailo, "Mndele wako kadanganhika, sambiumgaze Mkulufunzi."
50 Yesu kahulika kamulongela Yailo, "Sambiudumbe, tamanila, na mndele wako kohona."
51 Viyavikile hang'anda ya Yailo, hamulondile munhu yoyose kwingila na heyo mng'anda, ila Petulo, Yohana, Yakobo, na tata na mama wa imndele.
52 Wanhu wose walila na kona giogio sama ya ija imndele, Yesu kawalongela, "Sambimulile, mwana mgima, kawasa tu!"
53 Wanhu wose wamseka, kwavija wavitanga kamba kakala yeshile kudanganhika.
54 Ila Yesu kamgoga mkono na kwinula dizwi yolonga, "Mwanangu, lamuka."
55 Loho yake ibwela, kipigiti kikija kalamuka, Yesu kalagiza wamgwelele kinhu yaje.
56 Tataake na mamaake wakanganya ng'hani, ila Yesu kawagong'ondeza sambiwamulongele munhu yoyose gaja galawilile.

9

Yesu Kowatuma Watumigwa Longo Dimwe na Wabili
(Mat. 10:5-15; Mlk. 6:7-13)

1 Yesu kawakema watumigwa zake longo dimwe na wabili hamoja, kawagwelela mhiko na udaho wa kuwinga vinyamkela wose na kuhonya vitamu.
2 Abaho, kawalagiza wachole kuupeta Undewa wa Mulungu na kuwahonya watamu.
3 Kawalongela, "Sambimsole kinhu chochose mmwanza wenu, fimbo ama mkoba ama mandia ama hela ama kanzu ya ikabili.
4 Ng'anda yoyose yondamwingile, kaleni baho mbaka vondamsegele hakiwambo hicho.
5 Wanhu wahalema kuwabokela, segeleni hakiwambo kija, kung'unheni timbwisi dili mmagulu genu kamba usindila ulagusa hewo wenyego waulema Undewa wa Mulungu."
6 Avo wasegela, wabita m'viwambo vose wopeta Usenga Unogile na kuhonya wanhu kila hanhu.

Helode Kodungwadungwa Sama ya Yesu
(Mat. 14:1-12; Mlk. 6:14-29)

7 Helode Antipa, mtawala wa Galilaya, kagahulika gose gakalile gotendeka. Avo kadungwadungwa ng'hani, kwavija wanhu wayagwe wakala wolonga, “Yohana M'batiza kazuka.”
8 Wayagwe walonga, “Eliya kalawilila,” na wayagwe walonga, “Imwe wa wahokozi wa umwaka kazuka.”
9 Helode kalonga, “Yohana nimdumula pala jake, avo yalihi munhu ino inihulika mbuli zake?” Avo mazua gose kakala yozahila kumona Yesu.

Yesu Kowegutiza Wanhu Bwando
(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Yoh. 6:1-14)

10 Watumigwa wa Kilisto viwabwelile, wamulongela Yesu vinhu vose vawatendile. Kawasola, wasegela wachola kukiwambo kikemigwa Betisaida.
11 Dale da wanhu diitanga mbuli ija, wamsondolela. Kawabokela, kawalongela mbuli za Undewa wa Mulungu, na kawahonya waja walondigwe kuhonyigwa.
12 Zua vidisongile kuhonga, wanahina longo dimwe na wabili wamwizila wolonga, “Walongele wanhu wachole kuviwambo na kumigunda ili behi wakazahile mandia na uwaso, kwavija hano hatuli twa muluwala.”
13 Ila Yesu kawalongela, “Wagweleleni mweye wenyego kinhu cha kuja.”

Wamulongela, “Vitulinavo tweye mikate mitano na somba wabili. Kolonda tuchole kuwagulila mandia wanhu wano wose?”
14 Haja wakala wanhu wambigalo kamba alufu tano vino.

Yesu kawalongela wanahina zake, “Walongeleni wanhu wakale hasi mmadale ga wanhu malongo matanomatano.”
15 Wanahina watenda vija, na wanhu wose wakala hasi.
16 Yesu kasola imikate mitano na iwasomba wabili, kalola uchana kuulanga, kamgwaa hewela Mulungu, kavimogola kawagwelela wanahina zake wawagolele iwanhu.
17 Wanhu wose waja weguta, wanahina wadondola vidanga va vakuja visigale migelo longo dimwe na mibili.

Petulo Komulonga Yesu Iyo Yalihi
(Mat. 16:13-19; Mlk. 8:27-29)

18 Zua dimwe Yesu kakala yotambika yeiyeka. Wanahina zake wakala hamoja na heyo, kawauza, “Wanhu wolonga nie iyo yalihi?”
19 Wamulongela, “Wayagwe wolonga gweye iyo Yohana M'batiza, wayagwe wolonga gweye iyo Eliya, na wayagwe wolonga gweye iyo imwe wa wahokozi wa umwaka kuzuka kabili.”
20 Yesu kawauza, “Na mweye, molonga nie iyo yalihi?”

Petulo kalonga, “Gweye iyo Kilisto Mkombola ulawile ha Mulungu.”

Yesu Kohokola Avija Vondayagazigwe na Vondayadanganhike
(Mat. 16:20-28; Mlk. 8:30—9:1)

21 Abaho, Yesu kawazuma na kuwagomesa ng'hani sambiwamulongele munhu yoyose mbuli ino.
22 Vivija kawalongela, “Nie, Mwana wa Munhu, nolondigwa nigaye ng'hani, na nilemigwe na wakulu hamoja na wakulu wa wakulu wa nhambiko na wafundiza Malagizo ga Musa. Nokomigwa, ila mdizua da ikadatu nozuka, nowa mgima kabili.”
23 Avo kawalongela wanhu wose, “Kamba munhu yahalonda kuwa mwanahina wangu, yaibele mwenyego, yaidikwe msalaba wake mazua gose, yanikoleleze.
24 Munhu yoyose yahalonda kuukombola ugima wake, kowagiza, na munhu yoyose yowagiza ugima wake sama yangu nie, koukombola.
25 Wanhu kamba wahapata vinhu vose va muisi na hewo wenyego wopotela ama wokwangama, kuna unozi waki? Nokona haduhu!

26 Kwavija munhu yoyose ya-
hanyonela kinyala nie na mafundo
gangu, nie, Mwana wa Munhu,
nomonela kinyala heyo vondanize
muyenzi yangu na muyenzi ya Tata
na muyenzi ya wasenga wa Mu-
lungu wang'alile wa kuulanga.
27 Nowalongeleni ikweli, hana
wanhu wayagwe hano hawadan-
ganhika mbaka wawone Undewa
wa Mulungu."

Yesu Kogaluka
(Mat. 17:1-8; Mlk. 9:2-8)

28 Mazua manane songela haya-
longile mbuli zija, Yesu kawasola
Petulo, Yohana, na Yakobo wachola
kukigongo kutambika.
29 Yesu viyakalile yotambika,
kihanga chake kigaluka, na
vivalo vake vigaluka vizelu
nang'hanang'ha.
30 Bahaja wanhu wabili wakala
wolongelela na heyo. Wakala Musa
na Eliya.
31 Wakalile woneke muyenzi ya
kuulanga na walongelela na Yesu
avija ndagizi za Mulungu von-
dazivikile hima na vija vondayadan-
ganhikile Yelusalemu.
32 Petulo na wayage wakala
wawasile, ila viwalamuke, wayona
yenzi ya Yesu na wanhu wabili
wakalile wemile na heyo.
33 Waja iwanhu wabili viwakalile
wosonga kuchola, Petulo kamulon-
gela Yesu, "Mndewa, vinoga tweye
tukale hano, tuzenge vizewe vidatu,
kimwe chako, kimwe cha Musa, na
kimwe cha Eliya." Kalonga avo
kuno hakitangile choyolonga.
34 Petulo viyakalile hanamam-
bukiza kulonga, wingu dilawilila
diwagubika, wanahina zake wad-
umba ng'hani avija diwingu vidi-
wagubike.
35 Dihulikwa dizwi kulawa mdi-
wingu, dilonga, "Ino iyo Mwanangu
inimsagule, mtegelezeni heyo!"
36 Dizwi dija vudipozike, kasi-
gala Yesu yeiyeka. Wanahina zake
wanyamala tulu mmbuli zose zino
na hawamulongele munhu yoyose
mmazua gaja gose mbuli ziwonile.

Yesu Komuhonya Mmhale Yali na Kinyamkela
(Mat. 17:14-18; Mlk. 9:14-27)

37 Imitondo iyagwe Yesu na waja
wanahina zake wadatu wahumu-
luka hakigongo, na dale da wanhu
dimwizila Yesu.
38 Munhu imwe kulawa muja
mdidale da wanhu kenula dizwi
yolonga, "Mkulufunzi, chonde,
chonde, mulole mmhale wangu, iyo
mwanangu yeiyeka!
39 Kinyamkela kam'vagalaga
mkumsinhukiza na kumtenda yatoe
nyangi chaka, komgela kisango baho
holovu domulawa mmulomo, ko-
gendelela kumulumiza, hamulekesa
hima.
40 Niwayalalila wanahina zako
wamuwinge ikinyamkela, ila
hawadahile."
41 Yesu kawalongela, "Mw-
eye wanhu mpotele, mulibule
nhamanila, nokala na mweye
mbaka zua jaki? Nowapapa mbaka
kwahi?" Abaho, kamulongela ija
imunhu, "Mgale hano mwanago."
42 Ija mmhale vayakalile yomk-
wenhukila Yesu, kinyamkela
kam'bwanha hasi na kumgela
kisango. Yesu kamkomhokela
ija kinyamkela, kamuhonya ija
immhale, kam'bweza ha tataake.
43 Wanhu wose wakanganya
mhiko ng'hulu za Mulungu.

Yesu Kolonga Kabili Avija Vondayadanganhike
(Mat. 17:22-23; Mlk. 9:30-32)

Wanhu vawakalile wogendelela
kukanganya mbuli zose zayatendile
Yesu, kawalongela wanahina zake,
44 "Tegelezeni goya kinhu
kinilonda kuwalongela! Nie, Mwana
wa Munhu, nochola kugeligwa
mmakono ga wanhu."
45 Ila wanahina zake hawaitangile
nhegulo ya mbuli ija. Mbuli ija
ikala ifisigwe kumwao, avo hawai-
tangile nhegulo yake, na wadumba
kumuuza.

Yalihi Yali Mkulu?
(Mat. 18:1-5; Mlk. 9:33-37)

46 Wanahina wa Yesu wasonga
kuibamilila wolonga yalihi yon-
dayawe mkulu kubanza wose.
47 Yesu kazitanga ngelegeza
zao, avo kamsola mwana mdodo
kamwika behi na heyo,
48 kawalongela, “Munhu yoyose
yondayam'bokele mwana ino sama
ya twaga jangu, konibokela nie, na
munhu yoyose yondayanibokele nie,
kom'bokela ayo yanhumile nie. Avo
yali mdodo kubanza mweye mose
iyo mkulu kubanza wose.”

Munhu Yoyose Yoleka Kuibamilila Namwe Ka Hamoja Namwe
(Mlk. 9:38-40)

49 Yohana kalonga, “Mndewa, tu-
mona munhu yowinga vinyamkela
mtwaga jako, tumgomesa, kwavija
hali hamoja na tweye.”
50 Yesu kawalongela, “Sambimum-
gomese, kwavija munhu yoyose
yoleka kuibamilila namwe, ka
hamoja namwe.”

Wanhu wa Kiwambo Kimwe cha Samalia Wolema Kum'bokela Yesu

51 Kipigiti chake vikikwenhuke
cha kusoligwa uchana kuulanga,
Yesu kalamula yagoge nzila yachole
Yelusalemu.
52 Kawagala wasenga wamulon-
gole, avo wengila mkiwambo kimwe
cha Samalia kumsasalila.
53 Ila wanhu wa haja hawam'bokele,
kwavija kakala mnzila yochola
Yelusalemu.
54 Wanahina zake wokemigwa
Yakobo na Yohana viwawene vino,
wamuuza, “Mndewa, kolonda tweye
tuukeme moto uhumuluke kulawa
kuulanga wize kuwalukuza kabisa?”
55 Yesu kawahindukila na
kuwakomhokela yolonga, “Hamuiman-
ile loho imulinayo, kwavija
nie, Mwana wa Munhu, sizile
kubananga ugima wa wanhu, ila
kuukombola.”*
56 Abaho, Yesu na wanahina zake
wachola hakiwambo kiyagwe.

Waja Hawalumbile Kuwa Wanahina wa Yesu
(Mat. 8:19-22)

57 Viwakalile wochola mnzila,
munhu imwe kamulongela Yesu,
“Nokusondolela kokose kondauc-
hole.”
58 Yesu kamulongela, “Mbweha
wana mhango, ndege wana mvulu,
ila nie, Mwana wa Munhu, nabule
hanhu ha kutambalika pala jangu.”
59 Yesu kamulongela munhu
iyagwe, “Nisondolele.”
Ija munhu kamwidika, “Mn-
dewa, nileke tanhu nyhole hazike
tataangu.”
60 Yesu kamulongela, “Waleke
wanhu wadanganhike wazike
wadanganhike wayao. Ila gweye
genda ukaupete Undewa wa Mu-
lungu.”
61 Munhu iyagwe kamulongela,
“Mndewa, nokusondolela, ila tanhu
beta nyhole nikalage wanhu wa
hakae yangu.”
62 Ila Yesu kamwidika, “Munhu
yoyose yosonga kulima, abaho,
kolola kuchugu, halumba Muun-
dewa wa Mulungu.”

10

Yesu Kowatuma Wanhu Malongo Saba na Wabili

1 Abaho, Mndewa kawasagula
wanhu wayagwe malongo saba na
wabili,* kawatuma wabiliwabili,
wamulongole wachole m'viwambo
vose na kila hanhu hayalondile
kuchola mwenyego.
2 Kawalongela, “Va kuhuna
vimema, ila wahunaji wadodo. Avo
mpuleni mwene mgunda yawagale
wahunaji wahune vakuja vake.
3 Gendeni! Nowalagiza mweye
kamba wana ng'hondolo mdidale da
mbwizi.

* **9:55** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo uno ulonga ***hamuimanyile loho imulinayo, kwavija nie, Mwana wa Munhu, sizile kubananga ugima wa wanhu, ila kuukombola.*** * **10:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

4 Sambimsole mkwiji ama mkoba
ama ng'hwabasa, sambimmulamse
munhu yoyose mnzila.
5 Muhengila mng'anda yoyose,
longeni, 'Tindiwalo dingile
mng'anda ino.'
6 Kamba munhu yokala mng'anda
ija yahawa mnogela tindiwalo, tindi-
walo dosigala na heyo, na kamba
sio, tindiwalo jenu dowabwelela.
7 Kaleni mng'anda hiyo muja
na kung'wa chochose chondamg-
weleligwe, kwavija wasang'hana
wolondigwa wagweleligwe kitume-
tume chao. Sambimuhamehame
mulawa ng'anda ino mwingila
ng'anda iyagwe.
8 Muhengila mkiwambo chochose
na wanhu wa kiwambo kija wa-
hawabokela, dieni chochose chon-
dawawagweleleni.
9 Wahonyeni watamu wa mki-
wambo kija na muwalongele wanhu
wa kiwambo kija, 'Undewa wa Mu-
lungu uwakwenhukila.'
10 Ila muhengila mkiwambo,
na wanhu wa kiwambo kija
hawawabokele, laweni gendeni
mnzila za mkiwambo kija mulonge,
11 'Timbwisi da kiwambo chenu
dinanahile mmagulu getu todi-
hangusa diwabwelele. Ila vi-
manyeni Undewa wa Mulungu
uwakwenhukila.'
12 Nowalongela, mdizua da inh-
aguso vobuha wanhu wa kiwambo
cha Sodoma kwazaganya nhaguso
yake kubanza wanhu wa kiwambo
kija."

Viwambo Vilemile Kutogola Mbuli za Mulungu (Mat. 11:20-24)

13 "Kojona, Kolazini! Kojona, Beti-
saida! Mizonza itendigwe kumwenu
ihatendigwe Tilo na Sidoni, wanhu
wa haja mwaka wahakalile hasi na
kuvala magunia na kuitila mitozi
kulagusa kamba waleka vilozo vao.
14 Mdizua da inhaguso, Mulungu
kozonela bazi isi za Tilo na Sidoni
kubanza mweye.
15 Na gweye, Kapenaumu!
Kolonda kukiinula mwenyego
uchana kuulanga? Kokwasigwa hasi
kuzimu!"
16 Abaho, Yesu kawalongela
wanahina zake, "Munhu yoyose ya-
hawategeleza mweye konitegeleza
nie. Na munhu yoyose yahawalema
mweye konilema nie. Na munhu
yoyose yahanilema nie komulema
ija yanhumile."

Wanahina Malongo Saba na Wabili Wobwela

17 Waja iwanahina malongo saba
na wabili† wabwela wodeng'ha
ng'hani, wolonga, "Mndewa,
hata vinyamkela wotuhulika vi-
tuwakomhokele mditwaga jako!"
18 Yesu kawalongela, "Nimona
Mwenembago yolagala kamba
mwemwe kulawa kuulanga.
19 Tegelezeni! Niwagweleleni
udaho wa kuwabojaga nyoka na
inge na kuzihuma mhiko zose za
Mwenembago, na haduhu kinhu
chochose chondakiwalumize.
20 Ila sambimdeng'he kwav-
ija vinyamkela vowowafugamila
mavindi, ila mdeng'he kwavija
matwaga genu gandikwa kuulanga."

Yesu Kodeng'helela (Mat. 11:25-27; 13:16-17)

21 Kipigiti kija Yesu kuno
yamemile deng'ho da Loho wa Mu-
lungu kalonga, "Nokuheweza, Tata,
Mndewa wa kuulanga na muisi!
Kwavija mbuli zino kuwafisa wa-
bala na wasomile na kuwagubulila
wana wadodo. Ona, Tata, vino vivo
vikunogele."
22 Abaho, kalonga, "Tataangu
kangwelela nie vinhu vose. Haduhu
munhu yomtanga Mwana, ila Tata,
na haduhu munhu yomtanga Tata,
ila Mwana, na ayo Mwana yaasagule
kumgubula Tata kumwake."

† **10:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zolonga ***malongo saba.***

23 Abaho, Yesu kawahindukila
wanahina zake na kuwalongela
kinyele, “Muna mhome ng'hani mw-
eye kuzona mbuli zino zimzona!
24 Nowalongeleni, wahokozi
bwando na wandewa wasulukila
kugona gano gomgona mweye, ila
hawagonile, na wasulukila kugahu-
lika gano gomuhulika mweye, ila
hawagahulike.”

Hala da Msamalia Yali na Moyo Unogile

25 Abaho, mfundiza Malagizo ga
Musa kakwenhuka behi na Yesu,
kageza kumwikila kitega, kamuuza,
“Mkulufunzi, nhende choni kileka
ningile muugima wa digunge?”
26 Yesu kamulongela, “Nyandiko
Zing'alile zolongaze? Gweye kozis-
maze?”
27 Ija imunhu kedika, “Mnogele
Mndewa Mulungu wako na moyo
wako wose, na loho yako yose,
na mhiko zako zose, na nzonzi
zako zose, na mnogele munhu wa
habehi nagwe kamba vuukiinogela
mwenyego.”
28 Yesu kamulongela, “Kulonga
goya, tenda vino avo kokwingila
muugima wa digunge.”
29 Ila ija imfundiza Malagizo ga
Musa kalonda kuilagusa kamba
kakimanya kija chayakalile youza,
kamuuza Yesu, “Munhu wa habehi
yangu iyo yalihi?”
30 Yesu kamulongela, “Munhu
imwe kakala yohumuluka kulawa
Yelusalemu kachola Yeliko, mi-
bokonyi im'vamhila, im'bokonya
vinhu vake vose, abaho, wamtoa
ng'hani, wamuleka behi na kudan-
ganhika.
31 Baho kalawila mkulu wa nham-
biko imwe kahumuluka mnzila ija,
viyamuwene ija imunhu, kaku-
luguta, kagendelela na mwanza
wake.
32 Vivija mnzila ija kabita Mu-
lawi, kamkwenhukila, kamulola,
abaho, kakuluguta, kagendelela na
mwanza wake.
33 Ila Msamalia yakalile yobita
nzila ija kavika hayali munhu ija,
viyamuwene, kamonela bazi.
34 Kamkwenhukila, kamgela
mavuta na divai m'vilonda vake,
na kumfungiliza ivilonda, abaho,
kamkweleza mkihongwe wake
kamgala kung'anda ya wahenza
kumuguza.
35 Imitondo iyagwe kalava vi-
danga vibili va hela, kamgwelela ija
imwimilizi wa ing'anda ya wahenza.
Kamulongela, ‘Muguze, nihabwela,
nokuliha kinhu chochose chuulavile
sama yake.’ ”
36 Baho Yesu kalonga, “Kokonaze,
yalihi muwanhu wano wadatu yali
munhu wa habehi wa munhu ija
yavamhilwe na mibokonyi?”
37 Ija imfundiza Malagizo ga Musa
kamwidika, “Ija yamonele bazi.”
Yesu kalonga, “Genda ukatende
kamba avo.”

Yesu Kowatembelela Mata na Maliamu

38 Yesu na wanahina zake vi-
wakalile wochola mnzila, wavika
hakiwambo kimwe. Mtwanzi imwe
yokemigwa Mata kam'bokela hakae
yake.
39 Kakala na lumbu jake
yokemigwa Maliamu yakalile ham-
agulu ga Mndewa, yotegeleza gaja
goyolonga.
40 Avo Mata kakala yogaya na
sang'hano zose, avo keza ha Yesu ka-
mulongela, “Mndewa, huvona vino
lumbu jangu voyonilekela nitende
sang'hano zose nene niiyeka? Mu-
longele yeze kunitaza.”
41 Ila Mndewa kamwidika, yo-
longa, “Gweye Mata, gweye Mata!
Kohunganika na kugaya m'vinhu
bwando,
42 ila kinhu kimwe kilondigwa.
Maliamu kasagula kinhu hicho, na
havidahika kusegezwa kumwake.”

11

Yesu Kofundiza Kutambika (Mat. 6:9-13; 7:7-11)

1 Zua dimwe Yesu kakala yotambika hanhu hamwe. Viyeshile kutambika, mwanahina wake imwe kamulongela, “Mndewa, tufundize kutambika kamba Yohana viyawafundize wanahina zake.”

2 Yesu kawalongela, “Muhatambika, longeni vino,

‘Tata,*
twaga jako diyenzigwe,
undewa wako wize,
3 utugwelele mandia getu ga kila zua,
4 ugele kumgongo vilozo vetu,
kwavija na tweye towagela kumgongo awo wotutendela gehile,
na sambiutugele mkugezigwa.’ ”

5 Yesu kawalongela wanahina zake, “Tutende munhu imwe mmwanza wenu yachole hang'anda ya mbwigaake ikilo kikulu yolonga, ‘Mbwigaangu, ng'halizi mikate midatu,
6 kwavija mbwigaangu ka mmwanza kabitila hang'anda yangu, na nabule mandia ga kumgwaa!’
7 Na mbwigaako yakwidike yali mng'anda, ‘Sambiungaze! Lwivi luhindigwa lwisha, nie na wanangu twa mulusazi. Sidaha kwinuka nikugwelele kinhu chochose.’
8 Nowalongela, hata kamba henuka yakugwelele umkate, kwavija gweye kwa mbwigaake, kokwinuka na kokugwelela kila kinhu kwavija hukonile kinyala kupula ubwelela.

9 “Avo nowalongeleni puleni, mogweleligwa. Zahileni, movumbula. Toeni hodi, movugulilwa.
10 Kwavija yoyose yopula kogweleligwa, na yoyose yozahila kovumbula, na yoyose yotoa hodi kovugulilwa.
11 Vino hana tata yalihi kumwenu, mwanage yahampula somba yomgwaa nyoka?
12 Ama yahampula finga yomgwaa inge?
13 Ihawa mweye mtenda mbuli zihile, movitanga kuwagwelela wanenu vinhu vinogile, avo, Tata wenu wa kuulanga kabanza ng'hani kuwagwelela Loho wa Mulungu waja wose wompula!”

Yesu na Belizebuli (Mat. 12:22-30; Mlk. 3:20-27)

14 Yesu kakala yomuwinga kinyamkela yamtendile munhu yawe bubui, na ikinyamkela viyalawile, munhu ija kasonga kulonga, dale da wanhu dikanganya.
15 Ila wanhu wayagwe walonga, “Kowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, mkulu wa vinyamkela.”
16 Wayagwe walonda kumwikila vitega Yesu, avo wamulonda yatende mzonza yoneke kamba udaho wake ulawa kuulanga.
17 Ila Yesu kagatanga gaja gowokala wogelegeza, avo kawalongela, “Undewa wowose uhaigola wenyego kwa wenyego wopwililika, na kamba mulango uhaigola wenyego wogwa.
18 Kamba Mwenembago yahaigola mwenyego, undewa wake wokwimaze? Nolonga gano kwavija molonga kamba nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli.
19 Kamba nie nowinga vinyamkela na udaho wa Belizebuli, wanenu wowinga vinyamkela na udaho ulihi? Avo wanenu wowa watagusa wenu.
20 Ila kamba nowinga vinyamkela na mhiko za Mulungu, togoleni kamba Undewa wa Mulungu uwavikila.”
21 Munhu yali na mhiko, yehemiliza ng'anda yake na via vake va kuiimilizila, vinhu vake vose havibigwa.
22 Ila munhu yali na mhiko kubanza heyo yaham'vamhila na kumuhuma, kom'bokonya via vake vose va kuiimilizila voyokala

* **11:2** Nyandiko ziyagwe za umwaka zongeza *uli kuulanga.*

yotamanila na kupwililisa vinhu vayebile.
23 “Munhu yoyose yalekile kuwa hamoja na nie, konibeza, na munhu yoyose yalekile kukunzanya na nie, kopwililisa.

Kinyamkela Voyobwela (Mat. 12:43-45)

24 “Kinyamkela yahamulawa munhu, kochola hanhu halibule mazi yozahila hanhu ha kuhumula. Kamba honile hanhu, kokiilongela mwenyego, ‘Nobwela hang'anda yangu.’
25 Avo kobwela koivika ng'anda ifagiligwe na kuhambigwa.
26 Abaho, kochola kuwasola vinyamkela wayagwe saba wehile kubanza heyo mwenyego, wokwiza na kumwingila. Avo hali ya munhu ija yokwiha ng'hani kubanza viyakalile haichanduso.”

Deng'ho da Kweli

27 Yesu viyalongile gano, mtwanzi imwe kenula dizwi kalonga, “Kamota ng'hani mtwanzi ija yakulelile na yakukong'heze.”
28 Yesu kamulongela, “Wamota ng'haning'hani wanhu waja wotegeleza mbuli za Mulungu na kuzitogola.”

Wanhu Wolonda Wone Mzonza (Mat. 12:38-42)

29 Wanhu viwammemele womzunguluka Yesu, kasonga kulonga, “Wanhu wa mulelo wihile wozahila kilaguso! Hawagweleligwa kilaguso, ila kilaguso cha Yona.
30 Kamba vija Yona viyakalile kilaguso cha wanhu wa Ninawi, avo nie, Mwana wa Munhu, nowa kilaguso cha wanhu wa mazua gano.
31 Hana dizua da nhaguso Malikia wa Sheba kokwima na kuwatagusa wanhu wa mulelo uno, kwavija kachola mwanza mtali kulawa muisi yake keza kutegeleza mafundo gali na ng'hungwe ga Mndewa Selemani, avo nowalongeleni hano hana munhu mkulu kubanza Selemani.
32 Hana idizua da nhaguso wanhu wa Ninawi vivija wokwima haja hamoja na mweye na wowatagusa mweye, kwavija viwahulike Yona yopeta mbuli za Mulungu, waleka vilozo vao, avo nowalongeleni hano hana munhu mkulu kubanza Yona!

Kiwenge cha Lukuli (Mat. 5:15; 6:22-23)

33 “Haduhu munhu yobwinha kiwenge, abaho, yakifise ama yakigubike na kiteleko, ila kokika uchana hakingolobweda wanhu wehengila mng'anda wone mulangaza.
34 Kiwenge cha lukuli lwako meso gako. Kamba meso gako gahawa magima, lukuli lwako lose lowa na mulangaza, ila meso gako gahabanangika, lukuli lwako lose lowa mziza.
35 Teganyeni, mulangaza uli mmwenu sambiuwe ziza.
36 Ihawa lukuli lwako lose luna mulangaza, bila kuleka hanhu mziza, avo lukuli lose lomulika, kamba vija kiwenge vikikumulikila na mulangaza wake.”

Yesu Kowatagusa Mafalisayo na Wafundiza Malagizo ga Musa (Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

37 Yesu viyeshile kulonga, Mfalisayo imwe kamgoneka yachole kumwake yakaje hamoja na heyo, avo kachola, kengila mng'anda kakala hasi yaje.
38 Ija Imfalisayo kakanganya viyawene kamba Yesu hasonga kusungusa makono kipigiti yahalonda kuja mandia.
39 Avo Mndewa kamulongela, “Mweye Mafalisayo mosungusa hanze ya ikikasi na ichano, ila mgati yenu mmema ubokonyi na wiho.
40 Wabozi mweye! Avino si heyo Mulungu yatendile hanze vivija katenda na mgati?
41 Avo wagweleleni wakumbulu vinhu vili mchano na mkikasi, avo kila kinhu chong'ala kumwenu.
42 “Mojona Mafalisayo! Molava zaka ya matepo ga kulungila mandia na mboga ziyagwe, ila

muleka kutenda ganogile mwa wanhu na kumnogela Mulungu. Molondigwa mtende gano tanhu, na sambimuleke gayagwe.

43 “Mojona Mafalisayo! Kwavija molonda kukala m'vigoda va haulongozi muna izing'anda za nhambiko na kulamswa m'vigenge va wanhu.
44 Mojona! Kwavija mweye mwa kamba mapanga galibule viguzo wanhu wogabojaga bila kuvimanya.”

45 Mfundiza imwe wa Malagizo ga Musa kamulongela Yesu, “Mkulufunzi, uhalonga avo, kotuliga na tweye!”

46 Yesu kamulongela, “Vivija na mweye wafundiza Malagizo ga Musa, mojona! Kwavija mowadikwa wanhu mibahasha haidahika kupapika, kuno mweye wenyego hamgolosa hata kidole kuwataza.
47 Mojona! Kwavija mogazengela goya mapanga ga wahokozi, wawaja wakomigwe na wahenga zenu.
48 Avo mwemwe wenyego motogola gaja gawatendile wahenga zenu. Wawakoma wahokozi, na mweye mogazengela mapanga gao.
49 Avo sama ya mbuli ino, Ng'hungwe ya Mulungu ilonga, ‘Nowagalila wahokozi na watumigwa, wayagwe wowakoma na wayagwe wowagaza ng'hani.’
50 Avo wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama ya wahokozi wose wakomigwe songela isi vilumbigwe,
51 songela kukomigwa kwa Abeli mbaka kukomigwa kwa Zakalia, yakomigwe hagatigati ya ikilingo cha kulavila nhosa na Hanhu Hang'alile. Ona, nowalongela, wanhu wa mulelo uno wotaguswa sama ya kuwakoma wanhu wano wose!

52 “Mojona mweye wafundiza Malagizo ga Musa! Kwavija mkisola kivugulilo cha ulwivi lwa ilimu ya kuzimanyila mbuli, mweye wenyego hamwingila, na waja wolonda kwingila mowazuila!”

53 Yesu viyalawile muja, wafundiza Malagizo ga Musa na Mafalisayo wasonga kum'beza na lusango na kumuuza mbuli bwando,
54 wompelemba giladi kamba yahalonga gehile, wamnamate.

12

Yesu Kowazuma Videlenya (Mat. 10:26-27)

1 Wanhu bwando walibule mheta viwakiilundize hamoja, mbaka wakala wokiibojaga, tanhu Yesu kasonga kulonga na wanahina zake, “Iteganyeni na mela da Mafalisayo, nolonga udelenya wao.
2 Haduhu kinhu chochose kigubikwe chondakileke kugubulwa, ama kifisigwe chondakileke kutangigwa.
3 Avo mina, chochose chumulongile mziza, chohulikwa mmulangaza, na chochose chumnyong'onye mwiyeka mgati dihindigwe, chopetigwa mwa wanhu wose.

Yolondigwa Kudumbigwa (Mat. 10:28-31)

4 “Nowalongeleni, mweye wambwiga zangu, sambimuwadumbe awo wokoma ulukuli, abaho, hawadaha kutenda kinhu chochose kiyagwe.
5 Ila nowalagusila wa kumdumba, mdumbeni Mulungu kwavija Mulungu yehesha kulukoma ulukuli, kana udaho wa kuwasa mweye kuzimu. Avo, nowalongeleni, ino iyo wa kumdumba!
6 “Vitongwa vitano haviuzigwa na hela ndodo? Ila haduhu hata kitongwa kimwe kiisemwigwa na Mulungu.
7 Ila mweye, hata mheta ya mvili za mmapala genu zitangigwa na Mulungu. Avo sambimdumbe, mweye mzama ng'hani kubanza vitongwa bwando!

Kumtogola ama Kumulema Kilisto
(Mat. 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 "Nowalongela, munhu yoyose yondayanitogole nie hameso ga wanhu kamba ka ng'ambu yangu, nie, Mwana wa Munhu, nomtogola munhu ija hameso ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
9 Ila munhu yoyose yahanilema nie hameso ga wanhu, nie, Mwana wa Munhu, nomulema munhu ija hameso ga wasenga wa Mulungu wa kuulanga.
10 "Munhu yoyose yolonga mbuli za kunibeza nie, Mwana wa Munhu, vodahika kugeligwa kumgongo, ila munhu yoyose yahalonga mbuli za ufukuzi ha Loho wa Mulungu, havidahika kugeligwa kumgongo.
11 "Wahawagala mzing'anda za nhambiko ama ha wandewa ama ha wakulu kuwatagusa, sambimgelegeze avija vondamuigombeleze ama avija vondamulonge.
12 Kwavija Loho wa Mulungu kowafundiza kimulondigwa kulonga mkipigiti hicho."

Hala da Mgoli M'bozi

13 Munhu imwe yakalile mdidale dija kamulongela Yesu, "Mkulufunzi, mulongele mkulu wangu yanigolele uhazi uyatulekele tata wetu."
14 Yesu kamulongela, "Mbwigaangu, yalihi yangwelele nie sang'hano ya kulamula ama kuwagolela vinhu mweye wabili?"
15 Abaho, kawalongela, "Teganyeni, inegeni na sulukila ya namna zose, kwavija ugima wa munhu hauli m'vinhu bwando vayalinavo."
16 Abaho, Yesu kawalongela hala dino, "Kukala na munhu imwe mgoli, yakalile na mgunda ugwisile vakuja bwando.
17 Kasonga kugelegeza munda kwa munda, yolonga, 'Nabule hanhu ha kwika vakuja vangu. Nhendeze?'
18 Abaho, kalonga, 'Nhende vino, nogabomola makano gangu, nizenge makano makulu, avo nokwika vakuja vangu na vinhu vangu vose visigale.
19 Abaho, nokiilongela, "Gweye munhu mwene mhome! Kuna vinhu bwando vinogile vuwikile ngama ya milao bwando, avo uhumule, uje, ung'we, na udeng'he!" '
20 Ila Mulungu kamulongela, 'M'bozi gweye! Ikilo ya lelo ugima wako wolondigwa, avo vinhu vino vose vuuilundikizile vowa va yalihi!' "
21 Yesu kamambukiza yolonga, "Vino vivo vondaiwe mwa munhu yoyose yokiilundikizila mwenyego vinhu, ila hameso ga Mulungu kabule kinhu."

Mtamanile Mulungu
(Mat. 6:25-34)

22 Abaho, Yesu kawalongela wanahina zake, "Avo, nowalongela, sambimuigazile ugima wenu, muje choni, ama ng'huli zenu, m'vale choni.
23 Kwavija ugima uzama kubanza mandia, na lukuli luzama kubanza vivalo.
24 Waloleni mabondwa, hawahanda mbeyu ama kuhuna vakuja, wabule makano gogose, ila Mulungu kowagwelela mandia! Mweye mzama ng'hani kubanza ndege.
25 Yalihi kumwenu mkuigaza ng'hani mmoyo, yodaha kongeza hata zua dimwe muugima wake?
26 Kamba hamdaha kutenda kinhu kidodo kamba kino, habali muigazila vinhu viyagwe?
27 Loleni malua ga mmuhulo vigokula, hagasang'hanika ama kuitendela vivalo. Ila nowalongela, hata Selemani na mali gake gose hawile na vivalo vinogile kamba malua gano.
28 Kamba Mulungu koivaza mijani ya mmuhulo ikoneka lelo na mayo yokwasigwa na kusomigwa, habanza ng'hani kuwavaza mweye? Mweye wanhu muli na nhamanila ndodo!

29 “Avo sambimgaye mmioyo
yenu, kamba moja choni, ama
mong'wa choni, na sambimdungwe-
dungwe sama ya mbuli zino.
30 Kwavija Wamhazi wa ulumwengu
uno wawo wozigelegeza ng'hani
mbuli kamba zino, ila mweye, Tata
wenu kovitanga kamba movilonda
vinhu vino.
31 Ila uzahileni Undewa wa Mu-
lungu, na gano gose mogweleligwa.

Mali Kuulanga (Mat. 6:19-21)

32 “Sambimdumbe, mweye dale
dodo, kwavija Tata wenu kanogelwa
kuwagwelela mweye Undewa wake.
33 Guzeni vimulinavo zihela
muwagwelele wakumbulu. Iten-
deleni wenyego mkwiji wa hela
haulalaga, mwike mali genu kuu-
langa, aho mali genu hagahunguka,
kwavija haduhu wabavi won-
dawakwenhukile ama vimhungu
vondavibanange.
34 Kwavija mali gako hagali na
moyo wako baho hondaukale.

Watumigwa Wali Meso

35 “Kaleni meso na jojose don-
dadize, toeni lupati, na kubwinha
viwenge venu,
36 kamba watumigwa wom'beta
mndewa wao yobwela kulawa ku-
lusona lwa zengele. Avija yob-
wela na kubwenga ulwivi, hima
wom'vugulila.
37 Wodeng'ha ng'hani watumigwa
waja mndewa wao vondayabwele
yahawavika wameso, waisasale!
Nowalongela ikweli, koisasala,
na kuwalongela wakale hasi na
kuwasang'hanikila.
38 Wodeng'ha ng'hani watumigwa
waja kamba yahawavika waisasale,
hata kamba yeheza ikilo kikulu ama
nzogolo zikwika.
39 Muitange goya mbuli ino,
kamba mwene ng'anda yahaki-
manyile kipigiti m'bavi chondayeze,
sambiyaileke ng'anda yake ituligwe.
40 Vivija na mweye muisasale,
kwavija nie, Mwana wa Munhu,
nokwiza mkipigiti hamkitamanile.”

Mtumigwa Yalibule Uzenzeleganye na Mtumigwa Mzenzeleganye (Mat. 24:45-51)

41 Petulo kalonga, “Mndewa, hala
dino kotulongela tweye twiyeka,
ama kowalongela na wanhu wose?”
42 Mndewa kamulongela, “Yalihi
mtumigwa ija yalibule uzenzele-
ganye, yali m'bala, mkulu wake
yondayamwike yawe mkulu wa
watumigwa zake wayagwe, giladi
yawagwelele mandia mkipigiti kilo-
ndigwa?
43 Kodeng'ha ng'hani mtumigwa
ija mkulu wake yahabwela ukae,
yaham'vika yotenda vino.
44 Nowalongela ikweli, mkulu
ija komtenda mtumigwa ija yawe
mkulu wa mali gake gose.
45 Ila kamba mtumigwa ija yaha-
longa mmoyo wake, ‘Mkulu wangu
kokawa ng'hani kubwela,’ na ku-
songa kuwatoa watumigwa wayage
wakitwanzi na wakimbigalo na kuja
na kung'wa na kukoligwa,
46 mkulu ija kobwela mdizua
mtumigwa ija haditamanile na
kipigiti hakitangile. Mkulu ija
komkanha mtumigwa ija vidan-
gavidanga na kumwika hamoja na
walibule nhamanila.
47 “Mtumigwa ija yovimanya vija
voyolondigwa yatende na mkulu
wake ila hakiisasala, ama hatenda
gaja goyolonda mkulu wake, mtu-
migwa ija kolimbwa ng'hani.
48 Ila kamba mtumigwa ija
hagatangile gaja mkulu wake goy-
olonda, na kutenda kinhu kimulum-
bile kulimbwa, kolimbwa hadodo.
Munhu yagweleligwe vinhu
bwando, kumwake volondigwa
vinhu bwando. Na munhu yag-
weleligwe vinhu bwando ng'hani,
kumwake volondigwa vinhu
bwando ng'hani.

Yesu Keza Kugala Mbagu (Mat. 10:34-36)

49 “Niza kubwinha moto muisi,
vinilondile wakile umalile!
50 Nna ubatizo nolondigwa ni-
ubokele, nogaya ng'hani mbaka von-
daumale!
51 Mwagiza niza kugala tindiwalo
muisi? Si vivo, sigalile tindiwalo ila
uhasanyi.
52 Songela lelo na kugendelela,
mulango wa wanhu watano woki-
ihasanya, wadatu kwa wabili na
wabili kwa wadatu.
53 Watata wokiihasanya na wana
zao, na wana wokiihasanya na
watata zao, wakinamama woki-
ihasanya na wandele zao, na wan-
dele wokiihasanya na wamama zao,
wamama mkwe wokiihasanya na
wakemwana zao, na wakemwana
wokiihasanya na wamama mkwe
zao.”

Kuutanga Msimu (Mat. 16:2-3)

54 Kabili Yesu kawalongela
wanhu, “Muhajona wingu dilawilila
ng'ambu ya uswelo wa zua, molonga
mvula konda kutoa, na kweli kotoa.
55 Na muhajona beho dilawilila
kusi, molonga zua dobatuka lelo, na
kweli dobatuka.
56 Videlenya mweye! Modaha ku-
tapita gaja gokoneka kuulanga na
muisi. Habali hamtanga kukitapita
kipigiti kino?

Ilumbe na Mdumuka Wako (Mat. 5:25-26)

57 “Habali hamdaha kuilamula
wenyego mtende mbuli zinogile?
58 Iyohe ng'hani kuilumba na
munhu yokugala ha mulamula
kipigiti mng'hali mnzila, kamba
hutendile avo kokukwekwesa yaku-
vikize ha mulamula, na mulamula
yakugele mmakono ga wemilizi, na
wemilizi wakugele mkifungo.
59 Nokulongela hulawa himo
mbaka ulihe shilingi ya ikimambuk-
izo.”

13

Lekeni Vilozo Venu Bule Mofa

1 Kipigiti kija wanhu wayagwe
wakalile haja wamulongela Yesu
mbuli ya Wagalilaya wakomigwe na
Pilato viwakalile womulavila Mu-
lungu nhosa zao.
2 Yesu kawauza, “Kwavija Wa-
galilaya waja wakomigwa kamba
vija, mokwagiza wakala walozile
ng'hani kubanza Wagalilaya wose?
3 Si vivo! Na nowalongela,
kamba hamulekile vilozo venu, mw-
eye mose modanganhika kamba vi-
wadanganhike wano.
4 Ama mowagesaze waja wanhu
longo dimwe na wanane wala-
galilwe na ulingo kuja Siloamu?
Mokwagiza kamba wakala walozile
ng'hani kubanza wanhu wose
wokala Yelusalemu?
5 Si vivo! Na nowalongela,
kamba hamulekile vilozo venu, mw-
eye mose modanganhika kamba vi-
wadanganhike wano.”

Hala da Mtini Haulelaga

6 Abaho, Yesu kawalongela hala
dino, “Kukala na munhu imwe
yakalile na mtini uhandigwe muna
umgunda wake wa mizabibu. Ka-
chola kuzahila mujo muja mumtini
ila havikile kinhu.
7 Avo kamulongela imulimi wa
umgunda, ‘Lola! Mulao wa ikadatu
uno nikwiza kuzahila mujo mumtini
uno na sipata kinhu. Uukanhe!
Habali uibananga isi bule?’
8 Ija imulimi kamulongela, ‘Mn-
dewa, uleke tanhu mulao umwe,
niutifulile nizunguluka disina,
abaho, niwikile mboji.
9 Abaho, mulao uyagwe kamba
uhalela, vonoga. Ila kamba
haulelile, leka uukanhe.’ ”

Yesu Komuhonya Mtwanzi Imwe Mdizua da Mhumulo

10 Zua dimwe da Mhumulo, Yesu
kakala yofundiza mng'anda ya
nhambiko.
11 Na haja kukala na mtwanzi
yalemazwe na kinyamkela mmilao
longo dimwe na minane. Kakala
yabongomale na hadahile kugoloka
hata kidogo.

12 Yesu viyamonile, kamkema
haulongozi, kamulongela, “Mama,
utamu wako uhona!”
13 Kamwikila makono gake, na
bahaja kagoloka na kusonga ku-
muyenzi Mulungu.
14 Ila mkulu wa ing'anda ya
nhambiko kona lusango kwavija
Yesu kahonya Mdizua da Mhu-
mulo, avo kenula dizwi yowalon-
gela wanhu, “Hana mazua sita
gamulondigwa kusang'hanika, izoni
kuhonyigwa mmazua higo, ila sam-
bimwize kuhonyigwa Mdizua da
Mhumulo!”
15 Mndewa kamwidika yolonga,
“Mweye videlenya! Hana munhu
yoyose mmwanza wenu yoleka
kumfungula ng'ombe wake ama
mhunda wake yalawe mdikonhi
yamgale kung'wa mazi Mdizua da
Mhumulo?
16 Avo mtwanzi ino yali wa lukolo
lwa Ablaham, Mwenembago yam-
bongomaze mmilao longo dimwe na
minane, sambiyahonyigwe Mdizua
da Mhumulo?”
17 Mbuli zake ziwatenda wadu-
muka zake wone kinyala, ila wanhu
wayagwe wadeng'helela mbuli zose
za mkanganyo zayatendile.

Hala da Mbeyu ya Haladali (Mat. 13:31-32; Mlk. 4:30-32)

18 Yesu kauza, “Undewa wa Mu-
lungu ulinga na kinhu kilihi? Ni-
ulinge na kinhu chaki?
19 Ulinga kamba mbeyu ya hal-
adali, yaaisolile munhu na kuihanda
mkihati chake. Ikula na kugaluka
kamba m'biki, na ndege wazenga
mvulu zao mmatambi gake.”

Hala da Mela (Mat. 13:33)

20 Kabili Yesu kauza, “Undewa wa
Mulungu niulinge na kinhu chaki?
21 Ulinga na mela diyasolile mt-
wanzi na kuditibuliza muna ivibaba
vidatu va usage mbaka tonge jose
dilulumuka.”

Lwivi Lusisili (Mat. 7:13-14, 21-23)

22 Yesu kagendelela na mwanza
wake yochola Yelusalemu, yobitila
mmiwambo na m'viwambo yowa-
fundiza wanhu.
23 Munhu imwe kamuuza, “Mn-
dewa, wanhu wadodo iwo won-
dawakomboligwe?”

Yesu kawalongela,

24 “Iyoheni kwingila mkubitila
mulwivi luli lusisili, kwavija nowa-
longela, wanhu bwando wogeza
kwingila, ila hawadaha.
25 Mwene ng'anda vondayenuke
na kuhinda ulwivi, abaho, mw-
eye mokwima hanze na kusonga
kubwenga ulwivi na kulonga, ‘Mn-
dewa, tuvugulile ulwivi!’ Na heyo
kowalongela, ‘Siwatangile mweye
na sikutangile kumulawa!’
26 Abaho, momulongela, ‘Tuja na
kung'wa nagwe, na kutufundiza
m'viwambo vetu!’
27 Ila heyo kowalongela, ‘Si-
watangile mweye na sikutangile ku-
mulawa, segeleni hano hamwangu,
mweye mose watenda gehile!’
28 Aho hondahawe na kililo na
kugegedula meno vondamuwone
Ablaham na Isaka na Yakobo na
wahokozi wose wa Kuundewa wa
Mulungu, ila mweye mokwasigwa
hanze.
29 Wanhu wokwiza kulawa
ng'ambu zose za ulumwengu na
kukala hasi waje kulusona lwa
Kuundewa wa Mulungu.
30 Kweli, wanhu wayagwe wali
kuchugu wowa haulongozi, na
wanhu wayagwe wali haulongozi
wowa kuchugu.”

Yesu Koilililа Yelusalemu (Mat. 23:37-39)

31 Kipigiti kikija Mafalisayo wam-
cholela Yesu wamulongela, “Segela
hano uchole hanhu hayagwe,
kwavija Helode Antipa konda
kukukoma.”
32 Yesu kawalongela, “Gendeni
mkamulongele mbweha ija, ‘Lelo
na mayo nowinga vinyamkela na
kuhonya wanhu, na zua da ikadatu
nokwishiliza sang'hano yangu.’

33 Nolondigwa nigendelele na
mwanza wangu, lelo, mayo, na
kisindo. Havidahika muhokozi ku-
danganhikila hanze ya Yelusalemu.
34 “Yelusalemu! Yelusalemu!
Gweye uwakoma wahokozi na
kuwatoa na mibwe waja watu-
migwe kumwako! Mianza mingahi
nilonda kuwakunzanya hamoja
wanago kamba nguku viyowafa-
gatila wanage hasi ya mbawa zake,
ila hutogole!
35 Avo lola ng'anda yako
yolekigwa. Nokulongela, hunyona
nie kabili mbaka vondaulonge,
‘Kamota ayo yokwiza mditwaga da
Mndewa.’ ”

14

Yesu Komuhonya Mtamu wa Kuvuha Lukuli

1 Zua dimwe da Mhumulo Yesu
kachola kuja mandia kung'anda ya
mkulu imwe wa Mafalisayo, wanhu
wakala womulola goya.
2 Haulongozi wake kukala na
munhu yali na utamu wa kuvuha
lukuli.
3 Yesu kawauza wafundiza Malag-
izo ga Musa na Mafalisayo, yolonga,
“Malagizo getu gotutogoza kuhonya
Mdizua da Mhumulo, ama gotu-
gomesa?”
4 Ila hewo hawalongile kinhu cho-
chose. Yesu kamgoga ija imunhu ka-
muhonya, abaho, kamuleka yachole
na zake.
5 Abaho, kawalongela, “Yalihi
mmwanza wenu mwanage ama
ng'ombe wake yehengila mdisima,
yondayaleke kumulava mbwisa
Mdizua da Mhumulo?”
6 Ila hewo wanyamala.

Wende na Moyo Kunoga

7 Yesu kawona avija wahenza
wayagwe viwokala wosagula
ivigoda va haulongozi, avo kawa-
longela wanhu wose hala dino,
8 “Munhu yahakugoneka halu-
sona lwa zengele, sambiukale
m'vigoda va haulongozi. Ihalawila
kagonekigwa munhu yali na twaga
kubanza gweye yeheza,
9 na mwenekae wenu, yawag-
oneke gweye na heyo, kokwiza na
kukulongela, ‘Mnegele ino yakale
hano.’ Avo vivo vondausegele kuno
ukona kinyala uikunyate uchola
kukala kuchugu.
10 Ila uhagonekigwa hanhu, genda
ukakale kigoda cha kuchugu, avo
mwenekae wenu kokwiza hauli na
kulonga, ‘Izo kuno kuulongozi, mb-
wigaangu, ukale hanhu hanogile.’
Dino dokugwaa kituno hameso ga
wahenza wose.
11 Kwavija munhu yoyose yoki-
ituniza mwenyego kobwezwa hasi,
na ayo yoibweza hasi mwenyego
kotunizwa.”

12 Abaho, Yesu kamulongela
mwenekae wake, “Mana uwag-
omela wanhu mandia ga imisi
ama mandia ga ichungulo, sambi-
uwagoneke wambwiga zako ama
wandugu zako ama wanhu wa
lukolo lwako ama wanhu wa habehi
yako wali wagoli, kwavija na hewo
kwiza wokugoneka, mkutenda vino
kolihigwa gaja gautendile.
13 Uhatenda mandia ga lusona,
wagoneke wakumbulu, mbetem-
bete, walemale ivipindi, na vim-
bugumbugu,
14 na gweye komotezwa kwav-
ija hewo hawadaha kukuliha. Ila
Mulungu kokuliha kuna idizua da
kuzusigwa kwa wanhu walibule
uzenzeleganye.”

Hala da Lusona Lukulu (Mat. 22:1-10)

15 Imwe wa wanhu wakalile na
heyo hameza, kagahulika gaja, ka-
mulongela Yesu, “Kamota ng'hani
munhu ayo yondayaje kulusona
Muundewa wa Mulungu!”

16 Yesu kamulongela, “Kukala
na munhu imwe yatendile lusona
lukulu ng'hani, abaho, kawagoneka
wanhu bwando.

17 Kipigiti cha kuja vikivikile, ka-
mulagiza nyakadala wake yakawa-
longele wahenza zake, ‘Izoni, vinhu
vose visasaligwa vimala!’
18 Ila kila munhu kasonga kulava
uyalazi wake, waichanduso ka-
mulongela ija inyakadala, ‘Nigula
mgunda avo nolondigwa nikaulole,
chonde togola uyalazi wangu.’
19 Waikabili kalonga, ‘Nigula
ng'ombe longo dimwe wa kulimila,
avo nochola kuwageza, chonde
ndeka nyhole.’
20 Iyagwe kalonga, ‘Nisola mt-
wanzi sambi baha, avo sidaha
kwiza.’
21 “Ija inyakadala kabwela, kam-
simulila mbuli zose mkulu wake. Ija
imkulu kagevuzika ng'hani avo ka-
mulongela nyakadala wake, ‘Hima,
genda mzinzila ng'hulu na ndodo
za mkiwambo, ukawagale wakum-
bulu, mbetembete, vimbugumbugu,
na walemale.’
22 Ija inyakadala kamulongela,
‘Mkulu, gaja gose gaulagize ga-
tendigwa, ila hana nafasi isigala.’
23 Avo mkulu ija kamulon-
gela nyakadala wake, ‘Genda
m'balabala ng'hulu na ndodo za
muisi ukawashulutize wanhu wose
weze kwingila giladi ng'anda yangu
imeme.’
24 Nowalongela mweye mose
kamba, ‘Waja wagonekigwe
haichanduso, haduhu hata imwe
yondayalanze vakuja vangu!’ ”

Golondigwa Giladi Uwe Mwanahina wa Kilisto (Mat. 10:37-38)

25 Zua dimwe dale kulu da wanhu
dikala diilongoza na Yesu, kahin-
duka kawalongela,
26 “Munhu yoyose yokwiza
kumwangu, na kuno koleka
kuninogela nie kubanza tataake
na mamaake, na mtwanzi wake,
na wanage, na wandugu zake
na lumbu zake na hata ugima
wake mwenyego, hadaha kuwa
mwanahina wangu.
27 Munhu yoyose yoleka kupapa
msalaba wake na kung'holeleza
hadaha kuwa mwanahina wangu.
28 “Vino yalihi mmwanza wenu
yahalonda kuzenga ulingo, yonday-
aleke kukala hasi tanhu, yalole
kamba kana hela za kwishilizila
sang'hano ija?
29 Kamba hatendile vino,
yahamambukiza umsingi na
kuhumwa kumambukiza, wanhu
wondawone gaja galawilile wom-
seka,
30 wolonga, ‘Munhu ino kasonga
kuzenga ila hadahile kwishilizila
isang'hano.’
31 “Ama mndewa yalihi yochola
kugomba na mndewa iyagwe,
yoleka tanhu kukala na kugelegeza
kamba heyo na asikali zake alufu
longo dimwe kodaha kugomba na
mndewa ija yokwiza kugomba na
heyo yali na asikali alufu malongo
mabili?
32 Kamba ihawa hadaha, kowa-
gala wasenga wakaiting'hane na
ija imndewa iyagwe, wakamgwile
mavindi kulonda tindiwalo kipigiti
yang'hali kutali.”
33 Yesu kamambukiza, “Vivija
haduhu yoyose mmwanza wenu
yodaha kuwa mwanahina wangu
kamba halekile vinhu vake vose
vayalinavo.

Munyu Ubanangike (Mat. 5:13; Mlk. 9:50)

34 “Munyu unoga, ila uhagiza ki-
landu chake, haduhu nzila iyagwe
ya kuutenda unoge kabili.
35 Haunoga kinhu, kwikigwa
mmigunda ama kutibulizwa na
mhugutu, ila wanhu wowasa kunze.
Yali na magwiti na yahulike!”

15

Hala da Ng'hondolo Yapotele (Mat. 18:12-14)

1 Zua dimwe wawila kodi bwando
na wanhu wayagwe wene vilozo
weza kumtegeleza Yesu.
2 Mafalisayo na wafundiza Malag-
izo ga Musa wasonga kutwanganika,

wolonga, “Munhu ino kowabokela
wanhu wali na vilozo na hata kuja
nao!”
3 Avo Yesu kawalongela hala dino.
4 “Tutende munhu imwe
mmwanza wenu kana ng'hondolo
mia, abaho, ng'hondolo imwe
kapotela, kotendaze? Kowaleka
waja iwang'hondolo malongo tisa na
tisa muluwala na kuchola kumza-
hila ija yapotele mbaka yamone.
5 Yahamona, kodeng'helela
ng'hani avo kompapa mmaega
6 na kum'bweza ukae. Abaho,
kowakema hamoja wambwiga zake
na wanhu wa mzing'anda za habehi
na kuwalongela, ‘Nodeng'ha ng'hani
kwavija nimona ng'hondolo wangu
yapotele, avo izoni tudeng'he chose!’
7 Avo nowalongela, kowa na
ndeng'helelo ng'hulu kuulanga avija
munhu imwe yali na vilozo ya-
haleka vilozo vake, kubanza wanhu
malongo tisa na tisa walibule vilozo
na hawalonda kuleka vilozo vao.

Hala da Hela Yagile

8 “Ama tulonge mtwanzi imwe
kana hela* longo dimwe, abaho,
kasa hela imwe, kotendaze? Kob-
winha kiwenge na kufagila ng'anda
yake na kulolesa kila hanhu mbaka
yayone.
9 Yahayona, kowakema hamoja
wambwiga zake na wanhu wa mz-
ing'anda za habehi na kuwalongela,
‘Nodeng'helela ng'hani kwavija niy-
ona ihela inyasile. Izoni tudeng'he
tose!’
10 Avo nowalongela, vivija
wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wodeng'ha avija munhu imwe yali
na vilozo yahaleka vilozo vake.”

Hala da Mwana Yapotele

11 Yesu kagendelela kulonga,
“Kukala na munhu imwe yakalile
na wana wabili wambigalo.
12 Imdodo kamulongela tataake,
‘Tata, ngwelela uhazi wangu sam-
bisambi.’ Avo ija imunhu kawag-
olela mali gake wanage wose wabili.
13 Mkipigiti kiguhi ija imwanage
imdodo kaguza vinhu vake vose,
kasegela hakae na izihela. Kachola
isi ya kutali, ako kwayasile hela zake
mmbuli za mzanyamzanya.
14 Viyamambukize vinhu vose, in-
gila nzala mpamanho muisi ija yose,
avo kasonga kuzahila vinhu vakuja.
15 Avo kachola kusang'hanika ha
munhu imwe mwenekae wa isi ija,
na heyo kamgala kumgunda wake
yakemilize mitumbi.
16 Kasulukila kuigutiza na
mikamhi iidile imitumbi, na haduhu
munhu yamgwelele kinhu chochose.
17 Ngelegeza zinogile vuz-
imwizile, kalonga mmoyo wake,
‘Wasang'hana wangahi wa tataangu
woja na kusigaza, ila nie hano nofa
nzala!
18 Nosegela nibweleganye ha
tataangu nikamulongele, “Tata,
niloza ha Mulungu na hamwako
gweye.
19 Silumbile kukemigwa mwanago,
nitende kamba vija imwe wa
wasang'hana zako.” ’
20 Avo kenuka na kusonga kub-
wela ha tataake.
“Viyakalile yang'hali kutali,
tataake kamona, kamonela bazi, avo
kamkimbilila, abaho, kamkumbatila
na kumnonela.
21 Ija imwana kalonga, ‘Tata,
niloza ha Mulungu na hamwako
gweye. Silumbile kukemigwa
mwanago.’
22 Ila tataake kawakema
nyakadala zake, kalonga, ‘Hima
mgalileni ng'hanzu inogile mum'vaze.
M'vazeni kitindi mkidole chake na
vilatu mmagulu gake.
23 Abaho, gendeni mkamsole
mwanang'ombe yanonile mumch-
inje, na tutende lusona, tudeng'he!
24 Kwavija mwanangu ino kakala
kamba yadanganhike, ila sambi
mgima, kakala yapotele, ila sambi
koneka!’ Avo lusona lusonga.
25 “Kipigiti kikija mwanage
imkulu kakala yobwela kulawa

* **15:8** ***Hela imwe*** ikala iliha sang'hano ya zua dimwe.

kumgunda, mnzila viyakalile behi
na ing'anda, kahulika ngoma na
sing'hino za mvina.
26 Avo kamkema imwe wa
nyakadala, kamuuza, 'Kuna choni?'
27 Ija inyakadala kamulongela,
'Mdodo wako kabwela, na tataako
kachinja mwanang'ombe yanonile
kwavija kabwela yali mpile.'
28 "Ija imwana imkulu kagevuzika
ng'hani mbaka kalema kwingila
mng'anda. Avo tataake kalawa
hanze kamuyalalila yomulonda
yengile mng'anda.
29 Ila heyo kamulongela tataake,
'Lola! Milao ino yose niku-
sang'hanikila sang'hano zako kamba
nyakadala, na siduluke ndagizi zako
zozose. Kungwelela choni? Hung-
welele hata menhe mdodo nhende
lusona na wambwiga zangu!
30 Ila mwanago ino kasa mali gako
gose mkutenda ugoni ndwanga,
abaho, kabwela ukae, komchinjila
mwanang'ombe yanonile!'
31 Tataake kamulongela, 'Mwanangu,
gweye kokala hano na nie mazua
gose, na vinhu vose vinilinavo nie
vako gweye.
32 Avo vinoga tweye tuvine na
kudeng'ha kwavija mdodo wako
kakala kamba yadanganhike, ila
sambi mgima. Kakala yapotele, ila
sambi koneka!' "

16

Hala da Mwimilizi M'bala

1 Yesu kawalongela wanahina
zake, "Kukala na munhu imwe
mgoli yakalile na mwimilizi wa
vinhu vake. Ija imgoli kalon-
geligwa kamba ija imwimilizi kakala
yomung'hunya hela zake,
2 avo kamkema, kamuuza, 'Mbuli
zaki zino zinihulika zikulonga gw-
eye? Ngwelela mheta ya mali gangu
gose gaukalile wimiliza, kwavija hu-
daha tena gweye kuwa mwimilizi
wangu.'
3 Ija imwimilizi kalonga munda
kwa munda, 'Mkulu wangu kolonda
kunisegeza msang'hano yangu.
Nhendeze? Kulima sidaha, na
kupula nokona kinyala.
4 Nikitanga chondanhende! Ni-
hawingigwa kulawa msang'hano
yangu, nopata wambwiga won-
dawanibokele mkae zao.'
5 "Avo kawakema wanhu wose
wakalile wowilwa na ija imgoli
wake, kamuuza waichanduso, 'Kow-
ilwa aki na mkulu wangu?'
6 Na heyo kalonga, 'Madebe mia
mbili ga mavuta ga mizaituni.' Ija
imwimilizi kamulongela, 'Sola cheti
chako, ukale hasi hima wandike
madebe mia.'
7 Abaho, kamuuza iyagwe, 'Na gw-
eye kowilwa aki?' Kalonga, 'Vipeto
mia sita va ngano.' Ija imwim-
ilizi kamulongela, 'Sola cheti chako,
wandike vipeto mia nne na malongo
manane.'
8 "Avo mkulu wa mwimilizi ija
kizenzeleganye kamtogola avija vay-
atendile ubala kamba uja, kwavija
wanhu wa ulumwengu uno wabala
ng'hani mkuzigongomanya mbuli
zao na wayao kubanza wanhu wali
mmulangaza."
9 Yesu kagendelela kulonga,
"Nowalongela, izahilileni wamb-
wiga mkubitila mali ga muu-
lumwengu, avo kamba gehesha,
mobokelwa muna uukazi wa mi-
longo yose.
10 Munhu yoyose yalibule uzen-
zeleganye m'vinhu vidodo, vivija
kowa bule uzenzeleganye m'vinhu
bwando. Na munhu yoyose yali
na uzenzeleganye m'vinhu vidodo,
vivija kowa na uzenzeleganye
m'vinhu bwando.
11 Avo kamba muhawa vizenzel-
eganye mkwimiliza mali ga muu-
lumwengu, yalihi yondayawatogole
kwimiliza mali ga kweli?
12 Na kamba muhawa vizenzele-
ganye m'vinhu va munhu iyagwe,
yalihi yondayaweng'he vinhu venu
wenyego?
13 "Haduhu mtumigwa yodaha
kuwasang'hanikila wakulu wabili,
kwavija komwihila ino na kumno-
gela iyagwe, ama koigoga na imwe

na kum'buhiza iyagwe. Hamdaha kumsang'hanikila Mulungu hamoja na hela."

Mbuli Ziyagwe za Yesu
(Mat. 11:12-13; 5:31-32; Mlk. 10:11-12)

14 Mafalisayo viwahulike gano, wam'beza Yesu kwavija wanogelwa na hela.
15 Yesu kawalongela, "Mweye iwo wanhu mkiitenda muna mioyo inogile mmeso ga wanhu, ila Mulungu koitanga mioyo yenu, kwavija vinhu vigesigwa na wanhu kamba vinoga ng'hani vabule unozi hameso ga Mulungu.
16 "Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi zikala zipetigwa mbaka kipigiti cha Yohana M'batiza, songela aho Usenga Unogile wa Undewa wa Mulungu wopetigwa, na kila munhu kokwingila na mhiko.
17 Ila vibuha ulanga na isi kuyangayuka kubanza kidanga kidodo cha Malagizo ga Musa kusegezwa.
18 "Mbigalo yoyose yahamwasa mtwanzi wake na kusola mtwanzi iyagwe, kotenda ugoni, na munhu yahamsola mtwanzi yasigwe, kotenda ugoni.

Mgoli na Lazalo

19 "Kukala na munhu imwe mgoli yakalile yovala vivalo va zambalau vene hela bwando na kakala yoja goya mazua gose.
20 Vivija kukala na munhu imwe mkumbulu yokemigwa Lazalo, yakalile na vilonda lukuli lugima, yakalile yogaligwa halwivi lwa ija imgoli,
21 yosulukila kuja vakuja vilagale kulawa hameza ya ija imgoli. Hata mibwa iza kumulambita vilonda vake.
22 "Hakimambukizo, ija imkumbulu kadanganhika, kapapigwa na wasenga wa Mulungu wa kuulanga kekigwa behibehi na Ablaham. Vivija ija imgoli na heyo kadanganhika na kazikigwa.
23 Avo akuja kuzimu ija imgoli kakala mumgayo mkulu ng'hani, kenula meso gake hatalitali kamona Ablaham na Lazalo hamgwazo wake.
24 Avo kenula dizwi yolonga, 'Tata Ablaham! Nyonela bazi, mulongele Lazalo yazabike kidole chake mmazi yaluhoze lulimi lwangu, kwavija nie na mumgayo mkulu mmoto uno!'
25 "Ila Ablaham kamulongela, 'Kumbukila tanhu, mwanangu, vuukalile muulumwengu kugweleligwa vinhu vose vinogile, ila Lazalo kagweleligwa vinhu vose vihile. Ila sambi kohozigwa moyo na gweye kogaya.
26 Uhaleka gose gano, hana kolongo kulu dikigwe hagatigati yetu mweye na tweye, giladi waja wolonda kuloka kulawa hano kwiza hamwenu sambiwadahe, na munhu yoyose yolonda kuloka kulawa hiko kwiza kuno sambiyadahe.'
27 Ija imgoli kalonga, 'Basi, tata Ablaham, nokuyalalila, mulagize Lazalo yachole kung'anda ya tataangu,
28 hiko kuna ndugu zangu watano, yakawazume, giladi sambiweze kuno kuli na mgayo!'
29 "Ila Ablaham kamulongela, 'Wandugu zako wana Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi, waleke wazitegeleze hizo vuzilonga.'
30 Ija imgoli kalonga, 'Hivo havitosha, tata Ablaham! Ila munhu yahazuka na kuwacholela, woleka vilozo vao.'
31 Ila Ablaham kalonga, 'Kamba hawazitegeleze Nyandiko za Musa na wahokozi, hawatogola hata kamba munhu yahazuka.' "

17

Kugela Kumgongo Vilozo
(Mat. 18:6-7, 21-22; Mlk. 9:42)

1 Yesu kawalongela wanahina zake, "Mbuli ziwatendaga wanhu

watende vilozo hazilekaga kulawilila, ila kojona ng'hani munhu ija yondayazitende zilawile!
2 Vihamnogele munhu ija yafungigwe msingo dibwe kulu da kusiginhila, abaho, yakasigwe m'bahali kubanza kumtenda imwe wa wanhu wano wadodo kuloza.
3 Avo teganyeni!
"Kamba ndugu yako yahaloza, mkomhokele, yahaleka kuloza, mgele kumgongo.
4 Kamba yahakutendela vilozo mianza saba mdizua dimwe, na mianza yose saba keza kumwako yolonga, 'Nileka,' mgele kumgongo."

Nhamanila

5 Watumigwa wa Kilisto wamulongela Mndewa Yesu, "Tongezele nhamanila yetu."
6 Mndewa kawalongela, "Kamba muhawile na nhamanila ndodo kamba mbeyu ya haladali, muhadahile kuulongela mkuyu uno, 'Ng'ozoka ukaihande m'bahali!' Na uhawahulike.

Sang'hano za Nyakadala

7 "Tulonge munhu imwe mmwanza wenu kana nyakadala wa kumulimila ama kumchungila ng'hondolo. Yahabwela kulawa kumgunda, komulongela nyakadala wake yatende hima yeze kuja mandia?
8 Nokona si vivo! Ila komulongela, 'Nhelekela mandia gangu hima, uisasale unisang'hanikile mbaka niheshiliza kuja na kung'wa, kileka na gweye uje mandia gako.'
9 Avo, komuheweza nyakadala ija avija viyagatendile gaja gayalagizwe?
10 Vivija na mweye! Muhatenda kila kinhu kimulongeligwe mkitende, longeni, 'Tweye twa nyakadala tulibule maliho, tutenda gaja gatulondigwe kutenda tu.' "

Yesu Kowahonya Wanhu Longo Dimwe

11 Yesu viyakalile yochola Yelusalemu, kabitila muimbaka ya isi za Samalia na Galilaya.
12 Viyakalile yokwingila muna ikiwambo kimwe, wanhu longo dimwe wolumwa dikulu wamwizila, wema kutalitali,
13 wenula dizwi wolonga, "Mndewa, Yesu, utonele bazi!"
14 Yesu viyawawene kawalongela, "Gendeni ha iwakulu wa nhambiko wakawalole goya."
Viwakalile wochola mnzila wahona.
15 Munhu imwe mmwanza wao viyonile kahona, kabwela, kenula dizwi yomuyenzi Mulungu.
16 Kamfugamila mavindi Yesu na kumgwaa hewela. Na munhu ija kakala Msamalia.
17 Ila Yesu kauza, "Hawakalile wanhu longo dimwe wahonyigwe? Wakwahi wayagwe tisa?
18 Haduhu hata munhu imwe yabwelile kumuheweza Mulungu ila muhenza ino yeiyeka?"
19 Yesu kamulongela, "Ima wima uchole, nhamanila yako ikuhonya."

Kwiza kwa Undewa wa Mulungu (Mat. 24:23-28, 37-41)

20 Mafalisayo wayagwe wamuuza Yesu, wolonga, "Zua dilihi Undewa wa Mulungu vondawize?"
Heyo kawalongela, "Undewa wa Mulungu hawiza mkoneka na meso.
21 Haduhu munhu yondayalonge, 'Loleni wa hano!' Ama 'Wa haja!' Kwavija Undewa wa Mulungu wa mmwenu."
22 Abaho, kawalongela wanahina zake, "Kipigiti chokwiza vondamusulukile kona zua dondanibwele, nie, Mwana wa Munhu, ila hamujona.
23 Na wanhu wowalongela, 'Loleni kahaja!' ama, 'Loleni kahano!' Ila sambimuwakweleleze.
24 Kamba vija lumwemwe vulumweka kulawa kuulanga na kumwemwesa kulawa ng'ambu ino mbaka ng'ambu ija, avo vivo vondaiwe mdizua dondanize, nie, Mwana wa Munhu.
25 Ila tanhu nolondigwa nigaye ng'hani na kulemigwa na wanhu wa mulelo uno.

26 Kamba viikalile mkipigiti cha
Nuhu vivo vondaiwe mdizua don-
danibwele, nie, Mwana wa Munhu.*
27 Wanhu wose wakala woja na
kung'wa, wosola na kusoligwa,
mbaka zua dija Nuhu viyengile
muisafina,† na mvula ng'hulu
ng'hani itoa na kumemeza mazi na
kuwakoma wanhu wose.
28 Yowa kamba viikalile kipigiti
cha Loti. Wanhu wose wakala
woja na kung'wa, wogula na kuguza,
wohanda na kuzenga,
29 mbaka zua dija Loti viyasegele
wambo da Sodoma, moto na baluti
vihumuluka hasi kulawa kuulanga
na kuwakoma wanhu wose.
30 Vino vivo vondaiwe mdizua
dondanigubuligwe, nie, Mwana wa
Munhu.
31 "Mdizua dija munhu yali kuk-
iswili cha ng'anda yake sambiyahu-
muluke hasi yengile mng'anda yaka-
sole vinhu vake, na munhu yali
kumgunda sambiyabwele ukae.
32 Kumbukileni gam'vikile mt-
wanzi wa Loti!
33 Munhu yoyose yogeza kuukom-
bola ugima wake, kowagiza, na
munhu yoyose yowagiza ugima
wake, koukombola.
34 Nowalongela, ikilo ija wanhu
wabili wowasa mulusazi lumwe,
imwe kosoligwa na imwe kolekigwa.
35 Watwanzi wabili wokomola
ngano hamoja, imwe kosoligwa na
imwe kolekigwa.
36 Wanhu wabili wolima mum-
gunda, imwe kosoligwa na imwe
kolekigwa."‡
37 Wanahina zake wamuuza, "Mn-
dewa, kwahi?"
Yesu kawalongela, "Hohose hauli
mtufi, baho hondawaiting'hanile
vimhungu."

18

Hala da Kizuka na Mulamula

1 Abaho, Yesu kawalongela
hala wanahina zake yowafundiza
kamba wolondigwa kutambika bila
kudonha.
2 Kalonga, "Kukala na mula-
mula mkiwambo kimwe, yakalile
hamdumba Mulungu, na vivija
hawagesa wanhu.
3 Mkiwambo kija kukala na kizuka
yakalile yomwizila mulamula ija
mianza bwando, yolonga, 'Nhaza
mhate kwing'higwa gaja golondigwa
mhate kulawa ha ija yolonda ku-
nizulunza!'
4 Mazua bwando ija imulamula
kalema, ila hakimambukizo kalonga
munda kwa munda, 'Nie simdumba
Mulungu vivija siwagesa wanhu,
5 ila kwavija kizuka ino kongaza
ng'hani, noilola nhaguso yake
yeng'higwe choyolonda. Kamba
sitendile vino, kogendelela kwiza,
hakimambukizo kondonheza
ng'hani!' "
6 Abaho Mndewa kagendelela ku-
longa, "Tegelezeni viyolonga ija im-
ulamula yalibule unhu.
7 Avo mokwagiza Mulungu hon-
dayawedike hima wanhu zake
mwenyego womulilila misi na kilo?
Mokwagiza kotenda mholemhole
kuwataza?
8 Nowalongela, kowataza hima.
Ila vondanize nie, Mwana wa
Munhu, noivika nhamanila muisi?"

Hala da Mfalisayo na Muwila Kodi

9 Vivija Yesu kawalongela hala
dino wanhu wokiiyona kamba hewo
iwo iwende na kuwabeza wayagwe.
10 "Wanhu wabili wakwela wa-
chola Kung'anda ya Mulungu ku-
tambika, imwe kakala Mfalisayo na
imwe muwila kodi.
11 "Ija Mfalisayo kaibagula
kema yeiyeka katambika yolonga,
'Nokuheweza, Mulungu, kwavija
nie sili kamba wanhu wayagwe,
mibokonyi ama vizenzeleganye ama
wagoni ama kamba ino muwila
kodi.

* **17:26** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 26. † **17:27** Uhalonda kuitanga nhegulo ya ***Safina***, soma kitabu cha MWANDUSO 6—7. ‡ **17:36** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 36.

12 Nofunga mianza mibili mmazua
saba, nolava zaka m'vinhu vangu
vose vinipata.'
13 "Ila ija imuwila kodi kema ku-
tali na hadahile hata kwinula ki-
hanga chake kuulanga, kaitoatoa
mmhambaga kulagusa giogio na ku-
longa, 'Go Mulungu, nyonela bazi,
nie nili na vilozo.' "
14 Yesu kawalongela, "Ija imuwila
kodi kabwela ukae yopetigwa ku-
tenda gamnogele Mulungu kubanza
ija Imfalisayo. Kwavija munhu
yoyose yokiinula mwenyego ko-
humuluswa, na ija yoihumulusa
mwenyego kokwinuligwa."

Yesu Kowamoteza Wana Wadodo
(Mat. 19:13-15; Mlk. 10:13-16)

15 Wanhu wamgalila Yesu
wana zao wadodo yawekile
makono yawamoteze. Wanahina
zake viwawawene wotenda vija,
wawakomhokela.
16 Ila Yesu kawakema iwana
kumwake kalonga, "Walekeni wana
wadodo weze kumwangu, sam-
bimuwagomese. Kwavija Undewa
wa Mulungu una wanhu wali
kamba wano.
17 Nowalongeleni ikweli! Munhu
yoyose yahaleka kuubokela Undewa
wa Mulungu kamba viyali mwana
mdodo havidahika kuwingila."

Mgoli
(Mat. 19:16-30; Mlk. 10:17-31)

18 Mkulu imwe wa Wayahudi ka-
muuza Yesu, "Mkulufunzi Unogile,
nhende choni kileka mana niuhale
ugima wa digunge?"
19 Yesu kamuuza, "Habali
ung'hema nie ninogile? Haduhu
munhu yanogile ila Mulungu
yeiyeka.
20 Kuzitanga ndagizi? 'Sambiu-
tende ugoni, sambiukome, sam-
biwibe, sambiulave usindila wa
uvwizi, wahishimile tataako na ma-
maako.' "
21 Ija imunhu kalonga, "Gano gose
nigatenda songela ning'hali mdodo."
22 Yesu viyahulike gano kamu-
longela, "Kusigaza kinhu kimwe
chuulondigwa kutenda. Guza
vinhu vose vuulinavo na zihela
uwagwelele wakumbulu, avo kowa
na ngama kuulanga, abaho, wize
ung'holeleze."
23 Ila munhu ija viyahulike
gaja, kanyunguala ng'hani kwavija
kakala na mali bwando.
24 Yesu kamulola, abaho kalonga,
"Vino vivo vondaviwe vidala wagoli
kwingila Muundewa wa Mulungu!
25 Vibuha ngamia kubita mki-
zonzo cha shindano kubanza mgoli
kwingila Muundewa wa Mulungu."
26 Wanhu wagahulike gano wa-
muuza, "Avo yalihi basi yon-
dayadahe kukomboligwa?"
27 Yesu kawalongela, "Gaja ha-
gadahika mwa wanhu ha Mulungu
godahika."
28 Abaho, Petulo kamulongela,
"Lola! Tweye tuleka vinhu vetu
vose, tukukweleleza gweye."
29 Yesu kawalongela, "Nowalon-
gela ikweli, munhu yoyose yalekile
kae ama mtwanzi wake ama wan-
dugu ama watata na wamama ama
wana sama ya Undewa wa Mulungu,
30 kobokela vinhu bwando ng'hani
mkipigiti kino, na kubokela ugima
wa digunge mkipigiti kikwiza."

Yesu Koilonga Ifa Yake Mwanza wa Ikadatu
(Mat. 20:17-19; Mlk. 10:32-34)

31 Yesu kawagala wanahina zake
longo dimwe na wabili hamgwazo,
kawalongela, "Tegelezeni! Tok-
wela Yelusalemu, aho kila kinhu
chawandike wahokozi kinilonga nie,
Mwana wa Munhu, chovikila.
32 Nogeligwa mmakono ga Wam-
hazi awo wondawanitendele up-
onela, woniliga na kunitemela mate.
33 Wonilanha, abaho, wonikoma,
ila mdizua da ikadatu nozuka."
34 Ila wanahina zake hawazimany-
ile mbuli zija. Nhegulo ya mbuli zija
ikala ifisigwa kumwao, na hawaga-
manyile gaja gayawalongele.

Yesu Komuhonya Kimbugumbugu Yapulaga
(Mat. 20:29-34; Mlk. 10:46-52)

35 Yesu viyakalile behi na wambo
da Yeliko, kukala na kimbugumbugu
imwe yakalile mumgwazo wa inzila
yopula.
36 Viyahulike dale da wanhu do-
bita, kauza, “Kuna choni?”
37 Wamulongela, “Yesu wa Naza-
leti kobita.”
38 Kenula dizwi yolonga, “Yesu,
Mwana wa Daudi, nyonela bazi!”
39 Wanhu walongole wamkomhokela
wamulongela yanyamale. Ila heyo
kagendelela kwinula dizwi kulu
ng'hani, yolonga, “Mwana wa
Daudi, nyonela bazi!”
40 Avo Yesu kema, kawalagiza
wamgale hamwake ija imunhu kim-
bugumbugu. Viyavikile behi, Yesu
kamuuza,
41 “Kolonda nikutendele choni?”
Na heyo kamwidika, “Mndewa,
nolonda kulola kabili.”
42 Yesu kamulongela, “Lola!
Nhamanila yako ikuhonya.”
43 Bahaja munhu ija kadaha ku-
lola kabili, kamkweleleza Yesu, kuno
yomuyenzi Mulungu. Wanhu vi-
wonile gaja, wose wamuheweza Mu-
lungu.

19

Yesu na Zakayo

1 Yesu kengila mdiwambo da
Yeliko kakala yobita mnzila za idi-
wambo dija.
2 Haja kukala na mkulu imwe
wa wawila kodi twaga jake Zakayo,
yakalile mgoli ng'hani.
3 Kakala yolonda kumona Yesu iyo
munhu wa vilihi, ila kakala mguhi
avo hadahile kumona Yesu kwavija
wanhu wakala bwando.
4 Avo kakimbilila haulongozi
mwa ididale da wanhu na kukwela
mumkuyu giladi yamone Yesu,
kwavija kakala yobita mnzila ija.
5 Yesu viyavikile haja, kalola
uchana kamulongela Zakayo, “Za-
kayo, humuluka mbwisa, kwavija
lelo nolondigwa nikale mng'anda
yako.”
6 Zakayo kahumuluka himahima,
kam'bokela na ndeng'helelo ng'hulu.
7 Wanhu wose wagawene gaja
wasonga kutwanganika, walonga,
“Munhu ino kachola kukala
kung'anda ya munhu mwene
vilozo!”
8 Zakayo kema wima kamulon-
gela Yesu, “Tegeleza, Mndewa! Nie
nolava lwenza lwa vinhu vangu ni-
wagwelele wakumbulu, na kamba
nihasola kinhu cha munhu yoyose
mkum'bulunya, nom'bwezela mi-
anza mine.”
9 Yesu kamulongela, “Lelo ukom-
bola wingila mng'anda ino, kwavija
ino vivija munhu wa lukolo lwa
Ablaham.
10 Kwavija nie, Mwana wa Munhu,
niza kuzahila na kuwakombola waja
wapotele.”

Hala da Hela Longo Dimwe (Mat. 25:14-30)

11 Wanhu wakala womtegeleza
Yesu, avo kawalongela hala
diyagwe, katenda vino kwavija
kakala behi na Yelusalemu, na
wanhu wakala wogelegeza kamba
Undewa wa Mulungu wa mmabehi
kulawilila.
12 Avo kalonga, “Kukala na munhu
imwe wa lukolo lwa kindewa ka-
chola isi ya kutali kutendigwa mn-
dewa wa isi yake, ikwisha yabwele-
ganye ukae.
13 Viyakalile behi na kuchola,
kawakema nyakadala zake longo
dimwe, kamgwelela kila imwe hela
imwe.* Kawalongela, ‘Tendeni
uchuluzi mbaka vondanibwele.’
14 Ila wanhu wa muisi yake
wamwihila, avo wawagala wasenga
hachugu chake wakalonge, ‘Hatu-
mulonda munhu ino yawe mndewa
wetu.’
15 “Ija munhu kagweleligwa un-
dewa na kubwela ukae. Viyavikile,
hima kalagiza wakemigwe nyakadala
zake wachole kumwake giladi yavi-
manye hela nyingahi ziwapatile.

* **19:13** Hano ***hela imwe*** ikala iliha kitumetume cha milenge midatu.

16 Nyakadala wa ichanduso keza
kalonga, ‘Mndewa, mhata hela
ziyagwe longo dimwe kulawa
muhela imwe yuungwelele.’
17 Kalonga, ‘Vinoga, nyakadala
mwende! Kwavija hutendile uzen-
zeleganye mmbuli ndodo, nokwika
uwe mkulu m'viwambo longo
dimwe.’
18 Keza nyakadala wa ikabili, ka-
longa, ‘Mndewa, mhata hela tano
kulawa muhela imwe yuungwelele.’
19 Na heyo kamulongela, ‘Kowa
mkulu m'viwambo vitano.’
20 “Nyakadala iyagwe keza, ka-
longa, ‘Mndewa, hela yako ino hano,
niifunga mkitambala niifisa.
21 Nikudumba, kwavija gweye
kwa munhu mgaga. Kosola vinhu si
vako, na kohuna vija huvihandile.’
22 Ija imndewa kamulongela,
‘Nokutagusa kulawa mmbuli zako
mwenyego! Gweye nyakadala
mwavu, kuvitanga kamba nie na
munhu mgaga, nosola vinhu si
vangu, na nohuna vija sivihandile.
23 Habali hwikile hela yangu benki
vinibwelile niivike ilelile?’
24 “Abaho, kawalongela waja
wakalile wemile haja, ‘M'bokeni
ihela yaali nayo, mumgwelele
nyakadala ija yapatile hela longo
dimwe!’
25 Ila hewo wamulongela, ‘Mn-
dewa, heyo kana hela longo dimwe!’
26 Ija imndewa kawedika, ‘Nowa-
longela, munhu yoyose yali na
kinhu kokongezelwa, ila ija yalibule
kinhu, hata kija ikidodo chayalina-
cho kobokonywa.
27 Na waja wadumuka zangu
wanilemile nie sambiniwe mndewa
wao, wagaleni hano muwakome
hameso gangu!’ ”

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila
(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Yoh. 12:12-19)

28 Yesu viyeshile kulonga gano, ka-
gendelela na mwanza yowalongola
wanhu, yochola Yelusalemu.
29 Viyavikile mkiwambo cha
Betifage hana Ikigongo cha Miza-
ituni behi na kiwambo cha Betania,
kawatuma wabili mmwanza wa
wanahina zake,
30 kawalongela mbuli zino, “Gen-
deni hakiwambo kili haulongozi
wenu, muhavika, mom'vika mwana
mhunda hanapapa munhu yoyose,
yafungigwe. Mfunguleni, muni-
galile.
31 Kamba munhu yahawauza
habali mumfungula, mulongeleni,
‘Mndewa komulonda.’ ”
32 Wanahina waja wachola,
wavika kamba vija Yesu viyawalon-
gele.
33 Viwakalile womfungula
imwana mhunda, wenyego
wawauza, “Habali mumfungula?”
34 Wawalongela, “Mndewa komu-
londa.”
35 Wamsola imwana mhunda,
wamgala ha Yesu. Abaho,
watandika vivalo vao mumgongo
wa imwana mhunda, abaho,
wampapa Yesu wamwika mum-
gongo wa imwana mhunda.
36 Yesu viyakalile yochola, wanhu
wanzanza vivalo vao mnzila.
37 Viyakalile behi na kuvika
Yelusalemu, ahaja hana inhelemuko
Hakigongo cha Mizaituni, dale kulu
da wanahina zake disonga kwinula
nyangi kuno wotoa ng'henze na
kumuheweza Mulungu, sama ya
mbuli zose ng'hulu ziwonile.
38 Wolonga, “Kamota Mtawala
yokwiza mtwaga da Mndewa! Tindi-
walo kuulanga na yenzi ha Mu-
lungu!”
39 Mafalisayo wayagwe wakalile
mdidale dija wamulongela Yesu,
“Mkulufunzi, walongele wanahina
zako wanyamale!”
40 Yesu kawedika, “Nowalongela!
Kamba wano wahanyamala, mabwe
gosonga kwinula dizwi.”

Yesu Kodililila Wambo da Yelusalemu

41 Viyakwenhuke behi na
Yelusalemu na viyadiwene idi-
wambo, kadililila,
42 yolonga, “Kamba uhakitangile
lelo kija kilondigwa kugala tindi-
walo! Ila kifisigwa hameso gako!
43 Kwavija kipigiti chokwiza wad-
umuka zako vondawakuzungulusile
lwigo, na kukuzunguluka kukuban-
iza ng'ambu zose.
44 Wokuhondahonda kabisa na
kuwakoma wanhu wali mgati
mwa iviwambaza vako, haduhu
dibwe dondadilekigwe hachana ya
diyagwe, kwavija hukitangile kipig-
iti Mulungu viyezile kukukombola!”

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu
(Mat. 21:12-17; Mlk. 11:15-19; Yoh. 2:13-22)

45 Abaho, Yesu kachola Kung'anda
ya Mulungu, kasonga kuwawinga
wanhu wakalile woguza vinhu,
46 yowalongela, “Yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile kamba,
‘Ng'anda yangu yowa ng'anda ya
nhambiko.’ Ila mweye muitenda
kifiso cha wabavi!”
47 Mazua gose viyakalile
Yelusalemu, Yesu kakala yofundiza
Kung'anda ya Mulungu. Wakulu wa
wakulu wa nhambiko, wafundiza
Malagizo ga Musa, na wakulu wa
wanhu wakala wozahila nzila ya
kumkoma.
48 Ila hawapatile nzila ya
kumkomela, kwavija wanhu wose
wakala womtegeleza goya mazua
gose, hawalondile kuihonya hata
mbuli imwe.

20

Mbuza ya Udaho wa Yesu
(Mat. 21:23-27; Mlk. 11:27-33)

1 Zua dimwe Yesu viyakalile
Kung'anda ya Mulungu yowafun-
diza wanhu na kuwapetela Usenga
Unogile, wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wafundiza Malagizo
ga Musa hamoja na wavyele wa
wanhu weza,
2 wamuuza, “Tulongele, kotenda
mbuli zino na udaho ulihi? Yalihi
yakugwelele udaho uno?”
3 Yesu kawedika, “Beta niuze
mbuli. Nilongeleni,
4 vino udaho wa Yohana wa kuba-
tiza ulawa ha Mulungu ama ulawa
mwa wanhu?”
5 Wasonga kuibamilila wenyego
kwa wenyego, “Tulongeze? Kamba
tuhalonga ‘Ulawa ha Mulungu,’
kwiza kotulongela, ‘Habali hamum-
togole Yohana?’
6 Na tuhalonga, ‘Ulawa mwa
wanhu,’ wanhu wose hano
wotukoma mkututoa na mabwe,
kwavija wamtogola kamba Yohana
kakala muhokozi.”
7 Avo wamulongela, “Hatuku-
tangile kuulawile.”
8 Yesu kawalongela, “Na nie si-
walongela na udaho ulihi notenda
mbuli zino.”

Hala da Walimi Mumgunda wa Zabibu
(Mat. 21:33-46; Mlk. 12:1-12)

9 Abaho, Yesu kawalongela wanhu
hala dino, “Kukala na munhu imwe
yakalile na mgunda wa mizabibu,
kawapangiza walimi, abaho, ka-
chola isi ya kutali, kakala kuja kipig-
iti kitali.
10 Kipigiti cha kuhuna zizabibu
vikivikile, kamtuma nyakadala
wake ha iwalimi yakamsolele
fungu jake da izizabibu. Ila waja
iwalimi wamtoa ija inyakadala na
kum'bweza bila kinhu.
11 Avo kamgala nyakadala iyagwe,
ila waja iwalimi vivija wamtoa,
wamtendela mbuli za kumgela
kinyala, abaho, wam'bweza bila
kinhu.
12 Abaho, kamgala nyakadala wa
ikadatu, na heyo vivija waja iwalimi
wamgela milonda, abaho, wamwasa
hanze ya umgunda.
13 Avo mwene umgunda wa
zabibu kalonga, ‘Nhendeze? Nom-
gala mwanangu mwenyego yanino-
gele, kwa vovose ino womuhishim-
ila!’

14 Ila waja iwalimi viwamonile,
wailongela, ‘Ino iyo muhazi wake
mwene mgunda. Natumkome, na
uhazi wake wowa wetu!’
15 Avo wamwasa hanze ya um-
gunda, abaho, wamkoma.”
Yesu kawauza, “Ija mwene um-
gunda wa izizabibu kowatenda
choni waja iwalimi?
16 Kokwiza kuwakoma wanhu
waja, na umgunda wa izizabibu
kowagwaa walimi wayagwe.”
Wanhu viwahulike gano, walonga,
“Sambigatulawilile gano!”
17 Ila Yesu kawalola, abaho,
kawauza. “Nyandiko zino Zing'alile
nhegulo yake choni?
‘Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da ku-
tamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose.’
18 Munhu yoyose yondayadigwile
dibwe dija kokanhika vidangavi-
danga, na kamba dibwe dija di-
hamgwila munhu, domsiginha lip-
ilipi.”

Mbuza ya Kuliha Kodi
(Mat. 22:15-22; Mlk. 12:13-17)

19 Wafundiza Malagizo ga Musa
na wakulu wa wakulu wa nham-
biko bahaja walonda kumgoga Yesu,
kwavija wavitanga kamba kadi-
longa hala dino yowalonga hewo, ila
wawadumba wanhu.
20 Wakala womuhembula ng'hani,
abaho, wawatuma visepi waitendile
kamba wanhu wanogile. Wata-
manila kumnamata Yesu mmbuli za-
yalongile, giladi wamgoge wamgele
mmakono ga mkulu wa undewa wa
Loma.
21 Wanhu waja wamulongela Yesu,
“Mkulufunzi, tuvitanga kamba ko-
longa na kufundiza mbuli za kweli,
na kamba hudumba kihanga cha
munhu yoyose, ila kofundiza ikweli
vija Mulungu voyowalonda wanhu
watende.
22 Tulongele, vino vinoga tweye
kuliha kodi ha mkulu wa undewa
wa Loma ama havinogile?”
23 Ila Yesu kaumanya ubala wao,
kawalongela,
24 “Ndagusileni ihela. Twaga na
kihanga kino kili muno cha munhu
yalihi?”
Walonga, “Va mkulu wa undewa
wa Loma.”
25 Avo Yesu kalonga, “Vinoga. Avo
muliheni mkulu wa undewa wa
Loma vija vili va mkulu wa undewa
wa Loma, na muliheni Mulungu vija
vili va Mulungu.”
26 Hawadahile kumnamata mm-
buli ziyalongile haja hameso ga
wanhu, avo wanyamala, wakan-
ganya nyidikilo yake.

Mbuza ya Kuzuka
(Mat. 22:23-33; Mlk. 12:18-27)

27 Abaho, Masadukayo wayagwe,
waja wolonga kamba wanhu
hawazuka, weza ha Yesu na mbuza,
28 walonga, “Mkulufunzi, Musa
katwandikila tweye lagizo dino,
‘Kamba munhu yahadanganhika na
kaleka mwehe ila halelile nayo
mwana, mdodo ama mkulu wa
munhu hiyo kolondigwa yamsole
ija ikizuka yamulelele wana ndugu
yake yadanganhike.’
29 Avo kukala na wandugu saba.
Imkulu kasola mtwanzi, kadangan-
hika halekile mwana.
30 Abaho, waikabili kamsola ija
imtwanzi, na heyo kadanganhika
bila kuleka mwana,
31 na waikadatu kamsola. Galaw-
ilila gagaja mbaka wose saba
wadanganhika bila kuleka wana.
32 Hakimambukizo, ija imtwanzi
vivija kadanganhika.
33 Avo kuna dizua da kuzuka kwa
wanhu wadanganhike, kowa mt-
wanzi wa yalihi? Kwavija wose saba
wakala wamsolile.”
34 Yesu kawalongela, “Wanhu wa
kipigiti kino wosola na kusoligwa,
35 ila wanhu waja walumbile
kwingila muulumwengu uja, na
kuna umzuso wa kulawa mkudan-
ganhika, hawasola ama kusoligwa,
36 na hawadanganhika, wowa
kamba wasenga wa Mulungu wa
kuulanga. Wao wowa wana wa
Mulungu, kwavija wazusigwa.

37 Ila mmbuli ya kuzuka kwa
wanhu, hata Musa kalagusa mbuli
hiyo Mzinyandiko Zing'alile muna
imbuli ya kitutua kikwaka, aho ko-
mulonga Mndewa kamba 'Mulungu
wa Ablaham, na Isaka, na Yakobo.'
38 Heyo hali Mulungu wa wadan-
ganhike, ila Mulungu wa wagima,
kwavija kumwake heyo wose wana
ugima."
39 Wafundiza wayagwe wa Mala-
gizo ga Musa walonga, "Kulonga
goya, Mkulufunzi!"
40 Na haduhu munhu yagezile ku-
muuza tena mbuli iyagwe!

Mbuza ya Kilisto Mkombola
(Mat. 22:41-46; Mlk. 12:35-37)

41 Yesu kawauza, "Vodahikaze
wanhu kulonga kamba Kilisto
Mkombola kowa mwana wa Daudi?
42 Kwavija Daudi mwenyego ko-
longa mkitabu cha Zabuli,
'Mndewa kamulongela Mndewa
wangu,
Kala kumkono wangu wa uku-
lume
43 mbaka vondaniweke wad-
umuka zako wawe kamba
kigoda cha kwikila magulu
gako.'
44 Kamba Daudi kamkema heyo
Mndewa, abaho, Kilisto Mkombola
kowaze mwana wa Daudi?"

Yesu Kowazuma Wanhu Waite-
ganye na Mafundo ga Wafundiza
Malagizo
(Mat. 23:1-36; Mlk. 12:38-40)

45 Wanhu wose viwakalile
wotegeleza, Yesu kawalongela
wanahina zake,
46 "Iteganyeni na wafundiza
Malagizo ga Musa, awo wono-
gelwa kuzungulukazunguluka kuno
wavalile mikanzu yao, na wono-
gelwa kulamsigwa na hishima
mmasoko, na kusagula vigoda va
haulongozi mzing'anda za nham-
biko na mulusona.
47 Wowabulunya vizuka na ku-
tenda nhambiko nhali za uzenzele-
ganye hameso ga wanhu! Nhaguso
yao yowa ng'hulu ng'hani!"

21

Nhosa ya Kizuka
(Mlk. 12:41-44)

1 Yesu kawalola wanhu wose, ka-
wona wagoli vowogela nhosa zao
mkia cha kulavila nhosa,
2 abaho, kamona kizuka imwe
mkumbulu ng'hani kagela senti
mbili.
3 Yesu kalonga, "Nowalongela
kizuka ino imkumbulu kagela nhosa
ng'hulu kubanza wayagwe wose,
4 kwavija wayagwe walava nhosa
zao kulawa m'vinhu vibanzile
mmali gao gali bwando, ila heyo,
hamoja na ukumbulu wake, kalava
vose vayatamanile."

Yesu Kolonga Ubananzi wa
Ng'anda ya Mulungu
(Mat. 24:1-2; Mlk. 13:1-2)

5 Wanhu wayagwe wakala wo-
longelela woilonga Ing'anda ya
Mulungu viihambigwe na mabwe
ganogile na nhosa zilavigwa ha
Mulungu. Yesu kalonga,
6 "Gano gomkona hano, kipig-
iti chokwiza haduhu hata dibwe
dimwe dondadilekigwe hachana ya
diyagwe, gose golagazwa hasi."

Kugaya na Kugazigwa
(Mat. 24:3-14; Mlk. 13:3-13)

7 Wamuuza, "Mkulufunzi, mbuli
zino zolawila zua jaki? Na
choni chondakilawilile kutulagusila
kamba kipigiti kivika cha mbuli ino
kulawilila?"
8 Yesu kalonga, "Tegelezeni
munhu sambiyawavwizile. Wanhu
bwando wokwiza mtwaga jangu,
wolonga, 'Nie iyo Kilisto!' na, 'Kipig-
iti kivika!' Ila sambimuwakoleleze.
9 Sambimdumbe muhahulika
ng'hondo na muhindumuhindu,
kwavija vinhu kamba avo
volondigwa visonge kulawila, ila
ikimambukizo hakiza hima."
10 Kagendelela kulonga, "Isi yo-
gomba na isi iyagwe, na undewa
wouvamhila undewa uyagwe.
11 Kowa na mgudemo mkulu
ng'hani wa isi, nzala na utamu
hauhonaga hanhu na hanhu, kowa

na vinhu va mkanganyo na va
kudumbiza vilagala kulawa kuu-
langa.
12 Ila mbuli zino zose kipigiti
hazinalawila, tanhu, mogogigwa na
kugazigwa, mogaligwa mzing'anda
za nhambiko na kugeligwa mki-
fungo, mogaligwa mwa wandewa na
mwa watawala sama yangu.
13 Kino chowa kipigiti cha mweye
kuzipeta mbuli zangu kumwao.
14 Lamuleni mmioyo yenu kamba
hamwiza kugelegeza avija von-
damuigombeleze,
15 kwavija nowagwelela ng'hungwe
na mbuli za kulonga azo zondaziwa-
tende wadumuka zenu wose sambi-
wadahe kuzilema ama kubamila.
16 Mohonzigwa na watata zenu
na wamama zenu na wakulu na
wadodo zenu na wandugu zenu
na wambwiga zenu, na wayagwe
mmwanza wenu wokomigwa.
17 Wanhu wose wowehila sama
yangu.
18 Ila haduhu hata luvili lumwe
kulawa mmatwi genu londalupotele.
19 Nanahileni, moikombola
wenyego.

Yesu Koulonga Ubananzi wa Yelusalemu (Mat. 24:15-21; Mlk. 13:14-19)

20 "Muhajona wambo da
Yelusalemu dizungulukwe na
madale ga asikali, m'vitange
kamba mkipigiti kiguhi dokwiza
kubanangwa.
21 Avo, awo wali Yudea wakim-
bilile m'vigongo, awo wali mdi-
wambo wasegele, na awo wali kumi-
gunda sambiwabwele mdiwambo.
22 Kwavija kino kicho kipigiti
cha nhaguso, kugatenda gaja gose
galongigwe Mzinyandiko Zing'alile
galawile.
23 Wogaya ng'hani watwanzi wali
na inda mmazua higo na watwanzi
wali na wana ving'hele! Mgayo
mkulu wokwiza muisi ino, na lu-
sango lukulu lwa Mulungu lowag-
wila wanhu wano.
24 Wanhu wayagwe wokomigwa
na mapanga, na wanhu wayagwe
wosoligwa kamba wafungigwa na
kupwililiswa muisi zose. Na wambo
da Yelusalemu dobojagwa na Wam-
hazi, mbaka kipigiti chao vondaki-
male.

Kwiza kwa Mwana wa Munhu (Mat. 24:29-31; Mlk. 13:24-27)

25 "Kowa na vinhu va mkan-
ganyo vondavilawile mdizua, mmu-
lenge, na mnhondo. Muulumwengu,
wanhu wa muisi zose wowa bule
nhamanila, wodumba kisindo cha
bahali na nyangi za kumema na
kuhungula kwa ibahali.
26 Wanhu wosinduka mkona
bwembwe, wobeta wone chondaki-
lawilile muulumwengu wose, kwav-
ija mhiko za kuulanga zotigiswa.
27 Aho baho hondawanyone
nie, Mwana wa Munhu, nikwiza
na mawingu na mhiko na yenzi
ng'hulu.
28 Mbuli zino zihasonga kulawila,
imeni wima, mgangamale, kwavija
ukombola wenu wa mmabehi."

Fundo da Mtini (Mat. 24:32-35; Mlk. 13:28-31)

29 Abaho, Yesu kawalongela hala
dino, "Ugelegezeni mtini na mibiki
yose.
30 Muhagona matepo gake
gosonga kuzuka, movitanga kamba
vuli da mmabehi.
31 Vivija, muhazona mbuli zino
zolawila, m'vitange kamba Undewa
wa Mulungu wa mmabehi.
32 "Kweli nowalongela, wanhu wa
mulelo uno hawesha wose mbaka
mbuli zino zose zilawilile.
33 Ulanga na isi vose vobita, ila
mbuli zangu hazibita.

Kaleni Meso

34 "Teganyeni, mioyo yenu sam-
biibasakanywe na ngelegeza za
kubukanya na kung'wa ugimbi na
mbuli za ulumwengu uno, kwavija
zua dija da ikimambukizo dowezila
mkuwasinhukiza
35 kamba mtego. Kwavija vivo
vondadiwezile wanhu wose wokala
kila hanhu muulumwengu.
36 Kaleni meso mazua gose, na
mtambike kipigiti chose giladi

mwing'higwe mhiko za kubita
muilegehe mmbuli hizo zose azo
zondazilawile na kwima haulongozi
wa nie, Mwana wa Munhu."
37 Mazua gaja Yesu kakala yofun-
diza Kung'anda ya Mulungu, na
ichungulo kakala yochola kuwasa
kuna Ikigongo cha Mizaituni.
38 Ndamuka ya kila imitondo
wanhu wose wachola Kung'anda ya
Mulungu kumtegeleza.

22

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Yoh. 11:45-53)

1 Kipigiti cha Lusona lwa Imikate
Ilibule Mela, lukemigwa Pasaka, kik-
wenhuka.
2 Wakulu wa wakulu wa nham-
biko na wafundiza Malagizo ga
Musa wakala wozahila nzila ya
kumkoma Yesu, ila wawadumba
wanhu.

Yuda Kotogola Kumuhonza Yesu
(Mat. 26:14-16; Mlk. 14:10-11)

3 Abaho, Mwenembago kamwingila
Yuda, yokemigwa Isikalioti, yakalile
mmwanza wa wanahina longo
dimwe na wabili.
4 Avo Yuda kachola kulonga na
wakulu wa wakulu wa nhambiko
na wakulu wa asikali wemilizi wa
Ing'anda ya Mulungu avija von-
dayamgele mmakono gao.
5 Wadeng'helela ng'hani, waila-
gana kumgwaa hela.
6 Yuda katogola, kasonga kuzahila
hanhu ha kumgela Yesu mmakono
gao kipigiti halibule wanhu.

Yesu Koisasala Kuija Pasaka
(Mat. 26:17-25; Mlk. 14:12-21; Yoh. 13:21-30)

7 Zua da Ulusona lwa Imikate
Ilibule Mela divika, lusona lwawach-
injaga wana ng'hondolo wa Pasaka.
8 Yesu kawatuma Petulo na
Yohana yowalongela, "Gendeni
mkatutandile mandia ga Pasaka
tuje."
9 Wamuuza, "Kwahi kuulonda
tukaitande?"
10 Kawalongela, "Muhengila mdi-
wambo, moiting'hana na munhu ya-
papile nongo ya mazi. Mkwelelezeni
mbaka kuna ing'anda yondayengile,
11 mulongeleni mwene ng'anda,
'Mkulufunzi kokuuza, dakwahi di-
gati dondawadile Pasaka heyo na
wanahina zake?'
12 Kowalagusila gati kulu da
uchana dili na vinhu vose. Aho baho
hondamsasale kila kinhu."
13 Wachola wavika kila kinhu
kamba viwalongeligwe na Yesu, avo
wasasala mandia ga Pasaka.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-30; Mlk. 14:22-26; 1Kol. 11:23-25)

14 Kipigiti vikivikile, Yesu kakala
hameza na watumigwa zake.
15 Kawalongela, "Nisulukila
ng'hani kuja na mweye man-
dia gano ga Pasaka ning'hali
sinagazigwa.
16 Kwavija nowalongela sigaja ka-
bili mandia gano mbaka vonda-
gavikile Muundewa wa Mulungu."
17 Abaho, Yesu kasola kikasi,
kamuheweza Mulungu, kalonga,
"Soleni kino muigolele mwemwe
kwa mwemwe.
18 Nowalongela, songela kipig-
iti kino na kugendelela, sing'wa
viyagwe divai mbaka Undewa wa
Mulungu vondawize."
19 Abaho, kasola mkate, ka-
muheweza Mulungu, kaumogola,
kawagwelela yolonga, "Uno uwo
lukuli lwangu lulavigwe sama yenu,
tendeni vino mkung'humbukila
nie."
20 Viyeshile kuwagwelela gaman-
dia, vivija kawagwelela kikasi yo-
longa, "Kikasi kino kicho lagano da
isambi dili mmulopa wangu, uk-
witika sama yenu.
21 "Ila lola! Mkono wa munhu
yondayanihonze wa bahano na nie
hameza!
22 Nie, Mwana wa Munhu, nodan-
ganhika kamba vayalamule Mu-
lungu, ila kogaya ng'hani munhu ija
yondayanihonze!"

23 Avo wasonga kuiuza wenyego
kwa wenyego yalihi mmwanza wao
yondayazitende mbuli zija.

Wanahina Woibamilila Ukulu

24 Bamila dizuka mwa wanahina,
kamba yalihi mmwanza wao yo-
gelegezwa kuwa mkulu kubanza
wayagwe.
25 Yesu kawalongela, “Wandewa
wa Wamhazi wowatawala wanhu
zao na mhiko, na watawala wolonda
kukemigwa, ‘Wambwiga za Wanhu.’
26 Ila vino sio vumulondigwa mw-
eye muwe. Ila yali mkulu kubanza
wose mmwanza wenu kolondigwa
kuwa kamba mdodo kubanza wose,
na ayo yali kilangizi kolondigwa
kuwa kamba mtumigwa.
27 Yalihi yali mkulu, ija yokala hasi
kuja ama ija imtumigwa? Nokwag-
iza ija yokala hasi kuja. Ila nie na
mmwanza wenu kamba mtumigwa.
28 “Mweye mkala na nie kipigiti
chose kinikalile nigazigwa,
29 na kamba Tataangu viyang-
welele nie Undewa, vivija na nie
nowagwelela mweye Undewa.
30 Moja na kung'wa hameza
yangu Muundewa wangu, na
mokala muna ivigoda va undewa,
muitagusa mitala longo dimwe na
mibili ya Islaeli.

Yesu Kolonga Avija Petulo Vondayam'bele
(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Yoh. 13:36-38)

31 “Simoni, Simoni! Tegeleza!
Mwenembago kampula Mulungu
giladi yeze kuwageza mweye, yone
kamba nhamanila yenu yogen-
delela.
32 Ila nikutambikila gweye, Si-
moni, nhamanila yako sambiihun-
guke. Na uhabwela kumwangu,
uwagangamaze wandugu zako.”
33 Ila Petulo kalonga, “Mndewa,
nie nitogola kugeligwa mkifungo
hamoja nagwe ama kudanganhika
hamoja nagwe!”
34 Yesu kamulongela, “Nokulon-
gela, Petulo, kilo cha lelo nzogolo
hanakwika, konibela mianza mi-
datu kamba hunimanyile.”

Mkwiji, Mkoba, na Zele

35 Abaho, Yesu kawauza wanahina
zake yolonga, “Viniwatumile kipigiti
kija bila mkwiji wa hela na bila
mkoba na bila vilatu viyagwe, mkala
muhungukilwe na kinhu?”
Wamulongela, “Hatuhungukilwe
na kinhu.”
36 Yesu kawalongela, “Ila kipigiti
kino yoyose yali na mkwiji wa hela
ama mkoba, nayavisole, na munhu
yalibule zele yaguze koti jake yakag-
ule zele.
37 Avo, nowalongela, Nyandiko
Zing'alile zolonga, ‘Kapetigwa
hamoja na watenda gehile,’
Zolondigwa zivikile kumwangu,
kwavija ugima wangu wokwenhuka
kuisota.”
38 Wanahina zake walonga, “Lola,
Mndewa! Hano hana mizele mi-
bili!”
Na heyo kalonga, “Yotosha.”

Yesu Kotambika Hakigongo cha Mizaituni
(Mat. 26:36-46; Mlk. 14:32-42)

39 Yesu kasegela haja hakiwambo
kachola Hakigongo cha Mizaituni na
wanahina zake kamba vayatendaga.
40 Viwavikile haja hakigongo,
kawalongela wanahina zake, “Tam-
bikeni, giladi sambimwingile muna
ivitega.”
41 Abaho, kachola hamwande
mwanza wa kwasa dibwe,
kafugama mavindi, katambika,
42 kalonga, “Tata, kamba vi-
hakunogela, nisegezele kikasi kino
cha mgayo. Ila sio kamba vinilonda
nie, ila kamba vuulonda gweye.”
43 Msenga wa Mulungu wa kuu-
langa kamulawilila na kumganga-
maza.
44 Muusungu mkulu kaiyoha
kutambika, mhome yake ikala
kamba madwendwe ga mulopa
godwendweka hasi.*

* **22:44** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 43 na 44.

45 Viyamambukize kutambika,
kema, kabweleganya ha wanahina
zake, kawavika wawasile kwavija
wakala na giogio.
46 Kawalongela, “Habali mweye
muwasa? Lamukeni mtambike, gi-
ladi sambimwingile muna ivitega.”

Yesu Kogogigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Yoh. 18:3-11)

47 Yesu viyakalile yang'hali yo-
longa, dale da wanhu divika dilon-
gozwa na Yuda yakalile mmwanza
wa wanahina zake longo dimwe na
wabili. Kamkwenhukila Yesu na
kumnonela.
48 Ila Yesu kamulongela, “Yuda,
konihonza nie, Mwana wa Munhu,
mkuninonela?”
49 Wanahina wakalile na Yesu vi-
wagawene gaja galondile kulawila,
wamuuza, “Mndewa, tuwakanhe na
mizele yetu?”
50 Mwanahina imwe kadikanha
gwiti da ukulume da nyakadala wa
Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-
biko.
51 Ila Yesu kalonga, “Lekeni.”
Kadikwasa gwiti da ija imunhu na
kumuhonya.
52 Abaho, Yesu kawalongela
wakulu wa wakulu wa nhambiko
na waja wemilizi wa Ing'anda ya
Mulungu na wakulu wa ikitala
wezile haja kumgoga, “Munizila na
mizele na mimbwego kamba vija nie
na m'bavi?
53 Nikala na mweye Kung'anda
ya Mulungu mazua gose, hamu-
nigogile. Ila kino kicho kipigiti
chenu cha kutenda gano, kipigiti cha
mhiko za ziza zotawala.”

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:57-58, 69-75; Mlk. 14:53-54, 66-72; Yoh. 18:12-18, 25-27)

54 Wamgoga Yesu, wamsola
wamgala kung'anda ya Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko,
na Petulo kakala yowakoleleza
kutalitali.
55 Ubwinhigwa moto hagatigati
ya idikonhi da ing'anda, wakala
hamoja wokota moto, na Petulo
kakala hamoja nawo.
56 Nyakadala imwe wa kitwanzi
viyamonile yakalile haja hamoto,
kamulola ng'hani, kalonga, “Munhu
ino vivija kakala na Yesu!”
57 Petulo kabela, kalonga, “Gweye
mtwanzi, simtangile munhu hiyo!”
58 Mkipigiti kiguhi, munhu imwe
kamona, kalonga, “Vivija na gweye
kwa mmwanza wao!”
Petulo kalonga, “Gweye munhu,
sio nie!”
59 Na kipigiti cha kamba
saa dimwe, munhu iyagwe
kagong'ondeza, yolonga, “Kabisa!
Munhu ino kakala na Yesu kwavija
heyo nayo kolawa Galilaya!”
60 Petulo kalonga, “Gweye munhu,
sikitanga chuulonga.”
Bahaja viyakalile hanamambuk-
iza kulonga, nzogolo keka.
61 Mndewa kahinduka kamulola
Petulo, na Petulo kakumbukila
kamba Mndewa kakala yamu-
longele kamba, “Kipigiti nzogolo
hanakwika kilo ya lelo, kom'bela
mianza midatu.”
62 Abaho, Petulo kalawa hanze,
kalila ng'hani.

Yesu Kotoigwa na Kutendelwa Mzihaka
(Mat. 26:67-68; Mlk. 14:65)

63 Wanhu wakalile womwimiliza
Yesu wasonga kumtendela mzihaka
na kumtoa.
64 Wamfunga na kitambala
mmeso, abaho, wamuuza, “Zuza!
Yalihi yakutoile?”
65 Na wamulongela vinhu viyagwe
bwando va maligo.

Yesu Kogaligwa Kuna Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Yoh. 18:19-24)

66 Vuuchile, wavyele na wakulu
wa wakulu wa nhambiko na
wafundiza Malagizo ga Musa
waiting'hanila hamoja, na Yesu
kagaligwa haulongozi wa Ikitala
Kikulu cha Isi ya Wayahudi.

67 Walonga, “Tulongele, gweye iyo
Kilisto Mkombola?”
Kawalongela, “Kamba nihawalon-
gela, hamunitogola,
68 na kamba nihawauza mbuli,
hamwidika.
69 Ila songela kipigiti kino,
nie, Mwana wa Munhu, nokala
kumkono wa ukulume wa Mulungu
Mkulu.”
70 Wose walonga, “Avo gweye iyo
Mwana wa Mulungu?”
Kawalongela, “Mweye iwo mu-
longa nie iyo nene.”
71 Walonga, “Hatulonda usindila
uyagwe! Tweye wenyego tuhu-
lika kulawa mmulomo wake
mwenyego!”

23

Yesu Kogaligwa ha Pilato (Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Yoh. 18:28-38)

1 Dale jose dinuka, wamsola Yesu
wamgala ha Pilato.
2 Wasonga kumtagusa wolonga,
“Tum'vika munhu ino yowagiza
wanhu zetu, yowagomesa sambiwa-
mulihe kodi Kaisali,* na mwenyego
koikema kamba heyo iyo Kilisto,
Mndewa.”
3 Pilato kamuuza, “Gweye iyo mn-
dewa wa Wayahudi?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo
ulonga avo.”
4 Abaho, Pilato kawalongela
wakulu wa wakulu wa nhambiko
na dija didale da wanhu, “Siyona
mbuli ya kumtagusila munhu ino.”
5 Ila hewo wananahila ng'hani
wolonga, “Mafundo gake genula
mzahimzahi mwa wanhu wose wa
Yudea, kasonga Galilaya na sambi
kahano.”

Yesu Kogaligwa ha Helode

6 Pilato viyahulike gano, kawauza,
“Munhu ino kolawa Galilaya?”
7 Viyavitangile goya kamba Yesu
kokala yolawa isi yootawala Helode
Antipa, kamgala ha Helode, yakalile
Yelusalemu kipigiti kija.
8 Helode kadeng'helela ng'hani
viyamuwene Yesu, kwavija kakala
yohulika mbuli zake, avo kipigiti ki-
tali kakala yolonda kumona. Kakala
yotamanila kumona Yesu viyotenda
mzonza.
9 Avo Helode kamuuza Yesu mbuli
bwando, ila Yesu kamnyamalila.
10 Wakulu wa wakulu wa nham-
biko na wafundiza Malagizo ga
Musa wakwenhuka, wamtagusa
Yesu na lusango.
11 Helode na asikali zake wamten-
dela mzihaka Yesu na kumgela
kinyala, abaho, wam'vaza guo da
undewa, ikwisha wam'bweza kabili
ha Pilato.
12 Pilato na Helode wakala wai-
hile, ila songela zua dija wakala
wambwiga.

Yesu Kotagusigwa Kudanganhika (Mat. 27:15-26; Mlk. 15:6-15; Yoh. 18:39—19:16)

13 Pilato kawakema hamoja
wakulu wa wakulu wa nhambiko,
wakulu wa isi, na wanhu.
14 Kawalongela, “Mumgala
munhu ino kumwangu mulonga
kowagiza wanhu. Avo nimpelemba
hano hameso genu, sonile mbuli
yoyose ihile imumtagusila.
15 Helode na heyo honile mbuli
ihile, kileka mana yam'bwezile
kumwetu. Haduhu kinhu chochose
kihile chayatendile munhu ino
kilumbile munhu ino kudangan-
hika.
16 Avo nolagiza yalanhigwe,
abaho, nomuleka yagende na zake.”
17 Kila kipigiti cha Lusona lwa
Pasaka Pilato kawafungulilaga
mfungigwa imwe.†
18 Dale jose diguta nyangi wa-
longa, “Mkome hiyo! Tufungulile
Balaba!”
19 Balaba kakala yafungigwe sama
ya mzahimzahi wa kuilema silikali
ulawilile mdiwambo na kukoma.

* **23:2** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

† **23:17** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 17.

20 Pilato kalonda kumfungula
Yesu, avo kalawilila kabili haulon-
gozi wa ididale da wanhu.
21 Ila wagendelela kutoa nyangi,
wolonga, “Yawambigwe mumsal-
aba, yawambigwe mumsalaba!”

22 Pilato kawalongela mwanza wa
ikadatu, yolonga, “Mbuli ilihi ihile
yaatendile? Nie siyona mbuli yoyose
ihile yaatendile ilumbile heyo ku-
danganhika! Kolanhigwa, abaho,
kolekesigwa.”

23 Ila wagendelela kutoa nyangi
ng'hani wolonga Yesu kolondigwa
yawambigwe mumsalaba. Haki-
mambukizo, nyangi zao zihuma.
24 Avo Pilato kawatogolela waja
iwanhu vija vowokala womulonda
Yesu.
25 Avo kawafungulila Balaba
iwamulondile, munhu yakalile mk-
ifungo sama ya kugala mzahimzahi
wa kuilema silikali na kukoma, na
kumgela Yesu mmakono ga asikali,
wamtende kamba vowolonda
Wayahudi.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba
(Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Yoh. 19:17-27)

26 Viwakalile womgala, wamgoga
munhu imwe yokemigwa Simoni,
munhu wa isi ya Kilene, yakalile
yokwingila mdiwambo yolawa kum-
gunda. Wamdikwa msalaba, kau-
papa hachugu cha Yesu.

27 Dale kulu da wanhu dimk-
weleleza, mmwanza wao kukala na
watwanzi wokala womulilila na ku-
muyalalila.
28 Yesu kawahindukila kawa-
longela, “Mweye watwanzi wa
Yelusalemu! Sambimunililile nie, ila
ililileni wenyego na wanenu,
29 kwavija mazua gokwiza wanhu
wokwiza kulonga, ‘Wana mhome
watwanzi walibule wana, na waja
hawalelile na waja hawakong'heze.’
30 Kipigiti hicho wanhu wosonga
kuilongela migongo, ‘Tulagalile!’ Na
vigongo, ‘Tufise!’

31 Kwavija kamba vinhu kamba
vino votendeka mum'biki mbisi,
vowaze mum'biki unyalile?”
32 Wanhu wayagwe wabili,
wakalile watendaga gehile, vivija
na hewo walongozwa wachola
kukomigwa hamoja na Yesu.
33 Viwavikile hanhu hokemigwa,
“Fulu da Pala,” wamuwamba Yesu
mumsalaba hamoja na watenda
gehile wabili, imwe kumkono wake
wa ukulume na iyagwe kumkono
wake wa ukumoso.
34 Yesu kalonga, “Tata, wagele
kumgongo kwavija hawagatangile
gaja gowotenda.”
Waigolela vivalo vake mkutoa
kula.
35 Wanhu wema haja wolola
kipigiti wakulu wa Wayahudi
viwakalile womtendela uponela,
wolonga, “Kawakombola wayagwe,
na yaikombole mwenyego kamba
heyo iyo Kilisto yasaguligwe na
Mulungu.”
36 Asikali vivija wamtendela
uponela, wamkwenhukila wamg-
welela divai ya ugwadu,
37 wolonga, “Kamba gweye iyo
Mndewa wa Wayahudi, ikombole
mwenyego!”
38 Hachana ya umsalaba wake
wandika vino, “INO IYO MNDEWA WA
WAYAHUDI.”
39 Mtenda gehile imwe yatungikigwe
haja kamuliga Yesu yolonga,
“Kamba gweye iyo Kilisto, ikombole
mwenyego, abaho, utukombole na
tweye.”
40 Ila ija mtenda gehile iyagwe
kamkomhokela miyage yolonga,
“Gweye humdumba Mulungu?
Gweye kwa mumgayo kamba heyo.
41 Kumwetu tweye vilumba kwav-
ija tugweleligwa gaja galumbile na
gaja gatutendile, ila ino hatendile
mbuli yoyose ihile.”
42 Abaho, kamulongela Yesu,
“Yesu, ung'humbuke vondawize
Muundewa wako.”
43 Yesu kamulongela, “Nokulon-
gela ikweli, lelo kowa hamoja na nie
Paladiso.”

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Yoh. 19:28-30)

44 Viivikile kamba saa sita, ziza
diigubika isi yose mbaka saa tisa
45 kwavija zua diziziwala, na
idiguo ditungikwe Muing'anda ya
Mulungu didegeka vidanga vibili.
46 Yesu kenula dizwi, kalila yo-
longa, "Tata, mmakono gako noika
loho yangu!" Viyeshile kulonga
vino, kadanganhika.
47 Ija imkulu wa iwaasikali mia
wa Loma kagona gaja galawilile, ka-
muyenzi Mulungu yolonga, "Kweli,
munhu ino kakala mwende!"
48 Wanhu wakalile waiting'hane
haja kulola mbuli ija wagona
gaja galawilile, wose wabwela
ukae yao wokiitoatoa zimhambaga
wokiiyalala ng'hani.
49 Wose wakalile wambwiga zake
Yesu, hamoja na watwanzi wakalile
womkweleleza kulawa Galilaya,
wema hatalitali wolola.

Lukuli lwa Yesu Lokwikigwa Mdipanga
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Yoh. 19:38-42)

50 Kukala na munhu imwe
yokemigwa Usufu, yakalile imwe
wa wanhu wa Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi, kakala mwende wa
Mulungu,
51 na hatogole gaja gawalamule.
Kakala yolawa kukiwambo cha
Wayahudi kikemigwa Alimataya,
na kakala youbeta Undewa wa
Mulungu.
52 Munhu hiyo kachola ha Pilato
kulupula lukuli lwa Yesu.
53 Abaho, kaluhumulusa hasi
ulukuli, kaluvaza sanda, abaho,
kalugela mdipanga dipukigwe
mdibwe, dikalile hadinazikilwa
munhu yoyose.
54 Dikala zua da kuisasala na Zua
da Mhumulo kwavija Zua da Mhu-
mulo dikala behi kusonga.
55 Waja iwatwanzi, wakalile wom-
kweleleza Yesu kulawa Galilaya,
wamkweleleza Usufu. Avo wajona
dipanga na avija lukuli lwa Yesu
vulwikigwe.
56 Abaho, wabwela mkae zao
kusasala vinung'hanung'ha na
mavuta ga kunung'hila ga kulubaka
lukuli lwa Yesu.
Muna Idizua da Mhumulo, wahu-
mula kamba ndagizi vuzilagize.

24

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-10; Mlk. 16:1-8; Yoh. 20:1-10)

1 Zua da mwanduso wa wiki,*
imitondo ng'hani, watwanzi wa-
chola kuna dipanga wapapile vin-
ung'hanung'ha vawatendile.
2 Wadivika dibwe dikigwe hamu-
lomo wa idipanga dibimbiliswe
dikigwe hamgwazo,
3 ila viwengile mdipanga, hawalu-
vikile lukuli lwa Mndewa Yesu.
4 Viwakalile wang'hali wokan-
ganya mbuli ija, bahaja walawilila
wanhu wabili wavalile mikanzu
inang'hazika, wema behi nao.
5 Waja iwatwanzi wafugama
mavindi wokona bwembwe ng'hani,
ila waja wanhu wawalongela,
"Habali mumzahila munhu mgima
mwa wanhu wadanganhike?
6 Kahaduhu hano, kazuka. Kum-
bukileni chayawalongele vayakalile
yang'hali Galilaya.
7 'Mwana wa Munhu kolondigwa
yageligwe mmakono ga wanhu
wene vilozo, na womuwamba
mumsalaba, na zua da ikadatu
kozuka.' "
8 Aho waja iwatwanzi wakumbuk-
ila mbuli zake,
9 wabwela kulawa kudipanga, na
kuzilonga mbuli zija zose mwa
wanahina longo dimwe na imwe na
mwa wanhu wose wasigale.
10 Watwanzi waja wakala
Maliamu kulawa kiwambo cha
Magidala, Yoana, na Maliamu
mamaake Yakobo. Wao hamoja
na watwanzi wayagwe wazilonga

* **24:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

mbuli zino mwa watumigwa wa Kilisto.
11 Ila watumigwa wa Kilisto wagiza gaja gawalongile waja iwatwanzi ukala uponela, avo hawawategeleze.
12 Ila Petulo kenuka kakimbila kachola kudipanga, kainamila kasungulila, kona isanda iiyeka. Abaho, kasegela haja hana dipanga kabwela ukae, kuno yokanganya gaja galawilile.

Kuchola Emau (Mlk. 16:12-13)

13 Zua didija wanahina zake Yesu wabili wakala wochola kukiwambo kimwe kikemigwa Emau mwanza wa masaa mabili kulawa Yelusalemu,
14 wakala wolongelela, wogalonga gaja gose galawilile.
15 Viwakalile wolongelela kuno wokiiuzagiza, Yesu mwenyego kawakwenhukila kailongoza nao.
16 Wamona, ila meso gao gazuilwa sambiwamtange.
17 Yesu kawauza, “Mbuli zaki hizo zimuisimulila mnzila?”
Wema wanyamala tulu. Kuno vihanga visifukile.
18 Munhu imwe mmwanza wao yokemigwa Kileopa kamuuza, “Gweye wiyeka iyo muhenza huzitangile mbuli zija zilawilile haja Yelusalemu mazua madodo gabitile?”
19 Kawauza, “Mbuli zaki?”
Na hewo wamulongela, “Mbuli zimulawilile Yesu wa Nazaleti. Heyo kakala muhokozi mwene mhiko mmbuli ziyalongile na zija ziyatendile hameso ga Mulungu na hameso ga wanhu.
20 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na wakulu zetu wa isi wamgela mnhaguso ya ifa, avo kawambigwa mumsalaba.
21 Ila tweye tutamanila kamba heyo iyo yondayaikombole isi ya Islaeli! Tuhagaleka higo gose, lelo zua da ikadatu songela vigalawilile gano.
22 Vivija watwanzi wayagwe wa mdidale jetu watusinhusa, waidamuka wachola kudipanga,
23 ila hawaluvikile lukuli lwake. Wabwela walonga wawona wasenga wa Mulungu wa kuulanga, wawalongela kamba Yesu mgima.
24 Wanhu wayagwe wakalile mdale jetu wachola kudipanga wavika vivija kamba viwalongile watwanzi waja, ila hawamonile.”
25 Abaho, Yesu kawalongela, “Habali muli wabozi kamba avo, na habali muli na mioyo izalame kuzitogola mbuli zose zawalongile wahokozi?
26 Vino Kilisto Mkombola halondigwa yagaye m'vinhu kamba avo, abaho, yengile muyenzi yake?”
27 Avo Yesu kawasimulila mbuli zimulonga heyo mwenyego muna Zinyandiko Zing'alile, songela vitabu va Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi wose wa Mulungu.
28 Viwakwenhukile ikiwambo chawakalile wochola, Yesu kaitenda kamba vija kogendelela na mwanza,
29 ila wamuyalalila ng'hani, wolonga, “Kala hano na tweye, kwavija zua diswa na ziza dingila.” Avo kengila mng'anda kakala na hewo.
30 Kakala hasi yaje nao mandia, kasola mkate, kamuheweza Mulungu, abaho, kaumogola kawagwelela.
31 Baho meso gao gagubuka, wamtanga, ila heyo kayangayuka havihanga vao.
32 Wakiilongela, “Mioyo yetu haiding'huke ng'hani na ndeng'helelo, kipigiti viyakalile yolonga na tweye mnzila na kutugubulila Zinyandiko Zing'alile?”
33 Bahaja wenuka wabweleganya Yelusalemu, wawavika waja wanahina longo dimwe na imwe waiting'hana hamoja na wanhu wayagwe,
34 na kulonga, “Kweli Mndewa kazuka na kamulawilila Simoni!”
35 Baho waja wanhu wabili wasimulila gaja gawalawilile mnzila na avija viwamtambule Mndewa kipigiti viyakalile youmogola umkate.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Yoh. 20:19-23; Sang'h. 1:6-8)

36 Kipigiti waja iwanahina wabili hawanamambukiza kuwapetela gano, bahaja Mndewa mwenyego kema mdidale jao, kawalongela, “Tindiwalo diwe hamoja namwe.”
37 Wasinhuka na kona bwembwe wagiza wakala wokona mzimu.
38 Ila heyo kawauza, “Habali mkona bwembwe? Habali mdungwadungwa mmioyo yenu?
39 Loleni makono gangu na magulu gangu. Mwone kamba iyo nene. Nibabaseni mwone kamba nie sio mzimu, kwavija mzimu wabule lukuli na mizege kamba vumnyona nie vinili.”
40 Kagalonga gano na kuno yowalagusila makono na magulu gake.
41 Wakala wamemile ndeng'helelo ng'hulu ng'hani na mkanganyo kuno wang'hali hawanatogola kamba iyo heyo, avo kawauza, “Mna kinhu chochose hano cha kuja?”
42 Wamgwelela kidanga cha somba kibanikigwe,
43 kakisola kakija hameso gao.
44 Abaho, kawalongela, “Iyo inhegulo ya zimbuli ziniwalongele kipigiti vinikalile ning'hali na mweye, ilondigwa gatendeke gose ganyandikiligwe muna Gamalagizo ga Musa na muna ivitabu va wahokozi na muna ikitabu cha Zabuli.”
45 Abaho, kawavugula zinzonzi zao wazimanye Zinyandiko Zing'alile,
46 kawalongela, “Yandikigwa vino, Kilisto kolondigwa yagazigwe, abaho, yadanganhike na mdizua da ikadatu yazuke,
47 na mtwaga jake, usenga wa kuwazuma wanhu waleke vilozo na kugeligwa kumgongo vilozo vao wopetigwa muisi zose kusongela Yelusalemu.
48 Mweye iwo wasindila wa mbuli zino.
49 Na nie mwenyego nowalagizila gaja gamuilagane na Tataangu. Ila kaleni himo mdiwambo mbaka vondamgweleligwe mhiko kulawa kuulanga.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga
(Mlk. 16:19-20; Sang'h. 1:9-11)

50 Abaho, kawalongoza kawagala hanze ya idiwambo mbaka Betania, aho kenula makono gake kawamoteza.
51 Viyakalile yowamoteza, kainega na hewo, abaho, kasoligwa kachola kuulanga.
52 Wamfugamila mavindi wamtambikila, abaho, wabweleganya Yelusalemu, kuno wodeng'helela ng'hani,
53 na kipigiti chose wakala Kuing'anda ya Mulungu womuheweza Mulungu.

USENGA UNOGILE WA YESU KILISTO KAMBA VIWANDIKIGWE NA YOHANA

ULONGOZI

Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana uwo usenga umwe kulawa m'vitabu vine va Lagano da Isambi visimulila ugima wa Yesu Kilisto. Vitabu vose vino vine vokemigwa, "Injili," nhegulo yake "Usenga Unogile," vandikigwa na Matayo, Maluko, Luka, na Yohana kipigiti Yesu viyeshile kudanganhika. Usenga Unogile wa Yesu Kilisto Kamba Viwandikigwe na Yohana siku wandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Hata kamba kitabu chenyego hakilonga kamba Yohana iyo yandike, ila vija vichandikwe kilumba ng'hani na mhwilili za Yohana wa ichanduso, Yohana wa ikabili, na Yohana wa ikadatu. Wandishi wayagwe wa umwaka wamulonga.

Yohana kakala yokala mdiwambo da Efeso kipigiti kino. Avo ilinga na kulonga kamba kitabu kino chandikigwa mdiwambo da Efeso.

Yohana kosimulila kinaganaga kamba kilamso cha kwandika kitabu kino kikala kuwataza wanhu watogole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana wa Mulungu yali na ugima (Yoh. 20:31). Mkutogola gano tuwe na ugima mditwaga jake. Kitabu kino chandikigwa sama ya wasomaji wa namna zose mbili, Wayahudi na waja hawali Wayahudi.

Usenga Unogile wa Yohana haulingile kabisa na Senga zija ndatu ziyagwe. Heyo kakala yalolile ng'hani mizonza iyatendile Yesu, ila handike ng'hani mahala ga Yesu. Mbuli ziyagwe za mwanduso kamba vija kubatizwigwa kwa Yesu na kugezigwa muluwala vivija hazandikigwe Muusenga uno Unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga Usenga Unogile (*1:1-18*).
2. Abaho Yohana kokwandika mizonza bwando iyatendile Yesu (*1:19—12:50*).
3. Abaho Yohana kosimulila mbuli bwando ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile muulumwengu zimulongoze kuna iifa yake na kuzuka (*13:1—20:31*).
4. Abaho Yohana komambukizila Usenga wake yolonga kipigiti kimwe Yesu viyoneke mwa wanhu kipigiti viyazukile kulawa mkudanganhika, abaho, kasonga nia yake ya kwandika ikitabu (*21*).

Mbuli Ilava Ugima

1 Haichanduso kukala na Mbuli,
Mbuli ija kakala na Mulungu, na
Mbuli ija kakala Mulungu.
2 Songela haichanduso Mbuli
kakala na Mulungu.
3 Mulungu kavilumba vinhu vose
kubitila heyo, haduhu kinhu cho-
chose kilumbigwe na Mulungu bila
heyo.
4 Mbuli ija kakala iyo ichanduso
cha ugima, na ugima uno uwo ugala
mulangaza mwa wanhu wose.
5 Mulangaza uno womulika mdiz-
iza, na ziza hadidaha kuuhuma.
6 Mulungu kamtuma munhu imwe
yokemigwa Yohana,
7 keza kamba msindila, giladi
yalave usindila wa mulangaza uja,
avo wanhu wose watogole kubitila
heyo.
8 Heyo mwenyego hakalile mu-
langaza, ila keza kamba msindila wa
mulangaza.
9 Uno uwo mulangaza wa kweli,
uwamwemwesa wanhu wose,
ukalile ukwiza muulumwengu.
10 Heyo iyo mulangaza ukalile
muulumwengu, avo Mulungu
kaulumba ulumwengu mkubitila
heyo, ila ulumwengu haumtangile.

11 Keza mwa wanhu zake
mwenyego, ila wanhu zake
mwenyego hawam'bokele.
12 Ila wanhu wose wam'bokele na
kumtogola, kawagwelela udaho wa
kuwa wana wa Mulungu,
13 awo watendigwe wawe wana
wa Mulungu si sama ya mulopa ama
sama ya manogelwa ga lukuli ama
sama ya manogelwa ga munhu, ila
sama ya manogelwa ga Mulungu.
14 Mbuli kagaluka munhu, kakala
hamoja na tweye. Tuyona yenzi
yake, yenzi ya kamba mwana imwe
yeiyeka wa Tata, yamemile ngekewa
na kweli.
15 Yohana kazipeta mbuli zake
Yesu. Kenula dizwi yolonga, "Ino
iyo munhu inikalile nimulonga,
avija vinilongile, 'Kokwiza hachugu
changu, ila heyo iyo mkulu kubanza
nie, kwavija kipigiti nie sinavum-
buka heyo kakala baho.' "
16 Avija viyamemile ngekewa tw-
eye tose tubokela motelo zose.
17 Mulungu katugwelela Malagizo
kubitila Musa, ila ngekewa na kweli
viza kubitila Yesu Kilisto.
18 Haduhu munhu yoyose ya-
monile Mulungu, ila Mwana
yeiyeka, ayo yali hamgwazo
wa Tata, iyo yamtendile Tata
yatangigwe.

Yohana Kogong'ondeza Kamba Heyo Sio Kilisto

(Mat. 3:1-12; Mlk. 1:1-8; Luk. 3:1-18)

19 Uno uwo usindila uyalav-
ile Yohana kipigiti wakulu wa
Wayahudi viwawatumile wakulu
wa nhambiko na Walawi kulawa
Yelusalemu wakamuuze, "Gweye
iyo yalihi?"
20 Yohana kawedika kawalongela
kinaganaga, "Nie sili Kilisto."
21 Wamuuza, "Kumbe gweye iyo
yalihi? Gweye kwa Eliya?"
Yohana kawalongela, "Nie sili
Eliya."
Wamuuza, "Gweye kwa Muhokozi
ija?"
Kawalongela, "Nie sili Muhokozi
ija."
22 Wamulongela, "Basi tulongele
gweye iyo yalihi? Giladi tukawalon-
gele waja watutumile. Mzingelegeza
zako gweye mwenyego koilongaze?"
23 Yohana kalonga, kuno yokwiga
mbuli za Muhokozi Isaya, yolonga,
"Nie dijo 'Dizwi da munhu yoguta
muluwala,
Igoloseni nzila yondayabite Mn-
dewa.' "
24 Waja iwasenga, watumigwe na
Mafalisayo,
25 wamuuza Yohana, "Kamba gw-
eye huli Kilisto ama Eliya ama
Muhokozi ija, habali ubatiza?"
26 Yohana kawalongela, "Nie no-
batiza na mazi, ila mmwanza wenu
mweye mwimile aho kema munhu
hamumtangile.
27 Ayo yondayeze hachugu
changu, nie silumba hata kudohola
nzabi za ng'hwabasa zake."
28 Mbuli zino zose zilawilila mki-
wambo cha Betania ng'ambu ya
ulawilo wa zua ya Lwanda lwa Yolo-
dani, aho Yohana hayakalile yoba-
tiza.

Mwana Ng'hondolo wa Mulungu

29 Zua da ikabili Yohana ka-
mona Yesu yokwiza, kalonga, "Lola!
Mwana Ng'hondolo wa Mulungu
yosola vilozo va ulumwengu!
30 Ino iyo munhu inikalile nimu-
longa, 'Kokwiza munhu hachugu
changu, yali mkulu kubanza nie,
kwavija kakala baho kipigiti nie
sinavumbuka.'
31 Nie mwenyego simtangile
kamba heyo iyo Kilisto, ila nie niza
kubatiza na mazi sama ya kilamso
kino, siku kogubuligwa mwa wanhu
wa Islaeli."
32 Na Yohana kalava usindila uno,
yolonga, "Nimona Loho wa Mu-
lungu yohumuluka kulawa kuu-
langa kamba hua na kukala uchana
yake.
33 Nie sambinimtange, ila ayo
yandagize nie kubatiza na mazi,
kanongela, 'Uhamona Loho wa

Mulungu yohumuluka na kukala
uchana ya munhu, iyo, iyo munhu
yondayabatize na Loho wa Mu-
lungu.'
34 Na nie nigona gano, na nilava
usindila kamba, ino iyo Mwana wa
Mulungu."

Wanahina wa Yesu wa Ichanduso

35 Zua da ikabili Yohana kakala
yemile kabili bahaja na wanahina
zake wabili,
36 viyamuwene Yesu yobita behi
na hewo, kalonga, "Loleni! Mwana
Ng'hondolo wa Mulungu."
37 Waja iwanahina wabili viwa-
muhulike yolonga gano, wamk-
weleleza Yesu.
38 Yesu viyahinduke kawona
womkweleleza, kawauza, "Mozahila
choni?"
Wamuuza, "Labi, kwahi kuukala?"
"Labi," nhegulo yake "Mkulufunzi."
39 Yesu kawalongela, "Izoni mu-
lole." Avo wachola wahone haja
hayakalile yokala, na wakala na
heyo zua dija jose. Ikala kamba saa
longo dimwe ichungulo.
40 Imwe wa wanahina waja wa-
bili yamuhulike Yohana yolonga na
kumkweleleza Yesu kakala Endelea
mkulu wake Simoni Petulo.
41 Kinhu cha ichanduso kiya-
tendile Endelea kikala kumzahila
ndugu yake Simoni na kumulongela,
"Tumona Masihi." Mbuli ino nheg-
ulo yake iyo, "Kilisto."*
42 Abaho, kamsola kamgala ha
Yesu.
Yesu kamulola kalonga, "Twaga
jako kokemigwa Simoni, mwana wa
Yohana, ila songela lelo kokemigwa
Kefa." Twaga dino nhegulo yake iyo
"Dibwe."

Yesu Kowakema Filipo na Natanieli

43 Zua da ikabili Yesu kalonda
kuchola Galilaya, kam'vika Filipo
kamulongela, "Nikoleleze."
44 Filipo kakala yolawa Betisaida,
kiwambo chawakalile wokala Ende-
lea na Petulo.
45 Filipo kamzahila Natanieli ka-
mulongela, "Tumona munhu ayo
Musa yandike mbuli zake mkitabu
cha Malagizo na ayo vivija wahokozi
wandike mbuli zake, Yesu, mwana
wa Usufu, kulawa Nazaleti."
46 Natanieli kauza, "Vodahika
kinhu kinogile kilawe Nazaleti?"
Filipo kalonga, "Izo ulole."
47 Yesu viyamuwene Natanieli
yokwiza, kalonga, "Lola! Ino iyo
Muislaeli mwenyego kabisa, mduhu
uzenzeleganye mmoyo wake!"
48 Natanieli kamuuza, "Kuni-
tangaze?"
Yesu kalonga, "Nikona vuukalile
hasi ya umtini kipigiti Filipo
hanakukema."
49 Natanieli kalonga, "Mkulufunzi,
gweye kwa Mwana wa Mulungu!
Gweye kwa Mndewa wa Islaeli!"
50 Yesu kamulongela, "Kuto-
gola kwavija nikulongela nikona
vuukalile hasi ya umtini? Avo
kovona vinhu vikulu kubanza vino!"
51 Abaho, kawalongela, "Nowa-
longela ikweli, mowona ulanga
uvuguka na wasenga wa Mulungu
wa kuulanga wokwela na kunihu-
mulukila nie Mwana wa Munhu."

2

Lusona lwa Zengele Mkiwambo cha Kana

1 Zua da ikadatu kukala na lusona
lwa zengele mkiwambo kikemigwa
Kana muisi ya Galilaya. Mamaake
Yesu kakala bahaja.
2 Yesu na wanahina zake vivija
wagonekigwa hana ulusona luja lwa
zengele.
3 Divai viimalile, mamaake Yesu
kamulongela, "Wabule divai."
4 Yesu kamulongela, "Mama, gano
gavikaze kumwetu? Kipigiti changu
hakinavika."
5 Abaho, mamaake Yesu kawalon-
gela waja wakalile wosang'hanika
na vakuja, "Tendeni chochose chon-
dayawalongele."

* **1:41** ***Kilisto*** nhegulo yake *ayo yasaguligwe na Mulungu.*

6 Haja kukala na minongo sita
ya mazi itendigwe na mabwe, na
kila nongo dimwe dikala na ukulu
wa nongo mbili ama ndatu kwav-
ija Wayahudi wakala na nzoela ya
kuinava makono na magulu.
7 Yesu kawalongela waja wakalile
wosang'hanika, “Memezeni mazi
minongo ino.” Avo wamemeza mi-
nongo yose mbaka hamulomo.
8 Abaho, kawalongela, “Haya, de-
heni vimazi vidodo mkamgwelele
mkulu wa ulusona.” Wasola gamazi
wamgalila mkulu wa ulusona.
9 Mkulu wa ulusona viyagalanzile
gamazi gakalile gagaluke divai,
kakanganya kwahi kuilawile divai
ija. Ila waja wakalile wosang'hanika
na ulusona wadehile gamazi wav-
itanga, avo kamkema imulawil-
amhambe,
10 kamulongela, “Wanhu wose
wagomelaga divai inogile haichan-
duso, na iwahenza wehesha
kung'wa ng'hani kowagomela divai
igwaduke, ila gweye kwika divai
inogile mbaka vino!”
11 Yesu katenda mzonza uno wa
mwanduso mkiwambo cha Kana
muisi ya Galilaya, aho hayaila-
guse yenzi yake, na wanahina zake
wamtogola.
12 Abaho Yesu na mamaake, wan-
dugu zake, na wanahina zake wa-
chola Kapenaumu, wakala haja
mazua madodo.

Yesu Kochola Kung'anda ya Mulungu

(Mat. 21:12-13; Mlk. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

13 Lusona lwa Pasaka lwa
Wayahudi lukala lukwenhuke, avo
Yesu kachola Yelusalemu.
14 Akuja kung'anda ya Mulungu
kawavika wanhu woguza ng'ombe,
ng'hondolo, na nziwa, na wavunja
hela wakala wakalile mzimeza zao.
15 Avo kasola nzabi kogosa lukum-
bulu, kasonga kuwawinga waja
iwang'onyo wose yowalava hanze
ya Ing'anda ya Mulungu, ng'hondolo
hamoja na ng'ombe. Kazihindula
zimeza za wavunja hela na kuzip-
wililisa zihela zao,
16 na kawalongela awo wakalile
woguza nziwa, yolonga, “Wasegezeni
nziwa zenu hano! Lekeni kutenda
Ng'anda ya Tataangu kuwa gulilo!”
17 Wanahina zake wakumbukila
avija Zinyandiko Zing'alile vuzi-
longa, “Nogelwa iniinogele ng'anda
yako, Mulungu, yondukuza kamba
moto.”*
18 Wakulu wa Wayahudi
wamwidika mkumuuza, “Mzonza
ulihi wondautulagusile tuvitange
kamba kuna udaho wa kutenda
mbuli zino?”
19 Yesu kawalongela, “Bomoleni
Ng'anda ino ya Mulungu, na nie
noizenga kabili mmazua madatu.”
20 Wamuuza, “Kodahaze gweye
kuizenga kabili mmazua madatu?
Ng'anda ino ya Mulungu isola milao
malongo mane na sita kumambuk-
iza kuizenga!”
21 Ila ng'anda ya Mulungu iyai-
longile Yesu ikala lukuli lwake.
22 Viyazukile kulawa mkudangan-
hika, wanahina zake wakumbukila
kamba kakala yalongile gano, na
wazitogola Zinyandiko Zing'alile na
gaja Yesu gayalongile.

Yesu Viyawatangile Wanhu

23 Kipigiti cha Lusona lwa Pasaka
Yesu kakala Yelusalemu, wanhu
bwando viwonile mizonza iyait-
endile wamtogola.
24 Ila Yesu haitogole nhogola yao,
kwavija kautanga uzenzeleganye wa
wanhu.
25 Halondile munhu yoyose ya-
mulongele mbuli za wanhu waja,
kwavija heyo mwenyego kagatanga
gaja gakalile mmioyo yao.

3

Yesu Kolongelela na Nikodemo

1 Kukala na munhu yokemigwa
Nikodemo, imwe wa wakulu wa
Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi,
yakalile Mfalisayo.

* **2:17** ***Yondukuza kamba moto*** nhegulo yake *wonikoma.*

2 Kachola ha Yesu ikilo, kamulongela, “Mkulufunzi, tuvimanya kamba gweye kwa mkulufunzi ugaligwe na Mulungu. Kwavija haduhu munhu yondayadahe kutenda mizonza yuutenda kamba Mulungu hali hamoja na heyo.”

3 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, munhu kamba havumbuke mwanza wa ikabili hadaha kuwona Undewa wa Mulungu.”

4 Nikodemo kamuuza, “Vodahikaze munhu m'vyele kuleligwa kabili? Havidahika kwingila muinda ya mamaake na kuvumbuka mwanza wa ikabili!”

5 Yesu kamulongela, “Nokulongela ikweli, haduhu munhu yondayengile Muundewa wa Mulungu kamba havumbuke na mazi na Loho.

6 Kivumbuke na lukuli chowa lukuli, na kivumbuke na Loho wa Mulungu chowa loho.

7 Sambiukanganye kwavija nikulongela kamba mose molondigwa m'vumbuke kabili.

8 Ubeho ucholaga kuulonda, na mweye mohulika kisindo chake, ila mweye hamuutanga kuulawa ama kuuchola. Vivo ili na waja wose wavumbuke Muloho wa Mulungu.”

9 Nikodemo kauza, “Yowaze mbuli ino?”

10 Yesu kamulongela, “Gweye kwa mkulufunzi muisi ya Islaeli, hugatangile gano?

11 Nokulongela ikweli, tolonga gaja tugamanyile na tosimulila gaja gatonile, ila haduhu munhu yoyose mmwanza wenu youtogola usenga wetu.

12 Niwalongela mbuli za muulumwengu na hamzitogola, motogolaze kamba nihawalongela mbuli za kuulanga?

13 Haduhu munhu yoyose yakwelile kuulanga ila ayo yahumuluke kulawa kuulanga, nie, Mwana wa Munhu.

14 “Kamba Musa viyamwinule nyoka kuluwala, vivija na Mwana wa Munhu kolondigwa yenuligwe,

15 giladi yoyose yondayamtogole yeng'higwe ugima wa digunge.

16 Kwavija Mulungu kaunogela ulumwengu avo kamulava Mwanage imwe yeiyeka, giladi yoyose yondayamtogole sambiyadanganhike, ila yawe na ugima wa digunge.

17 Kwavija Mulungu hamgalile Mwanage muulumwengu yeze kuutagusa ulumwengu, ila ulumwengu ukomboligwe kubitila heyo.

18 “Awo womtogola Mwana hawatagusigwa. Ila awo woleka kumtogola wesha kutagusigwa, kwavija hawamtogole Mwana yeiyeka wa Mulungu.

19 Na ino iyo nhaguso, mulangaza wiza muulumwengu, ila wanhu wanogelwa na ziza na kuwihila umulangaza, kwavija sang'hano zao ziha.

20 Awo wose wotenda mbuli zihile wowihila mulangaza, na haweza kuna umulangaza kwavija hawalonda mbuli zao zihile zoneke.

21 Waja wotenda mbuli zinogile wokwiza kuna umulangaza, giladi yoneke kamba sang'hano zao zitendeka kubitila Mulungu.”

Usindila wa Yohana Yomulonga Yesu

22 Abaho Yesu na wanahina zake wachola ng'ambu ya Yudea, kakala hiko mkipigiti kidodo na kubatiza.

23 Yohana na heyo kakala yobatiza ako Ainoni behi na Salimu, kwavija hanhu haja kukala na mazi bwando. Wanhu wamgendela na heyo kawabatiza.

24 Mbuli zino zilawilila kipigiti Yohana hanageligwa mkifungo.

25 Wanahina wa Yohana wasonga kuibamililа na Muyahudi imwe muimbuli ya nzoela ya kusuluza magulu na makono.

26 Avo wachola ha Yohana wamulongela, “Mkulufunzi, munhu ija yakalile na gweye mwambu wa ikabili wa Ulwanda lwa Yolodani, ija iumulongile kamba iyo Kilisto, na heyo kobatiza, na wanhu wose womgendela.”

27 Yohana kawalongela, “Haduhu munhu yodaha kupata kinhu chochose kamba hagweleligwe na Mulungu.
28 Mweye wenyego iwo wasindila zangu haja hanilongile, ‘Nie sili Kilisto, ila nitumigwa nimulongole.’
29 Mhambe mwenyego mulawilamhambe, mbwigaake mulawilamhambe kokwima na kumtegeleza mulawilamhambe, yahadihulika dizwi da mulawilamhambe kodeng'ha ng'hani. Avo sama ya kilamso kino ndeng'ha yangu ivikila.
30 Vinoga heyo yabanze na nie nihungule.”

Ayo Yokwiza Kulawa Kuulanga

31 Ayo yezile kulawa uchana kawabanza wose. Ayo yezile kulawa muisi ka munhu wa muisi, na kolonga mbuli za muisi. Ila ayo yezile kulawa kuulanga kawabanza wose.
32 Kolonga gaja gayonile na kugahulika, ila haduhu munhu yozitogola mbuli zake.
33 Ila munhu yondayatogole mbuli zake kosindila kamba Mulungu iyo ikweli.
34 Munhu yatumigwe na Mulungu kopeta mbuli za Mulungu, kwavija Mulungu komgwelela Loho wake bila mhima.
35 Tata komnogela Mwana avo keka vinhu vose mmakono gake.
36 Munhu yoyose yomtogola Mwana kana ugima wa digunge, ila yoyose yomulema Mwana hawona ugima kwavija lusango lwa Mulungu lowa hamoja na heyo.

4

Yesu na Mtwanzi wa Kisamalia

1 Mafalisayo wahulika kamba Yesu kowapata na kuwabatiza wanahina bwando kum'banza Yohana.
2 Ila Yesu mwenyego ham'batize munhu yoyose, ila wanahina zake wawo wabatize.
3 Yesu viyahulike gano, kasegela muisi ya Yudea kabwela muisi ya Galilaya,
4 kabita nzila ibitile muisi ya Samalia.
5 Kavika mkiwambo kimwe muisi ya Samalia kikemigwa Sikali, behi na mgunda wa Yakobo uyakalile yaamgwelele mwanage, Usufu.
6 Haja kukala na sima da Yakobo, na Yesu, avija viyadonhile na umwanza, kakala hasi hamgwazo wa idisima. Ikala saa sita imisi.
7 Mtwanzi wa Kisamalia keza kudeha mazi, na Yesu kamulongela, “Nigwelele mazi ning'we.”
8 Wanahina zake wakala wacholile kukiwambo kugula mandia.
9 Ija imtwanzi kamulongela, “Gweye kwa Muyahudi na nie na mtwanzi wa Kisamalia, konipulaze nie mazi ga kung'wa?” Kwavija Wayahudi hawasangilaga vinhu na Wasamalia.
10 Yesu kedika, “Kamba uhaimanyile nhunza ya Mulungu na uhammanyile ayo yokupula mazi ga kung'wa, uhampulile heyo na yahakugwelele mazi golava ugima.”
11 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, kia cha kudehela kwabule na sima digidila, kwahi kondaugapate mazi higo gali na ugima?
12 Gweye kwa mkulu kum'banza muhenga wetu Yakobo yatugwelele sima dino, na heyo mwenyego na wanage na madale gake ga ng'hondolo wose wang'wa mazi ga sima dino?”
13 Yesu kamulongela, “Wanhu wose wong'wa mazi gano wokona ng'hilu kabili,
14 ila munhu yoyose yondayang'we mazi gondanimgwelele nie honda yone ng'hilu kabili. Mazi gondanimgwelele nie gogaluka nzokwe mgati yake, gondagamgwelele ugima wa digunge.”
15 Ija imtwanzi kalonga, “Mndewa, ngwelela mazi higo! Giladi sambinyone ng'hilu kabili, na sambinize hano kudeha mazi.”

16 Yesu kamulongela, “Genda
kamkeme mbigalo wako, abaho,
ubwele.”
17 Ija imtwanzi kedika, “Nabule
mbigalo.”
Yesu kamulongela, “Kulonga goya
avija vuulonga kwabule mbigalo.
18 Kwavija kusoligwa na wambi-
galo watano, na mbigalo yuukala
nayo sambi sio mbigalo wako.
Kunongela ikweli.”
19 Ija imtwanzi kalonga, “Mn-
dewa, nokona gweye kwa
muhokozi.
20 Wahenga zetu wakala wotam-
bika mkigongo kino, ila mweye
mogong'ondeza kamba Yelusalemu
baho hanhu ha kutambikila.”
21 Yesu kamulongela ija imtwanzi,
“Nhegeleza nie, go mtwanzi, kipig-
iti chokwiza wanhu hawamtambik-
ila Tata mkigongo kino ama kuja
Yelusalemu.
22 Mweye motambikila kija hamk-
itangile, ila tweye tukitanga kija
itukitambikila, kwavija ukombola
wolawa mwa Wayahudi.
23 Ila kipigiti chokwiza na tena
kipigiti kivika, watambika wa ik-
weli womtambikila Tata muloho na
muikweli, kwavija Tata kowazahila
wanhu wondawamtambikile kamba
vino.
24 Mulungu iyo Loho, avo
awo womtambikila wolondigwa
wamtambikile muloho na muik-
weli.”
25 Ija imtwanzi kamulongela,
“Nivitanga kamba Kilisto kokwiza,
na yeheza, kotulongela kila kinhu.”
26 Yesu kamulongela, “Nie, ini-
longa nagwe, iyo Kilisto.”
27 Kipigiti kikija wanahina zake
wabwela, wakanganya ng'hani vi-
wam'vikile yolongelela na mtwanzi.
Ila haduhu hata imwe mmwanza
wao yamulongele, “Kolonda choni?”
ama kumuuza Yesu, “Habali ulonga
na mtwanzi ino?”
28 Abaho, ija imtwanzi kaleka
nongo yake ya mazi, kabweleganya
kukiwambo na kuwalongela wanhu
wakalile haja.
29 Yolonga, “Izoni mmulole
munhu yanongele kila kinhu kin-
hendile. Havidahika munhu ino
kuwa iyo Kilisto?”
30 Avo wasegela haja hakiwambo
wachola kuyali Yesu.
31 Kipigiti kikija wanahina zake
wamuyalalila Yesu wolonga, “Mku-
lufunzi, uje mandia.”
32 Ila heyo kawalongela, “Nie
nnago mandia ago mweye hamga-
manyile.”
33 Avo waja wanahina wasonga
kukiiuza wenyego kwa wenyego,
“Hana munhu yamgalile mandia?”
34 Yesu kawalongela, “Mandia
gangu nie gago gano, kugatenda
gaja gamnogele ayo yanhumile na
kuimambukiza sang'hano yake.
35 Mnawo ulonzi ulonga, ‘Isigala
milenge mine mulao ulawe.’ Ila
nie nowalongela, loleni mmigunda,
vakuja vipa visha avo volondigwa
kuhunigwa.
36 Muhuna vakuja kogen-
delela kulihigwa hata sambi, na
heyo kokunzanya ivakuja yavike
muugima wa digunge, avo ya-
handile na ayo yohuna wodeng'ha
hamoja.
37 Kamba ulonzi uno vuulonga,
‘Imwe kohanda, iyagwe kohuna.’
38 Niwagala kuhuna vakuja
mumgunda hamuulimile. Wanhu
wayagwe iwo wasang'hanike, na
mweye mpata fong'ha kulawa
msang'hano yao.”
39 Wasamalia bwando kulawa
mkiwambo kija wamtogola Yesu,
sama ya gaja gayalongile ija
imtwanzi, “Kanongela kila kinhu
kinhendile.”
40 Avo waja Wasamalia viwamwiz-
ile, wamuyalalila yakale na hewo,
avo Yesu kakala haja mazua mabili.
41 Wanhu wayagwe bwando
wamtogola sama ya mbuli zake,
42 na wamulongela ija imtwanzi,
“Tutogola si kwavija gweye kutulon-
gela, ila kwavija tumuhulika tweye
wenyego, na tuvitanga kamba heyo
iyo Mkombola wa ulumwengu.”

Yesu Komuhonya Mwana wa Mkulu wa Silikali

43 Vigabitile mazua mabili, Yesu
kasegela haja kachola kuisi ya
Galilaya.
44 Kwavija heyo mwenyego ka-
longa, “Muhokozi hahishimilwa
muisi yake mwenyego.”
45 Viyavikile Galilaya wanhu wa
haja wam'bokela, kwavija wavona
vinhu vose viyatendile Yelusalemu,
kipigiti cha Ulusona lwa Pasaka,
kwavija na hewo wakala wacholile
kuna ulusona.
46 Abaho, Yesu kabweleganya
kuna ikiwambo cha Kana muisi ya
Galilaya, ako kuyagalule mazi kuwa
divai. Haja kukala na mkulu imwe
wa silikali yakalile na mwanage
mtamu ako Kapenaumu.
47 Viyahulike kamba Yesu keza
kulawa Yudea kwiza Galilaya, kam-
gendela na kumuyalalila yachole
Kapenaumu yakamuhonye mwan-
age yakalile behi na kudanganhika.
48 Yesu kamulongela, “Kamba ha-
monile vilaguso na mikanganyo,
hamtogola.”
49 Ija imkulu wa silikali ka-
mulongela, “Mndewa, izo kipigiti
mwanangu hanadanganhika.”
50 Yesu kamulongela, “Genda ukae
yako, na mwanago kohona.”
Ija imkulu wa silikali kazitogola
mbuli za Yesu, avo kachola.
51 Viyakalile yobwela ukae, mnzila
kaiting'hana na nyakadala zake, wa-
mulongela, “Mwanago kahona.”
52 Kawauza kipigiti kilihi mwan-
age chayahonile, wamulongela,
“Ikala saa saba imisi mayo homa
imsegela.”
53 Avo ija tata wa imwana kakum-
bukila kamba kikala kipigiti kik-
ija Yesu chayamulongele, “Mwanago
kohona.” Avo heyo na mulango
wake wose wamtogola Yesu.
54 Uno ukala mzonza wa ikabili
waatendile Yesu viyalawile Yudea
kuchola Galilaya.

5

Uhonyaji hana Dibwawa

1 Abaho, Yesu kachola Yelusalemu
kuna ulusona lwa Wayahudi.
2 Kuja Yelusalemu, behi na Lwivi
lwa Ng'hondolo, kukala na bwawa
dikemigwa Mkieblania “Betizata,”
dikalile na mhelengo tano.
3 Wanhu bwando wakalile
watamu wakala wowasa mmhe-
lengo zija, vimbugumbugu,
mbetembete, na wanhu waholole
wakala wobeta mazi gatibuke.
4 Kwavija watogola kamba kuna
kipigiti msenga wa Mndewa wa
kuulanga kohumuluka mdibwawa
na kugatibula gamazi. Na mtamu
wa ichanduso kwingila mdibwawa
kipigiti msenga wa Mulungu yehe-
sha kugatibula, kohonyigwa utamu
wose uyalinao.
5 Haja kukala na munhu yakalile
mtamu mmilao malongo madatu na
minane.
6 Yesu viyamonile munhu ija
kawasa haja na viyavitangile kamba
munhu ija kakala mtamu mkipig-
iti kitali, kamuuza, “Kolonda kuwa
mgima?”
7 Ija imtamu kamwidika, “Mn-
dewa, nie nabule munhu hano wa
kunigela mdibwawa kipigiti mazi
gahatibuligwa. Nihalonda kwingila,
munhu iyagwe konilongola.”
8 Yesu kamulongela, “Ima wima,
papa lusazi lwako utembele.”
9 Bahaja ija imunhu kahona, ka-
papa lusazi lwake, kasonga kuchola.
Mbuli ino ilawilila Mdizua da
Mhumulo.
10 Avo wakulu wa Wayahudi wa-
mulongela ija imunhu yahonyigwe,
“Lelo Zua da Mhumulo, malag-
izo getu gokugomesa gweye kupapa
lusazi lwako.”
11 Na heyo kawalongela, “Ija
munhu yanihonyile kanilongela,
‘Papa lusazi lwako uchole.’ ”
12 Wamuuza, “Iyo munhu yalihi
yakulongele upape lusazi lwako uc-
hole?”
13 Ila ija imunhu yahonyigwe
kakala hamtangile kakala munhu

yalihi, kwavija Yesu kakala yengile
mdidale da wanhu dikalile haja.
14 Mkipigiti kiguhi hamwande,
Yesu kam'vika ija imunhu Ku-
ing'anda ya Mulungu, kamulongela,
“Tegeleza, sambi kuhona, avo
sambiutende vilozo kabili, ama
vokulawilila vinhu viyagwe vihile
ng'hani kubanza vino.”
15 Abaho, ija imunhu kachola
kuwalongela wakulu wa Wayahudi
kamba Yesu iyo yamuhonyile.
16 Avo wasonga kumgaza Yesu
kwavija kahonya Mdizua da Mhu-
mulo.
17 Yesu kawalongela, “Tataangu
kosang'hanika mazua gose, na nie
vivija nosang'hanika.”
18 Sama ya kilamso kino wakulu
wa Wayahudi wazahila ng'hani
nzila ya kumkomela, sio kwavija
katenda gagomeswe Mdizua da
Mhumulo, ila vivija kamkema
Mulungu Tataake, avo kaitenda
heyo kalinga na Mulungu.

Udaho wa Mwana wa Mulungu

19 Avo Yesu kawedika yolonga,
“Nowalongela ikweli, Mwana
hadaha kutenda chochose heyo
mwenyego, ila kotenda kija choy-
omona Tataake yotenda. Kija choy-
otenda Tata, kicho vivija Mwana
choyotenda.
20 Kwavija Tata komnogela Mwan-
age na kamulagusila vinhu vose voy-
otenda heyo. Komulagusila vinhu
vikulu ng'hani kubanza vino, na
mweye mose mokwiza kukanganya.
21 Kamba vija Tata viyozusa
wadanganhike na kuwabwezela
ugima, vivija na Mwana kowab-
wezela ugima waja yoolonda
kuwabwezela.
22 Tata hamtagusa munhu yoyose.
Ila kamgwelela Mwanage udaho
wose wa kutagusa,
23 giladi wanhu wose wa-
muhishimile Mwana kamba vija
viwomuhishimila Tata. Munhu
yoyose yondayaleke kumuhishimila
Mwana, vivija hamuhishimila Tata
yamtumile.
24 “Nowalongela ikweli, munhu
yoyose yondayazihulike mbuli
zangu na kumtogola ayo yanhu-
mile nie kana ugima wa digunge.
Hatagusigwa, ila kabita kulawa
mkudanganhika kengila muugima.
25 Nowalongela ikweli, kipigiti
chokwiza na kipigiti kivika aho
wanhu wadanganhike wodihulika
dizwi da nie, Mwana wa Mulungu,
na awo wondawadihulike wowa
wagima.
26 Kamba vija Tata viyali na ugima
mgati yake mwenyego, vivija kam-
tenda Mwanage yawe na ugima
mgati yake mwenyego.
27 Na kanigwelela udaho wa ku-
tagusa kwavija nie iyo Mwana wa
Munhu.
28 Sambimkanganye mbuli ino,
kipigiti chokwiza aho wanhu wali
mgamapanga vondawahulike dizwi
jangu,
29 na kulawa hanze ya igama-
panga, awo watendile ganogile
wozuka giladi wagweleligwe ugima
wa digunge, na awo watendile
gehile wozuka giladi wakehigwe.

Usindila wa Yesu

30 “Nie sidaha kutenda kinhu
chochose nene mwenyego, nota-
gusa kamba vinihulika. Nhaguso
yangu yabule uzenzeleganye, kwav-
ija sizahila kuinogeza mwenyego ila
kumnogeza ayo yanhumile.
31 “Kamba nihaisindila mwenyego,
usindila wangu hautogoligwa
kamba kweli.
32 Ila hana munhu iyagwe yon-
isindila nie, na munhu hiyo iyo
Yohana, na nie nivitanga kamba
gaja goyolonga gotogoligwa kamba
kweli.
33 Muwatuma wasenga zenu ha
Yohana, na heyo kawalongela ikweli
yose.
34 Nie silonda usindila kulawa
mwa wanhu, ila nilonga gano giladi
mkomboligwe.
35 Yohana kakala kamba kiwenge
kilukula na kulava mulangaza, na

mweye mulonda kudeng'helela mulangaza wake mkipigiti kiguhi.
36 Ila nie nna usindila mkulu ng'hani kubanza usindila yaawagwelele Yohana. Kwavija sang'hano ino initenda yaangwelele Tata niimambukize, ino inigendelela kuitenda, yolagusa kamba Tata iyo yanhumile.
37 Tataangu yanhumile vivija mwenyego kasindila sama yangu. Hamdihulike dizwi jake ama kuchona kiwiliwili chake,
38 na hamzikile mbuli zake mmioyo yenu, kwavija hamumtogole ayo iyamtumile.
39 Mozihimbula ng'hani Nyandiko Zing'alile, kwavija mokwagiza kamba mkutenda vino mokwing'higwa ugima wa digunge. Na Nyandiko Zing'alile zimuhimbula zizo zinilonga nie!
40 Hata avo hamulonda kwiza kumwangu giladi mpate ugima.
41 "Nie sizizahila nhogolwa kulawa mwa wanhu.
42 Ila niwamanya mweye mwa wanhu wa vilihi. Nivitanga kamba mweye mwabule noge da Mulungu mmioyo yenu.
43 Nie niza mtwaga da Tataangu, ila mweye hamunibokele. Ila kamba munhu yeheza mtwaga jake mwenyego, mom'bokela.
44 Kamba mweye mobokela nhogolwa zilawa mmwenu mwemwe wenyego, ila hamuiyoha mpate nhogolwa zilawa ha Mulungu yeiyeka, avo modahaze kutogola?
45 Sambimgelegeze kamba nie niza kuwatagusa ha Tata. Musa, imumtamanila, iyo yondayawataguse mweye.
46 Kamba mweye mumtogola Musa, muhanitogole nie, kwavija kandika mbuli zangu.
47 Ila kamba hamgatogole gaja gayandike, mogatogolaze gonilonga?"

6

Yesu Kowegutiza Wanhu Alufu Tano

(Mat. 14:13-21; Mlk. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

1 Abaho Yesu kaloka Lamba da Galilaya, ama vivija vowodikemaga Lamba da Tibelia.
2 Dale kulu da wanhu dimkweleleza, kwavija wayona mizonza iyatendile mwa watamu.
3 Yesu kakwela hakigongo, kakala hasi na wanahina zake.
4 Kipigiti cha Lusona lwa Wayahudi lukemigwa Pasaka kikwenhuka.
5 Yesu kalola uchana kona dale kulu da wanhu domwizila, kamulongela Filipo, "Tukagule kwahi mikate ya kuwegutiza wanhu wose wano?"
6 Kalonga gano giladi yamgeze, kwavija mwenyego kavimanya vija vondayatende.
7 Filipo kamwidika kalonga, "Kitumetume cha milenge minane hakidaha kugula mikate ya kumtenda kila imwe yapate kikate kidodo."
8 Mwanahina wake iyagwe yokemigwa Endelea, mkulu wake Simoni, ayo vivija yokemigwa Petulo, kalonga,
9 "Hana mmhale hano kana mikate mitano ya mpunga na visomba vibili. Ila wangahi wondawaje mdidale dino jose?"
10 Yesu kalonga, "Walongeleni wanhu wakale hasi." Haja kukala na visoti bwando. Avo wanhu wose wakala hasi, na wanhu wakalile haja wakala kamba wambigalo alufu tano vino.
11 Abaho Yesu kaisola ija imikate, kamgwaa Mulungu hewela, kawagolela wanhu wakalile haja kamba viwalondile. Katenda vivija na ivisomba.
12 Wanhu wose viweigute, kawalongela wanahina zake, "Dondoleni ividanga va imikate isigale, sambikipotele chochose."
13 Avo wavidondola na kumemeza migelo longo dimwe na mibili imemile vidanga va imikate ya mpunga isigale iwadile iwanhu.

14 Wanhu viwonile mzonza uno
waatendile Yesu, walonga, “Kweli
ino iyo Muhokozi yalongigwe kok-
wiza muulumwengu.”
15 Yesu kavitanga kamba
wakala mmabehi kwiza kumgoga
wamtende mndewa wao kwa shu-
luti, avo kasegela kabweleganya
kukigongo yeiyeka.

Yesu Kotembela Uchana ya Iga-mazi
(Mat. 14:22-33; Mlk. 6:45-52)

16 Viivikile ichungulo, wanahina
zake Yesu wahumuluka kudilamba,
17 kilo vukisongile kwingila na
Yesu kakala yang'hali hanabwela,
wakwela mngalawa na kusonga ku-
loka idilamba wochola Kapenaumu.
18 Kukuzumbi dilawilila, na
gamazi gasonga kutibuka.
19 Wanahina viwakalile wogela
ng'hafi mwanza wa kilometa tano
ama sita, wamona yesu yotembela
uchana ya igamazi, yokwiza behi na
ingalawa. Avo, wadumba ng'hani.
20 Yesu kawalongela, “Sambim-
dumbe, nie iyo.”
21 Avo wam'bokela mkudeng'ha,
kengila mngalawa, na kipigiti kikija
ingalawa ivika mulusanga, bahaja
hawakalile wochola.

Wanhu Womzahila Yesu

22 Zua da ikabili wanhu bwando
wakalile mwambu wa ikabili wa
idilamba wakumbukila kamba haja
kukala na ngalawa imwe, na Yesu
hacholile na wanahina zake mn-
galawa ija, ila wachola weiyeka.
23 Ngalawa ziyagwe zikalile zizile
kulawa kiwambo cha Tibelia zivika
behi na hanhu haja wanhu hawadile
imikate, Mndewa viyeshile kumg-
waa hewela Mulungu.
24 Wanhu viwonile kamba Yesu na
wanahina zake wahaduhu, wengila
mzingalawa zija, wachola Kape-
naumu kumzahila Yesu.

Yesu Iyo Mandia ga Ugima

25 Wanhu viwam'vikile Yesu
mwambu wa ikabili wa idilamba,
wamulongela, “Mkulufunzi, kwiza
zua jaki hano?”
26 Yesu kawalongela, “Nowalon-
gela ikweli, monizahila si kwavija
vumuyonile imizonza, ila kwavija
muja imikate na kupata gaja gamu-
londile.
27 Sambimsang'hanikile ng'hani
mandia gaja gobanangika, ila
sang'hanikileni mandia gonda-
gakale mbaka kuugima wa digunge,
ago nie, Mwana wa Munhu gon-
daniwagwelele. Mwa heyo Mulungu
Tata keka kilagilo chake.”
28 Abaho wamuuza, “Tutendeze
giladi tugatende gaja Mulungu goy-
olonda tweye tugatende?”
29 Yesu kawalongela, “Kino ki-
cho Mulungu choyolonda mum-
sang'hanikile, mumtogole ayo iyam-
tumile.”
30 Wamulongela, “Mzonza ulihi
wondauutende tuwone, giladi tuku-
togole? Kotenda kinhu kilihi?
31 Wahenga zetu waja mana* mu-
luwala, kamba Zinyandiko Zing'alile
vuzilonga, ‘Kawagwelela mkate ku-
lawa kuulanga waje.’ ”
32 Yesu kawalongela, “Nowa-
longela ikweli, sio Musa yawag-
welele mkate kulawa kuulanga, ila
Tataangu iyo yowagwelela mkate
wa ikweli kulawa kuulanga.
33 Kwavija mkate wa Mulungu
uwo heyo yohumuluka kulawa
kuulanga, yolava ugima muu-
lumwengu.”
34 Wamulongela, “Mndewa, tug-
welele mkate uno mazua gose.”
35 Yesu kawalongela, “Nie iyo
mkate wa ugima. Yoyose yondayeze
kumwangu heza kona nzala, na
yoyose yondayanitogole heza kona
ng'hilu.
36 Ila kamba viniwalongele, mun-
yona ila hamunitogola.
37 Wose waangwelele Tataangu
wokwiza kumwangu, na yoyose
yondayeze kumwangu simuwinga.

* **6:31** ***Mana*** iyo chakuja kilingile na mkate kiyalagaze Mulungu kulawa kuulanga kipigiti Waislaeli viwakalile muluwala.

38 Kwavija nihumuluka kulawa
kuulanga kutenda gaja goyolonda
ayo yanhumile, na sio kutenda gaja
ganilonda nie.
39 Na gano gago goyolonda ija
yanhumile, sambinimwase munhu
yoyose mmwanza wa waja waanig-
welele, ila nolondigwa niwazuse
wose wawe wagima mdizua da iki-
mambukizo.
40 Kwavija choyolonda Tataangu
icho kino, wose wondawamone
Mwana na kumtogola wopata ugima
wa digunge. Na nowazusa wawe
wagima mdizua da ikimambukizo."

41 Wayahudi wasonga kumtwan-
ganikila, kwavija kalonga, "Nie
iyo mkate uhumuluke kulawa kuu-
langa."
42 Walonga, "Munhu ino hali Yesu,
mwanage Usufu? Tumtanga tataake
na mamaake. Avo kolongaze kahu-
muluka kulawa kuulanga?"

43 Yesu kawedika, "Sambimtwan-
ganike wenyego kwa wenyego.
44 Haduhu munhu yodaha kwiza
kumwangu kamba hakwegigwe na
Tataangu yanhumile nie, na nie
nomzusa yawe mgima mdizua da
ikimambukizo.
45 Wahokozi wandika, 'Wanhu
wose wofundizigwa na Mulungu.'
Munhu yoyose yomuhulika Tata
na kuifundiza kumwake kokwiza
kumwangu.
46 Haduhu munhu yamonile Tata,
ila ayo yalawile ha Mulungu iyo
yeiyeka yamonile Tata.
47 Nowalongela ikweli, ayo yon-
dayatogole kana ugima wa digunge.
48 Nie iyo umkate wa ugima.
49 Wahenga zenu waja mana mu-
luwala, ila wadanganhika.
50 Ila uno uwo mkate uhumuluka
kulawa kuulanga, awo munhu youja
hadanganhika.
51 Nie iyo mkate uli na ugima uhu-
muluke kulawa kuulanga. Kamba
munhu yoyose yahauja mkate
uno, kowa na ugima wa digunge.
Mkate wondanimgwelele uwo lukuli
lwangu nilulava giladi ulumwengu
uwe na ugima."
52 Wayahudi wasonga kuibamilila
ng'hani wenyego kwa wenyego
wolonga, "Vodahikaze munhu ino
yatugwelele lukuli lwake tuluje?"
53 Yesu kawalongela, "Nowalon-
gela ikweli, kamba hamuludile
lukuli lwa nie, Mwana wa Munhu,
na kuung'wa mulopa wangu, mowa
bule ugima mgati yenu.
54 Awo woja lukuli lwangu na ku-
ung'wa mulopa wangu wana ugima
wa digunge, na nowazusa wawe
wagima mdizua da hakimambukizo.
55 Kwavija lukuli lwangu lulo
mandia ga ikweli, na mulopa wangu
uwo ung'waji wa ikweli.
56 Yoyose yondayaluje lukuli
lwangu na kuung'wa mulopa wangu
kokala mgati yangu, na nie nokala
mgati yake.
57 Tata mwene ugima iyo yan-
humile, na sama yake na nie
nnao ugima. Vivija munhu yoyose
yondayanije kowa na ugima sama
yangu nie.
58 Uno uwo mkate uhumuluke ku-
lawa kuulanga. Wahenga zenu waja
mana na viwadanganhike hawap-
atile ugima wa digunge. Ila awo
wondawaje mkate uno wowa na
ugima wa digunge."
59 Yesu kagalonga gano viyakalile
yofundiza mng'anda ya nhambiko
ako Kapenaumu.

Mbuli za Ugima wa Digunge

60 Wanahina zake bwando vi-
wahulike gano walonga, "Mafundo
gano magaga. Yalihi yondayadahe
kugabokela?"
61 Yesu kavitanga kamba wakala
woitwanganikila mbuli ino, kawa-
longela, "Mbuli ino iwagevuza?
62 Yowaze kamba muhanyona nie,
Mwana wa Munhu, nikwinuligwa
kubweleganya kunikalile haichan-
duso?
63 Yagelaga ugima iyo Loho, mhiko
za wanhu hazidaha chochose. Mbuli
iniwalongele iyo Loho wa Mulungu
yolava ugima.

64 Hata avo hana wanhu mmwanza wenu hawagatogola.”
Songela haichanduso Yesu kavitanga wanhu walihi wakalile hawamtogola na munhu yalihi yondayamuhonze.
65 Abaho, kongeza kulonga, “Kino kicho kilamso cha kuwalongela kamba haduhu munhu yondayeze kumwangu kamba hagaligwe na Tata.”
66 Sama ya mbuli zino, wanahina zake bwando wabweleganya kuchugu, avo waleka kumkweleleza.
67 Avo Yesu kawauza waja wanahina zake longo dimwe na wabili, “Na mweye vivija molonda kusegela?”
68 Simoni Petulo kamulongela, “Mndewa, tuchole ha munhu yalihi? Gweye kuna mbuli zili na ugima wa digunge.
69 Na sambi tutogola na kuvitanga kamba gweye iyo Ung'alile wa Mulungu.”
70 Yesu kamwidika yolonga, “Siwasagule mweye longo dimwe na wabili? Hata avo imwe mmwanza wenu Mwenembago!”
71 Kakala yagalongile gano yomulonga Yuda mwanage Simoni Isikalioti, ayo yakalile mmwanza wa wanahina longo dimwe na wabili, ayo hamwande yamuhonzile Yesu.

7

Yesu na Wadodo Zake

1 Abaho Yesu kakala yotembela muiisi ya Galilaya. Halondile kutembela muiisi ya Yudea kwavija wakulu wa Wayahudi wakala wolonda kumkoma.
2 Lusona lwa Vizewe lwa Wayahudi lukala lukwenhuke,
3 avo wandugu zake Yesu wamulongela, “Segela hano uchole Yudea, giladi wanahina zako wazone sang'hano zuutenda.
4 Haduhu munhu yofisa mbuli zoyotenda kamba yahalonda kutangigwa na wanhu. Kamba kotenda mbuli zino, uilaguse muulumwengu.”
5 Kwavija hata wandugu zake hawamtogole.
6 Yesu kawalongela, “Kipigiti changu kinogile hakinavika, ila vipigiti vose kumwenu mweye vinoga.
7 Ulumwengu haudaha kuwehila mweye, ila wonihila nie, kwavija mazua gose noulongela kamba sang'hano zake ziha.
8 Mweye gendeni kulusona. Nie sichola kuna ulusona, kwavija kipigiti changu kinogile hakinavikila.”
9 Viyamambukize kugalonga gano, kagendelela kukala muiisi ya Galilaya.

Yesu Kulusona lwa Ivizewe

10 Wadodo zake viwacholile kulusona, Yesu na heyo kachola, ila hacholile mkuilagusa, ila mkuifisa.
11 Wakulu wa Wayahudi wakala womzahila kuja kulusona, wauza, “Kakwahi?”
12 Kukala na nyong'onyo bwando mwa wanhu womnyong'onya heyo. Wanhu wayagwe walonga, “Munhu ino kanoga,” wayagwe walonga, “Hanogile, kowagiza wanhu.”
13 Ila haduhu yamulongile kinaganaga kwavija wakala wowadumba wakulu wa Wayahudi.
14 Lusona vuluvikile mkindibwindibwi, Yesu kachola Kung'anda ya Mulungu na kusonga kufundiza.
15 Wakulu wa Wayahudi wakanganya ng'hani walonga, “Munhu ino kozitangaze mbuli zino zose na kuno hafundizigwe na munhu yoyose?”
16 Yesu kalonga, “Kinifundiza nie sio mafundo gangu mwenyego, ila galawa ha Mulungu yanhumile.
17 Munhu yoyose yosagula kugatenda gaja goyolonda Mulungu kovitanga kamba gano gonifundiza nie golawa ha Mulungu ama nolonga mbuli zangu mwenyego.

18 Munhu yolonga mbuli zake
mwenyego kozahila nhogolwa
yake mwenyego. Ila munhu
yosang'hanika sama ya nhogolwa ya
ayo yamtumile iyo mwene ikweli, na
mduhu dihile mgati yake.
19 Musa hawagwelele Malagizo?
Na haduhu hata munhu imwe
mmwanza wenu yogazindilila Mala-
gizo. Habali mulonda kunikoma?"
20 Waja wanhu walonga, "Gweye
kuna Mwenembago! Yalihi yon-
dakukukoma?"
21 Yesu kawalongela, "Nitenda
mzonza umwe,* na mose msinhuka.
22 Musa kawalagiza mweye
muwengize kumbi wanenu. Hata
avo sio Musa yasongile mbuli ino ila
wahenga zenu. Avo mumwingiza
kumbi mwana Mdizua da Mhumulo.
23 Kamba mwana kengizigwa
kumbi Mdizua da Mhumulo giladi
Malagizo ga Musa sambigadulukwe,
habali basi munyonela lusango nie
kwavija nimuhonya munhu utamu
wake wose Mdizua da Mhumulo?
24 Sambimumtaguse munhu
kwavija voyoneka, ila mtaguseni
muikweli."

Yesu Iyo Kilisto?

25 Wanhu wayagwe wa Yelusalemu
walonga, "Ino hali munhu ija
woyolonda kumkoma?
26 Lola, kolongelela hakimwagaia,
na wakulu hawalonga kinhu cho-
chose cha kumtagusa. Yokoneka
wavitanga kamba heyo iyo Kilisto?
27 Ila Kilisto vondayeze haduhu
munhu yondayavitange koyolawa.
Ila tweye tose tukutanga koyolawa
munhu ino."
28 Yesu viyakalile yofundiza
Kung'anda ya Mulungu, kenula
dizwi yolonga, "Nie munitanga na
mkutanga kuja kunilawa. Sizile
na udaho wangu mwenyego. Ayo
yanhumile kabule uzenzeleganye,
na mweye hamumtangile.
29 Ila nie nimtanga, kwavija niza
kulawa kumwake, na heyo iyo yan-
humile nie."
30 Avo, walonda kumgoga, ila
haduhu munhu yamgolosele mkono
wake, kwavija kipigiti chake kikala
hakinavika.
31 Wanhu bwando wakalile mdi-
dale dija wamtogola, walonga,
"Kipigiti chondayeze Kilisto, ko-
tenda mizonza kubanza ino yoo-
tenda munhu ino?"

Wemilizi Wotumigwa Wakamgoge Yesu

32 Mafalisayo wawahulika wanhu
wonyong'onya mbuli zija womu-
longa Yesu, avo hewo na wakulu wa
wakulu wa nhambiko wawatuma
wemilizi wa Ng'anda ya Mulungu
wakamgoge.
33 Yesu kalonga, "Nokala na mw-
eye mkipigiti kidodo, abaho, nob-
wela ha ayo yanhumile.
34 Monizahila ila hamunyona, na
kondaniwe hamdaha kwiza."
35 Wakulu wa Wayahudi wakii-
longela wenyego kwa wenyego, wo-
longa, "Kwahi koyolonda kuchola
kondatuleke kumona? Konda ku-
chola kuwapwililikile wanhu zetu
muisi ya Ugiliki na kuwafundiza
Wagiliki?
36 Mbuli ino nhegulo yake choni
ahaja hayolongile, 'Monizahila, ila
hamunyona' na 'Kondaniwe, ham-
daha kwiza'?"

Lwanda lwa Mazi Golava Ugima

37 Zua da mgotoko wa ulusona
dikala zua dinogelwe ng'hani na
wanhu. Yesu kema kenula dizwi
kalonga, "Munhu yoyose yali na
ng'hilu na yeze kumwangu yang'we,
38 munhu yoyose yonitogola,
kamba Nyandiko Zing'alile vuzi-
longile, 'Lwanda lwa mazi golava
ugima gotililika kulawa mmoyo
wake.' "

* **7:21** Hano Yesu kowakumbusa wanhu mzonza uyamtendele munhu yaholole Mdizua da Mhumulo muisula ya 5:1-18.

39 Mazi gayalongile Yesu gakala
Loho wa Mulungu, ayo waja wamto-
gole heyo wom'bokela. Kipig-
iti kija Loho wa Mulungu kakala
yang'hali hanavika, kwavija Yesu
kakala yang'hali hanayenzigwa.

Wanhu Wokiigola

40 Wanhu wayagwe wakalile mdi-
dale dija wamuhulike Yesu yolonga
gano walonga, “Munhu ino kweli
iyo Muhokozi ija.”
41 Wayagwe walonga, “Ino iyo
Kilisto.”
Ila wayagwe walonga, “Vo-
dahikaze Kilisto yalawe muisi ya
Galilaya?
42 Nyandiko Zing'alile hazilonga
kamba Kilisto kokwiza kulawa mu-
lukolo lwa Daudi, na kovumbuka
muisi ya Betelehemu, kiwambo
chayakalile yokala Daudi?”
43 Avo wanhu wakiigola sama ya
Yesu.
44 Wayagwe walonda kumgoga, ila
haduhu yamgolosele mkono.

Wakulu wa Wayahudi Wolema Kumtogola Yesu

45 Wemilizi wabwela ha wakulu
wa wakulu wa nhambiko na Mafal-
isayo, na hewo wawauza, “Habali
hamumgogile?”
46 Wemilizi walonga, “Hatuna-
mona munhu yolonga kamba viyo-
longa munhu ino!”
47 Mafalisayo wawauza, “Na mw-
eye vivija kawavwizila?
48 Mmona munhu yoyose
mmwanza wa wakulu wa wanhu
ama Mfalisayo imwe yomtogola ino?
49 Wanhu wano womuwinza ino
hawagatangile Malagizo ga Musa,
avo wokiigela mulusango lwa Mu-
lungu!”
50 Imwe wa Mafalisayo wakalile
haja kakala Nikodemo, munhu ya-
cholile kumona Yesu mazua ga
kuchugu, kauza,
51 “Malagizo hagalonga kamba
havidahika kumtagusa munhu
yoyose kamba hatunamuhulika na
kugatanga gaja gayatendile?”
52 Walonga, “Gweye vivija ko-
lawa Galilaya? Pelesa Zinyandiko
Zing'alile na kokwiza kona kamba
haduhu muhokozi yondayeze ku-
lawa Galilaya.”
53 Abaho, kila munhu kachola
ukae yake.

8

Mtwanzi Yagogigwe Muugoni

1 Ila Yesu kachola Kukigongo cha
Mizaituni.
2 Imitondo ng'hani zua da ikabili
kabweleganya Kung'anda ya Mu-
lungu. Wanhu wose waiting'hana
womzunguluka, na heyo kakala hasi
kasonga kuwafundiza.
3 Wafundiza Malagizo ga Musa na
Mafalisayo wamgalila mtwanzi ya-
gogigwe muugoni. Wamwika hau-
longozi wao,
4 wamulongela, “Mkulufunzi,
mtwanzi ino kagogigwa hadibugo
yotenda ugoni.
5 Muna Gamalagizo, Musa katula-
giza kamba, watwanzi kamba wano
watoigwe na mabwe mbaka wadan-
ganhike. Avo gweye kolongaze?”
6 Wagalonga gano womwikila
vitega Yesu giladi weze kumtagusa.
Ila heyo kainamila yokwandika
muisi na kidole chake.
7 Waja wanhu wemile haja
viwabanzilize kumuuzagiza, Yesu
kenuka kawalongela, “Munhu
yoyose mmwanza wenu yal-
ibule vilozo yawe waichanduso
kumwasila dibwe.”
8 Abaho, kainamila kabili yok-
wandika muna iisi.
9 Viwahulike gano, wose wasegela
imweimwe, kusongela iwakulu
mbaka iwadodo, kasigala Yesu
yeiyeka na ija imtwanzi yemile
bahaja.
10 Kenuka kamulongela ija imt-
wanzi, “Wakwahi? Haduhu hata
imwe yakutaguse?”
11 Ija imtwanzi kalonga, “Haduhu
hata imwe, Mndewa.”

Yesu kalonga, “Vinoga, hata nie sikutagusa. Genda na zako ila sambiutende vilozo kabili.”

Yesu Iyo Mulangaza wa Ulumwengu

12 Yesu kawalongela wanhu kabili, “Nie iyo mulangaza wa ulumwengu. Munhu yoyose yong'hweleleza kowa na mulangaza ugala ugima na hatembela mdiziza kabisa.”
13 Mafalisayo wamulongela, “Gweye koisindila mwenyego, avo gano gaulonga hagatogoligwa kamba kweli.”
14 Yesu kawalongela, “Hata nihaisindila mwenyego, usindila wangu wotogoligwa kamba kweli, kwavija nikutanga kunilawa na kunichola, ila mweye hamkutangile kunilawa ama kunichola.
15 Mweye motenda nhaguso ya kiunhu, ila nie simtagusa munhu yoyose.
16 Na kamba nihamtagusa munhu, nhaguso yangu ina kweli mgati yake, kwavija nie sili niiyeka muinhaguso ino, ila Tata yanhumile ka hamoja na nie.
17 Yandikigwa Mmalagizo genu kamba usindila wa wanhu wabili wotogoligwa kamba kweli.
18 Niisindila mwenyego, na Tata yanhumile vivija konisindila.”

19 Wamuuza, “Tataako kakwahi?”

Yesu kawalongela, “Hamunimanyile nie na Tataangu hammanyile. Kamba muhanimanyile nie, vivija muhammanyile na Tataangu.”

20 Yesu kagalonga gano gose viyakalile yofundiza Kung'anda ya Mulungu, mdigati dija mkikigwe kia cha kulavila nhosa. Na haduhu munhu yagezile kumgoga, kwavija kipigiti chake cha kugogigwa kikala hakinavika.

Hamdaha Kuchola Kunichola Nie

21 Kabili Yesu kawalongela, “Nochola na zangu, ila mokwiza kunizahila, na mofa na vilozo venu. Na hamdaha kuchola kunichola nie.”
22 Avo wakulu wa Wayahudi walonga, “Kalonga kamba hatudaha kuchola koyochola heyo. Konda kuikoma?”
23 Yesu kawedika yolonga, “Mweye mulawa hasi, nie nilawa uchana. Mweye mwa wanhu wa ulumwengu uno, nie si munhu wa ulumwengu uno.
24 Niwalongela kamba mofa na vilozo venu. Kamba hamutogole kamba nie iyo, kweli mofa na vilozo venu.”
25 Wamuuza, “Gweye iyo yalihi?”

Yesu kawalongela, “Nie iyo ija iniwalongele songela haichanduso.
26 Nna mbuli bwando za kuwalonga mweye, na mbuli bwando za kuwatagusila. Ayo yanhumile kabule uvwizi, na nie noulongela ulumwengu gaja ganihulike kulawa kumwake.”
27 Hawavitangile kamba Yesu kakala yowalongela mbuli za Tata.
28 Yesu kawalongela, “Muhaniinula* nie, Mwana wa Munhu, movitanga kamba nie iyo, na sitenda kinhu chochose nene mwenyego, ila nolonga mbuli zino kamba viyanilongele Tata.
29 Na ayo yanhumile nie ka hamoja na nie, hanilekile niiyeka, kwavija mazua gose notenda gaja gamnogele heyo.”
30 Viyakalile yolonga mbuli zino, wanhu bwando wamtogola.

Kweli Yowatenda Mkale Muulegeho

31 Avo Yesu kawalongela awo Wayahudi wamtogole, “Kamba muhagatogola mafundo gangu, mowa wanahina zangu wa ikweli.
32 Moitanga ikweli, na ikweli yowatenda mkale muulegeho.”
33 Wamulongela, “Tweye twa lukolo lwa Ablaham, na hatunakuwa nyakadala wa munhu

* **8:28** Hano ***Kwinula*** hana nhegulo mbili muulonzi wa Kigiliki, nhegulo ya ichanduso *kuyenzigwa,* na nhegulo ya ikabili *kuwambigwa mumsalaba.*

yoyose. Kotulongelaze tokwiza kuilegeha?”
34 Yesu kawalongela, “Nowalongela ikweli, munhu yoyose yoloza hiyo ka nyakadala wa vilozo.
35 Nyakadala hapetigwa kuwa munhu wa mulango wa munhu yomsang'hanikila milongo yose, ila mwana kopetigwa kuwa wa mulango uja milongo yose.
36 Kamba Mwana yahawakombola, mokomboligwa kwelikweli.
37 Novitanga kamba mweye mwa lukolo lwa Ablaham. Hata avo molonda kunikoma kwavija hamgatogola mafundo gangu.
38 Nowalongela gaja ganyonile ha Tataangu, kamba mweye vumtenda gaja gamuhulike kulawa ha tata zenu.”
39 Wamulongela, “Tweye twa lukolo lwa Ablaham.”
Yesu kawalongela, “Kamba muhawile kweli mwa lukolo lwa Ablaham, muhatendile kamba viyatendile Ablaham.
40 Molonda kunikoma nie, munhu yawalongele kweli iniihulike kulawa ha Mulungu. Ablaham hatendile kinhu kamba kino!
41 Mweye motenda goyotenda tata wenu.”
Wamulongela, “Tweye hatuli wana wa ugoni. Mulungu yeiyeka iyo Tata wetu.”
42 Yesu kawalongela, “Kamba Mulungu iyo Tata wenu, muhaninogele, kwavija nilawa ha Mulungu na sambi na hano. Siigalile mwenyego, ila Mulungu iyo yanhumile.
43 Habali hamgategeleza gaja ganilonga? Kwavija hamulonda hata kuzihulika mbuli zangu.
44 Mweye mwa wana wa tata wenu, Mwenembago, na molonda kugawinza gaja goyolonda tata wenu. Songela haichanduso heyo kakala mkoma wanhu na hakalile muikweli hata mwanza umwe, kwavija mmwake mduhu kweli. Yahalonga uvwizi, kumwake heyo kotenda goya, kwavija heyo m'vwizi na iyo tata wa wavwizi wose.
45 Ila kwavija nie nowalongela ikweli, hamunitogola.
46 Yalihi mmwanza wenu yodaha kunongela nie kamba nna vilozo? Na kamba nowalongela ikweli, habali basi hamunitogola?
47 Munhu yalawile ha Mulungu kozitegeleza mbuli za Mulungu. Kwavija mweye hamulawile ha Mulungu, kileka mana hamzitegeleza.”

Yesu na Ablaham

48 Wakulu wa Wayahudi wamwidika, wolonga, “Tuhonyela vitulongile kamba gweye kwa Msamalia na kuna kinyamkela?”
49 Yesu kawedika, yolonga, “Nie nabule kinyamkela. Nie nomuhishimila Tataangu, ila mweye monizabuza nie.
50 Nie sizahila yenzi yangu mwenyego. Ila kuna imwe yoizahila, na heyo iyo mulamula.
51 Nowalongela ikweli, munhu yoyose yogatogola mafundo gangu hadanganhika.”
52 Wakulu wa Wayahudi wamulongela, “Sambisambi tuvimanya kamba kuna kinyamkela! Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe wadanganhika, hata avo gweye ung'hali longa kamba munhu yoyose yogatogola mafundo gako hadanganhika.
53 Muhenga wetu Ablaham kadanganhika na wahokozi wayagwe vivija wadanganhika. Gweye koitenda mkulu kubanza muhenga wetu Ablaham? Vuigelegeza gweye kwa munhu yalihi hasa?”
54 Yesu kawalongela, “Kamba nihaitogola mwenyego, nhogolwa yangu si kinhu. Yonitogola nie iyo Tataangu, ayo yummulonga kamba iyo Mulungu wenu.
55 Mweye hamumtangile, ila nie nimtanga. Kamba nihalonga simtangile, nowa m'vwizi kamba mweye. Ila nie nimtanga na nozigoga mbuli zake.
56 Muhenga wenu Ablaham kadeng'helela viyalolile haulongozi

na kuwona mwizilo wangu. Ka-
wona na kadeng'helela ng'hani."
57 Wayahudi wamulongela, "Gw-
eye hunavikila hata milao malongo
matano, kumona Ablaham?"
58 Yesu kawalongela, "Nowa-
longela ikweli, kipigiti Ablaham
hanavumbuka, 'Nie iyo.' "
59 Viyalongile vija, wadondola
mabwe giladi wamtoe, ila Yesu
kaifisa, abaho, kalawa Kung'anda ya
Mulungu.

9

Yesu Komuhonya Munhu Yavumbuke Kimbugumbugu

1 Yesu viyakalile yobita mnzila,
kamona munhu yavumbuke kim-
bugumbugu.
2 Wanahina zake wamuuza, "Mku-
lufunzi, yalihi yalozile, kileka mana
munhu ino yavumbuke kimbugum-
bugu, heyo mwenyego ama wa-
mulelile?"
3 Yesu kawalongela, "Sio munhu
ino ama waja wamulelile wa-
tendile vilozo, gano galawilila giladi
sang'hano za Mulungu zoneke
mkubitila heyo.
4 Kipigiti chose cha imisi
tolondigwa kutenda sang'hano za
ayo yanhumile. Kilo chokwiza
haduhu munhu yondayadahe ku-
sang'hanika.
5 Kipigiti nie ning'hali muu-
lumwengu, nie iyo mulangaza wa
ulumwengu."
6 Viyeshile kulonga gano, Yesu
kazenha vizite hasi muisi, abaho,
katenda tope yovulugiza na ivizite,
abaho, kam'baka mmeso ga ija
imunhu. 7 Kamulongela, "Genda
ukainave kihanga chako Mdibwawa
da Siloamu." Nhegulo ya twaga dino
iyo, "Yatumigwe." Avo ija imunhu
kachola kaisuluza, kabwela yolola.
8 Wanhu wakalile wokala behi
nayo na wanhu wamonile viyakalile
yopula kipigiti hanahonyigwa waki-
iuza, "Ino hali munhu ija yakalile
yokala mnzila yopula?"
9 Wanhu wayagwe walonga, "Iyo
heyo," ila wayagwe walonga, "Sio
heyo, ila wailinga."
Avo ija imunhu kamana kulonga
mwenyego, "Iyo nene."
10 Wamuuza, "Kutendaze, kileka
mana sambi ulola?"
11 Kawalongela, "Munhu imwe
yokemigwa Yesu katenda vitope,
kanibaka mmeso gangu, kanilon-
gela nichole Siloamu nikaisuluze ki-
hanga changu. Avo nichola, vuni-
mambukize kuisuluza, nilola."
12 Wamuuza, "Kakwahi?"
Kawalongela, "Mmane."

Mafalisayo Wouzagiza Uhonya wa Kimbugumbugu

13 Abaho, wamsola ija imunhu
yakalile kimbugumbugu, wamgala
kuwali Mafalisayo.
14 Zua dija Yesu diyatendile di-
tope na kumuhonya umbugumbugu
wake ija imunhu dikala Zua da Mhu-
mulo.
15 Avo Mafalisayo wamuuza ija
imunhu kabili vija viyadahile ku-
lola. Kawalongela, "Kanibaka mi-
tope mmeso gangu, abaho, niisuluza
kihanga changu, na sambi nolola."
16 Mafalisayo wayagwe walonga,
"Munhu yatendile vino halawile ha
Mulungu, kwavija hadigoga Zua da
Mhumulo."
Wayagwe walonga, "Kodahaze
munhu yali na vilozo kutenda mi-
zonza kamba ino?" Avo kukala na
muhasanyo wenyego kwa wenyego.
17 Avo Mafalisayo wamuuza ija
imunhu mwanza uyagwe, wolonga,
"Kulonga kakuhonya umbugum-
bugu uukalile nao, avo gweye
komulonga vilihi munhu ino?"
Ija imunhu kalonga, "Nokona
munhu ino muhokozi."
18 Wakulu wa Wayahudi hata avo
hawalondile kutogola kamba kakala
kimbugumbugu na sambi kolola,
mbaka wawakema waja wamulelile,
19 na kuwauza, "Ino iyo mwa-
nenu yummulonga kamba kavum-
buka kimbugumbugu? Choni kiten-
deke mbaka sambi kodaha kulola?"

20 Waja wamulelile wawalongela,
“Tuvitanga kamba ino iyo mwanetu,
na kakala yavumbuke kimbugum-
bugu.
21 Ila hatukitangile kija kiten-
deke mbaka sambi kodaha ku-
lola, vivija hatumtangile yamuho-
nyile umbugumbugu uyakalile nao.
Muuzeni, kwavija heyo mwenyego
mkulu, heyo mwenyego kodaha
kuwalongela!”
22 Waja wamulelile walonga
vino kwavija wakala wowadumba
wakulu wa Wayahudi kwavija
wakala walamule kamba munhu
yoyose yamtogola Yesu kamba iyo
Kilisto kowingigwa mng'anda ya
nhambiko.
23 Kino kicho kilamso kiwatendile
waja wamulelile walonge, “Heyo
mwenyego mkulu, muuzeni!”

24 Mwanza wa ikabili wamkema
ija imunhu yavumbuke kimbugum-
bugu, wamulongela, “Mulungu iyo
yolondigwa kugweleligwa yenzi
mmbuli ino, kwavija tweye tu-
vitanga kamba munhu ino kana
vilozo.”
25 Ija imunhu kawalongela, “Nie
sivitanga kamba kana vilozo ama
kabule. Kinhu kimwe kinikitanga,
nikala kimbugumbugu, na sambi
nolola.”
26 Wamuuza, “Kakutendela kinhu
chaki? Kakuhonyaze umbugum-
bugu uukalile nao?”

27 Kawedika, “Niwalongela nisha,
na hamtegeleze. Habali mulonda
kuhulika kabili? Na mweye
molonda kuwa wanahina zake?”
28 Wamuliga, abaho, wamulon-
gela, “Gweye iyo mwanahina wake
munhu ija, ila tweye twa wanahina
wa Musa.
29 Tukitangile tweye Mulungu ka-
longa na Musa, ila munhu ino
hatukutangile hata koyolawa!”

30 Ija imunhu kawalongela, “Kino
kicho kinhu cha mkanganyo!
Hamumtangile koyolawa, ila nie
kamhonya umbugumbugu unikalile
nao!
31 Tuvimanya kamba Mulungu
hawategeleza wanhu wali na vilozo,
ila kowategeleza wanhu waja wom-
uhulika na kutenda gaja goyolonda
heyo wagatende.
32 Songela vuulumbigwe ulumwengu,
haduhu munhu yoyose yamuhulike
munhu yoyose yamtendile munhu
yavumbuke kimbugumbugu yalole.
33 Kamba munhu ino halawile
ha Mulungu, sambiyadahe kutenda
kinhu chochose.”
34 Wamwidika wolonga, “Gweye
kuvumbuka na kukula m'vilozo,
abaho, konda kutufundiza tweye?”
Avo wamuwinga kulawa mng'anda
ya nhambiko.

Umbugumbugu wa Muloho

35 Yesu viyagahulike gaja galaw-
ilile, kamzahila ija imunhu, viya-
muwene kamulongela, “Gweye
komtogola Mwana wa Munhu?”
36 Ija munhu kalonga, “Mndewa,
nongela, iyo yalihi giladi nimto-
gole!”
37 Yesu kamulongela, “Kumona
kwisha, na ayo yolonga nagwe iyo
heyo.”
38 Ija imunhu kalonga, “Noto-
gola, Mndewa,” abaho, kafugama
mavindi kamtambikila.
39 Yesu kalonga, “Niza muu-
lumwengu uno kutagusa, avo vim-
bugumbugu weze kulola, na awo
wolola weze kuwa vimbugumbugu.”
40 Mafalisayo wakalile na heyo
haja wamuhulika yolonga gano, wa-
muuza, “Gweye kolonga tweye twa
vimbugumbugu?”
41 Yesu kawalongela, “Kamba
muhawile vimbugumbugu, sam-
bimuwe na vilozo. Ila kwavija
mokiiyona molola, vilozo venu
mogendelela kuwa navo.”

10

Hala da Mchunga na Ng'hondolo Zake

1 Yesu kalonga, “Nowalongela ikweli, munhu yolema kwingila mulwigo lwa ng'hondolo mkubitila mulwivi, ila kozumha mkiwambaza, munhu hiyo m'bavi na m'bokonyi.
2 Munhu yokwingila mkubitila mulwivi iyo mchunga wa ng'hondolo.
3 Mwimilizi wa ulwivi kom'vugulila, na ng'hondolo wodihulika dizwi jake. Kowakema ng'hondolo zake na matwaga gao, na kuwalava hanze.
4 Yahamala kuwalava hanze, kolongola haulongozi wao, na iwang'hondolo womkweleleza kwavija waditanga dizwi jake.
5 Muhenza hawamkweleleza ila womkimbila, kwavija hawaditangile dizwi jake.”
6 Yesu kawalongela hala dino, ila hawaitangile nhegulo yake.

Yesu Mchunga Yanogile

7 Avo Yesu kalonga kabili, “Nowalongela ikweli, nie iyo ulwivi lwa ng'hondolo.
8 Awo wayagwe wose wanilongole wabavi na mibokonyi, ila ng'hondolo hawawahulike.
9 Nie iyo ulwivi. Munhu yoyose yondayengile mkubitila nie kokomboligwa. Kokwingila na kulawa kuchola kuzahila mandia.
10 M'bavi kokwiza giladi yebe na kukoma na kubananga. Nie niza giladi muwe na ugima, na muwe nao bwando.”
11 “Nie iyo mchunga yanogile. Mchunga yanogile koulava ugima wake sama ya ng'hondolo.
12 Munhu wa kitumetume ayo yali sio mchunga, na ng'hondolo sio zake. Yahamona mbwizi yokwiza, kowaleka iwang'hondolo na kukimbila. Avo mbwizi kowagoga iwang'hondolo na wayagwe wopwililika.
13 Munhu wa kitumetume kokimbila kwavija munhu wa kitumetume hawagelegeza ng'hondolo, kwavija si ng'hondolo zake.
14 Nie iyo mchunga yanogile. Nowatanga ng'hondolo zangu na hewo wonitanga,
15 kamba vija Tataangu viyonitanga nie na nie vinimtanga Tataangu. Noulava ugima wangu sama ya ng'hondolo.
16 Hana ng'hondolo zangu wayagwe hawali mdikonhi dino. Vivija nolondigwa niwengize, woihulika nongelo yangu na kugaluka dale dimwe na mchunga imwe.
17 “Tata kaninogela nie kwavija noulava ugima wangu, giladi niubokele kabili.
18 Haduhu munhu yonisegezela ugima wangu. Noulava nene mwenyego. Nodaha kuulava na nodaha kuubweza kabili. Vino vivo Tataangu vayanilagize nitende.”
19 Wayahudi wakiigola kabili sama ya mbuli zino.
20 Wayahudi bwando walonga, “Kana kinyamkela, na kana luwege! Habali mumtegeleza?”
21 Ila wayagwe walonga, “Munhu yali na kinyamkela hadaha kulonga kamba vino! Kodahaze kinyamkela kuwatenda wanhu vimbugumbugu walole?”

Yesu Kolemigwa

22 Ukala msimu wa kihuhe, na Lusona lwa Kuifumbika Ng'anda ya Mulungu Mmakono ga Mulungu lukala lugendelela ako Yelusalemu.
23 Yesu kakala yobita hanhu hokemigwa Lubuga lwa Selemani muja mgati ya idikonhi da Ing'anda ya Mulungu.
24 Wakulu wa Wayahudi wammemela wamzunguluka, abaho, wamuuza, “Kotululunganya mbaka zua dilihi? Tulongele ikweli kamba gweye iyo Kilisto!”
25 Yesu kawalongela, “Niwalongela nisha, ila hamulondile kutogola. Mbuli zinitenda mtwaga da Tataangu zolonga vinili nie.
26 Ila hamunitogola kwavija mweye hamuli ng'hondolo zangu.

27 Ng'hondolo zangu wodihulika
dizwi jangu. Nowatanga, na
wonikweleleza nie.
28 Nowagwelela ugima wa di-
gunge, na hawadanganhika, na
haduhu munhu yondayadahe
kuwabokonya kulawa kumwangu.
29 Tataangu, yangwelele wano,
iyo mkulu kubanza vinhu vose.
Haduhu munhu yondayadahe
kuwabokonya kulawa mmakono
gake Tata.
30 Tata na nie twa kinhu kimwe."
31 Abaho, Wayahudi wenula
mabwe kabili wamtoe nago.
32 Yesu kawalongela, "Niwala-
gusila mizonza bwando mikulu ku-
lawa ha Tataangu, mbuli ilihi ihile
yumulondela kunitoela na mabwe?"
33 Wamulongela, "Hatulonda
kukutoa gweye na mabwe sama
ya mbuli zinogile, ila sama ya
ufukuzi wako! Gweye kwa munhu,
abaho, kokiitenda mwenyego kuwa
Mulungu!"
34 Yesu kawedika kalonga,
"Hayandikigwe Mmalagizo genu,
'Nilonga, mweye mwa miungu'?
35 Kamba Mulungu kawakema
'miungu' awo wavikiligwe na
usenga wake, na Nyandiko Zing'alile
hazidahika kubezigwa,
36 kamba nie Tata kanisagula
na kunhuma muulumwengu, vilihi
mweye molonga nofukula kwavija
nilonga nie iyo Mwana wa Mu-
lungu?
37 Kamba sitendile sang'hano zoy-
onilonda nitende Tataangu, sam-
bimunitogole.
38 Ila kamba nihazitenda, hata
kamba hamunitogola, mogatogola
gaja gondanitende, giladi m'vitange
kamba Tata ka mgati yangu, na nie
na mgati ya Tataangu."
39 Walonda kumgoga mwanza
uyagwe kabili, ila kawazuluhuka
mmakono gao.
40 Abaho, Yesu kabweleganya
mwambu wa ikabili wa Ulwanda
lwa Yolodani kachola hanhu
haja hayakalile yobatiza Yohana
umwaka, kakala haja.
41 Wanhu bwando wamcholela,
walonga, "Yohana hatendile mzonza
wowose, ila mbuli zose zayamu-
longile munhu ino zilawila kweli."
42 Avo wanhu bwando haja
wamtogola Yesu.

11

Lazalo Kodanganhika

1 Munhu imwe yokemigwa Lazalo,
yakalile yokala Betania, kakala
yolumwa. Betania kikala kiwambo
chawakalile wokala Mata na lumbu
jake Maliamu.
2 Maliamu ino iyo yamwitile
mavuta ga kunung'hila Mndewa
mmagulu na kumuhangusa na mvili
zake. Lazalo yakalile yolumwa
kakala lumbu jake.
3 Walumbu wano wamgalila
usenga Mndewa, wolonga, "Mn-
dewa, mbwigaako yuumnogele
kolumwa."
4 Yesu viyahulike, kalonga, "Ki-
mambukizo cha malawililo ga
utamu uno hakigala ifa ya Lazalo,
ila ulawila giladi Mulungu yayen-
zigwe. Na mkilamso kino, Mwana
wa Mulungu koyenzigwa."
5 Yesu kakala yamnogele Mata na
lumbu jake na Lazalo.
6 Viyahulike kamba Lazalo
kolumwa, kakala bahaja hayakalile
mazua mabili.
7 Abaho, kawalongela wanahina
zake, "Tubweleganye Yudea."
8 Wanahina zake wamulongela,
"Mkulufunzi, kipigiti kiguhi kibitile
Wayahudi wa kuja walonda kukutoa
na mabwe, abaho, konda kubwele-
ganya kukuja?"
9 Yesu kalonga, "Zua hadili na
masaa longo dimwe na mabili?
Avo munhu yoyose yotembela imisi
hadaha kuikwala, kwavija kowona
mulangaza wa ulumwengu.
10 Ila yahatembela ikilo kokiik-
wala, kwavija kabule mulangaza."
11 Viyamambukize kulonga gano,
kawalongela, "Mbwiga wetu Lazalo

kawasa, ila nochola nikamula-
muse."
12 Wanahina zake wamulongela,
"Mndewa, kamba kawasa, basi ko-
hona."
13 Yesu kakala yalongile ifa ya
Lazalo, ila wanahina zake wagiza
kawasa utulo wa mazua gose.
14 Avo Yesu kawalongela bila ku-
fisa, "Lazalo kadanganhika,
15 ila sama yenu mweye, nie
ninogelwa ng'hani kwavija sikalile
kuja, giladi mtogole. Tucholeni
kumwake."
16 Tomaso, yokemigwa Ubasa,
kawalongela wanahina wayage,
"Tucholeni hamoja na Mkulufunzi,
avo yahakomigwa tukomigwe tose!"

Yesu Iyo Mzuso na Ugima

17 Yesu viyavikile, kavika Lazalo
yazikigwe mazua mane gabitile.
18 Betania kikala kiwambo kikalile
behi na Yelusalemu, kamba mwanza
wa kilometa ndatu,
19 na Wayahudi bwando weza ku-
mulola Mata na Maliamu kuwahani
avija lumbu jao viyadanganhike.
20 Mata viyahulike kamba Yesu
kokwiza, kalawa hanze yam'bokele,
ila Maliamu kasigala mng'anda.
21 Mata kamulongela Yesu, "Mn-
dewa, kamba uhakalile baha, lumbu
jangu sambiyadanganhike.
22 Ila nivitanga kamba hata lelo
Mulungu kokugwelela chochose
chondaumpule."
23 Yesu kamulongela, "Lumbu jako
kozuka."
24 Kamwidika, kalonga, "Nivi-
tanga kamba kozuka mdizua da iki-
mambukizo."
25 Yesu kamulongela, "Nie iyo
mzuso na ugima. Awo wonito-
gola, hata kamba wahadanganhika,
wowa wagima kabili.
26 Na awo wose wali na ugima
na kunitogola nie hawadanganhika.
Kozitogola mbuli zino?"
27 Kamulongela, "Ona, Mndewa,
notogola kamba gweye iyo Kilisto,
Mwana wa Mulungu, ayo yokwiza
muulumwengu."

Yesu Kolila

28 Mata viyeshile kulonga gano,
kabweleganya mng'anda kachola
kumkema lumbu jake Maliamu,
kamnyong'onyela, "Mkulufunzi
kabaha avo kokulonda."
29 Maliamu viyahulike gano,
kenuka hima kalawa hanze kachola
ha Yesu.
30 Yesu kakala hanavika haki-
wambo, ila kakala haja hawait-
ing'hane na Mata.
31 Wayahudi wakalile na Maliamu
mng'anda womuhembekeza, vi-
wamonile yogundumuka yolawa
hanze, wamkweleleza. Wagiza
kakala yochola kudipanga kulila.
32 Maliamu viyavikile haja
hayakalile Yesu, viyamonile, kagwa
ha magulu gake, kalonga, "Mndewa,
kamba uhakalile baha, lumbu jangu
sambiyadanganhike!"
33 Yesu kamulola viyakalile yo-
lila, abaho, kawalola waja wanhu
wakalile na heyo vivija viwakalile
wolila, kagaya ng'hani mmoyo na
kona chuhila ng'hani.
34 Kawauza, "Mumzikila kwahi?"
Wamulongela, "Izo ulole, Mn-
dewa."
35 Yesu kalila.
36 Wayahudi walonga, "Loleni
viyamnogele!"
37 Ila wanhu wayagwe walonga,
"Ayo yamtendile munhu kim-
bugumbugu yalole, hadahile kum-
tenda Lazalo sambiyadanganhike?"

Lazalo Kozusigwa

38 Yesu kona chuhila ng'hani
mwanza wa ikabili, kachola kudi-
panga. Dikala kamba mhango, na
dibwe kulu dikigwa hamulomo.
39 Yesu kalonga, "Segezeni
didibwe!"
Mata, lumbu ja ija imunhu yadan-
ganhike, kamulongela, "Mndewa,
kuna bundo, kwavija kazikigwa
mazua mane gabitile!"
40 Yesu kamulongela, "Sikulongele
kamba uhatogola, koyona yenzi ya
Mulungu?"

41 Wadisegeza didibwe. Yesu kalola uchana, kalonga, “Nokuheweza, Tata, kwavija konhegeleza nie.
42 Nivitanga kamba mazua gose konhegeleza, ila nolonga gano sama ya wanhu wali hano, giladi kwiza watogole kamba gweye iyo unhumile.”
43 Viyeshile kulonga gano, kenula dizwi yolonga, “Lazalo, lawa hanze!”
44 Ija imunhu yakalile yadanganhike kalawa hanze, kuno makono gake na magulu gake gazingilizwe na sanda, na kihanga chake kizingilizwa kitambala. Yesu kawalongela, “Mfunguleni, mmuleke yachole na zake.”

Zundo da Kumkoma Yesu
(Mat. 26:1-5; Mlk. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

45 Wayahudi bwando wezile kumulola Maliamu wagona gaja gayatendile Yesu, na wamtogola.
46 Ila wayagwe mmwanza wao wachola ha Mafalisayo na kuwalongela gaja Yesu gayatendile.
47 Avo Mafalisayo na wakulu wa wakulu wa nhambiko waiting'hana na Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, walonga, “Tutendeze? Loleni mizonza yose yootenda munhu ino.
48 Kamba tuhamuleka yagendelele kamba vino, wanhu wose womtogola, na Wakulu wa Loma wokwinuka na kuibananga isi yetu na Ing'anda ya Mulungu.”
49 Imwe mmwanza wao, yokemigwa Kayafa, yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja, kalonga, “Mweye mwa mipulaputi kabisa.
50 Ham'vitangile kamba vinoga munhu imwe yadanganhike sama ya wanhu bwando, kubanza kuileka isi yose ibanangike?”
51 Halongile gano kulawa mmoyo wake mwenyego, ila avija viyakalile Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko mulao uja, kakala yalongozwe na Mulungu yahokole kamba Yesu kodanganhika sama ya Wayahudi wose,
52 na sio hewo weiyeka, ila vivija kaweka hamoja kamba lukuli lumwe wana wa Mulungu wapwililike.
53 Songela zua dija wakulu wa Wayahudi weka mizundo ya kumkoma Yesu.
54 Avo Yesu kakala yotembela mkuifisa muiisi ya Yudea, na kasegela kachola hana ikiwambo kikemigwa Eflaim, kikalile behi na luwala, kakala haja na wanahina zake.
55 Lusona lwa Pasaka lwa Wayahudi lukala behi, na wanhu bwando walawa muisi zao wachola Yelusalemu kutaulwa kipigiti lusona halunasonga.
56 Wakala womzahila Yesu, na viwakalile wemile Kung'anda ya Mulungu, waiuza, “Mogelegeza vilihi? Heza hana ulusona, ama vilihi?”
57 Wakulu wa wakulu wa nhambiko na Mafalisayo walava ndagizi kamba, munhu yoyose yahakutanga kuyali Yesu kolondigwa yakawalongele, giladi wamgoge.

12

Yesu Kobakigwa Mavuta ako Betania
(Mat. 26:6-13; Mlk. 14:3-9)

1 Vigasigale mazua sita kuvikila Pasaka, Yesu kachola Betania hakae ya Lazalo, munhu ija yazusigwe kulawa mkudanganhika.
2 Wamtelekela mandia ga ichungulo, Mata kakala yowataza kugomela. Lazalo kakala imwe wa wanhu wakalile hameza na Yesu.
3 Abaho, Maliamu kasola nyhupa ya mavuta ga kunung'hila ga hela bwando gatendigwe na nado, kamwitila Yesu mmagulu, abaho, kamuhangusa na mvili zake. Mnung'ho unogile wa gamavuta gaja ga kunung'hila wenela mng'anda yose.
4 Mwanahina imwe wa Yesu, yokemigwa Yuda Isikalioti ayo yamuhonzile Yesu, kalonga,

5 “Habali mavuta gano ga
kunung'hila sambigaguzigwe zi-
patikane hela za kuliha kitume-
tume cha mulao umwe giladi
wagweleligwe wakumbulu?”
6 Kalonga vino si kamba kowonela
bazi wakumbulu, ila kwavija kakala
m'bavi. Heyo iyo yakalile yopapa
umkoba wa izihela na kakala yok-
wiba kulawa himo.
7 Ila Yesu kalonga, “Mulekeni!
Lekeni yageke mavuta higo mbaka
zua da mazisi gangu.
8 Wakumbulu munao mazua gose,
ila nie sikala namwe mazua gose.”

Zundo da Kumkoma Lazalo

9 Wayahudi bwando wahulika
kamba Yesu kakala mkiwambo cha
Betania, avo wachola kuja sio tu
kumulola Yesu ila vivija kumulola
Lazalo, ayo Yesu yamzusile kulawa
mkudanganhika.
10 Avo wakulu wa wakulu wa
nhambiko weka zundo da kumkoma
Lazalo vivija,
11 kwavija sama ya gaja ga-
tendigwe kumwake, Wayahudi
bwando wawalema hewo na kum-
togola Yesu.

Yesu Kokwingila Yelusalemu na Wila

(Mat. 21:1-11; Mlk. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

12 Zua da ikabili, wanhu bwando
wezile Kulusona lwa Pasaka
wahulika kamba Yesu kokwiza
Yelusalemu.
13 Avo wasola mitambi ya mitende
walawa wachola kum'bokela, kuno
wenula dizwi, wolonga, “Yatogolwe
Mulungu! Mulungu mmoteze ayo
yokwiza mtwaga da Mndewa! Mu-
lungu mmoteze Mndewa wa Islaeli!”
14 Yesu kam'vika mwana mhunda,
na kukwela uchana yake, kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
15 “Sambiudumbe, gweye kiwambo
cha Sayuni!
Mndewa wako kokwiza,
yapapigwe mumgongo wa
mhunda mdodo.”
16 Wanahina zake hawagatangile
gano kipigiti kija, ila Yesu
viyayenzigwe, wakumbukila kamba
Nyandiko Zing'alile zilonga gano na
avo gatendigwa gano sama yake.
17 Wanhu wakalile na Yesu kipig-
iti viyamkemile Lazalo kulawa mdi-
panga na kumzusa kulawa mkudan-
ganhika wagendelela kugapeta gaja
galawilile.
18 Wanhu bwando wachola
kum'bokela, kwavija wakala wahu-
like kamba katenda mzonza uno.
19 Abaho, Mafalisayo wakiilon-
gela, “M'vona, tuhumwa! Lola,
ulumwengu wose womkweleleza
heyo!”

Wagiliki Womzahila Yesu

20 Mmwanza wa wanhu waja wa-
cholile Yelusalemu kutambika kipig-
iti cha Ulusona lwa Pasaka wakala
Wagiliki.
21 Wachola ha Filipo, yakalile
mwenekae wa Betisaida ako
Galilaya, wamulongela, “Mndewa,
tolonda kumona Yesu.”
22 Filipo kachola kumulongela En-
delea, na awo wabili wachola kumu-
longela Yesu.
23 Yesu kawalongela, “Kipigiti cha
nie, Mwana wa Munhu, kuyenzigwa
kivika.
24 Nowalongela ikweli, kamba
nzele ya ngano hailagale hasi na
kudanganhika, yosigala kuwa imwe.
Ila ihadanganhika, yolela nzele
bwando.
25 Awo wounogela ugima wao
wowagiza, na awo wowihila ugima
wao muulumwengu uno wowika
kuugima wa digunge.
26 Munhu yoyose yolonda
kunisang'hanikila kolondigwa
yang'holeleze nie, kuja kunili na
mtumigwa wangu vivija kowa hiko.
Tataangu komuhishimila munhu
yoyose yonisang'hanikila nie.

Yesu Koilonga Ifa Yake

27 “Moyo wangu una giogio,
nongeze? Nilonge, ‘Tata, sambi-
uleke mbuli zino zinivikile?’ Bule,
kwavija niza sama ya mbuli zino.
28 Tata, udiyenzi twaga jako!”

Abaho, dihulikwa dizwi kulawa
kuulanga, “Nidiyenzi, na nodiyenzi
kabili.”
29 Wanhu bwando wakalile haja
wadihulika dizwi dija, na wanhu
wayagwe walonga ukala mdumo.
Wayagwe walonga, “Msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga kalonga nayo!”
30 Ila Yesu kawalongela, “Dizwi
dino dihulikwe si sama yangu nie,
ila sama yenu mweye.
31 Kino hicho kipigiti cha kuta-
guswa kwa ulumwengu, na kipigiti
kino mtawala wa ulumwengu uno
kowingigwa.
32 Nihenuligwa uchana kulawa
muisi, nomkwega kila munhu
kumwangu.”
33 Mkulonga gano kalagusa ifa ilihi
yondayadanganhikile.
34 Adija ididale da wanhu dimu-
longela, “Malagizo getu gotulongela
kamba Kilisto kokala milongo
yose. Avo gweye kolongaze kamba
Mwana wa Munhu kolondigwa
yenuligwe uchana? Mwana ino wa
Munhu iyo yalihi?”
35 Yesu kawalongela, “Mulangaza
wowa namwe mkipigiti kidodo.
Gendeleleni kutembela mnzila
imulinayo kipigiti mulangaza
ung'hali namwe, giladi ziza sambidi-
wavike. Kwavija munhu yotembela
mziza hakutanga koyochola.
36 Utogoleni mulangaza kipigiti u
hamoja namwe, giladi muwe wana
wa mulangaza.”

Wanhu Walibule Nhogola

Yesu viyeshile kulonga gano,
kasegela kachola kuifisa.
37 Hamoja na kutenda mizonza
ino yose hameso gao, hawamtogole,
38 avo gaja gayalongile Muhokozi
Isaya galawilila kweli, yolonga,
“Mndewa, yalihi yautogole usenga
wetu?
Mhiko ya Mndewa igubuligwa
ha munhu yalihi?”
39 Hawatogole, kwavija vivija
Isaya kalonga,
40 “Mulungu kagagubika meso gao,
na kuzibumbuwaza nzewele
zao,
avo meso gao sambigalole,
na sambiwavitange mnzewele
zao,
giladi sambiwanihindukile,
niwahonye.”
41 Isaya kagalonga gano kwavija
kayona yenzi ya Yesu na kumulonga
heyo.
42 Avo wanhu bwando mmwanza
wa wakulu wa Wayahudi wamto-
gola. Ila sama ya kuwadumba
Mafalisayo hawamtogole hakimwa-
gaia, kwavija wadumba sambi-
wawawinge kulawa mng'anda ya
nhambiko.
43 Wanogelwa na nhogolwa za
wanhu kubanza nhogolwa za Mu-
lungu.

Mbuli za Yesu Zowatagusa Wanhu

44 Yesu kenula dizwi kalonga,
“Munhu yoyose yonitogola nie han-
itogola nie niiyeka, ila vivija komto-
gola ayo yanhumile.
45 Munhu yoyose yonyona nie
vivija komona ayo yanhumile.
46 Nie niza muulumwengu kamba
mulangaza, avo munhu yoyose yoni-
togola sambiyasigale mdiziza.
47 Kamba munhu yoyose yahahu-
lika usenga wangu na kuuleka baho,
simtagusa. Kwavija nie sizile kuuta-
gusa ulumwengu ila kuukombola.
48 Kwavija awo wonilema nie na
kuulema usenga wangu, kabaho
yondayawataguse. Mbuli zinilongile
zowa mulamula hana idizua da iki-
mambukizo.
49 Kwavija silongile kamba
vinilondile nie mwenyego, ila Tata
yanhumile iyo yandagize gaja ga
kulonga na vija vondanigalonge.
50 Na nivitanga kamba ndagizi
zake zogala ugima wa digunge. Avo
kinilonga nie kicho Tata chayanon-
gele nilonge.”

13

Yesu Kowanava Magulu Wanahina Zake

1 Ikala behi na Lusona lwa Pasaka.
Yesu kavitanga kamba kipigiti kivika
cha heyo kuuleka ulumwengu uno
na kuchola ha Tataake. Mazua gose
kakala yawanogele awo wakalile
wanhu zake muulumwengu, na
kawanogela mbaka hakimambukizo
cha ugima wake.
2 Yesu na wanahina zake wakala
woja mandia ga ichungulo. Mwen-
embago kakala yeshile kwika
mmoyo wa Yuda, mwana wa Simoni
Isikalioti, ngelegeza za kumuhonza
Yesu.
3 Yesu kavitanga kamba Tata
kamgwaa vinhu vose, na kamba
keza kulawa ha Mulungu na kakala
yochola ha Mulungu,
4 avo kenuka kulawa haja hameza,
kasegeza kitambi chake cha kuigu-
bika mmaega, kaifunga na kitam-
bala mkigudi chake.
5 Abaho, kagela mazi mkiteleko,
kasonga kuwanava magulu ga
wanahina zake na kuwahangusa na
ikitambala kikalile mkigudi chake.
6 Keza ha Simoni Petulo, Si-
moni Petulo kamulongela, “Mn-
dewa, gweye konda kuganava mag-
ulu gangu?”
7 Yesu kamwidika, kalonga, “Kini-
tenda nie hukimanya sambi baha,
ila kokimanya kumwande.”
8 Petulo kamulongela, “Bule, gw-
eye huninava nie magulu gangu!”
Yesu kamwidika, kalonga,
“Kamba sikunavile gweye, hauli
hamoja na nie.”
9 Simoni Petulo kamwidika, ka-
longa, “Mndewa, sio magulu gangu
geiyeka, vivija ninave na makono na
pala jangu!”
10 Yesu kalonga, “Munhu yogile
kang'ala lukuli lose, ila magulu gake
gago golondigwa kunavigwa. Mw-
eye mung'ala, ila si mose.”
11 Yesu kakala yammanyile
munhu yalihi yondayamuhonze,
kileka mana yalongile, “Si mose
mung'alile.”
12 Yesu viyamambukize kuwanava
magulu gao, kaigubika kabili
kitambi chake, abaho, kabwela
haja hameza hayakalile, abaho,
kawauza, “Mkimanya kija kiniwa-
tendele sambisambi?
13 Monikema nie Mkulufunzi na
Mndewa, motenda goya, kwavija
avo vivo nili.
14 Kamba nie na Mndewa wenu na
Mkulufunzi wenu niwanava magulu
genu, vivija na mweye molondigwa
mkiinave magulu mwemwe kwa
mwemwe.
15 Niwalagusila vija vondamtende,
avo kwiza mtende kamba vija nie
viniwatendele mweye.
16 Nowalongela ikweli, nyakadala
hali mkulu kum'banza mndewa
wake, na mtumigwa hali mkulu
kum'banza ija yamtumile.
17 Sambi mzitanga mbuli zino,
momota ng'hani kamba mu-
hazisang'hana.
18 “Siwalonga mweye mose, ni-
watanga awo iniwasagule. Ila
Nyandiko Zing'alile zilonga, ‘Munhu
yadile mandia gangu kagaluka kuwa
mdumuka wangu,’ zivikile.
19 Nowalongela gano sambisambi
kipigiti haganalawila, avo vonda-
galawile motogola kamba, ‘Nie iyo
heyo yokwiza.’
20 Nowalongela ikweli, munhu
yoyose yom'bokela munhu yoyose
inimtumile konibokela nie, na
munhu yoyose yonibokela nie
kom'bokela ayo yanhumile nie.”

Yesu Kohokola Vija Vondaya-honzigwe

(Mat. 26:20-25; Mlk. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

21 Yesu viyeshile kulonga gano,
kona giogio ng'hani mmoyo wake,
kalonga, “Nowalongela ikweli,
munhu imwe mmwanza wenu
konihonza.”
22 Waja iwanahina wakiilola,
wakanganya ng'hani wogelegeza
yalihi Yesu iyamulongile.
23 Mwanahina imwe, ayo Yesu
yaamnogele ng'hani, kakala yakalile
behi na Yesu.

24 Simoni Petulo kamfunyiza
yomulongela, “Muuze, yalihi
yoomulonga mdidale jetu?”
25 Avo ija imwanahina kuno
yomsagamila Yesu, kamuuza, “Mn-
dewa, yalihi?”
26 Yesu kalonga, “Ayo yondan-
imgwelele kidanga kino cha mkate
nihesha kukizanhika mkikalango.”
Avo kasola ikidanga kakizanhika na
kumgwaa Yuda, mwana wa Simoni
Isikalioti.
27 Kipigiti kikija Yuda viyasolile
ikidanga cha umkate, Mwenembago
kamwingila. Yesu kamulongela,
“Chuugenda kutenda, kitende mb-
wisa!”
28 Haduhu munhu yoyose iyagwe
haja hameza yavimanyile kamba
habali Yesu kamulongela Yuda
mbuli zino.
29 Kwavija Yuda kakala iyo mgoga
umkoba wa izihela, wanahina
wayagwe wagiza Yesu kamulongela
yachole kugula vinhu vilondigwa
mulusona, ama kuwagwelela kinhu
wakumbulu.
30 Yuda kakibokela ikidanga cha
umkate, abaho, kalawa hanze hima.
Na ikala ikilo.

Ndagizi ya Isambi

31 Yuda viyasegele, Yesu kalonga,
“Sambisambi nie, Mwana wa
Munhu, noyenzigwa, na Mulungu
koyenzigwa mkubitila nie.
32 Kamba Mulungu kayenzigwa
mkubitila Mwanage, na vivija Mu-
lungu komuyenzi Mwanage mku-
bitila heyo mwenyego, na kotenda
avo hima.
33 Wanangu, sikala namwe kipig-
iti kitali. Kwiza monizahila, ila
nowalongela kamba viniwalongele
Wayahudi, sambi vivija nowalon-
gela na mweye, ‘Kunichola nie mw-
eye hamdaha kwiza.’
34 Na sambisambi nowagwelela
ndagizi ya isambi, ‘Muinogele.’
Kamba viniwanogele mweye, avo
molondigwa muinogele.
35 Kamba muhainogela, wanhu
wose wovitanga kamba mweye
mwa wanahina zangu.”

Yesu Kohokola Avija Petulo Vondayam'bele

(Mat. 26:31-35; Mlk. 14:27-31; Luk. 22:31-34)

36 Simoni Petulo kamuuza, “Ko-
chola kwahi, Mndewa?”
Yesu kamwidika, yolonga, “Hu-
daha kunikweleleza kunichola nie
sambisambi, ila koniwinza mazua
ga hamwande.”
37 Petulo kamuuza, “Mndewa, ha-
bali sidaha kukukweleleza sam-
bisambi? Nie nhogola kudangan-
hika sama yako!”
38 Yesu kamwidika, yolonga, “Ko-
longa kweli kamba kutogola kudan-
ganhika sama yangu? Nokulongela
ikweli, behi na nzogolo zikwika,
konibela mianza midatu kamba hu-
nimanyile.”

14

Yesu Iyo Nzila ya Kuvika ha Tata

1 Yesu kawalongela, “Sambim-
nyunguale mmioyo yenu. Mtogoleni
Mulungu, munitogole na nie.
2 Kuna magati bwando mng'anda
ya Tataangu, nochola kuwatandila
hanhu. Kamba sambiiwe avo, sam-
biniwalongele mweye gano.
3 Na nihachola kuwatandileni
hanhu, nobwela niwasole niwagale
kumwangu, avo mowa haja hanili
nie.
4 Moitanga nzila ilongoze hanhu
kunichola.”
5 Tomaso kamulongela, “Mndewa,
hatukutangile kuuchola, avo toi-
tangaze inzila?”
6 Yesu kamwidika, yolonga, “Nie
iyo nzila, kweli, na ugima. Haduhu
munhu yondayachole ha Tata
kamba habitile kumwangu.”
7 Yesu kawalongela, “Avija vu-
munitanga nie sambisambi, vivija
momtanga na Tataangu. Na songela
kipigiti kino na kugendelela, mum-
tanga na mumona.”

8 Filipo kamulongela, “Mndewa,
tulagusile Tata, kino kicho kinhu
kitulonda.”
9 Yesu kamwidika, yolonga,
“Nikala na mweye mkipigiti kino
chose, ung'hali hunanitanga, Fil-
ipo? Munhu yoyose yanyonile
nie kamona Tata. Habali ulonga,
‘Tulagusile Tata’?”
10 Yesu kawalongela wanahina
zake, “Hamtogola kamba nie na
mgati ya Tata na Tata ka mgati
yangu? Mbuli ziniwalongele sizi-
longile na udaho wangu mwenyego.
Ila Tata yokala mgati yangu kotenda
sang'hano yake.
11 Nihalonga nie na mgati ya Tata,
na Tata ka mgati yangu, nitogoleni.
Kamba hamulonda kutogola gano,
zitogoleni sang'hano zinitenda.
12 Nowalongela ikweli, awo
wonitogola nie vivija wozitenda
sang'hano zinitenda nie, na wozi-
tenda sang'hano ng'hulu kubanza
zino, kwavija nochola ha Tata.
13 Na chochose chondampule mt-
waga jangu, nokitenda, avo Tata
yayenzigwe kubitila Mwana.
14 Kamba muhanipula kinhu cho-
chose mtwaga jangu, nokitenda.

Kilagano cha Wizilo wa Loho wa Mulungu

15 “Kamba muhaninogela nie,
mozigoga ndagizi zangu.
16 Nompula Tata, na heyo kowag-
welela Ija iyagwe wa Kuwataza, yon-
dayakale na mweye milongo yose.
17 Ino iyo Loho wa ikweli.
Ulumwengu haudaha kum'bokela,
kwavija haumona ama kumtanga.
Ila mweye momtanga, kwavija
kokala na mweye na kowa mgati
yenu.
18 “Nihachola, siwaleka ukiwa,
nowabwelela.
19 Kisigala kipigiti kiguhi
ulumwengu haunyona, ila mweye
monyona. Kwavija nowa na ugima,
na mweye mowa na ugima.
20 Zua dija vondadivike movitanga
kamba nie na mgati ya Tata, na
mweye mwa mgati yangu, na nie na
mgati yenu.
21 “Awo wozitogola ndagizi zangu
na kuzigoga, wawo wanogelwe
na nie. Na awo woninogela
nie wonogelwa na Tataangu, na
nie nowanogela na kuigubula
kumwao.”
22 Yuda, sio Yuda Isikalioti, ka-
longa, “Mndewa, vilihi uigubule
kumwetu na sio kuulumwengu?”
23 Yesu kamulongela, “Munhu
yoyose yoninogela nie kogagoga ma-
fundo gangu. Tataangu komno-
gela, na nie na Tataangu tokwiza
kumwake na kukala na heyo.
24 Munhu yoyose yoleka kunino-
gela nie hagagoga mafundo gangu.
Na mbuli zino zimuhulika sio mbuli
zangu nie ila za Tata yanhumile.
25 “Niwalongela gano kipigiti
ning'hali na mweye.
26 Ila Ija wa Kuwataza, ayo Loho
wa Mulungu, Tata yondayamgale
mtwaga jangu, kowafundiza kila
kinhu na kuwakumbusa mbuli zose
ziniwalongele.
27 “Tindiwalo nowalekela, tindi-
walo kulawa kumwangu nowag-
welela. Sidilava kamba ulumwengu
vuulava. Sambimdumbe ama
kudungwadungwa mmioyo yenu.
28 Munihulika nie vunilongile,
‘Nosegela, ila nobwela kumwenu.’
Kamba muhaninogele, muhadeng'helele
kwavija nochola ha Tata, kwavija
Tata mkulu kubanza nie.
29 Niwalongela gano kipigiti kino
mbuli zino hazinalawila, giladi zihalawila, mtogole.
30 Silongelela ng'hani namwe
kwavija mtawala wa ulumwengu
uno kokwiza. Heyo kabule mhiko
za kunihuma nie,
31 ila ulumwengu wolondigwa uvi-
tange kamba nomnogela Tata. Kino
kicho kilamso notenda vinhu vose
voyonilonda nie nitende.
“Inukeni, tuchole.”

15

Yesu Iyo Mzabibu wa Ikweli

1 Yesu kawalongela wanahina
zake, “Nie iyo mzabibu wa ikweli,
na Tataangu iyo imulimi.
2 Kila tambi dili mgati yangu dilek-
ile kulela, kodikanha. Na kila tambi
dilela, kodifagilila giladi ding'ale na
kulela ng'hani.
3 Mweye mwisha kung'alizwa na
mafundo ganiwafundize.
4 Kaleni mgati yangu, na nie
nokala mgati yenu. Kamba vija
tambi vidileka kulela dihakala
diiyeka, kamba hadikalile mumz-
abibu, vivija na mweye hamdaha
kulela kamba hamkalile mgati
yangu.
5 “Nie iyo mzabibu, na mweye
mwa matambi. Awo wokala mgati
yangu, na nie nihakala mgati yao,
wolela ng'hani. Kwavija mweye
hamdaha kutenda mbuli yoyose
kamba hamkalile mgati yangu nie.
6 Munhu yoyose yoleka kukala
mgati yangu kokwasigwa hanze
kamba tambi na kuholola. Matambi
kamba gano gokunzanywa na
kwasigwa hamoto na kusomigwa.
7 Kamba muhakala mgati yangu
na mbuli zangu zihakala mgati
yenu, puleni kinhu chochose kimu-
londa, mogweleligwa.
8 Tataangu koyenzigwa mmbuli
ino, avija mweye muhalela mujo
bwando, na mowa wanahina zangu.
9 Nie niwanogela mweye kamba
Tata viyaninogele nie. Kaleni
mdinoge jangu.
10 Kamba muhazigoga ndagizi
zangu, mokala mdinoge jangu,
kamba nie vinizigogile ndagizi za
Tataangu na kukala mdinoge jake.
11 “Niwalongela mweye gano gi-
ladi deng'ho jangu dikale mgati
yenu na deng'ho jenu divikizwe.
12 Ndagizi yangu iyo ino, ‘Muino-
gele kamba nie viniwanogele mw-
eye.’
13 Haduhu munhu yali na noge
kulu kubanza dino, da munhu ku-
ulava ugima wake sama ya wamb-
wiga zake.
14 Na mweye mowa wambwiga
zangu muhatenda gaja ganiwalag-
iza.
15 Siwakema mweye watumigwa,
kwavija watumigwa hawagatanga
gaja goyotenda mkulu wao. Ila
nowakema mweye wambwiga,
kwavija niwalongela vinhu vose
vinivihulike kulawa ha Tata.
16 Mweye hamunisagule nie, ila
nie iyo niwasagule mweye na
kuwalagiza mchole mkalele mujo
bwando, mujo uja wondaukale mi-
longo yose. Avo Tata kowagwelela
chochose chondampule mtwaga
jangu.
17 Avo nowalagiza vino, ‘Muino-
gele.’ ”

Kwihilwa na Wanhu wa Ulumwengu

18 Yesu kalonga, “Kamba
ulumwengu uhawehila, m'vimanye
kamba usonga kunihila nie tanhu.
19 Kamba mweye muhawile
wa ulumwengu uno, ulumwengu
uhawanogele kamba wanhu zake.
Ila niwasagula mweye kulawa
muulumwengu, na mweye vumuli
si wa ulumwengu uno, kino kicho
kilamso ulumwengu uwehila.
20 Kumbukileni gaja ganiwa-
longele, ‘Nyakadala hali mkulu
kum'banza mtawala wake.’ Kamba
wanhu wahanigaza nie, vivija
wowagaza na mweye. Kamba
wahagagoga mafundo gangu, vivija
wogagoga mafundo genu.
21 Ila wowatendela gano gose
sama ya twaga jangu, kwavija
hawamtanga ayo yanhumile nie.
22 Maza sizile kulonga nao, sam-
biwawe na vilozo. Ila sambisambi
wabule cha kuiyalalila m'vilozo vao.
23 Munhu yoyose yonihila nie
vivija komwihila na Tataangu.
24 Maza sitendile sang'hano zija
hazinatendigwa na munhu yoyose
mmwao, sambiwawe na vilozo. Ila
sambisambi wazona na tose watwi-
hila, nie na Tataangu.

25 Gano galawilila giladi gavikizwe
gaja gandikigwe Mmalagizo gao, go-
longa, ‘Wanihila bila kilamso.’
26 “Vondayeze Ija wa Kuwataza,
ayo yondaniwagalile kulawa ha
Tata, Loho wa ikweli yolawa ha Tata,
kozilonga mbuli zangu nie.
27 Na mweye vivija molondigwa
mzilonge mbuli zangu, kwavija
mkala na nie songela haichanduso.

16

1 “Niwalongela mweye gano giladi
sambimwage.
2 Mowingigwa kulawa mzing'anda
za nhambiko, na kipigiti chokwiza
munhu yahawakoma mweye ko-
gelegeza kamba kotenda gamnogele
Mulungu.
3 Wowatendela mweye mbuli zino
kwavija hawamtangile Tata ama
nie.
4 Ila niwalongela gano mweye,
giladi kipigiti hicho kihavika cha
hewo kuzitenda mbuli zino mokum-
bukila kamba nisha kuwalongela.

Sang'hano ya Loho wa Mulungu

“Siwalongele mbuli zino haichan-
duso, kwavija nikala namwe.
5 Ila sambisambi nochola ha heyo
yanhumile, hata avo haduhu munhu
yoyose mmwanza wenu yambuzile,
‘Kwahi kuuchola?’
6 Ila kwavija niwalongela mbuli
zino, mioyo yenu ina giogio.
7 Ila nowalongela ikweli, vinoga
ng'hani kumwenu vija vinichola,
kwavija kamba sicholile, Ija
wa Kuwataza heza kumwenu.
Ila kamba nihachola, nomgala
kumwenu.
8 Na yeheza, koulagusila
ulumwengu kamba uhonyela mm-
buli ya vilozo, uhonyela mgaja
goyolonda Mulungu, na uhonyela
mnhaguso ya Mulungu.
9 Uhonyela mkutenda vilozo,
kwavija uleka kunitogola nie,
10 uhonyela mkuleka kugagoga
gaja goyolonda Mulungu, kwavija
nochola ha Tata, ako kondamuleke
kunyona kabili,
11 na uhonyela mnhaguso,* kwav-
ija mtawala wa ulumwengu uno
kataguswa kamala.
12 “Nna mbuli bwando za kuwa-
longela, ila mkipigiti kino hamdaha
kugagoga gose.
13 Ila ayo Loho wa ikweli yeheza,
kowalongoza muikweli yose. Kwav-
ija halonga gaja goyolonda heyo
mwenyego, ila kolonga gaja gose
goyohulika, na kowalongela mbuli
zose zikwiza.
14 Koniyenzi nie, kwavija kozisola
mbuli zangu na kuwapetela mweye.
15 Gose gayalinago Tataangu,
gangu nie, kino kicho kilamso cha
nie kulonga Loho kosola mbuli
zangu nie na kuwapetela mweye.

Giogio Digaluka Ndeng'helelo

16 “Kisigala kipigiti kidodo hamun-
yona, na kipigiti kidodo hamwande
monyona.”
17 Wanahina zake wayagwe waki-
iuza, “Mbuli ino nhegulo yake choni,
ahaja hayatulongele, ‘Kisigala kipig-
iti kidodo hamunyona, na kipigiti
kidodo hamwande monyona,’ na
‘Kwavija nochola ha Tata’?”
18 Walonga, “Mbuli ino nhegulo
yake choni ahaja hayalongile, ‘Kipig-
iti kidodo’? Hatukitanga choyo-
longa!”
19 Yesu kavitanga kamba walonda
kumuuza mbuli ino, avo kawalon-
gela, “Mokiiuza nhegulo ya mbuli
zija avija vinilongile, ‘Mkipigiti
kidodo hamunyona, na abaho,
mkipigiti kidodo monyona’?
20 Nowalongela ikweli, molila
na kugegemeza, ila ulumwengu
wodeng'helela. Mweye mokona
giogio, ila giogio jenu dogaluka
ndeng'helelo.
21 Mtwanzi yahawa mumgayo
wa kulela kokona usungu, kwavija

* **16:11** Hano ***uhonyela mnhaguso*** nhegulo yake *wanhu viwamkomile Yesu wagiza nhaguso isegela, ila wahonyela kwavija nhaguso ing'hali baho mana mtawala wa ulumwengu katagusigwa kamala.*

kipigiti chake kivika. Ila mwana yahavumbuka, koisemwa mgayo wake sama ya deng'ho da kuvumbuka mwana muulumwengu.
22 Vino vivo ili kumwenu, sambisambi muna giogio, ila nobwela kabili kumwenu na mioyo yenu yomema ndeng'helelo, haduhu munhu yondayaisegeze.
23 "Zua dija dihavika, hamuniuza kinhu chochose. Nowalongela ikweli, Tata kowagwelela chochose chondamumpule mtwaga jangu.
24 Mbaka sambisambi hamunapula kinhu chochose mtwaga jangu, puleni na mobokela giladi ndeng'helelo yenu ivikizwe.

Nie Niuhuma Ulumwengu

25 "Niwalongela mbuli zino mmahala. Ila kipigiti chokwiza siwalongela mmahala, ila nomulonga Tata hakimwagaia.
26 Kuna dizua dija, mompula Tata mtwaga jangu. Silonga kamba nie nompula Tata sama yenu.
27 Tata mwenyego kowanogela mweye, kwavija mweye muninogela nie na mtogola kamba nilawa ha Mulungu.
28 Nie nilawa ha Tata, niza muulumwengu. Na sambisambi nouleka ulumwengu, nobweleganya ha Tata."
29 Abaho, wanahina zake wamulongela, "Sambisambi kolonga utobola, bila kwika mahala.
30 Sambisambi tuvitanga kamba kila kinhu kukitanga, na hulonda munhu yoyose yakuuze mbuli. Gano gatutenda tweye tutogole kamba kulawa ha Mulungu."
31 Yesu kawalongela, "Sambisambi mtogola?
32 Kipigiti chokwiza na kipigiti kivika, mweye mose vondampwililike, kila munhu na kumwake, na monileka nie niiyeka. Ila sikala niiyeka, kwavija Tata ka hamoja na nie.
33 Niwalongela gano giladi muwe na tindiwalo mkukala mgati yangu. Ulumwengu wowagaza, ila funyeni umoyo! Nie niuhuma ulumwengu!"

17

Yesu Kowatambikila Wanahina Zake

1 Yesu viyamambukize kulonga gano, kalola uchana kuulanga, kalonga, "Tata, kipigiti kivika. Umuyenzi Mwanago, giladi Mwana yakuyenzi gweye.
2 Kwavija kumgwelela udaho mwa wanhu wose, awo yondayawagwelele ugima wa digunge, wanhu awo yuumgwelele.
3 Na ugima wa digunge uwo uno, wakutange gweye Mulungu wiyeka uli wa ikweli, na wamtange Yesu Kilisto yuumtumile.
4 Nikugalila yenzi muulumwengu mkuimambukiza sang'hano yuungwelele niitende.
5 Avo, Tata, uniyenzi haulongozi wako na yenzi kamba iija inikalile nayo kipigiti vinikalile nagwe kipigiti ulumwengu haunalumbigwa.
6 "Nikutenda gweye twaga jako ditangigwe na awo yuungwelele kulawa muulumwengu. Wakala wanhu zako, kungwelela nie, na waigoga mbuli yako.
7 Sambisambi wavitanga kamba vinhu vose vuungwelele vilawa kumwako.
8 Niwagwelela mbuli zuungwelele nie, na wazibokela. Wavitanga kamba nie nilawa kumwako, na watogola kamba gweye iyo unhumile.
9 "Nowatambikila. Siutambikila ulumwengu, ila awo yuungwelele, kwavija wano wanhu zako.
10 Wose inilinao nie, wako gweye, na wose uulinao gweye, wangu nie. Na nie mhata yenzi kubitila hewo.
11 Na sambisambi sili muulumwengu tena, ila hewo wa muulumwengu. Nie nokwiza kumwako. Tata Ung'alile! Wemilize na twaga jako, twaga diungwelele nie, giladi wawe kinhu kimwe kamba nie na gweye vituli kinhu kimwe.

12 Kipigiti vinikalile na hewo,
niwemiliza na mhiko za twaga
jako, twaga diungwelele nie. Ni-
wakikiwiza, na haduhu hata imwe
yapotele, ila ija imwe yalumbiligwe
kupotela, giladi Nyandiko Zing'alile
zivikile.
13 Na sambisambi nokwiza
kumwako, ila nozilonga mbuli zino
kipigiti ning'hali muulumwengu,
giladi ndeng'helelo yangu imeme
mgati yao.
14 Niwagwelela mbuli yako, na
ulumwengu uwehila, kwavija hewo
sio wa ulumwengu, kamba vija nie
vinili sio wa ulumwengu.
15 Sikupula gweye uwalave muu-
lumwengu, ila kinilonda kumwako
uwemilize kulawa ha Mwenem-
bago.
16 Hewo sio wa ulumwengu,
kamba vija nie vinili sio wa
ulumwengu.
17 Wang'alize na kweli yako.
Mbuli yako iyo kweli.
18 Kamba gweye vuunhumile nie
muulumwengu, na nie niwatuma
hewo muulumwengu.
19 Noing'aliza sama yao, giladi na
hewo vivija wang'alizwe kwelikweli.
20 “Siwatambikila wano weiyeka,
ila vivija awo wondawanitogole ku-
bitila usenga kulawa mwa wano.
21 Nowatambikila giladi wose
wawe kinhu kimwe. Tata! Kamba
gweye vuuli mgati yangu nie na nie
vinili mgati yako gweye, na hewo
vivija wawe mgati yetu tweye, giladi
ulumwengu utogole kamba gweye
iyo unhumile.
22 Niwagwelela yenzi kamba iija
yuungwelele nie, giladi wawe kinhu
kimwe kamba vija gweye na nie
vituli kinhu kimwe.
23 Nie na mgati yao na gweye
kwa mgati yangu, giladi wawe kinhu
kimwe kabisa, na ulumwengu uvi-
tange kamba gweye iyo unhumile,
na kuwanogela kamba vuuninogele
nie.
24 “Tata! Nolonda wano yuung-
welele wakale hamoja na nie haja
hondanikale, giladi wayone yenzi
yangu yuungwelele, kwavija gweye
kuninogela nie songela ulumwengu
haunalumbigwa.
25 Tata Ulibule Uzenzeleganye!
Ulumwengu haukutanga, ila nie
nikutanga, na wano wakutanga
kamba gweye iyo unhumile.
26 Nie iyo niditendile waditange
twaga jako, na nogendelela kutenda
avo, giladi vija vuuninogele nie
uwanogele na hewo, avo na nie
vivija niwe mgati yao.”

18

Yesu Kohonzigwa
(Mat. 26:47-56; Mlk. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

1 Yesu viyeshile kulonga mbuli
zino, kasegela heyo na wanahina
zake na kuloka bonde dikemigwa
Kiduloni. Haja hakala na hanhu ha
kuhumulila, avo Yesu na wanahina
zake wengila haja.
2 Yuda, ija yomuhonza Yesu, ka-
hatanga hanhu haja kwavija mianza
bwando Yesu kakala yoiting'hanila
na wanahina zake haja.
3 Avo Yuda kachola hanhu haja
ha kuhumulila hamoja na asikali
wa Kiloma na wemilizi wa Ing'anda
ya Mulungu, watumigwe na wakulu
wa wakulu wa nhambiko na Mafal-
isayo. Wakala na mizele kuno wag-
ogile taa na miwenge.
4 Yesu kuno yovitanga vinhu vose
vikalile vilonda kumulawilila heyo,
kakwenhuka haulongozi kawauza,
“Yalihi imumzahila?”
5 Wamwidika, “Yesu wa Nazaleti.”
Kalonga, “Nie iyo.”
Yuda, ija yomuhonza Yesu, kakala
bahaja yemile nao.
6 Yesu viyawalongele, “Nie iyo,”
wabwela kuchugu, wagwa hasi.
7 Abaho, Yesu kawauza kabili,
“Yalihi imumzahila?”
Wamulongela, “Yesu wa Nazaleti.”
8 Yesu kawalongela, “Nisha kuwa-
longela, ‘Nie iyo.’ Kamba mw-
eye monizahila nie, walekeni wano
wayagwe wachole na zao.”

9 Kalonga vino giladi gaja gaya-
longile gavikile, “Tata, waja ung-
welele haduhu hata imwe inimwa-
gize.”*
10 Simoni Petulo, yakalile na zele,
kadisomola na kumkanha gwiti da
ukulume Maliko, nyakadala wa
Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-
biko.
11 Yesu kamulongela Petulo,
“Bweza zele jako haja hadikalile!
Kokwagiza nie sing'wela kikasi cha
mgayo chayangwelele Tataangu?”

Yesu Haulongozi wa Anasi

12 Abaho, asikali wa Waloma
na mkulu wao na wemilizi wa
Ng'anda ya Mulungu wamgoga Yesu
wamfunga,
13 tanhu wamgala ha Anasi,
yakalile tata mkwe yake Kayafa,
yakalile Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko mulao uja.
14 Kayafa iyo yakalile yawalongele
wakulu wa Wayahudi kamba vinoga
munhu imwe yadanganhike sama
ya wanhu wose.

Petulo Kom'bela Yesu
(Mat. 26:69-70; Mlk. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

15 Simoni Petulo na mwanahina
iyagwe wamkweleleza Yesu. Kwav-
ija ija imwanahina iyagwe kakala
yatangigwe goya na Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko, avo
kengila na Yesu mulubuga lwa mgati
ya idikonhi da ing'anda ya Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko,
16 na Petulo kasigala hanze behi
na ulwivi lwa idikonhi. Abaho,
ija imwanahina iyagwe, yakalile
yatangigwe goya na Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko, kab-
weleganya hanze kulonga na mn-
dele yakalile mwimilizi wa ulwivi,
na kumwingiza Petulo mgati ya
idikonhi.
17 Ija imndele yokwimiliza ul-
wivi kamulongela Petulo, “Na gweye
vivija kwa mwanahina wa munhu
ija?”
Petulo kamwidika, “Nie sili
mwanahina wake.”
18 Kwavija kukala na beho waja
iwanyakadala na iwemilizi wab-
winha moto wa misizi, wakala
wokota. Petulo na heyo vivija
kakala yemile na hewo, yokota.

Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Komuuzagiza Yesu
(Mat. 26:59-66; Mlk. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

19 Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko kamuuza Yesu mbuli ya
wanahina zake na mafundo gake.
20 Yesu kamwidika, “Mazua gose
nikala nilonga na wanhu wose
hakimwagaia, mafundo gangu gose
nifundiza mzing'anda za nhambiko
na Kung'anda ya Mulungu amuja
Wayahudi wose mowaiting'hana. Si-
longile kinhu chochose mkuifisa.
21 Avo habali uniuzagiza nie?
Wauze awo wakalile wonhegeleza,
wagatanga ganilongile.”
22 Yesu viyalongile gano, mwim-
ilizi imwe yakalile haja kamtoa
kofi na kumulongela, “Kodahaze ku-
mulongela kamba avo Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko!”
23 Yesu kamwidika, yolonga,
“Kamba nilonga kinhu chochose
kihile, kilonge kinhu hicho. Ila
kamba silongile kinhu kihile mm-
buli zinilongile, habali unhoa?”
24 Abaho, Anasi kamgala ha
Kayafa Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko, kuno Yesu yang'hali
yadazigwe nzabi.

Petulo Kom'bela Yesu Kabili
(Mat. 26:71-75; Mlk. 14:69-72; Luk. 22:58-62)

25 Kipigiti Petulo yang'hali yemile
haja yokota moto, wanhu wayagwe
wamulongela, “Gweye huli imwe wa
wanahina zake munhu ija?”
Petulo kabela, kalonga, “Nie sio.”
26 Nyakadala imwe wa Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko,
ndugu yake munhu ija yakanhigwe
gwiti jake na Petulo, kamuuza, “Nie

* **18:9** Mbuli zino zolawa muisula ya 6:39 na muisula ya 17:12.

sikonile gweye na heyo haja hanhu
ha kuhumulila?”
27 Kabili Petulo kabela, yolonga,
“Sio nie.” Na bahaja nzogolo keka.

Yesu Kogaligwa ha Pilato
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mlk. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

28 Imitondo ng'hani Yesu ka-
soligwa kulawa kung'anda ya
Kayafa wamgala kuding'anda da
kindewa da Pilato, mndewa wa
Yudea kulawa Loma. Wakulu wa
Wayahudi hawengile mding'anda
da kindewa, kwavija wadumba
kuinyolodosa, kamba viili nzoela
yao, giladi waije Pasaka.
29 Avo Pilato, mkulu wa isi ya
Loma, kalawa hanze, kawauza,
“Choni chumumtagusila munhu
ino?”
30 Wamwidika, “Kamba yahakalile
bule mbuli ihile, sambitumgale
kumwako.”
31 Pilato kawalongela, “Msoleni
mwemwe wenyego, mkamtaguse
kamba malagizo genu vigalonga.”
Wamulongela, “Tweye hatulon-
geligwe kumtagusa munhu yoyose
kudanganhika.”
32 Gano galawilila giladi kuzitenda
mbuli za Yesu zilawilile, haja hayai-
longile ifa yondayafe.
33 Pilato kabweleganya md-
ing'anda da kindewa na kumkema
Yesu, kamuuza, “Gweye iyo Mn-
dewa wa Wayahudi?”
34 Yesu kamwidika, “Mbuli ino
yuuniuza yolawa kumwako, ama
wanhu wayagwe wakulongela
mbuli zangu nie?”
35 Pilato kamwidika, “Kokwag-
iza nie na Muyahudi? Wanhu
zako mwenyego na wakulu wa
wakulu wa nhambiko wakugalile
kumwangu. Kutenda choni?”
36 Yesu kalonga, “Undewa
wangu si wa ulumwengu uno.
Kamba undewa wangu uhawile
wa ulumwengu uno, wemilizi
zangu wahagombile kunigombeleza
sambinigogigwe na wakulu wa
Wayahudi. Ila undewa wangu sio
wa hano!”
37 Avo Pilato kamuuza, “Avo, gw-
eye kwa mndewa?”
Yesu kamwidika, “Gweye iyo
ulonga kamba nie iyo mndewa.
Nivumbuka sama ya mbuli ino,
na sama ya mbuli ino niza muu-
lumwengu kuilonga ikweli. Munhu
yoyose yali muikweli konhegeleza.”
38 Pilato kamuuza, “Ikweli iyo il-
ihi?”

Yesu Kotaguswa Kudanganhika
(Mat. 27:15-31; Mlk. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Abaho, Pilato kabweleganya
hanze ha Wayahudi, na kuwalon-
gela, “Nie sonile mbuli yoyose ya
kumtagusila.
39 Ila kwavija muna nzoela
ya nie kuwafungulila mfungigwa
imwe kipigiti cha Pasaka, avo
molonda niwafungulile Mndewa wa
Wayahudi?”
40 Wamwidika mkuguta nyangi,
“Sambiutufungulile heyo! Tufun-
gulile Balaba!” Balaba kakala
m'bokonyi.

19

1 Abaho, Pilato kalagiza Yesu ya-
gogigwe na kulanhigwa.
2 Asikali watenda mkungo wa mi-
zomola na kumwikila mditwi jake.
Abaho wam'vaza kanzu da zam-
balau,
3 na wamwizila mianza bwando
womtendela mzihaka, wolonga,
“Kwa mpile, Mndewa wa Wayahudi!”
na kumtoa makofi mkihanga.
4 Pilato kalawa hanze mwanza
uyagwe, na kuwalongela waja
iwanhu, “Loleni, nowalavileni
hanze munhu ino m'vitange kamba
sonile mbuli yoyose ya kumta-
gusila.”
5 Avo Yesu kalawa hanze yavalile
kanzu da zambalau na mkungo wa
mizomola mditwi. Pilato kawalon-
gela, “Loleni, munhu mwenyego ino
hano!”
6 Wakulu wa wakulu wa nham-
biko na iwemilizi wa Ing'anda

ya Mulungu viwamonile, waguta,
wolonga, “Muwambe mumsalaba!
Muwambe mumsalaba!”
Pilato kawalongela, “Nie sonile
mbuli ya kumtagusila, avo msoleni
mwemwe mkamuwambe mumsal-
aba.”
7 Wayahudi wamulongela, “Tweye
tuna lagizo, na sama ya lagizo hijo
kolondigwa yadanganhike, kwavija
kailonga heyo ka Mwana wa Mu-
lungu.”
8 Pilato viyahulike gano, kagen-
delela kona bwembwe.*
9 Kabweleganya mgati ya id-
ing'anda da kindewa na kumuuza
Yesu, “Kwahi kuulawa gweye?”
Ila Yesu hamwidike.
10 Pilato kamulongela, “Hunilon-
gela? Huvitanga kamba nie nna
udaho wa kukufungula na vivija
nna udaho wa kukuwamba mumsal-
aba?”
11 Yesu kamwidika, “Gweye sam-
biuwe na udaho kumwangu nie
kamba sambiugweleligwe na Mu-
lungu. Avo munhu yangelile nie
mmakono gako kana vilozo vikulu
ng'hani.”
12 Songela kipigiti kija, Pi-
lato kageza kumfungula Yesu,
ila Wayahudi wagendelela kutoa
nyangi, wolonga, “Kamba uhamfun-
gula munhu ino, gweye huli mbwiga
wa Kaisali.† Munhu yoyose yoki-
ikema mndewa kom'beza Kaisali!”
13 Pilato viyahulike mbuli zino,
kamulava Yesu kunze, abaho, heyo
kakala mkigoda cha nhaguso, hanhu
hokemigwa, “Bugano da Mabwe,”
ama Mkieblania wohakema, “Gab-
bata.”
14 Dikala zua da msasalo wa wiki
ya Pasaka, kamba saa sita imisi.
Pilato kawalongela Wayahudi, “Mn-
dewa wenu ino hano!”
15 Wenula lwangi, womulongela,
“Mkome! Mkome! Muwambe mum-
salaba!”
Pilato kawauza, “Molonda nie
nimuwambe mumsalaba mndewa
wenu?”
Wakulu wa wakulu wa nhambiko
wamwidika, “Tweye twabule mn-
dewa iyagwe ila Kaisali.”
16 Abaho, Pilato kamgela Yesu
mmakono gao wakamuwambe
mumsalaba.

Yesu Kowambigwa Mumsalaba (Mat. 27:32-44; Mlk. 15:21-32; Luk. 23:26-43)

Avo wamsola Yesu,
17 kuno yapapile msalaba wake
heyo mwenyego, kachola “Hanhu
ha Fulu da Pala” aho hakemigwe
Mkieblania, “Goligota.”
18 Haja baho wamuwambile,
na vivija wawawamba wanhu
wayagwe wabili, imwe mkono wake
wa ukumoso na imwe mkono wake
wa ukulume, na Yesu hagatigati yao.
19 Pilato kalagiza chandikwe kibao
kikigwe uchana ya umsalaba, kilo-
nga, “YESU WA NAZALETI, MNDEWA WA
WAYAHUDI.”
20 Wayahudi bwando wakisoma,
kwavija hanhu hayawambigwe Yesu
hakala si kutali kulawa hakiwambo.
Kija ikibao kikala chandikigwe
Mkieblania, Mkilatini, na Mkigiliki.
21 Wakulu wa wakulu wa nham-
biko wa Wayahudi wamulongela Pi-
lato, “Sambiwandike ‘Mndewa wa
Wayahudi,’ ila uhandike, ‘Munhu
ino kalonga, nie iyo Mndewa wa
Wayahudi.’ ”
22 Pilato kawedika, yolonga,
“Kinyandike, nyandika.”
23 Asikali viweshile kumuwamba
Yesu mumsalaba, wasola vivalo
vake na kuvigola m'vifumvugulu
vine, kila imwe na kifumvugulu
chake. Vivija wasola ikanzu
ilukigwe dimwe kwa dimwe bila
lusilili lwa kushonigwa koneka.
24 Waja iwaasikali wakiilongela,
“Sambituidege, na tuitoele kula tu-
lole yalihi yondayaipate.” Galawilila

* **19:8** Pilato kadumba kwavija mngelegeza zake kagiza kamba Yesu ka mmwanza wa miungu igaluke kuwa wanhu, avo yahatendigwa gehile kogaluka na kumkoma heyo. † **19:12** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

gano giladi kuzitenda Zinyandiko
Zing'alile zivikile, zilonga,
"Waigolela vivalo vangu wenyego
kwa wenyego
na kuitoela kula kanzu yangu."
Vino vivo iwaasikali viwatendile.
25 Behi na umsalaba wa Yesu
wakala wemile mamaake Yesu,
na lumbu ja mamaake Yesu, na
Maliamu mtwanzi wa Kiliopa,
na Maliamu wa kiwambo cha
Magidala.
26 Yesu viyamonile mamaake na
ija imwanahina yamnogele yemile
hamgwazo wake, kamulongela ma-
maake, "Mama, ino iyo mwanago."
27 Abaho, kamulongela ija
imwanahina, "Ino iyo mamaako."
Songela kipigiti kija, ija imwanahina
kamsola kachola kukala nayo ukae
yake.

Yesu Kodanganhika
(Mat. 27:45-56; Mlk. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

28 Yesu kavitanga kamba kipig-
iti kino kila kinhu kimala, na gi-
ladi yazitende Zinyandiko Zing'alile
zilawilile kweli, kalonga, "Nokona
ng'hilu."‡
29 Na haja kukala na kikonha
kimemile divai ya ugwadu, avo
wazabika siponji mkikonha cha idi-
vai, waika isiponji mulumango lwa
hisopo, wawinula mbaka hamulomo
wake.
30 Yesu kaing'wa idivai na ku-
longa, "Imala!"
Abaho, kaidulika na kudangan-
hika.

Yesu Kotoboligwa Ulubavu

31 Avija vidikalile zua da msasalo
wa Pasaka, na zua da ikabili
dikala Zua kulu da Mhumulo,
wakulu wa Wayahudi hawalondile
waja iwanhu walekigwe mmisalaba
kipigiti cha Zua da Mhumulo. Avo
wampula Pilato yalagize gabenigwe
magulu ga wanhu wawambigwe
mumsalaba. Abaho wawahumuluse
hasi.
32 Avo asikali weza na kubena
magulu ga munhu wa ichanduso,
yakalile yawambigwe mumsalaba
hamoja na Yesu, abaho ija wa ika-
bili.
33 Ila viwavikile ha Yesu,
wam'vika yeshile kudanganhika,
avo magulu gake hawagabenile.
34 Ila asikali imwe kamuhoma
Yesu mulubavu na mgoha wake, na
bahaja ulawa mulopa na mazi.
35 Munhu yonile gano galawilile
kagalonga, giladi na mweye vivija
mtogole. Na gaja gayalongile ka-
longa kweli, na heyo kavimanya
kamba kalonga kweli.
36 Mbuli zino zilawilila gi-
ladi Zinyandiko Zing'alile zivikile,
"Haduhu hata luzege lwake lumwe
londalubenigwe."§
37 Na kuna Nyandiko ziyagwe
Zing'alile zilonga, "Womulola ayo
iwamtobole."*

Mazisi ga Yesu
(Mat. 27:57-61; Mlk. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

38 Abaho, Usufu, yakalile yolawa
kukiwambo cha Alimataya, kam-
pula Pilato yalusole lukuli lwa Yesu.
Usufu kakala mwanahina wa Yesu,
ila kakala yoifisa, kwavija kakala
yowadumba wakulu wa Wayahudi.
Pilato kamulongela yakalusole, avo
Usufu kachola kulusegeza.
39 Nikodemo, ayo haichanduso
yakalile yacholile ikilo kumulola
Yesu, kachola na Usufu na kibweta
cha vinung'hanung'ha va mane-
mane na ubane vikalile na nzamo ya
kilo malongo madatu.
40 Wanhu wano wabili walusola
lukuli lwa Yesu, na kulugela msanda
na ivinung'hanung'ha, kamba viwa-
tendaga Wayahudi mkusasala lukuli
na mazisi.
41 Haja Yesu hayakomigwe kukala
na hanhu ha kuhumulila, hanhu

‡ **19:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:21. § **19:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 12:46, MHETA 9:12, ZABULI 34:20. * **19:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10.

haja hakala na panga da sambi had-
inazikigwa munhu yoyose.
42 Kwavija dikala zua da
Wayahudi da msasalo wa Zua da
Mhumulo, na kwavija dija idipanga
dikala behi, walwika lukuli lwa Yesu
haja.

20

Yesu Kozuka
(Mat. 28:1-8; Mlk. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

1 Ndamuka ya zua da mwanduso
wa wiki,* usiku haunakucha goya,
Maliamu wa kiwambo cha Magidala
kachola kudipanga, kavika idibwe
dikalile hamulomo wa idipanga dis-
egezigwa.
2 Kakimbila kachola ha Simoni
Petulo na ha ija imwanahina
iyagwe ayo Yesu yamnogele na
kuwalongela, “Wamsegeza Mndewa
haja hadipanga, na hatukutangile
kuwamwikile!”
3 Abaho, Petulo na ija imwanahina
iyagwe wachola kudipanga.
4 Wose wabili wakimbila, ila
ija imwanahina iyagwe kakimbila
ng'hani kum'banza Petulo na kumu-
longola kuvika kudipanga.
5 Kainamila na kusungulila mgati,
kayona isanda, ila hengile mgati.
6 Simoni Petulo yakalile kuchugu
chake, kavika na kengila dimwe kwa
dimwe mdipanga. Kavona ivitam-
bala va isanda viwasile haja,
7 vivija na ikitambala kikalile
kizingilizwe mdipala da Yesu.
Hakikalile hamoja na isanda ila
kikunzigwa na kiinega kutali na
isanda.
8 Abaho, ija imwanahina iyagwe
yavikile haichanduso kudipanga na
heyo kengila mgati, kalola na kuto-
gola.
9 Wakala hawanazimanya
Zinyandiko Zing'alile zilonga kamba
kolondigwa yazuke kulawa mku-
danganhika.
10 Abaho, waja iwanahina wab-
weleganya mkae zao.

Yesu Komulawilila Maliamu wa Kiwambo cha Magidala
(Mat. 28:9-10; Mlk. 16:9-11)

11 Maliamu kema hanze ya idi-
panga yolila. Kuno yang'hali yo-
lila, kainamila kalola mgati mwa
idipanga,
12 na kawona wasenga wa-
bili wa Mulungu wa kuulanga
wavalile miguo mizelu, wakala
haja halukalile lukuli lwa Yesu,
imwe kuna iditwi na imwe kuna
gamagulu.
13 Wamuuza, “Gweye mtwanzi,
habali ulila?”
Kedika, yolonga, “Wamsegeza
Mndewa wangu, na sikutangile
kuwamwikile!”
14 Abaho, kahinduka, kamona
Yesu yemile bahaja, ila havimanyile
kamba kakala Yesu.
15 Yesu kamuuza, “Gweye mt-
wanzi, habali ulila? Yalihi yuumza-
hila?”
Kuno yokwagiza kakala msang'hanika
wa haja ihanhu ha kuhumulila,
avo kamulongela, “Mndewa, kamba
gweye iyo umsegeze, nongela kwahi
kuumwikile nichole nikamsole.”
16 Yesu kamulongela, “Maliamu!”
Kamuhindukila na kulonga
Mkieblania, “Labboni!” Nhegulo
yake, “Mkulufunzi.”
17 Yesu kamulongela, “Sambiuni-
nanahile kwavija sinachola uchana
ha Tata. Ila genda ha wanahina
zangu uwalongele kamba nie nob-
weleganya ha Tataangu na Tata
wenu, Mulungu wangu na Mulungu
wenu.”
18 Avo Maliamu wa kiwambo
cha Magidala kachola kuwalongela
wanahina kamba kamona Mndewa,
na kuwalongela gaja gose gayamu-
longele.

Yesu Kowalawilila Wanahina Zake
(Mat. 28:16-20; Mlk. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

* **20:1** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.* † **20:19** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

19 Ikala ichungulo ya zua da
mwanduso wa wiki,† na wanahina
wakala waiting'hane hamoja na
kuno nyivi za ing'anda zikala zi-
hindigwe, kwavija wakala wowad-
umba wakulu wa Wayahudi. Abaho,
Yesu keza na kwima hamoja na
hewo, kalonga, “Tindiwalo diwe
hamoja namwe.”
20 Viyeshile kulonga gano, kawala-
gusila makono gake na lubavu
lwake. Waja iwanahina wakala
wamemile ndeng'helelo viwamonile
Mndewa.
21 Yesu kawalongela kabili, “Tindi-
walo diwe hamoja namwe. Kamba
vija Tata viyanhumile nie, avo na
nie nowatuma.”
22 Abaho, kawahuzila na mhu-
muzi yake, kawalongela, “Bokeleni
Loho wa Mulungu.
23 Kamba muhavigela kumgongo
vilozo va wanhu, vogeligwa kum-
gongo. Na kamba hamuvigelile
kumgongo, havigeligwa kumgongo.”

Yesu na Tomaso

24 Imwe wa waja wanahina
longo dimwe na wabili yokemigwa
Tomaso, twaga diyagwe Ubasa,
kakala haduhu viyezile Yesu.
25 Avo waja iwanahina wayagwe
wamulongela, “Tumona Mndewa!”
Tomaso kawalongela, “Kamba
sonile ng'hovu za misumali
mmakono gake na kwika kidole
changu mzing'hovu zake na mkono
wangu mulubavu lwake, sitogola
kamba kazuka!”
26 Vigabitile mazua saba
wanahina zake waiting'hana kabili
mng'anda, na Tomaso kakala baho.
Nyivi zikala zihindigwe, ila Yesu
keza na kwima na hewo, kalonga,
“Tindiwalo diwe hamoja namwe.”
27 Abaho, kamulongela Tomaso,
“Ika kidole chako na ugalole
makono gangu, abaho, golosa
mkono wako uwike mulubavu
lwangu. Sambiudungwedungwe
mmoyo, ila utogole.”
28 Tomaso kamulongela, “Mndewa
wangu na Mulungu wangu.”
29 Yesu kamulongela, “Gweye ku-
togola kamba nizuka kwavija kun-
yona. Wamota ng'hani awo won-
dawatogole bila kunyona.”

Kilamso cha Kwandika Kitabu Kino

30 Mizonza yaatendile Yesu
hameso ga wanahina zake ilekile
kwandikigwa mkitabu kino ikala
bwando.
31 Ila gano gandikigwa giladi mto-
gole kamba Yesu iyo Kilisto, Mwana
wa Mulungu, na mkutogola gano
muupate ugima mtwaga jake.

21

Yesu Kowalawilila Wanahina Saba

1 Abaho, Yesu kawalawilila
wanahina zake mwanza uyagwe
Kudilamba da Tibelia. Vino vivo
viyawalawilile.
2 Simoni Petulo, na Tomaso
yakemigwe Ubasa, na Natanieli ayo
yakalile yolawa Kana ako Galilaya,
na wana wa Zebedayo, na wanahina
wayagwe wabili wa Yesu wakala
hamoja.
3 Simoni Petulo kawalongela
wayage, “Nie nochola kuloa somba.”
Wamulongela, “Na tweye tok-
wiza.” Avo walawa wachola
kwingila mngalawa, ila ikilo ija
hawapatile kinhu.
4 Imitondo ng'hani, Yesu kema
mulugigo lwa igamazi, ila wanahina
zake hawamtangile kamba kakala
heyo.
5 Kawauza, “wambwiga zangu,
muna somba?”
Walonga, “Twabule.”
6 Kawalongela, “Tandeni nhando
yenu ng'ambu ya ukulume ya in-
galawa, na mokonza.” Avo wait-
anda inhando na hawadahile kuik-
wega waibweze mngalawa, kwavija
wawonza somba bwando.
7 Ija imwanahina Yesu iyamnogele
kamulongela Petulo, “Kumbe Mn-
dewa!” Petulo viyahulike kumbe
Mndewa, kaizinga mkigudi kivalo
chake cha kuigubika, na kuzumha

mmazi, kwavija kakala yavulile vivalo vake.
8 Wanahina wayagwe weza kuingalawa na kuikwekwesa inhando imemile somba, kwavija hawakalile kutali kulawa muisi inyalile, ikala kamba meta mia.
9 Viwavikile muisi inyalile, wona moto wa misizi, uchana yake kukala somba na mkate.
10 Abaho, Yesu kawalongela, “Ngalileni somba kidogo wumonzile sambisambi.”
11 Simoni Petulo kachola mngalawa na kuibululila kunyalile inhando imemile somba wakulu mia imwe na malongo matano na wadatu. Wakala somba bwando hata avo inhando haidegeke.
12 Yesu kawalongela, “Izoni mje.” Haduhu hata mwanahina imwe yagezile kumuuza, “Gweye iyo yalihi?” kwavija wavitanga kamba kakala Mndewa.
13 Avo Yesu kachola kasola umkate na kuwagwelela, abaho, katenda vivija na isomba.
14 Uno ukala mwanza wa ikadatu Yesu kuwalawilila wanahina zake songela hayazukile.

Yesu na Petulo

15 Viweshile kuja, Yesu kamulongela Simoni Petulo, “Simoni, mwana wa Yohana, koninogela nie kubanza wano wayagwe viwoninogela?”

Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nokunogela.”

Yesu kamulongela, “Wagwelele mandia ng'hondolo zangu.”
16 Yesu kamulongela mwanza wa ikabili, “Simoni, mwana wa Yohana, koninogela nie?”

Kamwidika, “Ona, Mndewa, gweye kuvitanga kamba nie nokunogela.”

Yesu kamulongela, “Imiliza ng'hondolo zangu.”
17 Yesu kalonga mwanza wa ikadatu, “Simoni, mwana wa Yohana, koninogela?”

Petulo kona giogio avija Yesu viyamuuzile mwanza wa ikadatu, “Koninogela?” Avo kamulongela Yesu, “Mndewa, gweye kugamanya gose. Na kuvimanya kamba nokunogela!”

Yesu kamulongela, “Wagwelele mandia ng'hondolo zangu.
18 Nokulongela ikweli, vuukalile mmhale, kukala ukiifunga mkwiji na kuchola kokose kuulondile kuchola. Ila uhalala, kogogolosa makono gako na munhu iyagwe kokufunga na kukusola yakugale hanhu hukulondile kuchola.”
19 Mkulonga gano, Yesu kalagusa ifa ilihi Petulo yondayafe na yondaimgalile yenzi Mulungu. Abaho, kamulongela, “Nikweleleze.”

Yesu na Wanahina Zake

20 Petulo kahinduka kuchugu kamona ija imwanahina Yesu iyamnogele kowakweleleza. Ino iyo munhu ija yakalile behi na Yesu viwakalile woja mkate wa ugima na iyo yalongile, “Mndewa, yalihi yondayakuhonze?”
21 Petulo viyamuwene, kamuuza Yesu, “Mndewa, vilihi na ino?”
22 Yesu kamwidika, “Kamba nihalonda yakale mbaka niheza, ikudwanzaze? Nikweleleze!”
23 Avo mbuli zenela mwa wanahina wa Yesu kamba mwanahina ino hadanganhika. Ila Yesu halongile vija kamba hadanganhika, ila kalonga, “Kamba nihalonda yakale mbaka niheza, ikudwanzaze?”
24 Heyo iyo ija imwanahina yazilongile mbuli zino, na vivija iyo yazandike, na tuvimanya kamba gaja gayalongile kalonga kweli.

Kimambukizilo

25 Na kuna mbuli bwando ziyagwe zayatendile Yesu. Kamba zose zihandikwe, nokwagiza kamba ulumwengu wose sambiudahe kuvipapa ivitabu vandikigwe.

SANG'HANO ZA WATUMIGWA WA KILISTO

ULONGOZI

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho kitabu kisimulila vija wanhu wamtogole Kilisto viwasongile na vija viwenele kulawa Yelusalemu mbaka Yudea, Samalia, na isi za kutali, kamba vija Yesu viyawalongele wanahina zake kipigiti hanasoligwa uchana kuulanga (1:8). Kitabu kino chandikigwa na Luka, ayo vivija yandike kitabu cha Usenga Unogile wa Luka. Heyo kakala mganga wa usipitali na kakala m'bala mkwandika mbuli vinogile. Vitabu vose vibili viyandike kamwandikila "Teofilo" ayo yakalile Mgiliki, kija cha Usenga Unogile wa Luka na kija cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto. Ila siku vitabu vino vivija vikala sama ya wanhu wamtogole Kilisto, wose, Wagiliki na Wayahudi (1:1).

Siku kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chandikigwa hagatigati ya milao ya 60-64 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, kwavija kitabu kino kimambukizwa kipigiti Paulo hanalawa mkifungo. Luka vivija kakala yokiilongoza na mtumigwa wa Kilisto Paulo na siku kandika kitabu kino mdiwambo da Antiokia. Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto kicho mgendelelo wa kitabu cha Usenga Unogile wa Luka, na kisongela haja Yesu viyasoligwe uchana kuulanga. Kilamso cha Luka kwandika kitabu kino kikala kilingile na kija kili mkitabu chake cha Usenga Unogile. Kamulonda Teofilo na wanhu wose wamtogole Kilisto kutogola gaja gawafundizigwe, avo kandika vinogile mbuli ziyatendile Yesu kipigiti viyakalile mgima na vija Ukilisto viwenele.

Kitabu cha Sang'hano za Watumigwa wa Kilisto chotulagusila avija wanhu wamtogole Kilisto wa umwaka viwakalile na vija viwakalile womtamanila Yesu. Vija watumigwa wa Kilisto viwakalile wokala wotulagusila tweye vija vitulondigwa kumtamanila Loho wa Mulungu muisang'hano ya kweneza Usenga Unogile mwa wanhu wayagwe.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Loho wa Mulungu kowahumulukila wanahina, na wanhu wamtogole Kilisto wosonga kongezeka (*1:1—8:1*).
2. Wanhu wamtogole Kilisto wogazigwa na kusonga kwenela kutali ya idiwambo da Yelusalemu (*8:2—12:23*).
3. Paulo kochola mwanza wake wa ichanduso kweneza Usenga Unogile (*12:24—14:28*).
4. Kitala kikulu choiting'hana Yelusalemu kulamula cha kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto (*15:1-35*).
5. Paulo kochola mwanza wake wa ikabili kweneza Usenga Unogile (*15:36—18:22*).
6. Paulo kochola mwanza wake wa ikadatu kweneza Usenga Unogile (*18:23—20:38*).
7. Paulo kogogigwa ako kudiwambo da Yelusalemu (*21—26*).
8. Hakimambukizo, kogaligwa kudiwambo da Loma (*27—28*).

1 Mkulu Teofilo, muna ikitabu
changu cha ichanduso, nyandika
mbuli zose ziyatendile Yesu na
kufundiza songela mwanduso wa
sang'hano yake
2 mbaka zua dija diyasoligwe ku-
chola kuulanga, viyeshile kulava
malagizo kubitila Loho wa Mulungu
ha iwatumigwa iyawasagule.
3 Mkipigiti cha mazua malongo
mane songela viyadanganhike,
Yesu kawalawilila watumigwa zake
mianza bwando giladi yawatende
watogole kamba kakala mgima.
Wamona, na heyo kawalongela
mbuli za Undewa wa Mulungu.

4 Na viyaiting'hane nao, kawalagiza yolonga vino, “Sambimsegele Yelusalemu, ila beteni ija inhunza iniwalongele, nhunza iyekile kilagano Tataangu.
5 Yohana kabatiza na mazi, ila mazua madodo hamwande, mweye mobatizigwa na Loho wa Mulungu.”

Yesu Kosoligwa Uchana Kuulanga (Mlk. 16:19-20; Luk. 24:50-53)

6 Watumigwa wa Kilisto viwaiting'hane hamoja, wamuuza Yesu, “Mndewa, kino kicho kipigiti chondauwabwezele undewa Waislaeli?”
7 Ila Yesu kawalongela, “Kipigiti na msimu wa mbuli hizo va mmakono ga Tataangu. Mweye, sio sang'hano yenu kukitanga kipigiti na msimu wa mbuli hizo vondazilawilile.
8 Ila Loho wa Mulungu vondayawezile, mobokela mhiko, na mowapetela wanhu mbuli zangu zimziwene mkiwambo cha Yelusalemu, muisi yose ya Yudea na Samalia, na hata hakimambukizo cha ulumwengu.”
9 Viyamambukize kulonga avo, kasoligwa uchana kuulanga, na wose wamulola mbaka mawingu vigamfisile.
10 Viwakalile wang'hali wolola kuulanga kipigiti Yesu viyakalile yochola, wedukila wanhu wabili wavalile vivalo vizelu wema behi na hewo.
11 Walonga, “Mweye wanhu wa Galilaya, habali mwimile hano na kulola kuulanga? Yesu ino yasoligwe kulawa hamwenu kuchola kuulanga, kobweleganya mwanza uyagwe kamba vivija vimmuwene yochola kuulanga.”

Matia Kosaguligwa Kusola Hanhu ha Yuda (Mat. 27:3-10)

12 Abaho, watumigwa wa Kilisto wabwela Yelusalemu kulawa Hakigongo cha Mizaituni, kukalile na utali wa kilometa imwe kulawa mkiwambo hicho.
13 Viwavikile mkiwambo, wengila mdigati da uchana, kuwakalile wokala Petulo, Yohana, Yakobo, Endelea, Filipo, Tomaso, Batolomayo, Matayo, Yakobo mwana wa Alufayo, Simoni yakalile yokemigwa Mgombeleza isi ya Islaeli, na Yuda mwana wa Yakobo.
14 Wano wose wakala wogendelela kuiting'hana hamoja kutambika, hamoja na watwanzi wayagwe, na Maliamu mamaake Yesu, na ndugu zake Yesu.
15 Mazua madodo hamwande, Petulo kema ha wanhu wamtogole Kilisto wakalile waiting'hane, dale jose dikala wanhu mia na malongo mabili,
16 kalonga, “Ndugu zangu, Nyandiko Zing'alile zilongigwe umwaka na Loho wa Mulungu kubitila mulomo wa Daudi zimulonga Yuda, yawalongoze awo wamgogile Yesu, zolondigwa zivikile.
17 Yuda kakala mmwanza wetu, kwavija kasaguligwa yasang'hanike msang'hano ino.”
18 Kagula mgunda kulawa mzihela ziyapatile mzisang'hano zake zihile, kagwa hasi, katulika, na utumbo wake ukutuka hanze.
19 Wanhu wose wa Yelusalemu waihulika mbuli hiyo, avo muulonzi wa kumwao waukema mgunda uwo Akelidama, nhegulo yake “Mgunda wa Mulopa.”
20 Petulo kagendelela kulonga, “Kwavija yandikigwa muna ikitabu cha Zabuli,
‘Ng'anda yake ikale bila kinhu,
na mgati yake sambiyakale munhu yoyose.’*
Vivija yandikigwa,
‘Munhu iyagwe yasole hanhu ha sang'hano yake.’†
21 “Avo kolondigwa yasaguligwe munhu imwe kulawa mmwanza wa wanhu wakalile hamoja na tweye mkipigiti chose vitukalile na Mndewa Yesu,

* **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:25. † **1:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 109:8.

22 songela Yesu viyabatizigwe na
Yohana, mbaka zua dija Yesu viya-
soligwe kulawa kumwetu kuchola
uchana kuulanga. Na munhu
imwe mdidale jao kowa msindila wa
mzuso wake hamoja na tweye."
23 Avo wasagula matwaga ga
wanhu wabili, Usufu, yakemigwe
Balisaba yakalile na twaga diyagwe
dikemigwa Yusto, na Matia.
24 Abaho, watambika, walonga,
"Mndewa, gweye koitanga mioyo ya
wanhu wose, avo tulagusile yalihi
muna iwanhu wano wabili yuum-
sagule
25 giladi yasole sang'hano ino ya
kitumigwa ayo iyailekile Yuda na
kunhu kuyailumbile nako."
26 Na viwasagule, kula imulagalila
Matia, avo na heyo kongezigwa
muna ididale da watumigwa wa
Kilisto longo dimwe na imwe.

2

Kwiza kwa Loho wa Mulungu

1 Vidivikile zua da Pentekoste,
wanhu wose wamtogole Kilisto
wakala waiting'hane hanhu hamwe.
2 Baho kiza kidinhilo kulawa ku-
ulanga kilingile na m'bumo wa
kukuzumbi, na kumemeza ng'anda
yose iwakalile wakalile.
3 Abaho, wona vinhu vilingile
kamba ndimi za moto ziigolile na
kukala hachana ya kila munhu
yakalile haja.
4 Wose wamemezwa Loho wa
Mulungu,* wasonga kulonga lonzi
za wanhu wayagwe kamba Loho
viyawadahize kulonga.
5 Na ako Yelusalemu kukala na
Wayahudi wakalile womtogola Mu-
lungu, wakalile wolawa muisi zose
za ulumwengu.
6 Viwahulike mbuli zino, dale
kulu da wanhu diiting'hana. Wose
wakanganya, kwavija kila munhu
kawahulika wolonga muulonzi
wake mwenyego.
7 Wakanganya ng'hani na kulonga,
"Wanhu wose wano wolonga si
wanhu wa Galilaya?
8 Avo, vilihi tweye kila munhu
mmwanza wetu kowahulika wo-
longa muulonzi wake mwenyego?
9 Wayagwe wenekae wa Palitia,
Media, na Elamu, na wayagwe
wenekae wa Mesopotamia, Yudea,
Kapadokia, na wayagwe wolawa
Ponto na Asia,
10 Fligia na Pamfilia, Misili na
ng'ambu za Libia behi na Kilene,
na wahenza wayagwe kulawa mdi-
wambo da Loma,
11 na Wayahudi wose na waja
waitogole dini ya Kiyahudi, na
wayagwe wanhu kulawa Kilete na
Alabu. Na tweye towahulika vowo-
longa sang'hano ng'hulu ziyatendile
Mulungu muulonzi wetu wenyego!"
12 Wose wakanganya na
kwazanywa, wakiiuza, "Mbuli ino
nhegulo yake choni?"
13 Ila wanhu wayagwe wawaponeza
wolonga, "Wanhu wano wakoligwa!"

Usenga wa Petulo mwa Wanhu

14 Baho Petulo kema hamoja na
watumigwa wa Kilisto longo dimwe
na imwe, kenula dizwi kalonga,
"Wayahudi wayangu na wanhu
wose mkala Yelusalemu, tegelezeni
goya, giladi muitange mbuli ino.
15 Wanhu wano hawakoligwe
kamba vimgelegeza mweye, kwavija
sambi saa ndatu imitondo.
16 Ila, mbuli ino iyo ilongigwe na
muhokozi Yoeli,
17 'Mulungu kalonga, muna
gamazua ga kimambukizo,
kila munhu nomwitila Loho
wangu.
Wanenu wa kimbigalo na wa kit-
wanzi wohokola,
wasongolo zenu wokona nzozi,
na wavyele zenu wolota.
18 Ona, vivija na watumigwa zangu
wose, wakimbigalo na wakit-
wanzi,

* **2:4** ***Wamemezwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.*

nowetila Loho wangu mmazua
higo,
na hewo wohokola.
19 Notenda mizonza uchana kuu-
langa,
na vilaguso hasi muisi,
kowa na mulopa, moto, na yosi kulu.
20 Zua dogaluka kuwa ziza,
na mulenge wowa mdung'hu
kamba mulopa,
kipigiti hadinalawila zua dija
kulu dili na yenzi da kwiza
kwa Mndewa.
21 Abaho, munhu yoyose yonday-
atambike mtwaga da Mn-
dewa, kokomboligwa.'†
22 "Mweye wanhu wa Islaeli,
tegelezeni mbuli zino. Yesu wa
Nazaleti iyo munhu yakalile na
udaho wa kiungu ugubuligwe
kumwenu na mizonza, mbuli za
mkanganyo, na vilaguso viyatendile
Mulungu kumwenu kubitila heyo,
kamba vumtanga.
23 Munhu ino kalavigwa kamba
viyalondile Mulungu na viy-
atangile songela mwaka, na mweye
mumkoma mkuwalekela wanhu
wehile wamuwambe mumsalaba.
24 Ila Mulungu kamzusa, kamkom-
bola kulawa muna gamasungu ga
kudanganhika, kwavija havidahike
ifa imgoge.
25 Kwavija Daudi kalonga yomu-
longa heyo,
'Nimona Mndewa haulongozi
wangu mazua gose,
kwavija kokala ng'ambu ya
mkono wangu wa ukulume
giladi sambinigudemezwe.
26 Avo, moyo wangu wodeng'helela,
na lulimi lwangu lotoa lukenze
lwa ndeng'ha.
Na lukuli lwangu lose
lokala mditamanilo,
27 kwavija huileka loho yangu kuz-
imu,
na humuleka Munhu wako
Yang'alile yole mdipanga.
28 Kundagusila nzila za ugima,
konitenda nideng'he mkukala
hamoja na nie.'‡
29 "Ndugu zangu Waislaeli,
ndekeni niwalongele bila kudumba
mbuli zimpatile tata wetu Daudi.
Heyo kadanganhika na kuzikigwa,
na panga jake da bahano kumwetu
mbaka lelo.§
30 Ila kwavija Daudi kakala
muhokozi, kavitanga kamba Mu-
lungu kamduilila kamba munhu
imwe kulawa mulukolo lwake
Daudi komwika mkigoda chake cha
undewa.
31 Daudi kagatanga gaja gose Mu-
lungu gayalondile kutenda, avo ka-
longa mbuli ya kuzuka kwa Kilisto,
'Halekigwe kuzimu,
na lukuli lwake halolile mdi-
panga.'
32 Yesu ino kazusigwa na Mulungu,
na tweye tose tukala wasindila wa
mbuli ino.
33 Kenuligwa uchana na kwikigwa
mkono wa ukulume wa Mulungu,
na kum'bokela Loho wa Mulungu
yalalikigwe na Tata, na kutwitila
gano gomgona na kugahulika.
34 Kwavija Daudi hakwelile kuu-
langa, ila kalonga,
'Mndewa kamulongela Mndewa
wangu,
"Kala kumkono wangu wa uku-
lume
35 mbaka vondaniweke wadumuka
zako wawe kamba kigoda cha
kwikila magulu gako." '*
36 "Wanhu wose wa Islaeli
wolondigwa kuvitanga kamba Yesu
ino immuwambile mumsalaba,
Mulungu kamtenda kamba Mndewa
na Kilisto!"
37 Abaho, wanhu viwahulike vino,
wahomigwa mmioyo yao, wamuuza
Petulo na waja watumigwa wa
Kilisto wayagwe, "Ndugu zetu, tu-
tende choni?"
38 Petulo kawalongela, "Kila
munhu mmwanza wenu yaleke

† **2:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:28-32. ‡ **2:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:8-11. § **2:29** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Luka viyandike lupwilili luno.*
* **2:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1.

vilozo vake na kubatizigwa mditwaga da Yesu Kilisto giladi msegezeligwe vilozo venu, na kubokela nhunza ya Loho wa Mulungu.
39 Kwavija kilagano kino kiza sama yenu mweye, na sama ya wanenu, na sama ya wanhu wose wokala kutali, nhegulo yake sama ya kila munhu yakemigwe na Mndewa Mulungu wetu."
40 Petulo kawalongela mbuli ziyagwe bwando na kuwagong'ondeza, yolonga, "Ikomboleni kulawa muna inhaguso yondaize ya wanhu wa mulelo uno wihile!"
41 Wanhu wautogole usenga wake wabatizigwa, na zua dija wongezeka kamba wanhu alufu ndatu.
42 Kipigiti chose wakala wobokela mafundo kulawa ha watumigwa wa Kilisto, wakala hamoja, waumogola mkate, na kutambika.

Ugima wa Wanhu Wamtogole Kilisto

43 Mizonza na mbuli bwando za mkanganyo zitendigwa kubitila watumigwa wa Kilisto, na wanhu wose wona bwembwe.
44 Wanhu wose wamtogole Kilisto wagendelela kukala hamoja na kuigolela vinhu vao.
45 Wakala woguza mali na vinhu vao, abaho, wamgolela hela munhu yoyose yakalile bule kinhu.
46 Mazua gose wagendelela kuiting'hana hamoja muna Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti cha kumogola mkate, waiting'hana mzikae zao na waja mandia mkudeng'ha na mioyo ing'alile.
47 Wamuyenzi Mulungu, na kunogelwa na wanhu wose. Mazua gose Mndewa kongeza mheta ya ididale da wanhu wakalile wokomboligwa.

3

Mbetembete Kohonyigwa

1 Zua dimwe, saa tisa ichungulo, mkipigiti cha kutambika, Petulo na Yohana wakala wochola Kuing'anda ya Mulungu.
2 Na kukala na munhu imwe yakalile mbetembete songela viyavumbuke. Munhu iyo kakala yopapigwa na wanhu mazua gose na kwikigwa hana ulwivi lwa Ing'anda ya Mulungu lukemigwe "Lwivi Lunogile," giladi yapule hela ha wanhu wakalile wokwingila Muing'anda ya Mulungu.
3 Viyawawene Petulo na Yohana wokwingila muna Ing'anda ya Mulungu, kawapula wamgwelele kinhu chochose.
4 Petulo kamulola ng'hani na Yohana katenda vivija, abaho, Petulo kamulongela, "Tulole tweye!"
5 Avo kawalola, kuno yotamanila kupata kinhu kulawa kumwao.
6 Ila Petulo kamulongela, "Nie nabule feza ama zahabu, ila nokugwaa kija nilinacho. Mtwaga da Yesu Kilisto wa Nazaleti, wime utembele!"
7 Abaho, kamgoga na mkono wake wa ukulume, kamwinula. Na bahaja magulu na ng'ongo zake zigangamala.
8 Kazumhazumha na magulu gake na kasonga kutembela. Abaho, kengila muna Ing'anda ya Mulungu hamoja na hewo, kuno yotembela na kuzumhazumha na kumuyenzi Mulungu.
9 Wanhu wose viwamuwene yotembela na kumuyenzi Mulungu,
10 wamtanga kamba munhu ija iyo yakalile yopula behi na Ulwivi Lunogile lwa Ing'anda ya Mulungu, wakanganya ng'hani na wazanywa na gaja gamulawilile.

Usenga wa Petulo Kuing'anda ya Mulungu

11 Munhu ija viyakalile yowananahila Petulo na Yohana, wanhu wose wakimbila na kuilundiza hanhu hakemigwe "Lubuga lwa Selemani," na kukanganya ng'hani.
12 Petulo viyagawene gano, kawalongela, "Mweye Waislaeli, habali mkanganya mbuli ino? Habali mtulola ng'hani tweye kamba vija udaho wetu wenyego ama sang'hano zetu

zinogile zizo zimtendile munhu ino
yatembele?
13 Mulungu wa wahenga zetu
Ablaham, Isaka, na Yakobo ka-
muyenzi mtumigwa wake Yesu.
Ila mweye mumgela mmakono ga
wanhu wali na udaho, na mmulema
hameso ga Pilato, hata haja Pilato
viyalondile kumulekesa.
14 Mweye mmulema Munhu
Yang'alile na Yalibule Uzenzele-
ganye, na mulonda mulekeseligwe
munhu iyagwe yakalile yokoma
wanhu.
15 Mumkoma ija yakalile chan-
duso cha ugima, ila Mulungu
kamzusa kulawa mkudanganhika,
na tweye twa wasindila wa mbuli
ino.
16 Munhu ino yummona na kum-
tanga, katendigwa kuwa mgima
na nhamanila ili mtwaga da Yesu.
Nhamanila ili mditwaga da Yesu iyo
imuhonyile kamba vummona.

17 "Sambi, ndugu zangu, nivitanga
kamba mweye mtenda ubozi uno,
kamba viwatendile wakulu zenu.
18 Ila vino Mulungu vivo viya-
gavikize gaja gayahokole kubitila
wahokozi zake wose, yolonga
kamba Kilisto wake kokwiza ku-
gaya.
19 Avo, lekeni vilozo venu, mum-
galukile Mulungu, giladi vilozo venu
visegezigwe,
20 giladi kize kipigiti cha kuhu-
mula kulawa ha Mndewa, na
kuwagalila Kilisto iyawasagulile
yokemigwa Yesu.
21 Heyo kolondigwa yasigale ku-
ulanga mbaka vondakivike kipigiti
cha vinhu vose kutendigwa kuwa
vinhu va sambi, kamba Mulungu
viyalongile umwaka kubitila wa-
hokozi zake wang'alile.
22 Kwavija Musa kalonga, 'Mn-
dewa Mulungu wenu kowenulila
muhokozi kamba nie, kulawa
imwe wa wanhu zenu wenyego.
Molondigwa kutegeleza kinhu cho-
chose chondayawalongele.
23 Munhu yoyose yondayaleme
kumtegeleza muhokozi hiyo kobag-
uligwa kulawa mwa wanhu zake
mwenyego na kubanangigwa.'*
24 Na wahokozi wose, songela
Samweli mbaka waja wezile
kuchugu chake, wazihokola mbuli
zilawilila mmazua gano.
25 Mweye mwa wana wa wahokozi
waja na mgeligwa mdilagano dija
Mulungu diyailagane na wahenga
zenu, kamba viyamulongele Abla-
ham, 'Kubitila mulelo wako, wanhu
wose wali muisi womotezwa.'†
26 Avo, Mulungu viyamzusile
mtumigwa wake, tanhu kamgala
kumwenu, giladi yawamoteze
mkuwatenda mweye muleke mbuli
zenu zihile."

4

Petulo na Yohana Wogaligwa Kukitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

1 Petulo na Yohana viwakalile
wang'hali wolonga na wanhu,
wakulu wa nhambiko na mkulu wa
wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu
hamoja na *Masadukayo wayagwe
wavika.
2 Wagevuzika ng'hani kwavija
Petulo na Yohana wakala wowafun-
diza wanhu kamba Yesu kazuka,
kinhu kilagusa kamba wanhu
wadanganhike wozuka kulawa
mkudanganhika.
3 Avo wawagoga Petulo na
Yohana, na kwavija ikala ichun-
gulo, wawagela mkifungo mbaka
imitondo iyagwe.
4 Ila wanhu bwando wauhulike
usenga uja wamtogola Mulungu,
na mheta ya wambigalo yongezeka
wavika wanhu alufu tano.
5 Zua diyagwe wakulu wa
Wayahudi, wavyele, na wafundiza
Malagizo ga Musa waiting'hana
Yelusalemu.

* **3:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15, 18-19. † **3:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:18; 26:4. * **4:1** ***Masadukayo*** wakala wanhu walemile kutogola kamba kuna kuzuka kwa wanhu wadanganhike.

6 Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko yokemigwa Anasi kakala
haja, na Kayafa, na Yohana, na
Alekizanda, na wanhu wayagwe
wakalile wa mulango wa Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko.
7 Wawasola Petulo na Yohana
waweka haulongozi wao, wasonga
kuwauza, "Mweye mtenda mbuli
zino na mhiko zilihi na mditwaga da
munhu yalihi?"
8 Petulo, kuno yamemile Loho
wa Mulungu, kawedika, "Mweye
wakulu na wavyele wa Islaeli!
9 Kamba tuhauzigwa lelo mmbuli
ija inogile yaatendeligwe munhu ija
yakalile mbetembete na vija viyaho-
nyigwe,
10 na vitangike kumwenu mweye
na wanhu wose wa Islaeli kamba
munhu ino yemile haulongozi wenu
kuno yali mgima, kahonyigwa na
mhiko za twaga da Yesu Kilisto
wa Nazaleti immuwambile mumsal-
aba, ayo Mulungu iyamzusile ku-
lawa mwa wanhu wadanganhike.
11 Yesu hiyo yolongigwa muna
Zinyandiko Zing'alile,
'Dibwe dilemigwe na wazenzi
digaluka kuwa dibwe da ku-
tamanilwa ng'hani kubanza
mabwe gose.'†
12 Ukombola haulawa ha munhu
yoyose iyagwe, kwavija haduhu
twaga diyagwe muisi yose wag-
weleligwe wanhu giladi tukom-
boligwe kubitila twaga hijo."
13 Wakulu wa Ikitala Kikulu
cha Isi ya Wayahudi viwawawene
Petulo na Yohana wolonga bila
kudumba na kuno hawasomile
na hawakalile na ubala wowose,
wakanganya ng'hani, na kuvitanga
kamba wakala hamoja na Yesu.
14 Ila viwamuwene ija imunhu
yahonyigwe kema hamoja na hewo,
wakala wabule da kulonga.
15 Avo, wawalongela walawe
hanze ya Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi, na hewo wasi-
gala weiyeka wasonga kuilongela
wenyego.
16 Wakiiuza, "Tuwatende choni
wanhu wano? Kwavija kila munhu
yokala Yelusalemu kovitanga kamba
mzonza uno wa kukanganya uten-
deka, na tweye hatudaha kuibela
mbuli ino.
17 Ila, giladi mbuli ino sam-
biyenele ng'hani mwa wanhu,
tuwagomese sambiwalonge na
munhu yoyose mditwaga dino."
18 Avo wawakema mng'anda
mwanza uyagwe, wawazuma sam-
biwalonge ama kufundiza mditwaga
da Yesu.
19 Ila Petulo na Yohana wawedika,
"Lamuleni mwemwe wenyego
kamba kilihi kinogile hameso ga
Mulungu, kamba kuwategeleza
mweye ama kumtegeleza Mulungu?
20 Kwavija tweye hatudaha kuleka
kulonga mbuli zija zituziwene na
kuzihulika."
21 Viwamambukize kuwalon-
gela mbuli za kuwadumbiza,
wawalekesa wachole. Hawayonile
mbuli ya kuwasunila kwavija
wanhu wose wakala womuyenzi
Mulungu sama ya mbuli ija ilawilile.
22 Na munhu ija yahonyigwe
kakala mkulu wa milao kubanza
malongo mane.

Wanhu Wamtogole Kilisto Wom-tambikila Mulungu Yawagangamize

23 Viwalekesigwe, Petulo na
Yohana wabwela ha wanhu zao,
wawasimulila mbuli zose ziwalon-
geligwe na wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wavyele.
24 Na hewo viwahulike mbuli
hiyo, wailumba mkumtambikila
Mulungu, walonga, "Mndewa, gw-
eye iyo ulumbile isi, ulanga, bahali,
na vinhu vose vili mgati mwao.
25 Kulonga na Loho wa Mulungu
kubitila mulomo wa muhenga wetu
Daudi mtumigwa wako,
'Habali Wamhazi wagevuzika?
Habali wanhu wokwika
mizundo ya bule?
26 Wandewa wa muisi waitanda na
ng'hondo,
na wakulu waiting'hana hamoja

† **4:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22.

giladi wamuleme Mndewa na
Kilisto wake.'‡
27 Kwavija Helode Antipa§ na Pon-
tio Pilato waiting'hana na Wamhazi
hamoja na Waislaeli mkiwambo
kino wouzahila ugima wa Mtu-
migwa wako Yang'alile Yesu, yuum-
sagule.
28 Watenda gaja gaulamule na
mhiko na moyo wako umwaka,
kamba golondigwa galawilile.
29 Avo, Mndewa, zilole mbuli zao
zigela bwembwe, uwatende watu-
migwa zako wazipete mbuli zako
bila kudumba.
30 Golosa mkono wako uwahonye
wanhu, na utende mizonza, vila-
guso, na mikanganyo mditwaga da
Mtumigwa wako Yang'alile Yesu."
31 Viwamambukize kutambika,
hanhu haja hawakalile waiting'hane
hatigisika, na wose wamemezigwa
Loho wa Mulungu.* Wose wasonga
kuzipeta mbuli za Mulungu bila
kudumba.

Wanhu Wamtogole Kilisto Wosanga Vinhu Vao

32 Wanhu wose wamtogole
Kilisto wakala na moyo umwe
na loho imwe. Hakukalile na
munhu yalongile kamba kinhu
chochose yali nacho kamba kinhu
chake mwenyego, ila wanhu wose
waigolela vinhu viwakalile navo.
33 Watumigwa wa Kilisto
wawapetela wanhu mmhiko
ng'hulu mbuli ya kuzuka kwa
Mndewa Yesu, na Mulungu
kawamoteza motelo bwando.
34 Hakukalile na munhu yoyose
hana ididale jao yakalile bule kinhu.
Kwavija wanhu wose wakalile na
migunda ama ng'anda waviguza,
abaho, wagala zihela ziwapatile,
35 na kuwagwelela watumigwa wa
Kilisto, abaho, waigolela kila munhu
kamba viyalondigwe kupata.
36 Kukala na Mulawi imwe,
mwenekae wa Sipulo, twaga jake
Usufu, ayo watumigwa wa Kilisto
wamkemile Banaba, nhegulo yake,
"Munhu yowasegezela wanhu gio-
gio."
37 Na heyo kakala na mgunda
wake, kauguza, abaho, kazisola zi-
hela na kuwagwelela watumigwa
wa Kilisto.

5

Anania na Safila

1 Kukala na munhu imwe
yakemigwe Anania, hamwe na
mtwanzi wake Safila, na hewo vivija
waguza mgunda.
2 Kuno mtwanzi wake yovitanga,
Anania kabagula hela ziyagwe kaz-
ifisa, abaho, zisigale kawagwelela
watumigwa wa Kilisto.
3 Abaho, Petulo kamulongela,
"Anania, habali umulekile Mwen-
embago yawingile moyo wako, na
kum'vwizila Loho wa Mulungu
mkufisa zihela ziyagwe ziupatile
mkuguza mgunda?
4 Vuukalile ung'hali haunaguzwa,
haukalile wako? Na vuukalile
uguzigwe, zihela ziupatile hazikalile
zako? Habali kugelegeza vihile
mmoyo wako na kutenda mbuli
ino? Hum'vwizile munhu, ila
kum'vwizila Mulungu!"
5 Anania viyahulike hivo, kagwa
hasi, kadanganhika. Wanhu wose
waihulike mbuli ino wadumba
ng'hani.
6 Wamhale weza, waluzingiliza
lukuli lwake muna isanda, abaho,
walulava hanze, na kuluzika.
7 Vigabitile kamba masaa ma-
datu, mtwanzi wake kengila, kuno
hatangile gaja galawilile.
8 Petulo kamuuza, "Nilongele,
zino zizo zihela zimpatile mkuguza
mgunda wenu?" Na heyo
kamwidika, "Ona, zizo zino."
9 Petulo kamulongela, "Vino ha-
bali gweye na mbigalo wako mwito-
golela kumgeza Loho wa Mndewa?

‡ **4:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:1-2.
§ **4:27** ***Helode Antipa*** katawala isi ya Galilaya na kakala mwana wa Mndewa Helode Mkulu.
* **4:31** ***Wamemezigwa Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *wagweleligwa Loho wa Mulungu.*

Tegeleza, wanhu wacholile kumzika mbigalo wako wa hana ulwivi, na gweye vivija wokusola."

10 Bahaja Safila kagwa hasi ha magulu ga Petulo, kadanganhika. Waja iwamhale viwengile wam'vika yeshile kudanganhika, wamulava kunze, abaho, wamzika habehi na mbigalo wake.

11 Wanhu wose wamtogole Kilisto na wanhu wose wayagwe waihulike mbuli hiyo wadumba ng'hani.

Vilaguso na Mikanganyo

12 Watumigwa wa Kilisto watenda vilaguso na mikanganyo bwando mwa wanhu. Na wanhu wose wamtogole Kilisto wakala woiting'hana hamoja Muing'anda ya Mulungu hana Ulubuga lwa Selemani.

13 Wanhu walekile kumtogola Kilisto wadumba kuilumba na hewo, hata avo wanhu wawagwaa nhogolwa ng'hulu.

14 Ila mheta ya watwanzi na wambigalo wamtogole Mndewa yongezeka ng'hani.

15 Na wanhu wakala wowagala watamu mnzila na kuwatambalika mzisazi na mmikeka giladi Petulo yahabita, walau sisila jake diwakwase watamu.

16 Wanhu bwando weza kulawa m'viwambo vizunguluke Yelusalemu, wawagala watamu zao na wanhu wavagaligwe na vinyamkela, na wose wahonyigwa.

Watumigwa wa Kilisto Wogazigwa

17 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage, awo wakalile wanhu wa dale da Masadukayo, wakala wokona migongo.

18 Wawagoga watumigwa wa Kilisto, na kuwagela mkifungo.

19 Ila mkipigiti cha ikilo, msenga wa Mndewa wa kuulanga kazivugula zinyivi za ing'anda ya kifungo, abaho, kawalava hanze kawalongela,

20 "Gendeni mkeme muna Ing'anda ya Mulungu mkawalongele wanhu mbuli zose za Ugima uno."

21 Watumigwa wa Kilisto viwahulike gano, imitondo ng'hani wengila muna Ing'anda ya Mulungu, wasonga kufundiza.

Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na wayage viwavikile, wakema mting'hano wa Ikitala Kikulu cha Isi yose ya Wayahudi, abaho, wawalagiza wanhu wachole kuing'anda ya kifungo wawagale waja iwatumigwa.

22 Ila waja iwemilizi wa Ing'anda ya Mulungu viwavikile muna ing'anda ya kifungo, hawawawene, avo, wabwela na kuwalongela gaja galawilile,

23 walonga, "Tuivika ng'anda ya kifungo ihindigwa goya, na wemilizi wema haulongozi wa zinyivi, ila vituvugule zinyivi, hatum'vikile munhu yoyose mng'anda!"

24 Mkulu wa wemilizi wa Ing'anda ya Mulungu na wakulu wa wakulu wa nhambiko viwahulike mbuli ino, wazanywa ng'hani wogelegeza choni chondakilawilile hamwande.

25 Abaho, munhu imwe keza kawalongela, "Tegelezeni, waja iwanhu imuwekile mkifungo, sambi wa muna Ing'anda ya Mulungu wofundiza wanhu."

26 Avo imkulu wa wemilizi hamoja na watumigwa zake wachola muna Ing'anda ya Mulungu, wawasola, wawagala lugaluga, kwavija waduma wanhu sambiwawatoe na mabwe.

27 Wawagala waja iwatumigwa wa Kilisto, waweka haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi. Abaho, Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kawauza,

28 "Hatuwagomese mweye kamba sambimfundize mditwaga dino? Loleni, Yelusalemu muimemeza mafundo genu, na sambi molonda kutugalila nhaguso ya ifa ya munhu ija."

29 Petulo na waja watumigwa wa Kilisto wayagwe wedika, walonga,

"Tolondigwa kumtegeleza Mulungu, na sio wanhu.
30 Mulungu wa tata zetu kamzusa Yesu, ija mweye imumkomile mkumuwamba mumsalaba.
31 Mulungu kamwinula na kumwika kumkono wake wa ukulume, kawa Kilangizi na Mkombola, giladi yawatende wanhu wa Islaeli waleke vilozo vao, na vilozo vao vigeligwe kumgongo.
32 Tweye twa wasindila wa mbuli zino, hamoja na Loho wa Mulungu wagweleligwe wanhu wose wamtogole Mulungu."

33 Wanhu wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi viwahulike hivo, wona lusango ng'hani, na walonda kuwakoma.
34 Ila Mfalisayo imwe twaga jake Gamalieli, mfundiza Malagizo ga Musa yakalile yohishimilwa na wanhu wose, kema haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi, kalagiza kamba waja watumigwa wa Kilisto wekigwe hanze mkipigiti kidodo.
35 Abaho, kawalongela, "Mweye Waislaeli wayangu, iteganyeni ng'hani na kija kimulonda kuwatenda wanhu wano!
36 Kwavija kipigiti kija kukala na munhu imwe twaga jake Teuda, heyo kakiitenda kamba munhu mkulu na kubanza wanhu mia nne wakiilumba hamoja na heyo. Ila kakomigwa, na wanhu zake wose wapwililika, na mbuli zake hazigendelele.
37 Kulawa ino, kalawilila Yuda munhu wa Galilaya mkipigiti cha kupetigwa wanhu, na munhu ino na heyo kawalundiza wanhu, abaho, wamkweleleza. Ila na heyo vivija kakomigwa, na wanhu zake wapwililika.
38 Avo, nowalongela, sambimuwatende kinhu chochose wanhu wano, walekeseni wachole! Kwavija, kamba mbuli ino ama sang'hano ino iwoitenda ilawa ha wanhu, haigendelela,
39 ila kamba ilawa ha Mulungu, hamdaha kuibananga. Sambimwoneke kamba mogomba na Mulungu!"

Avo watogola mbuli zake.
40 Avo wawakema mng'anda waja watumigwa wa Kilisto, wawalanha mbalati, na wawagomesa sambiwafundize mwanza uyagwe mditwaga da Yesu, abaho, wawalekesa wachole.
41 Na hewo wasegela kulawa haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi kuno wodeng'ha kwavija Mulungu kona kamba walumba kugeligwa kinyala sama ya twaga da Yesu.
42 Mazua gose hawalekile kufundiza mzikae zao na Kung'anda ya Mulungu, na kuwapetela wanhu Usenga Unogile kamba Yesu iyo Kilisto.

6

Wataza Saba

1 Mkipigiti hicho, wanhu wamtogole Kilisto viwakalile wokongezeka, Wayahudi wa Kigiliki wakala wowatwanganikila Wayahudi wa Kieblania kwavija vizuka wao waisemwigwa mkugoleligwa mandia gawaigolelaga kila zua.
2 Avo watumigwa wa Kilisto longo dimwe na wabili wawakema hamoja wanhu wose wamtogole Kilisto, wawalongela, "Havilumbile tweye tuleke kuwapetela wanhu Usenga wa Mulungu tululukile sang'hano ya kugola mandia.
3 Avo, ndugu zetu, saguleni wanhu saba kulawa kumwenu wotangigwa kamba sang'hano zao zinoga, wanhu wamemile Loho wa Mulungu, na wanhu wali na ng'hungwe, giladi tuwagwelele sang'hano ino.
4 Ila, tweye tosang'hanikila kutambika na kuupeta Usenga wa Mulungu."
5 Mbuli ino iwanogeza wanhu wose wakalile waiting'hane, avo wamsagula Stefano, munhu yali na nhamanila na yamemezigwe Loho

wa Mulungu, na Filipo, Polokolo,
Nikanoli, Timoni, Palimena, na
Nikolao munhu wa wambo da An-
tiokia yakalile yengile muna idini ya
Kiyahudi.
6 Wanhu wano wagaligwa hau-
longozi wa watumigwa wa Kilisto,
na hewo watambika na kuwekila
makono wowamoteza.
7 Avo Usenga wa Mulungu
ugendelela kwenela mdiwambo da
Yelusalemu. Mheta ya wanhu wau-
togole igendelela ng'hani kongezeka,
na wakulu wa nhambiko bwando
waitogola nhamanila ino.

Stefano Kogogigwa

8 Mulungu kamnogela Stefano,
kamgwelela bazi na mhiko za ku-
tenda mbuli za mkanganyo na mi-
zonza mikulu mwa wanhu.
9 Ila wanhu wayagwe wa ng'anda
ya nhambiko ikemigwe Ng'anda ya
Nhambiko ya Wanhu Wailegehe,
wakalile walawile Kilene na Alek-
izandalia, na wayagwe kulawa Ki-
likia na Asia, wanhu wano wasonga
kuibamilila na Stefano.
10 Ila walemelwa kumuhuma
sama ya ng'hungwe yaali nayo na
kwavija viyalongozigwe na Loho wa
Mulungu viyakalile yolonga.
11 Abaho, wawaswagiza wanhu
wayagwe walonge, "Tumuhulika
Stefano yolonga mbuli za kumuliga
Musa na kumuliga Mulungu."
12 Avo wawadinhiza wanhu,
wavyele, na wafundiza Malagizo
ga Musa, na hewo wamcholela
Stefano, wamgoga na kumgala
haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi.
13 Wawagala wasindila wa uvwizi
walonga, "Munhu ino haleka kuha-
longa vihile Hanhu Hang'alile ha
Mulungu na Malagizo ga Musa.
14 Kwavija tumuhulika yolonga
kamba Yesu wa Nazaleti kohab-
ananga hanhu hano, na kugalema
Malagizo gatugweleligwe na Musa."
15 Wanhu wose wakalile Mki-
tala Kikulu cha Isi ya Wayahudi
wam'bunhulila meso Stefano, wa-
chona kihanga chake kikala kamba
kihanga cha msenga wa Mulungu
wa kuulanga.

7

Ulonzi wa Stefano

1 Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko kamuuza, "Mbuli ino
kweli?"
2 Stefano kalonga, "Ndugu zangu
na tata zangu, nhegelezeni nie,
Mulungu wa yenzi kamulawila
muhenga wetu Ablaham viyakalile
Mesopotamia yang'hali hanahamila
muisi ya Halani.
3 Mulungu kamulongela, 'Ilawe isi
yako na lukolo lwako, uchole hana
iisi yondanikulagusile.'*
4 Avo Ablaham kasegela kulawa
muisi ya Kaldayo na kuchola kukala
Halani. Tataake viyadanganhike,
Mulungu kamsegeza na kumgala
kuna iisi ino yumkala mweye sambi.
5 Hano Mulungu hamgwelele
Ablaham uhazi hata mgulu umwe
wa isi. Ila Mulungu keka ki-
lagano na heyo kamba heyo na
lukolo lwake lose londalwize wog-
weleligwa isi ija hata kamba kipigiti
kija Ablaham kakala kabule mwana.
6 Mulungu kamulongela vino,
'Lukolo lwako lokala ukazi wa
uhenza kuisi ya wanhu wayagwe,
na wotendigwa kuwa nyakadala na
kugazwa milao mia nne.'
7 Mulungu kalonga, 'Noisuna
isi ija yondaiwasang'hanize hewo
kamba nyakadala, na ikwisha
wosegela kulawa muisi ija na
kunitambikila nie hano.'†
8 Abaho, Mulungu kamgwaa Abla-
ham lagano da kumbi. Avo Ablaham
kamulela Isaka, abaho, kamwingiza
kumbi mdizua da nane, na Isaka ka-
mulela Yakobo, na Yakobo kawalela
waja longo dimwe na wabili, wa-
henga zetu.
9 "Kwavija wana wa Yakobo
wakala wamonela migongo Usufu,

* **7:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:1. † **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:13-14.

avo wamguza kamba nyakadala
kuna iisi ya Misili. Ila Mulungu
kakala na heyo,
10 avo kamkombola kulawa
mmigayo yake yose. Kamgwelela
ng'hungwe na kumtenda yawe
munhu yatogoligwe hameso ga
Falao, mndewa wa Misili, avo
kamtenda yawe mkulu wa Misili na
ng'anda yose ya Falao.
11 Abaho, nzala mpamanho iigu-
bika isi yose ya Misili na Kanaani,
nzala igalile mgayo mkulu, na tata
zetu hawadahile kupata vakuja.
12 Yakobo viyahulike kamba
kukala na vakuja kuna iisi ya
Misili, kawatuma wanage, tata zetu,
wachole Misili mmwanza wao wa
ichanduso.
13 Mmwanza wao wa ikabili,
Usufu kaitambula ha wandugu zake,
na Falao kalutanga mulango wa
Usufu.
14 Abaho, Usufu kawatuma
wasenga wachole kumkema tataake
Yakobo na lukolo lwake lose, na
mheta yao ikala malongo saba na
watano.
15 Abaho, Yakobo kachola Misili,
ako heyo na tata zetu kuwadangan-
hikile.
16 Ng'huli zao zibwezigwa
Shekemu na kwikigwa muna di-
panga diyagulile Ablaham kulawa
mwa wana wa Hamoli muisi ya
Shekemu na mheta ya hela.

17 "Kipigiti cha Mulungu
kukivikiza kilagano chake ha
Ablaham vikikwenhuke, mheta
ya wanhu zetu muisi ya Misili
yongezeka ng'hani.
18 Abaho, mndewa iyagwe yakalile
hamtangile Usufu kawa mtawala wa
isi ya Misili.
19 Kawekila mizundo na kuwa-
tendela gehile wahenga zetu na
kawashulutiza wavase ving'hele vao
giladi vidanganhike.
20 Kino kicho kipigiti chayavum-
buke Musa, heyo kakala mwana
yanogile ng'hani. Mkipigiti cha
milenge midatu kaleligwa mng'anda
ya tataake.
21 Viyalavigwe hanze, mndele wa
Falao kamsola na kumulela kamba
mwanage.
22 Musa kakala yafundizwe
ng'hungwe zose za Wamisili, na
kakala na udaho mkulonga na
mzisang'hano.
23 "Musa viyakalile na milao mal-
ongo mane, kalamula yachole kuwa-
tembelela wandugu zake Waislaeli
yone vija viwakalile wotendigwa.
24 Kamona imwe wa Wais-
laeli kotendeligwa ukengemeno
na Mmisili, avo kamgombela ija
yakalile yotendeligwa ukengemeno,
abaho, kam'bwelezela ija Mmisili na
kumkoma.
25 Musa kagiza ndugu zake wovi-
tanga kamba Mulungu kamgala
heyo kwiza kuwakombola hewo, ila
hawavitangile.
26 Zua da ikabili keza ha Wais-
laeli wayagwe wakalile wogomba,
kageza kuwalumba, yolonga, 'Mw-
eye mwa wandugu, habali mulonda
kuilumiza wenyego kwa wenyego?'
27 Ila ija yakalile yomtendela
ukaini miyage kamkunhiza Musa
kumgwazo na kulonga, 'Yalihi yaku-
tendile gweye uwe mndewa na mu-
lamula wetu?
28 Kolonda kung'homa nie kamba
vuumkomile ija Mmisili mayo?'‡
29 Musa viyahulike vija, kakim-
bilila muisi ya Midiani, ako
kuyakalile ukazi wa uhenza, na ako
kapata wana wabili wakimbigalo.
30 "Viibitile milao malongo mane,
msenga wa Mulungu wa kuulanga
kamulawilila Musa mkitutua kik-
waka mkiwala behi na Gongo da
Sinai.
31 Viyagawene gano kakanganya
ng'hani mmeso gake, kakwenhuka
behi yalole goya, kahulika dizwi da
Mndewa,
32 'Nie iyo Mulungu wa watata
zako, Mulungu wa Ablaham, Isaka,
na Yakobo.'§ Musa kagudema kuno

‡ **7:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:14.
§ **7:32** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:6.

yokona bwembwe na hagendelele
kulola mwanza uyagwe.
33 Abaho, Mndewa kamulongela,
‘Vula ng'hwabasa zako, kwavija
hanhu aho hawimile ha hanhu
hang'alile.
34 Kweli niwona ukaini uwoten-
delwa wanhu zangu muisi ya Mis-
ili. Niwahulika vija vowogugumila,
avo nihumuluka giladi niwakom-
bole. Avo niza nikutume ubwele-
ganye Misili.’*
35 “Ino iyo Musa iija wamulemile
mkulonga mbuli zino, ‘Yalihi yaku-
tendile gweye kuwa mndewa na
mulamula?’ Katumigwa na Mu-
lungu mwenyego yawe mndewa na
mkombola wao kubitila msenga wa
Mulungu wa kuulanga yamulawilile
mkitutua.
36 Kawalava Waislaeli muisi ya
Misili, na mmilao malongo mane
kotenda mbuli za mkanganyo na
vilaguso muisi ya Misili na kuna
Ibahali Indung'hu na muluwala.
37 Ino iyo Musa ayo yawalon-
gele Waislaeli, ‘Mulungu kowenulila
muhokozi kulawa mwa wanhu zenu
kamba viyeninule nie.’†
38 Heyo iyo yakalile na mting'hano
wa wanhu wa Islaeli muluwala.
Kakala na wahenga zetu kipigiti
msenga wa Mulungu wa kuulanga
viyalongile nayo hana Idigongo da
Sinai, kazibokela mbuli zili na
ugima na kutugwelela tweye.
39 “Wahenga zetu walema
kumtegeleza, avo wamsung'hiza
kumgwazo, na mmioyo yao wakala
wabweleganye Misili.
40 Avo wamulongela Haloni,
‘Tutendele mizimu yondaitulongoze
kwavija Musa yatulongoze kulawa
muisi ya Misili hatuvitanga gamu-
lawilile.’‡
41 Kipigiti kija watenda wegu
dilingile na mwanang'ombe. Wa-
mulavila nhosa na kutenda lu-
sona wokidumba kija kitendigwe na
makono gao.
42 Ila Mulungu kawaleka na kuwa-
tenda wachole kutambikila zua,
mulenge, na nhondo kamba vija
viyandikigwe muna ikitabu cha wa-
hokozi,
‘Mweye wanhu wa Islaeli!
Hana zua mweye mun-
davile nhosa na kunyhinjila
wang'onyo
milao malongo mane vumkalile
kuluwala?
Bule! Hamtendile hivo.
43 Mkala mtembela kuno mpapile
hema ya mulungu wenu
Moleki,
na nhondo ya mulungu wenu
Lefani,
miwegu imuitendile giladi
muitambikile.
Avo nowahamizila mchole kuisi ya
kutali kubanza Babeli.’§
44 “Wahenga zetu wakala na hema
da usindila muluwala. Itendigwa
kamba Mulungu viyamulongele
Musa kamba vija viyalagusiligwe.
45 Viwadibokele hema dija kulawa
ha watata zao, watata zetu kuno wo-
longozwa na Yoshua, wengila nayo
kipigiti viwaisolile iisi ya Wamhazi
Mulungu yaawawingile haulongozi
wao. Isigala muisi mbaka kipigiti
cha Daudi,
46 ayo yageligwe bazi da Mulungu
na kupula yamzengele ng'anda Mu-
lungu wa Yakobo.
47 Ila Selemani iyo yaizengile
ng'anda ya Mulungu.
48 “Ila Mulungu Mkulu Ng'hani
hakala mng'anda izengigwe na
wanhu, kamba muhokozi viyolonga,
49 ‘Mndewa kolonga, Ulanga kicho
kigoda changu cha undewa,
na isi kicho kigoda cha kwikila
magulu gangu.
Ng'anda ya vilihi yondamunizengele
nie?
Ama kwahi hondauwe ukazi
wangu?

* **7:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:5, 7, 8, 10. † **7:37** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 18:15. ‡ **7:40** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 32:1. § **7:43** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 5:25. * **7:50** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 66:1-2.

50 Sio mkono wangu utendile vinhu
vino vose?'*
51 "Mweye wanhu muli na singo
ndala, mulekile kwingila kumbi
mmioyo yenu na mmagwiti genu,
mazua gose mom'bamilila Loho wa
Mulungu kamba wahenga zenu vi-
watendile!
52 Muhokozi yalihi hagazigwe na
wahenga zenu? Wawakoma hata
waja wahokole kwiza kwa Munhu
Yalibule Uzenzeleganye. Na mweye
mmuhonza na kumkoma.
53 Mweye wenyego iwo m'bokele
lagizo kulawa ha wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga, na hata ivo
hamdigogile!"

Stefano Kotoigwa Mabwe

54 Viwahulike mbuli zino, wona
lusango ng'hani na kumgegedulila
meno gao Stefano.
55 Ila Stefano, kuno yamemile
Loho wa Mulungu, kalola uchana
kuulanga kayona yenzi ya Mulungu
na Yesu yemile kumkono wa uku-
lume wa Mulungu.
56 Kalonga, "Lola, nokona ulanga
uvuguka na Mwana wa Munhu
kema kumkono wa ukulume wa Mu-
lungu!"
57 Viwahulike gano, waziwa mag-
witi gao na kuguta nyangi ng'hani,
na wose hamoja wam'vamhila,
58 wamkwekwesa wamulava
hanze ya idiwambo na kusonga
kumtoa na mabwe. Kipigiti kikija,
wasindila weka vivalo vao hamag-
ulu ga mmhale imwe yakemigwe
Sauli.
59 Viwakalile womtoa, Stefano
katambika yolonga, "Mndewa Yesu,
ibokele loho yangu." 60 Abaho,
kafugama mavindi na kwinula
dizwi yolonga, "Mndewa, sambi-
uwapetele kilozo kino." Viyalongile
vino, kadanganhika.

8

1 Na Sauli kona goya kukomigwa
kwa Stefano.

*Sauli Kowagaza Wanhu Wamto-
gole Kilisto*

Kipigiti hicho mgayo mkulu ulaw-
ilila mwa wanhu wamtogole Kilisto
ako Yelusalemu, na wanhu wose
wapwililika wakimbilila ng'ambu za
Yudea na Samalia. Ila watumigwa
wa Kilisto weiyeka iwo wasigale.
2 Wanhu wa Mulungu wamzika
Stefano na kumulilila ng'hani.
3 Ila Sauli kasonga kuwagaza
wanhu wamtogole Kilisto, kengila
ng'anda kwa ng'anda, yowalava
wose, watwanzi na wambigalo, na
kuwagela mkifungo.

*Usenga Unogile Wopetigwa
Samalia na Filipo*

4 Waja wapwililike wachola kila
hanhu waupeta Usenga Unogile.
5 Filipo kahumulukila mdiwambo
dili muisi ya Samalia na kuwapetela
wanhu mbuli za Kilisto.
6 Dale da wanhu vidimuhulike Fil-
ipo na vija viwonile mizonza iya-
tendile, wagategeleza goya gaja gay-
atendile.
7 Na vinyamkela wakalile wawav-
agale wanhu bwando wawalawa
kuno woguta nyangi ng'hani, na
wanhu bwando wakalile waholole
na walemale wahonyigwa.
8 Avo kukala na ndeng'ha ng'hulu
mdiwambo dija.
9 Kukala na munhu imwe
yakemigwe Simoni yakalile yotenda
uhawi mdiwambo hijo, na
kuwazanya wanhu wa isi ya
Samalia, na kuitenda kamba heyo
iyo munhu mkulu.
10 Wanhu wose, wadodo na
wakulu, wamtegeleza goya walonga,
"Munhu ino iyo mhiko ya Mulungu
ikemigwa, 'Mhiko Ng'hulu.' "
11 Na hewo wamtegeleza goya,
kwavija mkipigiti kitali kakala
yowazanya ng'hani.
12 Ila viwamtogole Filipo
viyakalile youpeta Usenga Unogile
wa Undewa wa Mulungu na twaga
da Yesu Kilisto, wose wabatizigwa,
wambigalo na watwanzi.
13 Na Simoni mwenyego katogola,
kabatizigwa, na kakala yokiilon-
goza na Filipo. Abaho, kakanganya

mizonza na mbuli za mkanganyo
zikalile zotendeka.
14 Na watumigwa wa Kilisto
wakalile Yelusalemu, viwahulike
kamba wanhu wa Samalia wauto-
gola Usenga wa Mulungu, wawa-
tuma Petulo na Yohana.
15 Viwavikile, wawatambikila ha
Mulungu giladi wabokele Loho wa
Mulungu.
16 Kwavija Loho wa Mulungu
kakala hanamuhumulukila munhu
yoyose mdidale jao, ila wakala wa-
batizigwe mditwaga da Mndewa
Yesu diiyeka.
17 Abaho, Petulo na Yohana
wawekila makono gao, na hewo
wabokela Loho wa Mulungu.
18 Simoni viyawene kamba wanhu
wabokela Loho wa Mulungu mk-
wikilwa makono na watumigwa wa
Kilisto, avo, kageza kuwagwelela
hela Petulo na Yohana yolonga,
19 "Nigweleleni na nie udaho uno,
giladi munhu yoyose yondanimwik-
ile makono gangu, yabokele Loho
wa Mulungu."
20 Ila Petulo kamwidika, "Udan-
ganhike gweye hamoja na hela zako,
kwagiza nhunza ya Mulungu yo-
guligwa na hela!
21 Kwabule hanhu hohose
muisang'hano ino, kwavija moyo
wako haumnogeze Mulungu.
22 Avo, ukileke kilozo kino na um-
tambikile Mndewa, siku kokugela
kumgongo mkukala na ngelegeza
kamba ino mmoyo wako.
23 Kwavija nokona kumema
migongo na kwa mkifungo cha
mbuli zihile."
24 Simoni kedika, kalonga, "Nita-
mbikileni ha Mndewa, giladi mbuli
zose zimulongile sambizinivike."
25 Petulo na Yohana viwamam-
bukize kulonga gaja gawonile na
kuwapetela wanhu Usenga Unogile,
wabwela Yelusalemu, na kuupeta
Usenga Unogile muna iviwambo
bwando va Samalia.

Filipo na Mkulu wa Etiopia

26 Msenga wa Mndewa wa kuu-
langa kamulongela Filipo, "Isasale,
uchole ng'ambu ya kusi kubitila
nzila ya kiwala, ihumuluka kulawa
Yelusalemu mbaka Gaza."
27 Avo, Filipo kaisasala kuchola, na
viyakalile mnzila, kaiting'hana na
kibohola wa Etiopia, yakalile mkulu
wa ngama yose ya Kandake, Malikia
wa Etiopia. Munhu ino kakala ya-
cholile Yelusalemu kutambika.
28 Viyakalile yakalile mdikwama
yobwela ukae, kakala yosoma
kitabu cha muhokozi Isaya.
29 Loho wa Mulungu kamulongela
Filipo, "Dikwenhukile kwama dija
uilongoze najo."
30 Abaho, Filipo kadikimbilila
dikwama, na kamuhulika munhu
yosoma kitabu chandikigwe na
muhokozi Isaya. Filipo kamuuza,
"Vino kugatanga ago guusoma?"
31 Na heyo kedika, "Nodahaze
kuvitanga, bila munhu kunilon-
goza?" Avo kamgoneka Filipo yak-
wele uchana yakale hamoja na heyo.
32 Na hanhu hayakalile yosoma
handikigwa vino,
"Kalongozigwa kamba ng'hondolo
yochola kuchinjigwa,
na kamba vija mwana
ng'hondolo yanyamale
haulongozi wa imunhu
yomkanha mijusu,
na heyo halongile mbuli yoyose.
33 Kageligwa kinyala na kakala bule
munhu wa kumgombela.
Yalihi yodaha kulusima lukolo
lwake?
Kwavija ugima wake usegezigwa
muisi."*
34 Mkulu ija kamuuza Filipo,
"Nilongele, muhokozi ino kolonga
mbuli za munhu yalihi? Ko-
longa mbuli zake mwenyego ama za
munhu iyagwe?"
35 Abaho, Filipo kasongela
Mzinyandiko zizija Zing'alile, kum-
petela Usenga Unogile wa Yesu.
36 Viwakalile mnzila wochola,
wavika hanhu hakalile na mazi,

* **8:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:7-8.

na ija imkulu kalonga, “Hano hana
mazi, avo kinhu chaki kinigomesa
ndeke kubatizigwa?”
37 Filipo kamulongela, “Kamba ko-
togola mmoyo wako wose, kodaha
kubatizigwa.”
Na heyo kedika, kalonga, “Ona,
notogola kamba Yesu iyo Mwana wa
Mulungu.”
38 Mkulu hiyo kalagiza dikwama
dime, abaho, wose wabili wahu-
muluka wengila mgamazi, na heyo
Filipo kam'batiza.
39 Abaho, viwalawile mmazi, baho
Loho wa Mndewa kamnyamula
Filipo, na ija imkulu hamuwene
mwanza uyagwe, avo kagendelela
na mwanza wake kuno yodeng'ha.
40 Filipo kedukila ka Azoto, na
viyakalile mnzila kakala youpeta
Usenga Unogile m'viwambo vose
mbaka viyavikile Kaisalia.

9

Sauli Kogaluka
(Sang'h. 22:6-16; 26:12-18)

1 Kipigiti kikija, Sauli yang'hali
yowadumbiza na kugelegeza
kuwakoma wanahina wa Mndewa.
Kachola ha Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko, na
2 kupula lupwilili lwa kumtenda
yatambulwe muna zing'anda zose
za nhambiko ako kudiwambo
da Damaski, giladi yahawavika,
wambigalo ama watwanzi woi-
winza Nzila hiyo ya Mulungu, yaw-
agoge na kuwabweza Yelusalemu.
3 Sauli viyakalile mnzila behi
na kuvika Damaski, kedukila
mulangaza kulawa kuulanga
ummwemwesa ng'ambu zose.
4 Kagwa hasi, kahulika dizwi
dilonga, “Sauli, Sauli! Habali
ungaza?”
5 Sauli kauza, “Gweye kwa munhu
waki, Mndewa?”
Na heyo kedika, “Nie iyo Yesu, ija
gweye umgaza.
6 Ila wime, wingile mdiwambo,
ako kolongeligwa chuulondigwa ku-
tenda.”
7 Wanhu wakalile mmwanza
umwe na Sauli wema haja bila
kulonga mbuli kuno wokanganya,
wadihulika dija didizwi, ila hawa-
muwene munhu.
8 Sauli kenuka, ila viyananule
meso gake, honile kinhu. Avo
wamgoga mkono wamulongoza
mbaka mdiwambo da Damaski.
9 Kakala hadahile kulola mmazua
madatu, na kakala hadahile kuja
ama kung'wa kinhu chochose.

10 Ako Damaski kukala na
mwanahina imwe yakemigwe Ana-
nia. Mndewa kamulongela kinhu
mnzozi, kamkema, “Anania!”

Anania kedika, “Iyo nie, Mn-
dewa.”

11 Mndewa kamulongela, “Winuke
uchole kung'anda ya Yuda kubitila
nzila ikemigwa Nzila Igoloke, uka-
muuze munhu yokemigwa Sauli,
mwenekae wa Taliso, kwavija heyo
kotambika.
12 Na heyo muna inzozi kamona
munhu, yokemigwa Anania, keza
kamwikila makono gake uchana
yake, giladi yadahe kulola mwanza
uyagwe.”

13 Ila Anania kedika, “Mndewa,
nizihulika mbuli za munhu ino
mwa wanhu bwando na mbuli zose
zihile ziyawatendele wanhu zako
wang'alile muisi ya Yelusalemu.
14 Na heyo keza hano yali na
udaho kulawa ha wakulu wa
wakulu wa nhambiko kuwagoga
wanhu wose wotambika mditwaga
jako.”

15 Ila Mndewa kamulongela,
“Genda, kwavija munhu ino iyo kia
changu kinisagule giladi yadipape
twaga jangu ha Wamhazi, wandewa
zao, na ha wanhu wa Islaeli.
16 Na nie nomulagusila vija voy-
olondigwa kugaya ng'hani sama ya
twaga jangu.”

17 Avo, Anania kachola kengila
muna ing'anda. Abaho, kamwikila
makono gake Sauli, kamulongela,
“Ndugu yangu Sauli, Mndewa Yesu

mwenyego, yakulawilile mnzila yu-
ubitile, kanilagiza giladi udahe ku-
lola mwanza uyagwe na umemezwe
Loho wa Mulungu.”*
18 Bahaja vinhu kamba vigome
vilagala kulawa mmeso ga Sauli, na
kadaha kulola kabili. Kema, abaho,
kabatizigwa.
19 Na viyamambukize kuja man-
dia, mhiko zimbwelela.

Sauli Kowapetela Wanhu Usenga Unogile Mdiwambo da Damaski

Sauli kakala mazua madodo
hamoja na wanahina ako Damaski.
20 Baho kasonga kuwapetela
wanhu muna zing'anda za nham-
biko kamba Yesu iyo Mwana wa
Mulungu.
21 Wanhu wose wamuhulike
wakanganya, na kuuza, “Munhu
ino si ija yakalile yowagaza waja
wakalile wodikema twaga dino hiko
Yelusalemu? Na hezile hano giladi
yawagoge na kuwagala ha iwakulu
wa wakulu wa nhambiko?”
22 Sauli kagendelela kuwa na
mhiko, na kuwazanya Wayahudi wa
Damaski mkulonga kamba Yesu iyo
Kilisto.
23 Vigabitile mazua bwando,
Wayahudi watenda zundo giladi
wamkome Sauli.
24 Ila Sauli kazitanga sang'hano
zao. Imisi na ikilo wemiliza zinyivi
za idiwambo giladi wamkome.
25 Ila kipigiti cha ikilo wanahina
zake wamsola mumgelo na ku-
muhumulusa hasi kubitila hanhu
hakalile na zonzo mkiwambaza cha
idiwambo.

Sauli Kobwela Yelusalemu

26 Sauli viyavikile Yelusalemu,
kageza kuilumba na wanahina,
ila wose wamdumba, hawato-
gole kamba kweli heyo kakala
mwanahina.
27 Ila Banaba kamsola na kumgala
ha watumigwa wa Kilisto. Kawa-
longela vija Sauli viyamuwene Mn-
dewa, na Mndewa viyalongile na
Sauli viyakalile mmwanza wake,
na vija Sauli viyakalile yowapetela
wanhu Usenga Unogile mtwaga da
Yesu ako Damaski bila kudumba.
28 Avo Sauli kakala hamoja na
hewo na kuzunguluka Yelusalemu
yose kuno youpeta Usenga Un-
ogile mditwaga da Mndewa bila
kudumba.
29 Kalonga na kuibamilila na
Wayahudi wa Kigiliki, ila wageza
kumkoma.
30 Wanhu wamtogole Kilisto vi-
wahulike mbuli zino, wamsola Sauli
wamgala Kaisalia, abaho, wamuleka
yachole Taliso.
31 Abaho, kipigiti hicho wanhu
wamtogole Kilisto wakala mditindi-
walo muisi zose za Yudea, Galilaya,
na Samalia. Na kubitila Loho
wa Mulungu, wageligwa mhiko na
kukula mkumnogela Mndewa, na
mheta yao yongezeka.

Petulo M'viwambo va Lida na Yopa

32 Petulo viyakalile yozunguluka
kila hanhu, kachola kuwatembelela
na wanhu wa Mulungu wakalile
wokala Lida.
33 Ako kamona munhu imwe
twaga jake Enea yakalile yaholole,
munhu hiyo kakala yatambalale
mulusazi mkipigiti cha milao mi-
nane.
34 Petulo kamulongela, “Enea,
Yesu Kilisto kokuhonya. Winuke,
utandike lusazi lwako.” Baho Enea
kenuka.
35 Wanhu wose wakalile Lida na
Shaloni wamuwene Enea, wamto-
gola Mndewa.
36 Kukala na mwanahina imwe
mkiwambo cha Yopa twaga jake
Tabita, nhegulo yake Mkigiliki Do-
likasi, munhu yakalile na sang'hano
zinogile na kuwagwelela vinhu
wakumbulu.
37 Kipigiti hicho kakala yolumwa,
abaho, kadanganhika, na lukuli
lwake vilukoshigwe, lwikigwa mdi-
gati da uchana.
38 Kiwambo cha Lida kikala
behi na kiwambo cha Yopa, avo

* **9:17** ***Umemezwe Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *ugweleligwe Loho wa Mulungu.*

wanahina viwahulike kamba Petulo
ka mkiwambo cha Lida, wamulag-
izila wanhu wabili na kumulongela,
“Wize mbwisa kumwetu.”
39 Petulo kachola hamoja na hewo,
na viyavikile, kagaligwa gati da
uchana. Vizuka wose wema behi
nayo kuno wolila na kumulagusila
ng'hanzu na vivalo viyagwe viyavi-
tendile Dolikasi viyakalile hamoja
na hewo.
40 Petulo kawalava kunze wanhu
wose, kafugama mavindi, katam-
bika. Abaho, kalugalukila luja
ulukuli kalonga, “Tabita, lamuka.”
Na heyo kananula meso gake, na
viyamuwene Petulo, kenuka kakala.
41 Kamgoga mkono na kumwinula.
Abaho, kawakema wanhu wamto-
gole Kilisto na vizuka, kamwika hau-
longozi wao kuno yali mgima.
42 Mbuli ino ibwililika muisi yose
ya Yopa, na wanhu bwando wamto-
gola Mndewa.
43 Petulo kagendelela kukala Yopa
mazua bwando hakae ha munhu
imwe twaga jake Simoni, yakalile
msindika mikwembe.

10

Petulo na Kolinelio

1 Ako kudiwambo da Kaisalia
kukala na munhu imwe twaga jake
Kolinelio, mkulu wa dale da asikali
mia wa Loma dikemigwa “Dale da
Italia.”
2 Heyo hamoja na wanhu wose
wa ng'anda yake wakala wanhu wa
nhambiko, na wakala womdumba
Mulungu. Kakala yowagwelela
vinhu awo wakalile bule vinhu na
kumtambikila Mulungu mazua gose.
3 Zua dimwe kamba saa tisa ichun-
gulo kona kinhu mnzozi. Kamona
na meso gake msenga wa Mulungu
wa kuulanga yomwizila na kulonga,
“Kolinelio!”
4 Kolinelio kamulola kuno yokona
bwembwe, abaho, kamuuza, “Kuna
choni, Mndewa?”

Msenga wa Mulungu wa kuulanga
kamwidika, “Nhambiko zako na
nhosa zako zuuwagwelele wakum-
bulu zivika uchana na kuwa ukum-
buso ha Mulungu.
5 Avo uwatume wanhu wac-
hole Yopa wakamkeme munhu
imwe twaga jake Simoni yakalile
yokemigwa Petulo.
6 Kokala hamoja na Simoni
msindika mikwembe, ng'anda yake
ya behi na ibahali.”
7 Ija imsenga wa Mulungu wa
kuulanga viyasegele, Kolinelio
kawakema nyakadala zake wabili
na asikali imwe yakalile yamnogele
Mulungu yakalile yomsang'hanikila
heyo.
8 Kawalongela mbuli zose zilaw-
ilile, abaho, kawalagiza wachole
Yopa.
9 Zua da ikabili mkipigiti
cha kamba saa sita viwakalile
mmwanza wao, wakwenhukila
ikiwambo, Petulo kakwela mkiswili
kutambika.
10 Kona nzala ng'hani, kasuluk-
ila kinhu cha kuja. Na man-
dia vigakalile gosasaligwa kapata
kigumbizi.
11 Kawona ulanga uvuguka, na
kinhu kilingile kamba guo kulu
dikala dihumuluswa hasi digogigwe
mng'ambu zake nne.
12 Mgati yake kukala na
wang'onyo wose wali na migulu
mine, waja wotambala na ndege wa
kuulanga.
13 Abaho, kahulika dizwi domu-
longela, “Petulo, lamuka uchinje,
uje!”
14 Ila Petulo kalonga, “Bule, Mn-
dewa, nie sinakuja ng'hone ama
kinhu chochose kinyolodoke.”
15 Dizwi dimulongela mwanza
wa ikabili, “Sambiuvikeme ng'hone
vinhu vinogezwe na Mulungu.”
16 Mbuli ino ilawilila mianza mi-
datu, na baho kija ikinhu kilingile
kamba guo kulu kisoligwa kubwela
kuulanga.
17 Petulo viyakalile yogelegeza
nhegulo ya inzozi ija, waja wanhu
watumigwe na Kolinelio walawilila.

Wakala wouza kuili ng'anda ya Simoni kuno wemile haulongozi wa ulwivi.
18 Wakemelela, wauza, “Hana muhenza hano yokemigwa Simoni Petulo?”
19 Petulo viyakalile yang'hali yogelegeza nhegulo ya inzozi ija, Loho wa Mulungu kamulongela, “Simoni, hana wanhu wadatu wokuzahila.
20 Avo wime na uhumuluke hasi. Sambiusinhe kuchola hamoja na hewo, kwavija nie iyo niwalagize.”
21 Petulo kahumuluka hasi kawalongela, “Nie iyo munhu yumumzahila. Mwiza kuwinza choni?”
22 Waja wanhu walonga, “Kolinelio, mkulu wa dale da asikali mia wa Loma, katulagiza. Ino iyo munhu yalibule uzenzeleganye, munhu yomdumba Mulungu, na yodumbigwa na Wayahudi wose. Msenga wa Mulungu wa kuulanga kamulongela kamba, gweye uchole kung'anda yake giladi yahulike kija chondaulonge.”
23 Abaho, Petulo kawabokela na kuwengiza mng'anda na kuwagwelela uwaso haja.

Zua diyagwe Petulo kasonga mwanza hamoja na hewo, na ndugu wayagwe kulawa Yopa wailongoza hamoja na heyo.
24 Zua da ikabili wavika mdiwambo da Kaisalia, ako Kolinelio kuyakalile yowabeta hamoja na ndugu zake na wambwiga zake yaakalile yawagoneke.
25 Petulo viyakalile behi kwingila mng'anda, Kolinelio kam'bokela na kumfugamila mavindi yomtambikila.
26 Ila Petulo kamwinula, kalonga, “Inuka, nie mwenyego na munhu tu.”
27 Petulo kagendelela kulonga na Kolinelio, na viyengile mng'anda kajona dale kulu da wanhu wailundiza.
28 Kawalongela, “Mweye movitanga kamba Muyahudi yoyose kagomesigwa na Malagizo ga Musa kuilumba na Mmhazi ama kumtembelela. Ila Mulungu kanizuma kamba sambinimkeme munhu yoyose keha ama kanyolodoka.
29 Vumunikemile, silemile kwiza. Avo nouza, mbuli ilihi yumunikemele?”
30 Kolinelio kedika, “Mazua mane gabitile mkipigiti kamba kikino cha saa tisa, nikala mng'anda yangu nitambika. Baho munhu yakalile yavalile vivalo vinang'hazika kema haulongozi wangu
31 na kulonga, ‘Kolinelio! Mulungu kaihulika nhambiko yako na kuzikumbuka nhunza zako ziuwagwelele wakumbulu.
32 Mulagize munhu yachole Yopa ha munhu yokemigwa Simoni yokemigwa Petulo. Heyo kokala muing'anda ya Simoni msindika mikwembe, yokala behi na bahali.’
33 Avo, hima niwalagiza wanhu kumwako, na gweye kutenda goya vuwizile. Avo wose twabaha haulongozi wa Mulungu kutegeleza mbuli yoyose yaakulagize Mndewa utulongele tweye.”

Ulonzi wa Petulo

34 Abaho, Petulo kasonga kulonga, “Sambi nivitanga kamba Mulungu halola kihanga cha munhu.
35 Ila wanhu wa isi yoyose womdumba heyo na kutenda ganogile, kowatogola.
36 Moitanga imbuli yaigalile Mulungu ha wanhu wa Islaeli, kuno youpeta Usenga Unogile ugala tindiwalo kubitila Yesu Kilisto, yali Mndewa wa wanhu wose.
37 Mkitanga kija kilawile muisi yose ya Yudea, kusongela Galilaya, Yohana viyeshile kuwapetela wanhu usenga wake wa ubatizo.
38 Mumtanga Yesu wa Nazaleti, vija Mulungu viyamsagule kubitila Loho wa Mulungu na mhiko. Kachola kila hanhu, yotenda mbuli zinogile na kuwahonya wanhu wose wakalile wagogigwe na mhiko za Mwenembago, kwavija Mulungu kakala hamoja na heyo.
39 Tweye twa wasindila wa mbuli zose ziyatendile muisi ya Wayahudi

na Yelusalemu. Na hewo wamkoma
mkumuwamba mumsalaba.
40 Ila Mulungu kamzusa zua da
ikadatu na kumtenda yoneke.
41 Honeke na wanhu wose, ila na
wasindila wakalile wasaguligwe na
Mulungu. Wasindila awo iwo tweye
tukalile tudile na kung'wa hamoja
na heyo, viyeshile kuzuka kulawa
mkudanganhika.
42 Katulagiza tuwapetele wanhu
Usenga Unogile na kusindila kamba
Yesu iyo yasaguligwe na Mulungu
yawe mulamula wa wanhu wagima
na wadanganhike.
43 Wahokozi wose wolava usindila
wa mbuli zake, kamba kila munhu
yamtogole heyo, vilozo vake vo-
geligwa kumgongo kubitila twaga
jake."

Wamhazi Wobokela Loho wa Mulungu

44 Petulo viyakalile yang'hali yo-
longa mbuli zino, Loho wa Mu-
lungu kawahumulukila wanhu wose
wakalile woutegeleza uusenga.
45 Wayahudi wamtogole Kilisto
wezile hamoja na Petulo wakan-
ganya, avija Wamhazi vivija vi-
wetiligwe nhunza ya Loho wa Mu-
lungu.
46 Kwavija wawahulika wolonga
ulonzi wa mkanganyo na ku-
muyenzi Mulungu. Abaho, Petulo
kalonga,
47 "Wanhu wano wabokela Loho
wa Mulungu kamba tweye vi-
tubokele. Vino hana munhu yoyose
yodaha kuwagomesa sambiwaba-
tizigwe na mazi?"
48 Avo kalagiza kamba waba-
tizigwe mditwaga da Yesu Kilisto.
Abaho, wamuyalalila Petulo yakale
na hewo mmazua madodo.

11

Petulo Kopeta Mbuli Ziyatendile mwa Wanhu Wamtogole Kilisto ako Yelusalemu

1 Watumigwa wa Kilisto na wanhu
wamtogole Kilisto wakalile muisi
yose ya Yudea wahulika kamba
Wamhazi na hewo waubokela
Usenga wa Mulungu.
2 Avo, Petulo viyacholile
Yelusalemu, wanhu wamtogole
Kilisto wakalile wengile kumbi
wam'bamilila,
3 walonga, "Habali gweye wingile
mng'anda ya wanhu walekile
kwingila kumbi na kuja na hewo?"
4 Avo, Petulo kasonga kuwasimulila
vinhu vose lumosilumosi.
5 "Nikala mdiwambo da Yopa
notambika, mhata kigumbizi nyona
nzozi. Nyona kinhu kilingile kamba
guo kulu dikalile dihumuluswa
hasi kulawa kuulanga digogigwe
mng'ambu zake nne na dikala
dihumulukila hanhu hanikalile.
6 Nidilola goya mgati yake, ny-
ona wang'onyo wa muisi wali na
migulu mine, wang'onyo wa ku-
muhulo, wang'onyo wotambala, na
ndege wa kuulanga.
7 Abaho, nihulika dizwi dinilon-
gela, 'Petulo, gandamuka uchinje,
uje!'
8 Ila nie nilonga, 'Bule, Mndewa,
nie sinakuja ng'hone ama kinhu cho-
chose kinyolodoke.'
9 Ila dizwi kulawa kuulanga
dinidika mwanza wa ikabili, 'Sam-
biukikeme ng'hone ama kiny-
olodoka kinhu chochose chayakino-
geze Mulungu.'
10 Mbuli ino ilawilila mianza mi-
datu, abaho, vinhu vose vikwen-
higwa kabili kubwela kuulanga.
11 Kipigiti kikija wanhu wadatu,
wakalile watumigwe kumwangu ku-
lawa Kaisalia, wema kuna ing'anda
inikalile nikala.
12 Loho wa Mulungu kanilon-
gela nichole na hewo sambinis-
inhe. Wandugu wano sita vivija wa-
chola hamoja na nie, twingila muna
ing'anda ya ija imunhu yatulagize.
13 Katulongela vija viyamonile
msenga wa Mulungu wa kuulanga
yemile mng'anda yake na kulonga,
'Mtume munhu yachole Yopa yam-
gale hano Simoni yokemigwa Petulo,
14 kokugwelela usenga, na ku-
bitila usenga hiwo, gweye hamoja

na wanhu wa ng'anda yako yose wokomboligwa.'
15 Na vunisongile kulonga, Loho wa Mulungu kawahumulukila na kukala uchana yao kamba viyatuhumulukile uchana yetu tweye haichanduso.
16 Avo ng'humbuka gaja gayalongile Mndewa kamba, 'Yohana kakala yobatiza na mazi, ila mweye mobatizigwa na Loho wa Mulungu.'
17 Avo kamba Mulungu kaweng'ha nhunza iija iyatugwelele tweye kipigiti vitumtogole Mndewa Yesu Kilisto, nie iyo munhu waki hata nim'bamilile Mulungu?"
18 Viwahulike gano, wanyamala wamuyenzi Mulungu wolonga, "Avo Mulungu kawagwelela hata Wamhazi bazi da kuleka vilozo digala ugima."

Wanhu Wamtogole Kilisto Mdiwambo da Antiokia

19 Avo waja wakalile wapwililike kipigiti cha mgayo ulawilile kipigiti chayakomigwe Stefano wachola isi za kutali za Foinike, Sipulo, na Antiokia woupeta Usenga mwa Wayahudi weiyeka.
20 Ila mmwanza wao wakala wanhu wayagwe kulawa Sipulo na Kilene wachola kudiwambo da Antiokia na kusonga kulongelela na Wagiliki, wowapetela Usenga Unogile wa Mndewa Yesu.
21 Mkono wa Mndewa ukala hamoja na hewo, na wanhu bwando watogola na kugalukila kuyali Mndewa.
22 Mbuli zino zihulikwa na wanhu wamtogole Kilisto wakalile Yelusalemu, avo wamtuma Banaba yachole kudiwambo da Antiokia.
23 Viyavikile na kona vija Mulungu viyawamoteze wanhu, kadeng'ha na kuwagong'ondeza wose wagendelele kukala muikweli ya Mndewa na mioyo yao yose,
24 kwavija heyo kakala munhu yali na moyo unogile yamemile Loho wa Mulungu na nhamanila. Na wanhu bwando wamtogola Mndewa.
25 Abaho, Banaba kachola Taliso kumzahila Sauli,
26 na viyamuwene, kamgala kudiwambo da Antiokia. Avo mmulao wose Banaba na Sauli wakala wokiiting'hanila na wanhu wamtogole Kilisto na kufundiza wanhu bwando ako kudiwambo da Antiokia. Na wanahina baho wasongile kukemigwa Wakilisto haja Antiokia.
27 Muna ikipigiti kino wahokozi kulawa Yelusalemu weza Antiokia.
28 Imwe mmwanza wao yokemigwa Agabo kema na kuhokola kubitila Loho wa Mulungu yolonga kamba nzala mpamanho yogubika ulumwengu wose, na gano galawilila kipigiti Klaudio viyakalile Mndewa.
29 Wanahina waitogolela kulava vinhu kila munhu viyadahile na kuwagwelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile wokala Yudea.
30 Wagatenda gano, abaho, wawagwaa Banaba na Sauli wavigale vija viwasangile ha wavyele.

12

Mgayo Ubanzilinze

1 Mkipigiti kiguhi Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso* kawagoga wanhu wayagwe wamtogole Kilisto giladi yawagaze.
2 Kamsola Yakobo, ndugu yake Yohana, na kumkoma na zele.
3 Viyawene kamba mbuli ino iwanogela Wayahudi, kagendelela kumgoga na Petulo. Mbuli zino zilawilila mkipigiti cha Lusona lwa Mikate Ilibule Mela.
4 Viyeshile kumgoga Petulo kamgela mkifungo, kamwika mmakono ga madale mane ga asikali, na kila dale dikala na asikali wane, wamwimilize. Helode kakala yogelegeza kumulava hanze mwa wanhu kipigiti Ulusona lwa Pasaka† luhamala.

* **12:1** ***Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso*** kakala mzukulu wa Mndewa Helode Mkulu.
† **12:4** ***Pasaka*** nhegulo yake *kubita uchana.*

5 Avo Petulo kemilizwa mding'anda da kufungila wanhu, ila wanhu wamtogole Kilisto wagangamala kumtambikila Mulungu sama yake.

Petulo Kofunguligwa Kulawa Mkifungo

6 Ikilo ya kuchela imitondo ya zua diyalondile Helode kumulava hanze mwa wanhu, Petulo kakala yawasile hagatigati ya asikali wabili kuno yafungigwe minyolo mibili, na wemilizi wakala wogonelela wokwimiliza ulwivi lwa iding'anda da kufungila wanhu.

7 Bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kalawilila na mulangaza umwemwesa muja mdigati, kamkwasa mulubavu na kumulamusa, abaho, kamulongela, "Inuka mbwisa!" Na bahaja iminyolo imulagala kulawa mmakono gake.

8 Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, "Vala vivalo vako na ng'hwabasa zako." Na Petulo katenda vija vayalongeligwe. Abaho, msenga wa Mndewa wa kuulanga kamulongela, "Izinge guo jako unikweleleze."

9 Petulo kamkweleleza mbaka hanze ya iding'anda da kufungila wanhu, ila kakala bule nzonzi kamba gaja msenga wa Mndewa wa kuulanga gayatendile gakala kweli galawilila, kagiza kakala yokona nzozi.

10 Wadibita dale da asikali da ichanduso na dale da asikali wemilizi da ikabili na kuvika kuna ulwivi lutendigwe na mizuma lukalile lulola kudiwambo, luwavugukila lwenyego na hewo wabita. Na viwakalile wotembela mnzila ya mdiwambo, kedukila ija imsenga wa Mndewa wa kuulanga kamuleka Petulo.

11 Abaho, Petulo nzonzi zim'bwelela, kailongela mwenyego, "Sambi nivitanga kamba Mndewa kamtuma msenga wake wa kuulanga yanikombole kulawa mmakono ga Helode na kulawa mgaja gose gowokala wotamanila Wayahudi galawilile."

12 Kipigiti kikija zinzonzi vuzim'bwelele, kachola kung'anda ya Maliamu, mamaake Yohana, ayo yakalile na twaga da ikabili dikemigwa Maluko, ako wanhu bwando kuwakalile waiting'hane wotambika.

13 Petulo kalubwenga ulwivi lwa kunze, na mndele yokemigwa Loda keza kumulola munhu yobwenga ulwivi.

14 Viyategeleze na kudihulika dizwi da Petulo, kadeng'ha ng'hani kakimbila kabweleganya bila kuvugula ulwivi na kuguta yolonga, "Petulo ka halwivi."

15 Wamulongela, "Gweye kuna luwege." Viyagendelele kugangamiza kamba kweli Petulo ka halwivi, walonga, "Siku kowa msenga wa Mulungu wa kuulanga yali hamoja nayo."‡

16 Ila Petulo kagendelela kubwenga ulwivi, na viwavugule ulwivi na kumona heyo, wakanganya ng'hani.

17 Petulo kawahungila na mkono wake giladi wanyamale na kuwagondela avija Mndewa viyamulawilile kulawa mding'anda da kufungila wanhu, kalonga, "Mulongeleni mbuli zino Yakobo na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto." Abaho, kasegela kachola hanhu hayagwe.

18 Viivikile imitondo, kukala na mkomemkome mmwanza wa asikali, wolonga, "Kinhu chaki kimulawilile Petulo?"

19 Helode kalagiza wanhu wamzahilile Petulo kila hanhu ila hawamonile. Avo kawatuma wanhu wawauze goya waja iwaasikali, abaho, kalagiza wakomigwe. Abaho, Helode kasegela Yudea kachola kukala Kaisalia.

‡ **12:15** Kipigiti kija Wayahudi wakala wogelegeza kamba Mulungu komgwaa kila munhu msenga wake wa kuulanga yamwimilize, na msenga ija kolinga na munhu ija yomwimiliza mkihanga na mkiwiliwili.

Helode Kodanganhika

20 Helode Agilipa wa ichanduso kawonela lusango wanhu wa miwambo ya Tilo na Sidoni, avo wanhu wa Tilo na Sidoni waiduganya hamoja wachole kuiting'hana nayo. Avo wamuyalalila Blasto, mkulu wa ng'anda da kindewa da Helode, wachole na heyo ha Helode Agilipa wa ichanduso kumgwila mavindi kwavija isi yao yopata mandia kulawa muisi ya Helode.

21 Zua diwasagule kuiting'hana vidivikile, Helode kavala miguo yake ya kindewa, kakala mkigoda chake cha undewa na kuwapetela wanhu.

22 Wanhu wakala woguta, wolonga, "Dizwi dino da mulungu, na sio dizwi da munhu."

23 Kwavija Helode hamuyenzile Mulungu, bahaja msenga wa Mndewa wa kuulanga kamtoa, kagwa hasi, kadigwa na masango, na kudanganhika.

24 Ila Usenga wa Mulungu ugendelela kwenela na kukula.

25 Abaho, Banaba na Sauli viwamambukize sang'hano yao, wasegela Yelusalemu, wamsola na Yohana ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko.

13

Banaba na Sauli Wosaguligwa na Kutumigwa

1 Mdidale da wanhu wamtogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia kukala na wahokozi na wakulufunzi wakalile wokemigwa Banaba, Simioni yakalile na twaga diyagwe dikemigwa Munhu Mtitu, Lukio munhu wa Kilene, Manaeni yakalile yakulile mding'anda da Mndewa Helode Antipa, na Sauli.

2 Viwakalile womtambikila Mndewa na kufunga, Loho wa Mulungu kalonga, "Nibagulileni Banaba na Sauli sama ya sang'hano iniwakemele."

3 Avo viwamambukize kufunga na kutambika, wawekila makono gao na kuwatuma.

Ako Sipulo

4 Wabili waja watumigwa na Loho wa Mulungu wabita mkiwambo cha Seleusia, kulawa haja wakwela mmeli wachola kukisiwa cha Sipulo.

5 Viwavikile mdiwambo da Salamisi, waupeta Usenga wa Mulungu mzing'anda za nhambiko za Wayahudi. Yohana, ayo vivija yakemigwe Maluko, kakala na hewo yowataza.

6 Watembela wabita mkisiwa chose mbaka walawilila Pafosi. Haja wam'vika muhawi wa Kiyahudi na muhokozi wa uvwizi yokemigwa Bali Yesu.

7 Yakalile munhu wa behi ng'hani na mkulu wa kisiwa kija yokemigwa Seligio Paulo, yakalile munhu m'bala ng'hani, ayo yagalile usenga ha Banaba na Sauli yolonda kuhulika Usenga wa Mulungu.

8 Ila Elima ija imuhawi, kwavija ino iyo nhegulo ya twaga jake dikemigwa Bali Yesu muulonzi wa Kigiliki, kawabamilila na kugeza kumtenda ija imkulu wa kisiwa yaileme nhamanila ija.

9 Ila Sauli, ayo vivija yakalile yokemigwa Paulo, kamemezwa Loho wa Mulungu kamulola ng'hani Elima

10 na kulonga, "Gweye kwa mwana wa Mwenembago na kwa mdumuka wa vinhu vose vilibule uzenzeleganye. Huleka kuzibulunya mbuli za Mndewa zilibule uzenzeleganye?

11 Avo lusango lwa Mndewa lwa hamoja nagwe, kowa kimbugumbugu, na mkipigiti kidodo hudaha kuwona mulangaza wa zua."

Bahaja vinyunyu na ziza vimwizila, na kasonga kubabasila yozahila munhu yamgoge mkono yamulongoze.

12 Ija imkulu wa ikisiwa viyagonile gaja galawilile, katogola kwavija kakala yokanganya mafundo ga mbuli za Mndewa.

Ako Kudiwambo da Antiokia Muisi ya Pisidia

13 Abaho, Paulo na wayage wakwela mmeli kulawa Pafosi wachola Pega ili muisi ya Pamfilia, na viwavikile haja, Yohana, ayo vivija yakalile yokemigwa Maluko, kawaleka kabwela Yelusalemu.
14 Kulawa Pega, Paulo na Banaba wagendelela wachola kudiwambo da Antiokia muisi ya Pisidia. Mdizua da Mhumulo wengila mng'anda ya nhambiko wakala hasi.
15 Viwamambukize kusoma Malagizo ga Musa na wahokozi, mkulu wa ing'anda ya nhambiko katuma munhu kumwao yolonga, "Ndugu zetu, kamba muna mbuli ya kuwagangamiza wanhu, mulonge."
16 Paulo kenuka na kuwahungila mkono na kulonga, "Mweye wanhu wa Islaeli na mweye wanhu hamuli Wayahudi mumtambikila Mulungu, nhegelezeni!
17 Mulungu wa wanhu wa Islaeli kawasagula wahenga zetu na kawatenda wongezeke kipigiti viwakalile Misili na kuwalava muisi ija na mhiko ng'hulu.
18 Kawazaganya mmilao malongo mane muluwala,
19 na kaibananga mitala saba ya Kanaani na kuwagwelela wanhu zake isi zao kamba uhazi wao.
20 Mbuli zino zose zisola kamba milao mia nne na malongo matano.

"Vugabitile gano, Mulungu kawagwelela walamula mbaka kipigiti cha muhokozi Samweli.
21 Abaho, wanhu walonda mndewa, na Mulungu kawagwelela Sauli mwanage Kishi, wa mtala wa Benjamini, yakalile yatawale milao malongo mane.
22 Viyamsegeze Sauli, kamtenda Daudi yawe mndewa wao. Mulungu kalonga vino yomulonga Daudi, 'Nimpata Daudi mwana wa Yese, munhu inimnogele, yondayagatende gose ganimulonda heyo yagatende.'
23 Kulawa mulukolo lwa munhu ino Mulungu kamgala Mkombola, Yesu, muisi ya Islaeli, kamba viyekile kilagano.
24 Yesu viyakalile hanasonga sang'hano yake, Yohana kaupeta usenga wa kuleka vilozo na kubatizigwa mwa wanhu wose wa Islaeli.
25 Yohana viyamambukize sang'hano yake, kalonga, 'Mweye mokwagiza nie iyo munhu yalihi? Nie sio munhu ija imumtamanila kwiza, ila heyo kokwiza hachugu changu, ayo ng'hwabasa zake nie silondigwa kuzifungula.'
26 "Ndugu zangu, wana wa Ablaham, na mweye wanhu mumtambikila Mulungu mulekile kuwa Wayahudi, usenga uno wa ukombola tugaliligwa tweye!
27 Wanhu wa Yelusalemu na wakulu zao wa isi hawamtangile Yesu ama kuzitanga mbuli za wahokozi. Hata avo mkumtagusa Yesu kudanganhika, wazitenda mbuli zino za wahokozi ziwosoma Mazua gose ga Mhumulo zivikile.
28 Hata kamba hawonile kilamso kimulumbile heyo kudanganhika, wamulongela Pilato yamtaguse ifa.
29 Viwamambukize kutenda mbuli zose zayandikiligwe heyo, wamuhumulusa hasi kulawa mumsalaba na kumtambalika mdipanga.
30 Ila Mulungu kamzusa kulawa mkudanganhika,
31 na mazua bwando kakala yokoneka na awo wakalile wotembela nayo kulawa Galilaya mbaka Yelusalemu. Awo sambi iwo wasindila mwa wanhu wa Islaeli.
32 Tuwagalila Usenga Unogile awo Mulungu uwailagane na wahenga zetu,
33 katuvikizila tweye, wana zao, mkumzusa Yesu. Vivija, kamba vija viyandikigwe mzabuli ya ikabili ilonga,
'Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako.'*
34 Ikweli ya kamba, Mulungu kamzusa Yesu kulawa mkudangan-

* **13:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7.

hika, sambiyadanganhike kabili, ilongwa muna zimbuli zino,
‘Nowagwelela motelo zing'alile na za kweli
ziniilagane na Daudi.’†
35 Avo vivija kalonga mzabuli iyagwe,
‘Humuleka Munhu wako Yang'alile yolele mdipanga.’‡
36 Kwavija Daudi viyamalile kusang'hanikila mbuli za Mulungu mwa wanhu wa mulelo wake mwenyego, kadanganhika, kazikigwa hamoja na wahenga zake, na lukuli lwake lolela mdipanga.
37 Ila munhu ija Mulungu iyamzusile holile.
38 Avo, ndugu zangu, mbuli ino na itangike kumwenu kamba mkubitila Yesu mpeteligwa kugeligwa kumgongo kwa vilozo.
39 Mkubitila Yesu iino, kila munhu yotogola kosegezelwa vilozo vose, vija havidahike kusegezigwa na Malagizo ga Musa.
40 Avo teganyeni, gaja gandikigwe mkitabu cha wahokozi sambigawalawilile mweye.
41 ‘Loleni mweye mtenda mzihaka, kanganyeni na mdanganhike!
Kwavija mmazua genu, nosang'hana sang'hano,
sang'hano ayo yondamuleke kuitogola,
hata kamba munhu yahawalongela!’§”
42 Paulo na Banaba viwakalile wolawa hanze, wanhu wawayalalila wazilonge mbuli zino kabili Mdizua diyagwe da Mhumulo.
43 Mting'hano wa ing'anda ya nhambiko vuuigolile, Wayahudi bwando na waja Iwamhazi watogole kuwa Wayahudi wawakoleleza Paulo na Banaba. Paulo na Banaba wawayalalila wagendelele kukala mngekewa ya Mulungu.
44 Zua diyagwe da Mhumulo, wanhu behi na wose wa mdiwambo dija waiting'hana kutegeleza Usenga wa Mndewa.
45 Ila Wayahudi viwawene bwando da wanhu, wona migongo, wasonga kulonga mbuli za ufukuzi, kuno wozibeza mbuli zoyokala yolonga Paulo.
46 Abaho, Paulo na Banaba wose wabili wenula dizwi walonga bila kidumbo wolonga, “Ilondigwa kamba, Usenga wa Mulungu ulondigwa tanhu upetigwe kumwenu. Ila muulema na kulamula mwemwe wenyego kukala kutali na ugima wa digunge, avo tweye sambi towahindukila Wamhazi.
47 Kwavija Mndewa katushulutiza tweye yolonga,
‘Niwatenda mweye muwe mulangaza wa Wamhazi,
avo muugale ukombola mbaka kuuwishilile ulumwengu.’* ”
48 Wamhazi viwahulike mbuli zino, wadeng'ha na kuuyenzi Usenga wa Mndewa, na wose wasaguligwe sama ya ugima wa digunge wamtogola Kilisto.
49 Avo Usenga wa Mndewa wenela muisi ija yose.
50 Ila Wayahudi wawaswagiza watwanzi wali na matwaga wakalile womdumba Mulungu na wakulu wa idiwambo. Na hewo kawagaza Paulo na Banaba na kuwawinga, wawalava hanze ya isi ija.
51 Avo wakung'unha timbwisi dikalile mmagulu gao mkuwadukumiza na kuchola Ikonio.
52 Na wanahina wa mdiwambo da Antiokia wakala wamemile deng'ho na Loho wa Mulungu.

14

Ako Ikonio

1 Mbuli zizija zilawilila ako kudiwambo da Ikonio. Paulo na Banaba wengila muna ing'anda ya nhambiko ya Wayahudi na kulonga bila

† **13:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 55:3. ‡ **13:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 16:10. § **13:41** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 1:5. * **13:47** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:6.

kudumba, na Wayahudi bwando na
Wamhazi wamtogola Mndewa.
2 Ila waja Wayahudi walemile
kumtogola Mndewa wawaswagiza
Wamhazi na kuzigela usungu
ngelegeza zao giladi wawaleme
Paulo na Banaba.
3 Avo wakala haja kipigiti kitali
woupeta Usenga wa Mndewa bila
kudumba, na Mndewa kailagusa
mmbuli ya ngekewa yake mkulava
bule vilaguso na mikanganyo iten-
deke kubitila hewo.
4 Ila wanhu wa idiwambo dija
wakala waigolile. Wayagwe wakala
ng'ambu ya Wayahudi, na wayagwe
ng'ambu ya watumigwa wa Kilisto.

5 Kukala na zundo, ditendigwe na
Wamhazi na Wayahudi na wakulu
zao, da kuwatendela ukaini na
kuwatoa na mabwe.
6 Ila watumigwa wa Kilisto waz-
imanya mbuli zija, avo wakim-
bilila Listila na Delibe, miwambo ya
Likaonia, na isi ziwazunguluke,
7 na haja wagendelela kuupeta
Usenga Unogile.

Ako Listila na Delibe

8 Kuja Listila kukala na munhu
imwe yakalile mbetembete songela
hayavumbuke, na kakala hadahile
kutembela hata mwanza umwe.
9 Kamtegeleza Paulo viyakalile yo-
longa. Paulo kamulola ng'hani,
kona kamba kakala na nhamanila
ya kuhonyigwa,
10 avo Paulo kenula dizwi yolonga,
"Ima na magulu gako!" Bahaja
ija imunhu kazumha na kusonga
kutembela.
11 Wanhu viwonile gaja gaya-
tendile Paulo, waguta muulonzi wa
Kilikaonia, "Miungu ilumbile kamba
wanhu ituhumulukila!"
12 Banaba wamkema Zeu, na
Paulo wamkema Helime, kwavija
kakala iyo yolonga mbuli zose.
13 Mkulu wa nhambiko wa mzimu
ukemigwa Zeu, ayo ng'anda yake
ikalile hanze ya idiwambo, kagala
ng'ombe na mkungo wa malua hal-
wivi lwa idiwambo, heyo na idi-
dale da wanhu walonda kuwalavila
nhosa watumigwa wa Kilisto.
14 Ila watumigwa wa Kilisto
Banaba na Paulo viwahulike
gano, wadega vivalo vao na hima
walopola walawa hanze na kukim-
bilila hagatigati ya didale da wanhu,
abaho, wenula dizwi walonga,
15 "Mweye wanhu, habali mtenda
mbuli zino? Tweye vivija twa
wanhu tu kamba mweye! Tuwa-
galila mweye Usenga Unogile, tuwa-
longela mweye mgaluke kulawa
mmbuli zino zilibule kinhu na
mmuhindukile Mulungu yali na
ugima, yalumbile ulanga na isi na
bahali na vinhu vose vili himo.
16 Umwaka Mulungu kawaleka
wanhu wose wachole mnzila zao
wenyego.
17 Hata avo kalagusa usindila
wa kulagusa vija viyakalile baho.
Kawalagusila mweye unozi wake
mkuwagwaa mvula kulawa kuu-
langa na ndigwa mmisimu yake,
kawagwaa mandia bwando na
kuwamemeza ndeng'ha mmioyo
yenu."
18 Hamoja na mbuli zino ikala
vidala kudizuila ididale da wanhu
sambidiwalavile nhosa.
19 Ila Wayahudi kulawa mdi-
wambo da Antiokia na Ikonio
weza haja na kudiswagiza ididale
da wanhu. Abaho, wamtoa na
mabwe Paulo, wam'bulula, wa-
mulava hanze ya idiwambo, wagiza
kadanganhika.
20 Ila wanahina viwamzunguluke,
kenuka na kubweleganya mgati ya
idiwambo. Imitondo iyagwe heyo
na Banaba wasegela wachola Delibe.

Kubweleganya Mdiwambo da Antiokia Muisi ya Silia

21 Waupeta Usenga Unogile mdi-
wambo dija na kuwapata wanahina
bwando, abaho, wabweleganya wa-
chola Listila, Ikonio, na kudiwambo
da Antiokia.
22 Haja wawagangamiza imioyo
wanahina na kuwagong'ondeza

kamba wagendelele kukala muinhamanila, wolonga, “Tolondigwa tubitile migayo bwando kileka mana twingile Muundewa wa Mulungu.”
23 Paulo na Banaba wawasagulila wavyele mmadale gose ga wanhu wamtogole Kilisto. Na mkutambika na kufunga waweka mmakono ga Mndewa mwa ayo nhamanila yao muikalile.
24 Abaho, wabitila Pisidia wengila Pamfilia,
25 na viwaupetile Usenga Unogile kuja Pega, wachola Atalia,
26 kulawa Atalia wabweleganya mdiwambo da Antiokia, ahaja hawawekile mngekewa ya Mulungu sama ya sang'hano ija iwamambukize.
27 Viwavikile wawakema hamoja wanhu wamtogole Kilisto na kuwalongela mbuli zose Mulungu ziyatendile kubitila hewo na vija viyawavugulile Wamhazi lwivi lwa nhamanila.
28 Wakala haja mazua bwando na wanahina.

15

Mting'hano ako Yelusalemu

1 Weza wanhu kulawa Yudea wakala wowafundiza wanhu wamtogole Kilisto, wolonga, “Kamba hamwingile kumbi kamba viyafundize Musa, havidahika mweye kukomboligwa.”
2 Mbuli ino iwatenda Paulo na Banaba waibamilile nao na kuiuzagiza nao ng'hani. Avo Paulo na Banaba wasaguligwa, hamoja na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto, wachole Yelusalemu ha watumigwa wa Kilisto na wavyele wakawauze mbuli ino.
3 Wanhu wamtogole Kilisto wawatuma, na viwakalile wochola kubitila Foinike na Samalia, wawalongela avija Wamhazi viwautogole Usenga wa Mndewa. Mbuli zino ziwatenda wanhu wose wamtogole Kilisto wadeng'he ng'hani.
4 Viwavikile Yelusalemu, wabokelwa na wanhu wamtogole Kilisto, watumigwa wa Kilisto, na wavyele. Wawasimulila gose gayatendile Mulungu kubitila hewo.
5 Abaho, wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wakalile ng'ambu ya Mafalisayo wema na kulonga, “Wamhazi wolondigwa wengizigwe kumbi na wagawinze Malagizo ga Musa.”
6 Watumigwa wa Kilisto na wavyele waiting'hana wailole goya mbuli ino.
7 Viwagendelele ng'hani kulongelela, Petulo kenuka na kuwalongela, “Ndugu zangu, movitanga kamba mazua gabitile Mulungu kanisagula nie kulawa mmwanza wenu niwapetele Wamhazi Usenga Unogile giladi wahulike na watogole.
8 Na Mulungu, yoitanga mioyo ya wanhu, kalagusa kamba kawatogola mkuwagwelela Loho wake, kamba viyatendile kumwetu.
9 Mkuing'aliza mioyo yao na nhamanila, katutenda tweye na hewo tuilinge.
10 Avo habali mulonda kumgeza Mulungu mkuwekila wanahina nila msingo ayo wahenga zetu ama tweye hatuidaha kuipapa?
11 Si vivo! Totogola kamba tokomboligwa kubitila ngekewa ya Mndewa wetu Yesu, kamba vija hewo viwokomboligwa.”
12 Wanhu wose waiting'hane haja wanyamala, wawategeleza Paulo na Banaba viwakalile wowalongela vilaguso na mikanganyo Mulungu iyatendile mwa Wamhazi kubitila hewo.
13 Viwamambukize kulonga, Yakobo kalonga, “Ndugu zangu, nhegelezeni!
14 Simoni Petulo katusimulila avija tanhu Mulungu viimnogele kuwasola wanhu kulawa mwa Wamhazi sama ya twaga jake.
15 Mbuli za wahokozi zoigondanya na mbuli ino kamba vizandikwe,

16 'Zihamala mbuli zino, nobweleganya,
na kudizenga kabili hema da Daudi dikalile digwile.
Nodizenga chusa haja hadibanangigwe, na kudinula.
17 Avo wanhu wose wasigale wamzahile Mndewa,
hamoja na Wamhazi wose, awo wakemigwe mtwaga jangu,
kolonga Mndewa yatendile mbuli zino,'*
18 zitangigwe songela mwaka.

19 "Avo, vino vivo nilamule kamba, sambituwagaze Wamhazi wamtogole Mulungu,
20 ila tuwandikile kamba wakale kutali na vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, ugoni, kuja nyama ifile mkubotigwa, na kuja na kung'wa mulopa.
21 Kwavija Musa kapetwa m'viwambo vose songela mwaka na mwaka, na mbuli zake zisomigwa mzing'anda za nhambiko Mmazua gose ga Mhumulo."

Lupwilili Lwandikiligwe Wamhazi Wamtogole Kilisto

22 Abaho, watumigwa wa Kilisto na wavyele na wanhu wose wamtogole Kilisto walamula kuwasagula wanhu kulawa mmwanza wao, wawatume wachole kudiwambo da Antiokia hamoja na Paulo na Banaba. Avo wawasagula wanhu wabili, Yuda, yakalile na twaga da ikabili dikemigwa Balisaba, na Sila, wakalile vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto.
23 Wawagwelela na lupwilili luno lwandikigwe vino,

"Tweye watumigwa wa Kilisto na wavyele, wandugu zenu, ha Wamhazi wamtogole Kilisto ako kudiwambo da Antiokia, na muisi za Silia na Kilikia. Towalamsa.

24 Tuhulika kamba kuna wanhu walawa kunze ya gaja gatufundize bila kulongeligwa na tweye walonga mbuli za kuwagaza na kuzizungulusa ngelegeza zenu,
25 avo wose tuitogolela kuwasagula wanhu tuwatume kumwenu na wambwiga zetu wanogelwa Banaba na Paulo,
26 wauhonzile ugima wao sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.
27 Avo tuwatuma Yuda na Sila awo wenyego wowalongela na mulomo wao mbuli zino zitwandike.
28 Imnogela Loho wa Mulungu na tweye sambituwadikwe kinhu kiyagwe chochose hanze ya malagizo gano,
29 kamba muleke kuja vakuja vilavigwe nhosa ha miwegu, muleke kuja na kung'wa mulopa, muleke kuja nyama ibotigwe, na muleke ugoni. Kamba muhainega na vinhu vino, motenda goya. Tokiibona."

30 Waja wanhu watumigwa wachola kudiwambo da Antiokia, viwavikile wawakema hamoja wanhu wamtogole Kilisto na kuwagwelela ulupwilili.
31 Wanhu viwalusomile, wadeng'helela sama ya Usenga uja wa kugangamiza.
32 Yuda na Sila wakala wahokozi walonga mbuli bwando za kuwagangamiza na kuwagela mhiko wanhu wamtogole Kilisto.
33 Wakala haja kipigiti kiguhi, abaho, wanhu wamtogole Kilisto wawabweza na tindiwalo ha awo wawatumile.
34 Ila Sila kanogelwa kukala haja.

35 Ila Paulo na Banaba wasigala mdiwambo da Antiokia, hamoja na wanhu wayagwe bwando wafundiza na kuupeta Usenga wa Mndewa.

Paulo na Banaba Woigola

36 Mazua madodo hamwande Paulo kamulongela Banaba, "Na tubweleganye kuchugu tuwatembelele wanhu wose wamtogole Kilisto m'viwambo vose kutuupetile Usenga wa Mndewa tukawalole vija vowogendelela."

* **15:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AMOSI 9:11-12.

37 Banaba kalonda kumsola
Yohana, yakalile na twaga diyagwe
dikemigwa Maluko, wachole wose,
38 Ila Paulo kalema kwavija
Yohana vivija yokemigwa Maluko
kakala yawalekile Pamfilia na
kulema kugendelela na hewo
msang'hano.
39 Avo wakala wokiibamilila
ng'hani mbaka waigola. Banaba
kamsola Maluko wengila mmeli na
kuchola Sipulo.
40 Ila Paulo kasagula kuchola
na Sila, na wanhu wamtogole
Kilisto wawatambikila wachole na
ngekewa ya Mulungu.
41 Kachola kubitila isi za Silia
na Kilikia yowagangamiza wanhu
wamtogole Kilisto.

16

Timoteo Koilumba na Paulo na Sila

1 Paulo kavika Delibe na Listila,
kuyakalile yokala mwanahina imwe
yakemigwe Timoteo. Kakala mwana
wa mtwanzi wa Kiyahudi Yamtogole
Kilisto, ila tataake kakala Mgiliki.
2 Wanhu wamtogole Kilisto wa
Listila na Ikonio wanogezwa ng'hani
na Timoteo.
3 Paulo kamulonda Timoteo ya-
chole nayo mmwanza wake, kam-
sola kamwingiza kumbi sama ya
Wayahudi wakalile wokala hiko,
kwavija wose wavitanga kamba
tataake kakala Mgiliki.
4 Viwakalile wobita mmiwambo
ija, wawagwaa wanhu malagizo
galavigwe na watumigwa wa Kilisto
na wavyele wa hiko Yelusalemu,
giladi wagagoge.
5 Avo wanhu wamtogole Kilisto
wagendelela kugangamala muna in-
hamanila, na kila zua mheta yao
yongezeka.

Nzozi ya Paulo ako Tiloa

6 Paulo na wayage wabitila muisi
ya Fligia na Galatia, kwavija Loho
wa Mulungu kawagomesa sambi-
waupete Usenga wa Mulungu muisi
ya Asia.
7 Viwavikile muimbaka ya isi ya
Misia, wageza kuchola isi ya Bitinia,
ila Loho wa Yesu kawagomesa.
8 Avo, wabitila Misia, wahumu-
luka mbaka mdiwambo da Toloa.
9 Mkipigiti cha ikilo Paulo kona
nzozi. Kamona munhu wa isi ya
Makedonia kema na kumuyalalila
yomulongela, “Wize Makedonia
ukatutaze!”
10 Paulo viyaiwene nzozi hiyo,
kipigiti kikija tuisasala kuchola
Makedonia, kwavija Mulungu
katukema tuwapetele Usenga Un-
ogile.

Ako Filipi

11 Kulawa Toloa tuloka na meli
dimwe kwa dimwe mbaka Samoti-
lake, imitondo yake tuvika Neapoli.
12 Kulawa haja tuchola mbaka Fil-
ipi, wambo kulu muisi ya Make-
donia, dikalile koloni da Waloma.
Tukala haja mazua madodo.
13 Mdizua da Mhumulo tulawa
hanze ya ulwivi lwa idiwambo tu-
chola kumgwazo wa ulwanda, ku-
tugelegeze kamba ako kukala na
hanhu ha kutambikila. Tukala
hasi na kulongelela na watwanzi
wakalile wailundize haja.
14 Mtwanzi imwe yakemigwe
Lidia, yakalile yochuluza vivalo va
hela bwando kulawa mdiwambo
da Tiatila, yakalile yomtambikila
Mulungu, katutegeleza. Mndewa
kauvugula moyo wake, kagabokela
gaja gakalile golongigwa na Paulo.
15 Heyo na wanhu wa kung'anda
yake viwabatizigwe, katugoneka
yotuyalalila yolonga, “Ihawa muny-
ona kamba nie nimtogola Mndewa,
izoni mkale mng'anda yangu.”
Abaho, katunanahila tuchole.

Paulo na Sila Mkifungo ako Filipi

16 Zua dimwe vitukalile tochola
hanhu ha kutambikila, tumt-
ing'hana nyakadala wa kitwanzi
yakalile na kinyamkela wa ulaguzi.
Nyakadala hiyo kakala yowagwelela
hela bwando wakulu zake kulawa
mzisang'hano zake za ulaguzi.
17 Mndele ino kamuwinza Paulo
na tweye, kenula lwangi kalonga,

"Wanhu wano wawo watumigwa wa Mulungu Mkulu Ng'hani! Wowapeteleni nzila ya kukomboligwa!"

18 Na katenda vino mmazua bwando, ila Paulo kona lusango, kahinduka na kumulongela ikinyamkela, "Mtwaga da Yesu Kilisto, nokulonda umulawe mndele ino!" Na kipigiti kikija ija ikinyamkela kamulawa.

19 Iwakulu zake viwawene kamba tamanilo jao da kupata hela dimala, wawagoga Paulo na Sila na kuwakwekwesa mbaka kuna disoko haulongozi wa wanhu wali na udaho.

20 Wawagala ha walamula walonga, "Wambo jetu dibanangigwa sama ya Wayahudi wano.

21 Wozipeta nzoela zigomesigwe na malagizo getu kuzibokela ama kuziwinza, kwavija tweye twa wenekae wa Loma."

22 Dale da wanhu dikiilumba na kuwavamhila, na iwalamula walagiza wavuligwe vivalo vao, abaho, walanhigwe mbalati.

23 Viweshile kuwalanha ng'hani, wawagela mkifungo, na mwimilizi wa ing'anda ya kifungo kalagizigwa yawemilize goya.

24 Na heyo viyabokele ndagizi ino, kawagela mdigati da mng'anda, na kuwadaza gamagulu na mhikwi.

25 Viivikile kilo kikulu Paulo na Sila wakala wotambika na kumwimbila Mulungu nyila za kumtogola, na wanhu wayagwe wakalile wafungigwe na hewo wakala wowategeleza.

26 Bahaja ulawilila mgudemo mkulu wa isi, hata msingi wa ing'anda ya kifungo utigisika. Baho nyivi zose za ing'anda ya kifungo zivuguka, na minyolo ikalile iwafungile ikongoloka.

27 Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kalamuka, na viyawene zinyivi za ing'anda ya kifungo zivuguka, kasomola zele jake na kulonda kukiikoma kwavija kagelegeza kamba wanhu wakalile mkifungo wakimbila.

28 Ila Paulo kenula dizwi kalonga, "sambiuikome mwenyego! Tweye tose twa bahano!"

29 Viyamkemile munhu yagale viwenge, ija imwimilizi wa ing'anda ya ikifungo kakimbilila mng'anda, kailagaza haulongozi wa gamagulu ga Paulo na Sila kuno yogudema.

30 Abaho, kawalava hanze kawauza, "Wandewa, nhendeze giladi nikomboligwe?"

31 Wamwidika, "Mtogole Mndewa Yesu, kokomboligwa gweye na wanhu wali mng'anda yako."

32 Abaho, wampetela Usenga wa Mndewa, heyo na wanhu wose wali mng'anda yake.

33 Kipigiti kikija cha ikilo ija imwimilizi kawasola Paulo na Sila kawasuluza vilonda vao, baho heyo na wanhu wose wali mng'anda yake wabatizigwa.

34 Kawasola, kawagala kung'anda yake, na kuwagwelela mandia. Heyo na wanhu wose wali mng'anda yake wadeng'ha ng'hani, kwavija wamtogola Mulungu.

35 Imitondo iyagwe, walamula wawalagiza wakulu wa asikali wa Loma, walonga, "Walekeseni waja wanhu wachole."

36 Ija imwimilizi wa ing'anda ya kifungo kamulongela Paulo, "Walamula walagiza kamba mulekesigwe. Avo, laweni hanze, mchole mditindiwalo."

37 Ila Paulo kawalongela iwakulu wa asikali, "Hatutendile mbuli yoyose ihile, ila watutoa haulongozi wa wanhu, na kutugela mkifungo kamba tweye twa wenekae wa wambo da Loma. Na sambi wolonda kutulava mkifiso. Bule! Leka weze watulekese wenyego."

38 Wakulu wa asikali wawalongela walamula mbuli zino, na hewo viwahulike kamba Paulo na Sila wakala wenekae wa Loma, wadumba.

39 Weza wawayalalila, na viweshile kuwalava hanze, wawalongela wahalawe mdiwambo dija.

40 Paulo na Sila viwalawile mkifungo, wachola hakae ya

Lidia, viweshile kuiyona na wanhu wamtogole Kilisto, wawagangamiza, abaho, wachola.

17

Paulo Koupeta Usenga Unogile ako Kudiwambo da Tesalonike

1 Paulo na Sila viwabitile m'viwambo va Amfipolia na Apolonia, wavika Tesalonike, kukalile na ng'anda ya nhambiko ya Wayahudi.
2 Paulo, kamba viyatendaga, kengila mng'anda ya nhambiko, mkipigiti cha Mazua madatu ga Mhumulo kalongelela na Wayahudi kulawa Mzinyandiko Zing'alile,
3 kawapetela na kuwalagusila kamba Kilisto kagazigwa na kuzuka kulawa mkudanganhika. Paulo kalonga, "Yesu, ino iniwapetele mweye mbuli zake, iyo Kilisto."
4 Wayahudi wayagwe watogola na kuilumba na Paulo na Sila, watenda mheta ya Wagiliki wamdumbile Mulungu iwa ng'hulu, na watwanzi bwando wali na udaho.
5 Ila Wayahudi wona migongo, wawasola wanhu wehile kulawa mdisoko, watenda dale na kusonga kutenda mbuli zihile mdiwambo. Waivamhila ng'anda ya Yasoni, kuno wowazahila Paulo na Sila giladi wawagale haulongozi wa didale da wanhu.
6 Ila viwawahonyile, wamkwekwesa Yasoni na wanhu wayagwe wamtogole Kilisto haulongozi wa iwakulu wa idiwambo, walonga, "Wanhu wano wagala ndwagi muulumwengu wose na sambi wa hano,
7 na Yasoni kawagoneka hakae yake. Wose watenda mbuli zilemigwe na malagizo ga Kaisali,* wolonga kamba hana mndewa iyagwe, yokemigwa Yesu."
8 Viwahulike vino, wakulu wa idiwambo na ididale da wanhu wenula hebohebo kulu.
9 Wawatoza hela Yasoni na wayage, abaho, wawalekesa wachole.

Paulo na Sila ako Kudiwambo da Beloya

10 Viivikile ikilo, wanhu wamtogole Kilisto wawatuma Paulo na Sila ako Beloya. Viwavikile hiko, wengila muna ing'anda ya nhambiko.
11 Wanhu wa hiko wakala wana sulukila za kuifundiza kubanza wanhu wa Tesalonike. Waubokela goya uja usenga mmioyo yao, na mazua gose wakala wozigelegeza ng'hani Zinyandiko Zing'alile, giladi wone kamba zija zilongigwe na Paulo na Sila zikala mbuli za kweli.
12 Wanhu bwando mmwanza wao watogola, ng'haning'hani watwanzi wali na matwaga na wambigalo bwando wa Kigiliki.
13 Wayahudi wa Tesalonike viwahulike kamba Paulo koupeta Usenga wa Mulungu ako Beloya, wachola hiko na kusonga kutenda kiyahiyahi na kudivuluga didale da wanhu.
14 Bahaja wanhu wamtogole Kilisto wamtuma Paulo yachole mhwani, ila Sila na Timoteo wasigala Beloya.
15 Waja iwanhu wakalile womsindikiza Paulo wamgala mbaka Atene, abaho, wabwela na ndagizi kulawa ha Paulo kamba Sila na Timoteo wamuwinze mbwisa.

Paulo Mdiwambo da Atene

16 Paulo viyakalile Atene yowabeta Sila na Timoteo, moyo wake ugevuzika ng'hani, viyonile wambo hijo vidimemile miwegu.
17 Kakala yokiibamilila na Wayahudi na wanhu wayagwe wakalile womnogela Mulungu muna ing'anda ya nhambiko, na mazua gose kakala yokiibamilila hadisoko hamoja na wanhu wose wakalile hano.
18 Vivija wanhu wayagwe wawinzile mafundo ga Waepikulio na Wastoiki wambamilila. Wayagwe walonga, "M'bozi ino kolonda kulonga choni?" Na wayagwe walonga, "Kokoneka kamba munhu

* **17:7** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

yozipeta mbuli za mizimu ya wa-
henza." Walonga vino kwavija
Paulo kakala youpeta Usenga Un-
ogile wa Yesu na mbuli ya mzuso wa
wanhu.
19 Abaho, wamsola Paulo wamgala
ha wakulu wa ikitala cha Aleopago,
walonga, "Tolonda kuitanga mbuli
ino ya mafundo ga sambi guulonga.
20 Kwavija mbuli ziyagwe zituhu-
like zigala mkanganyo mmagwiti
getu, avo tolonda kuzitanga nhegulo
za mbuli zino."
21 Wenekae wose wa Atene na
wahenza wakalile hiko waleka
sang'hano zao zose ila wakala
wosimulila na kutegeleza mbuli za
sambi.

22 Paulo kema haulongozi wa iki-
tala cha Aleopago kalonga, "Wanhu
wa Atene, nokona kamba mweye
mwa wanhu muigogile dini ng'hani.
23 Vinikalile nizunguluka mdi-
wambo jenu na kulola goya hanhu
hamtambikila, nyona kilingo kimwe
cha kulavila nhosa chandikigwa,
'Ha Mulungu yalekile kutangigwa.'
Avo, heyo yumumtambikila bila
kumtanga, iyo niwapetela mbuli
zake.
24 Mulungu yautendile ulumwengu
na vinhu vose vili mgati yake, iyo
Mndewa wa ulanga na isi, heyo
hakala mzing'anda zizengigwe na
makono ga wanhu.
25 Heyo hasang'hanikiligwa na
makono ga wanhu kamba vija
kolonda kinhu kulawa kumwao,
kwavija heyo mwenyego iyo yowag-
welela wanhu ugima, yowatenda
wahumule na kuwagwelela vinhu
vose.
26 Kulawa munhu imwe kazi-
tenda ng'holo zose za wanhu giladi
wakakale isi yose, vivija kalamula
kipigiti kikigwe sama yao na hanhu
hondawakale.
27 Mulungu katenda vino gi-
ladi wanhu wamzahile, hata
mkum'babasababasa, giladi wa-
mone, ila Mulungu halikutali na
munhu yoyose mmwanza wetu.
28 Kamba viyalongile munhu
imwe,
'Mgati mmwake tweye tokala,
totembela, na towa wagima.'
Kamba watunga nyila zenu
wayagwe viwalongile,
'Tweye twa wanage.'
29 Kwavija tweye twa wana wa
Mulungu, havilumbile kugelegeza
kamba Mulungu yali kuulanga ka
kamba zahabu ama zuma ama
dibwe, vinhu visongoligwe na
kuhambigwa na wanhu.
30 Umwaka Mulungu kakala kamba
vija hawonile ubozi uno uwatendile
wanhu. Ila sambi kowalagiza
wanhu wose wa kila hanhu waleke
vilozo vao.
31 Kwavija keka zua dondayawala-
mule wanhu wose wali muu-
lumwengu bila kulola kihanga
cha munhu kubitila munhu imwe
yamsagule. Mulungu kawagubulila
wanhu wose mbuli ino mkumzusa
munhu iyo kulawa mkudangan-
hika!"
32 Avo viwahulike Paulo yolonga
mbuli ya kuzuka, wayagwe wasonga
kutenda zihaka, ila wayagwe wa-
longa, "Tolonda tukuhulike mwanza
uyagwe mmbuli ino."
33 Avo Paulo kawaleka mkitala,
kachola.
34 Wanhu wayagwe wailumba na
Paulo, watogola. Mmwanza wao
kakala Dionisio yakalile munhu wa
kitala cha Aleopago, na mtwanzi
imwe yakemigwe Damali, na wanhu
wayagwe.

18

Paulo Mdiwambo da Kolinto

1 Vigamalile gano, Paulo kasegela
Atene kachola kudiwambo da
Kolinto.
2 Ako kam'vika Muyahudi imwe
twaga jake Akuila, mwenekae wa
isi ya Ponto, yakalile na kipigiti
kiguhi songela viyavikile kulawa
isi ya Italia hamoja na mtwanzi
wake yakemigwe Pilisila, kwavija
Mndewa Klaudio kakala yalagize
kamba Wayahudi wose wasegele
wambo da Loma. Paulo kachola
kuwalola,

3 na kwavija hewo wakala
wogongomanya mahema ga kuguza
kamba heyo, avo Paulo kakala nao,
yosang'hanika hamoja na hewo.
4 Mazua gose ga Mhumulo kakala
yoibamilila na Wayahudi na Wag-
iliki mzing'anda za nhambiko, yo-
geza kuwatenda wamtogolele gaja
goyowalongela.
5 Sila na Timoteo viwavikile
kulawa isi ya Makedonia, Paulo
kasonga kuupeta Usenga Unogile
kipigiti chose yolava usindila ha
Wayahudi kamba Yesu iyo Kilisto.
6 Viwam'bezile na kumuliga,
kakung'unha vivalo vake, kawa-
longela, "Mulopa wenu na uwe
mmapala genu wenyego! Nie
nabule mbuli haulongozi wa Mu-
lungu. Songela sambi nowacholela
Wamhazi."
7 Abaho, kahalawa hanhu haja,
kachola hakae ya munhu imwe Mm-
hazi, twaga jake Tito Yusto, munhu
mwende wa Mulungu. Ng'anda yake
ikala ibakane na ing'anda ya nham-
biko.
8 Kilisipo, yakalile mkulu wa
ng'anda ya nhambiko, kamtogola
Mndewa hamoja na wanhu wose
wali mng'anda yake, na wanhu
bwando kulawa Kolinto wamuhu-
like Paulo wamtogola Mulungu na
wabatizigwa.
9 Ikilo imwe Mndewa kamulon-
gela Paulo mnzozi, kalonga, "sambi-
udumbe, ila gendelela kupeta, sam-
biunyamale,
10 kwavija nie mwenyego na
hamoja na gweye, na haduhu
munhu yondayadahe kukuvamhila
na kukulumiza, kwavija mdiwambo
dino nnao wanhu bwando."
11 Avo Paulo kakala hiko mulao
umwe na milenge sita, yowafundiza
wanhu Usenga wa Mulungu.
12 Galio viyakalile mkulu wa isi ya
Akaya, Wayahudi waifunga hamoja,
wamgoga Paulo na kumgala kuki-
tala.
13 Walonga, "Munhu ino kowa-
tenda wanhu wamtambikile Mu-
lungu muinzila hailagizwe na mala-
gizo."
14 Paulo viyakalile behi na ku-
longa, Galio kawalongela Wayahudi,
"Kamba mweye Wayahudi muham-
taguse munhu ino na mbuli ihile
ama ya uzenzeleganye, nihatogole
kuwategeleza.
15 Ila avija mbuli ino vuili mbuli
ya mbuza za mbuli na matwaga
na malagizo genu wenyego, galoleni
mwemwe wenyego. Nie sidaha
kuwa mulamula wa mbuli zino!"
16 Avo kawawinga walawe mki-
tala.
17 Abaho, wose wamgoga Sositene,
yakalile mkulu wa ing'anda ya
nhambiko na kumtoa haulongozi wa
ikitala. Ila Galio hasang'hanike na
chochose mmbuli ino.

Mwanza wa Kubwela Mdiwambo da Antiokia

18 Paulo kagendelela kukala
mdiwambo da Kolinto mazua
bwando, abaho, kawalaga wanhu
wamtogole Kilisto, kachola kuisi ya
Silia hamoja na Pilisila na Akuila.
Kipigiti hanasegela mdiwambo da
Kenikilea, kabea mvili zake sama ya
kiduilo kiyaiduile.
19 Viwavikile mdiwambo da Efeso,
Paulo kawaleka hiko, heyo kengila
muna ing'anda ya nhambiko,
kaibamilila na Wayahudi.
20 Viwamulondile yakale na hewo
mkipigiti kitali, heyo hanogelwe.
21 Ila viyakalile yowalaga kalonga,
"Ihamnogela Mulungu, nobwela ka-
bili kumwenu." Kakwela mmeli
kasegela mdiwambo da Efeso.
22 Viyavikile mdiwambo da
Kaisalia, kachola kudiwambo da
Yelusalemu kuwalamsa wanhu
wamtogole Kilisto, abaho, kachola
kudiwambo da Antiokia.
23 Kakala hiko mazua madodo,
abaho, kasegela kachola yobita
kiwambo kimwe mbaka kiyagwe
yobitila isi za Galatia na Fligia,
yowagangamiza wanahina wose.

Apolo M'viwambo va Efeso na Kolinto

24 Kipigiti hicho kukala na
Muyahudi imwe twaga jake Apolo,
munhu wa wambo da Alekizandalia,
keza mdiwambo da Efeso. Kakala
munhu yali na udaho wa kulonga,
na kakala yozitanga goya Nyandiko
Zing'alile.
25 Kakala yafundizigwe Nzila ya
Mndewa, na kakala yolonga kuno
yogangamiza gaja goyolonga, na
kuwafundiza wanhu mbuli za Yesu
vija vuzilondigwa, ila kaitanga
mbatiza ya Yohana iiyeka.
26 Kasonga kulonga bila kudumba
muna ing'anda ya nhambiko. Ila
Pilisila na Akuila viwamuhulike,
wamsola wamgala hakae yao
wamsambulila goya Nzila ya Mu-
lungu.
27 Apolo viyalondile kuchola
kuisi ya Akaya, wanhu wamtogole
Kilisto wamgangamiza, wawandik-
ila lupwilili giladi wanhu wa
Akaya wam'bokele. Viyavikile hiko,
kawataza ng'hani waja watogole
kubitila ngekewa ya Mulungu,
28 kwavija kawahuma Wayahudi
haulongozi wa wanhu, kuno yo-
gangamiza kubitila Mzinyandiko
Zing'alile kamba Yesu iyo Kilisto.

19

Paulo Mdiwambo da Efeso

1 Apolo viyakalile mdiwambo da
Kolinto, Paulo kabitila mziisi za
mgati kachola kudiwambo da Efeso.
Haja kawavika wanhu wamtogole
Kilisto,
2 kawauza, “Vumumtogole Kilisto,
mum'bokela na Loho wa Mulungu?”
Wamwidika, “Bule, hata kuhulika
kamba hana Loho wa Mulungu
hatunahulika.”
3 Paulo kawauza, “Vino m'batizigwa
ubatizo ulihi?”
Wamwidika, “Ubatizo wa
Yohana.”
4 Paulo kalonga, “Ubatizo wa
Yohana ukala ubatizo wa kuleka
vilozo, yowalongela wanhu wamto-
gole ija yondayeze hachugu chake,
na heyo iyo Yesu.”
5 Viwahulike gano, wabatizigwa
mditwaga da Mndewa Yesu.
6 Abaho, Paulo kawekila makono
gake, na Loho wa Mulungu kawahu-
mulukila, wasonga kulonga ulonzi
wa sambi na kupeta Usenga ulawile
ha Mulungu.
7 Mheta yao ikala kamba wambi-
galo longo dimwe na wabili.
8 Paulo kengila muna ing'anda
ya nhambiko na kulonga bila
kudumba mkipigiti cha milenge
midatu. Kaibamilila na wanhu
na kuwatenda wazitogole mbuli za
Undewa wa Mulungu.
9 Ila wanhu wayagwe wakala
wadala, walema kutogola, na kui-
longa vihile Inzila ija haulongozi
wa wanhu. Avo Paulo kawaleka,
kawasola wanahina na kuibamilila
nawo kila imitondo muna dibugano
da kufundizila da Tilano.
10 Mbuli zino zigendelela mkipigiti
cha milao mibili, avo wanhu wose
wa isi ya Asia, Wayahudi na Wagi-
liki, wauhulika Usenga wa Mulungu.

Wana wa Skeva

11 Mulungu katenda mizonza ya
kukanganya kubitila makono ga
Paulo,
12 hata vidanga va vivalo va
kuihangusila mhome na vivalo
viyagwe va sang'hano vilawile mu-
lukuli lwake, wagaliligwa watamu
na hewo wahonyigwa, na waja
wakalile na vinyamkela viwalawa.
13 Wayahudi wayagwe wakalile
wozunguluka kuno na kuno
wowinga vinyamkela, wageza
kudikema twaga da Yesu mwa
awo wavagalwe na vinyamkela,
wolonga, “Mtwaga da Yesu, ija
yopetigwa na Paulo, nowalagiza
mulawe.”
14 Watendile gano wakala wana
saba wa Muyahudi imwe, yakalile
Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-
biko, yakalile yokemigwa Skeva.
15 Ila ija ikinyamkela kawedika,
kawalongela, “Yesu nomtanga na
Paulo nomtanga, ila mweye mwa
wanhu waki?”

16 Abaho, munhu ija yavagaligwe
na kinyamkela kawavamhila na
kawahuma wose. Na hewo wana
wa Skeva wakimbila kulawa muna
ing'anda ija kuno wali mwazi na
kulumizigwa.
17 Mbuli ino vuitangike na
Wayahudi na Wagiliki wakalile
wokala mdiwambo da Efeso, wose
wona bwembwe, na twaga da
Mndewa Yesu diyenzigwa.
18 Na wanhu bwando wamtogole
Kilisto weza haulongozi wa wanhu
na kuyalalila mbuli zao zihile ziwa-
tendile,
19 Wanhu bwando, wakalile wa-
hawi, wagala vitabu vao na kuvi-
soma moto haulongozi wa wanhu.
Viwapetile mheta ya zihela zigulile
ivitabu vija ivikila kamba vidanga
alufu malongo matano (50,000) va
hela.*
20 Avo Usenga wa Mndewa ub-
wililika na ukala na mhiko ng'hani.

Mzahimzahi Mdiwambo da Efeso

21 Vigamalile gano, Paulo kala-
mula kuchola kudiwambo da
Yelusalemu mkubitila isi za Make-
donia na Akaya. Kalonga, "Nihavika
hiko, vivija nolondigwa nichole
kudiwambo da Loma."
22 Avo, kawatuma Timoteo na
Elasto, wakalile womtaza, wachole
Makedonia, kipigiti heyo viyakalile
muisi ya Asia, mkipigiti kitali ki-
dogo.
23 Kipigiti hicho kulawilila hebo-
hebo kulu mdiwambo da Efeso sama
ya Nzila ya Mndewa.
24 Kukala na munhu imwe
muhunzi yokemigwa Demetilio,
yakalile yotenda miwegu ya
ng'anda ya mulungu wa kitwanzi
yakemigwe Atemi kulawa mmadini
ga feza. Sang'hano iwatendile
wasang'hana zake wapate hela
bwando.
25 Heyo kawakema hamoja
wasang'hana wose, hamoja
na wanhu wayagwe wakalile
wosang'hana sang'hano kamba
hiyo, kawalongela, "Mweye wanhu,
movitanga kamba tweye topata hela
bwando sama ya sang'hano ino.
26 Na molola na kuhulika avija
Paulo viyawaswagize na kuwagiza
wanhu bwando hano Efeso. Na
sio tu hano Efeso ila muisi yose ya
Asia. Kolonga kamba miungu ija
itendigwe na makono ga wanhu si
miungu.
27 Sio tu kamba sang'hano yetu ino
yobanangika, ila vivija ng'anda ya
mulungu wa kitwanzi yokemigwa
Atemi yozabuzwa, na mulungu heyo
mwenyego yotambikilwa muisi yose
ya Asia na ulumwengu mgima,
kosegezeligwa ukulu wake."

28 Viwahulike vino, wagevuzika,
wasonga kuguta nyangi, wolonga,
"Atemi wa Waefeso iyo mkulu!"
29 Wambo jose dikala mkiyahiyahi.
Wawagoga Gayo na Alistaliko,
wenekae wa Makedonia wakalile
mmwanza umwe na Paulo, na
wakimbila nao hamoja wengila
hanhu ha kuchezela.
30 Paulo kalonda kwingila mdi-
dale, ila wanahina wamgomesa.
31 Wakulu wayagwe wa isi ya
Asia, wakalile wambwiga zake,
wamgalila usenga wamuyalalila
kamba sambiyailaguse mwenyego
mkwingila hanhu ha kuchezela.
32 Kipigiti hicho wayagwe wakala
wobwatila kino na wayagwe wakala
wobwatila kija, kwavija mting'hano
uja ukala utibuke, hata wanhu behi
na wose mmwanza wao hawak-
itangile kilamso cha hewo kuit-
ing'hana hamoja.
33 Wayahudi wamsung'hiza Alek-
izanda haulongozi wa ididale,
na wanhu wayagwe wa mdidale
wakala wom'bwatiza heyo. Avo
Alekizanda kawahungila mkono
giladi yaigombele haulongozi wa
ididale da iwanhu.
34 Ila vuwamtangile kamba heyo
kakala Muyahudi, wose hamoja
waguta nyangi mkipigiti cha kamba

* **19:19** Maliho ga munhu imwe kipigiti hicho gakala kidanga kimwe cha hela msang'hano ya zua dimwe.

masaa mabili, wolonga, “Atemi wa
Waefeso iyo mkulu!”
35 Na mkulu wa ikiwambo
viyawanyamaze wanhu, kalonga,
“Mweye wanhu wa Efeso, munhu
yalihi hano yalekile kuvitanga
kamba wambo da Efeso dijo
mwimilizi wa ng'anda ya Atemi
mkulu na wegu jake dilagale kulawa
kuulanga?
36 Avija mbuli zino vuzili hazi-
dahika kubeligwa, molondigwa
munyamale, sambimulopole ku-
tenda kinhu chochose.
37 Wanhu wano imuwagalile hano
hawebile kinhu chochose kulawa
mng'anda ya mulungu ama ku-
mulonga mulungu wetu mbuli za
ufukuzi.
38 Avo, kamba Demetilio na
wasang'hana zake wana mbuli na
munhu yoyose, vitala vabaho, na
wakulu wa viwambo wabaho, na
wagale mbuli zao hiko wakataguse.
39 Kamba muna mbuli iyagwe
imulonda kuigala, yolamulwa hana
ikitala.
40 Kwavija todaha kutagusigwa
sama ya mzahimzahi ulawilile
lelo, avija vukili haduhu kilamso
kiloleka chondatukilonge kisongeze
mzahimzahi uno.”
41 Viyamambukize kulonga gano,
kaulaga umting'hano.

20

Paulo Kochola Makedonia na Ugiliki

1 Mzahimzahi vuumalile, Paulo
kawakema wanahina, na viyamalile
kuwagangamiza na kuwalaga,
kasegela kachola isi ya Makedonia.
2 Kachola kubitila isi zija, kalonga
mbuli bwando yowagangamiza
wanhu, hakimambukizo, kavika
Ugiliki,
3 ako kakala milenge midatu.
Viyakalile yoifunganya kuchola isi
ya Silia, kavitanga kamba Wayahudi
wakala wamwikile zundo, avo kala-
mula kubwela mkubitila isi ya
Makedonia.
4 Kailongoza na Sopata, mwanage
Pilo, kulawa mdiwambo da Beloya,
na Alistaliko na Sekundo kulawa
mdiwambo da Tesalonike, na Gayo
kulawa mdiwambo da Delibe, na
Tikiko na Tulofimo kulawa muisi ya
Asia, na Timoteo.
5 Wanhu wano walongola na
wotubeta kudiwambo da Toloa.
6 Vikimalile kipigiti cha Lusona
lwa Mikate Ilibule Mela, tukwela
meli kulawa Filipi, na vigabitile
mazua matano, tuvika Toloa. Ako
tukala mazua saba.

Yutiko Kozusigwa Kulawa Mkudanganhika

7 Mdizua da mwanduso* wa
wiki, tuiting'hana hamoja giladi
tuumogole mkate. Kwavija Paulo
kalonda kuchola imitondo iyagwe,
avo kawapetela wanhu na kugen-
delela kulongelela nao mbaka kilo
kikulu.
8 Kukala na viwenge bwando
vokwaka mdigati da uchana haja
hatukalile tuiting'hane.
9 Mmhale imwe yakemigwe Yu-
tiko kakala yakalile mdizonzo da
ing'anda kipigiti Paulo viyakalile
yogendelela kulongelela. Yutiko
kakala yasongile kukukila mbaka
kawasa utulo, avo kalagala hasi ku-
lawa muigolofa ya ikadatu uchana,
abaho, wamdondola kuno yeshile
kudanganhika.
10 Paulo kahumuluka hasi,
kamwinamila na kamkumbatila,
kalonga, “Sambimgaye, mgima!”
11 Abaho, Paulo kakwela kabili
kudigati uchana, kaumogola mkate
kaja, abaho, kagendelela kulon-
gelela nawo mbaka ulukwili, abaho,
kachola.
12 Wanhu wamsola ija immhale
wamgala hakae yake yali mgima, na
mioyo yao ihozigwa.

Paulo Kolawa Mdiwambo da Toloa Kochola Kudiwambo da Mileto

* **20:7** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

13 Paulo kasegela haja kachola
kudiwambo da Aso na magulu,
kwavija kuko yalondile heyo
mwenyego tum'bitile tukamsole,
avo tweye tulongola kukwela meli,
tuchola Aso.
14 Viyatuvikile ako Aso, kakwela
muna imeli itukalile, abaho, tuchola
mdiwambo da Mitilene.
15 Kulawa hiko tusonga mwanza,
na zua da ikabili tuvika behi na
kisiwa cha Kio. Na zua da ikadatu
tuvika kisiwa cha Samo, na zua da
ikane tuvika Mileto.
16 Paulo kalamula kugendelela
na mwanza wake bila kubitila
mdiwambo da Efeso, giladi sam-
biyakawilile muisi ya Asia. Kwav-
ija kakala yosulukila kuvika
Yelusalemu mdizua da Pentekoste
kamba vihadahike.

Paulo Kowalaga Wavyele wa Efeso

17 Kulawa Mileto, Paulo ka-
tuma usenga uchole kudiwambo
da Efeso yowakema wavyele wa
wanhu wamtogole Kilisto giladi
waiting'hane na heyo.
18 Viwavikile kawalongela,
“Mwemwe wenyego movitanga vija
ving'halile na mweye songela zua da
mwanduso vinivikile muisi ya Asia.
19 Nimsang'hanikila Mndewa na
wende mkulu, na mahozi, na mi-
gayo iniiting'hane nayo kubitila
mizundo ya Wayahudi.
20 Movitanga kamba silekile
kuwapetela mweye kinhu chochose
kinogile, ila nifundiza haulongozi
wa wanhu na kulawa ng'anda imwe
mbaka ng'anda iyagwe,
21 niwapetela Wayahudi hamoja
na Wagiliki kamba wamuhindukile
Mulungu mkuleka vilozo na kumto-
gola Mndewa wetu Yesu.
22 Na sambi, nochola Yelusalemu,
nilongozwa na Loho wa Mulungu,
sikitanga chondakinilawilile hiko.
23 Ila Loho wa Mulungu kang-
welela usindila mmiwambo yose
kamba kifungo na migayo vonibeta.
24 Ila siugesa ugima wangu kamba
kinhu cha kuigodela ng'hani, ila
nogesa kumambukiza mkimbilo
wangu na kumambukiza sang'hano
Mndewa Yesu iyanigwelele nie,
sang'hano ya kuupeta Usenga
Unogile uli na ngekewa ya Mulungu.
25 “Na sambi nivitanga kamba,
haduhu munhu yoyose wa
kumwenu mmwanza wa awo
inibitile kumwao niupeta Undewa
wa Mulungu, yondayanyone nie
kabili.
26 Avo, lelo nowalongela kamba,
nie nabule mbuli mnhaguso ya
munhu yoyose.
27 Kwavija silekile kuwapetela
gaja gose yogalonda Mulungu.
28 Iloleni wenyego kwa wenyego
na mdilole na ididale jose Loho wa
Mulungu yawekile mweye mdilole
goya. Muwemilize wanhu wa Mu-
lungu wamtogole Kilisto, yawapatile
na mulopa wa Mwanage.
29 Novitanga kamba nie ni-
hasegela, mbwizi womwizileni na
kuleka kujonela bazi didale.
30 Hata kulawa mmwanza wenu,
wolawila wanhu wondawalonge
mbuli za uvwizi giladi wawagize
wanahina na kuwatenda wawaw-
inze hewo.
31 Avo muiteganye, mkumbukile
kamba mkipigiti cha milao midatu
imisi na ikilo, silekile kumzuma kila
munhu mmwanza wenu na mahozi.
32 “Na sambi noweka mmakono
ga Mulungu na mmbuli ya ngekewa
yake, yondaiwagangamize na
kuwagwelela uhazi wose awo
wang'alizwe.
33 Nie silondile kusola hela ama
zahabu ama vivalo va munhu
yoyose.
34 Mweye wenyego movitanga
kamba nisang'hana na makono
gangu mwenyego, giladi mhate
vinhu vinilonda nie hamoja na
wayangu inilinao.
35 Mzimbuli zose zino zini-
tendile niwalagusila kamba mku-
sang'hanika sang'hano ngaga kamba
zino, tolondigwa kuwagwelela
vinhu wakumbulu, tukumbukile
mbuli za Mndewa Yesu mwenyego,

yolonga, 'Vinoga ng'hani kulava, kubanza kubokela.' "
36 Paulo viyamambukize kulonga gano, kafugama mavindi hamoja na hewo wose, katambika.
37 Wanhu wose wamulilila Paulo, na kumkumbatila na kumnonela.
38 Kiwagelile giogio ng'hani kikala mbuli zake ziyalongile kamba hawachona kabili kihanga chake. Abaho, wamsindikiza mbaka hana imeli.

21

Paulo Kochola Yelusalemu

1 Vituwalagile na kwingila mmeli, tuchola dimwe kwa dimwe tuvika kukisiwa cha Kosi, na imitondo iyagwe tuchola kisiwa cha Lode, na kulawa haja tuchola kukisiwa cha Patala.
2 Hiko tuvika meli ichola isi ya Foinike, twingila na kuchola.
3 Vituchonile kisiwa cha Sipulo na kubita ng'ambu ya kusi, tugendelela na mwanza wetu mbaka isi ya Silia. Twiza kwima mdiwambo da Tilo, aho meli yetu ikala ihumulusa mizigo.
4 Haja tuwavika wanahina, tukala nao mazua saba. Mkubitila Loho wa Mulungu wamuyalalila Paulo sambiyachole kudiwambo da Yelusalemu.
5 Ila kipigiti chetu chose cha kukala haja vukimalile, tusegela na kugendelela na mwanza wetu. Wanahina wose na watwanzi zao na wana zao watusindikiza mbaka hanze ya idiwambo kuna imhwani, tufugama mavindi tutambika.
6 Vitumambukize kuilaga, tukwela muimeli, na hewo wabwela ukae yao.
7 Tugendelela na mwanza wetu m'bahali kulawa Tilo na kugela nanga mdiwambo da Tolemai, ako tuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kukala na hewo zua dimwe.
8 Imitondo iyagwe tusegela tuchola kudiwambo da Kaisalia twingila mng'anda ya Filipo yakalile mpeta Usenga Unogile yakalile mmwanza wa wanhu saba wasaguligwe kugola mandia.
9 Kakala na wandele wane wakalile wagane wakalile na nhunza ya uhokozi.
10 Vitukalile haja mazua bwando, muhokozi imwe yokemigwa Agabo keza kulawa isi ya Yudea.
11 Keza hatuli tweye kausola mkwiji wa Paulo kaifunga mwenyego mmakono na mmagulu gake na umkwiji, na kulonga, "Loho wa Mulungu kolonga vino, 'Vino vivo Wayahudi wa Yelusalemu vondawamfunge munhu mwene mkwiji uno na kuwagwelela Wamhazi.' "
12 Vituhulike mbuli zino tweye na wanhu wakalile haja, tumuyalalila Paulo sambiyachole Yelusalemu.
13 Abaho, Paulo kedika kalonga, "Kinhu chaki kimtenda, molila na kunibogoyola umoyo? Kwavija nie niitanda sio kufungigwa tu ila hata kudanganhikila Yelusalemu sama ya twaga da Mndewa Yesu."
14 Avija viyalemile kututegeleza, tunyamala, ila tulonga, "Gaja goyolonda Mndewa gatendeke."
15 Vugamalile mazua gano, tuisasala na kusonga kuchola Yelusalemu.
16 Wanahina wayagwe kulawa Kaisalia vivija wachola hamoja na tweye, watugala kung'anda ya Mnasoni ako kutukalile. Mnasoni kakala munhu kulawa Sipulo na kakala mmwanza wa wanahina wa ichanduso.

Paulo Komtembelela Yakobo

17 Vituvikile Yelusalemu, wandugu zetu wamtogole Kilisto watubokela na ndeng'helelo.
18 Imitondo iyagwe Paulo kachola hamoja na tweye kumtembelela Yakobo, na wavyele wose wakala baho.
19 Vuyamambukize kuwalamsa, Paulo kasonga kuwasimulila lumosilumosi mbuli ziyatendile Mulungu mwa Wamhazi kubitila sang'hano yake.

20 Viwahulike mbuli zino wa-
muyenzi Mulungu, abaho, wa-
mulongela, “Kuvona, ndugu yetu,
maalufu mangahi ga Wayahudi
watogole na wose waja wagagogile
ng'hani Malagizo ga Musa.
21 Walongeligwa mbuli zako
kamba kofundiza Wayahudi wose
wokala hamoja na Wamhazi, wa-
muleme Musa uwalongela sambi-
wawengize kumbi wana zao na
sambiwawinze nzoela zetu.
22 Tutendeze? Kwa vovose wohu-
lika kamba kwiza.
23 Avo tenda kino chondatukulon-
gele, hana wambigalo wane hano
waiduile.
24 Wasole wanhu wano uilumbe
nao mnzoela zao za kuing'aliza, na
ulihe hela za kubea mvili zao. Avo
wanhu wose wovimanya kamba
gaja gawalongeligwe gokulonga
gweye gakala uvwizi, na gweye
mwenyego kogawinza Malagizo ga
Musa.
25 Ila awo Wamhazi wamtogole
Kilisto tuwandikila vija vitulamule
kamba wolondigwa waleke kuja
vakuja vilavigwe nhosa ha mi-
wegu, waleke kuja mulopa, waleke
kuja nyama ilawile mwa mng'onyo
yabotigwe, na waleke ugoni.”
26 Imitondo iyagwe Paulo kawa-
sola waja iwanhu na kuing'aliza
heyo mwenyego hamoja na hewo.
Abaho, kachola nao Kung'anda ya
Mulungu na kulonga vija kipig-
iti cha ung'alizo wao vondakimale
na nhosa yondaitendeke mwa kila
munhu mmwanza wao.

Paulo Kogogigwa Kung'anda ya Mulungu

27 Kipigiti cha gaja ga mazua
saba ga ung'alizo vikikalile behi
kwisha, Wayahudi kulawa Asia wa-
mona Paulo Muing'anda ya Mu-
lungu. Wadiswagiza idale jose da
wanhu na kumgoga.
28 Watoa nyangi wolonga, “Mw-
eye wambigalo wa Islaeli! Tu-
tazeni! Ino iyo munhu yowafun-
diza wanhu wose kila hanhu sam-
biwatende nzoela za wanhu zetu na
sambiwagawinze Malagizo getu ga
Musa na sambiweze hanhu hano.
Sio gano tu, ila kawagala Wagiliki
Kung'anda ya Mulungu na kunyolo-
dosa Hanhu hano Hang'alile.”
29 Kwavija haichanduso wamona
Tulofimo munhu kulawa mdi-
wambo da Efeso hamoja na heyo
mdiwambo, avo wagiza kamba
Paulo kamgala Kung'anda ya Mu-
lungu.
30 Avo wanhu wose wa mdiwambo
wenuka, wose hamoja wakimbilila
Kung'anda ya Mulungu kulawa
ng'ambu zose. Wamgoga Paulo
wamkwekwesa na kumulava hanze
ya Ing'anda ya Mulungu, na kipigiti
kikija mizivi ya Ing'anda ya Mu-
lungu ihindigwa.
31 Viwalondile kumkoma, mbuli
zija zim'vikila mkulu wa madale
gose ga asikali wa Loma kamba
wanhu wose wa mdiwambo da
Yelusalemu wakala mumzahimzahi.
32 Kipigiti kikija kawasola asikali
na wakulu wa madale ga asikali
mia na kukimbilila kudikalile didale
da wanhu. Waja iwanhu wakalile
mumzahimzahi viwamonile ija
imkulu na asikali zake, waleka
kumtoa Paulo.
33 Ija imkulu kamcholela na kum-
goga Paulo na kulagiza yafungigwe
na minyolo mibili. Abaho, kauza
kamba ija kakala munhu yalihi na
choni chayatendile.
34 Wanhu wayagwe walonga vino
na wayagwe walonga vija. Avo
avija ija imkulu viyaihonyile ikweli
ya mbuli ija sama ya umzahimzahi,
kalagiza kamba Paulo yageligwe
muingome.
35 Paulo viyavikile mzingwandala,
mzahimzahi ukala mkulu ng'hani
avo kapapigwa na asikali.
36 Dija ididale da wanhu dikalile
dimkweleleza digendelela kutoa
nyangi dilonga, “Yakomigwe!”

Paulo Koigombeleza

37 Paulo viyakalile behi na
kwingizwa muingome, kamuuza
ija imkulu, yolonga, “Nikulongele
kinhu?”

Ija imkulu kamuuza, “Gweye kodaha kulonga Kigiliki?
38 Gweye sio Mmisili ija yasongeze muhindumuhindu na kuwalongoza wanhu makaini alufu nne kuluwala?”
39 Paulo kamwidika yolonga, “Nie na Muyahudi kulawa Taliso muisi ya Kilikia, nie na mwenekae wa wambo dimwe kulu ng'hani. Nokuyalalila unileke nilonge na wanhu wano.”
40 Ija imkulu viyamulekile yalonge, Paulo kema mzingwandala na kudihungila mkono ididale da wanhu, wose viwanyamale kawalongela muulonzi wa Kieblania.

22

1 “Ndugu zangu na watata zangu, tegelezeni uyalazi wangu unilonga sambisambi haulongozi wenu!”
2 Viwamuhulike vija voyolonga na hewo Mkieblania, wagendelela kunyamala. Abaho, Paulo kalonga.
3 “Nie na Muyahudi nivumbukile Taliso muisi ya Kilikia. Ila nikulila mdiwambo dino da Yelusalemu, nikala mwanahina wa Gamalieli. Nifundizigwa Malagizo gose ga watata zetu, na nikala nigagogile ng'hani Malagizo sama ya Mulungu kamba vumuli mweye lelo.
4 Niwagaza wanhu waitogole Nzila ino na hata kuwakoma. Niwagoga watwanzi na wambigalo na kuwagela mkifungo.
5 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko na Kitala chose cha wavyele wodaha kusindila mbuli zino. Na vivija kulawa kumwao nibokela lupwilili niwagalile wandugu zao wali Damaski, avo nichola ako kuwagoga wanhu wamtogole Kilisto kamba wafungigwa niwagale Yelusalemu wakasunigwe.

Paulo Kolonga Vija Viyam'bokele Yesu
(Sang'h. 9:1-19; 26:12-18)

6 “Vunikalile mnzila behi na Damaski ikala kamba saa sita imisi, nidukila mwemwe kulawa kuulanga dimwemwesa kunizunguluka nie.
7 Nigwa hasi, abaho, nihulika dizwi donilongela, ‘Sauli, Sauli! Habali unigaza?’
8 Niuza, ‘Kwa nani gweye, Mndewa?’ Kedika kalonga, ‘Nie iyo Yesu wa Nazaleti ayo uyumgaza.’
9 Waja wayangu inikalile nao wajona idimwemwe, ila hawaditangile idizwi dikalile dilonga na nie dilawa ha munhu yalihi.
10 Niuza, ‘Nitendeze, Mndewa?’ Na Mndewa kanilongela, ‘Gandamuka uchole Damaski, na haja kolongeligwa gaja gose gaulondigwa kutenda.’
11 Wayangu inikalile nao wanigoga mkono wanilongoza mbaka Damaski, kwavija unang'hazi wa idimwemwe unikoma gameso.
12 “Munhu imwe yokemigwa Anania keza kunilola. Kakala munhu wa Mulungu, yakalile yokala kamba vugalonda Malagizo, yakalile yohishimilwa ng'hani na Wayahudi wose wakalile wokala haja.
13 Kema hamgwazo wangu na kulonga, ‘Ndugu yangu Sauli, ulole kabili!’ Na kipigiti kikija nilola kabili na nimona heyo.
14 Abaho, kalonga, ‘Mulungu wa watata zetu kakusagula gweye ugatange goya goyolonda, na kumona Munhu Yalibule Uzenzeleganye, na kuhulika mbuli kulawa mmulomo wake.
15 Gweye kowa msindila wake mwa wanhu wose mmbuli zino ziwonile na kuzihulika.
16 Avo habali ukawa? Gandamuka ubatizigwe na uleke kutali vilozo vako. Mkutenda vino kodikema twaga da Mndewa.’

Lukemo lwa Paulo lwa Kuupeta Usenga Unogile mwa Wamhazi

17 “Vunibwelile Yelusalemu na kipigiti vunikalile nitambika Kung'anda ya Mulungu, mhata kigumbizi,
18 nimona Mndewa yolonga, ‘Hima, segela Yelusalemu mbwisa, kwavija hawautogole usindila wako wondaunilonge nie.’

19 Nidika, nilonga, ‘Mndewa,
wanhu wano wavimanya kamba
nichola mzing'anda zose za nham-
biko niwagela mkifungo na kuwa-
suna awo wakutogole gweye.
20 Na kipigiti mulopa wa msindila
wako Stefano vuwitike, nikala ba-
haja nimile, kuno nideng'hela kija
kitendeke na kugoga vivalo va awo
wakalile womkoma.’
21 Abaho, Mndewa kanilongela,
‘Genda, kwavija nokugala kutali
kuisi ya Wamhazi.’ ”

22 Dija ididale da wanhu
dimtegeleza Paulo mbaka viya-
longile mbuli ino. Abaho, waguta
nyangi wolonga “Yakomigwe!
Halondigwa kugendelela kuwa
mgima!”
23 Na viwakalile woguta nyangi na
kwasa vivalo vao na kwasa timbwisi
uchana,
24 ija imkulu wa madale gose ga
asikali kalagiza Paulo yasoligwe,
yengizigwe muingome. Kawalon-
gela wamulanhe, abaho, wamuuze
goya giladi wavimanye habali
wanhu wakala wobwata kamba
vino sama yake.
25 Viwakalile womgolosa giladi
wamulanhe, Paulo kamulongela
ija imkulu wa asikali mia wa
Loma yemile haja, “Vivo vilagizwe
mweye mmulanhe mwenekae wa
Loma hata kamba vilozo havoneke
kumwake?”
26 Ija imkulu wa asikali mia wa
Loma viyahulike vino, kachola ha ija
imkulu wa madale gose ga asikali na
kumulongela mbuli ino. Kamuuza,
“Kotendaze? Kwavija munhu ino
mwenekae wa Loma!”
27 Ija imkulu wa madale gose
ga asikali kachola ha Paulo na
kumuuza, “Nilongele, gweye kwa
mwenekae wa Loma?”

Paulo kedika, “Ona, nie na
mwenekae wa Loma.”
28 Abaho, ija imkulu kalonga,
“Nie niliha hela bwando giladi
nhogoligwe kuwa mwenekae wa
Loma.”

Paulo kedika, kalonga, “Ila nie
mhata wenekae wa kuvumbuka
Loma.”
29 Waja wakalile wolonda ku-
muuzagiza, himahima wanyelen-
huka. Ija imkulu, vivija kad-
umba, kwavija kavitanga kamba
Paulo kakala mwenekae wa Loma
na heyo kakala yamdazile na miny-
olo.

Paulo Haulongozi wa Kitala Kikulu cha Isi ya Wayahudi

30 Imitondo iyagwe, avija ija
imkulu wa madale gose ga asikali
viyalondile kukimanya kilamso cha
Paulo kutagusigwa na Wayahudi,
kamfungula na kulagiza wakulu wa
wakulu wa nhambiko na wanhu
wose wa Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi kuiting'hana. Abaho,
kamgala Paulo hasi na kumwimiza
haulongozi wao.

23

1 Paulo kawalola ng'hani wanhu
wa Ikitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi na kulonga, “Ndugu
zangu, mazua gose nikala na udaho
ung'alile wa kusambula gehile na
ganogile haulongozi wa Mulungu
mbaka zua da lelo.”
2 Abaho, Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko yokemigwa Anania
kawashulutiza waja wakalile behi
na Paulo, wamtoe kofi mmulomo.
3 Paulo kamulongela, “Mulungu
kokusuna gweye, gweye ulingile
kamba kiwambaza kibakigwe
chokaa!* Kukala aho unilamule nie
kamba Malagizo ga Musa vugalonga,
ila gweye mwenyego kogabemenda
Malagizo ga Musa mkuwashulutiza
wanhu wanitoe nie!”
4 Awo wakalile wemile behi na
Paulo walonga, “Komuliga Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko
yasaguligwe na Mulungu?”
5 Paulo kedika, kalonga, “Ndugu
zangu, sivimanyile kamba heyo

* **23:3** ***Kiwambaza kibakigwe chokaa*** nhegulo yake *ligo da kumulonga munhu yali kizenzeleganye.*

kakala Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko, kwavija yandikigwa,
'Sambiumulonge vihile mtawala wa
wanhu zako.'† "
6 Paulo viyawene kamba wayagwe
wakala Masadukayo na wayagwe
wakala Mafalisayo, kenula dizwi
muja Mkitala Kikulu cha Isi ya
Wayahudi, yolonga, "Ndugu zangu,
nie na Mfalisayo mwana wa Mafal-
isayo. Ningila mumgayo sama ya
tamanilo jangu da kuzusigwa kwa
wanhu wadanganhike."
7 Viyalongile gano, mbamila
izuka hagatigati ya Mafalisayo na
Masadukayo, avo mting'hano uigola.
8 Masadukayo wolonga kamba
haduhu kuzuka kwa wanhu wadan-
ganhike na haduhu wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga na haduhu loho,
ila Mafalisayo wotogola gano gose.
9 Kulawilila bwato kulu, na wa-
fundiza Malagizo ga Musa wayagwe
wakalile Mafalisayo wema na
kubamila ng'hani, wolonga, "Ha-
tonile mbuli yoyose ihile yaatendile
munhu ino! Siku loho ama msenga
wa Mulungu wa kuulanga kalonga
na heyo!"
10 Bwato dija dikula mbaka ija
imkulu wa madale gose ga asikali
kakala yodumba siku Paulo wom-
dega vidangavidanga. Avo kawala-
giza asikali zake wachole kudidale
kumsola na mhiko kulawa hagati-
gati yao na kumwingiza mgati ya
ingome.
11 Ikilo ija Mndewa kema behi
yake na kumulongela, "Sambi-
udumbe! Kamba vuulavile usindila
wangu kuja Yelusalemu, avo
kolondigwa vivija uulave usindila
mdiwambo da Loma."

Zundo da Kumkoma Paulo

12 Imitondo iyagwe Wayahudi
wayagwe waiting'hana, na kwika
zundo da kuifunga wenyego
mkuiduila kamba hawaja ama
kung'wa mbaka wamkome Paulo.
13 Kukala na wanhu wabanzile
malongo mane wekile zundo dino.
14 Wachola ha wakulu wa wakulu
wa nhambiko na wavyele na ku-
longa, "Tweye tuifunga wenyego
mkuiduila sambituje ama kung'wa
kinhu chochose mbaka tumkome
Paulo.
15 Avo mweye hamoja na Ikitala
chose Kikulu cha Isi ya Wayahudi
molondigwa mmulongele ija imkulu
wa madale gose ga asikali yam-
gale Paulo haulongozi wenu, mki-
itenda kamba molonda mkitange
goya kilamso cha mbuli yake. Na
tweye toisasala kumkoma kipigiti
hanavika hano."
16 Ila mwana wa lumbu jake Paulo
viyahulike zundo dija, kengila muin-
gome na kumulongela Paulo.
17 Abaho, Paulo kamkema imwe
wa iwakulu wa asikali mia wa Loma
na kumulongela, "Msole mmhale
ino umgale ha imkulu wa madale
gose ga asikali, kana kinhu cha ku-
mulongela."
18 Ija imkulu wa asikali mia
wa Loma kamsola kamgala ha ija
imkulu wa madale gose ga asikali,
kalonga, "Paulo, ija yageligwe
mng'anda, kanikema na kunilongela
nimgale mmhale ino kumwako,
kana kinhu cha kukulongela."
19 Ija imkulu wa madale gose ga
asikali kamsola ija immhale mkum-
goga mkono kamgala hamgwazo
na kumuuza, "Kolonda kunilongela
choni?"
20 Ija immhale kalonga, "Wakulu
wa Wayahudi wailongela kamba,
wakulongele gweye umgale Paulo
haulongozi wa Ikitala Kikulu cha Isi
ya Wayahudi mayo, na hewo woki-
itenda kamba wolonda wakitange
goya kilamso cha mbuli yake.
21 Ila sambiumgale kumwao
kwavija wanhu kubanza malongo
mane wom'beta mnzila wamkome
mkumsinhukiza. Waiduila
kamba hawaja, hawang'wa mbaka
wamkome Paulo. Sambisambi
woisasala wokubeta gweye uwato-
golele gaja gawakupulile."

† **23:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 22:28.

22 Avo ija imkulu wa madale gose
ga asikali kamulongela, “sambiumu-
longele munhu yoyose kamba ku-
nilongela mbuli ino.” Abaho, ka-
muleka yachole.

Paulo Kogaligwa ha Feliksi, Mtawala wa Yudea

23 Abaho, ija imkulu wa madale
gose ga asikali, kawakema asikali
zake wabili wakalile wakulu wa
asikali mia wa Loma, kawalongela,
“Ifunganyeni msegele saa ndatu ik-
ilo mchole Kaisalia na asikali mia
mbili, hamoja na asikali sabini wa
falasi na asikali mia mbili wayagwe
wa migoha.
24 Vivija kalava falasi sama ya
Paulo, giladi yasoligwe mditindi-
walo yachole ha Feliksi, mtawala wa
isi ya Yudea.”
25 Kandika lupwilili luno,
26 “Nie Klaudio Lisiasi, ha
mtawala wa Yudea Feliksi, noku-
lamsa.
27 Munhu ino kakala yagogigwe
na Wayahudi na wakala wolonda
kumkoma. Ila niza na asikali
zangu na kumkombola, kwavija
nivimanya kamba munhu ino
mwenekae wa Loma.
28 Nilonda kuvitanga kamba ha-
bali womtagusa, avo nimgala kuna
Ikitala chao Kikulu cha Isi ya
Wayahudi.
29 Nyona kamba kakala yata-
guswe sama ya Malagizo gao, ila
hatendile kinhu chochose kilumbile
heyo kudanganhika ama kugeligwa
mkifungo.
30 Vunilongeligwe kamba kowa
na zundo da kumkoma munhu
ino, nimgala kumwako himahima.
Na niwashulutiza waja womtagusa
vivija weze kusimulila hameso gako
kija chowomtagusila.”
31 Avo waja iwaasikali wamsola
Paulo na kumgala Antipatili ikilo,
kamba vija viwalongeligwe.
32 Imitondo iyagwe wawaleka
waja iwaasikali wa falasi wagen-
delele na Paulo, ila asikali wa
magulu wabweleganya kuingome.
33 Viwavikile Kaisalia, wamg-
welela mndewa ulupwilili, na vivija
wamwika Paulo mmakono gake.
34 Ija imndewa viyalusomile
ulupwilili, kauza ng'ambu ilihi
kuyakalile yolawa Paulo, na viyav-
imanyile kamba kakala yolawa
Kilikia,
35 kalonga, “Noitegeleza mbuli
yako kipigiti waja wokutagusa wa-
havika hano.” Abaho, kalagiza
kamba Paulo yemilizwe mding'anda
da Helode.

24

Paulo Kotagusigwa na Wayahudi

1 Vugabitile mazua matano, Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko
yokemigwa Anania, keza Kaisalia
hamoja na wavyele wayagwe na
munhu yagatangile goya malagizo
yokemigwa Tatulo. Wagala mbuli
yao womtagusa Paulo ha mndewa.
2 Paulo viyakemigwe, Tatulo ka-
songa kumtagusa.
“Mkulu Feliksi, tukala tudeng'hela
tindiwalo mkipigiti kitali muun-
dewa wako na udaho wako wa ku-
lola kutali kugala ugaluko muisi ino.
3 Toibokela mbuli ino kila hanhu
na mkipigiti chose na tokuheweza
ng'hani.
4 Ila giladi sambinikudonheze
ng'hani, nokuyalalila kamba ut-
wazaganye, ututegeleze goya.
5 Munhu ino koneka iyo msongeza
ndwagi, kosongeza mzahimzahi
mwa Wayahudi muulumwengu
wose. Heyo iyo kilangizi wa
mbaguko ya Wanazaleti.
6 Na vivija kainyolodosa Ing'anda
ya Mulungu, avo tumgoga.
7 Ila Lisiasi, ija imkulu wa madale
gose ga asikali, keza na mhiko
ng'hulu, kamsola kulawa mmakono
getu, kuno yowashulutiza waja
womtagusa, weze kumwako gweye.
8 Uhamuuzagiza goya, gweye
mwenyego kozimanya mbuli zose
zitumtagusile kulawa kumwake.”

9 Na Wayahudi vivija wailumba
hamoja mnhaguso ija, wosindila
kamba mbuli zino zose za kweli.

Paulo Koigombeleza Haulongozi wa Feliksi, Mtawala wa Yudea

10 Mndewa viyamulingile kidole
Paulo giladi yalonge, Paulo kalonga,
"Novimanya kamba gweye kwa mu-
lamula muisi ino mmilao bwando,
avo mkudeng'ha noigombeleza.
11 Gweye kuvitanga kamba mazua
longo dimwe na mabili gabitile,
nichola Yelusalemu kutambika.
12 Wanhu wonitagusa hawanivikile
nie niibamilila na munhu yoyose
Kung'anda ya Mulungu ama ni-
wading'hula wanhu mng'anda ya
nhambiko ama hanhu hohose
mdiwambo.
13 Na hawadaha kulagusa kamba
mbuli zowonitagusila nie kumwako
sambisambi kamba za kweli.
14 Ila nie notogola kamba nom-
tambikila Mulungu wa tata zetu
kamba imwe wa wanhu wa Nzila ija
hewo iwoikema mbaguko. Notogola
vinhu vose vitogolwa na Malagizo
na vija vandikwe na wahokozi.
15 Nhamanila inilinayo ha Mu-
lungu ilinga na nhamanila iwali-
nayo hewo wenyego, notogola
kamba kuna mzuso wa wanhu
wa namna mbili, walekile kuwa
vizenzeleganye na awo wali vizen-
zeleganye.
16 Avo mazua gose noiyoha ku-
tenda udaho wangu wa kusambula
gehile na ganogile ung'ale haulon-
gozi wa Mulungu na haulongozi wa
wanhu.
17 "Vunikalile haduhu mkipig-
iti cha milao bwando, nichola
Yelusalemu kuwagwelela nhunza
wanhu zangu na kulava nhosa.
18 Kipigiti vunikalile nitenda gano,
wanivika Kung'anda ya Mulungu ni-
mambukiza nzoela ya kuing'aliza.
Hakukalile na dale da wanhu ama
hebohebo.
19 Ila kukala na Wayahudi ku-
lawa muisi ya Asia awo wolondigwa
kwiza hano haulongozi wako wa-
gale nhaguso zao kamba wana
mbuli yoyose ya kunitagusila.
20 Ama wano wali hano wenyego
na walonge mbuli ilihi ihile iway-
onile kumwangu, kipigiti vunikalile
nimile haulongozi wa Ikitala Kikulu
cha Isi ya Wayahudi.
21 Ila kinhu kimwe kinilongile na
dizwi kulu vunikalile haulongozi
wao, 'na kinhu hicho kikala mbuli
ya kuzuka kwa wanhu wadangan-
hike ayo inigwelele mbuli mbaka
nima haulongozi wako lelo.' "
22 Abaho, Feliksi yakalile yalon-
geligwe goya mbuli za Nzila ija,
kaukomeleza umting'hano uja mku-
longa, "Kipigiti Lisiasi mkulu wa
madale gose ga asikali yeheza, noil-
amula mbuli yenu."
23 Abaho, kamulagiza asikali,
mkulu wa asikali mia wa Loma,
yamwike Paulo hasi ya wimilizi,
ila yagweleligwe ulegeho kidogo
na kuwaleka wambwiga zake
wamgwelele vinhu voyolonda.

Paulo Haulongozi wa Feliksi na Dulusila

24 Mazua madodo hamwande
Feliksi keza na mtwanzi wake
yokemigwa Dulusila, yakalile
Muyahudi. Kamkema Paulo,
wamtegeleza viyakalile yoilonga
vija vowolondigwa kumtogola
Kilisto Yesu.
25 Paulo viyalongelele nawo
yopeta kuleka uzenzeleganye, na
kuinega na vinhu viyagomese
Mulungu, na nhaguso yondaize,
Feliksi kadumba na kulonga, "Basi
segela sambiugendelele, nihapata
nafasi nokukema."
26 Ila munda kwa munda kakala
yotamanila kamba, siku Paulo
komgwelela hongo. Avo kamkema
mianza bwando na kulongelela
nayo.
27 Vuibitile milao mibili, Polikio
Festo kasaguligwa kusola hanhu
ha Feliksi na kuwa mtawala wa
Yudea. Ila kwavija Feliksi kalonda
yanogelwe na Wayahudi, kamuleka
Paulo mkifungo.

25

Paulo Koigala Kumwande Mbuli Yake ha Kaisali

1 Vigabitile mazua madatu songela
Festo viyavikile muisi ya Kaisalia,
kafunga mwanza kulawa haja ka-
chola Yelusalemu,
2 ako wakulu wa wakulu wa
nhambiko na wakulu wa Wayahudi
wamcholela na kumtagusa Paulo
kumwake.
3 Wamuyalalila Festo yawataze
kumgala Paulo Yelusalemu, kwav-
ija hewo waisasala kum'vamhila na
kumkoma Paulo kipigiti yang'hali
mnzila.
4 Avo Festo kedika, "Paulo kok-
wimilizwa ako Kaisalia, na nie
mkipigiti kiguhi nochola hiko.
5 Walekeni wakulu zenu wayagwe
wachole na nie Kaisalia, na kamba
katenda kinhu chochose kihile,
wamtaguse."
6 Festo kakala hamoja na hewo
kamba mmazua manane ama longo
dimwe, abaho, kachola Kaisalia.
Zua diyagwe kakala mkigoda cha
nhaguso mkitala, abaho, kalagiza
Paulo yagaligwe.
7 Paulo viyavikile, Wayahudi
walawile Yelusalemu wamzungu-
luka, wasonga kumtagusa nhaguso
bwando ng'hulung'hulu azo zilekile
kulagusa kweli mgati yake.
8 Paulo mkuigombela, kalonga,
"Nie sitendile chochose kihile
Mmalagizo ga Wayahudi, ama
Kung'anda ya Mulungu, ama ha
Kaisali."*
9 Ila Festo kuno yolonda kuwataza
Wayahudi, kamulongela Paulo,
"Kolonda kuchola Yelusalemu, ako
ukataguswe mzimbuli zino haulon-
gozi wangu?"
10 Paulo kedika, kalonga, "Nie
nokwima hano haulongozi wa iki-
tala cha Kaisali, hano hanilondigwa
kutaguswa. Kamba vija mweye
wenyego vumuvitangile goya kamba
siwatendele Wayahudi mbuli yoyose
ihile.
11 Avo kamba nyoneka kamba
nitenda mbuli ihile ilumbile nie
kudanganhika, sidaha kuikimbila
ifa. Ila, kamba nhaguso iwanitaguse
Wayahudi wano ihawa ya uvwizi,
haduhu munhu yondayanigele
mmakono gao. Noigala kumwande
mbuli ino ha Kaisali."
12 Avo Festo, viyeshile kulongelela
na wanhu wa ikitala, kamwidika
Paulo, kalonga, "Kuigala kumwande
mbuli yako ha Kaisali, avo uchole ha
Kaisali."

Paulo Haulongozi wa Agilipa na Benike

13 Vigabitile mazua madodo, Mn-
dewa Agilipa† na Benike wavika
Kaisalia kumulamsa Festo.
14 Na viwakalile hiko mazua
bwando, Festo kamsimulila Mn-
dewa Agilipa mbuli ya nhaguso ya
Paulo, kalonga, "Hano hana munhu
yalekigwe mkifungo na Feliksi.
15 Vinyholile Yelusalemu, wakulu
wa wakulu wa nhambiko na
wavyele wa Wayahudi wamtagusa
kumwangu, na waniyalalila nimta-
guse na kusunigwa.
16 Ila nie niwalongela kamba, vino
sio viwatendaga Waloma, kumgela
mmakono ga wanhu munhu yata-
gusigwe ihawa yang'hali hanait-
ing'hana na wanhu wamtaguse
meso kwa meso, na kulondigwa
yaigombele mzimbuli zoyota-
gusigwa.
17 Avo viwaiting'hane hano, nie si-
ikawize imbuli, ila imitondo iyagwe
nikala mkigoda cha nhaguso na ku-
lagiza munhu hiyo yagaligwe.
18 Wanhu wamtaguse viwemile,
hawalavile nhaguso yoyose ihile
kamba vinigesile.
19 Ila mbuli iwakalile nayo ikala
kuibamilila mmbuli za nhamanila
yao wenyego, na mmbuli ya munhu
imwe yadanganhike yokemigwa
Yesu ayo Paulo yaamulongile
mgima.

* **25:8** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

† **25:13** ***Mndewa Agilipa*** kakala mwana wa Mndewa Helode Agilipa wa ichanduso.

20 Sivitangile vija vondaniipate
ikweli ya mbuli ino, avo nimu-
longela Paulo kamba kotogola ku-
chola Yelusalemu yakatagusiligwe
kuja mmbuli ino.
21 Ila Paulo kaigala kumwande
mbuli ino, kapula yekigwe mki-
fungo na mbuli yake ilamuligwe
na Kaisali.‡ Avo nilagiza yakale
mkifungo mbaka vondanimgale ha
Kaisali."
22 Agilipa kamulongela Festo,
"Nolonda nimuhulike munhu ino
nene mwenyego."
Festo kamwidika, kalonga, "Mayo,
komuhulika."
23 Imitondo iyagwe Agilipa na
Benike weza na ndeng'ho ng'hulu,
wengila mdigati da mting'hano
kuno wailongoze na wakulu wa
wemilizi na wakulu wa idiwambo.
Abaho, Festo kalagiza Paulo ya-
galigwe.
24 Festo kalonga, "Mndewa Agilipa
na wanhu wose muli hano hamoja
na tweye, mmona munhu ino.
Wayahudi wose wa ako Yelusalemu
na Wayahudi wa hano waniyalalila
na kuguta nyangi kamba munhu ino
halondigwa kuwa mgima.
25 Ila nie siyonile mbuli yoyose
ihile yaatendile ilumbile heyo
kukomigwa. Ila kwavija heyo
mwenyego kalonda nhaguso yake
igaligwe hamwande itegelezwe na
Kaisali, na nie nilamula kumgala.
26 Ila mmbuli ya munhu ino, nie
nabule cha kumwandikila Kaisali.
Avo nimgala hano haulongozi wenu
mweye mose na ng'haning'hani hau-
longozi wako gweye Mndewa Ag-
ilipa, avo tuhesha kumuuzagiza, ni-
pate mbuli ya kwandika.
27 Kwavija havilumbile kumgala
mfungigwa bila kulagusa nhaguso
yake yootagusigwa."

26

Paulo Koigombela Haulongozi wa Mndewa Agilipa

1 Agilipa kamulongela Paulo, "Ko-
togozigwa kuigombela." Avo Paulo
kagolosa mkono wake na kusonga
kuigombela yolonga vino.
2 "Mndewa Agilipa! Nokiyona
munhu yali na mhome inogile
mdizua da lelo kwima haulongozi
wako na kuigombela sama ya mbuli
zose zinitagusigwe na Wayahudi.
3 Hasa kwavija gweye kozitanga
goya nzoela za Wayahudi na
mbamila zao, avo nokuyalalila
unhegeleze mkunyazaganya.
4 "Wayahudi wose wautanga
ukazi wangu songela ving'halile
mmhale, songela ha umwan-
duso wa ugima wangu muisi
yangu mwenyego na vivija kuja
Yelusalemu.
5 Wonitanga mkipigiti kitali, na
kamba wahalonda wodaha kulava
usindila, kamba songela haichan-
duso nikala imwe wa wanhu
waigogile ng'hani nhamanila yetu,
nikala Mfalisayo.
6 Na sambi nima hano lelo no-
taguswa sama ya nhamanila yangu
Mulungu yaailagane na wahenga
zetu.
7 Kino kicho kilagano kitamanilwe
koneka na mitala yetu longo dimwe
na mibili kivikile, kileka mana wom-
tambikila Mulungu misi na kilo
na nhamanila ng'hulu. Avo mn-
dewa, Wayahudi wonhagusa sama
ya nhamanila ino.
8 Habali mweye hamdaha ku-
togola kamba Mulungu kowazusa
wanhu wadanganhike?
9 "Vivija na nie niswagizigwa
mmoyo wangu kamba nolondigwa
kutenda gose kamba vunidahile
kudilema twaga da Yesu wa Naza-
leti.
10 Vino vivo nitendile kuja
Yelusalemu. Nibokela udaho ku-
lawa ha wakulu wa wakulu wa
nhambiko, na niwagela mkifungo
wanhu bwando wa Mulungu. Na
viwatagusigwe kudanganhika, nie
vivija nigongomela.

‡ **25:21** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

11 Mianza bwando nichola
kuna zing'anda za nhambiko
kuwagaza, na niwashulutiza wai-
longe nhamanila ino mbuli za
ufukuzi. Nikala niwehile ng'hani,
hata nichola kuna imiwambo ya isi
ziyagwe kuwagaza.

Paulo Kolonga Vija Viyakom-
boligwe
(Sang'h. 9:1-19; 22:6-16)

12 "Sama ya mbuli ino nichola
Damaski, kuno nili na udaho na nda-
gizi kulawa ha wakulu wa wakulu
wa nhambiko.
13 Mndewa, mkipigiti cha imisi
vinikalile mnzila, nyona mulangaza
kulawa kuulanga, umwemwesa
kubanza mulangaza wa zua,
unizunguluka nie hamoja na waja
wakalile mmwanza umwe na nie.
14 Tweye tose tulagala hasi, na
nihulika dizwi dinilongela muulonzi
wa Kieblania, 'Sauli, Sauli, habali
unigaza? Koilumiza mwenyego
kuzibweza kuchugu mbuli zangu
kamba ng'ombe yoibwelezela kuitoa
teke fimbo ya munhu yomchunga.'
15 Na nie nimuuza, 'Mndewa, gw-
eye iyo yalihi?' Na Mndewa kedika,
'Nie iyo Yesu, gweye umgaza.
16 Ila gandamuka wime na magulu
gako, kwavija nikulawilila gweye
nikusagule uwe mtumigwa wangu
na msindila wa mbuli zangu zi-
uwene na zija zondanikulagusile.
17 Nokukombola kulawa mmakono
ga wanhu wa Islaeli na mmakono ga
Wamhazi ha awo kondanikugale.
18 Ukawavugule meso gao gi-
ladi wahinduke kulawa mdiziza,
wagalukile kuna umulangaza na
kulawa mmhiko za Mwenembago
na kumgalukila Mulungu, giladi
vilozo vao vigeligwe kumgongo na
wagweleligwe hanhu hawali awo
wang'alizwe mkunitamanila nie.'

Paulo Kolonga Mbuli ya
Sang'hano Yake

19 "Avo, Mndewa Agilipa, nie si-
idulukile bule nzozi ija ilawile kuu-
langa.
20 Ila tanhu nisonga kuwapetela
wanhu wa Damaski, abaho, wanhu
wa Yelusalemu na muisi yose ya
Yudea, vivija na ha Wamhazi.
Niwapetela kamba waleke vilozo
vao na wam'bwelele Mulungu, na
sang'hano zao zizo zondazilaguse
kamba waleka vilozo vao.
21 Sama ya mbuli ino, Wayahudi
wangoga Kung'anda ya Mulungu, na
walonda kung'homa.
22 Ila Mulungu kangombeleza
kileka mana nili mgima mbaka
zua da lelo, na avo nima hano
kuulava usindila wangu ha wanhu
wadodo na wakulu. Kinhu kinilonga
kilinga na kija kiyalongile Musa
na wahokozi kamba chokwiza
kulawilila,
23 kamba Kilisto kolondigwa
tanhu yagaye na yawe wa mwan-
duso kuzuka kulawa mkudangan-
hika, giladi yaupete mulangaza
wa ukombola ha wanhu zake
mwenyego na ha Wamhazi."
24 Paulo viyakalile yogendelela
kuigombela, Festo kadang'hila,
kabwata yolonga, "Paulo, kuna
moyo! Kusoma ng'hani kuusomile
kukugela kibozi!"
25 Ila Paulo kedika, "Nabule ki-
bozi, Mndewa! Ila nolonga kinhu
cha kweli, kuno nili na nzonzi
zangu.
26 Kwavija Mndewa Agilipa, kuzi-
tanga mbuli zino, na nie nodaha ku-
longa bila kudumba, kwavija novi-
tanga kamba haduhu hata mbuli
imwe mzimbuli hizo iulekile kui-
tanga, kwavija mbuli ino haitendeke
mkifiso.
27 Mndewa Agilipa, vino, kowato-
gola wahokozi wa umwaka? Novi-
tanga kamba kowatogola."
28 Agilipa kamulongela Paulo,
"Kokwagiza kamba mkipigiti kino
kiguhi kodaha kunitenda nie nimto-
gole Kilisto?"
29 Paulo kamwidika, "Kiwe kipigiti
kiguhi ama kitali, ila nomtambikila
Mulungu kamba sio gweye wiyeka,
ila hata waja wose wonitegeleza nie
lelo wagaluke wawe kamba vunili

nie, ila sambiwafungilizwe minyolo ino."
30 Abaho, Mndewa Agilipa, mkulu wa ikiwambo, Benike, na waja wose wakalile hamoja nao wema.
31 Viwacholile, wailongela, "Munhu ino hatendile mbuli yoyose ihile ya kumtenda yatagusigwe ifa ama kugeligwa mkifungo."
32 Agilipa kamulongela Festo, "Munhu ino yahalekesigwe kamba yahalekile kuigala hamwande mbuli yake ha Kaisali."*

27

Paulo Kogaligwa Kudiwambo da Loma

1 Viwalamule kamba tukwele meli tuchole mbaka Italia, Paulo hamoja na wafungigwa wayage wageligwa mmakono ga Yulio yakalile mkulu wa asikali mia wa Loma, yakalile yalawile mdidale da Asikali wa Mndewa wa Loma.
2 Tukwela muimeli kulawa Adulamiti, ikalile ichola kuna zibandali za isi ya Asia, tuchola. Alistaliko, munhu wa isi ya Makedonia kulawa Tesalonike, kakala hamoja na tweye.
3 Imitondo iyagwe tuvika Sidoni. Yulio kamtendela ganogile Paulo, kamtogolela yachole kuwalola wambwiga zake, wakamgwelele vinhu viyalondile.
4 Kulawa hiko tugendelela na mwanza, na kwavija beho dikala dobuma diisung'hiza imeli kuchugu, avo tubita ng'ambu iyagwe ya ikisiwa cha Sipulo ikalile bule beho.
5 Na vituikanhize ibahali ya isi za Kilikia na Pamfilia, tuvika mkiwambo cha Mila, muisi ya Likia.
6 Na ako mkulu ija wa asikali mia wa Loma kaivika meli ya Alekizandalia ikalile ichola Italia, avo katukweleza himo.
7 Tugendelela na mwanza mholemhole mmazua bwando na mkuigagahiza ng'hani, tuvika mkiwambo cha Nido, na kwavija beho dituzuila sambitugendelele na mwanza kuna ing'ambu ija, avo tuchola kubitila ng'ambu ya kisiwa cha Kilete behi na Lasi ya Salimone, kukalile bule beho.
8 Tuigagahiza kubita muimhwani ya Kilete tuvika hanhu hokemigwa Bandali Iholile behi na kiwambo cha Lasea.
9 Kipigiti kitali kibita, na mwanza ukala wodumbiza ng'hani kwavija Mazua ga Kufunga gakala gabitile, avo Paulo kawalongela vino,
10 "Ndugu, nokona mwanza uno wodumbiza na wokwagiza vinhu bwando. Na si kwagiza mizigo na imeli iiyeka, ila vivija hata kwagiza ugima wetu."
11 Ila mkulu ija wa asikali mia wa Loma, hagategeleze gaja gayamulongele Paulo, ila kagategeleza gaja gayakalile yolonga ija yakalile yoilongoza imeli na ija mwene imeli.
12 Avija bandali ija viikalile hainogile mkipigiti cha kihuhe, wanhu bwando mmwanza wao walamula kugendelela na mwanza wavike Foinike giladi wakale haja mkipigiti cha kihuhe. Ino ikala bandali ya Kilete, ilola hagatigati ya kusi na uswelo wa zua, na hagatigati ya kasikazi na uswelo wa zua.

Kukuzumbi M'bahali

13 Beho da ng'ambu ya kusi vudisongile kubuma mholemhole, waja wanhu wagiza kamba wamhisa kiwalondile. Avo waing'ola inanga na kuchola wobitila mumgwazogwazo wa ibahali ya Kilete.
14 Ila vikikalile hakinabita kipigiti kitali, kukuzumbi dikemigwa "Kukuzumbi da Hagatigati ya Kasikazi na Ulawilo wa Zua" diza kulawa mkisiwa.
15 Meli isoligwa na dikukuzumbi na havidahike kuilongoza kudikalile dilawa dikukuzumbi, avo tuileka na kukwekwesigwa na dikukuzumbi.
16 Vitubitile ng'ambu ilibule kukuzumbi ya kisiwa kidodo kikemigwa Kauda, tugaya ng'hani kudaha kuileweleza ingalawa ikalile

* **26:32** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

ifungigwe na kukwenhigwa na imeli kuchugu.
17 Viwaingize ingalawa muna imeli, wazibitiza nzabi hasi ya imeli na kuifunga imeli hamoja nganganga. Wodumba sambiwanamate mdifumvugulu da misenga kuna imhwani ya isi ya Libia, avo wagahumulusa matanga, na kuileka imeli isoligwe na ubeho.
18 Kukuzumbi dija digendelela, avo imitondo iyagwe, wasonga kwasa mmazi imizigo ibanzile mmeli.
19 Na zua da ikadatu wasonga kwasa via va imeli vibanzile na makono gao wenyego.
20 Mkipigiti cha mazua bwando, hatonile zua ama nhondo, na kukuzumbi digendelela kubuma ng'hani. Hakimambukizo, nhamanila ya tweye kukomboligwa ipotela.
21 Avija wanhu viwakalile kipigiti kitali bila kuja kinhu, Paulo kema haulongozi wao kalonga, “Mweye wanhu, muhagategeleze gaja ganongile, kamba sambitusegele kulawa haja Kilete, ubananzi uno na hasala ino sambivituvike.
22 Ila sambi nowayalalila, gangamaleni! Kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yondayadanganhike, ila meli iiyeka iyo yondaibanangike.
23 Kwavija ikilo ya lelo msenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo nie nili munhu wake, na ayo inimtambikila na kumsang'hanikila, kakala yemile behi na nie,
24 kalonga, ‘Paulo, sambiudumbe, kolondigwa wime haulongozi wa Kaisali.* Mulungu muunozi wake kowimiliza ugima wako gweye na awo wose uuchola nao.’
25 Avo, ndugu zangu, mgangamale! Kwavija nie nna nhamanila ha Mulungu kamba gano gayanilongele golawilila kamba viyanilongele.
26 Ila tochola kunamata kuna imhwani ya ikisiwa kimwe.”
27 Muikilo ya longo dimwe na nne, tukala tung'hali tukwekwesigwa muna Ibahali ya Meditelania. Behi na kilo kikulu walosaji wavimanya kamba wakala wali behi na isi inyalile.
28 Wahumulusa luzabi hasi lufungigwe kinhu kizamile na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo mane. Mkipigiti kidodo wabwelela mwanza uyagwe na kona kamba mazi gakala na utali wa meta malongo madatu.
29 Kwavija wadumba meli sambiikibwengeze mgamabwe, avo wahumulusa nanga nne kukisogo cha imeli, abaho, watambika giladi imitondo ivike.
30 Na walosaji viwalondile kunyelenhuka kulawa muimeli, waihumulusa ingalawa m'bahali, wokiitenda wozihumulusa zinanga kulawa kuulongozi wa imeli,
31 Paulo kamulongela ija imkulu wa asikali mia wa Loma na asikali zake, “Kamba wanhu wano hawakalile muna imeli, hamkomboligwa.”
32 Avo waja iwaasikali wazikanha zinzabi za ingalawa, abaho, waileka ichole.
33 Viikalile behi na imitondo, Paulo kawagong'ondeza wose waje mandia. Kalonga, “Lelo zua da longo dimwe na nne mkala mkiyahiyahi na mkala bila mandia, hamdile kinhu chochose.
34 Avo nowalongela, mje mandia giladi mgendelele kuwa wagima, kwavija haduhu hata munhu imwe mmwanza wenu yondayagize luvili lwake kulawa mpala jake.”
35 Viyamambukize kulonga gano, Paulo kausola mkate, kamgwelela Mulungu hewela haulongozi wao wose, kaumogola, na kasonga kuja.
36 Wose wagangamizwa, na waja mandia wawo wenyego.
37 Mheta ya wanhu wose tukalile mmeli ikala wanhu mia mbili na malongo saba na sita.

* **27:24** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

38 Viweshile kuja na kwiguta, wasonga kuhunguza mibahasha ya ngano kulawa muna imeli na kuyasa m'bahali.

Meli Yobeneka

39 Viivikile imitondo, hawaitangile isi ija, ila wona mhwani ili na msanga unogile, aho hawalamule kuigala imeli, kamba vihadahike.

40 Avo wazikanha zinanga na kuzileka m'bahali, na kuzifungula zinzabi zikalile zitatilizwe muna uusukani, na kwika tanga dimwe haulongozi giladi beho diikwekwese imeli kuulongozi, wachole kuna iisi inyalile.

41 Ila ija imeli ingila mdifumvugulu da misenga na kudidimila mmisenga. Ng'ambu ya kuulongozi wa imeli inamata na haidahile kukwenhuka, na ng'ambu ya kuchugu ikala ibeneke vidangavidanga sama ya kisindo cha mawimbi.

42 Waja iwaasikali walonda kuwakoma wafungigwa wose, giladi sambiwakogelele na kukimbila.

43 Ila kwavija ija imkulu wa asikali mia wa Loma kalonda kumuhonya Paulo, kawagomesa sambiwatende hivo. Avo kawalagiza waja wose wadahile kogelela wazumhe kulawa muna imeli, wachole kuisi inyalile.

44 Na wose wayagwe wasigale, wachole kuja m'vidanga va mbao ama vidanga vibeneke va imeli. Mkutenda vino wanhu wose tuvika goya muisi inyalile.

28

Ako Malita

1 Vituvikile mhwani tuli wagima, tuvimanya kamba kija ikisiwa kikala kikemigwa Malita.

2 Tukanganya kwavija wanhu wa haja watutendela ganogile ng'hani. Wabwinha moto na kutulongela tweye tose twote, kwavija kukala na beho na mvula ikala isonga kutoa.

3 Paulo kakala yodondola ngodi na kuzigela hamoto, nyoka yali na sumu viyapatile zimbumoto kakimbila kulawa mzingodi na kamulumiza na kuninila mumkono wake.

4 Wanhu wa ikisiwa kija viwamonile nyoka yoninila mumkono wake, wailongela, “Kwa vovose munhu ino kowa mkoma wanhu. Hata kamba kakomboligwa kulawa m'bahali, mulungu wetu wa kitwanzi yokemigwa Haki haumuleka yawe mgima.”

5 Ila Paulo kamkung'unhila hamoto ija inyoka na hamulumize hanhu.

6 Wanhu wagelegeza kamba kolulumuka ama yahalagale hasi chanyoya na kudanganhika. Ila viwabetile mkipigiti kitali na kuleka kona kinhu chochose kimulawilile, avo wagaluka na kulonga kamba heyo kakala mulungu.

7 Behi na haja kukala na mgunda wa mkulu imwe wa kisiwa kija yakemigwe Publio. Katubokela goya na kutugala kumwake, na mkipigiti cha mazua madatu, katutendela ganogile ng'hani.

8 Tataake Publio kakala mtamu wa homa na kuhala, avo kawasa mulusazi. Paulo kachola kumulola, kamtambikila, kamwikila makono gake na kamuhonya.

9 Vugalawilile gano, vivija watamu wose wasigale mkisiwa kija weza na kuhonyigwa.

10 Watugwelela vinhu bwando, na vitulondile kuchola, wengiza mmeli vinhu vose vitulondile mmwanza.

Kulawa Kisiwa cha Malita Kuchola Wambo da Loma

11 Viibitile milenge midatu, tusonga mwanza na meli ya wambo da Alekizandalia ikemigwe, “Miungu Ubasa.” Meli ikalile hakisiwa kija mkipigiti chose cha kihuhe.

12 Tuvika mdiwambo da Salakusa, tukala haja mazua madatu.

13 Na kulawa haja, tugendelela na mwanza na kuvika mdiwambo da Lejimu. Na imitondo iyagwe beho disonga kubuma kulawa kusi, na mmazua mabili tuvika mkiwambo kikemigwa Puteoli.

14 Haja tuwavika wanhu wamtogole Kilisto, awo watulondile tukale
na hewo mazua saba, na, abaho,
tuvika Loma.
15 Na wanhu wamtogole Kilisto
wakalile haja viwahulike kamba
tokwiza, wafunga mwanza mtali,
wavika Kudisoko da Apio na
Ng'anda Ndatu za Kuwasa Wahenza.
Paulo viyawawene, kamgwaa Mulungu hewela na kagangamizwa.

Paulo Mdiwambo da Loma

16 Vituvikile mdiwambo da Loma,
Paulo katogolelwa kukala yeiyeka
na asikali yakalile yomwimiliza.
17 Vigabitile mazua madatu, Paulo
kawakema hamoja wakulu wa
Wayahudi. Viwaiting'hane hamoja,
kawalongela, "Ndugu zangu, hata
kamba sitendile kinhu chochose
kihile mwa wanhu ama mnzoela
za wahenga zetu, nigogigwa kuja
Yelusalemu na kugeligwa mmakono
ga Waloma.
18 Viweshile kuniuzagiza, walonda
kunilekesa, kwavija hayoneke mbuli
yoyose ihile ilumbile nie kutagusigwa ifa.
19 Ila Wayahudi viwailemile mbuli
ino, nishulutizwa kuigala mbuli
yangu ha Kaisali.* Hata kamba
nikala bule nhaguso ya kuwatagusa
wanhu wa isi yangu.
20 Mkilamso kino, niwakema mweye giladi niwalongele mweye ikweli ya mbuli ino kamba, nifungigwa na mnyolo kamba vino,
sama ya acho wanhu wa Islaeli
chowokitamanila."
21 Na hewo wamulongela, "Tweye hatubokele lupwilili lolose kulawa Yudea lulonga mbuli zako,
na haduhu hata munhu imwe kulawa mwa wandugu zetu Wayahudi
yezile hano kulonga mbuli yako
yoyose, ama kukulonga gweye vihile.
22 Ila tolonda kuhulika kulawa
kumwako vija vuugelegeza, kwavija
tweye tovitanga kamba kila hanhu,
wanhu woilonga vihile nhamanila
ino."
23 Viwasagule zua da kuiting'hana
nayo, wanhu bwando wamwizila
hana ing'anda yaakalile yokala. Kusongela imitondo mbaka ichungulo,
Paulo kawalongela na kuwapetela
mbuli za Undewa wa Mulungu na
kuwagong'ondeza mbuli za Yesu
Kilisto muna Gamalagizo ga Musa
na kulawa mmbuli za wahokozi.
24 Wanhu wayagwe wagatogola gaja gayakalile yolonga, ila
wayagwe hawagatogole.
25 Avo waibamilila wenyego kwa
wenyego, na viwakalile wosegela,
Paulo kakomeleza mkulonga ulonzi
uno, "Loho wa Mulungu kawalongela ikweli ahaja hayawalongele wahenga zenu kubitila muhokozi Isaya,
26 kalonga,
'Genda ukawalongele wanhu wano,
kuhulika mohulika, ila ham'vitanga,
kulola molola, ila ham'vimanya.
27 Kwavija wanhu wano wana mioyo
midala,
magwiti gao wagatenda sambigahulike,
na meso gao wafing'hiliza.
Ila kamba meso gao gahalolile,
na magwiti gao gahahulike,
wahavitangile mmioyo yao,
na kunihindukila nie,
nihawahonyile.'† "
28 "Avo nolonda m'vitange kamba,
ukombola wa Mulungu ugaligwa ha
Wamhazi. Na hewo wohulika!"
29 Paulo viyeshile kulonga gano,
Wayahudi wachola kuno wokiiuza mbuli bwando wenyego kwa
wenyego.
30 Mkipigiti cha milao mibili yose,
Paulo kakala muna ing'anda yaapangile mwenyego, na kawabokela
wanhu wose wezile kumulola.
31 Kazipeta mbuli za Undewa wa
Mulungu na kufundiza mbuli za Mndewa Yesu Kilisto bila kudumba, na
hagomesigwe na munhu yoyose.

* **28:19** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

† **28:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:9-10.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WALOMA

ULONGOZI

Ilongigwa kamba kitabu cha Waloma chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 54 na 58 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo hatembelele bule wambo da Loma, avo kautuma usenga uno wa ndagizi ha wanhu wamtogole Kilisto wa idiwambo da Loma, awo wali Wayahudi na awo hawali Wayahudi. Kandika lupwilili luno kulawa mdiwambo da Kolinto ako kuyakalile yokala mkipigiti kija. Paulo kandika giladi kamba wanhu wa isi zose wamtamanile na kumtogola Yesu Kilisto (16:26).

Kitabu cha Waloma kicho kitabu kilondigwa ng'hani na wanhu wamtogole Kilisto kila hanhu na kila kipigiti kwavija Paulo kaulongelela goya ukombola bila kifiso kamba tweye todaha kuupata kubitila Yesu Kilisto. Vivija Paulo kaulumba hamoja Usenga Unogile wa Yesu Kilisto na Lagano da Umwaka. Wasomi bwando wakiibamilila wolonga kamba mnhongo uli na mbweto muna ikitabu kino cha Waloma uwo 1:16 awo ulonga, "Siwonela kinyala Usenga Unogile, kwavija uwo mhiko ya Mulungu iwakombola wanhu wose woutogola, tanhu ha Wayahudi, na vivija ha Wamhazi." Hanhu ha mwanduso mgati ya ikitabu cha Waloma (1—11) holongelela mbuli za gaja gamnogele Mulungu na gaja hagamnogele Mulungu, na hanhu ha ikabili (12—15) holongelela ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake kamba viyatendaga mkuitambula mwenyego na kulonga wanhu walihi yowaandikila (*1:1-15*).
2. Abaho, kandika mbuli za kiunhu na ukombola udahika kubitila Yesu Kilisto (*1:16—11:36*).
3. Vigamalile gano, Paulo kalava ndagizi bwando za kusang'hana sama ya ugima wa wanhu wamtogole Kilisto (*12:1—15:13*).
4. Abaho, kamambukiza ikitabu cha Waloma mkulava ndamsa bwando ha wanhu wamtogole Kilisto wa diwambo da Loma (*16*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo,
mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasag-
uligwe na Mulungu kuwa mtu-
migwa wa Kilisto na kutumigwa
yakaupete Usenga Unogile wa Mu-
lungu,
2 uyekile kilagano umwaka ku-
bitila wahokozi zake Mzinyandiko
Zing'alile.
3 Usenga uja umulonga Mwan-
age, Yesu Kilisto, ayo mmbuli ya
kiunhu yakalile yolawa mulukolo
lwa Daudi,
4 na vija viyali na ung'azi ulawa
ha Mulungu kalagusigwa na mhiko
ng'hulu kuwa Mwana wa Mulungu
kipigiti viyazusigwe kulawa mku-
danganhika.
5 Kubitila heyo, Mulungu kanig-
welela ngekewa na utumigwa wa
Kilisto giladi niwapetele wanhu wa
isi zose giladi watogole na kumto-
gola heyo, giladi twaga jake diyen-
zigwe.
6 Vivija na mweye mwa mmwanza
wa waja wakemigwe kuwa wanhu
wa Yesu Kilisto.
7 Nowandikila mweye wanhu
wose wa wambo da Loma, mno-
gelwe na Mulungu na mkemigwe
kuwa wanhu zake mwenyego.
Ngekewa na tindiwalo kulawa ha
Mulungu Tata wetu na kulawa ha
Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja
namwe.

Nhambiko ya Kulava Hewela

8 Tanhu, nomuheweza Mu-
lungu wangu kubitila Yesu Kilisto

sama yenu mweye mose, kwavija
nhamanila yenu yopetigwa muu-
lumwengu wose.
9 Mulungu, inimsang'hanikila
na moyo wangu wose mkuupeta
Usenga Unogile wa Mwanage, iyo
msindila wangu vija viniwakum-
bukila mweye mazua gose
10 muna zinhambiko zangu. Kipig-
iti chose notambika ha Mulungu,
vihamnogela, yanidahize kwiza
kumwenu sambisambi.
11 Kwavija nosulukila ng'hani ni-
wone, giladi niwagwelele nhunza ya
muloho giladi mgangamizwe.
12 Nie nolonda tuigangamize,
nhamanila yenu inigangamize nie,
na nhamanila yangu iwagangamize
mweye.
13 Ndugu zangu, nolonda
m'vitange kamba mianza bwando
nilonda kwiza kumwenu, ila
nizuiligwa. Nilonda mmwanza
wenu niwatende wanhu wamto-
gole Kilisto, kamba viniwatendile
mmwanza wa Wamhazi wayagwe.
14 Kwavija nolondigwa kuwasang'hanikila
wanhu wose, Wagiliki na wanhu
hawali Wagiliki, wanhu wali na
nzewele na walibule nzewele.
15 Avo, vivija nolonda kuupeta
Usenga Unogile kumwenu mweye
mkala hiko Loma.

Mhiko ya Usenga Unogile

16 Siwonela kinyala Usenga Un-
ogile, kwavija uwo mhiko ya Mu-
lungu iwakombola wanhu wose
woutogola, tanhu ha Wayahudi, na
vivija ha Wamhazi.
17 Kwavija Usenga Unogile
wogubula vija Mulungu viyowa-
tenda wanhu kuwa bule uzen-
zeleganye kubitila nhamanila
songela haichanduso mbaka haki-
mambukizo, kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu
ayo yalibule uzenzeleganye kokala
muinhamanila.”*

Kuhonyela Kiunhu

18 Lusango lwa Mulungu lugubu-
ligwa kulawa kuulanga ha wanhu
walekile kumtanga Mulungu na ha
wanhu wehile, awo woigubika ik-
weli na wiho wao.
19 Kwavija gaja godahika ku-
tangigwa muna zimbuli za Mu-
lungu wafunuliligwa, kwavija Mu-
lungu kagalagusa kumwao.
20 Songela vuulumbigwe ulumwengu,
mbuli za Mulungu ziifisile, nhegulo
yake mhiko zake za digunge na
uungu wake, zigubuligwa, zi-
manyika kulawa m'vinhu viyav-
ilumbile. Avo wanhu wabule mbuli
ya kuigombela.
21 Womtanga Mulungu, ila hawa-
muhishimila kamba Mulungu ama
kumgwelela hewela, ila ngelegeza
zao zigaluka ubozi, na nzonzi zao za
ubozi zigeligwa kiziza.
22 Wokiiyona wabala, ila wabule
nzewele,
23 na waleka kumtambikila Mu-
lungu yokala digunge na kusonga
kuitambikila miwegu ilingile kamba
minhu ama ndege ama wang'onyo
wali na magulu mane ama nyoka.
24 Avo Mulungu kawaleka waw-
inze mbuli zihile zisulukilwa na
mioyo yao na kuitendela wenyego
kwa wenyego mbuli za kinyala mz-
ing'huli zao.
25 Waigalula ikweli ya Mulungu
kuwa uvwizi, wavitambikila na ku-
visang'hanikila vinhu vilumbigwe
na Mulungu, na kuleka kum-
tambikila Mulungu yavilumbile,
yolondigwa kuyenzigwa mazua
gose! Amina.
26 Sama ya kilamso kino, Mu-
lungu kawaleka wawinze sulukila
zao zigela kinyala. Hata wat-
wanzi zao wazihindula nzila za
kuilumba zilumbigwe na Mulungu
na kuilumba vija Mulungu havilum-
bile.
27 Vivija wambigalo na hewo
waleka kuilumba na watwanzi na
kuisulukila wenyego kwa wenyego.
Wambigalo watenda mbuli zigela

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4.

kinyala na wambigalo wayao na
kubokela nhaguso ilumbile na gaja
gawatendile.
28 Kwavija wanhu walema kum-
tanga Mulungu, Mulungu kawaleka
mzinzonzi zao zihile, giladi watende
mbuli hazilondigwe kutendigwa.
29 Wamema mbuli zose zihile,
wiho, sulukila ya vinhu va wanhu,
na kunogelwa na gehile. Wamema
migongo, ukomaji, ngomba, uvwizi,
na kuilondela gehile. Wodeta,
30 wowalonga wanhu vihile, wom-
wihila Mulungu, wamema maligo,
magoda, na matopa. Wamema
mbuli zihile na hawawahishimila
waja wawalelile.
31 Wabozi, vizenzeleganye, wab-
ule noge, na wabule bazi.
32 Wovitanga kamba lagizo da
Mulungu dolonga kamba wanhu
wotenda mbuli kamba zino
wolondigwa wadanganhike. Hata
avo, si kamba wazitenda mbuli
hizo tu, ila hata kuwatogola wanhu
wayagwe wozitenda mbuli hizo.

2

Nhaguso ya Mulungu

1 Avo haduhu kuigombela hata
uhawile munhu yalihi ihawa kom-
tagusa uvwizi miyago, kwavija vu-
ubitiza nhaguso ha miyago, kokiita-
gusa mwenyego, kwavija na gweye
kotenda gagaja gayatendile heyo.
2 Tovitanga kamba nhaguso ya
Mulungu mwa awo wotenda vinhu
kamba avo ikala muikweli.
3 Ila gweye, munhu, uwatagusa
waja wotenda mbuli kamba zino
ihawa na gweye mwenyego ko-
tenda mbuli zizo, kogelegeza kodaha
kuikimbila nhaguso ya Mulungu?
4 Ama kodizabuza bwando da
ugoli wa unozi wake na mwaza-
ganyo wake? Huvimanya kamba
unozi wa Mulungu wokulongoza
gweye uleke vilozo?
5 Ila sama ya udala wa moyo wako
na vija vuuli na moyo wa kulema
kuleka vilozo, kokiimemekezela
lusango gwegwe mwenyego kuna
dizua da lusango aho nhaguso
ya Mulungu ilibule uzenzeleganye
vondaigubuligwe.
6 Kwavija Mulungu komuliha kila
munhu kamba vija viyasang'hanike.*
7 Awo wokwazaganya mkutenda
ganogile wozahila yenzi, hishima,
na ugima, Mulungu kowagwelela
ugima wa digunge.
8 Wanhu wayagwe wozahila mbuli
zao wenyego na awo woilema ik-
weli na kuzikweleleza mbuli zi-
hile, Mulungu kowonela lusango na
ng'hasilika.
9 Kuja kowa na mgayo na kugazika
ha wanhu wose wotenda gehile,
tanhu Wayahudi, abaho Wamhazi.
10 Ila Mulungu kowagwaa yenzi na
hishima na tindiwalo wanhu wose
wotenda ganogile, tanhu Wayahudi,
abaho Wamhazi.
11 Kwavija Mulungu hasagula wa
kumnogela.
12 Wanhu wose walozile bila
kugatanga Malagizo ga Musa
wokwangama hata kamba hawa-
gatangile Gamalagizo, na wose
walozile mkugatanga Malagizo
wotagusigwa na Gamalagizo.
13 Kwavija si kamba awo wogahu-
lika Malagizo wawo walibule uzen-
zeleganye hameso ga Mulungu, ila
waja wagagogile Malagizo wawo
wapetigwe kamba wabule uzenzel-
eganye.
14 Hata Wamhazi, awo wal-
ibule Malagizo ga Musa, yokoneka
kamba wagatanga Malagizo ahaja
vowagawinza bila kufundizwa na
munhu, hata kamba hawanagahu-
lika.
15 Yolagusa kamba gaja golondigwa
na Malagizo gandikwa mmioyo yao,
na udaho wao wa kusambula gehile
na ganogile vivija wolava usindila,
na ngelegeza zao kipigiti kiyagwe
zowatagusa na kipigiti kiyagwe
zowakikiwiza.
16 Mbuli zino zolawilila mdizua
dija Mulungu vondayazitaguse

* **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 62:12; LONZI 24:12.

ngelegeza zifisike za wanhu kubitila
Yesu Kilisto kamba Usenga wangu
Unogile vuulonga.

Wayahudi na Malagizo ga Musa

17 Gweye ukiikema mwenyego
Muyahudi, na kogatamanila Malag-
izo ga Musa na kuigodela uhamoja
na Mulungu,
18 kamba vija kugatanga gaja goy-
olonda, na kugatogola gaja ganogile,
kwavija kulagizigwa na Gamalagizo
ga Musa.
19 Kokwagiza kamba gweye kwa
kilangizi wa vimbugumbugu, mu-
langaza mwa awo wali mdiziza,
20 mkulufunzi wa wabozi, na
mfundiza wana. Kokwagiza kamba
kunago Malagizo gali na ilimu na
kweli.
21 Gweye uwafundiza wanhu
wayagwe, habali hukiifundiza gw-
eye mwenyego? Gweye uwapetela
wanhu sambiwebe, habali gweye
kokwiba?
22 Gweye ulonga kamba wanhu
sambiwatende ugoni, habali gweye
kotenda ugoni? Gweye uihila mi-
wegu, habali gweye kokwiba ku-
lawa mzing'anda zao?
23 Gweye ukiitopela Malagizo ga
Musa, habali gweye komzabuza Mu-
lungu mkugakeng'enha Malagizo?
24 Kamba viyandikigwe Mzinyandik
Zing'alile, "Twaga da Mulungu
dofukuligwa hagatigati ya Wamhazi
sama yenu mweye."†
25 Kwingila kumbi kololwa kamba
muhagagoga Malagizo ga Musa, ila
kamba muhagakeng'enha Gamala-
gizo ga Musa, kwingila kumbi
kumwenu kogaluka kuleka kwingila
kumbi kamba Wamhazi.
26 Kamba awo walekile kwingila
kumbi wahagagoga Malagizo ga
Musa, kuleka kwingila kumbi haku-
petigwa kamba kwingila kumbi
kamba viwali wanhu wa Mulungu?
27 Awo walekile kwingila kumbi
da lukuli ila wogagoga Malag-
izo ga Musa wokutagusa gweye
hata kamba kunago Gamalagizo
gandikigwe na kwingila kumbi,
kwavija kogakeng'enha Gamalagizo
ga Musa.
28 Munhu hapetigwa kuwa
Muyahudi mkuvumbuka ama mk-
wingila kumbi kwiyeka.
29 Munhu kowa Muyahudi wa
kweli kamba yahawa Muyahudi
kulawa mgati, ihawa moyo wake
wingizigwa kumbi, na sang'hano
ino yotendigwa na Loho wa
Mulungu, na sio na Malagizo
gandikigwe. Munhu kamba ino
kobokela nhogolwa kulawa ha
Mulungu, na sio kulawa ha wanhu.

3

1 Muyahudi kana kinhu chaki
kibanzile? Ama kuna kinhu chaki
cha kuigodela mwa munhu yen-
gizigwe kumbi?
2 Kuna vinhu bwando va
kuigodela! Tanhu, Mulungu kawag-
welela Wayahudi usenga wake.
3 Yowaze kamba wayagwe
mmwanza wao wabule nhamanila?
Kuwa bule nhamanila kuwali nako
komtenda Mulungu yawe kizenzele-
ganye?
4 Bule! Hata kamba kila munhu
yahawa m'vwizi, Mulungu havwiza.
Kamba Nyandiko Zing'alile vuzi-
donga,
"Giladi upetigwe kamba kwab-
ule uzenzeleganye mzimbuli
zako,
na kuhuma muinhaguso yako."*
5 Kamba mbuli zetu zihile
zosimulila lumosilumosi vija Mu-
lungu viyalibule uzenzeleganye,
tulongeze? Tulonge Mulungu
kotenda vihile voyotugalila tweye
lusango lwake? Hano nolonga
kiunhu.
6 Bule! Ihawile hivo, Mu-
lungu yahadahile vilihi kuutagusa
ulumwengu?
7 Ila ihawa uvwizi wangu
woisang'hanikila yenzi ya Mulungu
mkuitenda ikweli yake itangigwe

† **2:24** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:5; EZEKIELI 36:22.
* **3:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 51:4.

ng'hani, habali ning'hali nidukumizwa kamba mtenda vilozo?
8 Habali hatulonga, kamba wanhu wayagwe vowotulonga vihile mkutulonga kamba tweye tulonga, "Leka tutende gehile giladi geze ganogile"? Walumba kutagusigwa.

Haduhu Munhu Yalibule Uzenzeleganye

9 Avo tulongeze? Tweye Wayahudi tunoga kubanza wanhu wayagwe? Bule! Kwavija tweye tose twisha kutagusigwa, wose, Wayahudi na Wamhazi twa hasi ya mhiko za vilozo.
10 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Haduhu munhu yalibule uzenzeleganye, haduhu hata munhu imwe,
11 haduhu munhu yomtanga Mulungu,
haduhu munhu yomzahila Mulungu.
12 Wose wamuleka Mulungu,
wose hamoja wagaluka miwewela,
haduhu munhu yotenda ganogile, haduhu hata munhu imwe.†
13 Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe,‡
ndimi zao zolonga uvwizi,§
sumu ya nyoka ya mmilomo yao.*
14 Milomo yao imema ndukumiza na usungu.†
15 Magulu gao gowalongoza walopole kwita mulopa,
16 ubananzi na migayo va mzinzila zao,
17 na nzila ya tindiwalo hawaitanga.‡
18 Haduhu bwembwe da Mulungu haulongozi wa meso gao."§
19 Sambi tovitanga kamba Malagizo ga Musa gowalonga waja wali hasi ya Gamalagizo higo, giladi munhu yoyose sambiyawe na mbuli ya kuigombela, na ulumwengu wose ulamulwe na Mulungu.
20 Kwavija haduhu munhu yondayapetigwe kamba kabule uzenzeleganye hameso gake mkugagoga Malagizo, kwavija kubitila Malagizo higo topata udaho wa kuvitanga vilozo tu.

Vija Mulungu Viyotutenda Tuwe Bule Uzenzeleganye

21 Ila sambi nzila ya Mulungu ya kuwatenda wanhu wawe bule uzenzeleganye igubuligwa bila kutamanila Malagizo ga Musa, hata kamba Malagizo ga Musa na Nyandiko Zing'alile za wahokozi woilavila usindila.
22 Kuwa bule uzenzeleganye kokwiza kubitila kumtamanila Yesu Kilisto* mwa awo wose wotogola. Haduhu yam'banzile miyage,
23 kwavija wose watenda vilozo na kuhungukilwa na yenzi ya Mulungu.
24 Wapetigwa kuwa wanhu walibule uzenzeleganye bila kuliha kinhu chochose, kubitila ukombola kulawa ha Yesu Kilisto.
25 Mulungu kamulava Yesu yawe kamba nhosa ya kuwalumba wanhu na heyo mwenyego kubitila nhamanila mmulopa wake. Kagatenda gano kulagusa kamba kabule uzenzeleganye, kwavija mkwazaganya kumwake Mulungu hawataguse awo watendile vilozo umwaka.
26 Kagatenda gano giladi yalaguse kamba kabule uzenzeleganye mkipigiti kino na kamba voyomtenda munhu yoyose yomtamanila Yesu yawe bule uzenzeleganye.

† **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 14:1-3; 53:1-3; MSIMULIZI 7:20. ‡ **3:13** ***Mikolomelo yao ya kamba panga digubuligwe*** nhegulo yake *Wao wanhu wolonga mbuli zihile ng'hani zigala ifa.* § **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 5:9. * **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 140:3. † **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 10:7. ‡ **3:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 59:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 36:1. * **3:22** ***Kubitila kumtamanila Yesu Kilisto*** yodaha kutapitigwa kamba *kubitila wende wa Yesu Kilisto.*

27 Avo, choni chondatuigodele? Hahudu! Tuigode kwavija tugagoga Malagizo ga Musa? Si vivo, ila kwavija tutogola kamba Yesu kotukombola.
28 Kwavija tuvimanya kamba munhu kopetigwa kamba kabule uzenzeleganye kubitila nhamanila na sio mkugagoga Gamalagizo ga Musa.
29 Ama Mulungu ka Mulungu wa Wayahudi weiyeka? Heyo vivija hali Mulungu wa Wamhazi? Ona, heyo vivija ka Mulungu wa Wamhazi.
30 Mulungu ka imwe, yowatenda wawe bule uzenzeleganye waja wengile kumbi kubitila nhamanila na waja walekile kwingila kumbi kubitila nhamanila iija.
31 Avo, tugase Gamalagizo ga Musa sama ya nhamanila ino? Si vivo, ila togavikiza Gamalagizo ga Musa.

4

Kamba Vija Viyatendile Ablaham

1 Tulonge choni mmbuli zija ziyapatile Ablaham, muhenga wetu mmbuli ya kiunhu?
2 Kamba Ablaham koneka kabule uzenzeleganye hameso ga Mulungu kubitila sang'hano zake za lukuli, avo kana kinhu cha kuigodela, ila sio haulongozi wa Mulungu.
3 Nyandiko Zing'alile zolongaze? "Ablaham kamtogola Mulungu, na Mulungu kampeta heyo kamba munhu yalibule uzenzeleganye."*
4 Munhu yosang'hanika, kitumetume chake hakiwa kamba nhunza, ila chowa kamba maliho gake.
5 Ila wanhu wopetigwa kamba wabule uzenzeleganye, sio sama ya sang'hano zao, ila sama ya nhamanila yao ha Mulungu, ayo yowagela kumgongo wanhu wali na vilozo.
6 Avo, vivija Daudi kozilonga motelo za munhu ayo Mulungu yampetile kamba kabule uzenzeleganye kutali na sang'hano.
7 "Wamota waja udulu wao ugeligwe kumgongo,
na awo wasegezelwe vilozo vao!
8 Kamota munhu ija Mndewa yoleka kumpetela vilozo!"†
9 Motelo zino ha wanhu wengile kumbi weiyeka, ama vivija ha wanhu walekile kwingila kumbi? Tweye tulonga, "Nhamanila ya Ablaham iyo imtendile yawe bule uzenzeleganye."
10 Kipigiti chaki mbuli ino imulawila Ablaham? Viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi ama viyeshile kwingila kumbi? Imulawila kipigiti hanakwingila kumbi, na sio kipigiti viyeshile kwingila kumbi.
11 Heyo kabokela kilaguso cha kwingila kumbi kamba utango wa kuwa bule uzenzeleganye kuyakalile nao kubitila nhamanila kipigiti viyakalile yang'hali hanakwingila kumbi. Avo heyo iyo tata wa waja wose wotogola bila kwingila kumbi, giladi wapetigwe kamba wabule uzenzeleganye.
12 Na heyo vivija iyo tata wa awo wengile kumbi, sio awo wengile kumbi tu, ila awo vivija wotembela mkuiwinza nhamanila ija yaakalile nayo tata wetu Ablaham kipigiti viyakalile hanakwingila kumbi.

Kilagano cha Mulungu Chobokelwa Kubitila Nhamanila

13 Kwavija kilagano Mulungu chayailagane na Ablaham na lukolo lwake, kamba hewo wouhala ulumwengu, hakizile ha Ablaham ama ha lukolo lwake kubitila Malagizo ga Musa, ila sama ya kuwa bule uzenzeleganye kwizile kubitila nhamanila.
14 Kwavija kamba waja wogatamanila Malagizo ga Musa wao wahazi, nhamanila izabuka na ikilagano si kinhu.
15 Kwavija Malagizo ga Musa gago gogala lusango lwa Mulungu. Ila

* **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. † **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 32:1-2.

hanhu halibule Malagizo ga Musa,
haduhu udulu wa Malagizo.
16 Avo, kilagano chokwiza kubitila
nhamanila, giladi kilavigwe bule
kamba nhunza ya Mulungu mwa
lukolo lose lwa Ablaham. Sio tu ha
awo wogagoga Malagizo ga Musa,
ila vivija ha awo wali na nhamanila
kamba ya Ablaham. Kwavija heyo
iyo tata wa tweye tose.
17 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, "Nikutenda gweye uwe
tata wa isi bwando."‡ Kilagano hi-
cho kinoga haulongozi wa Mulungu
yaamtamanile, ayo yowagwelela
ugima wanhu wadanganhike na
kuvikema vinhu vilihaduhu viwe
baho.
18 Ablaham katamanila mbuli
hazidahike kutamanilwa, katogola
kokwiza kugaluka tata wa isi
bwando, na kawa avo, kamba
viyalongeligwe, "Avo kowa na wana
bwando."§
19 Nhamanila yake haihungule
hata haja viyalugelegeze lukuli
lwake mwenyego, lukalile behi
na kudanganhika kwavija kakala
na milao kamba mia, na vija
viyamgelegeze Sala ayo yakalile
bule sambo.
20 Haduhu kinhu chochose kim-
tendile yasinhe kukitogola kilagano
cha Mulungu, ila kagendelela kuwa
na mhiko mnhamanila yake kuno
yomuyenzi Mulungu,
21 yotogola kamba Mulungu ko-
daha kugatenda gaja gayailagane.
22 Avo, sama ya nhamanila yake,
"Kapetigwa kuwa munhu yalibule
uzenzeleganye."*
23 Ila mbuli ilonga, "Kapetigwa,"
handikiligwe heyo yeiyeka,
24 ila vivija sama yetu tweye,
tondatupetigwe kuwa wanhu wal-
ibule uzenzeleganye, tweye tumto-
gole heyo yamzusile Yesu Mndewa
wetu kulawa mkudanganhika.
25 Heyo kalavigwa giladi yadan-
ganhike sama ya vilozo vetu, na
kuzuswa kulawa mkudanganhika
giladi tutendigwe wanhu walibule
uzenzeleganye.

5

Kuwa Bule Uzenzeleganye Hameso ga Mulungu

1 Avo, avija vitupetigwe kamba
twabule uzenzeleganye hameso ga
Mulungu kubitila nhamanila, tuna
tindiwalo na Mulungu kubitila Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto,
2 ayo yatutendile tupate nzila ku-
bitila nhamanila mbaka kwingila
mngekewa ino itwimile nayo sambi.
Na todeng'ha mditamanilo da yenzi
ya Mulungu.
3 Sio higo geiyeka, ila vivija
toideng'hela migayo yetu kwavija
tuvitanga kamba mgayo wogala
mwazaganyo,
4 na mwazaganyo woigangamiza
nhogolwa inogile, na nhogolwa in-
ogile yodigangamiza tamanilo da
ukombola wetu.
5 Tamanilo dino haditutenda
tunyunguale, kwavija Mulungu
katwitila noge jake mmioyo yetu
kubitila Loho wa Mulungu yaatug-
welele tweye.
6 Vitukalile twabule mhiko,
Kilisto keza mkipigiti kitogoligwe
na kadanganhika sama ya tweye
Wamhazi.
7 Vidala munhu kudanganhika
sama ya munhu yalibule uzenzele-
ganye. Ila vodahika munhu kudan-
ganhika sama ya munhu yanogile.
8 Ila Mulungu kotulagusila tweye
noge jake, avija Kilisto viyadangan-
hike sama yetu tweye, kipigiti vi-
tukalile tung'hali na vilozo!
9 Avo, avija vitupetigwe kuwa
bule uzenzeleganye kubitila mu-
lopa wake, yolagusa kotukombola
ng'hani kulawa mulusango lwa Mu-
lungu kubitila heyo!
10 Tukala wadumuka wa Mu-
lungu, ila katutenda kuwa wamb-
wiga zake kubitila ifa ya Mwanage.

‡ **4:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 17:5. § **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:5. * **4:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6.

Avija vitupetigwe kuwa wambwiga zake Mulungu, yolagusa kotukombola ng'hani kubitila ugima wake Kilisto!
11 Ila sio higo geiyeka, ila vivija todeng'ha mgati mwa Mulungu kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto, na kubitila heyo tuilumba na Mulungu.

Adamu na Kilisto

12 Avo, kamba vilozo vingila muulumwengu kubitila munhu imwe, na ifa iza kubitila vilozo, avo ifa yenela mwa wanhu wose, kwavija wanhu wose watenda vilozo.
13 Vilozo vikala baho muulumwengu songela Malagizo ga Musa haganalavigwa, ila vilozo havipetigwe kipigiti vikukalile haduhu Malagizo.
14 Ifa itawala songela kipigiti cha Adamu mbaka kipigiti cha Musa, ifa iwatawala hata waja wakalile hawatendile vilozo va kugadulukila Malagizo, kamba viyatendile Adamu, ayo yalingile na Kilisto yondayeze.
15 Ila nhunza ya Mulungu hailingile kamba kilozo cha Adamu, kwavija kamba wanhu bwando wadanganhika kubitila kilozo cha munhu imwe, avo chowa kiasi kikulu ng'hani cha ngekewa ya Mulungu yondaize sama ya ngekewa ya munhu imwe yokemigwa Yesu Kilisto, iwetikila wanhu bwando!
16 Nhunza ya Mulungu hailingile na malawililo ga kilozo cha munhu imwe. Kwavija nhaguso iwinza kilozo kimwe na igala msuno. Ila nhunza ya Mulungu iwinza vilozo bwando na iwatenda wanhu kuwa bule uzenzeleganye.
17 Kwavija sama ya kilozo cha munhu imwe Adamu, ifa itawala wanhu bwando. Avo chowa kipigiti kikulu ng'hani chondawatawale awo wabokele ngekewa ya Mulungu na nhunza ya kuwa bule uzenzeleganye awo wokala mkuvihuma vilozo, kubitila ifa ya munhu ino, Yesu Kilisto.
18 Avo, malawililo ga kilozo cha munhu imwe gakala nhaguso mwa wanhu wose, avo vivija malawililo ga sang'hano ya munhu imwe yalibule uzenzeleganye yowatenda wanhu wose wapetigwe kamba wanhu walibule uzenzeleganye, ija igala ugima mwa wanhu wose.
19 Kwavija kubitila udulu wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe na vilozo, avo vivija kubitila wende wa munhu imwe, wanhu bwando watendigwa wawe bule uzenzeleganye.
20 Malagizo ga Musa vugezile, vilozo vongezeka. Ila hanhu vilozo havongezeke, ngekewa ya Mulungu yokongezeka ng'hani.
21 Avo, kamba vija vilozo vuvitawale na kugala ifa, avo vivija na ngekewa ya Mulungu yotawala kubitila kuwa bule uzenzeleganye, ako kutulongoza tweye kuugima wa digunge kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

6

Vilozo Vogala Ifa, ila Kuilumba na Kilisto Kogala Ugima

1 Avo, tulongeze? Tugendelele kutenda vilozo giladi Mulungu yongeze ng'hani ngekewa yake?
2 Mmbuli ya vilozo tweye tudanganhika, todahaze kugendelela kukala m'vilozo?
3 Ham'vitanga kamba tweye tose tubatizigwa mkuilumba na Yesu Kilisto tubatizigwa mkuilumba muifa yake?
4 Avo, tuzikigwa hamoja nayo kubitila mbatiza ya kuilumba muifa yake, giladi kamba Kilisto viyazukile kulawa mkudanganhika kubitila mhiko ya yenzi ya Tata, vivija na tweye tukale ukazi wa sambi.
5 Kwavija ihawa tuilumba hamoja na heyo muifa iyadanganhike heyo, vivija toilumba hamoja na heyo mumzuso uwazukile heyo.
6 Tovitanga kamba unhu wetu wa umwaka uwambigwa mumsalaba hamoja na heyo, giladi vilozo sambiviwe na mhiko, sambituwe nyakadala wa vilozo.

7 Kwavija munhu yadanganhike
mkuilumba na Kilisto kafunguligwa
kulawa mmhiko za vilozo.
8 Ihawa tudanganhika hamoja na
Kilisto, vivija totogola kamba tok-
wiza kukala hamoja na heyo.
9 Kwavija tovitanga kamba Kilisto
kazuka kulawa mkudanganhika,
avo hadanganhika mwanza uyagwe,
na ifa haimtawala.
10 Ifa iyadanganhike, kadangan-
hika mwanza umwe sama ya vilozo
va wanhu wose, ila ugima uyalinao,
kokala sama ya yenzi ya Mulungu.
11 Vivija na mweye wenyego
mgelegeze kamba mmbuli ya vilozo
mdanganhika, ila ha Mulungu muna
ugima mkuilumba na Yesu Kilisto.
12 Avo, sambimuleke vilozo
vitawale mzing'huli zenu, mkuzi-
winza sulukila zihile za ng'huli
zenu.
13 Sambim'vilave vipindi va
ng'huli zenu viwe via va kutendela
gehile, visang'hanike mkutenda
vilozo. Ila vihanogile muilave
wenyego ha Mulungu kamba awo
wabwezigwe kulawa mkudangan-
hika na kuwa wagima, na m'vilave
vipindi va ng'huli zenu ha Mulungu
kamba via vilibule uzenzeleganye.
14 Vilozo haviwatawala, kwavija
hamuli hasi ya Malagizo ga Musa, ila
mwa hasi ya ngekewa ya Mulungu.

Nyakadala wa Mbuli Zilibule Uzenzeleganye

15 Avo tulongeze? Tutende vilozo
kwavija hatuli hasi ya malagizo ila
twa hasi ya ngekewa ya Mulungu?
Si vivo!
16 Ham'vitanga kamba muhailava
wenyego ha munhu yoyose kuwa
nyakadala, mweye mwa nyakadala
wa munhu ija imuilavile kumwake?
Mdaha kuwa nyakadala wa vilozo
viwalongoza kuna iifa, ama mdaha
kuwa wende wa Mulungu kuwalon-
goza kulibule uzenzeleganye?
17 Ila Mulungu yahewezigwe,
kwavija mkala nyakadala wa vilozo,
ila mgaluka wende kulawa mmioyo
na kugawinza mafundo gamfun-
dizigwe.
18 Mkomboligwa kulawa m'vilozo,
na mgaluka nyakadala wa mbuli
zilibule uzenzeleganye.
19 Nolonga ulonzi wa kiunhu
sama ya udaho mdodo umulinao.
Kamba vija vum'vilavile vipindi
venu viwe nyakadala wa vilozo na
kuutenda wiho ubanze, avo sambi
vilaveni viwe nyakadala wa mbuli
zilibule uzenzeleganye zondaziwa-
tende mng'ale.
20 Vumkalile nyakadala wa vilozo,
mkala muilegehe kulawa mzimbuli
zilibule uzenzeleganye.
21 Avo, kinhu chaki chumpatile
mkipigiti kija kulawa mzimbuli
zumzonela kinyala sambi? Kwavija
malawililo ga mbuli zija gakala ifa.
22 Ila sambi mkomboligwa kulawa
m'vilozo na mgaluka nyakadala wa
Mulungu. Kinhu chumpatile kicho
ung'azi, na malawililo gake, ugima
wa digunge.
23 Kwavija kitumetume cha vilozo
kicho ifa, ila nhunza ya Mulungu
iyo ugima wa digunge kubitila Yesu
Kilisto Mndewa wetu.

7

Mmbuli ya Kusola

1 Ndugu zangu, nolonga na wanhu
wogatanga goya Malagizo ga Musa.
Ham'vitanga kamba Malagizo gom-
funga munhu kipigiti cha ugima
wake tu?
2 Kamba vija mtwanzi yasoligwe
kofungigwa na malagizo kipigiti
mbigalo wake yang'hali mgima. Ila
mbigalo wake yahadanganhika, ka-
funguligwa kulawa mmalagizo ga
kusola na kusoligwa.
3 Kokemigwa mgoni kamba yaha-
soligwa na mbigalo iyagwe kipig-
iti mbigalo wake yali mgima. Ila
kamba mbigalo wake yahadangan-
hika, kafunguligwa kulawa mdilag-
izo dija, na heyo hakemigwa mgoni,
hata kamba yahasoligwa na mbigalo
iyagwe.

4 Vivija na mweye, ndugu zangu,
mdanganhika mmbuli ya Malagizo
ga Musa kubitila lukuli lwa Kilisto,
giladi muwe wanhu wa munhu
iyagwe, heyo yazukile kulawa mku-
danganhika giladi tumulelele mujo
Mulungu.
5 Vitukalile tukala ukazi wa ku-
longozigwa na ng'huli zetu, suluk-
ila zetu za vilozo ziswagizwe na
Malagizo ga Musa, zisang'hanika na
vipindi vetu zilela mujo ugala ifa.
6 Ila sambi tufunguligwa kulawa
Mmalagizo ga Musa, tudanganhika
mmbuli zija zitufungile, giladi tweye
sambituwe nyakadala wa Malagizo
ga umwaka gandikigwe, ila tuwe
nyakadala muukazi wa sambi wa
Loho wa Mulungu.

Malagizo ga Musa na Vilozo

7 Avo tulongeze? Kamba Mala-
gizo ga Musa gago vilozo? Si
vivo! Kamba kuhakalile haduhu
Malagizo ga Musa, sambinivitange
vilozo. Sambinivitange kamba kusu-
lukila vinhu va wanhu kukala vilozo
kamba Gamalagizo ga Musa sambi-
galonge, "Sambiusulukile vinhu va
wanhu."*
8 Ila vilozo vipata nzila muinda-
gizi ino kwinula sulukila zose zi-
hile mgati yangu. Kwavija kamba
kuhawile haduhu Malagizo ga Musa,
vilozo vihadanganhike.
9 Kipigiti kimwe nikala bila ku-
gatanga Malagizo ga Musa. Ila inda-
gizi viizile, vilozo vipata ugima,
10 na nie nidanganhika. Na nda-
gizi iija ilongigwe yogala ugima,
kumwangu nie igala ifa.
11 Kwavija vilozo vipata hanhu
muindagizi ija, vinivwizila, na ku-
bitila ndagizi hiyo ving'homa.
12 Avo, Malagizo ga Musa gang'ala,
na indagizi ija ing'ala na yabule
uzenzeleganye na inoga.
13 Kija kinogile kinigalila nie ifa?
Si vivo! Vikala vilozo vigalile ifa
mgati yangu kubitila kija kinogile,
giladi vilozo voneke kuwa vilozo. Na
kubitila indagizi ija, vilozo voneke
kuwa viha ng'hani.

Kugomba Mgati mwa Munhu Mwenyego

14 Tuvitanga kamba Malagizo ga
Musa simbuko jake loho, ila nie si
munhu wa muloho, niguzigwa na
kuwa nyakadala hasi ya vilozo.
15 Sigatanga gaja gonitenda.
Kwavija gaja gonilonda kugatenda,
sigatenda. Ila gaja gonigehila
kugatenda, nogatenda.
16 Na ihawa nogatenda gaja go-
nilema kugatenda, notogola kamba
Gamalagizo ga Musa ganoga.
17 Avo, sio nie mwenyego niga-
tenda gano, ila kilozo kili mgati
yangu.
18 Novitanga kamba haduhu
kinhu kinogile kikala mgati yangu,
mulukuli lwangu. Kwavija nolonda
kugatenda ganogile, ila sidaha
kugatenda.
19 Kwavija sigatenda ganogile go-
nilonda kugatenda, ila gehile go-
nilema kugatenda, gago nigatenda.
20 Ihawa nogatenda gaja gonilema
kugatenda, sio nie nigatenda higo,
ila vilozo vikala mgati yangu.
21 Avo, nivitanga kamba nzoela
ino yosang'hanika, nihalonda ku-
gatenda ganogile, gehile gokwima
haulongozi wangu.
22 Kwavija mgati yangu no-
gadeng'helela malagizo ga Mulungu.
23 Ila nokona nzoela ziyagwe
zosang'hanika m'vipindi va lukuli
lwangu. Nzoela hizo zogomba
na nzoela za nzonzi zangu na
zonitenda nie niwe mfungigwa wa
malagizo ga vilozo gosang'hanika
m'vipindi vangu.
24 Nie munhu mkiwa! Yal-
ihi yondayanikombole kulawa mu-
lukuli luno lwa kudanganhika?
25 Mulungu yahewezigwe yoga-
tenda gano kubitila Yesu Kilisto Mn-
dewa wetu!
Avo, nie mwenyego mzinzonzi
zangu na nyakadala wa malagizo ga

* **7:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:21.

Mulungu, ila mulukuli na nyakadala wa malagizo ga vilozo.

8

Ugima Mgati ya Loho wa Mulungu

1 Avo, sambi haduhu nhaguso mwa wanhu waja wailumbile hamoja na Yesu Kilisto.
2 Kwavija kubitila Yesu Kilisto, mhiko za Loho wa Mulungu zili na ugima zinikombola kulawa mmhiko za vilozo na ifa.
3 Malagizo ga Musa galemelwa kutukombola tweye sama ya udonhi wa ng'huli zetu. Avo Mulungu kagatenda gaja galemelwe kutendigwa na Malagizo ga Musa. Kamtuma Mwanage mwenyego mulukuli kamba ng'huli zitulinazo tweye watenda vilozo. Na mulukuli luja Mulungu kakipeta kimambukizo cha vilozo vitutawale tweye mkumulava Mwanage kamba nhosa sama ya vilozo vetu,
4 giladi mbuli zilibule uzenzeleganye zilondeka na Gamalagizo ga Musa zivikile mgati yetu tweye tulekile kutamanila lukuli, ila tumtamanile Loho wa Mulungu.
5 Wanhu waja wose wokala mkuluwinza lukuli, nzonzi zao zogelegeza gaja golulonda lukuli. Na waja wose wokala mkumuwinza Loho wa Mulungu, nzonzi zao zogelegeza gaja goyolonda Loho ija.
6 Kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za lukuli, kogala ifa. Ila kuzitenda ngelegeza zenu zigelegeze mbuli za Loho wa Mulungu, kogala ugima na tindiwalo.
7 Sama ya kilamso kino, nzonzi zitamanila lukuli zoibamilila na Mulungu, kwavija zogadulukila malagizo ga Mulungu, na hazidaha kugatogola.
8 Wanhu wolongozwa na sulukila za lukuli hawadaha kugatenda gaja gomnogela Mulungu.
9 Ila mweye hamulongozigwa na lukuli, ila molongozigwa na Loho wa Mulungu, kwavija Loho wake kokala mgati yenu. Na munhu yoyose yalibule Loho wa Kilisto, heyo si munhu wa Kilisto.
10 Ila kamba Kilisto yahakala mgati yenu, hata kamba ng'huli zenu zihadanganhika sama ya vilozo, Loho wa Mulungu kowagwelela mweye ugima kwavija mtendigwa wanhu walibule uzenzeleganye na Mulungu.
11 Ihawa Loho wake ayo yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika kokala mgati yenu, heyo yamzusile Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika vivija kozigwelela ugima ng'huli zenu zibanangika kubitila Loho wake, ayo yokala mgati yenu.
12 Avo, ndugu zangu, towilwa, ila si mkukala mkulongozwa na gaja golulonda lukuli.
13 Kwavija kamba mokala mkulongozigwa na lukuli, modanganhika. Ila kamba mokala mkulongozigwa na Loho wa Mulungu, mozikoma sang'hano za lukuli, na mowa wagima.
14 Kwavija wose awo wolongozigwa na Loho wa Mulungu, wao wana wa Mulungu.
15 Kwavija Loho ija Mulungu iyawagwelele mweye hawatenda mweye muwe nyakadala na kuwagela bwembwe, ila mum'bokela Loho wake yowatenda muwe wana wa Mulungu. Na kubitila heyo tomkema, “Aba,” nhegulo yake “Tata.”
16 Loho wa Mulungu kosindila hamoja na loho zetu kamba tweye twa wana wa Mulungu.
17 Na kamba tweye twa wana, twa wahazi, twa wahazi wa Mulungu, na tohala hamoja na Kilisto, kamba tugazika hamoja nayo giladi vivija tuyenzigwe hamoja nayo.

Yenzi Ikwiza

18 Vinigesa nie migayo ya kipigiti kino haihile ng'hani uhailinga na yenzi yondatugubuliligwe tweye.
19 Kwavija vinhu vose vilumbigwe vobeta mkusulukila ng'hani kuno

vitamanila wana wa Mulungu kufunuligwa.
20 Kwavija vinhu vilumbigwe viwa si kinhu, si mkulonda venyego, ila kamba vija viyalondile ayo yavilumbile. Ila kuna tamanilo,
21 vinhu vilumbigwe venyego vokwiza kukomboligwa kulawa m'vifungo vake va kubanangika na kugaligwa kuna iyenzi ya ulegeho wa wana wa Mulungu.
22 Kwavija tovitanga kamba mbaka kipigiti kino* vinhu vose vilumbigwe vogugumila na usungu kamba uja wa kulela mwana.
23 Na si vinhu vilumbigwe viiyeka vigugumila, ila na tweye wenyego, tuli na malimbuko ga Loho wa Mulungu, togugumila munda kwa munda kipigiti tubeta kutendigwa wana wa Mulungu, ukombola wa ng'huli zetu.
24 Kwavija tukomboligwa mditamanilo dino. Ila tamanilo dija dikoneka si tamanilo. Kwavija yalihi yotamanila kija ikinhu yeshile kuwa nacho?
25 Ila ihawa totamanila kinhu tuleka kuchona, tokibeta na mwazaganyo.
26 Vivija Loho wa Mulungu kotutaza muudonhi utulinao, kwavija hatuvitanga kutambika kamba vija vitulondigwa kutambika, ila Loho wa Mulungu kotambika sama yetu tweye mkugugumila mmbuli hazidahika kulongeka.
27 Na Mulungu, yogalola gali mmioyo ya wanhu, kozitanga ngelegeza za Loho wake, kwavija Loho wake kotambika sama ya wanhu wa Mulungu kamba vija voyolonda Mulungu.
28 Tovitanga kamba Mulungu kowatendela ganogile awo iwamnogele mzimbuli zose, awo iyawakemile sama ya gaja goyolonda.
29 Kwavija waja Mulungu yawatangile songela mwaka, vivija kawasagula walinge kamba Mwanage, giladi Mwanage yawe chaudele wa mulango mkulu.
30 Na waja yawasagule, kawakema. Na waja yawakemile, kawapeta kamba wabule uzenzeleganye. Na waja yawapetile kamba wabule uzenzeleganye, kawayenzi.

Noge da Mulungu ha Yesu Kilisto

31 Avo, tulongeze mmbuli zino? Kamba Mulungu ka ng'ambu yetu, yalihi yondayadahe kuibamilila na tweye?
32 Heyo yalekile kumfisa Mwanage, ila kamulava sama yetu tweye tose. Avo, vivija kolekaze kutugwelela vinhu vose hamoja na Mwanage?
33 Yalihi yondayagale nhaguso yoyose mwa awo yawasagule Mulungu? Mulungu mwenyego iyo yawatendile wawe bule uzenzeleganye.
34 Yalihi yondayatutaguse? Haduhu, kwavija Yesu Kilisto kadanganhika sama yetu na kazusigwa kawa mgima sama yetu, na kakala kumkono wa ukulume wa Mulungu, yotutambikila tweye!
35 Yalihi yondayatubagule na noge da Kilisto? Mgayo, ama ukumbulu, ama kugazigwa, ama nzala, ama kuwa bule vivalo, ama mmwangalo, ama zele?
36 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,

"Sama yako gweye, todanganhika misi ngima,
tupetigwa kamba ng'hondolo yolondigwa kuchinjigwa."†

37 Bule, mzimbuli zino zose, tweye tubanziliza kuhuma kubitila heyo yatunogele.
38 Kwavija notogola kamba si ifa, ama ugima, ama wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ama vinyamkela, ama vinhu vili sambi, ama vinhu vondavize, ama mhiko zozose,

* **8:22** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.* † **8:36** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 44:22.

39 ama ulumwengu wa uchana,
ama ulumwengu wa hasi, ama
kinhu chochose muna ivinhu vose
vilumbigwe chondakidahe kutubag-
ula na noge da Mulungu ha Yesu
Kilisto Mndewa wetu.

9

Mulungu na Wanhu Zake

1 Nolonga ikweli na silonga uvwizi
kwavija nie na hamoja na Kilisto, na
udaho wangu wa kusambula gehile
na ganogile hamoja na Loho wa
Mulungu vosindila mbuli zino.
2 Moyo wangu umema usungu
mkulu na giogio dilibule nziga
3 sama ya wanhu zangu, wandugu
zangu wa Kiyahudi kwavija kamba
nihadahile, nilonda nie mwenyego
nihadukumizwe na kusegezigwa ku-
lawa ha Kilisto kamba mkutenda
vino wahakomboligwe.
4 Wanhu wa Islaeli, watendigwe
wana, wagweleligwe yenzi ya
Mulungu, wagweleligwe malagano,
wagweleligwe Malagizo ga Musa,
wagweleligwe mhome ya kumtam-
bikila Mulungu, na wagweleligwe
vilagano.
5 Hewo wao vilangizi, na ku-
lawa kumwao kalawilila Kilisto mm-
buli ya lukuli. Na Mulungu, ayo
yotawala vinhu vose, yayenzigwe
milongo yose! Amina.
6 Si kamba Usenga wa Mulungu
uhumwa. Kwavija si wanhu wose
wolawa mulukolo lwa Waislaeli wao
Waislaeli kweli.
7 Sio wose wolawa mulukolo
lwa Ablaham wanage Ablaham
kwavija Nyandiko Zing'alile zo-
longa, “Kubitila Isaka, lukolo lwako
lokemigwa.”*
8 Nhegulo yake iyo ino, sio wana
wa lukuli wa Ablaham wali wana
wa Mulungu, ila wana wa kilagano
wao wopetigwa kamba lulo lukolo
lwa Ablaham.
9 Kwavija vino vivo ikilagano viki-
longa, “Kamba kipigiti kikino mulao
ukwiza nobweleganya, na Sala kowa
na mwana mbigalo.”†
10 Sio gano geiyeka, kinhu kilingile
na kino kimulawilila Lebeka ahaja
viyapatile inda ya wana wabili ku-
lawa ha mbigalo imwe, yokemigwa
Isaka tata wetu.
11 Hata viwakalile hawanavum-
buka, ama hawanatenda kinhu cho-
chose kinogile ama kihile, giladi ija
iyamulondile Mulungu kumsagula
yapatikane,
12 sio sama ya gaja gaya-
tendile, ila kubitila lukemo lwake,
Lebeka kalongeligwa, “Mkulu kom-
sang'hanikila mdodo.”‡
13 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, “Yakobo nimnogela, ila
Esau nimwihila.”§
14 Avo, tulongeze? Kuna uzenzele-
ganye ha Mulungu? Si vivo!
15 Kwavija kamulongela Musa,
“Nomgela kumgongo ayo inimu-
londa kumgela kumgongo, na
nomonela bazi ayo inimulonda
kumonela bazi.”*
16 Avo, haitamanila vija viyosuluk-
ila munhu ama vija viyokiiyoha, ila
yotamanila bazi da Mulungu.
17 Kwavija Nyandiko Zing'alile
zomulonga Falao, “Nikwinula sama
ya kulagusa mhiko zangu mgati
yako, giladi twaga jangu dipetigwe
kila hanhu muisi.”†
18 Avo, Mulungu komonela bazi,
munhu yoyose yoolonda kumonela
bazi, na komgela moyo udala,
munhu yoyose yoolonda kumgela
moyo udala.

Lusango na Bazi da Mulungu

19 Abaho moniuza, “Habali Mu-
lungu yang'hali yotulonga? Yal-
ihi yodaha kugadulukila gaja goy-
olonda?”
20 Ila gweye iyo munhu yalihi
hata um'bamilile Mulungu? Kinhu

* **9:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12. † **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 18:10, 14. ‡ **9:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 25:23. § **9:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MALAKI 1:2-3. * **9:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 33:19. † **9:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 9:16.

kitendigwe kimulongele ayo yakitendile, “Habali kunitenda nie
kamba vino?”‡
21 Vino muumbi hadaha kulamula
kuumba kulawa mditonge dimwe da
ulongo kia kimwe kisinyo, na kia
kiyagwe cha sang'hano za mazua
gose?
22 Vivija hata kamba Mulungu
kana udaho wa kulagusa lu-
sango lwake na mhiko zake, ila
heyo kowazaganya ng'hani awo
yoowonela lusango, awo walumbile
kubanangigwa.
23 Na ihawile vilihi kamba ka-
tenda gano giladi yatende ugoli wa
yenzi yake utangigwe mwa awo wa-
patile bazi jake, awo yawatandile
yenzi yake,
24 na hata tweye yatukemile, sio
kulawa ha Wayahudi weiyeka, ila
vivija kulawa ha Wamhazi?
25 Kamba viyalongile muna ik-
itabu cha Hosea,
“Waja wakalile si wanhu zangu
nowakema, ‘Wanhu zangu.’
Na ayo nilekile kumnogela
nomkema, ‘Mnogelwa wangu.’§
26 Na hanhu hahaja hawalon-
geligwe, ‘Mweye sio wanhu
zangu,’
bahaja wokemigwa, ‘wana wa
Mulungu yali na ugima.’ ”*
27 Na Isaya kenula dizwi yoilonga
Islaeli, kalonga, “Hata kamba mheta
ya wana wa Waislaeli yowa kamba
misenga ya mumgwazo wa iba-
hali, ila wondawakomboligwe wowa
wadodo,
28 kwavija Mndewa koitenda nh-
aguso yake muisi mbwisa na
kuimambukiza.”†
29 Kamba Isaya viyahokole, yolonga,
“Kamba Mndewa Mwene Udaho
sambiyatulekele wana, tuhawile
kamba Sodoma, na tuhalingile na
Gomola.”‡

Paulo Koitambikila Islaeli

30 Avo, tulongeze? Wamhazi, awo
walekile kuzahila kuwa bule uzen-
zeleganye, wasegezeligwa uzenzele-
ganye kubitila nhamanila.
31 Ila Waislaeli, wakalile woiy-
oha mkuzahila kuwa bule uzen-
zeleganye mkugawinza Malagizo ga
Musa, hawapatile kuwa bule uzen-
zeleganye.
32 Habali hawapatile? Kwavija
hawakuzahile kubitila nhamanila,
ila kubitila kugagoga Malagizo ga
Musa. Waikwangwala hana didibwe
da kuikwala.
33 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,
“Lola! Ako Sayuni nokwika dibwe
dondadiwatende wanhu waik-
wale,
dibwe dondadiwatende wala-
gale.
Ila munhu yoyose yondayamtogole
hageligwa kinyala.”§

10

1 Ndugu zangu, sulukila ya moyo
wangu na nhambiko yangu ha Mu-
lungu nolonda wanhu wa Islaeli
wakomboligwe!
2 Kinidaha kulonga mmbuli ya
wanhu wano icho kino, kamba
wokiiyoha ng'hani kumzahila Mu-
lungu. Ila vija viwomzahila,
hawamzahila na nzewele.
3 Kwavija hawaitangile nzila ya
kuwa bule uzenzeleganye ilawa
ha Mulungu, ila wozahila kutenda
mbuli zao wenyego, avo hawatogole
kulongozigwa na nzila ya Mulungu
ya kuwatenda wawe bule uzenzele-
ganye.
4 Kwavija Kilisto kakigala ikimam-
bukizo cha Malagizo ga Musa, giladi
wanhu wose wotogola wapetigwe
kuwa bule uzenzeleganye.

Wanhu Wose Wolondigwa Wakomboligwe

5 Mmbuli ya nzila ya kuwa bule
uzenzeleganye ilawa mkugagoga

‡ **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:16; 45:9. § **9:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 2:23. * **9:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HOSEA 1:10. † **9:28** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 10:22-23. ‡ **9:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 1:9. § **9:33** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14; 28:16.

Malagizo ga Musa, Musa kandika
vino, “Munhu yoyose yogagoga
malagizo gali Mmalagizo ga Musa
kowa mgima kubitila Malagizo
higo.”*
6 Ila mbuli ya kuwa bule uzenzele-
ganye, ikwiza kulawa mnhamanila,
yolonga,

“sambiulonge mmoyo wako,
‘Yalihi yondayakwele mbaka
kuulanga?’†
nhegulo yake, kumuhumulusa
hasi Kilisto.

7 Ama sambiulonge,
‘Yalihi yondayahumuluke
mbaka kuzimu?’‡
nhegulo yake, kumwinula
Kilisto kulawa mkudangan-
hika.”

8 Ila Nyandiko Zing'alile zo-
longaze? “Usenga wa Mulungu wa
habehi nagwe, mmulomo wako na
mmoyo wako.”§ Uno uwo usenga
wa nhamanila utuwapetela wanhu.
9 Kwavija kamba uhatogola na
mulomo wako kamba Yesu iyo Mn-
dewa na kutogola mmoyo wako
kamba Mulungu kamzusa kulawa
mkudanganhika, kokomboligwa.
10 Kwavija munhu yahatamanila
mmoyo wake kopetigwa kamba kab-
ule uzenzeleganye, na munhu ya-
hatogola na mulomo wake kokom-
boligwa.
11 Nyandiko Zing'alile zolonga,
“Munhu yoyose yomtamanila
hageligwa kinyala.”*
12 Kwavija Muyahudi na Mmhazi
haduhu yam'banzile miyage. Wana
Mndewa imwe, na iyo Mndewa wa
wose, yowamemeza motelo wose
awo womkema.
13 Kwavija, “Munhu yoyose yo-
dikema twaga da Mndewa kokom-
boligwa.”†
14 Avo wodahaze kumkema ayo
walekile kumtogola? Na wodahaze
kumtogola ayo walekile kumuhu-
lika? Na wodahaze kumuhulika bila
munhu kuwapetela?
15 Na wodahaze kuupeta Usenga
Unogile kamba hawatumigwe?
Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, “Ganoga ng'hani magulu
ga awo wougala Usenga Unogile!”‡
16 Ila sio wose wautogole Usenga
Unogile. Kwavija Isaya kalonga,
“Mndewa, yalihi yautogole usenga
wetu?”§
17 Avo, nhamanila mwanduso
wake kuhulika, kuuhulika Usenga
Unogile wa Kilisto.
18 Ila nouza, hewo hawahulike? Si
vivo, wahulika,

“Dizwi jao jenela muisi yose,
na mbuli zao zenela mbaka
hana zisota za ulumwengu.”*

19 Nouza kabili, Waislaeli hawavi-
tangile? Tanhu Musa kolonga,

“Nowatenda mweye mwone
migongo
mwa awo wali si isi,
na nowatenda mweye muwe na lu-
sango
na isi ija ilibule nzewele.”†

20 Isaya kagangamiza kulonga,

“Nyoneka na awo walekile kuniza-
hila,
na nikiifunula mwenyego mwa
awo walekile kunipula.”‡

21 Ila mmbuli ya Islaeli kolonga,

“Imisi ngima nigolosa makono
gangu
kuwabokela wanhu awo walek-
ile kutogola na wadulu.”§

* **10:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **10:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. ‡ **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:13. § **10:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 30:14. * **10:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **10:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOELI 2:32. ‡ **10:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:7. § **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:1. * **10:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 19:4. † **10:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:21. ‡ **10:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:1. § **10:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:2.

11

Mulungu Kowonela Bazi Waislaeli

1 Avo nouza, Mulungu kawalema
wanhu zake? Si vivo! Nie
mwenyego na Muislaeli, lukolo lwa
Ablaham, kulawa mtala wa Ben-
jamini.
2 Mulungu hawalemile wanhu
zake, awo yaawasagule songela
mwaka. Ham'vitanga vija Nyandiko
Zing'alile vuzilonga mmbuli ya
Eliya, vija viyawataguse Waislaeli
ha Mulungu?
3 "Mndewa, wawakoma wahokozi
zako na kuvibomola vilingo vako
va kulavila nhosa. Ila nie niiyeka
nisigale, na hewo wouzahila ugima
wangu."*
4 Ila Mulungu kamwidika vilihi?
"Nikiikila mwenyego wanhu alufu
saba walekile kumfugamila mavindi
Baali, mulungu wa uvwizi."†
5 Vivija mkipigiti kino hana
wanhu wadodo wasaguligwe ku-
bitila ngekewa ya Mulungu.
6 Usaguzi wake utamanila
ngekewa yake, na sio kija ki-
wasang'hane. Kwavija kamba
usaguzi wa Mulungu uhatamanile
kija kiwasang'hane wanhu, avo
ngekewa yake sambiiwe ngekewa
ya kweli.
7 Avo, Waislaeli walemelwa
kukipata kija kiwakalile wokizahila?
Waja wasaguligwe wakipata, ila
wasigale wakala na mioyo midala.
8 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,
"Mulungu kawagwelela moyo wa
ubozi,
giladi meso gao sambigadahe
kulola
na magwiti gao sambigadahe
kuhulika,
mbaka zua dino."‡
9 Na Daudi kolonga,
"Sona zao zigaluke tanzi na mtego,
lwingila na msuno ulingile na
gaja gawatendile!
10 Meso gao gageligwe ziza giladi
sambiwadahe kulola,
na migongo yao iveduke mi-
longo yose!"§
11 Avo nowauza, Wayahudi waik-
wala na kugwa hasi kabisa? Si
vivo! Ila sama ya vilozo viwa-
tendile, ukombola uchola ha Wam-
hazi, avo kuwatenda Waislaeli wone
migongo.
12 Vilozo va Wayahudi vigala ugoli
muulumwengu, na ukumbulu wao
wa muloho ugala ugoli ha Wam-
hazi. Avo, Wayahudi wahaibokela
nhunza ya ukombola wa Mulungu,
wogala ugoli mkulu ng'hani muu-
lumwengu!

Ukombola wa Wamhazi

13 Nowalongela mweye Wamhazi,
kwavija nie na mtumigwa wa Kilisto
ha Wamhazi, noiyenzi sang'hano
yangu
14 giladi niwatende wanhu wa isi
yangu mwenyego wone migongo, na
niwakombole wayagwe mmwanza
wao.
15 Ihawa kulemigwa kumwao ku-
tenda ulumwengu uilumbe na Mu-
lungu, avo yowaze aho vondawato-
goligwe? Yowa ugima ha awo
wadanganhike.
16 Kamba kidanga cha ichanduso
cha mkate kilavigwe ha Mulungu
king'ala, avo mkate wose usigale
ung'ala. Na kamba mizizi ing'ala, na
gamatambi gang'ala.
17 Ila kamba matambi gayagwe
ga mzaituni gakanhigwa, na mw-
eye, muli matambi ga mzaituni
muhulo, muombekigwe hanhu ha-
gakalile matambi gaja gakanhigwe
na sambi moja ugoli wa mzizi wa
mzaituni,
18 avo sambimgazabuze matambi
ago gakalile gakanhigwe. Kamba
muhagazabuza, mgelegeze kamba

* **11:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:10, 14. † **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 1WANDEWA 19:18. ‡ **11:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 29:4; ISAYA 29:10. § **11:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:22-23.

sio mweye muugogile umzizi, ila
umzizi uwo uwagogile mweye.
19 Gweye kolonga, "Matambi
gakanhigwa giladi nie niombekigwe."
20 Ona, vivo ili! Ila wakan-
higwa sama ya kuleka kutogola
kumwao, ila gweye kwima kubitila
nhamanila. Avo sambiuitope, ila
udumbe.
21 Kwavija kamba Mulungu
hagalekile matambi gali si ga
kuombeka, siku na gweye hakuleka.
22 Avo, mgelegeze unovu na ukali
wa Mulungu. Ukali wa Mulungu
mwa awo watendile vilozo, ila un-
ovu wa Mulungu kumwenu ulav-
igwa ihawa mogendelela kukala
muunovu wake. Ila kamba si hivo,
vivija na mweye mokanhigwa.
23 Na hata Wayahudi, kamba wa-
hagaluka na kutogola, woombekigwa,
kwavija Mulungu kana udaho wa
kuwaombeka kabili.
24 Kwavija kamba mkanhigwa
kulawa mumzaituni muhulo, na
muombekigwa mumzaituni kae
uli na simbuko diyagwe, vobuha
ng'hani matambi gano ga mzaituni
kae kuombekigwa kabili kumzaituni
kugakalile.

Mulungu Kowonela Bazi Wanhu Wose

25 Ndugu zangu, nolonda mui-
tange nyong'onyo ino giladi sam-
bimgelegeze kamba muna nzewele
ng'hani kubanza vimuli. Udala wa
mioyo ya wanhu wa Waislaeli hau-
gendelela, ila womalila haja mheta
yose ya Wamhazi vondaize ha Mu-
lungu.
26 Avo Waislaeli wose wokom-
boligwa, kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
"Mkombola kokwiza kulawa Sayuni,
na kuusegeza umhazi kulawa
mulukolo lwa Yakobo.
27 Na dino dijo lagano jangu don-
daniilagane nawo,
kipigiti vondaniwasegezele
vilozo vao."*
28 Kwavija waulema Usenga Unogile,
Wayahudi wawa wadumuka wa Mu-
lungu sama yenu mweye Wam-
hazi. Ila kwavija Mulungu kawasag-
ula Wayahudi, wawa mbwiga zake
sama ya wahenga zao.
29 Kwavija nhunza ya Mulungu na
lukemo lwake havigaluka.
30 Umwaka, mweye Wamhazi,
mkala mumdulukile Mulungu, ila
sambi m'bokela bazi jake sama ya
udulu wa Wayahudi.
31 Avo na hewo Wayahudi sambi
womdulukila Mulungu, giladi ku-
bitila bazi da Mulungu dim'bokele
mweye Wamhazi, na hewo
Wayahudi vivija wadibokele.
32 Kwavija Mulungu kawafunga
wanhu wose mkifungo cha udulu,
giladi yawonele bazi wanhu wose.

Mulungu Atogolwe

33 Lola Mulungu viyali na bwando
da ugoli, ng'hungwe na ilimu!
Yalihi yodaha kupeta ulamuzi
wake?
Na yalihi yodaha kuzitanga
nzila zake?
34 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzi-
longa,
"Kwavija yalihi yozitanga ngelegeza
za Mndewa?
Ama yalihi yondayawe mulan-
gulizi wake?†
35 Yalihi yamgwelele kinhu chochose
Mulungu,
giladi Mulungu yam'bwezele?"‡
36 Kwavija vinhu vose vilawa
kumwake, na vinhu vose vabaha
sama yake, na vinhu vose vabaha
sama ya kumuyenzi Mulungu.
Mulungu yayenzigwe milongo yose.
Amina.

12

Ugima Muna Isang'hano ya Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, kubitila bazi
da Mulungu, nowayalalila zilaveni
ng'huli zenu kamba nhosa ili na

* **11:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 27:9; 59:20-21; YELEMIA 31:33-34. † **11:34** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:13. ‡ **11:35** Mbuli zino zolawa mkitabu cha AYUBU 41:11.

ugima, ing'alile na imnogela Mulungu, kwavija ino iyo nhambiko yenu ya ikweli.
2 Sambimuukweleleze ulumwengu uno, ila muhindulwe mkutendigwa wa sambi mnzewele, avo mdahe kulanza na kugatanga gaja goyolonda Mulungu, gaja ganogile, gomnogela na vija viyalekile kuhungula hanhu.
3 Kwavija kubitila bazi dinigweleligwe, nomulongela kila munhu mmwanza wenu, kamba sambimuigelegeze wenyego kamba mweye mwa uchana ng'hani kubanza vija vimuli, ila muwe bule uzenzeleganye mkuigelegeza wenyego, mkuipima wenyego na nhamanila iyawagwelele Mulungu.
4 Kamba vituli tweye tuna lukuli lumwe luli na vipindi bwando, na vipindi vino vose havitenda sang'hano imwe,
5 na vivija, tweye tuli bwando, twa lukuli lumwe kubitila Kilisto, na kila kipindi choilumba na miyage.
6 Tusang'hanike na nhunza zetu zilekile kuilinga, kulingana na ngekewa ya Mulungu iyatugwelele kila munhu mmwanza wetu. Kamba munhu kana nhunza ya kuhokola, basi yahokole kulingana na nhamanila iyalinayo,
7 kamba kusang'hanika, basi yasang'hanike, kamba kufundiza, basi yafundize,
8 kamba kuwagangamiza wanhu, basi yawagangamize, kamba kuwasangila vinhu wanhu wayagwe, basi yawasangile na moyo unogile, kamba kuwalongoza wanhu, basi yawalongoze mkuiyoha, na kamba kuwonela bazi wanhu, basi yawonele bazi na moyo usamhuke.
9 Noge sambidiwe da uzenzeleganye. Mkihile kija kihile, ila mkigoge kija kinogile.
10 Muinogele wenyego kwa wenyego kubitila noge da udugu. Na mkiihishimile wenyego kwa wenyego.
11 Sambimdonhe kuinanahila nhamanila yenu, ila muiyohe muloho mkumsang'hanikila Mndewa.
12 Deng'heni mditamanilo, mwazaganye mmigayo, na mtambike mazua gose.
13 Muwasangile vinhu wanhu wa Mulungu wali wakumbulu, na mazua gose sulukileni kuwatendela wahenza ganogile.
14 Wamotezeni awo wowagaza mweye. Wamotezeni, na sambimuwadukumize.
15 Deng'heni na awo wodeng'ha, na lileni na awo wolila.
16 Muilumbe mwemwe kwa mwemwe. Sambimuitope, ila igogeni na wanhu wali hasi yenu, sambimgelegeze kamba muna nzewele ng'hani kubanza vija vumuli.
17 Sambimmulihe munhu yoyose dihile kwa dihile, ila gezeni kutenda ganogile hameso ga wanhu wose.
18 Tendeni jojose didahika giladi mkale mditindiwalo na wanhu wose.
19 Mbwiga zangu, sambimuibwelezele gehile, ila lulekeni lusango lwa Mulungu lusang'hanike, kwavija yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “ ‘Nie iyo yondanim'bwelezele munhu gehile, nie noliha,’ kolonga Mndewa.”*
20 Ila, “Kamba mdumuka wako yahawa na nzala, mgwelele mandia yaje, na yahawa na ng'hilu, mgwelele kinhu cha kung'wa yang'we. Kwavija mkutenda vino, komwikila ming'hea ya moto mpala jake.”†
21 Sambiuhumigwe na gehile, ila ugahume gehile mkutenda ganogile.

13

Kuwahishimila Watawala wa Isi

1 Kila munhu sambiyaidulukile silikali itawala, kwavija haduhu silikali haikigwe na Mulungu. Silikali zose zitawala sambi zikigwa na Mulungu.

* **12:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. † **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 25:21-22.

2 Avo yoyose yoidulukila silikali
kokidulukila kija kisaguligwe na
Mulungu, na waja wose woidulukila
woigalila nhaguso hewo wenyego.
3 Kwavija watawala hawawad-
umbiza awo wotenda ganogile, ila
mwa awo wotenda gehile. Kolonda
sambiuwe na bwembwe haulongozi
wa mtawala? Avo tenda ganogile,
na gweye kopata nhogolwa kulawa
kumwake,
4 kwavija hewo wao watumigwa
wa Mulungu wowasang'hanikila
mweye ganogile. Ila kamba
uhatenda gehile, udumbe, kwavija
watawala hawamwinulila munhu
zele bila kilamso. Hewo wao wa-
tumigwa wa Mulungu, woluvikiza
lusango lwa Mulungu ha watenda
gehile.
5 Avo, kolondigwa kuwahishimila
watawala, sio tu sama ya lusango
lukwiza, ila sama ya udaho wa
kusambula gehile na ganogile.
6 Kwavija kino kicho kilamso
cha mweye kuliha kodi, kwav-
ija watawala womsang'hanikila Mu-
lungu, awo wolava kipigiti chao
chose mkutawala.
7 Mgweleleni kila munhu choy-
olondigwa kugweleligwa. Muwila
kodi, yagweleligwe kodi, munhu
wa ushulu, yagweleligwe ushulu,
munhu yolondigwa kuhishim-
ilwa, yahishimilwe, na munhu
yolondigwa kudumbigwa, yad-
umbigwe.

Kuwanogela Wayagwe

8 Sambimuwilwe na munhu
yoyose, ila kinhu kimulondigwa
kuwilwa kicho kino, inogeleni
wenyego kwa wenyego, kwavija ayo
yowanogela wayagwe kagavikiza
Malagizo ga Musa.
9 Kwavija ndagizi zilonga, "sam-
biutende ugoni, sambiukome, sam-
biwibe, sambiusulukile vinhu va
miyago,"* na ndagizi zose ziyagwe
za hasi ya ndagizi ino imwe ilonga,
"Mnogele munhu wa habehi nagwe
kamba vukiinogela mwenyego."†
10 Noge hadimtendela gehile
munhu wa habehi nagwe. Avo noge
dogavikiza Malagizo ga Musa.
11 Na mkitange kipigiti kitulina-
cho. Kipigiti kivika cha mweye ku-
lamuka kulawa muutulo. Kwavija
ukombola wetu ukwenhuka ng'hani
kubanza vitusongile kutogola.
12 Kilo kigendelela ng'hani, na misi
ikwenhuka. Avo tuzike hamgwazo
sang'hano za ziza, na kuvala via va
kuiimilizila va mulangaza.
13 Tukale ukazi wa kuihishimila
kamba wanhu wa imisi, sambituwe
wamelo na sambitung'we ugimbi,
sambituwe wagoni na washa-
lati, sambitugombe na kuiyonela
migongo.
14 Ila mum'vale Mndewa Yesu
Kilisto, sambimzikweleleze sulukila
zihile za ng'huli zenu mkutenda vija
vuzilonda.

14

Sambimuitaguse Wenyego kwa Wenyego

1 Wabokeleni awo wali na
nhamanila ndodo, ila sam-
bimuibamilile nao sama ya
ngelegeza zao.
2 Nhamanila ya munhu imwe
yomtogoza kuja vinhu vose, ila
munhu iyagwe yali na nhamanila
hainakangala koja mboga za matepo
geiyeka.
3 Munhu yoja vinhu vose sam-
biyamzabuze ayo yoleka kuja vinhu
vose, na munhu yoleka kuja vinhu
vose, sambiyamtaguse munhu ayo
yoja vinhu vose, kwavija Mulungu
kamtogola.
4 Avo gweye kwa munhu yalihi
hata umtaguse mtumigwa wa
munhu iyagwe? Mndewa wake
mwenyego iyo yondayalamule
kamba yadahe ama yalemelwe. Na
heyo kokwima, kwavija Mndewa
Mulungu kodaha kumtenda yeme.

* **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 2:13-15, 17; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17-19, 21. † **13:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18.

5 Munhu imwe kogelegeza kamba
zua dimwe ding'ala ng'hani kubanza
zua diyagwe, na munhu iyagwe ko-
gelegeza kamba mazua gose galinga.
Kila munhu yawinze vija nzonzi
zake vuzimulongoza.
6 Awo womtambikila Mulungu
mdizua kisinyo, wotenda avo sama
ya kumuhishimila Mndewa. Vivija
awo woja vakuja vose, woja sama
ya kumuhishimila Mndewa, kwavija
womgwelela Mulungu hewela. Na
awo woleka kuja, hawaja sama ya
kumuhishimila Mndewa na kumg-
welela Mulungu hewela.
7 Kwavija haduhu munhu
mmwanza wetu yodaha kuwa
mgima mkulonda mwenyego, na
vivija haduhu munhu mmwanza
wetu yodaha kudanganhika mku-
londa mwenyego.
8 Ihawa towa wagima, towa wag-
ima sama ya Mndewa, na ihawa
todanganhika, todanganhika sama
ya Mndewa. Avo, ihawa towa wag-
ima ama todanganhika, tweye twa
wanhu wa Mndewa.
9 Mkilamso kino, Kilisto kadan-
ganhika na kuzuka giladi yawe Mn-
dewa wa wose wadanganhike na
wali wagima.
10 Habali umtagusa ndugu yako?
Ama habali umzabuza ndugu yako?
Kwavija tweye tose tokwima hau-
longozi wa kigoda cha nhaguso cha
Mulungu.
11 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile,
"Mndewa kolonga, 'Nowalongela ik-
weli kamba
kila vindi donifugamila,
na kila lulimi lotogola kamba
nie iyo Mulungu.' "*
12 Avo, kila munhu mmwanza wetu
kozipeta mbuli zake mwenyego ha
Mulungu.

Sambimuilagaze M'vilozo Wenyego kwa Wenyego

13 Avo, tuleke kuitagusa wenyego
kwa wenyego. Ila zigalule nzewele
zako, uleke kwika kikwangwazi ama
king'hwaso mnzila ya ndugu yako.
14 Novitanga na notogola
mkuilumba na Mndewa Yesu
kamba haduhu kinhu chochose
kinyolodoke kihawa chenyego.
Ila kamba munhu yahakigelegeza
kamba kinyolodoka, basi kinhu
hicho kinyolodoka ha munhu hiyo.
15 Kamba ndugu yako yahanyun-
guala sama ya kija chuuja, hauli
mdinoge. Sambiumbanange ndugu
yako sama ya kija chuuja kwavija
Kilisto kadanganhika sama yake.
16 Avo sambimtogole kija
kimgelegeza kamba kinoga kilo-
ngigwe kamba kiha.
17 Kwavija Undewa wa Mulungu
sio kuja na kung'wa, ila kuwa
bule uzenzeleganye, tindiwalo, na
ndeng'ha mgati ya Loho wa Mu-
lungu.
18 Kwavija munhu yoyose
yomsang'hanikila Kilisto muinzila
ino, kotenda gamnogele Mulungu na
kutogoligwa na wanhu.

19 Avo tuiyohe ng'hani kutenda
gaja gondagatulongoze kuditindi-
walo, na kuigangamiza wenyego
kwa wenyego.
20 Sambiuibanange nhamanila
yaaikile Mulungu mgati ya munhu
sama ya mandia. Mandia gose
ganoga, ila havilumbile munhu kuja
kinhu chochose kimtenda miyage
yagwile m'vilozo.
21 Vihanogile kuleka kuja nyama,
ama kung'wa divai, ama kutenda
kinhu chochose chondakimtende
ndugu yako yagwile m'vilozo.
22 Chochose chuutogola mzim-
buli zino kikale hagatigati yako
mwenyego na Mulungu. Kamota
munhu ayo yoleka kuidukumiza
mwenyego sama ya kija choyokito-
gola.
23 Ila munhu yosinhasinha sama
ya kija choyolonda kuja basi sam-
biyaje, yahaja kotenda vilozo, kwav-
ija kabule nhamanila ya kinhu kija

* **14:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 45:23.

choyoja. Na kinhu chochose kitendeka bila nhamanila chowa kilozo.

15

Wanogele Wayagwe, Sambiuinogele Mwenyego

1 Tweye tuli na mhiko tolondigwa
kuwataza mbuli ziwahumwile waja
walibule mhiko, na sambituinogele
tweye wenyego.
2 Kila munhu mmwanza wetu
yamtendele ganogile munhu wa
habehi yake mnia inogile ya kum-
gangamiza.
3 Kwavija hata Kilisto hakiinogele
mwenyego, ila kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile, “Maligo
gaja gawakuligile gweye, ganigwila
nie.”*
4 Vinhu vose vandikigwe umwaka
vandikigwa giladi vitufundize tw-
eye, giladi kubitila mwazaganyo
na kugangamizwa na Nyandiko
Zing'alile tuwe na tamanilo.
5 Na Mulungu, ayo yolava mwaza-
ganyo na kugangamizwa, yawag-
welele loho ya kuilumba hamoja
wenyego kwa wenyego, kipigiti vu-
mumkoleleza Yesu Kilisto,
6 giladi mose hamoja mmuyenzi
Mulungu na Tata wa Mndewa wetu
Yesu Kilisto na dizwi dimwe.

Usenga Unogile ha Wamhazi

7 Avo mwibokele wenyego
kwa wenyego, kamba Kilisto
viyawabokele mweye, sama ya
yenzi ya Mulungu.
8 Kwavija nowalongela kamba
Kilisto keza kamba mtumigwa
wa Wayahudi kulagusa kamba
Mulungu kabule uzenzeleganye
m'vilagano viyavitendile ha wa-
henga zao,
9 giladi Wamhazi wamuyenzi
Mulungu sama ya bazi jake.
Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,
“Avo nokutogola mdidale da Wam-
hazi,
na kwimba nyila za kudiyenzi
twaga jako.”†
10 Vivija zolonga,
“Deng'heni, Wamhazi, hamoja na
wanhu zake!”‡
11 Na vivija,
“Wamhazi wose, mmuyenzi Mn-
dewa.
Na wanhu wose, mmuyenzi
heyo!”§
12 Vivija Isaya kolonga,
“Kolawila munhu kulawa mulukolo
lwa Yese,
ayo yondayenuke yawatawale
Wamhazi,
na hewo womtamanila heyo.”*
13 Mulungu wa tamanilo
yawamemeze ndeng'ha yose na
tindiwalo kamba vija vimumta-
manila, giladi mmemezwe na
tamanilo kubitila mhiko za Loho wa
Mulungu.

Kilamso cha Paulo Kwandika Mkuidandaya

14 Ndugu zangu, nie mwenyego
notogola kamba mweye wenyego
mmema unovu, na mmemezwa il-
imu yose, na modaha kuifundiza
wenyego kwa wenyego.
15 Niwandikila mweye kuno niki-
idandaya mmbuli ziyagwe kamba
kuwakumbusa kabili, sama ya bazi
diyangwelele Mulungu
16 da kuwa msang'hana wa Yesu
Kilisto ha Wamhazi, msang'hano ya
ukulu wa nhambiko ya kuupeta
Usenga Unogile wa Mulungu, giladi
Wamhazi wawe nhosa itogolwe na
Mulungu, ing'alizwe na Loho wake.
17 Avo, kubitila Yesu Kilisto, nna
kilamso cha kuitopela sang'hano
yangu ha Mulungu.
18 Sigeza kulonga kinhu chochose
ila kija kiyatendile Kilisto ku-
bitila nie mkuwalongoza Wamhazi

* **15:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 69:9. † **15:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 22:50; ZABULI 18:49. ‡ **15:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **15:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 117:1. * **15:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 11:10.

wamtogole Mulungu kubitila gaja
ganilongile na kugatenda,
19 kubitila mhiko za vilaguso
na mikanganyo, kubitila mhiko za
Loho wa Mulungu. Avo kulawa
Yelusalemu mbaka viwambo vose
vizunguluka Ililiko, niupeta ng'hani
Usenga Unogile wa Kilisto.
20 Sulukila yangu mazua gose
ikala kuupeta Usenga Unogile
hanhu Kilisto hanatangigwa, giladi
sambinizenge hayasongile kuzenga
munhu iyagwe.
21 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,

"Awo wakalile hawanalongeligwa
mbuli zake, womona,
na awo wakalile hawanamuhu-
lika, womtanga."†

Paulo Kofunga Mwanza wa Kuchola Mdiwambo da Loma

22 Kino kicho kilamso cha nie ku-
gomesigwa mianza bwando kwiza
kumwenu.
23 Ila sambi haduhu hanhu
hayagwe muisi ino ha nie ku-
sang'hanika, na avija vinikalile
nisulukila mmilao bwando kwiza
kumwenu,
24 nogelegeza kutenda avo kipig-
iti vondanichole muisi ya Sipa-
nia. Notamanila kuwatembelela
mweye vondanibitile aho. Tuhe-
sha kukala hamoja mkipigiti ki-
dodo, munisangile sama ya mwanza
wangu.
25 Ila, sambi nochola Yelusalemu
kuwasang'hanikila wanhu wa Mu-
lungu.
26 Kwavija wanhu wamtogole
Kilisto wali muisi za Makedonia
na Akaya wanogelwa kuwasangila
wakumbulu wamtogole Kilisto wali
Yelusalemu.
27 Wanogelwa kutenda vino, kweli
walondigwa kuwatendela vino.
Kwavija Wayahudi wawagwelela
Wamhazi vinhu vao va muloho, na
Wamhazi wolondigwa kuwagwelela
Wayahudi motelo zao zowopata
muulumwengu.
28 Avo nihaimambukiza sang'hano
ino, na kuwavikizila kija kisangigwe,
nosonga mwanza wa kuchola
Sipania nibitila kumwenu.
29 Novitanga kamba niheza
kumwenu, nokwiza na motelo
bwando za Kilisto.
30 Ndugu zangu, nowayalalila
mditwaga da Mndewa wetu Yesu
Kilisto na mdinoge da Loho wa
Mulungu, mwilumbe na nie mum-
gayo wangu mkunitambikila ha
Mulungu.
31 Tambikeni kamba nikom-
boligwe kulawa ha wanhu walek-
ile kumtogola Kilisto ako Yudea,
na kamba sang'hano yangu ako
Yelusalemu itogoligwe na wanhu wa
Mulungu wali hiko,
32 giladi vihamnogela Mulungu,
nize kumwenu na ndeng'ha, na
mhate kuhumula hamoja na mweye.
33 Mulungu wa tindiwalo yakale
na mweye mose. Amina.

16

Paulo Kowalamsa Wanhu wa Mdiwambo da Loma

1 Nomwika mmakono genu lumbu
jetu Foibe, shemasi wa wanhu
wamtogole Kilisto ako mdiwambo
da Kenikilea.
2 M'bokeleni mditwaga da
Mndewa, kamba vowolondigwa
kutenda wanhu wa Mulungu
wang'alile, mgweleleni kinhu
chochose choyolonda kulawa
kumwenu, kwavija kawataza
wanhu bwando hamoja na nie
mwenyego.
3 Walamseni Pilisila na Akuila,
wasang'hana wayangu msang'hano
ya Yesu Kilisto,
4 awo wauhonzile ugima wao
sama yangu nie. Sio nie niiyeka
niwaheweza, ila vivija na Wamhazi
wose wamtogole Kilisto.
5 Vivija walamseni wanhu wamto-
gole Kilisto awo woiting'hana
mng'anda yao.

† **15:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:15.

Mulamseni mbwigaangu Epaineto,
ayo yakalile wa mwanduso
kum'bokela Kilisto muisi ya Asia.
6 Mulamseni Maliamu, ayo
yawasang'hanikile mweye ng'hani.
7 Mulamseni Enduloniko na
Yunia, Wayahudi wayangu wakalile
mkifungo hamoja na nie, awo
watangigwe ng'hani mmwanza
wa watumigwa wa Kilisto, na
hewo wanilongola nie mkumtogola
Kilisto.
8 Mulamseni Ampiliato, mb-
wigaangu muuhamoja na Mndewa.
9 Mulamseni Alibano, msang'hana
mietu hamoja na Kilisto, na mb-
wigaangu Sitaku.
10 Mulamseni Apele, ayo yato-
goligwe na Kilisto. Walamseni awo
wali mng'anda ya Alistobulo.
11 Mulamseni Muyahudi miyangu
Helodiana. Walamseni awo wamto-
gole Mndewa wali mng'anda ya
Nakiso.
12 Walamseni Tulufena na Tulu-
fosa, awo wosang'hanika sama ya
Mndewa. Mulamseni mbwigaangu
Pesisi, ayo yasang'hanike ng'hani
sama ya Mndewa.
13 Mulamseni Lufo, yasaguligwe
na Mndewa, mulamseni na ma-
maake, ayo vivija yakalile kamba
mamaangu.
14 Mulamseni Asinikilito, Filegoni,
Helime, Patuloba, Helima, na ndugu
wamtogole Kilisto wali hamoja nao.
15 Mulamseni Filologo, Yulia, Ne-
lea na lumbu jake, na Olimpa, na
wanhu wose wamtogole Kilisto wali
hamoja nao.
16 Ilamseni wenyego kwa wenyego
na mnonelo ung'alile. Madale
gose ga wanhu wamtogole Kilisto
gowalamsa.

Ndagizi za Kimambukizo

17 Ndugu zangu, nowayalalila
kamba mwitiganye na awo wogala
mbagu na ving'hwaso mzinzila
zenu, mkugahindula mafundizo
gamfundizigwe. Mwinege nawo.
18 Kwavija wanhu kamba hiwo
hawamsang'hanikila Mndewa wetu
Kilisto, ila wosang'hanikila gaja
gowosulukila wenyego. Muulonzi
unyilibuke na mbuli za kunogeza,
woivwizila mioyo ya wanhu wali na
ngelegeza ndodo.
19 Kila munhu kahulika mmbuli
ya wende umulinao, avo nodeng'ha
sama yenu. Nolonda muwe na
nzewele mmbuli ya gaja ganogile,
ila muwe wabozi mmbuli ya gaja
gehile.
20 Mulungu wa tindiwalo mbwisa
komuhonda Mwenembago hasi ha
magulu genu.
Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto iwe hamoja na mweye.
21 Timoteo, msang'hana miyangu,
kowalamsa, na Lukio, na Yasoni, na
Sosipata, Wayahudi wayangu.
22 Nie Tatio, nyandike lupwilili
luno, nowalamsa mditwaga da Mn-
dewa.
23 Gayo, mwenekae wangu na
wanhu wose wamtogole Kilisto,
kowalamsa. Elasto, mwika hela wa
idiwambo, na ndugu yetu Kwato
wowalamsa.
24 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto iwe hamoja na mweye mose.
Amina.*

Nhambiko ya Kimambukizo ya Kumuyenzi Mulungu

25 Yenzi yose imcholele Mulungu
yali na udaho wa kuwagela mweye
mhiko kubitila Usenga wangu Un-
ogile na kumpeta Yesu Kilisto na
kubitila lugubulo lwa nyong'onyo
ifisigwe songela mwaka.
26 Ila sambi igubuligwa kubitila
Nyandiko Zing'alile za wahokozi
na kubitila ndagizi ya Mulungu
wa digunge itendigwa itangigwe na
Wamhazi wose, giladi wanhu wose
wamtogole na kumtegeleza heyo.
27 Ha Mulungu, yeiyeka yali na
nzewele, yayenzigwe milongo yose
kubitila Yesu Kilisto! Amina.

* **16:24** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule mnhongo wa 24.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ichanduso lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo mmilao ya 55 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ichanduso mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Siku kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mdiwambo da Efeso, viyakalile mnzila yochola na kubwela muisi ya Makedonia kipigiti hanagesa kuchola Kolinto (16:5-9).

Lupwilili luno lukala nyidikila ya mbuli ziyazibokele Paulo kulawa ha wanhu wayagwe wamtogole Kilisto zilonga mbuli bwando zihile zikalile zitendeka mwa wanhu wamtogole Kilisto kamba vija mbagu na ushalati. Wambo da Kolinto dikala ditangigwa ng'hani mmbuli ya ushalati avo hakikalile kinhu cha mkanganyo mbuli ino kulawilila mwa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo dino. Lupwilili lwa Ichanduso lwa Wakolinto vivija luna sula itangigwe ng'hani, sula ilonga mbuli ya noge (13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kowalamsa Wakolinto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1:1-9*).
2. Abaho kozipeta mbuli za mbagu ziyazibokele mwa wanhu wamtogole Kilisto wa Kolinto (*1:10—4:21*).
3. Abaho kozipeta mbuli za ushalati na kuigala wenyego kwa wenyego kuna ivitala (*5—6*).
4. Abaho kolava mafundo ga zengele, kulava nhosa ha miwegu, mating'hanilo ga nhambiko, nhunza za muloho, na mzuso (*7—15*).
5. Hakimambukizo, kokomeleza na mbuli za sang'hano na mbuli zake mwenyego (*16*).

Ndamsa Kulawa ha Paulo

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yakemigwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Sositene ndugu yetu.

2 Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, wali wanhu wa Mulungu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto, wakemigwe wawe wanhu wang'alile, hamoja na awo wose wali kila hanhu wodikema twaga da Mndewa wetu Yesu Kilisto, Mndewa wao na wetu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

4 Nomuheweza Mulungu wangu mazua gose sama yenu, sama ya ngekewa ya Mulungu iyawagwelele mweye kubitila Yesu Kilisto.

5 Mkuilumba hamoja na Kilisto mgaluka wagoli m'vinhu vose, muulonzi wose na ilimu yose,

6 kwavija usindila wetu mmbuli ya Kilisto woneka mgati yenu.

7 Avo hamuhungukilwe nhunza yoyose ya muloho mbaka kipigiti kino vum'beta na sulukila kufunuligwa kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto.

8 Vivija heyo iyo yondayawagele mhiko mbaka hakimambukizo, giladi sambimuwe na mbuli mdizua dija da kubwela Mndewa wetu Yesu Kilisto.

9 Mulungu kozindilila mbuli zake, na heyo iyo yawakemile muwe na udugu na mwanage, Yesu Kilisto Mndewa wetu.

Kuigola Mmwanza wa Wanhu Wamtogole Kilisto

10 Nowayalalila mweye, ndugu zangu, mditwaga da Mndewa

wetu Yesu Kilisto, kamba mweye mose muitogolele gaja gomulonga giladi sambikuwe na mbagu mmwanza wenu, avo muigoge ng'hani mnzewele na mngelegeza.
11 Kwavija wanhu kulawa mulango wa Kloe wanongela kamba
kuna ngomba mmwanza wenu, mweye ndugu zangu.
12 Kinilonga nie icho kino, kila
munhu kolonga jake. Ino kolonga,
"Nie wa Paulo," iyagwe, "Nie wa
Apolo," iyagwe, "Nie wa Petulo," na
iyagwe, "Nie wa Kilisto."
13 Kilisto kaigola? Paulo iyo
yawambigwe mumsalaba sama
yenu? Mweye m'batizigwa mditwaga da Paulo?
14 Nomuheweza Mulungu kamba
sim'batize munhu yoyose mmwanza
wenu ila Kilisipo na Gayo,
15 avo haduhu munhu yon-
dayadahe kulonga kamba m'batizigwa
mditwaga jangu.
16 Ona! Vivija niubatiza mulango
wa Stefana, ila sivitanga kamba
nim'batiza munhu iyagwe.
17 Kwavija Kilisto handagize nie
kubatiza. Ila kandagiza kuupeta
Usenga Unogile, si na mbuli zili na
ng'hungwe ya kiunhu, giladi msalaba wa Kilisto sambiusegezeligwe
mhiko zake.

Kilisto Iyo Mhiko na Ng'hungwe ya Mulungu

18 Kwavija usenga wa ifa ya
Kilisto mumsalaba wokoneka ubozi
ha awo wopotela, ila ha tweye
tukomboligwe, usenga hiwo uwo
mhiko ya Mulungu.
19 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile,

"Noibananga ng'hungwe ya wabala,
na noibumbuwaza nzewele ya
wene nzewele."*

20 Kakwahi munhu ija yali m'bala?
Kakwahi mfundiza Malagizo ga
Musa? Kakwahi yali na mbamila
mkipigiti kino? Mulungu kaitenda
ng'hungwe ya ulumwengu uno iwe
ubozi!
21 Kwavija Mulungu mng'hungwe
yake katenda sambividahike
wanhu kumtanga heyo mkubitila
ng'hungwe yao wenyego. Ila
mnzila ya usenga utuupeta, awo
woukema, "ubozi," Mulungu kasagula kuwakombola awo wotogola.
22 Wayahudi wolonda mizonza gi-
ladi watogole, na Wagiliki wozahila
ng'hungwe.
23 Ila tweye tompeta Kilisto
yawambigwe mumsalaba, mbuli
ili king'hwaso mwa Wayahudi na
ubozi mwa Wamhazi.
24 Ila ha awo wakemigwe na Mu-
lungu, wose, Wayahudi na Wagiliki,
Kilisto iyo mhiko ya Mulungu na
ng'hungwe ya Mulungu.
25 Kwavija kija kikoneka kuwa ubozi
wa Mulungu kicho ubala kubanza
ng'hungwe ya wanhu, na kulegela
kwa Mulungu kowa mhiko ng'hulu
ng'hani kubanza mhiko za wanhu.
26 Ndugu zangu, gelegezeni vija
vumkalile kipigiti vumkemigwe
na Mulungu. Si wanhu bwando
mmwanza wenu mkalile wabala
kuvikila ubala wa kiunhu, na si
wanhu bwando mkalile na mhiko,
na si wanhu bwando mkalile wagoli.
27 Ila Mulungu kagasagula gaja
ulumwengu ugogesa kamba ga
ubozi giladi kuwagela kinyala
iwabala, na kagasagula gaja
ulumwengu ugogesa kamba
galegela giladi kuwagela kinyala
waja wali na mhiko.
28 Mulungu kavisagula vinhu
vili hasi ng'hani na vizabuzwe
na wanhu muulumwengu uno,
vinhu vilibule nhogolwa giladi ku-
vibananga vija vikoneka na wanhu
kuwa na nhogolwa muulumwengu
uno.
29 Avo munhu sambiyaitope hau-
longozi wa Mulungu.
30 Sama ya Mulungu mweye
muilumba hamoja na Yesu Kilisto,
ayo sama yetu tweye yagaluke

* **1:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 29:14.

ng'hungwe kulawa ha Mulungu, na
katutenda tuwe bule uzenzeleganye,
na kutung'aliza, na kutukombola.
31 Avo kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile, "Munhu
yoyose yahalonda kuitopa, yaitope
mgati ya Mndewa."

2

Usenga wa Kuwambigwa Kilisto Mumsalaba

1 Ndugu zangu, kipigiti vunizile
kumwenu kuipeta ikweli ya Mu-
lungu iifisile, silongile mmahala
ama m'vitega.
2 Kipigiti kiguhi kinikalile na mw-
eye, nizitenda ngelegeza zangu sam-
bizigelegeze kinhu chochose, ila
Yesu Kilisto ayo yawambigwe mum-
salaba.
3 Nie niza kumwenu kuno ni-
legele na kuno nidumba na kuno
nigudema.
4 Usenga wangu na mafundo
gangu hagakalile na ng'hungwe ya
kiunhu ama mbuli zilimwilile, ila
gakala na utango wa mhiko za Loho
wa Mulungu,
5 giladi nhamanila yenu sambi-
ikale mng'hungwe ya wanhu, ila
mmhiko za Mulungu.

Ng'hungwe ya Mulungu

6 Hata avo noupeta usenga uli
na ng'hungwe ha awo wakangale
muloho. Ila sio ng'hungwe ya
ulumwengu uno ama za watawala
wa ulumwengu uno awo wohuha.
7 Ng'hungwe iniipeta iyo
ng'hungwe ya Mulungu ifisike,
ayo iyeshile kuisagula sama ya
yenzi yetu songela ulumwengu
haunalumbigwa.
8 Haduhu mtawala yoyose
wa ulumwengu uno yaitangile
ng'hungwe ino. Kamba wahai-
tangile, sambiwamuwambe mum-
salaba Mndewa wa iyenzi.
9 Ila kamba viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
"Gaja haganakoneka ama kuhu-
likwa na munhu yoyose,
gaja haduhu munhu yagagesile
kamba godaha kulawila,
gano gago Mulungu goyowag-
omela awo wamnogele."
10 Ila mbuli zino Mulungu
katugubulila tweye kubitila Loho
wake. Kwavija Loho wake kozahila
vinhu vose, hata mbuli za Mulungu
ziifisile.
11 Kwavija haduhu munhu
mmwanza wa wanhu yozitanga
ngelegeza za miyage, ila loho wa
munhu ija yali mgati yake iyo
yodaha kuzitanga. Vivija haduhu
munhu yozitanga ngelegeza za
Mulungu ila Loho wa Mulungu.
12 Tweye hatum'bokele loho wa
ulumwengu uno, ila tum'bokela
Loho yolawa ha Mulungu, giladi
tugatange gaja gayatugwelele Mu-
lungu.
13 Tozilonga mbuli zino, mmbuli
hazilingile na zija zifundizwa na
ng'hungwe ya wanhu, ila kamba zija
zifundizigwa na Loho wa Mulungu,
zigubula mbuli zili mgati ya Loho
wa Mulungu mwa awo wali na Loho
wa Mulungu.
14 Munhu yoyose yalibule Loho wa
Mulungu hadaha kubokela nhunza
zilawa ha Loho wa Mulungu.
Kwavija kumwake heyo za kamba
ubozi na hadaha kuzitanga, kwavija
zomanyigwa muloho.
15 Munhu yoyose yali na Loho wa
Mulungu kodaha kuvitagusa vinhu
vose, ila heyo mwenyego hataguswa
na munhu yoyose.
16 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile,
"Yalihi yozimanya ngelegeza za Mn-
dewa?
Yalihi yodaha kumgwelela heyo
masala?"
Ila tweye tozitanga mbuli zino,
kwavija tuna ngelegeza za Kilisto.

3

Watumigwa wa Mulungu

1 Ndugu zangu, vunikalile hamoja
na mweye sidahile kulonga na
mweye kamba wanhu wa muloho,

ila kamba wanhu wa ulumwengu,
kamba wana wadodo muin-
hamanila ya Ukilisto.
2 Niwang'weza matombo, na
sio mandia gazamile, kwavija
mkala hamnavikila kuja mandia
gazamile. Na hata sambi mng'hali
hamnavikila kuja mandia gazamile,
3 kwavija mng'hali wanhu wa
ulumwengu uno. Kamba kuna
migongo na kugomba wenyego kwa
wenyego, gano hagalagusa kamba
mweye mwa wanhu wa ulumwengu
uno, mkala kamba wanhu wa
ulumwengu?
4 Ihawa imwe mmwanza wenu
kolonga, “Nie wa Paulo,” na iyagwe,
“Nie wa Apolo,” mweye si wanhu
wa ulumwengu uno?

5 Tuhagaleka gano gose, niwauze,
Apolo iyo yalihi? Na Paulo iyo
yalihi? Tweye twa watumigwa wa
Mulungu, awo wawalongoze mweye
kutogola. Kila munhu mmwanza
wetu kosang'hana sang'hano yaamg-
welele Mndewa kuitenda.
6 Nie nihanda mbeyu, Apolo
kagelela mazi, ila Mulungu iyo
yokuza.
7 Ayo yohanda na ayo yogelela
mazi wose si kinhu, ila Mulungu
yeiyeka youtenda ukule.
8 Ayo yohanda na ayo yogelela
mazi wose wali kinhu kimwe, na
kila munhu kobokela kitumetume
kilinga na sang'hano iyatendile.
9 Kwavija tweye twa wasang'hana
wa Mulungu, tusang'hanika hamoja,
na mweye mwa mgunda wa Mu-
lungu.

Vivija mweye mwa ng'anda ya
Mulungu.
10 Sama ya bazi da Mulungu
diyangwelele nie, niuzenga msingi
kamba mzenzi yali galu, na munhu
iyagwe kozenga uchana yake. Ila
kila munhu yateganye vija voy-
ozenga.
11 Kwavija haduhu munhu yodaha
kwika msingi uyagwe mbali na uja
wishile kwikigwa, na msingi hiwo
uwo Yesu Kilisto.
12 Kamba munhu yoyose ya-
hazenga mumsingi uno na zahabu,
ama madini ga feza, ama mabwe
ganogile ng'hani, ama mbao, ama
mijani, ama mibelege,
13 sang'hano yake yokoneka kipig-
iti zua dondayabwele Kilisto von-
dadiigubule. Kwavija mdizua dija
moto woigubula sang'hano ya kila
munhu, na kuupima unovu wa
sang'hano ya kila munhu.
14 Kamba kija kizengigwe uchana
ya umsingi hakilukule, ija yazengile
kobokela nhunza.
15 Ila sang'hano ya munhu yoyose
ihalukula, ija yazengile kopata
hasala, ila heyo mwenyego kokom-
boligwa kamba munhu yahonyokwe
kubitila uja umoto.

16 Ham'vimanyile kamba mweye
mwa Ng'anda ya Mulungu na kamba
Loho wa Mulungu kokala mgati
yenu?
17 Avo kamba munhu yoyose
yahaibananga Ng'anda ya Mulungu,
Mulungu kom'bananga munhu
ija. Kwavija Ng'anda ya Mulungu
ing'ala, na mweye wenyego mwa
Ng'anda ya Mulungu.

18 Sambiuibunyike mwenyego.
Kamba uhagiza kamba kwa m'bala
muulumwengu uno, kolondigwa
ugaluke m'bozi, giladi uwe m'bala
wa ikweli.
19 Kwavija ng'hungwe ya
ulumwengu uno iyo ubozi hau-
longozi wa Mulungu. Kamba
viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile,
“Kawanamata iwabala muubala
wao,”
20 na Mzinyandiko ziyagwe
Zing'alile zolonga, “Mndewa kavi-
manya kamba ngelegeza za wanhu
wabala, si kinhu.”
21 Avo munhu sambiyaitopele
kinhu choyodaha kutenda munhu.
Kwavija vinhu vose venu mweye,
22 kamba Paulo ama Apolo ama
Petulo ama ulumwengu ama ugima
ama ifa ama kipigiti kino ama kipig-
iti kikwiza. Gano gose genu mweye,

23 na mweye wa Kilisto, na Kilisto
wa Mulungu.

4

Watumigwa wa Kilisto

1 Avo wanhu wolondigwa ku-
tugelegeza tweye tuli watumigwa
wa Kilisto, kamba wanhu wato-
goligwe kugweleligwa vinhu va Mu-
lungu viifisile.
2 Kinhu kimwe kilondigwa ha
watumigwa wano kicho kino,
wolondigwa sambiwawe vizenzel-
eganye.
3 Ila kumwangu nie nna vinhu
vidodo ng'hani vinilondigwa kuta-
gusigwa na mweye, ama na kitala
chochose cha kiunhu, na hata siita-
gusa mwenyego.
4 Udaho wangu wa kusambula
gehile na ganogile ung'ala, ila dino
hadinitenda niiyone kamba nabule
vilozo kabisa. Mndewa iyo yon-
dayanhaguse.
5 Avo sambimumtaguse munhu
yoyose kamba kipigiti hakinavikila,
beteni mbaka Mndewa yeheza.
Heyo kogeka mmulangaza gaja
gaifisile mdiziza, na kozigubula
ngelegeza za mioyo ya wanhu.
Mkipigiti hicho kila munhu
kobokela nhogolwa yolondigwa
kupata kulawa ha Mulungu.
6 Avo, ndugu zangu, mbuli zino
nizilinganyiza na nie na Apolo sama
yenu giladi muifundize kumwetu
nhegulo ya ulonzi uno ulonga,
"Sambim'banze gaja gandikigwe,"
giladi munhu yoyose mmwanza
wenu sambiyaitopele munhu imwe
na kumzabuza munhu iyagwe.
7 Yalihi yawatendile mweye
kuwa wakulu wa waenu? Si
heyo Mulungu yawagwelele vinhu
vose vumulinavo? Avo habali
muitopa kamba vija vimulinavo
hamgweleligwe na Mulungu?
8 Mokwagiza mwisha kwing'higwa
vinhu vose vumulonda? Mwisha
kugaluka wagoli? Mwisha kugaluka
wandewa hata kamba tweye hat-
uli wandewa? Vihanogile muhaw-
ile wandewa kweli giladi na tweye
tuwe wandewa hamoja na mweye.
9 Kwavija kumwangu yokoneka
kamba Mulungu katwika tweye wa-
tumigwa wa Kilisto wa hanhu haiki-
mambukizo, kamba wanhu wata-
gusigwe kudanganhika haulongozi
wa wanhu kamba kinhu cha kula-
gusila ulumwengu mgima, wanhu
na wasenga wa Mulungu wa kuu-
langa.
10 Tweye twa wabozi sama ya
Kilisto, ila mweye mwa wabala
mkuilumba na Kilisto! Tweye
tulegela, ila mweye muna mhiko!
Tweye tozabuzwa, ila mweye mo-
hishimilwa!
11 Mbaka kipigiti kino cha sambi
tuna nzala na ng'hilu,* tovala
vikumbi, totoigwa, twabule kae.
12 Togaya ng'hani mkusang'hanika
na makono getu wenyego, na
tuhadukumizwa, tweye towamoteza.
Tuhagazigwa, tweye tokwazaganya.
13 Tuhalongigwa vihile, tokwidika
mmbuli zinogile. Mbaka kipigiti
kino† tugaluka unyolodo wa muisi
ino na uvuludu wa ulumwengu!
14 Nowandikila gano sio kamba
nolonda kuwatenda mweye mone
kinyala, ila nowazuma kamba
wanangu iniwanogele.
15 Hata kamba muhawa na
wemilizi alufu longo dimwe
muukazi wenu wa kuilumba
hamoja na Kilisto, ila mwab-
ule watata bwando, kwavija nie
nigaluka tata wenu mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu kubitila
Usenga Unogile.
16 Avo nowayalalila, tendeni
kamba vunitenda nie.
17 Sama ya mbuli ino nomgala
Timoteo kumwenu, mwanangu in-
imnogele na yalibule uzenzeleganye
mkuilumba na Mndewa. Heyo
kowakumbusa ukazi wangu unikala
hamoja na Yesu Kilisto, ulingile

* **4:11** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.* † **4:13** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

na gaja ganifundiza mwa wanhu
wamtogole Kilisto kila hanhu.
18 Wanhu wayagwe mmwanza
wenu wakiitopa kwavija wagiza
kamba siza kumwenu.
19 Ila nokwiza kumwenu sam-
bisambi kamba vihamnogela Mn-
dewa, abaho nogatanga, sio gaja
tu gowolonga wanhu wano wali na
matopa, ila vivija nozitanga mhiko
ziwalinazo.
20 Kwavija Undewa wa Mulungu
hauli mmbuli zoyolonga munhu, ila
vivija mzisang'hano za mhiko.
21 Monogelwa nize na choni? Nize
na mbalati ama na noge na moyo
uholile?

5

Ugoni Wowanyolodosa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kuna mbuli za kweli zilonga
kamba kuna ugoni hagatigati yenu,
ugoni wa namna hiyo haunakoneka
hata mwa Wamhazi, munhu ku-
tenda ugoni na mtwanzi wa tataake.
2 Na hata avo moitopa! Hamu-
londigwa kusudagala, na ija ya-
tendile gano yasegezwe kulawa
mmwenu?
3 Hata kamba sili hamoja namwe
mulukuli, ila na hamoja namwe mn-
gelegeza. Kamba vija nikala baho,
nisha kumtagusa
4 mtwaga da Mndewa wetu Yesu
Kilisto munhu yatendile gano.
Muhaiting'hana hamoja, na nie na
hamoja namwe muloho, na mhiko
za Mndewa wetu Yesu zowa hamoja
na tweye.
5 Abaho molondigwa mum'bagule
munhu ino kulawa mmwanza wa
wanhu wamtogole Kilisto, mumg-
welele Mwenembago, giladi lukuli
lwake lubanangigwe, na loho yake
ikomboligwe mdizua dija vondayeze
Mndewa Yesu.
6 Havinogile mweye kuitopa!
Muutange ulonzi ulonga, “Mela
dodo dotenda tonge jose da ngano
kululumuka.”
7 Segezeni mela da umwaka da
vilozo giladi muwe tonge da ngano
da sambi dilibule mela kamba vija
vimuli. Kwavija Kilisto, Mwana
Ng'hondolo wetu wa Pasaka, kesha
kulavigwa nhosa.
8 Kamba lusona lwa Pasaka
vulukalile lutendigwa na mkate
ulibule mela, avo natukale ukazi
wa bila mela da mwaka, mela da
vilozo na mbuli zihile, ila tuwe na
ukazi ulibule mela, ukazi wa kuleka
vilozo.
9 Niwandikila mulupwilili lwangu
lubitile kamba, sambimuiduganye
na wanhu wagoni.
10 Si kamba sambimuiduganye
na wanhu wa ulumwengu uno
wali wagoni ama wali wagila
ama wabokonyi ama watambikila
miwegu, kwavija kamba ihawile
vino muhalondigwe msegele muu-
lumwengu uno.
11 Ila sambi nie nowandikila
kamba, sambimuiduganye na
munhu yoyose yokiikema munhu
yamtogole Kilisto na kuno kotenda
ugoni ama mgila ama yotambikila
miwegu ama mwene maligo ama
mng'wa ugimbi ama m'bokonyi.
Munhu kamba ino hamulondigwa
hata kuja nayo.
12 Sang'hano yangu sio kuwata-
gusa awo walekile kumtogola
Kilisto. Mweye molondigwa
muwataguse awo wamtogole Kilisto.
13 Mulungu kowalamula awo
walekile kumtogola Kilisto. Kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
“Muwingeni munhu yehile yalawe
mmwenu.”

6

Nhaguso mwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Kamba munhu yoyose mmwanza
wenu yahagomba na munhu miyage
yamtogole Kilisto, kodaha vilihi
kuchola ha walamula wa Kimhazi
na kuleka kuchola ha wanhu wa
Mulungu wang'alile?
2 Ham'vitangile kamba wanhu
wamtogole Kilisto wawo won-
dawaulamule ulumwengu? Na
kamba mweye moulamula ulumwengu,

vilihi hamdaha kulamula mbuli
ndodo?
3 Ham'vitangile kamba tweye
towalamula wasenga wa Mulungu
wa kuulanga? Kamba vihawa vino
modaha ng'hani kulamula mbuli za
ugima uno!
4 Avo kamba muhagomba mm-
buli zino ndodo, habali mzigala
ha wanhu walekile hata kuhishim-
ilwa hagatigati ya wanhu wamto-
gole Kilisto wawalamule?
5 Nogalonga gano giladi niwagele
kinyala. Vino kweli haduhu hata
munhu imwe mmwenu yali na
ng'hungwe ya kulamula ngomba
mwa wanhu wamtogole Kilisto?
6 Kinhu cha kukanganya, munhu
yamtogole Kilisto komgala munhu
miyage yamtogole Kilisto kukitala
na kuwatenda Wamhazi walamule
mbuli yake!
7 Kweli mbuli zino za wanhu
wamtogole Kilisto wenyego kwa
wenyego kuitagusila m'vitala zo-
lagusa vija vimuhumwile kabisa.
Havinogile ng'hani mweye kuten-
delwa gehile? Havinogile ng'hani
mweye kubokonywa vinhu venu?
8 Kinhu cha kukanganya, mw-
eye wenyego movwiza na kutenda
gehile, na mogatenda gano mwa
wanhu waenu wamtogole Kilisto!
9 Ham'vitangile kamba wanhu wo-
tenda gehile hawauhala Undewa
wa Mulungu? Sambimuibunyike
wenyego. Wagoni, na watambikila
miwegu, na wafutuzi, na wenekuig-
ona wambigalo kwa wambigalo, na
wambigalo wotenda uchuluzi wa
kugonigwa,
10 na wabavi, na wagila, na
wang'wa ugimbi, na wavwizi, na
vizenzeleganye, haduhu hata imwe
mmwanza wa wanhu wano yon-
dayauhale Undewa wa Mulungu.
11 Na wayagwe mmwanza wenu
mkala kamba vino, ila msuluzwa,
abaho, mung'alizwa na mtendigwa
wanhu walibule uzenzeleganye mt-
waga da Mndewa Yesu Kilisto na
Loho wa Mulungu wetu.

Ng'huli Zenu Zimuyenzi Mulungu

12 Munhu kodaha kulonga,
“Haduhu kinhu kili mwiko
kumwangu.” Ila sio vinhu
vose vinoga. Nie nodaha ku-
longa, “Haduhu kinhu kili mwiko
kumwangu.” Ila nie sitogola kuwa
nyakadala wa kinhu chochose.
13 “Mandia sama ya inda, na inda
sama ya mandia.” Ila Mulungu
kovibananga vose vibili. Lukuli
halulumbigwe sama ya ugoni, ila
lulumbigwa sama ya Mndewa, na
Mndewa sama ya lukuli.
14 Na mhiko zake Mulungu ko-
tuzusa tweye kulawa mkudangan-
hika, kamba viyamzusile Mndewa
wetu kulawa mkudanganhika.
15 Ham'vitangile kamba ng'huli
zenu vivo vipindi va lukuli lwa
Kilisto? Nivisole vipindi va Kilisto
nivilumbe hamoja na mtenda ugoni
ndwanga? Havidahika!
16 Ham'vitangile kamba ayo
yokiilumba mwenyego na mtenda
ugoni ndwanga ka hamoja na heyo
mulukuli? Kwavija yandikigwa
Mzinyandiko Zing'alile, “Na wabili
wano wowa lukuli lumwe.”*
17 Ila ayo yokiilumba mwenyego
na Mndewa ka hamoja na heyo
muloho.
18 Ukimbileni ugoni. Vilozo
vose viyagwe voyotenda munhu
va hanze ya lukuli lwake, ila
munhu yotenda ugoni koloza mu-
lukuli lwake mwenyego.
19 Ham'vimanyile kamba ng'huli
zenu zizo Ng'anda ya Loho wa
Mulungu yali mgati yenu, ayo yu-
mum'bokele kulawa ha Mulungu?
Na sio ng'huli zenu mweye wenyego.
20 Kawagula na beyu ng'hulu.
Avo mmuyenzi Mulungu na ng'huli
zenu.

7

Mbuza za Kusola na Kusoligwa

* **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

1 Avo tanhu tuzilole mbuza zija zimunyandikile.

Vinoga mbigalo sambiyasole mtwanzi.*
2 Ila kwavija kuna mbuli bwando za ugoni, kila mbigalo na yawe na mwehe wake mwenyego, na kila mtwanzi na yawe na mbigalo wake mwenyego.
3 Mbigalo yamtendele mwehe wake gaja goyolondigwa kutendeligwa mng'anda, na vivija mwehe yatende vivo ha mbigalo wake.
4 Mwehe kabule udaho mulukuli lwake mwenyego, ila mbigalo wake, vivija mbigalo kabule udaho mulukuli lwake mwenyego, ila mwehe wake.
5 Sambimuiime, ila kamba muitogolela kwika kipigiti kiguhi cha kuinega giladi mpate kutambika, abaho m'bwele hamoja kabili, giladi Mwenembago sambiyawengize m'vitega sama ya kuhumwa kuizuila.
6 Nowalongela gano si kamba shuluti, ila kamba vinigelegeza nie.
7 Ila vinilonda nie wanhu wose wawe kamba vinili nie. Ila kila munhu kana nhunza yake yaagweleligwe na Mulungu, ino kana ino, na iyagwe kana ija.

8 Mmbuli ya awo wali wagane na vizuka nolonga kamba vihanogile kumwao kukala ugane kamba vinili nie.
9 Ila kamba hawadaha kuizuila, basi nawasole ama kusoligwa, kwavija vinoga kusola ama kusoligwa kubanza kulukula na usu da ugoni.

10 Mwa wanhu wasolile ama wasoligwe, nowagwelela ndagizi ino, sio ndagizi yangu ila ndagizi ya Mndewa kamba, mwehe sambiyamwase mbigalo wake,
11 ila kamba yahamwasa, kolondigwa yakale bila kusoligwa, ama yabwezigwe kumzengo na mbigalo wake. Na mbigalo sambiyamwase mwehe wake.

12 Mwa wasigale nolonga vino, hano nolonga nie sio Mndewa, kamba mbigalo yamtogole Kilisto kana mwehe yalekile kumtogola Kilisto, na ija imwehe katogola kukala na heyo, sambiyamwase.
13 Na kamba mtwanzi yamtogole Kilisto kana mbigalo yalekile kumtogola Kilisto, na ija imbigalo katogola kukala na heyo, sambiyamwase.
14 Kwavija mbigalo yalekile kumtogola Kilisto kong'alizwa kubitila mwehe wake yamtogole Kilisto, na mwehe yalekile kumtogola Kilisto kong'alizwa kubitila mbigalo wake yamtogole Kilisto. Kamba vihalekile kuwa vino, wanenu wahawile kamba wana wa Wamhazi. Ila sama ya mbuli ino, watogoligwa na Mulungu.
15 Ila kamba ija yalekile kumtogola Kilisto yahamwasa miyage yamtogole Kilisto, muleke yamwase. Ila mmbuli kamba ino mbigalo yamtogole Kilisto ama mtwanzi yamtogole Kilisto hazuilwa. Mulungu katukema tukale mditindiwalo.
16 Kovitangaze gweye, mwehe umtogole Kilisto, kamba siku komkombola mbigalo wako? Ama kovitangaze gweye, mbigalo umtogole Kilisto, kamba siku komkombola mwehe wako?

Sigaleni Kamba Vumkemigwe na Mulungu

17 Ila kila munhu mmwanza wenu yagendelele kukala kamba Mndewa viyamulondile yakale, na kamba Mulungu viyamkemile. Dino dijo lagizo jangu dinifundiza mwa wanhu wose wamtogole Kilisto.
18 Kamba munhu yahakemigwa kuno yeshile kwingila kumbi, sambiyazahile kuisegeza ng'hovu yake ya kwingila kumbi. Na kamba munhu yahakemigwa kuno hanakwingila kumbi, halondigwa kwingila kumbi.
19 Kwingila kumbi ama kuleka kwingila kumbi si kinhu, ila kinhu

* **7:1** ***Sambiyasole mtwanzi*** nhegulo yake *sambiyawase na mtwanzi.*

kilondigwa kuzigoga ndagizi za Mulungu.
20 Kila munhu yasigale na hali yaakalile nayo mkipigiti viyakemigwe na Mulungu.
21 Gweye kukala nyakadala kipigiti vuukemigwe na Mulungu? Haduhu mbuli! Ila kamba uhawa na nzila ya kutenda giladi uilegehe, tenda avo.
22 Kwavija munhu yakalile nyakadala kipigiti viyakemigwe na Mndewa, heyo ha Mndewa ka munhu yailegehe, vivija heyo yakalile yailegehe kipigiti viyakemigwe, ka nyakadala wa Kilisto.
23 Kilisto kawagula mweye na beyu ng'hulu, avo sambimgaluke nyakadala wa wanhu.
24 Ndugu zangu, muhali yoyose imkemigwe sigaleni na Mulungu.

Mbuza za Wagane na Vizuka

25 Tuilole mbuli ya wagane imnyandikile. Nabule ndagizi kulawa ha Mndewa, ila nolava ngelegeza zangu kamba munhu yoneligwe bazi na Mndewa, nigweleligwe mhome ya kutogolwa.
26 Sama ya migayo ili sambi, vinoga mweye mkale kamba vimuli.
27 Kusola mwehe? Sambiulonde kumwasa. Hunasola? Sambiuzahile mwehe.
28 Ila kamba uhasola, hutendile vilozo, na kamba mndele yahasoligwa, hatendile vilozo. Ila nolonda mgatange gano, kamba awo wosola na kusoligwa wokwiza kugaya ng'hani muulumwengu uno, ila nie nolonda sambigawavike gano.
29 Ndugu zangu, nhegulo yake choni mbuli ino? Nhegulo yake iyo ino, kamba kisigala kipigiti kidodo. Avo songela kipigiti kino na kugendelela, awo wali na watwanzi wolondigwa wakale kamba vija wabule watwanzi,
30 awo wolila wakale kamba vija wabule giogio, awo wodeng'ha wakale kamba vija hawadeng'ha, awo wogula vinhu wakale kamba vija wabule kinhu,
31 na awo wosang'hanika na vinhu va ulumwengu sambiwavinanahile.† Kwavija ulumwengu uno ukoneka sambi haukala gunge na gunge.
32 Nowalonda mweye sambimgaye mkugelegeza mmioyo. Mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto, mbigalo yali mgane kogaya mkugelegeza mbuli za Mndewa, vija vondayamnogeze Mndewa.
33 Ila mbigalo yali na mwehe kogaya mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno, vija vondayamnogeze mwehe wake,
34 avo ngelegeza zake zokiigola mianza mibili. Vivija na mtwanzi yali mgane ama mhambe, kogaya mkugelegeza mbuli za Mndewa, kwavija kosulukila yamnogeze Mndewa mulukuli na muloho. Ila mtwanzi yasoligwe kogaya mkugelegeza mbuli za ulumwengu uno, vija vondayamnogeze mbigalo wake.
35 Nolonga gano sama ya kuwataza mweye, si kamba nolonda niwekile king'hwaso, ila nolonda mkale muinzila imnogele Mulungu ya kumtambikila Mndewa nhambiko ilibule mbagu.
36 Kamba munhu yahagesa kamba hatenda vinogile ha mhambe yolonda kumsola, na kamba ngelegeza zake zose za ha ija imhambe, na kogesa kamba kolondigwa yamsole, nayamsole. Hatenda vilozo, wolondigwa waisole.
37 Ila kamba munhu bila kushulutizwa kagimbula kumsola ija imhambe kulawa mngelegeza zake mwenyego, na kuzihuma ngelegeza zake mwenyego, avo kotenda vinogile yahaleka kumsola.
38 Avo ayo yondayamsole mkasano wake kotenda vinogile, ila

† **7:31** Mnhongo wa 29 mbaka wa 31 nhegulo yake *Wehe, giogio, ndeng'ha, na ugoli sambiviwatende wanhu sambiwamsang'hanikile Mulungu.*

ayo yogimbula kumsola mkasano
wake vivija na heyo kotenda
vinogile ng'hani.
39 Mtwanzi ka mkifungo cha mbi-
galo wake kipigiti mbigalo wake
yang'hali mgima, ila kamba mbigalo
wake yahadanganhika, kailegeha na
kodaha kusoligwa na munhu yoyose
yoomulonda, muladi yawe munhu
yamtogole Kilisto.
40 Mngelegeza zangu vihanogile
kumwake kukala ugane. Na no-
gelegeza kamba na nie vivija nna
Loho wa Mulungu.

8

Mbuza ya Kuilavila Miwegu Nhosa ya Nyama

1 Avo tuilole mbuza ija imnyandik-
ile ya nyama ilavigwe nhosa ha
miwegu.
Tuvitanga kamba tweye tose tuna
ilimu, ila ilimu yotutenda tuwe na
matopa, ila noge dogela mhiko.
2 Munhu yokwagiza koitanga goya
mbuli, hanaitanga kamba vija voy-
olondigwa kuitanga.
3 Ila munhu yomnogela Mulungu,
kotangigwa na Mulungu.
4 Avo tuilole mbuli ya kuja nyama
ilavigwe nhosa ha miwegu. Tuvi-
tanga kamba wegu si kinhu kabisa
muulumwengu uno, na haduhu Mu-
lungu iyagwe ila imwe yeiyeka.
5 Hata kamba hana ija ikemigwa
mizimu, kamba kuulanga ama
muisi, kweli hana mizimu bwando
na wandewa bwando,
6 ila tweye tuna Mulungu imwe
yeiyeka, Tata, yalumbile vinhu vose,
na sama yake heyo tweye tuna
ugima. Na hana Mndewa imwe
yeiyeka, Yesu Kilisto, mkubitila heyo
vinhu vose vilumbigwa, na mku-
bitila heyo tweye tuna ugima.
7 Ila si wanhu wose woitanga
kweli ino. Wanhu wayagwe
wakala woisang'hanikila miwegu
avo mbaka lelo* wahaja nyama
wogelegeza kamba woja nyama
ija iwakalile woilava nhosa ha
miwegu, na kwavija udaho wao
wa kusambula gehile na ganogile
mdodo, wonyolodoka.
8 Ila mandia hagatukwenhusa
behi na Mulungu, tuhaleka kuja
hatwasa kinhu chochose, na tuhaja
hatupata kinhu chochose.
9 Teganyeni, sang'hano za
ulegeho umulinao, sambizigaluke
king'hwaso ha awo wanyekile
muinhamanila.
10 Kamba munhu yali na udaho
mdodo wa kusambula gehile na
ganogile kokona gweye uli na ilimu
ino uja mng'anda ya miwegu, kok-
wagiza mbuli ino haimgela mhiko
yagendelele kuja vakuja vija vilav-
igwe nhosa ha miwegu?
11 Avo ndugu yako ino yali na
udaho mdodo wa kusambula gehile
na ganogile, ayo Kilisto yadangan-
hike sama yake, kopotela sama ya
ilimu yako.
12 Kamba uhawatendela vilozo na
kuwagela milonda wanhu waenu
wamtogole Kilisto, wali na udaho
mdodo wa kusambula gehile na
ganogile, kumtendela vilozo Kilisto.
13 Avo kamba kija kinija chom-
tenda ndugu yangu yengile m'vilozo,
basi noleka kuja nyama giladi sam-
binimtende heyo yatende vilozo.

9

Sang'hano za Mtumigwa wa Kilisto

1 Nie siilegehe? Nie sili mtu-
migwa wa Kilisto? Nie simonile
Mndewa wetu Yesu? Mweye hamuli
malawililo ga sang'hano yangu in-
imsang'hanikile Mndewa?
2 Hata kamba nie sili mtumigwa
wa Kilisto mwa wanhu wayagwe,
ila nie na mtumigwa wa Kilisto
kumwenu. Kwavija mweye mwa
kilaguso cha utumigwa wangu
mkuilumba hamoja na Mndewa.
3 Ino iyo mbuli yondaniwalongele
awo wondawanibeze.

* **8:7** ***Mbaka lelo*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

4 Tweye hatulumbile kugweleligwa vakuja na vinhu va
kung'wa sama ya sang'hano yetu?
5 Tweye hatulumbile kuilongoza na mwehe yamtogole Kilisto
mmianza yetu kamba watumigwa
wayagwe wa Kilisto na wandugu wa
Mndewa na Petulo viwatendile?
6 Ama nie na Banaba twiyeka iwo
tulondigwa tusang'hanike wenyego
mmbuli za ugima wetu?
7 Yalihi yosang'hanika na
sang'hano ya uasikali bila kulonda
maliho? Yalihi yali na mgunda
wa zabibu yoleka kuja mujo wake?
Yalihi yali na dale da ng'hondolo
yoleka kung'wa matombo gake?
8 Nie nolonga gano mngelegeza za
kiunhu? Malagizo ga Musa hagalonga gago?
9 Kwavija yandikigwa Mmalagizo ga Musa kamba, "sambiumfunge ng'ombe mulomo kipigiti yahahugusa muhindi mkuubojaga."
Avo hano Mulungu kolonga mbuli
ya ng'ombe?
10 Kweli hano Mulungu halonga
mbuli zino sama yetu? Kweli
mbuli zino zandikigwa sama yetu.
Kwavija mulimi na ayo yohuna
wolondigwa watende vino mkutamanila kuigolela fungu da vakuja.
11 Kamba tuhahanda mbeyu
inogile ya muloho mmwenu,
yowa mbuli ng'hulu kamba
tuhahuna vinhu va mulukuli kulawa mmwenu?
12 Kamba watumigwa wayagwe
wa Mulungu wolondigwa kutazigwa
na mweye, avo tweye hatulondigwa
ng'hani kutazigwa na mweye?

Ila hatulondile kutazigwa, twazaganya kila kinhu giladi sambitwike
ving'hwaso muna inzila ya Usenga
Unogile wa Kilisto.
13 Ham'vimanyile kamba awo
wosang'hanika Kung'anda ya Mulungu wopata vakuja vao kulawa
himo? Na awo wosang'hanika na
kulava nhosa hakilingo cha kulavila nhosa wopata fungu kulawa
m'vinhu vija vilavigwa nhosa?
14 Vivija, Mndewa kalagiza kamba
awo woupeta Usenga Unogile
wolondigwa watamanile kupata
vinhu va kulutenda lukuli lupate
ugima kulawa Muusenga Unogile.
15 Hata avo haduhu hata mbuli
imwe iniisang'hanikile mmwanza
wa mbuli zino zinilumbile nie kuzipata. Na sandike gano giladi nitamanile kamba munitendele nie
mbuli zino. Vinoga nie nidanganhike kubanza munhu yanisegezele
nafasi yangu ya kuitopa.
16 Hata avo nihaupeta Usenga Unogile, sidaha kuitopa, kwavija nishulutizwa kuupeta. Na kamba siupetile Usenga Unogile, nojona!
17 Kamba nihaisagule sang'hano
ino mkulonda mwenyego, nihatamanile maliho. Ila kamba siisagule mkulonda mwenyego, noitenda
kamba sang'hano yangu yaanondile
Mulungu niitende.
18 Avo maliho gangu choni?
Maliho gangu igo gano, mhome
ya kuupeta Usenga Unogile bila
kulonda kinhu, bila kulola gaja
ganilondigwa kupata msang'hano
yangu ya Usenga Unogile.
19 Hata kamba nie sili nyakadala
wa munhu yoyose, ila noitenda
nene mwenyego niwe nyakadala
wa wanhu wose, giladi nimgalile
wanhu bwando Kilisto kamba vihadahika.
20 Mwa Wayahudi, nikala
kamba Muyahudi giladi niwagale
Wayahudi ha Kilisto. Mwa awo
wowinza Malagizo ga Musa, nikala
kamba imwe wa awo wowinza
Malagizo ga Musa, hata kamba nie
sigawinza Malagizo ga Musa, giladi
niwagale ha Kilisto awo wowinza
Malagizo ga Musa.
21 Mwa awo walekile kufungigwa
na Malagizo ga Musa, nikala kamba
munhu yalekile kufungigwa na
Malagizo ga Musa, hata kamba nie
sifunguligwe kulawa Mmalagizo ga
Mulungu, kwavija nie nifungigwa
na Malagizo ga Kilisto, giladi
niwagale ha Kilisto awo walekile
kufungigwa na Malagizo ga Musa.

22 Mwa awo wanyekile muinhamanila, nikala kamba munhu yanyekile, giladi niwagale ha Kilisto awo wanyekile. Nigaluka vinhu vose mwa wanhu wose, giladi mnzila yoyose wayagwe wakomboligwe.
23 Nigatenda gano gose sama ya Usenga Unogile, giladi na nie mhate fungu da motelo zake.
24 Ham'vitangile kamba hali na mkimbilo, wanhu bwando wokimbila, ila imwe yeiyeka iyo yogweleligwa nhunza? Kimbileni kamba avo, giladi mgweleligwe nhunza.
25 Kila munhu yozahila kuhuma koizuila mkutenda vinhu bwando. Wotenda vino giladi wagweleligwe nhunza ibanangika, ila tweye totenda vino giladi tugweleligwe nhunza yondaikale milongo yose.
26 Avo nie sikimbila kamba munhu ija yokimbila bila kutamanila kinhu. Nie sitoa ng'honde kamba munhu ija yotoa ng'honde ubeho.
27 Nolugaza lukuli lwangu na kulutenda nyakadala wangu, giladi nihawapetela wayagwe Usenga Unogile na nie mwenyego sambinilemigwe.

10

Nzuma ha awo Wotambikila Miwegu

1 Ndugu zangu, nolonda mkumbuke kamba wahenga zetu wose wakala hasi ya wimilizi wa dija idiwingu, na wose waikanhiza Ibahali Indung'hu.
2 Wose wakala wabatizigwe mgati ya dija idiwingu na ija ibahali giladi wawe wanahina wa Musa.
3 Wose waja mandia gagaja ga muloho,
4 na kung'wa ung'waji uuja wa muloho, kwavija wang'wa mazi galawile mdidibwe dija da muloho ditembele hamoja na hewo, na dibwe dija dikala Kilisto.
5 Ila hata avo wanhu bwando mmwanza wao Mulungu hanogelwe na hewo, avo mitufi yao ipwililika muluwala.
6 Avo mbuli zino zose zizo kilingilo chetu tweye cha kutuzuma sambitusulukile vinhu vihile kamba viwatendile hewo,
7 na vivija sambitutambikile miwegu kamba viwakalile wotenda wanhu wayagwe mmwanza wao, kamba viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Wanhu wakala hasi woja na kung'wa, abaho, wenuka wacheze.”
8 Na sambitutende ugoni kamba wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wanhu alufu malongo mabili na ndatu (23,000) mmwanza wao wadanganhika mdizua dimwe.
9 Sambitumgeze Mndewa,* kamba wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wadanganhika mkulumizwa na nyoka.
10 Na sambimtwanganike kamba wanhu wayagwe mmwanza wao viwatendile, na sama ya mbuli ino wakomigwa na msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ubananzi.
11 Mbuli zino zose ziwalawilila wahenga zetu kamba vilingilo ha wanhu wayagwe, na mbuli zino zandikigwa kamba nzuma kumwetu tweye. Kwavija tokala mkipigiti kino kili behi na isota.
12 Avo kamba muhagiza mwima goya, mteganye sambimugwe.
13 Haduhu ving'hwaso viwapatile mweye ila vija viwapataga wanhu wose. Na Mulungu haisemwaga kilagano chake, hawaleka mweye mpate ving'hwaso kubita vija vumdaha. Ila muhapata ving'hwaso, Mulungu kotenda nzila ya kulawila, giladi mdahe kuvihuma.
14 Avo, mbwiga zangu wanogelwa, ikimbileni nhambiko ya miwegu.

* **10:9** ***Mndewa*** mnyandiko ziyagwe zomkema *Kilisto.*

15 Nolonga na wanhu wali na
nzewele, lamuleni wenyego gano
gonilonga.
16 Tuhamuheweza Mulungu sama
ya kikasi kuna imeza ya Mndewa,
hatuilumba hamoja na mulopa wa
Kilisto? Na tuhaumogola umkate,
hatuilumba hamoja na lukuli lwa
Kilisto?
17 Kwavija kuna mkate umwe, tw-
eye tose hata kamba twa bwando,
twa lukuli lumwe, kwavija tweye
tose tuja mkate umwe.

18 Wagelegezeni wanhu wa Islaeli,
awo woja vinhu vilavigwe nhosa.
Wabule uhamoja na ikilingo cha
kulavila nhosa?
19 Kinilonda kulonga icho kino.
Kinhu kilavigwa nhosa ha miwegu
kina unozi? Ama miwegu ina unozi?
20 Si vivo, ila nhosa ya wamhazi
yolavigwa ha vinyamkela sio ha Mu-
lungu, na nie silonda mweye muwe
na uhamoja na vinyamkela.
21 Hamdaha kung'wela kikasi
king'welagwa mmandia ga Mn-
dewa kuno mking'wela kikasi
king'welagwa mnhambiko ya
vinyamkela. Vivija hamdaha kuja
mmeza ya mandia ga Mndewa kuno
muja mmeza ya mnhambiko ya
vinyamkela.
22 Ama tolonda tuwinule wivu
wa Mndewa? Tweye tuna mhiko
kubanza heyo?

23 Mweye molonga, “Vinhu vose
havigomeswe,” ila nie nolonga, “Sio
kila kinhu kinoga.” Mweye mo-
longa, “Vinhu vose havigomeswe,”
ila nie nolonga, “Sio kila kinhu
chozenga.”
24 Munhu yoyose sambiyagese
mbuli zake mwenyego yeiyeka, ila
yagese na mbuli za wayage.

25 Dieni kinhu chochose kiguzigwa
hasoko, sambimwinule mbuza ku-
lawa muudaho wenu wa kusambula
gehile na ganogile.
26 Kwavija Nyandiko Zing'alile zo-
longa, “Isi na vose viimemeze va
Mndewa.”

27 Kamba Mmhazi yahawag-
oneka mkaje mandia, na mweye
mtogola kuchola, dieni chochose
chondayawagomele sambimwinule
mbuza kulawa muudaho wenu wa
kusambula gehile na ganogile.
28 Ila kamba munhu yahawalon-
gela kamba, “Nyama ino ilavigwa
nhosa ha miwegu,” sambimuije
nyama ija, sama ya ija yawalongele
na sama ya udaho wa kusambula
gehile na ganogile,
29 kinilonga nie, udaho wa ija
imunhu iyagwe wa kusambula
gehile na ganogile na sio udaho
wenu mweye.
Avo habali ulegeho wangu ula-
mulwe na udaho wa kusambula
gehile na ganogile wa munhu
iyagwe?
30 Kamba nihamuheweza Mu-
lungu sama ya mandia, habali
nidununzwe sama ya mandia
ganimuhewezela Mulungu?
31 Avo muhaja ama muhang'wa
ama muhatenda kinhu chochose,
tendeni gose muyenzi ya Mulungu.
32 Sambimsongeze king'hwaso ha
munhu yoyose, ha Wayahudi ama
ha Wagiliki ama ha wanhu wamto-
gole Mulungu,
33 kamba nie vinigeza kuwaten-
dela ganogile wanhu wose, mmbuli
zose vinitendile. Kwavija nie siza-
hile nhogolwa yangu mwenyego, ila
nhogolwa ya wanhu bwando, giladi
wakomboligwe.

11

1 Munige nie, kamba nie vu-
nimwiga Kilisto.

Kugubika Ditwi Mkipigiti cha Kutambika

2 Nie nowatogola mweye kwavija
vumng'humbuka nie m'vinhu vose,
na vija vumgagoga mafundo gangu,
kamba vija viniwafundize.
3 Avo nowalonda mweye
m'vitange kamba Kilisto iyo ditwi
da kila mbigalo, mbigalo iyo ditwi
da kila mtwanzi, na Mulungu iyo
ditwi da Kilisto.

4 Mbigalo yoyose yotambika ama
yohokola kuno ditwi jake digu-
bikigwe komgela kinyala Kilisto, ayo
yali ditwi.
5 Na mtwanzi yoyose yotambika
ama yohokola bila kugubika ditwi
jake komgela kinyala mbigalo wake,
ayo yali ditwi, kwavija kowa kamba
mtwanzi yabeigwe.
6 Kamba mtwanzi hagubika
ditwi jake, nayakanhigwe mvili
zake. Na kamba ihawa kinyala
mtwanzi kukanhigwa mvili zake
ama kubeigwa, basi yagubike ditwi
jake.
7 Mbigalo halondigwa kugubika
ditwi jake kwavija heyo iyo sisila na
yenzi ya Mulungu, ila mtwanzi iyo
yenzi ya mbigalo wake.
8 Kwavija mbigalo halumbigwe
kulawa mwa mtwanzi, ila mtwanzi
kalumbigwa kulawa mwa mbigalo.
9 Vivija mbigalo halumbigwe
sama ya mtwanzi, ila mtwanzi iyo
yalumbigwe sama ya mbigalo.
10 Sama ya mbuli ino na sama ya
wasenga wa Mulungu wa kuulanga,
mtwanzi kolondigwa yawe na kigu-
biko mditwi jake kulagusa kamba ka
hasi ya udaho wa mbigalo wake.
11 Ila mwa wanhu wa Mndewa,
mtwanzi havidahika kuwa yeiyeka
bila mbigalo, na mbigalo havidahika
kuwa yeiyeka bila mtwanzi.
12 Kamba vija mtwanzi viyalawile
mwa mbigalo, vivija na mbigalo
kaleligwa na mtwanzi. Ila vinhu
vose volawa ha Mulungu.

13 Lamuleni wenyego, vinoga mt-
wanzi kumtambikila Mulungu kuno
yalekile kugubika ditwi jake?
14 Vija Mulungu viyalumbile
vinhu haiwafundiza mweye kamba
mbigalo yahawa na mvili nhali
koigela kinyala mwenyego,
15 ila kamba mtwanzi yahawa na
mvili nhali, hiyo iyo yenzi yake.
Kwavija mtwanzi kagweleligwa
mvili nhali giladi ziwe kigubiko.
16 Ila kamba munhu yoyose ya-
halonda tuibamilile mmbuli ino,
nolonda nilonge vino, tweye twab-
ule nzila iyagwe ya kutambika,
mmwetu tweye ama mwa wanhu
wamtogole Mulungu.

Mandia ga Mndewa
(Mat. 26:26-29; Mlk. 14:22-25; Luk. 22:14-20)

17 Mzindagizi zino, silonda ni-
watogole, kwavija mmating'hanilo
genu ga nhambiko motenda gehile
bwando kubanza ganogile.
18 Mosi nilongeligwa kamba
muhaiting'hana mweye kamba
wanhu wamtogole Kilisto, moibag-
ula mwemwe kwa mwemwe, na nie
kidogo notogola.
19 Haduhu mbuli, kolondigwa
kuwe na mbagu mmwenu giladi
yoneke kamba yalihi mmwenu
yamtogole Mulungu kulawa mmoyo.
20 Muhaiting'hana hamoja, kija
kimja sio mandia ga Mndewa.
21 Kwavija muhaja, kila munhu
kogendelela kuja mandia gake
mwenyego, avo wayagwe wa nzala,
na wayagwe wakoligwa!
22 Kwani mwabule kae za kudila
na kung'wela? Ama mowazabuza
wanhu wamtogole Mulungu na
kuwagela kinyala awo walibule
kinhu? Niwalongele choni? Niwato-
gole mmbuli ino? Hata siwatogola.

23 Kwavija gano ganiwafundize
mweye nigabokela kulawa ha Mn-
dewa. Mndewa Yesu ikilo ija yaa-
honzigwe, kasola mkate,
24 kamuheweza Mulungu, kau-
mogola na kulonga, “Uno uwo lukuli
lwangu lulavigwe sama yenu, ten-
deni vino mkunikumbukila nie.”
25 Vivija, viweshile kuja, kasola
ikikasi na kulonga, “Kikasi kino ki-
cho lagano da isambi disindiligwa
na mulopa wangu, tendeni vino
kila vondamung'we mkunikumbuk-
ila nie.”
26 Kwavija kila vondamje mkate
uno, na kuking'wela kikasi kino,
moibwililisa ifa ya Mndewa mbaka
vondayeze.

27 Avo munhu yoyose yondayaje
mkate uno wa Mndewa ama kuk-
ing'wela kikasi chake mnzila ileka
kumuhishimila heyo, kaloza kilozo
cha kuja lukuli na kung'wa mulopa
wa Mndewa.
28 Avo munhu kolondigwa
yaigelegeze mwenyego kipigiti
hanakuja umkate na kuking'wela
ikikasi.
29 Kwavija munhu yoyose yoja na
kung'wa bila kuimanya nhegulo ya
lukuli lwa Mndewa, koja na kung'wa
nhaguso yake mwenyego.
30 Kino kicho kilamso wanhu
bwando mmwanza wenu wonyolila
na watamu, na wayagwe mmwanza
wenu wadanganhika.
31 Ila tanhu tuhaigelegeza
wenyego, hatwingila mnhaguso ya
Mulungu.
32 Ila totagusigwa na kusunigwa
na Mndewa, giladi sambitwingile
mnhaguso hamoja na ulumwengu.
33 Avo, ndugu zangu, muhait-
ing'hana hamoja kuja mandia ga
Mndewa, ibeteni.
34 Kamba munhu kana nzala
kolondigwa yakaje ukae yake, giladi
muhaiting'hana hamoja sambim-
mambukizile kutagusigwa. Na von-
danize, nowalongela ndagizi zisi-
gale.

12

Nhunza Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Avo, ndugu zangu, nolonda
mkumbuke mbuli ya nhunza ku-
lawa ha Loho wa Mulungu.
2 M'vitanga kamba vumkalile
Wamhazi, m'bulunyigwa na kwag-
izwa mkutambikila miwegu ilibule
na ugima.
3 Avo nowalongela mweye kamba,
haduhu munhu yolonga kubitila
Loho wa Mulungu kamba "Yesu
kadukumizwa," na haduhu munhu
yodaha kulonga, "Yesu iyo Mn-
dewa," kamba kabule Loho wa Mu-
lungu.
4 Kuna nhunza bwando, ila Loho
imwe yozilava.
5 Kuna sang'hano bwando za ku-
sang'hana, ila Mndewa imwe.
6 Kuna nzila bwando za ku-
sang'hanika, ila Mulungu imwe
yosang'hanika mnzila zino zose
mwa wanhu wose.
7 Avo kila munhu kogweleligwa
lugubulo lwa Loho wa Mulungu, gi-
ladi tuitaze wenyego kwa wenyego.
8 Munhu imwe kogweleligwa
udaho wa kulonga mbuli zili
na ng'hungwe kubitila Loho wa
Mulungu, na iyagwe kogweleligwa
mbuli ya ilimu na Loho iija imwe.
9 Na munhu iyagwe kogweleligwa
nhamanila na Loho iija, na iyagwe
kogweleligwa nhunza ya kuhonya
watamu na Loho iija imwe.
10 Na munhu iyagwe kog-
weleligwa nhunza ya kutenda
mizonza, na iyagwe kogweleligwa
nhunza ya kuhokola. Munhu
iyagwe kogweleligwa nhunza ya
kutanga kamba loho ino ilawa
ha Mulungu ama ilawa kuyagwe,
na munhu iyagwe kogweleligwa
nhunza ya kulonga ulonzi wa
mkanganyo, na munhu iyagwe
kogweleligwa nhunza ya kutapita
nhegulo ya gaja galongigwe.
11 Loho wa Mulungu yeiyeka iyo
yotenda gano gose, na heyo iyo
yolamula nhunza ilihi yamgwelele
munhu yalihi.

Lukuli Lumwe Luli na Vipindi Bwando

12 Kamba lukuli vululi lumwe, ila
luna vipindi bwando, na vipindi
vose va lukuli, hata kamba va
bwando, ila va lukuli lumwe, avo
vivo luli na lukuli lwa Kilisto.
13 Vivija na tweye, hata kamba
tuhawa Wayahudi ama Wamhazi,
tuhawa nyakadala ama wailegehe,
tose tubatizigwa na Loho wa Mu-
lungu mulukuli lumwe, na tose
tung'wezigwa Loho iija imwe.
14 Lukuli halutendigwe na kipindi
kimwe, ila vipindi bwando.
15 Kamba mgulu uhalonga, "Kwav-
ija nie sili mkono, nie sili wa

lukuli," mkilamso hicho kweli
hauwa kipindi cha lukuli?
16 Na kamba gwiti dihalonga,
"Kwavija nie sili siso, nie sili
wa lukuli," mkilamso hicho kweli
hadiwa kipindi cha lukuli?
17 Kamba lukuli lose luhawile
siso, munhu yahahulike vilihi? Na
kamba lukuli lose luhawile gwiti,
munhu yahanusile vilihi?
18 Ila Mulungu kavika goya vipindi
mulukuli, kila kipindi kimwe kamba
viyalondile kikale.
19 Kamba vose vihawile kipindi
kimwe, lukuli luhawile kwahi?
20 Kamba viili, mulukuli kuna
vipindi bwando, ila lukuli lumwe.
21 Siso hadidaha kuulongela
mkono, "Sikulonda!" Na ditwi
hadidaha kugalongela magulu,
"Siwalonda!"
22 Ila vija ivipindi va lukuli
vikoneka vabule mhiko volondigwa
ng'hani.
23 Na vipindi vija vitugelegeza
kamba vabule hishima, tovigwelela
hishima ng'hulu, na vipindi vija
vilibule unovu, tovigwaa unovu
ng'hani,
24 awo vipindi vetu vinogile havi-
ulonda. Ila Mulungu kavika hamoja
vipindi vose va lukuli na kuvigwaa
hishima ng'hulu vipindi vilibule un-
ozi,
25 giladi sambikulawilile m'bagum'bagu
mulukuli. Ila vipindi va lukuli
volondigwa viitamanile kipindi
kimwe na kiyagwe.
26 Kamba kipindi kimwe ki-
halumwa, vipindi vose volumwa
hamoja nacho, na kamba kipindi
kimwe kihahishimilwa, vipindi vose
vodeng'ha hamoja nacho.

27 Avo mweye mose mwa
lukuli lwa Kilisto, na kila munhu
mmwanza wenu iyo kipindi chake.
28 Na mwa wanhu wamtogole
Kilisto Mulungu kaweka, mosi watu-
migwa wa Kilisto, abaho wahokozi,
abaho wafundiza, abaho wali na
nhunza ya mizonza na vivija awo
wali na nhunza ya kuhonya, abaho
awo wali na nhunza ya kuwataza
wayagwe, na awo wali na nhunza
ya kuwalongoza wayagwe, na awo
wolonga ulonzi wa mkanganyo.
29 Wano wose watumigwa wa
Kilisto? Ama wose wahokozi? Ama
wose wafundiza? Ama wose wo-
tenda mizonza?
30 Wose wana nhunza ya kuho-
nya? Wose wolonga ulonzi wa
mkanganyo? Wose wotapita nheg-
ulo ya gaja galongigwe?
31 Ila sulukileni ng'hani nhunza
zili ng'hulu.

Na nie nowalagusila nzila inogile
goya.

13

Noge

1 Hata kamba nihalonga ulonzi
wa kiunhu na wa wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga, ila kamba nab-
ule noge, nie na kamba zuma didesa
ama debe ditoa nyangi.
2 Na hata nihawa na nhunza ya
uhokozi na kuzitanga nyong'onyo
zose na ilimu zose, na kamba ni-
hawa na nhamanila idaha kuhamiza
migongo, ila kamba nabule noge, nie
si kinhu.
3 Kamba nihalava vinhu vangu
vose na kuwagwaa wakumbulu, na
kuilukuza lukuli lwangu hamoto,
ila kamba nabule noge, nie sipata
kinhu.
4 Noge domtenda munhu yaza-
ganye, yawe na moyo unogile, sam-
biyawe na migongo, sambiyawe na
matopa,
5 sambiyawe na kibuli, sambiyaza-
hile mbuli zake mwenyego, sambiy-
one lusango himahima, sambiyalun-
dize gehile.
6 Noge hadimtenda munhu
yadeng'helele gehile, ila domtenda
munhu yadeng'helele mbuli ya
kweli.
7 Noge domtenda munhu
sambiyadonhe, sambiyaileke
nhamanila, yatamanile mbuli zose,
na yazaganye mbuli zose.

8 Na noge dabule nziga, ila
uhokozi womala, nhunza ya ku-
longa ulonzi wa mkanganyo yomala,
na ilimu zose zobita.
9 Kwavija gatumanyile madodo,
na nhunza yetu ya uhokozi yo-
gubula madodo.
10 Ila kija kimemekezwe kihavika,
kili hindi chosegela.
11 Vunikalile mwana mdodo,
nikala nilonga kamba mwana
mdodo, nigelegeza kamba mwana
mdodo, nigesa kamba mwana
mdodo, ila vunikulile, nizileka
mbuli zose za haudodo.
12 Sambisambi tolola ila hatulola
goya, tolola kamba munhu yolola
mkiwowo, abaho, tokwiza kulola
kihanga kwa kihanga. Sambisambi
novitanga hadodo, abaho, nokwiza
kuvitanga ng'hani, kamba vija nie
vinitangigwa ng'hani.
13 Na sambisambi visigala vinhu
vino vidatu, nhamanila, tamanilo,
na noge. Ila kikulu kubanza vose
kicho noge.

14

Nhunza Ziyagwe Zilawa ha Loho wa Mulungu

1 Dikolelezeni noge na kuiy-
oha sama ya nhunza za muloho,
ng'haning'hani nhunza ya uhokozi.
2 Kwavija munhu yoyose yolonga
ulonzi wa mkanganyo, hawalongela
wanhu ila komulongela Mulungu.
Kweli haduhu munhu yogamanya
goyolonga, ila kozilonga nyong'onyo
kubitila Loho wa Mulungu.
3 Ila kila munhu yohokola kolonga
na wanhu mbuli za kuwagela
mhiko, na kuwagangamiza, na
kuwabweza imioyo.
4 Munhu yolonga ulonzi wa mkan-
ganyo koigela mhiko mwenyego, ila
munhu yohokola kowagela mhiko
wanhu wamtogole Kilisto.
5 Nolonda kila munhu mmwanza
wenu yalonge ulonzi wa mkan-
ganyo, ila vihanogile ng'hani kamba
muhahokole. Kwavija uhokozi
wowa mkulu kubanza ulonzi wa
mkanganyo, kamba munhu iyagwe
hatapite gaja galongigwe muulonzi
wa mkanganyo giladi wanhu wose
wamtogole Kilisto wafundizigwe.
6 Avo, ndugu zangu, kamba niheza
kumwenu na kulonga ulonzi wa
mkanganyo, kinhu chaki kinogile
chondampate, kamba siwagalile
lugubulo ama ilimu ama uhokozi
ama mafundo?
7 Hata mbuli ya vinhu vilibule
ugima vilava dizwi kamba vija
filimbi ama bango, munhu
koumanyaze wila utoigwa kamba
mililo haiinegile?
8 Na kamba mhalati haililile
goya, yalihi yondayaisasale yachole
kung'hondo?
9 Vivija na mweye muhalonga
ulonzi uleka kutangigwa, munhu
kovitangaze gaja gamulonga? Kwav-
ija mowa kamba vija molonga na
ubeho.
10 Kweli kuna lonzi bwando muu-
lumwengu, na haduhu hata imwe
ilibule nhegulo yake.
11 Kamba siimanyile nhegulo ya
kinhu choyolonga munhu, basi nie
nowa kamba muhenza ha munhu
ija yolonga, na heyo kowa kamba
muhenza kumwangu.
12 Avo na mweye. Kwavija mo-
sulukila kupata nhunza za muloho,
iyoheni ng'hani mzipate nhunza zija
ziwagangamiza wanhu wamtogole
Kilisto.
13 Sama ya mbuli ino, munhu
yoyose yolonga ulonzi wa mkan-
ganyo yatambike giladi yapate
udaho wa kutapita gaja goyolonga.
14 Kwavija kamba nihatambika
mkulonga ulonzi wa mkanganyo,
loho yangu vivija yotambika, ila
nzewele zangu hazipata kinhu.
15 Avo nhendeze? Notambika
muloho yangu na vivija notambika
mnzewele zangu. Nokwimba mu-
loho yangu na vivija nokwimba
mnzewele zangu.
16 Kamba uhamuyenzi Mulungu
muloho yako iiyeka, kodahaze
munhu yokiiyona ka mmwanza
wa awo hawamanyile chochose

kulonga “Amina” vija vuumgwaa
Mulungu hewela kipigiti haga-
manya gaja gaulonga?
17 Kweli gweye komgwaa Mulungu
hewela vinogile, ila munhu iyagwe
hapata kinhu.
18 Nomuheweza Mulungu kwavija
nie nolonga ulonzi wa mkanganyo
ng'hani kubanza mweye mose.
19 Ila mwa wanhu wamtogole
Kilisto, vonoga nie nilonge mbuli
tano zitangika za kuwafundiza
wanhu wayagwe kubanza kulonga
mbuli alufu longo dimwe muulonzi
wa mkanganyo.
20 Ndugu zangu, lekeni kugelegeza
kamba wana wadodo. Mzimbuli
zihile muwe wana wadodo, ila mn-
gelegeza zenu muwe wakulu.
21 Mzinyandiko Zing'alile yandikigwa
vino, Mndewa kolonga,
“Mkubitila wanhu wolonga ulonzi
wa kihenza,
na mmilomo ya wahenza,
nolonga na wanhu wano,
ila hata avo hawanitegeleza.”
22 Avo kulonga ulonzi wa mkan-
ganyo kowa kilaguso ha awo walek-
ile kumtogola Kilisto na sio ha awo
wamtogole Kilisto, ila uhokozi sama
ya awo wamtogole Kilisto na sio
sama ya awo walekile kumtogola
Kilisto.
23 Avo kamba wanhu wose wamto-
gole Kilisto wahaiting'hana hamoja
na kila munhu yalonge muulonzi
wa mkanganyo, na wanhu wayagwe
hawazimanyile mbuli zino ama
wanhu walekile kumtogola Kilisto
wehengila, hawalonga kamba muna
moyo?
24 Ila kamba munhu yalekile
kumtogola Kilisto ama munhu
hazitangile mbuli zino kengila na
kum'vika kila munhu yohokola, na
koneka na gose goyohulika kamba
kana vilozo na kutaguswa na gose
goyohulika,
25 na gaja gaifisile mmoyo wake
gagubuligwa. Avo kogwa hasi na
kumtambikila Mulungu na dizwi
kulu na kulonga haulongozi wa
wanhu, “Kweli Mulungu ka hamoja
na mweye.”

Golondigwa Kutendeka Mzinham-biko

26 Tulongeze basi, ndugu zangu!
Muhaiting'hana hamoja, munhu
imwe yembe wila, iyagwe ya-
fundize, iyagwe yalave lugubulo,
iyagwe yalonge ulonzi wa mkan-
ganyo, na iyagwe yaitapite nhegulo
ya gaja galongigwe. Na mbuli zino
zose zitendeke sama ya kuwagela
mhiko wanhu wamtogole Kilisto.
27 Kamba munhu yahalonga
ulonzi wa mkanganyo, basi walonge
wabili ama wadatu, sambiwabanze,
tena walonge imweimwe, na munhu
iyagwe yatapite nhegulo ya gaja
galongigwe.
28 Kamba haduhu mtapita, munhu
ija yolonga ulonzi wa mkanganyo
kolondigwa yanyamale mgati ya
wanhu wamtogole Kilisto ila yaki-
ilongele heyo mwenyego na Mu-
lungu.
29 Wahokozi wabili ama wadatu
walonge, na wayagwe wagalole goya
gaja galongigwe.
30 Na kamba munhu yakalile
hasi kagubuliligwa mbuli, basi ija
imunhu yakalile yohokola haichan-
duso yanyamale.
31 Kwavija molondigwa muhokole
imweimwe giladi kila munhu yafun-
dizigwe na kugangamizwa.
32 Loho za wahokozi zowahulika
wahokozi,
33 kwavija Mulungu hali Mulungu
wa uvuludusi, ila ka Mulungu wa
tindiwalo.
Kamba viili mwa wanhu wose
wang'alile wamtogole Kilisto,
34 watwanzi wolondigwa wanya-
male mzinhambiko. Hawalondigwa
walonge. Ila wolondigwa wa-
tegeleze kamba Malagizo ga Musa
vugalonga.
35 Kamba wahalonda kutanga
goya mbuli, na wawauze wambigalo
zao ukae yao, kwavija kinyala
ng'hani mtwanzi kulonga mnham-
biko.

36 Mokwagiza Usenga wa Mulungu
usongela kumwenu? Ama Usenga
wa Mulungu uvika kumwenu
mwiyeka?
37 Kamba munhu yahaigesa
kamba heyo muhokozi, ama kana
mhiko za moloho, nayatogole
kamba kino kinimwandikilani mw-
eye nyandika ndagizi kulawa ha
Mndewa.
38 Ila kamba munhu yahaizabuza
mbuli ino, na heyo mwenyego koz-
abuzwa.
39 Avo, ndugu zangu, sulukileni
ng'hani kuhokola, na sambim-
gomese kulonga ulonzi wa mkan-
ganyo.
40 Ila mbuli zino zose zitendeke
vinogile kamba vuzilondigwa zikale.

15

Kuzuka kwa Kilisto

1 Avo, ndugu zangu, nolonda ni-
wakumbuse Usenga Unogile uni-
wapetele, awo umuubokele na amo
nhamanila yenu muimile.
2 Mokomboligwa sama ya Usenga
uno Unogile, kamba muhazigoga
goya mbuli ziniwapetele. Kamba si
vivo, nhamanila yenu yaga.
3 Kwavija nie niwagwelela mw-
eye gaja ganogile ng'hani gani-
bokele. Kilisto kadanganhika sama
ya vilozo vetu kamba Nyandiko
Zing'alile vuzilonga.
4 Kazikigwa na mdizua da ikadatu
kazusigwa kamba viyandikigwe
muna Zinyandiko Zing'alile.
5 Kamulawilila Petulo, abaho na
wanahina zake longo dimwe na wa-
bili.
6 Abaho kipigiti kikija kawalaw-
ilila wanhu mia tano na malagalila,
wakalile wanahina zake, wayagwe
mmwanza wao wang'hali wagima
mbaka kipigiti kino, ila wayagwe
wadanganhika wamala.*
7 Abaho kamulawilila Yakobo,
abaho mwa watumigwa wose wa
Kilisto.
8 Hakimambukizo, kandawilila
nie, kamba munhu yavumbuke
mnzila haizoeleke.
9 Kwavija nie na mdodo ng'hani
muna umnhongo wa watumigwa
wa Kilisto, na silumbile hata
kukemigwa mtumigwa kwavija
niwagaza wanhu wamtogole Mu-
lungu.
10 Ila sama ya ngekewa ya Mu-
lungu, niwa vino vinili, na ngekewa
yake kumwangu hayagile bule,
kwavija nisang'hanika kuwabanza
watumigwa wose wa Kilisto, sio na
udaho wangu nie ila ngekewa ya
Mulungu ikalile mgati yangu.
11 Avo kamba nie ama hewo, kino
kicho kitupetile, na kino kicho kim-
togole.

Vija Vondatuzuke

12 Ila kamba ipetigwa kamba
Kilisto kazusigwa kulawa mkudan-
ganhika, vilihi wanhu wayagwe
mmwanza wenu walonge haduhu
kuzusigwa kwa wanhu wadangan-
hike?
13 Kamba haduhu kuzuswa kwa
wanhu wadanganhike, na Kilisto na
heyo hazusigwe.
14 Na kamba Kilisto hazusigwe,
Usenga Unogile utuupeta mduhu
kinhu, na nhamanila yetu si kinhu.
15 Kihile ng'hani, toneka kamba
tweye twa wasindila wa uvwizi
wa Mulungu, kwavija tumu-
longa Mulungu kamzusa Kilisto
kulawa mkudanganhika, kumbe
hamzusile kamba kweli wadangan-
hike hawazusigwa.
16 Avo kamba wadanganhike
hawazusigwa, basi Kilisto na heyo
hazusigwe.
17 Na kamba Kilisto hazusigwe,
nhamanila yenu si kinhu, mng'hali
m'vilozo venu.
18 Na awo wadanganhike kuno
womtamanila Kilisto wapotela.
19 Kamba tomtamanila Kilisto
muna uugima uno wa muu-
lumwengu wiyeka, tolondigwa

* **15:6** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

toneligwe bazi kubanza wanhu wose.
20 Ila kweli Kilisto kazusigwa kulawa mkudanganhika, waichanduso kuzusigwa mmwanza wa awo wadanganhike.
21 Kamba vija ifa vuizile kubitila munhu, vivija na kuzuswa kwa wadanganhike kwiza kubitila munhu iyagwe.
22 Kamba vija wose wakalile hamoja na Adamu viwadanganhike, vivija na awo wali hamoja na Kilisto wotendigwa kuwa wagima.
23 Ila kila munhu kozusigwa mnzamu yake, Kilisto kowa waichanduso, abaho awo wamtogole Kilisto wozusigwa mkipigiti vondayeze.
24 Abaho, ikimambukizo cha ulumwengu chokwiza, Kilisto kozihuma tawala zose, udaho wose, na mhiko zose za muloho, na kuugela Undewa mmakono ga Mulungu Tata.
25 Kwavija Kilisto kolondigwa yatawale mbaka Mulungu vondayawahume wadumuka zake wose na kuweka hasi ya magulu gake.
26 Mdumuka wa kimambukizo kubanangigwa kowa ifa.
27 Kwavija "Mulungu kavika vinhu vose hasi ya magulu gake." Mbuli zija zilonga kamba, "Kila kinhu" kikigwa hasi yake, si kamba na Mulungu mwenyego yekile vinhu vose hasi ya Kilisto ka hasi yake Kilisto.
28 Vinhu vose vihekigwa hasi ya utawala wa Kilisto, avo Mwana mwenyego kokiika hasi ya Mulungu, ayo yavikile vinhu vose hasi ya Kilisto, na Mulungu mwenyego yawe uchana ya vinhu vose.

29 Avo kamba haduhu kuzuswa kwa wanhu wadanganhike, wotendaze wanhu waja wabatizigwe sama ya wandugu zao wadanganhike? Kamba wanhu wadanganhike hawazusigwa, habali wanhu wobatizigwa sama yao?
30 Na tweye, habali tuigela mdihonzolomo wenyego mazua gose?
31 Mazua gose, na mdihekaheka da kudanganhika, ndugu zangu! Kiniitopela kumwenu mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto Mndewa wetu kicho kinhenda nie nilonge vino.
32 Kamba vunikala nigomba na ming'onyo ya mmuhulo† kuja Efeso sama ya kilamso cha kiunhu, choni kimhatile, kamba wanhu wadanganhike hawazusigwa? "Natuje na kung'wa, kwavija mayo todanganhika."
33 Sambim'bunyikigwe, "Wambwiga wehile wobananga nhogolwa inogile."
34 Bweleni mngelegeza zenu kamba vija viilondigwa, na muleke kutenda vilozo. Kwavija kuna wanhu wayagwe mmwanza wenu hawammanyile Mulungu. Nogalonga gano giladi niwagele kinyala.

Lukuli Londaluzusigwe

35 Munhu kodaha kuuza, "Wanhu wadanganhike wozusigwa vilihi? Na kamba wahazusigwa, wokwiza na ng'huli zilihi?"
36 Wabozi mweye! Muhahanda mbeyu muisi hayota mbaka tanhu idanganhike.
37 Uhahanda, huhanda lukuli londaloneke, ila kohanda mbeyu, mbeyu ya ngano ama kinhu kiyagwe.
38 Ila Mulungu koigwelela lukuli luyalondile mwenyego, na kila mbeyu koigwelela lukuli lwake.
39 Ng'huli zose hazilingane. Wanhu wana ng'huli zao, wang'onyo wana ng'huli zao, ndege wana ng'huli zao, na somba wana ng'huli zao.
40 Vivija kuna ng'huli za kuulanga na kuna ng'huli za muisi, ila yenzi ya ng'huli za kuulanga hailingile na yenzi ya ng'huli za muisi.
41 Zua dina yenzi yake, na mulenge una yenzi yake, na nhondo

† **15:32** ***Ming'onyo ya mmuhulo*** nhegulo yake *wanhu wa Efeso.*

zina yenzi zao, na yenzi ya nhondo imwe hailingana na yenzi ya nhondo iyagwe.

42 Avo vino vivo vondaiwe kipigiti wanhu wadanganhike vondawazusigwe. Lukuli londalusiligwe lobanangika, na lozusigwa luja halubanangika,

43 losiligwa lubuhizwe, ila lozusigwa na yenzi, losiligwa lunyolila, ila lozusigwa na mhiko.

44 Losiligwa lukuli lwa kiunhu, ila lozusigwa lukuli lwa muloho. Kamba hana lukuli lwa kiunhu, vivija hana lukuli lwa muloho.

45 Yandikigwa muna Zinyandiko Zing'alile, kamba, “Munhu wa ichanduso, Adamu, kalumbigwa kawa munhu mwene ugima.” Ila Adamu wa ikimambukizo kawa Loho ija yowagwelele wanhu ugima.

46 Lukuli lwa muloho halulongole, ila lulongole lukuli lwa kiunhu, abaho lukuli lwa muloho.

47 Munhu wa ichanduso kalawa muisi, kalumbigwa na timbwisi, ila munhu wa ikabili kalawa kuulanga.

48 Kamba viyakalile munhu kulawa muisi, vivo wali awo wali muisi, na kamba viyakalile munhu kulawa kuulanga, vivo wali awo wali kuulanga.‡

49 Na kamba vija vituilingile na munhu ija yolawa muisi, avo tokwiza kuilinga na munhu ija yolawa kuulanga.

50 Ndugu zangu, nowalongela kamba ng'huli zetu hazidaha kuuhala Undewa wa Mulungu, tena ng'huli zino zibanangika hazidaha kuhala gaja hagabanangikaga.

51 Tegelezeni, niwalongele nyong'onyo. Hatudanganhika tose, ila tose togaluka

52 hima, kamba kubalika kwa siso, kuna imhalati ya zua da ikimambukizo. Kwavija mhalati yolila, wanhu wadanganhike wozuka wowa wagima gunge na gunge, na tweye tuli wagima togaluka.

53 Kwavija ng'huli zetu zino zidanganhika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kudanganhika, na ng'huli zetu zino zibanangika zolondigwa zigaluke ziwe ng'huli zileka kubanangika.

54 Ng'huli zetu zino zidanganhika zihagaluka kuwa ng'huli zileka kudanganhika, avo ulonzi uja wandikigwe Mzinyandiko Zing'alile wowa kweli, ulonga, “Ifa imezigwa na mhuma.”

55 Ifa, ili kwahi mhuma yako? Ifa, uli kwahi usungu wako?

56 Ifa yopata mhiko za kulumiza kulawa m'vilozo, na vilozo vopata mhiko kulawa Mmalagizo ga Musa.

57 Ila hewela zim'vikile Mulungu, ayo yatugwelele mhuma kubitila Mndewa wetu Yesu Kilisto.

58 Avo, ndugu zangu wanogelwa, nanahileni, sambimtigiswe na kinhu chochose, mazua gose ilaveni mmioyo ing'alile kuitenda sang'hano ya Mndewa, kwavija m'vimanya kamba kusang'hanika kumsang'hanika sama ya Mndewa sio jaga bule.

16

Msango wa Kuwasangila Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Muimbuli ya msango wa kuwasangila wanhu wa Mulungu ako Yelusalemu, tendeni kamba vuniwalongele watende wanhu wamtogole Kilisto kuja kuisi ya Galatia.

2 Mdizua da mwanduso wa kila wiki,* kila munhu yeke hamgwazo kiasi cha hela kulingana na vija viyopata, avo niheza sambikuwe na msango wowose wondautendeke.

3 Abaho, nihavika, nowagwelela mhwilili za kuwatambula wanhu waja imuwasagule kugala nhunza zenu Yelusalemu.

4 Kamba vihanoga nie kuchola na hewo, basi tochola tose.

Ngelegeza za Paulo

‡ **15:48** Wanhu wali kuulanga wao wanhu wamtogole Kilisto.

* **16:2** ***Zua da mwanduso wa wiki*** nhegulo yake *jumapili.*

5 Nokwiza kumwenu mkubitila
muisi ya Makedonia, kwavija
nolondigwa nibitile Makedonia.
6 Siku nokala na mweye kidogo
ama mkipigiti chose cha kihuhe,
giladi mnhaze mmwanza wangu
kokose kunichola.
7 Silonda kukiiyona namwe sam-
bisambi kuno nibita nzila, kwavija
notamanila kukala namwe mkipigiti
kitali kamba vihamnogela Mulungu.
8 Ila nogendelela kukala hano mdi-
wambo da Efeso mbaka zua da lu-
sona lwa Pentekoste,
9 kwavija nipata kipigiti kinogile
cha kusang'hanika, ila hana wanhu
bwando wonibeza.
10 Kamba Timoteo yeheza
kumwenu, loleni kamba haduhu
kinhu chochose chondakimdumbize
kipigiti chondayawe na mweye,
kwavija koisang'hana sang'hano ya
Mndewa kamba vija vunitenda nie.
11 Avo munhu yoyose sambiyamz-
abuze, ila msindikizeni mditindi-
walo giladi yabwele kumwangu,
mana nomulolela heyo na wanhu
wayagwe wamtogole Kilisto.

12 Tuilole mbuli ya Apolo.
Nimuyalalila ng'hani yeze kumwenu
hamoja na wandugu wayagwe, ila
halondile kwiza kipigiti kino, ila
kokwiza yahapata nafasi.
13 Kaleni meso, nanahileni mn-
hamanila, gangamaleni, muwe na
mhiko.
14 Tendeni mbuli zose mdinoge.

15 Muutanga mulango wa Ste-
fana wakala wanhu wamtogole
Kilisto waichanduso kuja kuisi
ya Akaya, na wasagula wenyego
kuwasang'hanikila wanhu wa Mu-
lungu. Ndugu zangu, nowayalalila,
16 wategelezeni wanhu kamba
wano na kila munhu yoilumba
na hewo muisang'hano na ku-
sang'hanika hamoja na hewo.

17 Ninogelwa ng'hani avija vi-
wavikile kina Stefana na Fotu-
nata na Akaiko, kwavija wanig-
welela vinhu vinihonyile kulawa
kumwenu,
18 kwavija wausuluza moyo
wangu na vivija mioyo yenu.
Wanhu kamba wano wolondigwa
kutambuligwa.
19 Wanhu wamtogole Kilisto muna
iisi ya Asia wowalamsa. Akuila na
Pilisila hamoja na wanhu wamto-
gole Kilisto woiting'hana mng'anda
yao wowalamsa ng'hani mditwaga
da Mndewa.
20 Wandugu wose hano wowalamsa.
Ilamseni wenyego kwa wenyego na
mnonelo ung'alile.
21 Nie Paulo, nokwandika ndamsa
ino na mkono wangu mwenyego.
22 Kamba munhu yoyose yoleka
kumnogela Mndewa, yadukumizwe.
“Malanata!” Mndewa wetu, izo!
23 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe
hamoja na mweye.
24 Noge jangu diwe na mweye
mose mkuilumba hamoja na Yesu
Kilisto.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLINTO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Ikabili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolinto lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo hagatigati ya kipigiti cha milao ya 55 na 56 songela viyavumbuke Yesu Kilisto (1:1). Luno lulo lupwilili lwa ikabili mmhwilili mbili zitulinazo Paulo zayawandikile wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Kolinto. Wasomi wotogola kamba kipigiti cha kukisogo Paulo kawandikila Wakolinto lupwilili lwa nzuma. Ila twabule nakala yoyose ya lupwilili luno yalutambule muisula ya 2:3-4. Lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto lokoneka kamba lwandikigwa mkipigiti Paulo viyakalile muisi ya Makedonia (2:13).

Lupwilili lwa ikabili lwa Wakolinto lulo lupwilili lulekile kulinga na mhwilili zose kwavija lulo lupwilili lwa kiunhu na lumemile ngelegeza. Paulo koilonga ndeng'ha yake mmbuli ya usenga unogile yaubokele kulawa ha Tito mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolinto. Muna ulupwilili luno, topata mafundo kulawa Mdilagano da Isambi mmbuli ya kulava, hano Paulo kofundiza sama ya kusanga hela giladi kuwataza wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (8—9). Yokoneka kamba watumigwa wayagwe wa Kilisto wa uvwizi kulawa hanze ya wanhu wamtogole Kilisto walonda kuitopa hewo wenyego kubitila uhasanyi ukalile mgati ya wanhu wamtogole Kilisto na Paulo. Wawatenda wanhu sambiwautogole udaho wa Paulo, kinhu kimtendile Paulo yalaguse mhiko za udaho wake vija viyali mtumigwa wa Yesu Kilisto mkimambukizo cha lupwilili lwa ikabili ha Wakolinto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto (*1:1-7*).
2. Abaho Paulo kolonga vija ngelegeza za mwanza wake vizigaluka na usenga yaubokele uwalonga hewo na nyidikilo zao mmbuli ya lupwilili lwake lubitile (*1:8—7:16*).
3. Abaho Paulo kofundiza mmbuli ya kusanga hela sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali Yelusalemu (*8:1—9:15*).
4. Hakimambukizo, Paulo kokigombela sama ya utumigwa wake na kolava nzuma mmbuli ya umwanza wake ukwiza (*10:1—13:10*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na kulawa ha Timoteo ndugu yetu.

Nowandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolinto, hamoja na wanhu wose wang'alile muisi yose ya Akaya.

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Paulo Komuheweza Mulungu

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, Tata mwene bazi na Mulungu wa kubweza wanhu mioyo mmbuli zose.

4 Ayo iyo yotubweza imioyo mmigayo yetu yose, giladi tudahe kuwabweza mioyo awo wali mmigayo yoyose, tuwabweze imioyo kamba vivija Mulungu viyatubwezile tweye imioyo.

5 Kamba vija mgayo wa Kilisto vuutukweleleza muugima wetu, avo vivija mkubitila Kilisto tobanza kubwezigwa imioyo.

6 Kamba tuhagaya, togaya giladi mweye m'bwezigwe imioyo na kukomboligwa. Na kamba

tuhabwezigwa imioyo, tobwezigwa
imioyo giladi mweye m'bwezigwe
imioyo, kuwagalila mweye mwaza-
ganyo wa migayo iija itugaya tweye.
7 Nhamanila yetu kumwenu
haitigisika, kwavija tuvitanga
kamba vimuli hamoja na tweye
mmigayo yetu, vivija mowa hamoja
na tweye mkubwezigwa mioyo.

8 Ndugu zangu, hatulonda mw-
eye sambimuitange migayo ija ituit-
ing'hane nayo muisi ya Asia. Tukala
mumgayo mkulu ng'hani kubanza
vija vitudaha kwazaganya, mbaka
nhamanila ya kuwa wagima ipotela.
9 Kweli mmioyo yetu tugelegeza
kamba tubokela nhaguso ya ifa. Ila
gano galawilila giladi sambituita-
manile wenyego ila tumtamanile
Mulungu ayo yowazusa wanhu
wadanganhike.
10 Katukombola kulawa mmwan-
galo wa kudanganhika na kokwiza
kutukombola. Twika nhamanila
yetu mwa heyo kamba kogendelela
kutukombola,
11 kamba vumtutaza na nham-
biko zenu. Abaho, wanhu bwando
walave hewela sama yetu sama
ya ngekewa itugweleligwe kubitila
inyidiko ya nhambiko za wanhu
bwando.

Kugaluka kwa Ngelegeza za Paulo

12 Vino vivo vitukiitopa, udaho
wetu wa kusambula gehile na
ganogile wolava usindila kamba
tukala muulumwengu uno, na
ng'haning'hani vituilumbile hamoja
na mweye, mkung'ala na mmioyo
inogile kulawa ha Mulungu. Tu-
gatenda gano si na ng'hungwe ya
ulumwengu uno ila na ngekewa ya
Mulungu.
13 Kwavija tweye hatwandika
mbuli yoyose ayo mweye hamuidaha
kuisoma ama kuimanya, na nie
notamanila kamba,
14 vija vumtumanyile tweye ki-
dogo, mokwiza kutumanya goya
kuna idizua dondayabwele Mndewa
Yesu, kuja mweye kondamuitopele
tweye, na tweye kondatuitopele
mweye.
15 Kwavija nikala niumanyile
udaho wenu wa kuzigoga mbuli
na nhamanila yenu, nigelegeza
kuwatembelela mweye tanhu giladi
mmote mianza mibili.
16 Nigelegeza kuwatembelela mw-
eye kipigiti nihachola kuisi ya Make-
donia na kipigiti nihabwela Make-
donia, abaho, mweye munigale
mwanza wangu wa kuchola muisi
ya Yudea.
17 Kipigiti vunikalile nigelegeza
gano, mokwagiza sigelegeze goya?
Ama nigelegeza kamba wanhu
wa muulumwengu wolonga “Ona”
kuno mmoyo wolonga “Ndema”?
18 Ila kweli kamba Mulungu
kabule uzenzeleganye, mbuli yetu
kumwenu sio “Ona” mmulomo na
mmoyo “Ndema.”
19 Kwavija Mwana wa Mulungu,
Yesu Kilisto, yakalile yopetwa
kumwenu na Sila, Timoteo, na
nie mwenyego hakalile “Ona”
mmulomo na “Ndema” mmoyo, ila
mwa heyo mazua gose “Ona.”
20 Kwavija bila kulola mianza min-
gahi ya vilagano Mulungu viyaila-
gane na tweye, gose gowa “Ona”
kubitila Kilisto. Na kubitila heyo
“Amina” ilongigwa, na tweye toi-
longa muyenzi ya Mulungu.
21 Mulungu iyo yotutenda tweye
na mweye tugangamale mkuilumba
hamoja na Kilisto. Katusagula
22 mkutugela utango wa kulagusa
kamba tweye twa wanhu zake na
kwika Loho wake mmioyo yetu
kamba kingilambago kikigwe sama
ya gaja gondageze.
23 Nomkema Mulungu kamba
msindila wangu, kamba sibwele-
ganye kabili hiko Kolinto kwav-
ija nilema kwiza kuwalumiza
mkuwakomhokela na lusango.
24 Si kamba tolonda tuwashulutize
gaja gamulondigwa kutamanila, ila
tosang'hanika na mweye na deng'ho
jenu, kwavija sama ya nhamanila
munanahila.

2

1 Avo nigesa mnzonzi zangu
kamba sifunga mwanza uyagwe wa
kwiza kuwalumiza.
2 Kwavija kamba nihawagela gio-
gio mweye, yalihi yasigale yon-
dayanitende nie nideng'he, kamba si
mwemwe iniwagelile giogio.
3 Kileka mana niwandikila lup-
wilili luja, giladi niheza sambin-
geligwe usungu na awo wolondigwa
kunitenda nie nideng'he, kwavija
nhamanila yangu ng'hulu kumwenu
mweye mose kamba, ndeng'ho
yangu yowa ndeng'ho ya mweye
mose.
4 Kwavija niwandikila lupwilili
luja kuno nili na mgayo mkulu na
usungu mmoyo na mahozi bwando.
Si kamba nilonda kuwagela giogio,
ila nilonda m'vimanye avija vuni-
wanogele mweye ng'hani.

Kugela Kumgongo Mbuli za Wagela Ving'hwaso

5 Kamba munhu yoyose yaha-
songeza giogio, hangelile giogio nie
niiyeka, ila kawagela giogio mweye
mose. Silonda mbuli ino itunizwe
kubanza viili.
6 Nhaguso yondayatagusigwe na
wanhu bwando yomkolela munhu
ija.
7 Avo molondigwa mumgele kum-
gongo na kum'bweza umoyo, giladi
sambiyagendelele kuwa na giogio
dibanzilize.
8 Avo nowayalalila kamba mmula-
gusile kamba kweli mumnogela.
9 Niwandikila mweye lupwilili
luja kwavija nilonda kuwageza niv-
itange kamba mwa wende mmbuli
zose.
10 Kamba muhamgela kumgongo
munhu yoyose, nie vivija nomgela
kumgongo. Na kamba nihakigela
kumgongo kinhu chochose, nigela
kumgongo hameso ga Kilisto sama
yenu,
11 giladi Mwenembago sambiy-
atubanze ubala, kwavija tuzimanya
ngelegeza zake.

Paulo Kodungwadungwa Mdiwambo da Toloa

12 Vunivikile mdiwambo da Toloa
kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto,
nivika Mndewa kaluvugula ulwivi
sama yangu,
13 hata avo nikala nabule
tindiwalo mmoyo, kwavija haja
sim'vikile ndugu yangu Tito. Avo
niwalaga, nichola kuisi ya Makedo-
nia.

Kuhuma Mkubitila Kilisto

14 Ila hewela ichole ha Mulungu
ayo mazua gose yotulongoza kuna
imhuma kubitila uhamoja wetu na
Kilisto, na kubitila tweye tuli ma-
nung'hanung'ha ga ilimu ya Kilisto
yenele kila hanhu.
15 Kwavija hameso ga Mulungu
tweye twa vinung'hanung'ha va
Kilisto mwa awo wakomboligwe na
mwa awo wopotela.
16 Mwa awo wapotele tweye
twa bundo da munhu yadangan-
hike digala ifa, ila mwa awo
wakomboligwe tweye twa vin-
ung'hanung'ha vigala ugima. Na
yalihi yondayaidahe sang'hano ino?
17 Kwavija tweye hatuli wachu-
luzi wa mbuli za Mulungu tubita
ng'anda kwa ng'anda kamba viwali
wanhu wayagwe, ila mkuilumba
hamoja na Kilisto tolonga kamba
wanhu walibule uzenzeleganye,
kamba wanhu tutumigwe na Mu-
lungu na twima haulongozi wake.

3

Watumigwa wa Lagano da Isambi

1 Tosonga kuitopa wenyego ka-
bili? Ama tulonde mhwilili za
usindila kamba viwatendaga wanhu
wayagwe kwiza kumwenu ama ku-
lawa kumwenu?
2 Mweye wenyego mwa lupwilili
lwetu lwandikigwe mmioyo yetu, lu-
tangigwa na kusomigwa na wanhu
wose.
3 Mulagusa kamba mweye mwa
lupwilili lwa Kilisto, lawililo da
sang'hano yetu, lwandikigwe na
Loho wa Mulungu mwene ugima

na sio na wino, na halwandikigwe
mmibwe, ila lwandikigwe mmioyo
ya wanhu.

4 Togalonga gano kwavija tuna
nhamanila ng'hulu ha Mulungu ku-
bitila Kilisto.
5 Si kamba tweye twa magalu
wa kutenda kinhu chochose tweye
wenyego, ila ugalu wetu wolawa ha
Mulungu,
6 ayo yatutendile tweye tuwe
wasang'hana magalu wa lagano da
isambi, sio wa malagizo gandikigwe,
ila wa malagizo ga Loho wake.
Kwavija malagizo gandikigwe
gogala ifa, ila Loho wa Mulungu
kogala ugima.

7 Gaja Malagizo ga Musa
gasongoligwe na kuwa helufi
uchana ya vidanga va mibwe, na
yenzi ya Mulungu yoneka kipigiti vi-
galavigwe. Hata kamba unang'hazi
ukalile mkihanga cha Musa uvulala,
ukala na mhiko ng'hulu ng'hani
hata wanhu wa Islaeli hawadahile
kukilola kihanga chake. Kamba
Malagizo gaja, gogala ifa kipigiti
vigagaligwe na mhiko, geza na yenzi
iija,
8 sang'hano ya Loho wa Mulungu
haiwa na yenzi ng'hani kubanza
gaja?
9 Kamba Malagizo gaja gotagusa
wanhu gagala yenzi, avo sang'hano
ino ya Loho wa Mulungu isegeza
uzenzeleganye haiwa na yenzi
ng'hulu ng'hani kubanza gaja?
10 Kwavija gaja gakalile na yenzi,
sambisambi gabule yenzi uhalin-
ganya na yenzi ng'hulu ya nzila ino
ya sambi.
11 Na kamba gaja gavulale gakala
gezile na yenzi, avo ija ikala milongo
yose ina yenzi ng'hulu ng'hani!

12 Avo kwavija tuna tamanilo
kamba dino, totenda bila kudumba.
13 Tweye hatuli kamba Musa
yekile kiziweziwe mkihanga chake
kuwatenda Waislaeli sambiwamu-
lole ng'hani kipigiti unang'hazi vu-
uvulala.

14 Ila nzonzi zao ziluluwazwa,
kwavija mbaka kipigiti kino
Lagano da Umwaka dihasomigwa,
kiziweziwe kikija chogendelela
kusigala bahaja. Kiziweziwe
kija hakisegezwe, kwavija Kilisto
yeiyeka iyo yodaha kukisegeza.
15 Hata lelo wahagasoma Malagizo
ga Musa, kiziweziwe king'hali kigu-
bika nzonzi zao.
16 Ila munhu yoyose yahamuhin-
dukila Mndewa, kiziweziwe
chosegezigwa.
17 Avo Mndewa iyo Loho, na
hanhu hali na Loho wa Mndewa
kuna ulegeho.
18 Na tweye tuli na vihanga
vilibule kiziweziwe tose tolagusa
yenzi ya Mndewa, tugaluzwa na
kuwa kamba heyo na kugweleligwa
yenzi ikongezeka mazua gose, ilawa
ha Mndewa, ayo yali Loho.

4

*Ngama ya Muloho Ikigwe Mzi-
nongo*

1 Mulungu sama ya bazi jake
katugwelela tweye sang'hano ino tu-
itende, avo hatudonha.
2 Tokwika hamgwazo sang'hano
zose za kifiso na zija zigela kinyala,
hatusang'hanika na uzenzeleganye,
na vivija hatutibuliza mbuli za Mu-
lungu na uvwizi. Tolonga ik-
weli iiyeka hameso ga Mulungu, gi-
ladi tuilaguse wenyego kuudaho wa
kusambula gehile na ganogile wa
kila munhu.
3 Kamba Usenga wetu Unogile utu-
upeta ufisigwa, ufisigwa ha awo
wopotela.
4 Mmbuli ya wanhu wano, mu-
lungu wa ulumwengu uno kazigela
umbugumbugu nzonzi za wanhu
walekile kumtogola Kilisto, giladi
sambiwone mulangaza wa Usenga
Unogile wa yenzi ya Kilisto, ayo
yalingile kabisa na Mulungu.
5 Kwavija tweye hatuzipeta mbuli
zetu wenyego, ila tozipeta mbuli za

Yesu Kilisto yali Mndewa, na tweye kamba nyakadala zenu sama ya Yesu.
6 Kwavija iyo Mulungu yalongile, “Mulangaza naubung'hule mdiziza,” katenda mulangaza wake ubung'hule mmioyo yetu, katugwelela mulangaza wa ilimu ya yenzi ya Mulungu mkihanga cha Yesu Kilisto.
7 Ila tuna ngama ino ili mzinongo kulagusa kamba mhiko ng'hulu zose zolawa ha Mulungu na sio kumwetu tweye.
8 Tobanizigwa ng'ambu zose, ila hatubanangigwa. Tokona bwembwe, ila nhamanila yetu haipotela.
9 Togazigwa, ila hatulekigwa twiyeka. Totoigwa, ila hatudanganhika.
10 Mazua gose ng'huli zetu zogendelela kupapa ifa ya Yesu, giladi ugima wa Yesu vivija woneke mng'huli zetu.
11 Kwavija tweye tuli wagima mazua gose tolavigwa tudanganhike sama ya Yesu, giladi ugima wake ugubuligwe muna zing'huli zetu zino za kubanangika.
12 Avo, ifa yosang'hanika mgati yetu, ila ugima wosang'hanika mgati yenu.
13 Yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile, “Nitogola, avo nilonga.” Na tweye vivija tutogola muloho iija wa nhamanila, na avo tolonga,
14 kwavija tuvitanga kamba ayo yamzusile Mndewa Yesu kuwa mgima, vivija kotuzusa na tweye hamoja na Yesu, na kutusola tweye hamoja na mweye na kutugala kuukazi wake.
15 Gano gose gatendeka sama yenu mweye, avo wanhu bwando ng'hani wavitange vija ngekewa ya Mulungu vuili, giladi wamuheweze na kumuhishimila heyo.

Kukala na Nhamanila

16 Avo hatudonha. Hata kamba unhu wetu wa kunze womala, ila unhu wetu wa mgati wotendigwa wa sambi kila lelo.
17 Na mgayo uno utugaya mdodo na wa kipigiti kiguhi wotugalila yenzi ng'hulu na ya digunge, yenzi ng'hulu ng'hani kuubanza umgayo.
18 Meso getu hagalola migayo ituyona sambi, ila yenzi ija ileka koneka. Kwavija vinhu vija vikoneka va kipigiti kiguhi, ila vinhu vija havoneka va digunge.

5

1 Kwavija tuvimanya kamba kipigiti hema dino ditukala mgati yake* dihabanangika, tuna ng'anda kulawa ha Mulungu, ng'anda ya gunge na gunge ili kuulanga, ng'anda haizengigwe na makono ga wanhu.
2 Kwavija mdihema dino tokugulila, tusulukila kuvazigwa ukazi wetu wa kuulanga,
3 kwavija tuhavazigwa lukuli lwa ukazi uno wa kuulanga, hatoneka kamba twabule lukuli.
4 Kwavija kipigiti tuli mdihema dino, tokugulila na kukandamizigwa, kwavija hatulonda kuvuligwa ng'huli zetu za muisi, ila tolonda kuvazigwa ukazi wetu wa kuulanga, giladi zija zing'huli zidanganhika zimezigwe na ugima.
5 Mulungu iyo yatusasale tweye sama ya mbuli ino, na katugwelela Loho wake kamba kingilambago kikigwe sama ya gaja gondageze.
6 Avo mazua gose tweye tugangamala na tuvitanga kamba kipigiti chose kitukala mng'anda muna ulukuli luno twa kutali na Mndewa.
7 Tweye tokala mnhamanila, na sio mkulola na meso.
8 Tweye tugangamala na tunogelwa ng'hani kusegela mulukuli na kukala kuikae yetu hamoja na Mndewa.
9 Avo tutenda ino iyo sulukila yetu kutenda gamnogele heyo ihawa twa mkae zetu za lukuli ama hatuli mkae zetu za lukuli.

* **5:1** ***Hema*** nhegulo yake *ng'huli zetu za muno muisi.*

10 Kwavija tose tolondigwa toneke haulongozi wa ikigoda cha nhaguso cha Kilisto, haja kila munhu kobokela hesa yake kulawa mmbuli zija zayatendile kipigiti viyakalile mulukuli, kamba ganoga ama geha.

Umbwiga na Mulungu Kubitila Kilisto

11 Avo, tweye toitanga nhegulo ya kumdumba Mndewa, togeza kuwatenda wanhu wayagwe wamdumbe Mndewa. Ila tweye wenyego twisha kumanyigwa goya na Mulungu, na notamanila kamba vivija tumanyigwa muudaho wenu wa kusambula gehile na ganogile.

12 Sio kamba togeza kuilagusa wenyego mwanza wa ikabili kumwenu, ila towagwelela kilamso cha kuitopa sama yetu, giladi mdahe kuwedika awo wokiitopela viwiliwili vao va kunze na sio mmoyo.

13 Kamba nzonzi zetu zoguluka, basi zoguluka sama ya Mulungu. Na kamba tuna nzonzi zetu, basi sama yenu mweye.

14 Kwavija noge da Kilisto dotutawala, kwavija tutogola kamba munhu imwe kadanganhika sama ya wanhu wose, avo wanhu wose wadanganhika.

15 Na kadanganhika sama ya wanhu wose, giladi awo wali na ugima sambiwakale mkuinogela wenyego, ila wakale mkumnogela heyo yadanganhike sama yao na yazusigwe kabili sama yao.

16 Avo songela kipigiti kino na kugendelela, tuleka kumulinganyiza munhu mkumulola na meso ga kiunhu. Hata kamba mwanza umwe tumulinganyiza Kilisto mkumulola na meso ga kiunhu, ila sambi hatumulinganyiza kamba vija.

17 Avo kamba munhu yoyose yahawa mgati ya Kilisto, heyo ka munhu wa sambi. Ga umwaka gabita, gose gagaluka ga sambi.

18 Gano gose gatendigwa na Mulungu, ayo yamtumile Kilisto kutenda tindiwalo hagatigati yetu na heyo mwenyego, na katugwelela sang'hano ya kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe.

19 Mulungu katenda tindiwalo hagatigati yake mwenyego na ulumwengu kubitila Kilisto, bila kuvipeta vilozo viwatendile wanhu, na katugwelela usenga wa kutenda tindiwalo hagatigati yake na wanhu wayagwe.

20 Avo tutumigwa tulonge sama ya Kilisto, kamba vija Mulungu viyowagong'ondeza mweye kubitila tweye. Towayalalila mweye sama ya Kilisto, kamba muwe mbwiga wa Mulungu.

21 Mulungu kamtenda ayo yakalile bule vilozo yawe na vilozo sama yetu, giladi mkubitila heyo tugaluke wanhu wa Mulungu tulibule uzenzeleganye.

6

1 Tweye tusang'hanika na Mulungu, towayalalila mweye m'bokele ngekewa ya Mulungu, sambimuileke ipotele bule.

2 Kwavija heyo kolonga,
"Mkipigiti kitogoligwe,
niwategeleza.
Mdizua da ukombola,
niwataza."*
Lola, kino kicho kipigiti kitogoligwe!
Lola, dino dijo zua da ukombola!

3 Hatwika ving'hwaso mnzila ya munhu yoyose giladi sang'hano yetu ya kuupeta Usenga Unogile sambiilemigwe.

4 Ila mmbuli zose zitutenda, tolagusa kamba tweye twa watumigwa wa Mulungu, mkwazaganya, mkugaya, mkubitila mbuli ngaga, na muukazi wa kudungwadungwa,

5 mkusunigwa, mkugeligwa mkifungo, mdihebohebo, mkusang'hanizwa sang'hano ngaga, mkugonelela ikilo, na kuwa na nzala.

* **6:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:8.

6 Toitogola wenyego kamba tweye
twa wanhu wa Mulungu muung'azi
wetu, mnzewele zetu, mkwaza-
ganya, muunhu wetu unogile, mgati
ya Loho wa Mulungu, na mdinoge
dilibule uzenzeleganye,
7 muusenga wetu wa ikweli, na
mmhiko za Mulungu. Tukala na via
va kuiimilizila vili si va uzenzele-
ganye mumkono wa ukulume sama
ya kuitoa na mumkono wa ukumoso
sama ya kuigombela.
8 Tohishimilwa na kuleka
kuhishimilwa, toligigwa na kuto-
goligwa. Tokoneka kamba wavwizi,
ila tolonga ikweli.
9 Tokoneka kamba wanhu walek-
ile kutangigwa, ila totangigwa na
wanhu wose. Tokoneka kamba to-
danganhika, ila kamba vumtona, to-
gendelela kuwa wagima. Tokoneka
kamba totoigwa, ila hatudangan-
hika.
10 Tokoneka kamba wanhu
wene usungu, ila mazua gose
todeng'helela. Tokoneka kamba
wakumbulu, ila towatenda wanhu
bwando wawe wagoli. Tokoneka
kamba twabule kinhu, ila tuna kila
kinhu.
11 Tweye tulonga mkuilegeha
kumwenu mweye Wakolinto, na
tugubula mioyo yetu ng'hani
kumwenu.
12 Sio tweye tulemile kulagusa
noge kumwenu, ila mweye iwo
mulemile kulagusa noge kumwetu.
13 Sambisambi nolonga kamba
vija mweye mwa wanangu, tula-
gusileni ngelegeza zilumbile na zija
zitulinazo tweye kumwenu. Gubu-
leni ng'hani mioyo yenu!

Nzuma ya Kuleka Kuilumba na Wamhazi

14 Sambimuilumbe hamoja na
Wamhazi. Kwavija hana umbwiga
ulihi mwa wanhu walibule uzen-
zeleganye na waja wene uzenzel-
eganye? Ama ziza na mulangaza
vodahikaze kukala hamoja?
15 Kilisto na Beliali† wana uhamoja
ulihi? Ama vodahikaze munhu yam-
togole Kilisto yawe na umbwiga na
munhu yalekile kumtogola Kilisto?
16 Uhamoja ulihi uli Mng'anda ya
Mulungu na miwegu? Kwavija tw-
eye twa Ng'anda ya Mulungu yali
na ugima. Kamba vija Mulungu
viyalongile,
"Nokala na hewo
na kutembela hagatigati yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu."‡
17 Mndewa kolonga,
"Laweni mmadale gao
na mwinege nao.
Sambimkwase kinhu chochose kiny-
olodoke,
na nie nowabokela.§
18 Nie nowa Tata kumwenu,
na mweye mowa wanangu wak-
itwanzi na wakimbigalo,
kolonga Mndewa Mwene
Mhiko."*

7

1 Mbwiga zangu, kwavija tuna
mbuli zino Mulungu zayailagane na
tweye, natuing'alize wenyego ku-
lawa m'vinhu vose vulutenda lukuli
na loho vinyolodoke, natung'ale
ng'alang'ala mkukala ukazi wa kum-
dumba Mulungu.

Ndeng'helelo ya Paulo

2 Tugubulileni mioyo yenu. Tweye
hatumtendele gehile munhu yoyose
ama kumwagiza munhu yoyose ama
kum'bulunya munhu yoyose.
3 Si kamba nolonga gano niwata-
guse mweye. Kamba vunilongole
kulonga, mweye mwa mmioyo yetu,
tukale hamoja ama tudanganhike
hamoja.
4 Nnayo nhamanila ng'hulu
ng'hani mmwenu, noitopa ng'hani
sama yenu. Ngangamizwa
ng'hani. Muna imigayo yetu yose,
ndeng'helelo yangu ibanza.

† **6:15** ***Beliali*** nhegulo yake *Mwenembago.* ‡ **6:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 26:12; YELEMIA 32:28; EZEKIELI 37:27. § **6:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 52:11; EZEKIELI 20:34, 41. * **6:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:8, 14.

5 Kwavija vutuvikile muisi
ya Makedonia, hatuhumule, ila
tugazigwa ng'ambu zose, ndwagi
kulawa kunze na bwembwe mgati
yetu.
6 Ila Mulungu, yowagangamiza
imioyo wanhu wadonhile, katu-
gangamiza tweye imioyo ahaja
hayezile Tito,
7 na sio tu vija viyezile, ila vivija
vija vumumgangamize. Katulon-
gela vija vumulonda kuiting'hana na
nie na vija vumkona giogio ng'hani
na vija vumuisasale kunigombela
nie, avo nna ndeng'helelo ng'hulu
kubanza mazua gose.
8 Kwavija, hata kamba lupwilili
lwangu luwatenda mwone giogio,
siiyalala. Hata ihawa niiyalala, basi
niiyalala ahaja vinyonile kamba lup-
wilili lwangu luwalumiza, ila luwa-
lumiza mkipigiti kidodo.
9 Ila sambi nodeng'ha, si kwavija
viniwatendile mweye muwe na gio-
gio, ila kwavija giogio jenu diwa-
tenda muleke vilozo venu. Giogio
dija diza na mkono wa Mulungu,
avo hatuwatendile mweye kinhu
chochose kihile.
10 Kwavija giogio diheza na mkono
wa Mulungu domtenda munhu
yaleke vilozo na kumulongoza kuna
uukombola, avo haduhu usungu
mmoyo mmbuli kamba hiyo, ila
giogio disongezwa na ulumwengu
dogala ifa.
11 Loleni vija malawililo ga giogio
dija dilawa ha Mulungu vidiwa-
tendile mweye muiyohe ng'hani
mkutenda mbuli, muigombeleze,
muilaguse kamba hamuhonyele,
sambimuwe wadulu, msulukile
ng'hani kunyona nie, mulave vinhu
venu sama yangu nie, muwe na su-
lukila ya kona kamba mbuli zinogile
zotendeka. Muilagusa kamba
mwabule mbuli ihile m'vinhu vose.
12 Avo hata kamba niwandikila
lupwilili luja, siwandike sama ya
munhu yatendile gehile, ama sama
ya munhu yatendeligwe gehile, ila
nyandika vino giladi mdahe kona
wenyego haulongozi wa Mulungu,
avija vumuilavile sama yetu tweye.
13 Tugangamizwa sama ya mbuli
zino zose.
Kugangamizwa kumwetu kongezeka
ng'haning'hani vitudeng'hile haja
vitumonile Tito yali na ndeng'helelo,
kwavija loho yake inogezwa na
mweye mose.
14 Niitopa ng'hani kumwake sama
yenu mweye, na mweye hamu-
nigelile kinyala. Ila kamba vija
kila kinhu kituwalongele vikikalile
kweli, avo kuitopa kutuitopile sama
yenu ha Tito vivija yoneka kuwa
kweli.
15 Na noge jake kumwenu
dobanza, avija viyokumbukila
vija mweye mose vumkalile
mumtegeleza na vija vumum'bokele
na kidumbo kuno mumgudemela.
16 Nodeng'ha ng'hani kwavija
nhamanila yangu yose ya kumwenu
mweye.

8

*Munhu Yamtogole Kilisto Voy-
olondigwa Kulava*

1 Avo, ndugu zangu, tolonda
m'vimanye avija Mulungu viyala-
guse ngekewa yake mwa wanhu
wamtogole Kilisto ako muisi ya
Makedonia.
2 Wakala wogezigwa mkubitila
mmigayo mikulu ng'hani, ila
ndeng'helelo yao ikala ng'hulu,
avo hawakalile wagila mkulava
vinhu vao, hata kamba wakala
wakumbulu ng'hani.
3 Nowalongela ikweli kamba
walava vinhu bwando kamba
viwadahile kulava, na hata
kubanziliza vija viwadahile. Na
walava kwa hiali yao wenyego.
4 Watupula ng'hani mkutuyalalila
mmbuli ya kuwasangila wanhu
wamtogole Kilisto wali muisi ya
Yudea.
5 Na tena watenda mbuli ng'hulu
ng'hani kubanza vija vitutamanile,
tanhu, wailava wenyego ha Mn-
dewa, abaho kumwetu tweye,

kamba vija Mulungu viyawalondile kutenda.
6 Avo tumuyalalila Tito, kwavija heyo iyo yautendile umwanduso, avo yaimambukize sang'hano ino ya kulava vinhu mmwenu.
7 Ila kamba vimuli waichanduso m'vinhu vose, mnhamanila, muulonzi, muilimu, mkuzindilila ng'hani, na mkutunogela tweye, avo vivija towalonda mweye muwe waichanduso mmbuli ino ya kulava.

8 Siwashulutiza mweye, ila nolonda niigeze ikweli ya noge jenu mkulinga na wanhu wayagwe viwoiyoha.
9 Kwavija muitanga ngekewa ya Mndewa wetu Yesu Kilisto, hata kamba kakala mgoli, ila sama yenu mweye kagaluka mkumbulu, giladi kubitila ukumbulu wake mweye mgaluke wagoli.

10 Mmbuli zino nolava masala gangu. Mulao ubitile mkala waichanduso sio tu mkulava, ila mkala waichanduso msulukila kutenda avo.
11 Avo mambukizeni sang'hano ino giladi sulukila yenu imulaguse haichanduso ilinge vivija na vinhu vimulava sambisambi. Laveni kulingana na vija vimulinavo.
12 Kwavija kamba munhu yahawa na moyo wa kulava, kija choyolava chotogoligwa kulingana na chayalinacho na sio kija chayalibule.

13 Si kamba nolonda wanhu wayagwe wapate mulegeho na mweye mpate mgayo, ila nolonda muwe na mulinganyo.
14 Kipigiti kino mweye muna vinhu bwando, na modaha kuwagwaa awo walibule, kipigiti kiyagwe na hewo wowa na vinhu bwando, avo wodaha kuwagwelela mweye gaja gamulibule. Avo kowa na mulinganyo.
15 Kamba vija viyandikigwe Mzinyandiko Zing'alile, “Ayo yakunzanye vinhu bwando hawile na vinhu bwando ng'hani, na ayo yakunzanye vinhu vidodo hawile na vinhu vidodo ng'hani.”*

Tito na Wayage

16 Nomuheweza Mulungu yekile mmoyo wa Tito nia ya kuwataza mweye kamba nia iija inilinayo nie.
17 Kwavija Tito sio tu katogola vija vitumuyalalile, ila vivija kakala yosulukila ng'hani kuwataza mweye, na kalamula kwiza kumwenu kwa hiali yake mwenyego.
18 Na tomulagiza yeze hamoja na ndugu imwe yotogolwa ng'hani na wanhu wose wamtogole Kilisto sama ya sang'hano yake ya kuupeta Usenga Unogile.
19 Na sio gano tu, ila kasaguligwa na wanhu wamtogole Kilisto giladi yatembele na tweye kipigiti vitugala nhosa ako Yelusalemu, nhosa itusangize sama ya kumuyenzi Mndewa mwenyego na kulagusa sulukila yetu ya kusanga.
20 Hatulonda munhu yatulonge vihile mmbuli ino ya nhunza itusangiza.
21 Kwavija tolondigwa kugatenda ganogile, sio tu hameso ga Mulungu, ila vivija hameso ga wanhu.

22 Na tweye hamoja na hewo tomulagiza ndugu yetu, ayo itumgezile mianza bwando na kuyona sulukila iyalinayo mmbuli bwando. Na sambi kana nia ibanzile ng'hani kubanza mazua gose sama ya nhamanila ng'hulu yaali nayo kumwenu.
23 Kamba munhu yahauza vituli nie na Tito, mulongeleni kamba heyo ka munhu wangu wa behi, yosang'hanika hamoja na nie mkuwataza mweye. Na kuna wandugu wayagwe wa hamoja na heyo watumigwe na wanhu wamtogole Kilisto, na wogala hishima ha Kilisto.
24 Avo walagusileni wanhu wano kamba muwanogela ng'hani na kilamso chetu cha kuitopela mweye,

* **8:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 16:18.

giladi wanhu wamtogole Kilisto wagalole gano.

9

Kuisangila kwa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Nie silondigwa kuwandikila mweye mbuli ya msango ugaligwe ha
wanhu wa Mulungu mdiwambo da
Yelusalemu.
2 Kwavija sulukila yenu ya
kuwataza wanhu niitanga, na nie
nikala niitopa sama ya sulukila ino
ha wanhu wamtogole Kilisto wali
muisi ya Makedonia, niwalongela
kamba mweye wanhu wamtogole
Kilisto wali muisi ya Akaya mkala
muisasale kulava songela mulao
ubitile, na sulukila yenu ino
iwatigisa wanhu bwando mmwanza
wao.
3 Ila nowagala wandugu zetu
wano giladi kuitopa kumwetu sama
yenu mmbuli ino sambiiwe bule,
ila muisasale, kamba vinilongile vija
vimuli.
4 Kwavija munhu yoyose wa
isi ya Makedonia yeheza na
nie na kuwavika mweye hamu-
naisasala, tweye tokona kinyala
kikulu, ila mweye mokona kinyala
kikulu ng'hani, kwavija vitwikile
nhamanila ng'hulu kumwenu.
5 Avo nigelegeza kamba ilondigwa
kuwayalalila wandugu wano wani-
longole kwiza kumwenu, giladi
waisasale kulava nhunza yenu
ng'hulu imuilagane kulava. Abaho
yowa isasaligwa kipigiti nihavika
na yolagusa kamba molava kwavija
molonda kulava na sio molava
mkushulutizwa.
6 Kumbukileni kamba munhu
yohanda mbeyu ndodo kohuna
vakuja vidodo, na munhu yohanda
mbeyu bwando kohuna vakuja
bwando.
7 Kila munhu yalave kija chay-
alamule mmoyo wake kulava, sio
na shuluti ama na giogio, kwavija
Mulungu komnogela munhu yolava
mkudeng'ha.
8 Na Mulungu kodaha kuwag-
welela mweye vinhu bwando,
giladi m'vinhu vose m'vipigiti vose
mpate vinhu vose vimulonda, na
msang'hano yoyose inogile mo-
memezelwa.
9 Kamba vija viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile,
"Kapwililisa, kawagwelela wakum-
bulu,
moyo wake unogile wabule
nziga."*
10 Na Mulungu yolava mbeyu ha
mwene kuhanda na mkate sama ya
mandia, vivija kokwiza kulava na
kongeza makano genu ga mbeyu na
kongeza mahuno genu ga kuwa bule
uzenzeleganye.
11 Mazua gose kowatenda muwe
wagoli giladi m'vipigiti vose mulave,
avo wanhu bwando womuheweza
Mulungu sama ya vinhu vija
vimulavile vawabokele kulawa
kumwetu.
12 Kwavija sang'hano ino imuitenda
sio tu kuwagolela vinhu wanhu
wa Mulungu, ila vivija mokongeza
ng'hani vilamso va kumuheweza
Mulungu.
13 Kubitila sang'hano ino imuitenda,
wanhu womuyenzi Mulungu ku-
bitila wende umulinao sama ya kuu-
togola Usenga Unogile wa Kilisto na
kubitila mioyo yenu ya kuwasangila
hewo hamoja na wayagwe wose.
14 Na mnhambiko zao zowawatam-
bikila mweye, wowatambikila na
noge kulu ng'hani, sama ya ngekewa
ng'hulu Mulungu iyawagwelele mw-
eye.
15 Hewela im'vikile Mulungu sama
ya nhunza yake ileka kusimika.

10

Paulo Koigombela Sang'hano Yake

1 Nie mwenyego, Paulo, noway-
alalila na mwazaganyo na uhozi

* **9:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 112:9.

wa Kilisto. Nie nilongigwa noki-
ihumulusa hasi kipigiti nihawa na
mweye kihanga kwa kihanga, ila
nowafalukila kipigiti nihawa kutali
namwe.
2 Nowayalalila mweye kamba ni-
heza silonda kulagusa ukengemeno
unigelegeza mkuwafalukila awo
wogelegeza kamba totenda mbuli za
muulumwengu.
3 Kweli tokala muulumwengu, ila
hatutenda ng'hondo kamba wanhu
wa ulumwengu vowotenda.
4 Kwavija via vetu va ng'hondo
sio via va muulumwengu, ila vina
mhiko za Mulungu za kubananga
vinhu vili na mhiko. Tobananga
mbamila
5 na ving'hwaso vose va matopa
gose vinuka sama ya kuilema ilimu
ya Mulungu, na tozigoga ngelegeza
zose na kuzitenda zimtogole Kilisto.
6 Mweye muhesha kuwa wende
kabisa, tweye twisha kuisasala
kuwatagusa wanhu wose iwadulu.
7 Loleni gali haulongozi wa meso
genu. Kamba kweli mweye mwa
wanhu wa Kilisto, ikumbuseni
mbuli ino, kamba mweye vimuli
wanhu wa Kilisto, vivija na tweye
vivo tuli.
8 Kwavija sona kinyala hata
kamba noitopa ng'hani kidogo
sama ya udaho wetu uyatugwelele
Mndewa giladi tuwenule mweye na
sio kuwagwisa hasi.
9 Nie silonda koneka kamba
nolonda niwagele bwembwe na
mhwilili zangu.
10 Kwavija wolonga, “Mhwilili
zake zina mhiko na zizama, ila heyo
mwenyego kanyeka na mbuli zake si
kinhu.”
11 Wanhu kamba wano wolondigwa
wavimanye kamba gaja gatulonga
mulupwilili kipigiti tuli haduhu,
vivija togatenda kipigiti tuhawa
baho.
12 Hatudaha kukala mdidale
dimwe ama kuilinga na wanhu waja
wokiitopa wenyego. Ila wahaipima
wenyego kwa wenyego, na kuilinga
wenyego kwa wenyego, hawalagusa
kamba wana nzonzi zinogile.
13 Tweye havidahika kuitopa
kubanza zimbaka, ila tosigala
mulubuga Mulungu luyatugwelele,
lubuga luvikile mbaka kumwenu.
14 Kwavija vituwavikile mweye,
tukala hatunaloka zimbaka zetu za
kuitopa, tukala waichanduso kwiza
kumwenu na Usenga Unogile wa
Kilisto.
15 Hatuitopa sama ya sang'hano
zitendigwe na wanhu wayagwe
kubanza zimbaka ziyatwikile Mu-
lungu, ila kitutamanila tweye kicho
kino, nhamanila yenu vuigendelela
kukula, lubuga lwetu lwa sang'hano
mmwenu lokongezeka ng'hani.
16 Avo toupeta Usenga Unogile
mziisi zili kutali namwe bila
kuitopela sang'hano zimalile ku-
tendigwa mulubuga lwa munhu
iyagwe.
17 Kamba vija viyandikigwe
Mzinyandiko Zing'alile, “Munhu
yokiitopa, na yakiitope mmbuli ya
gaja gayatendile Mndewa.”*
18 Kwavija sio awo wokiitopa
wenyego kamba wesha kutogoligwa,
ila watogoligwe iwo hiwo Mndewa
yoitopela.

11

Paulo na Watumigwa wa Kilisto wa Uvwizi

1 Nolonda munyazaganye
muubozi wangu mdodo. Nyaza-
ganyeni!
2 Nowonela migongo, migongo
ya Mulungu, kwavija niilagana
namwe msoligwe na mbigalo imwe,
nimgwelele Kilisto muwe kamba
mhambe hanawasa na mbigalo
kumwake.
3 Ila nodumba kamba vija nyoka
viyam'vwizile Hawa na ubala
wake, nzonzi zenu zokwagizwa
kulawa muna ikweli na ung'azi wa
kuilumba na Kilisto.
4 Kwavija kamba munhu yoyose
yeheza na kumpeta Yesu iyagwe

* **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 9:24.

na sio ino itumpetile tweye, na
mweye mom'bokela goya, na
mom'bokela loho iyagwe mbali na
ija imum'bokele, na moubokela
usenga uyagwe mbali na uja
umuutogole.

5 Nokwagiza nie sili mdodo
ng'hani kubanza wano wakemigwe
"watumigwa wakulu wa Kilisto."
6 Nie si munhu nifundizigwe ku-
longa, ila nna ilimu. Twika kweli
ino hakimwagaia kumwenu mmbuli
zose.
7 Nitenda vilozo avija viniihumu-
luse hasi mwenyego giladi mweye
mwinuligwe uchana, kwavija niu-
peta Usenga Unogile wa Mulungu
kumwenu bila maliho?
8 Kamba vija niwabokonya
wanhu wayagwe wamtogole Kilisto
mkubokela misango yao giladi
niwasang'hanikile mweye.
9 Na kipigiti vinikalile na mweye
na vinikalile bule kinhu, simta-
manile munhu yoyose, kwavija
wanhu wamtogole Kilisto walawile
muisi ya Makedonia wangwelela
vinhu vose vinilondile. Nie
mwenyego niitenda sambiniwata-
manile mweye mmbuli yoyose, na
nogendelela kutenda avo.
10 Kweli kamba kweli ya Kilisto ili
mgati yangu, haduhu munhu muisi
ya Akaya yondayavudalize kuitopa
kuno kuniitopa.
11 Habali? Kwavija siwanogele
mweye? Mulungu kavimanya
kamba niwanogela.

12 Na kino kinitenda nogendelela
kukitenda giladi niwavudalize awo
wozahila kilamso cha kuitopa
kamba sang'hano yao ilinga kamba
yetu tweye.
13 Kwavija awo wokiitopa kamba
avo iwo watumigwa wa Kilisto
wa uvwizi, watumigwa vizenzele-
ganye, wokiigalula wenyego woneke
kamba watumigwa wa Kilisto.
14 Ino sio mbuli ya mkanganyo!
Hata Mwenembago kaigalula
mwenyego kamba msenga wa Mu-
lungu wa kuulanga wa mulangaza.

15 Avo sio mbuli ya mkanganyo
kamba na watumigwa zake vivija
wahaigalula wenyego kamba wa-
tumigwa walibule uzenzeleganye.
Hakimambukizo, wolihigwa gaja
galingile na sang'hano zao.

Migayo ya Paulo Muisang'hano ya Utumigwa wa Kilisto

16 Nobwelela, munhu sam-
biyagelegeze kamba nie na m'bozi,
ila yahagelegeza avo, yanitogole nie
kamba m'bozi giladi na nie vivija
niitope kidogo.
17 Kija kinilonga sambi sio kija
Mndewa chaalondile nie nilonge.
Mmbuli ino ya kuitopa nolonga
kamba munhu m'bozi.
18 Kwavija wanhu bwando woki-
itopa kamba viwotenda wanhu wa
ulumwengu, avo na nie nokiitopa.
19 Mweye wenyego mwa wabala
ng'hani, kileka mana mowazaganya
goya wabozi!
20 Modaha kumwazaganya munhu
yoyose yowagela muunyakadala,
ama yowabokonya vinhu venu,
ama yowabulunya, ama yokiitenda
heyo kuwa mkulu kumwenu, ama
yowatoa kofi mdikanza.
21 Nokona kinyala nolonga kamba
tukala tunyekile ng'hani mmbuli
zino!

Ila munhu yoyose yahadaha
kuitopela kinhu, nolonga kamba
vija m'bozi, na nie vivija nodaha
kuitopela kinhu kija.
22 Hewo Waeblania? Na nie vivija
na Mueblania. Hewo Waislaeli?
Na nie vivija na Muislaeli. Hewo
walawa lukolo lwa Ablaham? Na nie
vivija nolawa lukolo lwa Ablaham.
23 Hewo watumigwa wa Kilisto?
Nolonga kamba munhu yali na
luwege. Nie na mtumigwa
wa Kilisto yanogile ng'hani.
Nisang'hana sang'hano ndala
ng'hani, mianza bwando nigeligwa
mkifungo, mianza bwando ni-
lanhigwa ng'hani, nisungulila ifa
mianza bwando.

24 Kwa Wayahudi nilanhigwa mi-
anza mitano mbalati malongo mane
kulava imwe,
25 mianza midatu nitoigwa
na mbalati, mwanza umwe ni-
toigwa na mabwe, mianza midatu
nibenekelwa na ngalawa, ikilo na
misi nikala nikogelela m'bahali.
26 Mmianza yangu bwando nikala
mmwangalo wa mizanda, na nikala
mmwangalo wa mibokonyi, nikala
mmwangalo wa wanhu wa isi
yangu mwenyego, na mmwan-
galo wa wanhu wa isi ziyagwe.
Nikala mmwangalo wa wanhu
wa m'viwambo, na mmwangalo
wa muluwala, na mmwangalo wa
bahali na mmwangalo kulawa mwa
wanhu wavwizile kumtogola Kilisto.
27 Nisang'hanizwa sang'hano
ndala, na mianza bwando
nigonelela. Nikala na nzala na
ng'hilu. Mianza bwando nikala
bule mandia, nikala bule hanhu ha
kuwasa, na nikala bule vivalo.
28 Na uhaleka mbuli zose ziyagwe,
mazua gose na mdihekaheka da
kija kinilondigwa kutenda sama ya
wanhu wose wamtogole Kilisto.
29 Kamba munhu yahalegela, na
nie vivija nolegela. Kamba munhu
yahalongozigwa kutenda vilozo, na
nie nokona giogio.
30 Kamba nihalonda niitope, basi
noitopela vinhu vija vilagusa haja
hanilegele.
31 Mulungu na Tata wa Mndewa
Yesu, ayo yolondigwa kuyenzigwa
milongo yose, kovimanya kamba nie
sivwiza.
32 Mdiwambo da Damaski, mkulu
yali hasi ya mndewa Aleta kaw-
imiliza ulwivi lwa idiwambo da
Damaski giladi yanigoge nie.
33 Ila nihumuluswa mkigelo ku-
bitila mdizonzo da kiwambaza na
kuhonyokwa na makono gake.

12

Vinhu Viyalagusiligwe Paulo na Kugubuliligwa

1 Nolondigwa nigendelele kuitopa.
Hata kamba haduhu kinhu kini-
pata, ila nogendelela kulonga mbuli
zayanilagusile na kunigubulila Mn-
dewa.
2 Nimtanga munhu imwe yam-
togole Kilisto yakalile milao longo
dimwe na mine ibitile yasoligwe ku-
galigwa uchana ng'hani kuulanga.
Sivimanyile kamba kakala mulukuli
ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu
kovimanya.
3 Nobwelela kulonga, sivimanyile
kamba munhu ino kakala mulukuli
ama hanze ya ulukuli, ila Mulungu
kovimanya,
4 kakala yasoligwe uchana Kupal-
adiso, kahulika vinhu havidahika
kulongwa, vinhu avo haduhu
munhu yolondigwa kubwelela ku-
longa.
5 Avo sama ya munhu ino noki-
itopa, ila sikiitopa sama ya nene
mwenyego, ila nokiitopa sama ya
udonhi wangu.
6 Ila kamba nihalonda kuitopa,
siwa m'bozi, kwavija nolonga
ikweli. Ila sigendelela kuitopa
giladi munhu sambiyanyongezele
gaja ganilonga na kubanziliza
gaja gayahulike kumwangu ama
gayonile kumwangu.
7 Ila giladi kunitenda nie sam-
binibanze kuitopa sama ya vinhu
bwando va mkanganyo vinyonile,
nigweleligwa mwiba mulukuli
lwangu, msenga wa Mwenembago,
kundumiza nie.
8 Nitambika, nimuyalalila Mn-
dewa mianza midatu yausegeze
umwiba uno mulukuli lwangu.
9 Ila kanilongela, “Ngekewa yangu
yokwenela, kwavija mhiko zangu
zosang'hanika ng'hani haja hali na
unyondenyonde.” Avo nokiitopa na
kudeng'helela ng'hani sama ya un-
yondenyonde wangu, giladi mhiko
za Kilisto zikale na nie.
10 Kino kicho kilamso cha nie
kunogelwa na unyondenyonde, ma-
ligo, kugazigwa, migayo, na mbuli
ndala sama ya Kilisto. Kwav-
ija kipigiti nihawa nyondenyonde,

baho nopata mhiko.

Kudungwadungwa kwa Paulo ha Wakolinto

11 Niitenda m'bozi mwenyego, ila
mweye iwo munitenda niwe hivo.
Mweye mulondigwa muitopele nie,
kwavija nie sili mdodo ng'hani
kubanza wano wakemigwe "watu-
migwa wakulu wa Kilisto," hata
kamba nie si kinhu.
12 Kipigiti vinikalile hamoja na
mweye, niwagwelela utango kamba
nie na mtumigwa wa Kilisto. Kwav-
ija mkwazaganya nitenda vilaguso,
mbuli za mkanganyo na mizonza
bwando kumwenu.
13 Kinhu kimwe tu kinilekile
kutenda kumwenu mweye na
kinitendile mwa wanhu wayagwe
wamtogole Kilisto, siwatamanile
mweye mngwelele hela. Nigeleni
kumgongo sama ya mbuli ino ihile!
14 Sambisambi niisasala kwiza
kumwenu mwanza wa ikadatu,
na silonda niwatamanile mweye,
kwavija kinilonda sio vinhu venu,
ila nowalonda mweye. Kwavija
wana hawalondigwa kuwekila
ngama watata zao na wamama zao,
ila hewo wao wolondigwa kuwekila
ngama wana zao.
15 Avo nodeng'ha ng'hani kulava
kila kinhu kinili nacho na kuilava
nie mwenyego sama yenu mw-
eye. Kamba nihawanogela mweye
ng'hani, mweye moninogela nie ki-
dogo?
16 Motogola kamba nie siwata-
manile. Ila munhu kodaha kulonga
kamba nie nikala m'bala, na ni-
wanamata mweye na uvwizi.
17 Niwabulunya kinhu chochose
mkubitila wanhu waja iniwatumile
kumwenu?
18 Nimuyalalila Tito yeze
kumwenu, na nomtuma yeze na
ndugu iyagwe. Tito kawabulunya
kinhu chochose? Nie hamoja na
heyo hatulongozigwe na Loho imwe,
na sang'hano zetu hazilingane?
19 Siku kipigiti chose mkala
mgelegeza kamba tukala tulonga
mbuli za kuigombeleza haulongozi
wenu. Si vivo, ila tweye tolonga
kamba Kilisto voyolonda tulonge
haulongozi wa Mulungu. Mbwiga
zangu, kila kinhu kitutenda tweye,
totenda sama ya kuwazenga mweye.
20 Kwavija nodumba kamba ni-
heza nowavika muli sio vija vu-
nilonda nie, na monivika nie sio
vija vumulonda mweye. Nodumba
siku hiko kuna ngomba, migongo,
lusango, kuinogela wenyego, kui-
longa vihile, kuideta, matopa, na
mding'humding'hu.
21 Nodumba kamba niheza kabili,
Mulungu wangu konhenda nie ni-
hole haulongozi wenu, na nokona
giogio sama ya wanhu bwando wa-
tendile vilozo umwaka na hawalek-
ile vilozo vao va ugoni, ushalati, na
sulukila zihile ziwakalile nazo.

13

Nzuma na Ndamsa za Kimambuk-izo

1 Uno owa mwanza wangu wa
ikadatu kwiza kumwenu. Kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Kila
nhaguso yolondigwa igangamizwe
na usindila wa wasindila wabili ama
wadatu."*
2 Niwazuma nisha awo watendile
vilozo mazua gabitile na wayagwe
wose, nowazuma kipigiti kino kinili
haduhu, kamba vinhendile kipigiti
kinikalile baho mwanza wangu wa
ikabili kwiza kumwenu. Kamba
niheza kabili, nowatagusa bila ku-
wonela bazi,
3 kwavija mosulukila kona kamba
Kilisto viyolonga mgati yangu. Heyo
halegele viyawasang'hanikile mw-
eye, ila kana mhiko mmwanza
wenu.
4 Kwavija heyo kakala yawambigwe
mumsalaba kuno yalegele, ila
sambi kokala na mhiko za Mu-
lungu. Na tweye vivija tulegela
mkuilumba hamoja na Kilisto, ila
tuhawasang'hanikila mweye, tokala

* **13:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 19:15.

hamoja na heyo kubitila mhiko za
Mulungu.
5 Iloleseni wenyego mwone
kamba mokala mnhamanila. Mki-
igeze wenyego. Hamona kamba
Yesu Kilisto ka mgati yenu? Kamba
hamona, basi muhumwa kitega
kino!
6 Ila notamanila kamba mw-
eye movitanga kamba tweye
hatuhumwile.
7 Tuwatambikila ha Mulungu gi-
ladi sambimtende kinhu chochose
kihile. Si kamba tweye toneke
kamba tuvihuma ivitega, ila mweye
mtende gaja ganogile, hata kamba
tweye tokoneka tuhumwa.
8 Kwavija tweye hatudaha ku-
tenda kinhu chochose cha uvwizi,
ila tu kili na kweli.
9 Kwavija todeng'ha kipigiti
tuhalegela na mweye muhawa
na mhiko. Kino kicho kinhu
kituwatambikila mweye, kamba
sambimuhungule hanhu.
10 Avo nowandikila mbuli zino
kipigiti nili kutali na mweye, giladi
niheza, sambiniwe mkali mkuu-
sang'hanikila udaho uyanigwelele
Mndewa niwenule mnhamanila
zenu, na sio kuwalagaza hasi.
11 Hakimambukizo, ndugu
zangu, nolaga. Sambimkale
mzanyamzanya, tegelezeni gaja
ganiwalongela, muwe na ngelegeza
zimwe, mkale mditindiwalo. Na
Mulungu yali na noge na tindiwalo
yakale na mweye.
12 Ilamseni wenyego kwa wenyego
na mnonelo ung'alile.
13-14 Wanhu wose wa Mulungu
wowalamsa mweye. Ngekewa ya
Mndewa Yesu Kilisto, noge da Mu-
lungu, na udugu wa Loho wa Mu-
lungu viwe namwe wose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAGALATIA

ULONGOZI

Kitabu cha Wagalatia chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto yakemigwe Paulo (1:1). Lukala lupwilili Paulo luyandike ha wanhu wamtogole Kilisto wali Galatia hagatigati ya kipigiti cha milao ya 48 na 57 songela viyavumbuke Kilisto. Siku Wagalatia wakala wanhu wokala mdiwambo da Loma muisi ya Galatia. Wasomi hawavitanga goya kamba Paulo kakala kwahi kipigiti viyandike lupwilili luno. Ila vodahika kamba kakala mmiwambo ino mibili, mdiwambo da Efeso ama mdiwambo da Kolinto.

Paulo kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto, Wayahudi na wanhu wakalile sio Wayahudi, wali mmadale ga wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia. Kandika sama ya kuigombela na mafundizo ga uvwizi gaja galongile kamba wanhu wamtogole Kilisto wolondigwa kugawinza malagizo ga Wayahudi kulawa Mdilagano da Umwaka, ng'haning'hani kwingila kumbi. Kukala na dale da wanhu mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto dikemigwe Wanhu Wowatenda Wanhu Wayagwe Kuwa Wayahudi, wawalondile wanhu wamtogole Kilisto wakalile sio Wayahudi wengizigwe kumbi. Vivija waulema udaho wa kitumigwa wa Paulo. Paulo kaugombela udaho wake wa kitumigwa mkusimulila mbuli zake (1:11—2:14) na kaugombela Usenga Unogile mkusimulila kamba ukombola wokwiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto (2:16). Gano gago malawililo ga unovu ulaguswa na Mulungu na sio gaja gowotenda wanhu.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto ako Galatia (*1:1-5*).
2. Abaho Paulo kolongelela mbuli zake mwenyego zibitile mkuigombela sang'hano yake ya kufundiza na kulagusa kamba kakala yagezile kukala ukazi wa kugatamanila Malagizo ga Musa, ila ukazi huo umulemelwa (*1:6—2:12*).
3. Abaho kasimulila nafasi ya Malagizo ga Musa na nafasi ya ngekewa muukombola (*3—4*).
4. Abaho kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile (*5:1—6:10*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake na ndamsa na nhambiko za kimambukizo mkukumbukila kamba kugalulwa na Mulungu na kuwa munhu wa sambi kicho kinhu kinogile ng'hani kubanza mbuli za lukuli, kamba vija kwingizigwa kumbi (*6:11-18*).

1-2 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Kilisto, hamoja na wandugu wose wali na nie. Nie sisaguligwe na wanhu ama na udaho wa munhu yoyose, ila nisaguligwa na Yesu Kilisto hamoja na Mulungu Tata, yamzusile Yesu kulawa mkudanganhika. Towalamsa mweye wanhu wamtogole Kilisto muli muisi ya Galatia.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

4 Yesu kailava mwenyego giladi yatukombole kulawa m'vilozo vetu kulawa muulumwengu uno wihile utukala, kamba vija Mulungu na Tata wetu viyalondile.

5 Yenzi iwe ha Mulungu milongo yose! Amina.

Usenga Umwe Unogile

6 Nie nikanganya ng'hani, avija
mkipigiti kiguhi vummulekile Mu-
lungu, ayo yawakemile mweye ku-
bitila ngekewa ya Kilisto na kugaluk-
ila kuusenga uyagwe, awo ukiitenda
kamba Usenga Unogile,
7 awo kabisa si Usenga Unogile.
Mgeligwa ubozi na awo wolonda ku-
uhindula Usenga Unogile wa Kilisto.
8 Ila hata kamba tweye ama
msenga wa Mulungu kulawa kuu-
langa yahawapetela Usenga uyagwe
Unogile mbali na uno utuupeta tw-
eye, nayadukumizigwe.
9 Kamba vutwishile kulonga,
na sambi nolonga kabili, kamba
munhu yoyose yahawapetela
Usenga Unogile mbali na uja
umuubokele, munhu hiyo yaduku-
mizigwe.
10 Mkulonga vino nolonda wanhu
wanhogole ama Mulungu yan-
hogole? Ama nolonda kuwanogeza
wanhu? Kamba nihalondile
kuwanogeza wanhu, sambiniwe
mtumigwa wa Kilisto.

Paulo Viyapatile Utumigwa wa Kilisto

11 Ndugu zangu, nolonda
m'vitange, Usenga Unogile uni-
upetile sio kinhu kitendigwe na
munhu.
12 Siubokele kulawa ha munhu
yoyose, ama kufundizigwa, ila ni-
ubokela kubitila lugubulo kulawa ha
Yesu Kilisto.
13 Mweye muhulika mbuli zangu
kipigiti cha umwaka vinikalile
mnhamanila ya Kiyahudi, avija
vinikalile niwagaza ng'hani wanhu
wa Mulungu wamtogole Kilisto
bila kuwonela bazi na kugeza
kuwabananga.
14 Nie nikala Muyahudi ni-
igogile nhamanila yangu ng'hani
kuwabanza Wayahudi bwando wa
mkamo wangu, na nikala nikiiyohile
ng'hani kuzigoga nzoela za wahenga
zetu.
15 Ila Mulungu kanisagula nie
songela sinavumbuka na kung'hema
nie kubitila ngekewa yake. Na
viyalamule
16 kumgubula mwanage kumwangu,
giladi nimpete heyo mwa Wamhazi,
silondile masala kulawa ha munhu
yoyose,
17 ama kuchola Yelusalemu kuit-
ing'hana na awo wanilongole kuwa
watumigwa wa Kilisto. Ila hima
nichola muisi ya Alabia, na abaho
nibwela mdiwambo da Damaski.
18 Abaho, milao midatu ibitile,
nyhola Yelusalemu kumtembelela
Petulo, na nikala na heyo mazua
longo dimwe na matano.
19 Ila simonile mtumigwa yoyose
iyagwe wa Kilisto ila Yakobo, mdodo
wake Mndewa.
20 Nowalongela ikweli haulongozi
wa Mulungu kamba gano gani-
wandikila sio uvwizi.
21 Abaho, nichola kuna ziisi za
Silia na Kilikia.
22 Kipigiti hicho wanhu wamto-
gole Kilisto wali muisi ya Yudea
wakala hawananimanya mkunyona
mkihanga.
23 Ila wahulika wanhu wayagwe
wolonga kamba, “Munhu ija
yakalile yotugaza, sambi koipeta
nhamanila iyakalile yolonda
kuibananga.”
24 Na wamuyenzi Mulungu sama
yangu.

2

Watumigwa Wayagwe wa Kilisto Woitogola Sang'hano ya Paulo

1 Viibitile milao longo dimwe
na mine nibweleganya kabili
Yelusalemu, kipigiti kino nikala
hamoja na Banaba, vivija tumsola
na Tito.
2 Nichola kuja kwavija Mulungu
kanigubulila kamba nolondigwa
nichole. Abaho niwagwelela Usenga
Unogile waubitile, Usenga uja
unikalile niupeta mwa Wamhazi.
Ila nigatenda gano kubitila mt-
ing'hano wa kifiso na vilangizi,
kwavija nikala nidumba kamba kija
kinitendile ama kija kinigendelela

kutenda sambikipotele na mkimbilo
wangu uwe jaga bule.
3 Hata Tito yakalile Mgiliki,
yakalile hamoja na nie, hashulu-
tizwe kwingizigwa kumbi,
4 hata avo wanhu wayagwe
walonda wamwingize kumbi.
Kwavija wanhu wavwizile kumto-
gola Kilisto wakiingiza kinyemela
hatukalile kuusepa ulegeho utulinao
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto
giladi watutende kuwa nyakadala
zao.
5 Ila hatuwatogole hata kidogo,
giladi ikweli ya Usenga Unogile usi-
gale mgati yenu mazua gose.
6 Ila waja woneke kuwa vilangizi,
hawanyongezele mbuli yoyose.
Hawanitendele kinhu chochose
kiyagwe, kwavija Mulungu hatagusa
mkulola kiwiliwili cha hanze.
7 Ila wona kamba nigweleligwa
sang'hano ya kuupeta Usenga Un-
ogile ha Wamhazi, kamba vija
Petulo viyagweleligwe sang'hano ya
kuupeta Usenga uno ha Wayahudi.
8 Kwavija Mulungu yakalile
yosang'hanika msang'hano ya
Petulo kamba mtumigwa wa Kilisto
mwa Wayahudi, vivija kakala
yosang'hanika msang'hano yangu
kamba mtumigwa wa Kilisto mwa
Wamhazi.
9 Yakobo, Petulo, na Yohana, awo
woneke kuwa vilangizi, viwaitangile
nhunza inigweleligwe, watugwelela
mkono wa ukulume nie na Banaba
kulagusa kamba twa hamoja. Wato-
gola kamba tweye tuchole ha Wam-
hazi na hewo wachole ha Wayahudi.
10 Watulonda tutende kinhu
kimwe, sambituwasemwe wakum-
bulu mdidale jao, kinhu kinikalile
nigesa kukitenda.

Paulo Komkomhokela Petulo ako Antiokia

11 Ila Petulo viyezile mdiwambo
da Antiokia, nim'bamilila kihanga
kwa kihanga kwavija kakala
yotenda gehile ng'hani.
12 Kipigiti wanhu watumigwe
na Yakobo hawanavika, kakala
yoja na Wamhazi wamtogole
Kilisto. Ila viwavikile, kasonga
kuibweza kuchugu na kuibagula
kulawa ha Wamhazi kwavija kakala
yowadumba awo wakalile mdidale
da awo wawashulutize Wamhazi
wengizigwe kumbi.
13 Na Wayahudi wayagwe wamto-
gole Kilisto wailumba na udelenya
wa Petulo, avo sama ya udelenya
wao wamwagiza hata Banaba.
14 Vinyonile kamba hawakalile
wotenda galingile na ikweli ya
Usenga Unogile, nimulongela Petulo
haulongozi wa hewo wose, “Gw-
eye kwa Muyahudi, ila kokala
kamba Mmhazi na sio kamba
Muyahudi. Vilihi kabili kowashul-
utiza Wamhazi wazigoge nzoela za
Wayahudi?”

Wayahudi na Wamhazi Wokomboligwa na Nhamanila

15 Tweye twa Wayahudi wa ku-
vumbuka na sio “Wamhazi wali
na vilozo,” kamba viwokemigwa na
Wayahudi wayagwe.
16 Tweye tuvitanga kamba munhu
hapetigwa kuwa mwende wa
Mulungu mkugagoga Malagizo ga
Musa, ila muinhamanila mgati
ya Yesu Kilisto. Avo na tweye
vivija twika nhamanila yetu mgati
ya Yesu Kilisto giladi tutendigwe
kuwa wende kubitila nhamanila
mgati ya Kilisto, na sio mkugagoga
Malagizo ga Musa, kwavija mku-
gagoga Malagizo ga Musa haduhu
yondayapetigwe kuwa mwende wa
Mulungu.
17 Kamba vija vituzahila kuwa
wende wa Mulungu mkuilumba
hamoja na Kilisto, yowa usindila
kamba tweye wenyego tokoneka
kuwa wene vilozo kamba viwali
Wamhazi, avo tulonge kamba Kilisto
kowatenda wanhu watende vilozo?
Si vivo kabisa!
18 Kamba nihakizenga kabili kija
kinibomole, noilagusa kamba nie
kweli notenda gehile.

19 Kwavija kubitila Malagizo ga
Musa nidanganhika sama ya Malag-
izo higo,* giladi niwe na ugima sama
ya Mulungu. Nidanganhika hamoja
na Kilisto mumsalaba wake,
20 na sio nie nili na ugima, ila
Kilisto iyo yongwelela ugima mgati
yangu. Ukazi unikala mulukuli
luno, nokala mnhamanila ya kum-
togola Mwana wa Mulungu, ayo
yaninogele nie na kuilava heyo
mwenyego sama yangu.
21 Nie siilema ngekewa ya Mu-
lungu, kwavija kamba kuwa bule
uzenzeleganye kuyalinao Mulungu
kwiza kubitila Malagizo ga Musa,
basi Kilisto kadanganhika bule!

3

Malagizo ga Musa ama Nhamanila

1 Mweye Wagalatia wabozi! Yalihi
yawalogile? Kwavija nie niwapetela
goya vija Yesu Kilisto viyadangan-
hike mumsalaba.
2 Nolonda munilongele kinhu
kimwe, m'bokela Loho wa Mulungu
mkugagoga Malagizo ga Musa ama
mkuuhulika Usenga Unogile na
kuutogola?
3 Mweye mwa wabozi kamba
vino? Msonga kukala ukazi wa
kuilumba na Loho wa Mulungu, ha-
bali sambi molonda kukala ukazi wa
kutamanila nzonzi zenu?
4 Vino kugaya kumgayile sama
ya Usenga Unogile, mgaya bule?
Kamba mbuli zenyego vivo zili,
kweli mgaya bule.
5 Mulungu kowagwelela mweye
Loho wake na kutenda mizonza
mmwenu kwavija mgagoga Malag-
izo ga Musa ama kwavija muutogola
Usenga Unogile wa Yesu Kilisto?
6 Tumgelegeze Ablaham, kamba
Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Ablaham kamtogola Mulungu, avo
kapetigwa kamba munhu yalibule
uzenzeleganye."*
7 Avo m'vimanye kamba awo
womtogola Mulungu wawo lukolo
lwa Ablaham.
8 Nyandiko Zing'alile zilola kuu-
longozi na kona kamba Mulungu
kowatenda Wamhazi kuwa wende
sama ya nhamanila yao. Mulungu
kaulonga Usenga uno Unogile ha
Ablaham, yolonga, "Wamhazi wose
womotezwa kubitila gweye."†
9 Sama ya kilamso kino, awo
wekile nhamanila yao mwa Kilisto
womotezwa, kamba vija Ablaham
viyamotezwe sama ya nhamanila
yake.
10 Kwavija waja wose wogen-
delela kugatamanila Malagizo ga
Musa kuwatenda watogoligwe na
Mulungu wa muna indukumiza,
kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile, "Munhu yoyose yalek-
ile kuzigoga na kuziwinza mbuli
zose zandikigwe mkitabu cha Mala-
gizo ga Musa kodukumizwa na Mu-
lungu."‡
11 Kweli kabisa, haduhu munhu
yondayapetigwe kuwa kabule uzen-
zeleganye haulongozi wa Mulungu
mkugagoga Malagizo ga Musa,
kwavija Nyandiko Zing'alile zo-
longa, "Munhu yalibule uzenzele-
ganye kokala mnhamanila."§
12 Na Malagizo ga Musa hagata-
manila nhamanila. Ila Nyandiko
Zing'alile zolonga, "Munhu yoyose
yogatenda gose gali Mmalagizo ga
Musa kowa na ugima kubitila Mala-
gizo higo."*
13 Kilisto katukombola kulawa
muna inhaguso ya Gamalagizo
ga Musa. Kipigiti viyatumbikwe
mumsalaba, kadukumizwa sama
ya mbuli zetu zihile, kwavija
yandikigwa Mzinyandiko Zing'alile,

* **2:19** ***Kudanganhika sama ya Malagizo higo*** nhegulo yake *kuleka kulongozigwa na Malagizo ga Musa.* * **3:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. † **3:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 12:3; 18:18; 22:18. ‡ **3:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 27:26. § **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:4. * **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 18:5. † **3:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 21:23.

"Munhu yoyose yatumbikwe
mum'biki kadukumizigwa."†
14 Yesu Kilisto katukombola tw-
eye giladi motelo zija Mulungu za-
yailagane na Ablaham, Mulungu
yawagwelele Wamhazi kubitila Yesu
Kilisto, giladi mkubitila nhamanila
tubokele Loho wa Mulungu, ayo
Mulungu yalongile kamba komgala.

Malagizo ga Musa na Kilagano

15 Ndugu zangu, beta niwalongele
mbuli zilingile na gaja gatutendaga
mazua gose. Wanhu wabili wa-
haitogolela mbuli, haduhu munhu
yondayagabene gaja gawaitogolele
ama kongeza kinhu muimbuli ija.
16 Mulungu kamwikila kilagano
Ablaham na lukolo lwake, Nyandiko
Zing'alile hazilonga, "Na ng'holo
zake," kamba wanhu bwando, ila
zolonga, "Na lukolo lwake," nhegulo
yake munhu imwe, na munhu hiyo
iyo Kilisto.‡
17 Kinilonda kulonga icho kino,
Malagizo ga Musa, gezile milao mia
nne na malongo madatu hamwande,
hagadaha kudibenhusa hamgwazo
lagano dikigwe haichanduso na Mu-
lungu na kusegeza kilagano cha Mu-
lungu.
18 Kwavija kamba nhunza ya Mu-
lungu yotamanila Gamalagizo ga
Musa, basi havidahika kutamanila
kilagano. Ila Mulungu muunovu
wake kamgwaa Ablaham nhunza
kubitila kilagano.
19 Avo Malagizo ga Musa gakala
na sang'hano ilihi? Malagizo ga
Musa gongezigwa mdilagano giladi
kulagusa nhegulo ya vilozo, na ikala
isang'hanika mbaka kipigiti viyezile
Kilisto, ayo wa lukolo lwa Abla-
ham, Mulungu yekile kilagano sama
yake. Mulungu kagalava Malag-
izo ha Musa kubitila wasenga wa
Mulungu wa kuulanga, ayo yakalile
hagatigati ya Mulungu na wanhu.
20 Munhu wa hagatigati mazua
gose kosang'hanika na wanhu wa
mmadale mabili. Ila Mulungu, ayo
yali yeiyeka, hakalile na munhu
wa hagatigati kipigiti viyamgwelele
Ablaham kilagano chake.

Kilondigwa na Malagizo ga Musa

21 Avo tulonge Malagizo ga Musa
gokiibamilila na vilagano va Mu-
lungu? Si vivo kabisa! Kwav-
ija kamba Malagizo gawabokele
wanhu gahadahile kuwatenda wap-
ate ugima, wanhu walibule uzenzel-
eganye wahapatikane mkugagoga
Malagizo higo.
22 Ila Nyandiko Zing'alile zo-
longa kamba, wanhu wose wa
mkifungo cha mhiko za vilozo, giladi
nhunza ija itulongeligwe kamba
togweleligwa kubitila nhamanila
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto
wogweleligwa awo wondawatogole.
23 Kipigiti nhamanila ino
hainakwiza, tukala wafungigwa
wa Malagizo ga Musa, tufungigwa
mbaka haja nhamanila ija vuigubu-
ligwe.
24 Avo Malagizo ga Musa gakala
na udaho wa kutulongoza mbaka
viyezile Kilisto, giladi tupetigwe
kamba wende wa Mulungu kubitila
nhamanila.
25 Avo sambi nhamanila iza, Mala-
gizo ga Musa gabule udaho wa kutu-
longoza.
26 Avo mweye mose mwa wana
wa Mulungu kubitila nhamanila
mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.
27 Kwavija mweye mose m'batizigwe
mkuilumba hamoja na Kilisto,
mowa kamba Kilisto mwenyego.
28 Haduhu Muyahudi ama Mgiliki,
nyakadala ama yailegehe, mbigalo
ama mtwanzi, kwavija mweye mose
mwa kinhu kimwe mkuilumba na
Yesu Kilisto.
29 Kamba mweye mwa wanhu
wa Kilisto, avo mweye mwa lukolo
lwa Ablaham. Mweye mwa wa-
hazi wake, na kilagano cha Mulungu
chayailagane na Ablaham chowa
chenu.

‡ **3:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 12:7; 13:15; 24:7.

4

1 Kinilonda kulonga icho kino,
muhazi kipigiti yali mdodo, kalinga
kamba nyakadala, hata kamba heyo
iyo mwene vinhu vose.
2 Heyo ka hasi ya wemilizi na
walezi mbaka kipigiti kikigwe na
tataake.
3 Avo vivija na tweye, vitukalile
wadodo twingizigwa muunyakadala
hasi ya ulongozi wa loho yotawala
ulumwengu uno.
4 Ila kipigiti kilondigwe vikivikile,
Mulungu kamtuma Mwanage muu-
lumwengu. Kaleligwa na mtwanzi,
kakala hasi ya Malagizo ga Musa,
5 giladi yatukombole tweye tose
tukalile hasi ya Malagizo ga Musa,
giladi tutendigwe kuwa wana wa
Mulungu.
6 Na kwavija mweye mwa wana
zake, Mulungu kamgala Loho wa
Mwanage mmioyo yetu, yotutenda
tweye tulile, “Aba!” Nhegulo yake
“Tata!”
7 Avo mweye hamuli nyakadala
wa loho ija yotawala ulumwengu
uno, ila mwa wana, na kwavija
mweye mwa wana wa Mulungu,
Mulungu kawatenda mweye vivija
muwe wahazi.

Paulo Kodungwadungwa Sama ya Wagalatia

8 Umwaka kipigiti vumkalile
hamunamtanga Mulungu, mkala
nyakadala wa vinhu vikalile si
miungu.
9 Ila sambi mumtanga Mulungu,
ama mmbuli ziyagwe Mulungu
kowatanga mweye, modahaze
kubweleganya kabili kuna ziloho
zinyekile zilibule kinhu? Habali
molonda kuwa nyakadala zao
mwanza wa ikabili?
10 Mng'hali mogoga mazua
kisinyo, milenge, misimu, na milao.
11 Nodumba kamba sang'hano ini-
isang'hane sama yenu iwa bule.
12 Ndugu zangu, nowayalalila
mweye mkale kamba nie vinikala
muulegeho kulawa mzimbuli zino,
kwavija nie nigaluka kamba mw-
eye Wamhazi, muulegeho kulawa
Mmalagizo gose ga Musa. Mweye
hamunitendele mbuli yoyose ihile
kipigiti vinikalile waichanduso
kuwapetela mweye Usenga Unogile.
13 M'vitanga kamba sama ya
utamu niwapetela mweye Usenga
Unogile mwanza wa ichanduso.
14 Hata kamba utamu wangu
ukala mbuli ngaga kumwenu,
ila mweye hamunizabuze ama
kunilema, ila munibokela kamba
vija nikala msenga wa Mulungu wa
kuulanga, kamba vija nikala Yesu
Kilisto mwenyego.
15 Mkala na ndeng'ha! Avo choni
kiwalawilile? Nolonda nilonge
kamba, kamba muhadaha mgalave
meso genu mngwelele nie.
16 Sambi nie nigaluka mdumuka
wenu sama ya kuwalongela mweye
ikweli?
17 Wanhu waja wolonda kuuhin-
dula Usenga Unogile wa Kilisto,
wosulukila ng'hani wawapate mw-
eye, ila si kwa mbuli zinogile.
Kinhu chowolonda kuwatenda mw-
eye mwinege na nie, giladi muwe na
sulukila iija mgati yao kamba hewo
viwali nayo mgati yenu.
18 Vinoga kuwa na sulukila ya
kutenda ganogile mkipigiti chose, na
sio tu mkipigiti nie nihawa hamoja
na mweye.
19 Wanangu wanogelwa! Mwanza
uyagwe nokona usungu wa kulela
mwana sama yenu, mbaka mgaluke
kuwa wanahina wa kweli wa Kilisto.
20 Nolonda ng'hani kukala na mw-
eye sambisambi, na nogalula dizwi
jangu, kwavija nodungwadungwa
ng'hani sama yenu.

Sala na Hajili

21 Nilongeleni, mweye mulonda
kukala hasi ya Malagizo ga Musa,
hamgahulika Gamalagizo ga Musa
vugalonga?
22 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile kamba Ablaham kakala
na wana wabili, mwana imwe
kaleligwa na mtwanzi yakalile

nyakadala, na mwana iyagwe
kaleligwa na mtwanzi yailegehe.
23 Mwana yavumbuke na mtwanzi
nyakadala kavumbuka kamba vi-
wovumbuka wana wayagwe, ila
mwana yavumbuke na mtwanzi yai-
legehe kavumbuka sama ya ku-
vikiza kilagano cha Mulungu.
24 Watwanzi wano wabili wawa
kamba kilingilo cha malagano
mabili. Lagano dimwe dolawa
Kudigongo da Sinai, dino dijo
lagano da Hajili, na dolela wana
wondawawe nyakadala.
25 Avo Hajili kalinga na Gongo da
Sinai dili muisi ya Alabia, na kalinga
na wambo da Yelusalemu ya lelo,
kwavija ka muunyakadala hamoja
na wanage.
26 Ila Sala kalinga na Yelusalemu
ili kuulanga, iilegeha, na heyo
kalinga na mamaetu.
27 Kwavija yandikigwa Mzinyandiko
Zing'alile,
"Deng'helela gweye mtwanzi
ulibule sambo, gweye hulelile
mwana.
Toa nyangi na ulile ng'hani
mkudeng'ha gweye hulanzile
usungu wa kulela mwana!
Kwavija mtwanzi mgane kowa na
wana bwando
kum'banza ija yali na mbi-
galo."*
28 Avo, ndugu zangu, mweye mwa
wana wa Mulungu sama ya kilagano
chake kamba viyakalile Isaka.
29 Ila kamba viikalile kipig-
iti kija, mwana yavumbuke
kamba viwovumbuka wana
wayagwe kamgaza mwana yavum-
buke kamba Loho wa Mulungu
viyalondile, avo na kipigiti kino vivo
ili.
30 Ila Nyandiko Zing'alile zo-
longaze? Zolonga, "Muwinge
mtwanzi nyakadala na mwan-
age, kwavija mwana wa mt-
wanzi nyakadala havidahika kuhala
hamoja na mwana wa mtwanzi
yailegehe."†
31 Avo, ndugu zangu, tweye hatuli
wana wa mtwanzi yali nyakadala,
ila twa wana wa mtwanzi yailegehe.

5

Mwike Goya Ulegeho Wenu

1 Kilisto katukombola, avo kaleni
muilegehe, sambimuigele wenyego
kabili mkifungo cha unyakadala wa
Malagizo ga Musa.
2 Tegelezeni! Nie, Paulo,
nowalongela kamba muhatogola
kwingizigwa kumbi, Kilisto kowa si
kinhu kabisa kumwenu.
3 Nolonga kabili ha kila munhu
yotogola kwingila kumbi kamba
kolondigwa yagagoge Malagizo gose
ga Musa.
4 Mweye mulondile kuwa wende
wa Mulungu mkubitila kugagoga
Malagizo ga Musa muisegeza
wenyego kulawa ha Kilisto, muiho-
nya ngekewa ya Mulungu.
5 Kumwetu tweye, tamanilo jetu
kamba Mulungu kotupeta kamba
twabule uzenzeleganye hamoja na
heyo. Vino vivo tubeta na mhiko
ya Loho wa Mulungu yosang'hanika
kubitila nhamanila yetu.
6 Kwavija tuhailumba hamoja
na Yesu Kilisto, kwingila kumbi
ama kuleka kwingila kumbi
si kinhu kipetigwa, ila kinhu
kipetigwa nhamanila iwatenda mw-
eye muwanogele wanhu wayagwe.
7 Mkala mgendelela goya
mkuilumba hamoja na Kilisto, avo
yalihi yawagomese muleke kuigoga
kweli ino?
8 Uswagizi uno haulawile ha Mu-
lungu, ayo yawakemile mweye.
9 Fundizo dino da uvwizi dilinga
kamba mela dodo ditenda tonge jose
dilulumuke.
10 Nie sidungwadungwa mmoyo
sama yenu mkuilumba hamoja
na Mndewa kamba hamgelegeza
mbali na vunigelegeza nie. Ila
munhu yoyose yowatenda mweye
muwegele kotagusigwa na Mulungu.

* **4:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 54:1. † **4:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:10.

11 Ila, ndugu zangu, habali nie
ning'hali nigaya kamba ning'hali
nipeta kamba wanhu wolondigwa
wengile kumbi? Kamba ihawa vino
basi ving'hwaso vilawilile sama ya
usenga wangu wa mbuli ya msalaba
wa Kilisto vihasegezwe.
12 Nolonda kamba waja wowagude-
meza, awo wolonda kuwabananga
mweye mkuwengiza kumbi,
waibanange wenyego.
13 Mweye, ndugu zangu,
mkemigwa giladi mkale muulegeho,
ila sambimuugalule ulegeho uno
kamba uwo nafasi ya kutenda
gaja golusulukila lukuli, ila noge
diwatende mweye muisang'hanikile
wenyego kwa wenyego.
14 Kwavija Malagizo gose ga Musa
gavikizwa muindagizi imwe, ilonga,
"Mnogele munhu wa mmabehi
nagwe kamba vuukinogela gweye."
15 Ila kamba muhaigagadula na
kuija kamba wang'onyo wa ku-
muhulo, loleni sambimuibanange
wenyego kwa wenyego.

Mbuli Zoyolonda Loho na Mbuli Zilulonda Lukuli

16 Avo nolonga, kaleni mkulon-
gozigwa na Loho wa Mulungu, mku-
tenda hivo hamdaha kuziwinza su-
lukila za lukuli.
17 Kwavija gaja gosulukilwa
na lukuli goibamilila na gaja
golondigwa na Loho wa Mulungu,
na gaja gosulukilwa na Loho
wa Mulungu goibamilila na gaja
golondigwa na lukuli. Gano
mabili goibamilila, giladi gawazuile
kutenda gaja gamulonda.
18 Ila kamba muhalongozwa na
Loho wa Mulungu, hamuli hasi ya
Malagizo ga Musa.
19 Sang'hano za lukuli zizo zino,
ugoni, unyolodosi, uvuludusi,
20 kutambikila miwegu, uhawi,
kuihila, uhasanyi, migongo, lusango,
ndwagi, kuuigola, kuibeza,
21 wivu, kukoligwa, kutenda sona
za kuja na kung'wa ugimbi chaka,
na vinhu vilingile kamba hivo.
Nowalongela kamba viniwalongele
haichanduso, kamba, awo wotenda
mbuli kamba zino havidahika ku-
uhala Undewa wa Mulungu.
22 Ila zino zizo mbuli zilawa
Muloho wa Mulungu, noge, deng'ho,
tindiwalo, mwazaganyo, moyo
kunoga, unozi, kuwa bule uzenzele-
ganye,
23 uhozi, na kuizuila kutenda
mbuli zihile. Haduhu malagizo mz-
imbuli kamba zino.
24 Na awo wali wanhu wa Yesu
Kilisto waluwamba lukuli mumsal-
aba hamoja na sulukila na ngelegeza
zake zihile.
25 Tuhakala mkumtamanila Loho
wa Mulungu, vivija tutogole kulon-
gozwa na Loho wa Mulungu.
26 Avo sambituitope ama kuid-
wanza wenyego kwa wenyego ama
kuiyonela migongo.

6

Ipapileni Mibahasha Wenyego kwa Wenyego

1 Ndugu zangu, kamba munhu
mmwanza wenu koneka yotenda
vilozo, mweye mose mtenda gaja
goyolonga Loho wa Mulungu,
molondigwa mum'bweze munhu
hiyo mholemhole mnzila igoloke.
Ila teganyeni na mweye vivija
sambimgezigwe.
2 Ipapileni mibahasha wenyego
kwa wenyego, mkutenda vino mo-
gavikiza malagizo ga Kilisto.
3 Kamba munhu yahakiiyona
kinhu, kumbe heyo si kinhu,
koivwizila mwenyego.
4 Kila munhu na yailole sang'hano
yake mwenyego, kamba inoga basi
na yaitopele sang'hano ija iya-
tendile bila kuilinga na sang'hano ya
munhu iyagwe,
5 kwavija kila munhu kolondigwa
kudipapa bahasha jake mwenyego.
6 Awo wobokela mafundo ga
Usenga wa Mulungu wolondigwa
wasangile vinhu vose vinogile ha
wakulufunzi zao.
7 Sambimuivwizile, Mulungu
haponezwaga, kwavija chochose
chondauhande kicho chondauhune.

8 Uhahanda mulukuli, kohuna
ubananzi kulawa mulukuli. Ila
kamba uhahanda muloho, kohuna
ugima wa digunge kulawa muloho.
9 Avo sambitudonhe kutenda
ganogile, kwavija tokwiza kuhuna
mumsimu wake kamba hatubwelile
kukisogo.
10 Avo tuhapata nafasi, tuwa-
tendele ganogile wanhu wose,
ng'haning'hani awo wali mmulango
wa wanhu wamtogole Kilisto.

*Ndagizi na Ndamsa za Kimam-
bukizo*

11 Loleni vinyandika na helufi
ng'hulu na mkono wangu mwenyego!
12 Wanhu wowashulutiza mweye
mwingile kumbi iwo waja wolonda
woneke wanoga mmbuli za mu-
lukuli. Na wotenda vino sama ya
kinhu kimwe, kamba sambiwagaye
sama ya ifa ya Kilisto mumsalaba.
13 Hata waja wengile kumbi
hawagagoga Malagizo ga Musa, ila
wolonda mweye mwingile kumbi
giladi waitopele kwingila kumbi
kumwenu.
14 Nie nabule kinhu cho-
chose cha kuitopela, ila msalaba
uyawambigwe Mndewa wetu Yesu
Kilisto. Kubitila msalaba uno,
niupeta ulumwengu kamba vija
wisha kudanganhika, na mmbuli ya
ulumwengu, nie nipetigwa kamba
vija nidanganhika.
15 Kwingila kumbi ama kuleka
kwingila kumbi si kinhu kipetigwa,
ila kinhu kipetigwa kuwa munhu
wa sambi.
16 Tindiwalo na bazi vikale na
awo wose wodiwinza lagizo dino,
na Islaeli ya Mulungu, nhegulo yake
“wanhu wa Mulungu.”
17 Kusongela sambi na kugen-
delela, munhu sambiyangaze, kwav-
ija nizipapa ng'hovu za Yesu mu-
lukuli lwangu.
18 Ndugu zangu, ngekewa ya Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto iwe na loho
zenu. Amina.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAEFESO

ULONGOZI

Lupwilili ha Waefeso lwandikigwa mkipigiti kimwe kilwandikigwe lupwilili ha Wakolosai muna imilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Yandike lupwilili luno kakiitambula mwenyego kamba Paulo, mtumigwa wa Kilisto (1:1). Wasomi bwando wotogola kamba Paulo iyo yandike lupwilili lwa Waefeso hata kamba lupwilili luno lwabule ndamsa ya kiunhu kamba viili mulupwilili lwa Wakolosai. Mkilamso kino vodahika lupwilili luno lukala luzunguluka mmadale bwando ga wanhu wamtogole Kilisto ga isi ya Asia Ndodo. Paulo vivija kandika kamba kipigiti viyakalile yokwandika lupwilili luno kakala mkifungo (3:1, 4:1, na 6:20). Paulo kamgwelela Tikiko lupwilili luno kipigiti Tikiko viyakalile hanafungiligwa mwanza wa kuchola kuwatembelela wanhu wamtogole Kilisto wakalile mdiwambo da Efeso (6:21-22).

Efeso dikala wambo kulu ng'hani na aho baho kukalile na boma da Kiloma muisi ya Asia Ndodo. Efeso ikala itangigwe ng'hani sama ya ng'anda ya mulungu wa kitwanzi wa Kigiliki yokemigwa Atemi (Sang'h. 19:23-31). Wanhu wamtogole Kilisto wa Efeso wasonga na mhiko ila hamwande wahuha (Lug. 2:1-7).

Muna ulwenza lwa ichanduso lwa lupwilili luno Paulo kosimulila avija Mulungu viyawasagule wanhu zake na kuwakombola kulawa m'vilozo vao kubitila Yesu Kilisto. Kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na lukuli lwa munhu na Kilisto kamba pala, na kawalinga wanhu wamtogole Kilisto na ng'anda na Kilisto kamba dibwe kulu da hakingolobweda. Muna ulwenza lwa ikabili lwa ulupwilili Paulo kolava ndagizi ha munhu yamtogole Kilisto avija vondayakale ukazi unogile.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kakiitambula mwenyego na kuwalamsa Waefeso (*1:1-2*).
2. Abaho kawalongela wanhu wamtogole Kilisto uhamoja uwalinao na Kilisto (*1:3—3:21*).
3. Abaho Paulo kowandikila wanhu wamtogole Kilisto vija vowolondigwa kukala (*4:1—6:20*).
4. Hakimambukizo, Paulo kolava masala ga kufunga lupwilili lwake (*6:21-24*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu.

Nowandikila wanhu wa Mulungu wang'alile wali mdiwambo da Efeso,* wanahina wa Kilisto walibule uzenzeleganye.

2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Motelo za Muloho Mkuilumba Hamoja na Kilisto

3 Tumgwelele nhogolwa Mulungu na Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto, ayo yotumoteza tweye mkuilumba hamoja na Kilisto na motelo zose za muloho muulumwengu wa kuulanga,

4 kamba vija viyatusagule tweye mkuilumba hamoja na Kilisto songela ulumwengu haunalumbigwa, giladi tung'ale na sambituwe na mbuli yoyose ihile hameso gake.

Sama ya noge jake

5 Mulungu kesha kulamula mwenyego kamba kubitila Yesu Kilisto katutenda tuwe wanage, vino vivo vimnogele mwenyego.

6 Tumuyenzi Mulungu sama ya ngekewa ya yenzi yake, na sama ya

* **1:1** Nyandiko ziyagwe za umwaka zabule ***mdiwambo da Efeso.***

nhunza ya bule iyatugwelele tweye
kubitila Mwanage mnogelwa.
7 Mkuilumba na heyo, tukom-
boligwa kubitila mulopa wake,†
vilozo vetu vigeligwa kumgongo,
kamba vija vuuli ugoli wa ngekewa
yake
8 uyatugwelele tweye bila mhima.
Na ng'hungwe zose na utango
wose,
9 Mulungu katenda tuitange ny-
ong'onyo ya nogelwa yake kamba
vija viyanogeligwe mwenyego kuga-
tenda kubitila Kilisto.
10 Kilondigwa kutendeka icho
kino, mkipigiti kitogoligwe Mulungu
kovikunzanya vinhu vose kumwake,
vinhu vili kuulanga na vili muisi
viwe hasi ya kilangizi imwe Yesu
Kilisto.
11 Sama ya kuilumba hamoja na
Kilisto, Mulungu katusagula tuwe
wanhu zake mwenyego songela
haichanduso, na katenda vinhu vose
visang'hanike kamba viyalondile
mwenyego,
12 giladi kamba tweye, Wayahudi,
tulongole kwika tamanilo jetu ha
Kilisto, tukale mkuitogola yenzi
yake.
13 Na mweye Wamhazi vivija
mgaluka wanhu wa Mulungu kipig-
iti vimuhulike usenga wa ikweli,
Usenga Unogile wa ukombola wenu.
Vimumtogole Kilisto, Mulungu
kawekila utango wake wa kulagusa
kamba mweye mwa wanhu zake
mkuwagwelela Loho wa Mulungu
yekile nao kilagano.
14 Loho wa Mulungu iyo kingil-
ambago kamba tweye tubokele
gaja Mulungu gayekile kilagano
ha wanhu zake, na mbuli ino
yotugangamiza kamba Mulungu
kolava ulegeho ha wanhu zake.
Tumtogole Mulungu sama ya yenzi
yake.

Nhambiko ya Paulo

15 Nihulika vija vumumtamanila
Yesu na vija vumuwanogela wanhu
wa Mulungu, na sama ya kilamso
kino
16 silekile kumgwaa hewela Mu-
lungu sama yenu, kamba vini-
wakumbuka mzinhambiko zangu.
17 Nogendelela kutambika kamba
Tata yali na yenzi, ayo yali Mu-
lungu wa Mndewa wetu Yesu Kilisto,
yawagwelele Loho wa Mulungu yali
na ng'hungwe na lugubulo, giladi
mumtange goya.
18 Vivija notambika kamba nzonzi
zenu zigubuligwe giladi mditange
tamanilo diyawakemele, na vija vu-
uli mkulu ugoli wa motelo ziyekile
kilagano ha wanhu zake.
19 Na notambika kamba muitange
mhiko ng'hulu ya Mulungu ilibule
mhima sama yetu tweye tutogola.
Mhiko ino isang'hanika mgati yetu
ya kamba vija mhiko ija ng'hulu
20 Mulungu iyaigalile kipigiti cha
kumzusa Kilisto kulawa mkudan-
ganhika na kumwika kumkono
wake wa ukulume kuulanga.
21 Kilisto kotawala haja na kuwa
uchana ya watawala wose wa ku-
ulanga, wali na udaho na mhiko,
na wandewa, na kila twaga dita-
mbuligwa, sio muulumwengu uno
wiyeka, ila vivija na ulumwengu
ukwiza.
22 Mulungu kavika vinhu vose hasi
ya magulu ga Yesu, kamsagula heyo
yawe kilangizi wa vinhu vose sama
ya wanhu wamtogole Kilisto,
23 awo wali lukuli lwake, na
kuleka kuhungula hanhu kamba
viyali heyo, ayo yovimemeza vinhu
vose mnzila zose.

2

Kulawa Mkudanganhika Kuchola Kuna Uugima

1 Mweye, Wamhazi, mkala mdan-
ganhike muloho sama ya udulu
wenu na vilozo
2 vum'vitendile umwaka mkuwinza
mbuli zihile za ulumwengu uno
na kumuwinza mtawala wa
vinyamkela yali kuulanga, loho

† **1:7** ***Kubitila mulopa wake*** nhegulo yake *kubitila ifa yake mumsalaba.*

yosang'hanika sambi mwa wanhu wadulu.
3 Na tweye tose tukala kamba hewo, tukala tuwinza sulukila za ng'huli zetu, tutenda gaja gosulukilwa na ng'huli zetu na nzewele zetu. Tukala wanhu tulumbile kutagusigwa kwavija Mulungu kakala yotonela lusango sama ya vilozo vetu, kamba wanhu wose wayagwe.
4 Ila sama ya ukulu wa noge jake kumwetu, Mulungu, ayo yamemile bazi,
5 katutenda kuwa wagima kipigiti viyamzusile Kilisto kulawa mkudanganhika hata kamba tukala tudanganhike sama ya vilozo vetu. Mkomboligwa sama ya ngekewa ya Mulungu.
6 Na Mulungu katuzusa tweye kulawa mkudanganhika hamoja na Kilisto na kutwika hamoja na heyo kuna uulumwengu wa kuulanga kwavija tuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
7 Katenda vino giladi mmilelo ikwiza yalaguse ngekewa yake ng'hulu iyaitendile mkipigiti kino kubitila mdinoge diyatulagusile tweye mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto.
8 Kwavija mkomboligwa sama ya ngekewa ya Mulungu kubitila nhamanila, na si malawililo ga sang'hano zenu, ila nhunza kulawa ha Mulungu,
9 sio malawililo ga sang'hano, avo munhu yoyose sambiyaitope.
10 Kwavija tweye twa uumbi wa Mulungu, tulumbigwe mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto giladi tutende sang'hano zinogile, zitandigwe na Mulungu songela mwaka sama yetu giladi tuzitende.

Kuilumba na Kilisto

11 Avo, sambimuisemwe kamba umwaka mweye mkala Wamhazi mkuleligwa na kukemigwa “wanhu walekile kwingila kumbi” na waja wakiikemile wenyego “wengile kumbi,” kumbi da lukuli ditendigwe na makono ga wanhu.
12 Sambimuisemwe kamba kipigiti kija mweye mkala hamunam'bokela Kilisto. Hampetigwe kuwa wenekae wa Islaeli, na mkala wahenza mmalagano Mulungu gayailagane na wanhu zake. Mkala mwabule tamanilo muulumwengu na mwabule Mulungu.
13 Ila sambi muilumba hamoja na Yesu Kilisto. Mweye umwaka mkalile kutali na Mulungu, sambi mgaligwa habehi na heyo kubitila mulopa wa Kilisto.
14 Kwavija Kilisto mwenyego katugalila tindiwalo mkuwatenda Wayahudi na Wamhazi wawe hamoja. Na kubitila ifa yake mumsalaba kakibena kija ikiwambaza kikalile kiwabagule na kuwatenda wawe wadumuka.
15 Kagasegeza Malagizo ga Musa hamoja na ndagizi zake na shalia zake. Kaditenda tindiwalo mwa Wayahudi na Wamhazi. Kaitendela heyo mwenyego dale dimwe da sambi kulawa mmadale gano mabili,
16 giladi madale gose mabili yagalumbe mulukuli lumwe na kugaduganyiza na Mulungu kubitila ifa yake mumsalaba, na udumuka wetu ukalile hagatigati yetu udanganhika.
17 Avo Kilisto keza na kuupeta Usenga Unogile wa tindiwalo ha wanhu wose, kumwenu mweye Wamhazi mkalile kutali na Mulungu, na ha Wayahudi wakalile behi na heyo.
18 Kwavija sama ya gaja Kilisto gayatendile kumwetu, tweye tose tupata nzila ya kuchola ha Tata kubitila Loho iija wa Mulungu.

19 Avo, mweye hamuli wahenza ama wabita nzila, ila mweye mwa wenekae hamoja na wanhu wa Mulungu, na vivija mweye mwa wanhu wa kae ya Mulungu.
20 Mzengigwa uchana hana umsingi uwo watumigwa wa Kilisto na wahokozi, na Yesu Kilisto mwenyego iyo dibwe da kuta-

manilwa ng'hani kubanza mabwe gose.
21 Mkuilumba hamoja na Kilisto ng'anda yose yokiigoga hamoja na kwinuka na kugaluka Ng'anda ing'alile ya Mulungu ikigwe sama ya Mndewa.
22 Na mkuilumba hamoja na Kilisto mweye Wamhazi vivija mozengigwa hamoja na kugaluka hanhu hoyokala Loho wa Mulungu.

3

Sang'hano ya Paulo mwa Wamhazi

1 Mkilamso kino nie, Paulo, na mfungigwa wa Yesu Kilisto sama yenu mweye Wamhazi.
2 Nokona muhulika vija Mulungu sama ya ngekewa yake viyangwelele nie sang'hano ino niitende sama yenu,
3 na vija nyong'onyo viigubuligwe kumwangu kubitila lugubulo, kamba vinishile kuyandika kidogo.
4 Na muhalusoma lupwilili luja, modaha kuvitanga vija viniimanya nyong'onyo ya Kilisto,
5 ilekile kutangigwa na wanhu wa milelo ibitile kamba viili sambi, avija viigubuligwe na Loho wa Mulungu ha watumigwa wa Mulungu wang'alile na wahokozi.
6 Ino iyo inyong'onyo, kamba kubitila Usenga Unogile Wamhazi wohala hamoja na Waislaeli, wowa lukuli lumwe na wobokela hamoja kilagano mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
7 Mulungu kanitenda niwe mtumigwa wa kuupeta Usenga Unogile na nhunza kisinyo iyangwelele nie kubitila sang'hano ya mhiko yake.
8 Hata kamba nie na munhu mdodo kubanza wanhu wose wa Mulungu, nhunza ino nigweleligwa giladi niwapetele Wamhazi ugoli wa Kilisto ulibule mbaka,
9 na kuwatenda wanhu wose wone vija nyong'onyo ya Mulungu iifisile vuisang'hanika. Mulungu, ayo yalumbile vinhu vose, kaifisa nyong'onyo yake milao yose ibitile.
10 Nia yake ikala vino, kubitila wanhu wamtogole Kilisto, ng'hungwe ya Mulungu, ili ya namna zose, sambi itendigwa itangigwe na watawala na wali na udaho muulumwengu wa kuulanga.
11 Mulungu katenda kamba vija viyalondile heyo mazua gose kubitila Yesu Kilisto Mndewa wetu.
12 Mkuilumba na heyo na kubitila nhamanila mgati yake, tomkwenhukila Mulungu mkuilegeha na bila kudumba.
13 Avo nowayalalila kamba sambimdonhe sama ya migayo yangu hano. Nie nogaya sama yenu, avo yowagalila hishima.

Noge da Kilisto

14 Sama ya kilamso kino nofugama mavindi haulongozi wa Tata,
15 ayo yalumbile kila kinhu cha kuulanga na cha muisi.
16 Notambika kamba, kamba vija vuuli ugoli wa yenzi yake, yadahe kuwagangamiza na mhiko kubitila Loho wake muunhu wenu wa mgati,
17 giladi Kilisto yakale mmioyo yenu kubitila nhamanila. Na notambika kamba muwe na mizizi na kugangamizwa mdinoge,
18 giladi mweye hamoja na wanhu wose wa Mulungu muwe na mhiko za kutambula vija noge da Kilisto vidili gazi na tali, na vija vidicholile uchana na vija vidicholile hasi,
19 na kuditanga noge da Kilisto dibanza nzewele za wanhu wose, giladi sambimuhungule hanhu kamba viyali Mulungu.

20 Yayenzigwe heyo Mulungu, ayo kubitila mhiko zake zisang'hanika mgati yetu yodaha kusang'hana mbuli ng'hulu ng'hani kubanza gaja gose gotudaha kugapula ama kugagelegeza.
21 Mulungu yayenzigwe mwa wanhu wamtogole Kilisto na ha Yesu Kilisto kubitila milelo yose, milongo yose. Amina.

4

Kuilumba na Kilisto

1 Nie nili mfungigwa sama ya
Mndewa, avo, nowayalalila mkale
ukazi ulondigwa na lukemo lwenu
lumkemigwe.
2 Mazua gose sambimuitope na
muwe wanhu waholile, mwaza-
ganye, na kuinogela wenyego kwa
wenyego.
3 Tendeni vija vumdaha kuu-
tenda uhamoja wenu wa Muloho wa
Mulungu ugendelele mkuifunga na
tindiwalo.
4 Hana lukuli lumwe na Loho
imwe wa Mulungu, kamba vija
vumkemigwe na Mulungu mdita-
manilo dimwe da lukemo lwenu
Mulungu luyawakemele.
5 Hana Mndewa imwe yeiyeka,
nhamanila imwe, ubatizo umwe,
6 Mulungu imwe na Tata wa
wanhu wose, ayo yali uchana ya
vinhu vose na kubitila vinhu vose na
mgati ya vose.
7 Ila kila munhu mmwanza wetu
kabokela nhunza kisinyo kamba
Kilisto viyamgwelele.
8 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzi-
longa,
"Viyakwelile uchana ng'hani,
kakwela hamoja na wanhu
bwando wagogigwe.
Kawagwelela wanhu nhunza."
9 Vija viilongwa, "Kilisto kakwela
uchana," nhegulo yake choni?
Nhegulo yake tanhu Kilisto kahu-
muluka mbaka hasi ng'hani muisi.
10 Heyo yahumuluke iyo iija yak-
welile uchana ya ulanga wose giladi
yavimemeze vinhu vose.
11 Zino zizo nhunza Kilisto ziyawag-
welele wanhu wamtogole heyo.
Wanhu wayagwe kawasagula kuwa
watumigwa wa Kilisto, na wayagwe
kuwa wahokozi, na wayagwe
kuwa wapeta Usenga Unogile,
na wayagwe kuwa wachunga na
wayagwe kuwa wakulufunzi wa
Usenga wa Mulungu.
12 Katenda vino giladi yawatande
wanhu wa Mulungu sama ya
sang'hano yake, giladi lukuli lwa
Kilisto luzengigwe,
13 mbaka na tweye tose vondatu-
uvikile uhamoja wa nhamanila na
kuwa na ilimu ya Mwana wa Mu-
lungu, na kuwa wanhu wakangale,
na kuleka kuhungula hanhu kamba
viyali Kilisto.
14 Avo hatuwa tena kamba wana
wadodo, tukunhizwa kuno na kuno
na kuhembeluswa na kila beho da
mafundo, ubala wa wanhu muuzen-
zeleganye, na mmbuli zao za uvwizi.
15 Ila mkulonga ikweli mdinoge,
tokula mzimbuli zose na kuvikila
kuwa kamba Kilisto, ayo yali ditwi
da wanhu wamtogole heyo.
16 Kolutenda lukuli lose lukiilumbe
na kuigoga hamoja na vipindi
vose viyagwe. Kila kipindi ki-
hasang'hanika vinogile, cholutenda
lukuli lukule na kuizenga lwenyego
mdinoge.

Kukala Kamba Wana wa Mulangaza

17 Avo nowalongela na kuwag-
ong'ondeza mditwaga da Mndewa,
sambimkale ukazi kamba vowokala
Wamhazi, mkuwinza ngelegeza zao
zihile.
18 Nzonzi zao zigeligwa ziza, na
wekigwa kutali na ugima wa Mu-
lungu sama ya ubozi uli mgati yao
na udala wa mioyo yao.
19 Wanhu walibule kinyala, weki-
ingiza wenyego mzimbuli zihile na
kutenda vinhu vose vihile bila
kudumba.
20 Ila hivo sio vumuifunzile mm-
buli ya Kilisto!
21 Muhulika mbuli za Yesu, na
mfundizwa kweli kulawa kumwake.
22 Avo ulekeni unhu wenu wa
umwaka awo umemile vilozo, na
ulekeni ukazi wenu wa umwaka
awo uwabanange mweye mkuwen-
giza muuvwizi na sulukila ya ugoni.
23 Mtendigwe wa sambi mn-
gelegeza za nzonzi zenu,
24 na muuvale unhu wa sambi,
ulumbigwe na kuwa kamba Mu-
lungu, unhu wa kweli, ulibule uzen-
zeleganye na ung'alile.

25 Avo, kila munhu mmwanza
wenu yaleke uvwizi na yalonge
kweli ha miyage, kwavija tweye tose
twa vipindi va lukuli lumwe.
26 Kamba muhawa na lusango,
sambimtende vilozo. Zua sam-
bidiswe kuno mng'hali na lusango.
27 Sambimumgwelele Mwenem-
bago nafasi.
28 Awo wose wokwiba waleke
ubavi wao, ila wasang'hanike
ng'hani na makono gao wenyego,
giladi wapate kinhu cha kumgwaa
mkumbulu.
29 Milomo yenu sambiilave mbuli
zihile, ila mbuli zinogile sama
ya kuwazenga wanhu wayagwe
mnhamanila, kulingana na vija
vowolonda, giladi waja wotegeleza
wagangamizwe.
30 Sambimumgele giogio Loho
wa Mulungu, kwavija Loho ija
iyo utango wa Mulungu wikigwe
kumwenu kulagusa kamba mweye
mwa wanhu zake mbaka zua dija
Mulungu vondayawakombole.
31 Segezeni usungu wose, lusango
lose, nyangi zose, na kuilonga vihile
kose, hamoja na kuilondela gehile.
32 Muwe na mioyo inogile na
kwiyonela bazi wenyego kwa
wenyego, na kila munhu yamgele
kumgongo miyage kamba vija
Mulungu viyawagelile mweye kum-
gongo kubitila Kilisto.

5

Kukala Muna Umulangaza

1 Avo, mwigeni Mulungu, kamba
wana wanogelwa,
2 na mkale ukazi wa kuinogela,
kamba Kilisto viyatunogele tweye
na kukiilava mwenyego sama yetu
kamba nhunza inung'hila goya na
nhosa imnogela Mulungu.
3 Ila ugoni na mbuli zozose
zihile ama ugila sambivipetigwe
mmwanza wenu, kwavija mbuli
zino hazilondigwa kutendeka
mmwanza wa wanhu wa Mulungu.
4 Na sambikuwe na mbuli zigela
kinyala ama mbuli za ubozi ama
mbuli za miselezo zilekile kulumba,
ila mumgwelele hewela Mulungu.
5 M'vitange kamba haduhu
munhu mgoni ama munhu yotenda
mbuli zihile ama munhu yosu-
lukila vinhu bwando, nhegulo
yake munhu yoitambikila miwegu,
yondayauhale Undewa wa Kilisto na
wa Mulungu.
6 Munhu sambiyawavwizile na
mbuli za uvwizi, kwavija sama
ya mbuli zino lusango lwa Mu-
lungu lowezila waja wose woleka
kumtegeleza.
7 Avo sambimuiduganye na hewo.
8 Kwavija umwaka mkala mdiziza
da vilozo, ila sambi mwa mmu-
langaza wa kuwa bule uzenzel-
eganye mkuilumba na Mndewa.
Mkale kamba wana wa mulangaza.
9 Kwavija malawililo ga mu-
langaza gago gano, unovu wose,
kuwa bule uzenzeleganye kose, na
kweli yose.
10 Zahileni gaja goyomnogela Mn-
dewa.
11 Sambimtende mbuli za ziza
zileka kulela mujo, ila zifisuleni.
12 Kwavija kinyala hata kugalonga
gaja gotendeka kinyele na wanhu
woleka kuzigoga mbuli za Mulungu.
13 Ila chochose kifisuligwe na mu-
langaza chokoneka vija vukili,
14 kwavija mulangaza uwo utenda
kila kinhu choneke. Avo, kileka
mana ilongwa,
"Lamuka mzimbuli za Mulungu,
gweye uwasile mzimbuli za
vilozo,
uzuke kulawa mkudanganhika,
na Kilisto kokumwemwesela."
15 Muiteganye vija vumkala. Sam-
bimkale kamba wanhu walibule
ng'hungwe, ila mkale kamba wanhu
wali na ng'hungwe.
16 Kila kipigiti kimulinacho ten-
deni ganogile ng'hani, kwavija kipig-
iti kino kiha.
17 Avo, sambimuwe wabozi, ila
mkitange kija Mulungu choyolonda
mweye mkitende.
18 Sambimkoligwe na divai, kwav-
ija kukoligwa kowengiza mzimbuli

zihile, ila mmemezigwe na Loho wa
Mulungu.
19 Mkiimbile wenyego kwa
wenyego na zabuli, nyila za kumto-
gola Mulungu, na nyila za muloho.
Mwimbileni na kumuheweza Mn-
dewa mmioyo yenu.
20 Mazua gose mumgwelele
hewela Mulungu tata sama ya mbuli
zose mditwaga da Mndewa wetu
Yesu Kilisto.

Watwanzi Wasoligwe na Wambigalo Wasolile

21 Kila munhu yawe mwende ha
miyage sama ya hishima ya Kilisto.

22 Kila mtwanzi yawe mwende ha
mbigalo wake kamba viyali mwende
ha Mndewa.
23 Kwavija mbigalo iyo pala da
mtwanzi wake, kamba vija Kilisto
viyali pala da wanhu wamtogole
Kilisto. Na heyo iyo Mkombola wa
wanhu wamtogole Kilisto, awo wali
lukuli lwake.
24 Na kila mtwanzi na yawe
mwende ha mbigalo wake mzimbuli
zose kamba vija wanhu wamtogole
Kilisto viwali wende ha Kilisto.

25 Na gweye mbigalo, mnogele
mtwanzi wako kamba vija Kilisto
viyawanogele wanhu wamtogole
heyo na kukiilava mwenyego sama
yao.
26 Katenda vino giladi yawatende
wanhu wamtogole Kilisto wang'ale
mmoyo na wang'ale mulukuli, wa-
suluzwe na mazi na kung'alizwa na
mbuli ya Mulungu.
27 Katenda vino giladi yaitendele
heyo mwenyego wanhu wamtogole
heyo wanogile na walibule nyela
ama mikunzo ama vilozo viyagwe
vovose. Ila wawe wanhu wang'alile
na walibule mbuli yoyose ihile.
28 Na kila mbigalo yamnogele mt-
wanzi wake kamba voyolunogela
lukuli lwake. Munhu yomnogela mt-
wanzi wake kokiinogela mwenyego.
29 Kwavija haduhu munhu yoyose
yolwihila lukuli lwake, ila kolug-
waa mandia na kulutendela vulu-
londa, kamba Kilisto voyowatendela
wanhu wamtogole heyo,
30 kwavija tweye twa vipindi va
lukuli lwake.
31 Kamba viyandikigwe Mzinyandiko
Zing'alile, “Mkilamso kino mbigalo
kowaleka tataake na mamaake na
kuilumba na mwehe wake, na
wabili wano wowa lukuli lumwe.”*
32 Kuna nyong'onyo ng'hulu
ng'hani igubuligwe Mnyandiko ino
Ing'alile, na vino vivo viyali Kilisto
na wanhu wamtogole heyo.
33 Ila kila munhu mmwanza
wenu kolondigwa yamnogele mt-
wanzi wake kamba viyokinogela
mwenyego, na mtwanzi kolondigwa
yamuhishimile mbigalo wake.

6

Wana na Watata Zao na Wamama Zao

1 Mweye wana, wategelezeni
watata zenu na wamama zenu
kwavija mweye mwa wanhu wa Mn-
dewa, kwavija vino vivo vilondigwa.
2 “Muhishimile tataako na ma-
maako,” ino iyo indagizi ya ichan-
duso ili na kilagano,
3 “giladi upate motelo na ukale
kipigiti kitali muisi.”
4 Mweye watata, sambimuwagele
lusango wanenu, ila muwalele
mkuwazuma na malagizo ga Mn-
dewa.

Nyakadala na Wakulu Zao

5 Mweye nyakadala, iweni wende
ha wandewa zenu wali hano muisi
mkuwadumba na mkuwagudemela
na mmoyo ugoloke, kamba vija vi-
mumsang'hanikila Kilisto.
6 Sambimtende gano kipigiti wa-
hawa baho tu, giladi wawanogeleni.
Ila kamba nyakadala wa Kilisto,
tendeni gaja goyomnogela Mulungu
kulawa mmioyo yenu.
7 Sang'haneni sang'hano zenu
na moyo ugoloke, kamba vija

* **5:31** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:24.

momsang'hanikila Mndewa na sio
wanhu,
8 kuno m'vitanga kamba Mndewa
komgwelela nhunza munhu yoyose
sama ya kinhu chochose kinogile
choyotenda, yawe nyakadala ama
munhu yailegehe.
9 Na mweye wanhu muli na
nyakadala, watendeleni vinogile
nyakadala zenu. Sambimuwad-
umbize, ila m'vitange kamba mweye
mose muna Mndewa imwe ayo yali
kuulanga, na heyo halola kihanga
cha munhu.

Ng'hondo ya Muloho

10 Hakimambukizo, mgangamale
mkuilumba hamoja na Mndewa na
muudaho wa mhiko zake.
11 Valeni via vose va kuiimilizila
vumgweleligwe na Mulungu giladi
mdahe kuuhuma ubala wa Mwen-
embago.
12 Kwavija tweye hatutenda
ng'hondo na wanhu wa ulumwengu
uno, ila totenda ng'hondo na
watawala, na wali na udaho, na wali
na mhiko za ziza za ulumwengu
uno, na dale da vinyamkela dili
kuulanga.
13 Sama ya kilamso kino, valeni
via vose va kuiimilizila viyawag-
welele Mulungu, giladi mdahe
kwima mkipigiti cha kulawilila
mbuli zihile, na ng'hondo ihesha,
mgangamale.
14 Avo mkale muisasale, kweli
iwe kamba lukumbulu lwa kuifunga
mchuno, kuwa bule uzenzeleganye
kuwe kamba kuvala koti da zuma
mmhambaga,
15 na kuisasala kuupeta Usenga
Unogile wa tindiwalo kuwe kamba
vilatu mmagulu genu.
16 Hamoja na gano gose, papeni
nhamanila kamba ngao, ayo yondai-
watende mdahe kuizima misale ik-
waka moto kulawa ha Mwenem-
bago.
17 Ubokeleni ukombola uwe
kamba kofia da zuma, na Usenga
wa Mulungu, awo uli kamba zele
diyawagwelele Loho wa Mulungu.
18 Tambikeni kubitila Loho wa
Mulungu mazua gose mnhambiko
zose na kupula. Gendeleleni ku-
tambika bila kudonha na muhatam-
bika sambimuleke kuwatambikila
wanhu wose wa Mulungu.
19 Vivija na nie munitambikile,
giladi nihalonda kulonga basi Mu-
lungu yangwelele cha kulonga, ni-
longe bila kudumba na kugagubula
gaifisile Muusenga Unogile,
20 awo unhendile nie kuwa
msenga, hata kamba sambisambi
na mkifungo. Tambikeni giladi
nidahe kuupeta bila kidumbo
kamba vinilondigwa.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Tikiko iyo ndugu mnogelwa na
mtumigwa yalibule uzenzeleganye
muisang'hano ya Mndewa. Kowa-
longela mbuli zangu zose, giladi na
mweye vivija m'vitange vija vinili na
kija kinitenda.
22 Nomtuma kumwenu sama ya
mbuli zino, m'vitange vija vituli
na vivija yawagangamize mweye
mioyo yenu.
23 Tindiwalo diwe ha wanhu wose
wamtogole Kilisto, na noge hamoja
na nhamanila kulawa ha Mulungu
Tata na kulawa ha Mndewa Yesu
Kilisto.
24 Ngekewa ya Mulungu iwe
hamoja na wanhu wose womnogela
Mndewa wetu Yesu Kilisto mdinoge
dilibule nziga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAFILIPI

ULONGOZI

Mtumigwa wa Kilisto Paulo kandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi mkipigiti cha milao ya 61 songela viyavumbuke Kilisto. Kalwandika viyakalile mkifungo (1:13), na kuno vodahika kakala mdiwambo da Loma. Todaha kukifundiza mbuli kidogo muna idiwambo da Filipi kulawa mkitabu cha Sang'hano. Filipi dikala dijo wambo kulu muisi ya Makedonia. Na hano baho wasongile wanhu wamtogole Kilisto wa ichanduso muisi ya Makedonia. Paulo na Sila wao wasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Makedonia hamoja na hata kugeligwa mkifungo ikilo kipigiti viwakalile haja (Sang'h. 16).

Vodahika Paulo kakala na vilamso bwando mkwandika lupwilili luno. Katumia lupwilili hilo kamba nafasi ya kuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto sama ya nhunza iwamgalile viwahulike kamba kakala kekigwa mkifungo (4:10-19). Vivija kawalongela hali yake muja mkifungo, na kawatambuza Timoteo na Epaflodito mwa wanhu wamtogole Kilisto (2:19-30) giladi wawabokele na kuwahishimila ulongozi wao.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga kwandika lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Filipi (*1:1-2*).
2. Abaho kowalongela hali yake na gaja gayalinago mmoyo wake (*1:3—2:30*).
3. Abaho kawalongela mbuli bwando za kuwatenda wanhu wamtogole Kilisto wakale ukazi wa kuzitenda mbuli za Kilisto (*3:1—4:9*).
4. Paulo komambukizila mkuwaheweza wanhu wamtogole Kilisto wali Filipi sama ya nhunza zao na kowalamsa (*4:10-23*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo
na Timoteo, watumigwa wa Yesu
Kilisto.
Nowandikila wanhu wose wa Mu-
lungu wang'alile wali mkiwambo
cha Filipi, hamoja na vilangizi wa
wanhu wamtogole Kilisto na mashe-
masi.*
2 Ngekewa na tindiwalo kulawa
ha Mulungu Tata wetu na kulawa
ha Mndewa wetu Yesu Kilisto viwe
hamoja namwe.

Nhambiko ya Paulo ha Wasomaji Zake

3 Nomuheweza Mulungu wangu
sama yenu kipigiti chose nowagelegeza
mweye.
4 Mzinhambiko zangu zose
nowatambikila mweye mose mku-
deng'ha,
5 kwavija mkala hamoja na nie
mkuupeta Usenga Unogile wa Kilisto
songela mwanza wa ichanduso
vumuuhulike Usenga uno mbaka
kipigiti kino.†
6 Novimanya kamba Mulungu, ayo
yasongeze sang'hano ino inogile
mgati yenu, koigendeleza mbaka
yaimambukize mdizua dondayab-
wele Kilisto Yesu.
7 Vinoga kumwangu nie kuwagelegeza
mweye mose kamba vinitenda,
kwavija mweye mwa mmoyo
wangu. Mweye mose msang'hanika
hamoja na nie muisang'hano inogile
yaangwelele Mulungu, sang'hano ya
kuugombeleza Usenga Unogile na
kuugangamiza, kipigiti kino vunili
mkifungo na kipigiti vinikalile
niilegehe.

* **1:1** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.* † **1:5** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

8 Mulungu iyo msindila wangu
vija viniwanogela na vija viniwasu-
lukila mweye mose na noge dilawa
ha Yesu Kilisto.
9 Na ino iyo nhambiko yangu,
kamba noge jenu jongezeke ng'hani,
na mgendelele kukula muilimu na
muutango,
10 avo mdahe kusagula gaja
ganogile, giladi kuna dizua don-
dayabwele Kilisto sambimuwe na
mbuli ihile na mng'ale.
11 Mmemezwe mbuli zilibule
uzenzeleganye azo ziza kubitila Yesu
Kilisto sama ya yenzi na nhogolwa
za Mulungu.

*Paulo Kodeng'ha Avija Kilisto Viy-
opetigwa*

12 Ndugu zangu, nolonda mweye
m'vimanye kamba gano ganilawilile
nie ganhaza nie kweneza Usenga
Unogile,
13 kwavija wanhu wose hano
hamoja na wemilizi wa iding'anda
da kindewa wovitanga kamba
nigeligwa mkifungo kwavija nie na
msang'hana wa Kilisto.
14 Na sama ya nie kugeligwa
mkifungo, wanhu bwando wamto-
gole Kilisto hano wagangamazwa
ng'hani, na woupeta Usenga Unogile
bila kudumba.
15 Wanhu wayagwe woupeta
Usenga Unogile kwavija wonyonela
migongo na uhasanyi na nie, ila
wayagwe woupeta Usenga Unogile
wa Kilisto na nia inogile.
16 Wanhu wano wompeta Kilisto
sama ya noge, kwavija wavitanga
kamba nisaguligwa giladi niu-
gombele Usenga Unogile.
17 Ila waja wa ichanduso wom-
peta Kilisto sama ya kulonda wato-
golwe na wanhu, mmoyo wao
hawagesa ganogile ila wolonda kuu-
tenda mgayo wangu ubanze kipigiti
vinili muno mkifungo.
18 Haduhu mbuli! Kilisto ya-
hapetigwa mnzila zozose zija, nie
nodeng'ha, kamba mngelegeza zi-
hile ama mngelegeza zinogile. No-
gendelela kudeng'ha,
19 kwavija novitanga kamba ku-
bitila nhambiko zenu na Loho wa
Yesu Kilisto yahanitaza, nokom-
boligwa.
20 Kwavija nosulukila ng'hani
na kutamanila kamba sigeligwa
kinyala, ila nogendelela kulonga bila
kudumba sama ya Kilisto, kamba
vinitendile kipigiti kibitile. Na
notamanila kamba ugima wangu
womgalila hishima Kilisto, kamba
nihawa mgima ama nihadangan-
hika.
21 Kwavija kumwangu nie Kilisto
iyo ugima wangu, na ifa iyo ny-
ongeza yangu.
22 Ila ihawa nogendelela kuwa
mgima, notenda mbuli zinogile
ng'hani, na sikitanga kinhu kilihi
chondanisagule.
23 Nie nogazigwa na vinhu vibili,
nosulukila kudanganhika nichole
kukala hamoja na Kilisto, kwavija
mbuli ino inoga ng'hani kumwangu.
24 Ila vinoga ng'hani nie kusigala
kuwa mgima sama yenu mweye.
25 Mbuli ino iyo inntamanila, novi-
tanga kamba nogendelela kusigala
muisi na kugendelela kukala na mw-
eye mose, giladi mpate kudeng'ha
na kukula mnhamanila,
26 avo vija vondaniwe hamoja na
mweye kabili, mopata kilamso cha
kuitopela mkuilumba hamoja na
Kilisto Yesu sama ya gaja goyotenda
kubitila nie.
27 Avo kinhu kilondigwa icho kino,
mkale kamba vuulonda Usenga Un-
ogile wa Kilisto, avo kamba ni-
heza na kuiting'hana namwe ka-
bili ama nihahulika mbuli zenu,
novimanya kamba monanahila na
nia imwe moiyoha hamoja sama ya
nhamanila ya Usenga Unogile.
28 Sambimuwadumbe wadumuka
zenu. Kino kicho kilaguso kamba
hewo wokwiza kubanangwa, na
mweye mokwiza kukomboligwa.
Na Mulungu kowatenda mweye
muhume.
29 Kwavija Mulungu kawagwelela
nafasi ya kumsang'hanikila Kilisto
na sio kumtogola kwiyeka, ila vivija

kugaya sama yake.
30 Avo mwingila muna ing'hondo
hamoja na nie, ng'hondo iija
inikalile nigomba nie kipigiti
kibitile, na kamba vumuhulika
ning'hali nigomba.

2

Wende na Ukulu wa Kilisto

1 Ugima wenu mkuilumba hamoja
na Kilisto uwatenda mweye muwe
na mhiko, na noge jake dowab-
weza moyo mweye. Muilumbe
na Loho wa Mulungu, na muwe
wanhu wanogile na muiyonele bazi
wenyego kwa wenyego.
2 Avo itendeni ndeng'helelo yangu
ivikizwe mkuwa na ngelegeza imwe,
noge dimwe, moyo umwe, na nia
imwe.
3 Sambimtende mbuli yoyose
mkuinogeza mioyo yenu iiyeka ama
mkuitopa bule, ila muihunganikile
mkuwagelegeza waenu wanoga
kubanza mweye wenyego.
4 Kila munhu mmwanza wenu
sambiyalole gaja gamnogele heyo,
ila vivija yalole gaja gowonogela na
wayage.
5 Ngelegeza zenu zolondigwa
zilinge kamba ngelegeza zayakalile
nazo Yesu Kilisto.
6 Kilisto, ayo yakalile yalingile
kamba Mulungu,
ila hagesile vija viyalingile
kamba Mulungu kamba
kinhu cha kukigesa ng'hani.
7 Ila heyo mwenyego kagaleka gose,
na kugaluka kamba nyakadala,
kavumbuka kamba wanhu wayagwe,
na koneka kamba munhu.
8 Heyo mwenyego kaihumulusa
hasi, na kakala mwende ha
Mulungu mbaka kudangan-
hika,
hata kudanganhika mumsalaba.
9 Avo, Mulungu kamwinula uchana
ng'hani,
na kumgwelela twaga kulu ku-
bita matwaga gose.
10 Avo mtwaga da Yesu,
kila vindi difugame, kuulanga
na muisi na hasi ya isi,
11 na kila lulimi lutogole kamba Yesu
Kilisto iyo Mndewa,
mkumuyenzi Mulungu Tata
wetu.

Kunang'hazika Kamba Mulangaza Muulumwengu

12 Avo, mbwiga zangu, mkala
munitegeleza mazua gose vinikalile
baho, vinoga ng'hani kunitegeleza
kipigiti kino vinili haduhu.
Mambukizeni ukombola wenu
mkusang'hanika mkudumba na
mkugudema,
13 kwavija Mulungu mazua gose
kosang'hanika mgati yenu, mkuwag-
welela mweye sulukila na mhiko ya
kutenda gaja gomnogela heyo.
14 Tendeni mbuli zose bila kut-
wanganika ama kuibamilila,
15 giladi sambimuwe na mbuli na
munhu na kung'ala kamba wana wa
Mulungu walibule uzenzeleganye,
wonang'hazika kamba nhondo za
kuulanga muulumwengu umemile
wanhu wehile na wene vilozo.
16 Ugogeni ng'hani Usenga uli na
ugima, avo mdizua dondayabwele
Kilisto, noitopa kamba sikimbile
mkimbilo wa bule na sang'hano
yangu haikalile jaga bule.
17 Ila hata kamba nowagiza ugima
wangu mkugidwa kamba ung'waji
ulavigwa nhosa ha Mulungu, nono-
gelwa, kamba nhosa zimulava ha
Mulungu mnhamanila. Na nolonda
mweye mose mdeng'he hamoja na
nie.
18 Na mweye vivija mnogelwe na
kudeng'ha hamoja na nie.

Timoteo na Epaflodito

19 Kamba Mndewa Yesu ya-
hanogelwa, nomtuma Timoteo
kumwenu hima, giladi yahabwela
yanisindimule umoyo na mbuli
zenu.
20 Nabule munhu iyagwe kamba
heyo yali na ngelegeza kamba zinili-
nazo nie yondayawagwelele gaja go-
mulonda mweye.

21 Kwavija wayagwe wasigale
wozahila gaja gawanogele wenyego
na sio gaja gamnogele Yesu Kilisto.
22 Mweye wenyego movitanga
vija Timoteo viyailaguse mwenyego
kalumba, avija viyasang'hanike na
nie kamba mwana na tataake mku-
upeta Usenga Unogile.
23 Avo nogesa kumtuma kumwenu
haja tu hondanigatange gaja gonda-
ganilawilile nie hano.
24 Na nie nomtamanila Mn-
dewa kamba mkipigiti kiguhi nie
mwenyego nokwiza kumwenu.
25 Ila nogelegeza kamba vinoga
kum'bweza kumwenu ndugu yangu
Epaflodito, msang'hana miyangu na
asikali miyangu, ayo vivija yali
mtumigwa wenu, ayo imumtumile
kumwangu yeze kunzahilila vinhu
vinilonda.
26 Kwavija kasulukila ng'hani ku-
wona mweye mose. Na kakala
na giogio kwavija muhulika kamba
heyo kakala mtamu.
27 Kweli kakala yolumwa, behi
na kudanganhika. Ila Mulungu
kamonela bazi, na sio kamba ka-
monela bazi heyo yeiyeka ila na
nie, sambimhate usungu uchana ya
usungu.
28 Nie nolonda ng'hani kumtuma
heyo kumwenu, nokona muha-
mona kabili modeng'helela, na
nie kudungwadungwa kumwangu
komala.
29 M'bokeleni na noge da wanhu
wamtogole Kilisto na ndeng'ha
ng'hulu, na muwahishimile wanhu
wali kamba heyo.
30 Kwavija kakala mmabehi ku-
danganhika sama ya sang'hano ya
Kilisto, na kalonda kuwagiza ugima
wake giladi yanhaze mbuli zija mw-
eye wenyego zimulemelwe kunhen-
dela kwavija mkala kutali.

3

*Kuwa Bule Uzenzeleganye wa Ik-
weli*

1 Hakimambukizo, ndugu zangu,
deng'heni mkuilumba hamoja na
Mndewa. Sidonha kuwandikila
mweye kinhu kikija mwanza wa
ikabili, notenda vino kuikikiwiza
nhamanila yenu.
2 Iteganyeni na umbwa, wanhu
waja wotenda mbuli zihile, awo
wogong'ondeza mbuli za kukanha
lukuli bila kilamso chochose.
3 Kwavija tweye iwo twingila
kumbi da ikweli, tweye tutambika
kubitila mhiko za Loho wa Mu-
lungu, tweye tudeng'ha mkuilumba
hamoja na Yesu Kilisto, tulekile
kwika nhamanila yetu mulukuli,
4 hata kamba nie mwenyego nna
kilamso cha kulutamanila lukuli.
Kamba munhu yoyose yogelegeza
kamba kana kilamso cha kuluta-
manila lukuli, nie nibanza.
5 Nie ningila kumbi kipigiti
vinikalile na mazua manane songela
vinivumbuke, nie na munhu wa
Islaeli wa kuvumbuka, kulawa
mtala wa Benjamini, Mueblania
nivumbuke Mueblania. Muna
imbuli ya kugagoga Malagizo ga
Musa, nikala Mfalisayo.
6 Niiyoha ng'hani kuwagaza
wanhu wamtogole Kilisto. Kamba
munhu kowa bule uzenzeleganye
mkugagoga Malagizo ga Musa, nie
sihonyele chochose.
7 Ila mbuli zija zose zinizipetile
kamba zinoga, sambi nozipeta
kamba jaga bule sama ya gaja
gayatendile Kilisto.
8 Si gano geiyeka, ila nokona
vinhu vose kamba jaga bule, uhav-
ilinga na ukulu wa nhunza ya kum-
tanga Kilisto Yesu Mndewa wangu.
Sama yake nivasa vinhu vose na
kuvona kamba uvuludu, giladi nim-
pate Kilisto,
9 na kuilumba hamoja na heyo
kabisa. Na silonda kuitenda
mwenyego kutogoligwa na Mulungu
kubitila kugatogola Malagizo ga
Musa, na sambi niwa munhu
nilibule uzenzeleganye kubitila
nhamanila mkuilumba hamoja na
Kilisto kuwa bule uzenzeleganye
kulawa ha mulungu kwiza kubitila
nhamanila.

10 Nolonda kumtanga Kilisto na
kuilanza mhiko ng'hulu imzusile
heyo kulawa mkudanganhika.
Nolonda kugaya na heyo na ku-
danganhika kamba viyadanganhike
heyo,
11 giladi mnzila imwe ama iyagwe
nize kulanza mzuso wa kulawa
mkudanganhika.

Kukimbilila Kutulonda

12 Nie silonga kamba nisha
kubokela gaja gose ganilonda ama
nivika kuja kunilondigwa kuvika,
ila noiyoha giladi mhate kuhuma na
kubokela nhunza yangu, kamba vija
Kilisto Yesu viyamhatile nie niwe
wake.
13 Ndugu zangu, sikiigelegeza
mwenyego kamba nisha kugapata
gaja gose ganilonda, ila kinhu kini-
tenda icho kino, kuisemwa gabitile
na kuiyoha kutenda ganogile
kukivikila kija kili haulongozi.
14 Noiyoha ng'hani kukimbilila
kuja kunilondigwa kuvika, giladi
mhate nhunza ilawa uchana kuu-
langa, nhunza ayo Mulungu kubitila
Yesu Kilisto iyotukemela.
15 Avo tweye tose tukangale mu-
loho tuwe na ngelegeza zilingane,
na kamba ngelegeza zenu ziigola
mkinhu chochose, kinhu kino vivija
Mulungu kowagubulileni.
16 Vovose vondaiwe, natugen-
delele kuulongozi mnzila iija ituik-
weleleze mbaka kipigiti kino.*
17 Ndugu zangu, ng'holelezeni nie,
ifunzeni kulawa mwa awo wowinza
mbuli zetu zitutendile sama yenu.
18 Kwavija kamba vija vinikalile
niwalongela umwaka, na sambi
nowalongela kabili na mahozi,
wanhu bwando wokala kamba wad-
umuka wa ifa ya Kilisto mumsalaba.
19 Kimambukizo chao kuzimu,
wotambikila kija kisulukilwa na
ng'huli zao, wokiigodela vinhu
vigela kinyala, ngelegeza zao za
m'vinhu va muisi.
20 Ila tweye uwenekae wetu wa
kuulanga. Na tobeta mkusulukila
ng'hani Mkombola wetu kulawa ku-
ulanga, hiyo Mndewa Yesu Kilisto.
21 Kozigalula ng'huli zetu zino
zibanangika na kuzitenda zilinge
kamba lukuli lwake mwenyego luli
na yenzi, na kubitila mhiko iija
vivija kodaha kuvitenda vinhu vose
vikale hasi yake mwenyego.

4

Malagizo

1 Avo, ndugu zangu, iniwanogele
na iniwasulukila ng'hani kuwona,
nanahileni ha Mndewa, kwav-
ija mweye iyo ndeng'ha yangu
na mkungo unibokele sama ya
sang'hano yangu.
2 Yuodia na Sintike nowayalalila,
mweye kamba ndugu mkuilumba
hamoja na Kilisto mambukizeni
m'vutem'vute wenu.
3 Nokulongela gweye, uli munhu
wangu wa habehi, wataze watwanzi
wano, kwavija wasang'hanika
ng'hani hamoja na nie kuweneza
Usenga Unogile, hamoja na Kile-
menti na wasang'hana wayangu
wayagwe, awo matwaga gao
gandikigwe mkitabu cha ugima cha
Mulungu.
4 Deng'heni mkuilumba hamoja
na Mndewa mazua gose. Nowalon-
gela kabili, deng'heni.
5 Uhozi wenu utangike na wanhu
wose, kwavija Mndewa ka mmabehi
kwiza.
6 Sambimdungwedungwe na
kinhu chochose, ila mnhambiko
zenu zose mpuleni Mulungu gaja
gomulonda na mazua gose mpuleni
na mioyo ya hewela.
7 Na tindiwalo da Mulungu,
dibanza ilimu zose za wanhu,
doigwaa upile mioyo yenu na nzonzi
zenu mkuilumba hamoja na Yesu
Kilisto.
8 Ndugu zangu, nomambuk-
iza mkulonga vino, nzonzi zenu
zimeme mbuli zinogile, na zija

* **3:16** ***Mbaka kipigiti kino*** nhegulo yake *mbaka kipigiti Paulo viyandike lupwilili luno.*

zilumbile kugweleligwa nhogolwa,
mbuli zimemile kweli, mbuli za
kuhishimilwa, zilibule uzenzele-
ganye, zing'alile, zinogelwa na
wanhu, na zili na nhogolwa inogile.
Vigelegezeni vinhu vinogile na
vilumbile kuhishimilwa.
9 Gendeleleni kuzitenda mbuli
zose zimuifunzile, na zim'bokele, na
zimuhulike, na zimziwene kulawa
kumwangu. Na tindiwalo kulawa ha
Mulungu diwe hamoja namwe.

Paulo Kowaheweza Wafilipi Sama ya Nhunza

10 Nodeng'ha ng'hani mkuilumba
hamoja na Mndewa, kweli mkala
munigelegeza nie, ila hamupatile
nafasi ya kulagusa kamba mkala
munigelegeza, hakimambukizo
lelo mulagusa kabili vija vumu-
nigelegeza nie.
11 Nolonga vino si kwavija nab-
ule kinhu, kwavija nie niifundiza
kwenelwa na kija kinili nacho.
12 Nivitanga kuhungukilwa na
vinhu na nivitanga kuwa na vinhu
bwando. Niifundiza kuwa mzihali
zose, hali ya kwiguta na hali ya
kuwa na nzala, hali ya kuwa na
vinhu bwando na hali ya kuwa bule
kinhu.
13 Nodaha kuzitenda mbuli zose
kubitila Kilisto yongela mhiko.
14 Ila vinoga ng'hani kumwenu
kunhaza nie mmigayo yangu.
15 Mweye Wafilipi m'vitanga
kamba mazua ga mwanduso ga
Usenga Unogile, vunisegele muisi
ya Makedonia, haduhu wanhu
wamtogole Kilisto wowose wakalile
hamoja na nie mkunigwelela vinhu
sama ya sang'hano yangu ila mweye
mwiyeka.
16 Kwavija hata vinikalile mdi-
wambo da Tesalonike viniwalondile
mnhaze, mnhaza vinhu vinilondile
si mwanza umwe.
17 Si kamba nie nozahila nhunza
kulawa kumwenu, ila nolonda mw-
eye m'bokele nhunza sama ya mbuli
zinogile zimtendile.
18 Mkipigiti kiguhi nipata vinhu
vose vinilondile na kubanziliza,
sambi nna kila kinhu vija vinibokele
kulawa ha Epaflodito vummulagize
yangalile. Nhunza zilinga kamba
nhosa za vinhu va kunung'hila,
nhosa imnogela Mulungu na kuito-
gola.
19 Na Mulungu wangu kowag-
waa vinhu vose vumulonda kulawa
muugoli wa yenzi yake, uyatug-
welele tweye kubitila Kilisto Yesu.
20 Yenzi na ichole ha Mulungu na
Tata wetu milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

21 Walamseni wanhu wose wa
Mulungu wali hamoja na Yesu
Kilisto. Wanhu wamtogole Kilisto
wali hamoja na nie wowalamsa.
22 Wanhu wose wang'alile
wowalamsa, ng'haning'hani waja
wali mding'anda da Kaisali.*
23 Ngekewa ya Mndewa Yesu
Kilisto iwe na loho zenu. Amina.

* **4:22** ***Kaisali*** nhegulo yake *Mndewa wa Loma.*

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WAKOLOSAI

ULONGOZI

Lupwilili lwa Mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Kandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo siku mdiwambo da Loma mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Mhwilili za mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wakolosai, Waefeso, na Filimoni zokemigwa mhwilili za mkifungo kwavija Paulo kazandika kipigiti viyakalile mkifungo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Kolosai. Paulo hasongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai (2:1), ila yokoneka kakala yogelegeza kamba kana kinhu cha kutenda mwa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Yodahika kamba Epafla iyo yadisongile dale da wanhu wamtogole Kilisto ako Kolosai kwavija heyo kakala mwenekae wa Kolosai.

Paulo kakala yokeleka ng'hani na mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai. Hanhu hakulu ha lupwilili lwake kokwandika mbuli ino. Haja kukala na dale da Wayahudi wamtogole Kilisto wakalile wowashulutiza wanhu wayagwe wamtogole Kilisto wagawinze Malagizo ga Kiyahudi kulawa Mdilagano da Umwaka hasa kwingila kumbi. Paulo kokwandika kamba, Kilisto iyo kinhu chondakimtende munhu yamtogole Kilisto yatogoligwe na Mulungu na sio kinhu kiyagwe chochose ama munhu iyagwe yoyose (1:15-20), na mafundo gaja gozindilila ng'hungwe za kiunhu hagalondigwa (2:8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili lwake mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:1-2*).
2. Abaho kokwandika youlonga ukulu wa Kilisto hasa haja hoyokwidika mbuli ya mafundo ga uvwizi hagatigati ya wanhu wamtogole Kilisto wali Kolosai (*1:3—3:4*).
3. Kamba viili mmhwilili ziyagwe za Paulo, Paulo kandika lwenza lwa ikabili lwa lupwilili luno yolava mafundo ga kuwa na ukazi unogile wa wanhu wamtogole Kilisto (*3:5—4:6*).
4. Paulo komambukiza na ndamsa na malagizo golagiza kamba lupwilili luja lusomigwe na dizwi kulu mwa wanhu wose wamtogole Kilisto (*4:7-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

2 Towandikila wanhu wang'alile na walibule uzenzeleganye mkuilumba hamoja na Yesu Kilisto wali mdiwambo da Kolosai.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu viwe hamoja namwe.

Nhambiko ya Kumgwaa Mulungu Hewela

3 Mazua gose tomuheweza Mulungu Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto kipigiti tuhawatambikila mweye.

4 Kwavija tuhulika nhamanila yenu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu na noge dimulinajo ha wanhu wose wa Mulungu,

5 noge dilawa mtamanilo jenu da vinhu vinogile Mulungu viyawekile kuulanga. Muwa na tamanilo dino songela vumuhulike kweli ya Usenga Unogile mwanza wa ichanduso.

6 Usenga uno Unogile wizile kumwenu wokwenela muulumwengu wose. Wolela mujo kila hanhu mkugalula wanhu, kamba vija vuuwagalule mweye songela zua da mwanduso vumuhulike

na kuitanga kweli ya ngekewa ya Mulungu.
7 Muifundiza mmbuli ya ngekewa ya Mulungu kulawa ha Epafla, msang'hana mietu itumnogele, msang'hana wa Kilisto yalibule uzenzeleganye yosang'hanika sama yetu.
8 Na heyo iyo yatulongele mbuli ya noge dimgweleligwe na Loho wa Mulungu.

9 Avo, songela vituhulike vino, hatulekile kuwatambikila, na kuno tumulongela Mulungu yawamemeze mweye ilimu ya mbuli zimnogele heyo kubitila ng'hungwe na ilimu volawa ha Loho wake.
10 Na totambika vino giladi mkale kamba vija voyolonda Mndewa na kumnogeza heyo mmbuli zose, kuno mulela mujo msang'hano zose zinogile na kukula muilimu ya Mulungu.
11 Mulungu yawagangamaze na mhiko zose zilawa mmhiko za yenzi yake, giladi mdahe kwazaganya mbuli zose bila kudonha kuno mdeng'ha.
12 Na mmuheweze Mulungu mkudeng'ha, ayo yawatendile mulumbe kupata uhazi Mulungu uyawekile wanhu zake muundewa wa mulangaza.
13 Kwavija heyo katukombola kulawa mmhiko za ziza na kutugala kuna uundewa wa Mwanage iyamnogele,
14 ayo yotukombola na kuvigela kumgongo vilozo vetu.

Unhu wa Kilisto na Sang'hano Yake

15 Kilisto iyo sisila da Mulungu yoleka koneka, chaudele na mkulu wa vinhu vose vilumbigwe na Mulungu.
16 Kwavija kubitila heyo Mulungu kavilumba vinhu vose va kuulanga na va muisi, vinhu vikoneka na vija vileka koneka, kamba vija mhiko za muloho, wandewa wa muloho, watawala wa muloho, na udaho wa muloho. Mulungu kavilumba vinhu vose kubitila heyo na sama yake.
17 Kilisto kakala baho songela vinhu vose havinalumbigwa, na mkuilumba hamoja na heyo vinhu vose vipata hanhu hake.
18 Na heyo iyo pala, na wanhu wamtogole Kilisto wawo lukuli lwake, heyo iyo mwanduso, heyo iyo chaudele mmwanza wa wazukile kulawa mkudanganhika, avo kokwiza kukala hanhu ha ulongozi m'vinhu vose.
19 Kwavija Mulungu imnogela uungu wake wose ukale mwa Kilisto.
20 Kubitila mwanage, Mulungu kanogelwa vinhu vose viilumbe kabili na heyo mwenyego, vinhu vili muisi ama kuulanga, mkwika tindiwalo kubitila ifa ya mwanage mumsalaba.
21 Umwaka mkala kutali na Mulungu na mkala wadumuka zake sama ya vinhu vihile vumtendile na kuvigelegeza.
22 Ila sambi Mulungu kawatenda mweye muilumbe na heyo mkubitila ifa ya lukuli lwa mwanage giladi yawatende mweye mung'ale, muwe bule nyela, na sambimuwe na mbuli yoyose ihile hameso gake.
23 Ila molondigwa kugendelele kuitogola kweli ino na kuinanahila. Sambimpalasuke kulawa muikweli imuibokele kipigiti vumuhulike Usenga Unogile upetigwa muulumwengu wose, na nie Paulo nisaguligwa kamba mtumigwa wa Mulungu giladi niupete Usenga uno Unogile.

Sang'hano ya Paulo Kamba Mtumigwa wa Wanhu Wamtogole Kilisto

24 Sambi nodeng'helela migayo yangu sama yenu, mkubitila kugaya kunigaya mulukuli novikiza migayo isigale ya Kilisto sama ya lukuli lwake, awo wanhu wamtogole Kilisto.
25 Mulungu kanigwelela sang'hano ya kusang'hanika mwa wanhu

wamtogole Kilisto mkuupeta usenga
wake kila hanhu kumwenu.
26 Usenga uno uwo nyong'onyo
ifisigwe mwaka na mwaka na milelo
bwando, ila sambi igubuligwa mwa
wanhu zake.
27 Kwavija Mulungu kalonda
wavitange kamba Wamhazi vivija
wolondigwa wapate ugoli na yenzi
ya Kilisto. Na ino iyo nyong'onyo,
kamba Kilisto kokala mgati yenu.
Mbuli ino yowagwelela tamanilo da
kuhala yenzi yake.
28 Avo towalongela wanhu wose
mbuli za Kilisto, towazuma wanhu
wose, na kuwafundiza wanhu wose
na ng'hungwe yose iyatugwelele
Mulungu. Tolonda tuwagale hau-
longozi wa Mulungu, giladi sambi-
wahungule hanhu muukazi wao wa
kuilumba hamoja na Kilisto.
29 Sama ya mbuli ino noigaza
ng'hani mkuiyoha na mhiko zangu
zose zayanigwelele Kilisto.

2

1 Nolonda m'vitange vija nie vu-
nigaya sama yenu mweye, na sama
ya awo wali mdiwambo da Laodikia,
na sama ya waja wose walekile ku-
nimanya nie mkunyona mkihanga.
2 Nia yangu iyo ino, mweye na
hewo mgangamizwe mmioyo na
kuilumba hamoja mdinoge, giladi
kupata ugoli wose wa ilimu na kui-
tanga nyong'onyo ya Mulungu, ayo
yali Kilisto mwenyego,
3 mwa ayo ngama zose za
ng'hungwe na ilimu kuzifisigwe.
4 Nowalongela mweye gano giladi
munhu sambiyawavwizile na mbuli
zilimwilile.
5 Kwavija hata kamba na ku-
tali na mweye mulukuli, ila na
hamoja na mweye muloho, na nino-
gelwa ng'hani kuwona vija vumkala
kamba viilondigwa na nhamanila
yenu mwa Kilisto vuigangamale.

Ugima wa Kweli Mgati ya Kilisto

6 Vija vumumtogole Yesu Kilisto
kamba Mndewa, gendeleleni kumk-
weleleza.
7 Muwe na mizizi inanahile
ng'hani mmwake heyo, muizenge
mgati yake, na mgangamale muin-
hamanila kamba vumfundizigwe.
Na mmemezwe na mioyo ya hewela.
8 Loleni! Munhu sambiyawana-
mate kubitila mbuli zake zilibule
kinhu na za uvwizi zilawa mn-
gelegeza za wanhu na kulawa
mmhiko za loho wa ulumwengu uno
na sio kulawa ha Kilisto.
9 Mulungu kokala mgati ya Kilisto,
10 na mweye muwa wanhu
walekile kuhungula hanhu kubitila
kuilumba kumwenu na Kilisto, ayo
yali mkulu wa loho zose zitawala na
zili na udaho.
11 Mkuilumba hamoja na Kilisto
mwingizigwa kumbi, sio kumbi dija
dingizigwa na wanhu, ila kumbi din-
gizigwa na Kilisto, disegeza vilozo
vose.
12 Vum'batizigwe, mzikigwa
hamoja na Kilisto, na mzuka na
heyo kubitila nhamanila mmhiko
za Mulungu yamzusile heyo kulawa
mkudanganhika.
13 Umwaka mkala mdanganhike
sama ya vilozo venu kwavija vilozo
venu vikala havinasegezwa. Avo
sambi Mulungu kawagwaa ugima
hamoja na Kilisto. Kavigela kum-
gongo vilozo vetu vose.
14 Kasegeza msululu wa nhaguso
zetu na kuzisegeza mkuzigongomela
mumsalaba.
15 Mkutenda vino, kawasegezela
mhiko watawala wa muloho na
wene udaho. Kawagela kinyala
haulongozi wa wanhu wose kubitila
kuhuma kuyahumile mumsalaba.
16 Avo munhu sambiyawata-
guse sama ya kija chumja ama
chumng'wa ama sama ya kuleka
kugasamhukila mazua ga sona za
Wayahudi, kamba vija sona za
mwandamo wa mulenge ama sona
za Zua da Mhumulo.
17 Vinhu vino vose vivo sisila da
vinhu vikwiza. Ila Kilisto mwenyego
iyo ikweli.
18 Sambimmuleke munhu yoyose
yawataguse mkuwagong'ondeza

mmbuli za kuwa wende wa uvwizi
ama kutambikila wasenga wa
Mulungu wa kuulanga, wolonga
wagweleligwa nzozi mmbuli zino
ngelegeza zao zimemile vilozo
zowatenda waitope,
19 na waleka kugendelela kum-
goga Kilisto ayo yali pala da lukuli.
Hasi ya wimilizi wa Kilisto lukuli
lose lopata mandia na kuilumba
hamoja m'vipindi na vifundo vake
na lokula kamba voyolonda Mu-
lungu.

Kudanganhika na Kilisto, na Kukala Hamoja na Kilisto

20 Kwavija mdanganhika hamoja
na Kilisto, na mkomboligwa kulawa
mmakono ga vinyamkela wotawala
ulumwengu uno. Habali mkala
kamba vija mng'hali wanhu wa
muulumwengu uno? Habali mzi-
goga ndagizi kamba vija,
21 “Sambiugoge kino!” “Sambiu-
lanze kija!” “Sambiukwase kija!”?
22 Ndagizi zino zose zikigwa sama
ya vinhu vibanangika, nazo zose
zimema ndagizi za wanhu na ma-
fundo gao.
23 Kweli ndagizi zino zokoneka
zina ng'hungwe kwavija zimema
mbuli zilibule mzihaka kamba
vija kuishulutiza kuwatambikila
wasenga wa Mulungu wa kuulanga,
zimema wende wa uvwizi, na
kuzigaza ng'hani ng'huli, ila zabule
mhiko za kuzihuma sulukila za
lukuli.

3

1 Kwavija mzusigwa hamoja na
Kilisto, avo gazahileni gaja gali
uchana, ako Kilisto kuyakalile
mkigoda chake cha Undewa
kumkono wa ukulume wa Mulungu.
2 Gelegezeni gali uchana na sio
gali hasi.
3 Kwavija mweye mdanganhika
mulukuli luno, ila ugima wenu wa
ikweli ufisigwa hamoja na Kilisto
mgati ya Mulungu.
4 Kilisto iyo ugima wenu
wa ikweli, na kipigiti vonday-
oneke muulumwengu, na mweye
vivija mokoneka hamoja na heyo
muiyenzi yake.

Ugima wa Umwaka na Ugima wa Sambi

5 Avo zikomeni sulukila zose za
muisi zigendelela kusigala mgati
yenu. Lekeni mbuli za ugoni, un-
yolodo, sulukila ya ugoni, sulukila
ya kutenda mbuli zihile, na sam-
bimuwe wagila, kwavija ugila uwo
nhambiko ya miwegu.
6 Sama ya mbuli zino lusango lwa
Mulungu lowezila waja wose woleka
kumtegeleza.
7 Mweye vivija mtembela mnzila
zino, kipigiti vumkalile wanhu wa
ulumwengu uno.
8 Ila sambi molondigwa kuzileka
mbuli zino zose, ng'hasilika, lu-
sango, ngelegeza zihile, kuilonga
vihile, na mbuli zihile kulawa
mmilomo yenu.
9 Sambimuivwizile wenyego kwa
wenyego, kwavija mweye muuvula
unhu wa umwaka na sang'hano
zake,
10 na muuvala unhu wa sambi,
awo uwatenda kuwa wa sambi
kipigiti vumgendelela kuifunza
mbuli za muumbi wenu na kuwa
kamba heyo.
11 Muugima uno wa sambi,
haduhu Mgiliki ama Muyahudi,
yengile kumbi ama yalekile
kwingila kumbi, mulungwana ama
mshenzi, nyakadala ama yailegehe.
Kilisto iyo kila kinhu na ka mgati
yetu tose.
12 Avo kwavija mweye mwa
wanhu msaguligwe na Mulungu,
mng'alile na mnogelwe ng'hani na
Mulungu, avo ivazeni bazi, moyo
unogile, kuwa bule makulu, kuhola
mmoyo, na mwazaganyo.
13 Iyazaganyeni wenyego kwa
wenyego, na kamba ihalawilila
munhu kana mbuli na miyage,

mkiigele kumgongo. Igeleni kumgongo kamba Mulungu viyawagelile mweye kumgongo.
14 Uhaleka gano gose, ivazeni noge ajo divifunga hamoja vinhu vino vose muuhamoja wa kweli.
15 Na tindiwalo dilawa ha Kilisto ditawale mmioyo yenu, avija mweye vumuli vipindi va lukuli lumwe mkemigwa mkale mditindiwalo. Na muwe wanhu wa kulava hewela.
16 Usenga Unogile wa Kilisto umeme ng'hani mgati yenu, mkuifundiza wenyego kwa wenyego na kuizuma na ng'hungwe yose. Mwimbileni Mulungu na kumuheweza mmioyo yenu, mkwimba zabuli, nyila za nhogolwa, na nyila za muloho.
17 Chochose chumtenda ama chumulonga, tendeni mditwaga da Mndewa Yesu, mmuheweze Mulungu Tata wetu kubitila heyo.

Ukazi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

18 Kila mtwanzi yawe mwende ha mbigalo wake, kwavija vino vivo vilondigwa kutendigwa na wanhu wamtogole Kilisto.
19 Kila mbigalo yamnogele mtwanzi wake na sambiyamkomhokele.
20 Mweye wana, wategelezeni waja wawalelile mmbuli zose, kwavija vino vivo vimnogele Mndewa.
21 Mweye watata, sambimuwagevuze wanenu, bule wodonhezwa.
22 Mweye nyakadala, wategelezeni watawala zenu wa muisi mmbuli zose sio tu kipigiti viwowalola mweye giladi wawatogole, ila mkunogelwa mmoyo kuno mumdumba Mulungu.
23 Chochose chumtenda kitendeni na moyo wenu wose, kwavija momsang'hanikila Mndewa na sio wanhu.
24 Kwavija m'vitanga kamba mokwiza kubokela kija Mndewa kiyailagane kamba nhunza yenu. Kwavija Kilisto iyo Mtawala wa ikweli imumsang'hanikila.
25 Munhu yoyose yotenda gehile kolihigwa gagaja galingile na gaja gehile gayatendile, kwavija Mulungu hakilola kihanga cha munhu.

4

1 Na mweye watawala, watendeleni ganogile nyakadala zenu, kwavija movitanga kamba na mweye vivija muna Mtawala kuulanga.

Ndagizi

2 Gendeleleni kutambika, na kipigiti vumutambika, muiteganye na kumuheweza Mulungu.
3 Na vivija tutambikileni na tweye, giladi Mulungu yaluvugule lwivi sama ya usenga wetu, avo tuipete nyong'onyo ya Kilisto, kwavija sama ya nyong'onyo hiyo nie na mkifungo.
4 Tambikeni giladi niipete goya nyong'onyo ija kamba vunilondigwa niipete.
5 Muwe wabala mkukala hamoja na awo walekile kumtogola Kilisto, kila nafasi yondamuipate isang'hanikileni goya.
6 Mazua gose ulonzi wenu umeme ngekewa na umeme munyu, giladi m'vitange kumwidika kila munhu.

Ndamsa za Kimambukizo

7 Tikiko, ndugu mnogelwa na mtumigwa yalibule uzenzeleganye muisang'hano ya Mndewa, kowalongela mbuli zangu zose.
8 Nomtuma kumwenu sama ya mbuli zino, m'vitange vija vituli na vivija yawagangamize mweye mioyo yenu.
9 Kokwiza hamoja na Onesimo, ndugu yetu itumnogele na yalibule uzenzeleganye ayo yali mwenekae wa isi yenu. Weheza, wowalongela vinhu vose vilawilile hano.
10 Alistaliko, yali mkifungo hamoja na nie, kowalamsa, na Maluko, mwana wa mjombaake Banaba, vivija kowalamsa. Mulongeligwa mwisha mbuli za Maluko, yahavika kumwenu, m'bokeleni.

11 Na Yesu, yokemigwa Yusto,
kowalamsa. Wano wao Wayahudi
weiyeka mmwanza mwa wasang'hana
wayangu sama ya Undewa wa
Mulungu, na hewo waugangamiza
moyo wangu.
12 Epafla, ayo yali mmwanza wenu
na msang'hana wa Kilisto Yesu,
kowalamsa. Mazua gose koiyoha
ng'hani kuwatambikila mweye.
Heyo kowatambikila ha Mulungu
giladi mgeligwe mhiko, muleke
kuhungula hanhu, na mdahe kuga-
tenda gaja gose goyolonda Mulungu.
13 Nolonda niwalongele ikweli
kamba heyo kosang'hanika ng'hani
sama yenu mweye na sama ya awo
wali mdiwambo da Laodikia na awo
wali mdiwambo da Hielapoli.
14 Luka, mganga wetu itumnogele,
na Dema wowalamsa.
15 Walamseni ndugu zetu wali
Laodikia, mulamseni Nimfa hamoja
na wanhu wose wamtogole Kilisto
wokiiting'hanila mng'anda yake.
16 Muhamambukiza kulusoma
lupwilili luno vivija wagweleleni
wanhu wamtogole Kilisto wali
Laodikia walusome, na mweye
vivija mulusome lupwilili kulawa
Laodikia.
17 Mulongeleni Alikipo, “Imam-
bukize sang'hano yuugweleligwe na
Mndewa.”
18 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa
ino na mkono wangu mwenyego.
Sambimuisemwe minyolo yangu.
Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja
namwe.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Yodahika kamba luno lulo lupwilili lwa ichanduso luyalwandike Paulo na kugaluka kuwa kitabu kimwe mmwanza wa vitabu va Bibilia. Na lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 51 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto. Paulo kakala mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Paulo hadahile kukala Tesalonike mkipigiti kitali viyeshile kudisongeza dale da wanhu wamtogole Kilisto, avo kalutuma lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto wali ako. Lupwilili luno lumema mbuli bwando na ndagizi bwando mmbuli ya wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kukala. Paulo kolongelela vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili. Siku wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wakala wolonda kuitanga mbuli ino. Kubwela kwa Kilisto mwanza wa ikabili Paulo kakutenda kamba kicho kinhu cha kuwagangamiza giladi wakale ukazi wa kumnogela Mulungu (5:6-8).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkuwalamsa wanhu wamtogole Kilisto na kumuheweza Mulungu sama yao (*1*).
2. Abaho kosimulila mbuli za sang'hano zake na mbuli zija zigaligwe na Timoteo (*2—3*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi vija wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuvitanga kamba Yesu kokwiza mwanza wa ikabili (*4:1—5:15*).
4. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto na kumulonda kila munhu mmwanza wao yalusome lupwilili luno (*5:16-28*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, Sila, na Timoteo.

Towandikila wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, kumwenu mweye muli wanhu wa Mulungu Tata na Mndewa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu viwe hamoja namwe.

Ugima na Nhamanila ya Watesalonike

2 Mazua gose tomgwelela hewela Mulungu sama yenu mweye mose, na mzinhambiko zetu towatambikila mianza yose.

3 Tuhawatambikila ha Mulungu Tata wetu, tokumbuka sang'hano yenu ileligwe na nhamanila yenu, sang'hano zenu zimtendile sama ya noge dimulinajo, na mwazaganyo utendigwe na tamanilo dimulinajo sama ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.

4 Ndugu zetu, tuvitanga kamba Mulungu kowanogela mweye, na kawasagula mweye kuwa wanhu zake,

5 kwavija vituwagalile Usenga Unogile wa Yesu Kilisto, haukalile Usenga wa mmulomo tu, ila vivija na mhiko na Loho wa Mulungu na nhamanila ng'hulu. Na m'vitanga vija vitukalile tukala kipigiti vitukalile na mweye, kwavija ikala sama ya manogelwa genu mweye.

6 Mweye mtwiga tweye na Mndewa, hata kamba mgaya ng'hani,

muubokela usenga na deng'ho dilawa ha Loho wa Mulungu.
7 Avo mgaluka ningo ha wanhu
wose wamtogole Kilisto wa muisi za
Makedonia na Akaya.
8 Kulawa kumwenu usenga wa
Mndewa wenela, sio tu muisi za
Makedonia na Akaya, ila kila hanhu
nhamanila yenu ya kumtamanila
Mulungu itangigwa. Avo hatulonda
kulonga chochose mmbuli ino.
9 Kwavija wanhu wa isi zino
wolonga vija vimtubokele vinogile
na vija vimumgalukile Mulungu kulawa mmiwegu na kumsang'hanikila Mulungu wa ikweli
yali na ugima.
10 Na vivija wolonga vija vumum'beta Mwanage kulawa kuulanga, ayo yamzusile kulawa mkudanganhika, iyo Yesu, ayo yotukombola kulawa mulusango lukwiza.

2

Sang'hano ya Paulo Mdiwambo da Tesalonike

1 Ndugu zetu, mwemwe wenyego
movitanga kamba kwiza kumwetu
kumwenu hakukalile jaga bule,
2 kamba vum'vitanga kipigiti kibitile tukala tugazigwa na
kuligigwa mdiwambo da Filipi,
ila mkutazigwa na Mulungu wetu
tuwapetela Usenga Unogile hamoja
na ving'hwaso bwando vikalile haja.
3 Usenga wetu utukalile tuwapetela
haukalile na nia ya uzenzeleganye
ama nia ihile ama kulonda kumnamata munhu yoyose,
4 ila mazua gose tolonga kamba
Mulungu viyotulonda tweye kulonga, kwavija Mulungu katutogola
kamba tulumba kuupeta Usenga
Unogile. Hatulonda kuwanogeza
wanhu, ila tolonda kumnogeza Mulungu, ayo yoilolesa mioyo yetu.
5 Kamba vum'vimanya na Mulungu iyo msindila wetu, hatwizile na mbuli za kuhembekeza ama
kuitenda mbwiga zenu giladi tupate
hela zenu.
6 Hatuzahila nhogolwa kulawa ha
wanhu, sio kulawa kumwenu, ama
kulawa ha munhu yoyose,
7 hata kamba tweye twa watumigwa wa Kilisto tuhadahile kulonda vinhu kulawa kumwenu, ila
tweye tukala tuholile kipigiti vitukalile na mweye, kamba vija
mama voyowalela wanage.
8 Tuwanogela ng'hani kileka mana
tutogole sio tu kuwapetela Usenga
Unogile kulawa ha Mulungu ila
hata kuulava ugima wetu sama
yenu, kwavija mweye muwa ndugu
kumwetu.
9 Ndugu zetu, kweli muisemwa
vija vitusang'hanike na kugaya
ng'hani! Tusang'hanika misi na kilo
giladi sambitumtamanile munhu
yoyose mmwanza wenu kipigiti
vitukalile tuupeta Usenga Unogile
wa Mulungu.
10 Mweye mwa wasindila zetu,
na Mulungu vivija msindila wetu
kipigiti vitukalile mmwenu mweye
wanhu mumtogole Kilisto, vija vituli
wanhu wang'alile, tulibule uzenzeleganye, na tulibule mbuli ihile.
11 Kwavija movitanga kamba
tweye tumtendela kila munhu
mmwanza wenu kamba tata voyowatendela wanage mwenyego.
12 Tuwagangamiza, na kuwabweza moyo, na kuwayalalila mkale
ukazi wa kumnogeza Mulungu, ayo
yowakema Muundewa wake na
muyenzi yake.
13 Na tweye vivija tomgwelela Mulungu hewela kwavija vumuubokele
usenga wa Mulungu, umuuhulike
kulawa kumwetu, hamuubokele
kamba usenga wa munhu, ila
kamba vuuli usenga wa Mulungu,
awo usang'hanika mgati yenu
mweye mumtogole Kilisto.
14 Kwavija mweye, ndugu zetu,
kija kiwalawilile mweye kicho
kiwalawilile wanhu wa Mulungu
wamtogole Yesu Kilisto muisi ya
Yudea. Mgaya mgayo umwe ulawa
ha wanhu zenu wenyego, kamba
vija wanhu wamtogole Kilisto muisi

ya Yudea viwagazigwe na wanhu
zao wenyego, Wayahudi,
15 awo wamkomile Mndewa Yesu
na wahokozi wa umwaka na ku-
tugaza na tweye vivija. Womgevuza
Mulungu na kuihasanya na wanhu
wose,
16 mkuiyoha kutugomesa tweye
kulonga na Wamhazi giladi Wam-
hazi sambiwakomboligwe. Mku-
tenda vino mazua gose, woilundik-
ila vilozo vao. Ila hakimambukizo
lusango lwa Mulungu lowezila.

*Sulukila ya Paulo ya Kuwatem-
belela Watesalonike Kabili*

17 Ila, ndugu zetu, vituinegile na
mweye mulukuli mkipigiti kiguhi
na sio mmoyo, tukala na sulukila
ng'hulu ya kuwona meso kwa meso.
18 Kwavija tulonda kwiza
kumwenu, ng'haning'hani nie Paulo,
nilonda kwiza mianza bwando, ila
Mwenembago katuzuila.
19 Kwavija tamanilo jetu choni,
ama ndeng'ha yetu choni, ama
mkungo wetu choni wa kukiitopela
haulongozi wa Mndewa wetu Yesu
kipigiti vondayeze? Sio mweye?
20 Ona, mweye iwo yenzi yetu na
ndeng'ha yetu!

3

1 Avo vutulemelwe* kwazaganya,
tulamula kusigala mdiwambo da
Atene twiyeka.
2 Tumtuma† Timoteo, ndugu yetu
na msang'hana mietu msang'hano
ya Mulungu, mkuupeta Usenga Un-
ogile wa Kilisto, yawagele mhiko
na kuwagangamiza mweye mn-
hamanila yenu,
3 giladi munhu yoyose sambiy-
atigiswe na migayo ino. Mw-
eye movitanga goya kamba migayo
ikigwa sama yetu tweye tose.
4 Kwavija kipigiti vitukalile
hamoja na mweye, tuwalongela
kamba tokwiza kugazigwa. Avo
ilawilila kamba vutuwalongele.
5 Sama ya kilamso kino,
vinilemelwe kuizuila, nimtuma Tim-
oteo giladi niitange nhamanila yenu.
Nidumba kamba siku Mwenembago
kawageza, na kamba yahawageza,
sang'hano yetu yowa jaga bule.
6 Ila Timoteo kabwela sambisambi
kulawa kumwenu, katugalila mbuli
zilimwilile ziilonga nhamanila yenu
na noge jenu. Katulongela kamba
mazua gose motukumbuka mku-
deng'ha, na kamba mosulukila ku-
tona, kamba vija na tweye vitusu-
lukila kuwona mweye.
7 Avo, ndugu zetu, mkugazika
na kugaya kumwetu kose, tu-
gangamizwa mmbuli yenu sama ya
nhamanila yenu.
8 Kwavija sambi todaha kuhumula
goya ihawa mogendelela kugang-
amala mkuilumba hamoja na Mn-
dewa.
9 Hatudaha kumuheweza Mu-
lungu vija viilondigwa sama yenu,
avija viyaibwezile ndeng'ha yetu
yose itukalile tuigelegeza haulon-
gozi wa Mulungu wetu sama yenu
mweye.
10 Imisi na ikilo tutambika ng'hani
giladi tuiyone kabili meso kwa meso
na kuwagwaa kija kihunguke muin-
hamanila yenu.
11 Avo Mulungu Tata wetu na Mn-
dewa wetu Yesu watutendele nzila
ya kwiza kumwenu.
12 Mndewa yaditende noge jenu
jongezeke na diwe bwando ha kila
munhu mmwanza wenu na ha
wanhu wayagwe, kamba vija tweye
vituli na noge bwando kumwenu.
13 Mndewa yaigangamize mioyo
yenu giladi sambimuwe na mbuli na
munhu na muwe wanhu wang'alile
haulongozi wa Mulungu wetu na
Tata wetu kipigiti Mndewa wetu
Yesu Kilisto yeheza hamoja na
wanhu zake wose wang'alile.

4

Ugima Umnogeza Mulungu

* **3:1** Hano wanhu walemelwe wakala Paulo, Sila, na Timoteo. † **3:2** Wanhu wakalile wamtumile Timoteo wakala Paulo na Sila.

1 Hakimambukizo, ndugu zetu,
tuwafundiza vija vimulondigwa
kukala giladi mumnogeze Mulungu,
na msonga kukala ukazi uno
wa kumnogeza Mulungu. Avo
towayalalila na kuwagong'ondeza
mditwaga da Mndewa Yesu kamba
mgendelele ng'hani kutenda vino.
2 Kwavija mozitanga ndagizi zija
zituwagwelele kubitila udaho wa
Mndewa Yesu.
3 Mulungu kowalonda mweye
muwe wanhu wang'alile na sam-
bimtende ugoni kabisa.
4 Kila mbigalo kolondigwa yav-
itange kukala na mtwanzi wake
muung'azi na hishima,
5 sio mkusulukila ugoni kamba
Wamhazi walekile kumtanga Mu-
lungu.
6 Mmbuli ino munhu sambiyam-
tendele gehile miyage yamtogole
Kilisto ama kum'bulunya. Mndewa
kowatagusa wanhu sama ya vilozo
vose kamba vino, kamba vitwishile
kuwalongela na kuwazuma.
7 Mulungu hatukemile tutende
vilozo, ila tuwe wanhu wang'alile.
8 Avo munhu yoyose yogalema
mafundo gano hamulema munhu,
ila komulema Mulungu yowag-
welele mweye Loho wake.
9 Mmbuli ya noge ha munhu
yamtogole Kilisto miyago, twabule
kilamso cha kuwaandikila, kwavija
mweye wenyego mfundizigwa na
Mulungu kukiinogela wenyego kwa
wenyego.
10 Kweli muwanogela ng'hani
wanhu wose wamtogole Kilisto wali
muisi ya Makedonia, ndugu zetu,
hata avo towayalalila, mgendelele
ng'hani kuwanogela.
11 Nia yenu iwe ino, mkale ukazi
wa kuleka kugomba na wanhu,
mgelegeze mbuli zenu wenyego na
kusang'hanika na makono genu,
kamba vituwalagize,
12 giladi ukazi wenu wa mazua
gose utogoligwe na wanhu wa kunze
giladi sambimumtamanile munhu
yoyose.

Kwiza kwa Mndewa

13 Ila, ndugu zetu, hatulonda
muleke kuitanga mbuli ya wanhu
wadanganhike, giladi sambimuwe
na giogio kamba wanhu wayagwe
walibule tamanilo.
14 Totogola kamba Yesu kadan-
ganhika na kuzusigwa, na toto-
gola kamba Mulungu kowabweza
na kuweka hamoja na Yesu waja
wose wadanganhike kuno womto-
gola Yesu.
15 Towafundiza mbuli zino kulawa
ha Mndewa mwenyego, kamba,
tweye tuli wagima, tweye tusi-
gale mbaka vondayeze Mndewa,
hatuwalongola waja wose wadan-
ganhike.
16 Kwavija Mndewa mwenyego
kohumuluka kulawa kuulanga na
lwangi lukulu na dizwi da msenga
mkulu wa Mulungu wa kuulanga
hamoja na dizwi da mhalati ya
Mulungu, na wanhu wadangan-
hike kuno womtogola Kilisto tanhu
wozuka.
17 Abaho, tweye tuli wagima, tw-
eye tusigale, tonyamuligwa muna
gamawingu hamoja na hewo tuit-
ing'hane na Mndewa kuulanga. Avo
tokala hamoja na Mndewa mazua
gose.
18 Avo igangamizeni wenyego kwa
wenyego na mbuli zino.

5

*Isasale Sama ya Kwiza kwa Mn-
dewa*

1 Ndugu zetu, mmbuli ya kipigiti
na msimu wa mbuli zino zose von-
dazilawilile, twabule kilamso cha
kuwandikila.
2 Kwavija movitanga goya kamba
Zua da Mndewa dokwiza kamba
vija m'bavi voyokwiza mkipigiti cha
ikilo.
3 Kipigiti wanhu vowolonga,
“Hana tindiwalo na upile,” baho
ubananzi hondauwezile mkuwasin-
hukiza kamba vija usungu wa kulela
mwana vuumwizila mtwanzi yali na
inda, na hawadaha kunyelenhuka.

4 Ila mweye, ndugu, hamuli mdiziza avo zua dino hadiwasinhusa
kipigiti vondadize kamba m'bavi.
5 Mweye mose mwa wana wa mulangaza na wana wa imisi. Tweye
hatuli wana wa ikilo ama wa ziza.
6 Avo sambituwase utulo kamba
vowowasa wanhu wayagwe, tukale
meso na tuwe na nzonzi zetu.
7 Kwavija waja wose wowasa,
wowasa ikilo, na waja wose
wokoligwa, wokoligwa ikilo.
8 Ila tweye tuli wa imisi, tuwe
na nzonzi zetu, tuivale nhamanila
na noge kamba kikoti cha zuma
mmhambaga, na tamanilo da ukom-
bola kamba kofia da zuma.
9 Kwavija Mulungu hatusagule tw-
eye tugaye mulusango lwake, ila
tupate ukombola kubitila Mndewa
wetu Yesu Kilisto,
10 ayo yadanganhike sama yetu,
giladi kipigiti vondayeze, kamba
tuhawa wagima ama tuhadangan-
hika, tupate kukala hamoja nayo.
11 Avo igangamizeni wenyego kwa
wenyego na kuigela mhiko wenyego
kwa wenyego, kamba vumtenda
sambi.

Ndagizi na Ndamsa za Kimambukizo

12 Ila, ndugu zetu, towayalalila, muwahishimile waja wose
wosang'hanika ng'hani mmwenu,
awo wali wakulu zenu muukazi
wa kumsang'hanikila Mndewa na
wowazuma.
13 Wahishimileni ng'hani mdinoge
sama ya sang'hano zowotenda.
Mkale mditindiwalo wenyego kwa
wenyego.
14 Ndugu, towayalalila, wazu-
meni waja wose wali wakoka,
muwagangamize wali na bwem-
bwe, watazeni walibule mhiko, na
mmwazaganye kila munhu.
15 Teganyeni, munhu yoyose sam-
biyalihe dihile kwa dihile, ila mazua
gose zahileni kukiitendela ganogile
wenyego kwa wenyego na hata
wanhu wayagwe.
16 Deng'heni mazua gose,
17 tambikeni bila kudonha,
18 longeni hewela mmbuli zose,
kwavija gano gago goyolonda Mu-
lungu kulawa kumwenu mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu.
19 Sambimum'vulalize Loho wa
Mulungu.
20 Sambimzizabuze mbuli za wa-
hokozi,
21 ila vigezeni vinhu vose mwone
kamba usenga uno ulawa ha Mu-
lungu. Gagogeni ganogile,
22 mwinege na kila mbuli ihile.
23 Mulungu mwenyego, ayo
yali chanduso cha tindiwalo,
yawang'alize mweye mose. Loho
zenu, mioyo yenu, na ng'huli zenu
sambiviwe na mbuli na munhu
yoyose mkipigiti cha kubwela
Mndewa wetu Yesu Kilisto.
24 Heyo yawakemile mweye kab-
ule uzenzeleganye, na heyo koga-
tenda gano.
25 Ndugu, tutambikileni.
26 Walamseni ndugu wose na
mnonelo ung'alile.
27 Nowalagiza mditwaga da Mn-
dewa kamba mulusome lupwilili
luno haulongozi wa wanhu wose
wamtogole Kilisto.
28 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA WATESALONIKE

ULONGOZI

Lupwilili luno lwa ikabili ha Watesalonike lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Lupwilili luno kalwandika mkipigiti kiguhi viyeshile kulwandika lupwilili lwa ichanduso ha Wakolosai, mkipigiti cha milao ya 51 songela viyavumbuke Kilisto. Paulo kakala yang'hali mdiwambo da Kolinto kipigiti viyalwandike lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike, dale da wanhu wamtogole Kilisto diyadisongeze mmwanza wake wa ikabili wa kuupeta Usenga Unogile (Sang'h. 17:1-9). Yandikigwa mkitabu cha Sang'hano kamba dale da wanhu wamtogole Kilisto dikala na Wayahudi kidogo, ila Wagiliki wakala bwando.

Wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike wagazika ng'hani na mbuli za kipigiti cha kimambukizo na vija Kilisto vondayabwele mwanza wa ikabili, kwavija Paulo kazandika ng'hani mbuli zino mmhwilili zake zose mbili ha Watesalonike. Kamba lwenza lose lwa lupwilili lwa ikabili ha Watesalonike lwandika mbuli za kipigiti cha kimambukizo. Vivija Paulo kolava nzuma mmbuli ya kuleka ukoka. Kila munhu kolondigwa yasang'hanike giladi yapate kinhu cha kuja (3:6-10).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga lupwilili luno mkukiitambula mwenyego na kuwatambula wayage (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Tesalonike na kuwatambikila (*1:3-12*).
3. Muisula ya ikabili, Paulo kolongelela mbuli ya kipigiti cha kimambukizo.
4. Abaho kolongelela mbuli za kuleka ukoka na kusonga kusang'hanika (*3:1-15*).
5. Paulo komambukiza mkuwalamsa mwanza wa ikabili wanhu wamtogole Kilisto (*3:16-18*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo,
Sila, na Timoteo.
Towandikila wanhu wamtogole
Kilisto wali mdiwambo da Tesa-
lonike, mkuilumba hamoja na Mu-
lungu Tata wetu na Mndewa Yesu
Kilisto.
2 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha
Mulungu Tata wetu na kulawa ha
Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja
namwe.

Nhaguso Vondayeze Kilisto

3 Ndugu zetu, mazua gose
tolondigwa kumgwelela Mulungu
hewela sama yenu. Vinoga tweye
kutenda avo, kwavija nhamanila
yenu yokula ng'hani, na noge
diyalinajo kila munhu mmwanza
wenu ha miyage dokongezeka.
4 Kino kicho kilamso cha tw-
eye kuitopela mweye ha wanhu
wayagwe wa Mulungu wamtogole
Kilisto. Towalongela hewo vija
vimwazaganya na vija vimgen-
delela kuwa na nhamanila, hata
kamba mobitila migayo bwando na
kugazika ng'hani.
5 Gano gose golagusa kamba nh-
aguso ya Mulungu yabule uzenzel-
eganye, abaho mopetigwa kamba
molondigwa kwingila Muundewa
wa Mulungu, awo mweye mgazigwa
sama yake.
6 Mulungu kabule uzenzele-
ganye. Kowaliha migayo waja wose
wowagaza mweye,
7 na kuwagwelela mhumulo mw-
eye mgazigwa, hamoja na tweye.
Gano golawilila kipigiti Mndewa
Yesu yahafunuligwa kulawa kuu-
langa muumoto ukwaka hamoja na

wasenga zake wa Mulungu wa kuulanga wali na mhiko.
8 Kowasuna waja wose walekile kumtanga Mulungu na walekile kuutogola Usenga Unogile wa Mndewa wetu Yesu Kilisto.
9 Wosunigwa msuno wa ubananzi wa digunge na kwikigwa kutali na kihanga cha Mndewa na yenzi ya mhiko zake,
10 mdizua dondayeze kubokela yenzi na hishima kulawa ha wanhu zake wose, awo wamtogole heyo. Mweye vivija mowa mmwanza wao, kwavija muutogola usenga uja utuwalongele mweye.
11 Kino kicho kilamso cha tweye kuwatambikila mweye mazua gose. Towatambikila ha Mulungu wetu giladi yawatende mulumbe kukala ukazi uyawakemele mweye. Kubitila mhiko zake yadahe kuzivikiza sulukila zenu zose sama ya unovu na kuimambukiza sang'hano ya nhamanila yenu.
12 Totambika vino giladi twaga da Mndewa wetu Yesu diyenzigwe mgati yenu, na mweye mgati yake, kamba vija viili ngekewa ya Mulungu wetu na Mndewa Yesu Kilisto.

2

Ija Imtenda Gehile

1 Mmbuli ya kwiza kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto na kuting'hanizwa kumwetu kuwa hamoja na heyo, ndugu zangu, nowayalalila,
2 sambimdungwedungwe himahima mngelegeza zenu ama mkusinhuswa na awo wolonga Zua da Mndewa diza disha, sambimuwategeleze, hata kamba wahalonga kamba wana nzozi za muloho, lugubulo, ama lupwilili lolose kulawa kumwetu.
3 Munhu yoyose sambiyawavwizile mnzila yoyose, kwavija zua dija hadiza mbaka uhasanyi mkulu wize tanhu, na ija Imtenda Gehile yafunuligwe, ayo Mulungu yondayam'banange.
4 Heyo kolema na kukiinula mwenyego mmbuli ya kila kinhu kikemigwa Mulungu ama kitambikiligwa, giladi yakike uchana Muing'anda ya Mulungu, yokiipeta mwenyego kamba iyo Mulungu.
5 Muisemwa kamba niwalongela mbuli zino kipigiti ving'halile hamoja na mweye?
6 Na sambi mokitanga kija kimkikiwiza heyo, giladi yafunuligwe mkipigiti kilondigwa.
7 Kwavija ija Imtenda Gehile kosang'hanika, ila ija yokikiwiza sambi kogendelela kutenda avo mbaka vondayasegezigwe.
8 Abaho, ija Imtenda Gehile kofunuligwa, ila Mndewa Yesu yeheza, komkoma na mhumuzi ya mulomo wake na kum'bananga na unang'hazi wa wizilo wake.
9 Ija Imtenda Gehile yeheza, mhiko kulawa ha Mwenembago zomtaza kutenda mbuli bwando za uvwizi, kamba vija mizonza, vilaguso, mbuli za mkanganyo,
10 na wiho wa namna zose mkuwavwizila waja wopotela. Wopotela kwavija walema kuinogela ikweli giladi wakomboligwe na Mulungu.
11 Avo, Mulungu kowatenda wavwiziligwe ng'hani, na hewo woutogola uvwizi uno.
12 Abaho wotagusigwa sama ya kuzinogela mbuli zihile kubanza kuitogola ikweli.

Msaguligwa Sama ya Ukombola

13 Ila ndugu mnogeligwe na Mndewa, tweye mazua gose tolondigwa kumuheweza Mulungu sama yenu, kwavija songela haichanduso Mulungu kawasagula mweye giladi mkomboligwe kubitila sang'hano ya ung'azi ya Loho wa Mulungu na kubitila kuitogola ikweli.
14 Mulungu kawakema kuukombola kubitila Usenga Unogile utuupetile kumwenu, giladi msangile muna iyenzi ya Mndewa wetu Yesu Kilisto.

15 Avo, ndugu zetu, gangamaleni
na kugagoga gaja gamafundo tuwa-
fundize tweye, ihawa na mulomo
ama na lupwilili lwetu.
16 Avo Mndewa wetu Yesu Kilisto
mwenyego na Mulungu Tata wetu,
ayo yatunogele tweye na kubitila
ngekewa yake kotugangamiza
mazua gose na tamanilo dinogile,
17 yaigangamize mioyo yenu
na kuwagela mhiko giladi mdahe
kulonga na kutenda mbuli zose
zinogile.

3

Tutambikileni

1 Hakimambukizo, ndugu zetu, tu-
tambikileni, giladi Usenga Unogile
wenele himahima na uhishimilwe
kokose kondauchole kamba viikalile
kumwenu.
2 Vivija tambikeni giladi twim-
ilizwe kulawa mmakono ga wanhu
wotenda gehile na wanhu wehile,
kwavija sio kila munhu komta-
manila Mulungu.
3 Ila Mndewa kabule uzen-
zeleganye, kowagangamiza na
kuwemiliza sambimwingile mmakono
ga Mwenembago.
4 Na Mndewa kotugwelela
tamanilo kulu mgati yenu, na
tweye togelegeza kamba motenda
na mogendelela kutenda gaja gose
gatuwalongele.
5 Mndewa kowalongoza mweye
muna ilimu ng'hulu ya noge da Mu-
lungu dilavigwe na Kilisto.

Nzuma ya Kuleka Kusang'hanika

6 Ndugu zetu, mditwaga da Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto, towalagiza
kamba mwinege na wandugu wose
wali wakoka na waja woleka kukala
ukazi wa kuwinza mafundo gaja
gamgabokele kulawa kumwetu.
7 Kwavija mwemwe wenyego
movitanga vija vimulondigwa
kuwinza vija vitutenda tweye.
Tweye hatukalile wakoka kipigiti
vitukalile na mweye.
8 Hatudile mandia ga munhu
yoyose bila kumuliha, ila mkugaya
na kudonha ng'hani tusang'hanika
ikilo na imisi giladi sambitutamanile
kinhu cha munhu yoyose mmwanza
wenu.
9 Tutenda vino sio kwavija hat-
ulondigwe kutazigwa, ila giladi
kuwagwelela mweye kilingilo cha
kukweleleza.
10 Kwavija hata vitukalile na
mweye, tuwagwelela ndagizi ino,
“Kamba munhu yoyose yoleka
kusang'hanika, sambimumgwelele
kinhu cha kuja.”
11 Kwavija tuhulika kamba wanhu
wayagwe mmwanza wenu wakoka.
Hawalonda kusang'hanika, ila
sang'hano yao kwingilila sang'hano
za wanhu wayagwe.
12 Wanhu kamba hiwo towalag-
iza na kuwayalalila mditwaga da
Mndewa Yesu Kilisto wasang'hanike
bila kuilonga vihile giladi wapate
mandia gao wenyego.
13 Ila mweye, ndugu, sambim-
donhe kutenda ganogile.
14 Kamba munhu yoyose yolema
kuubokela usenga utuutuma
kumwenu mulupwilili luno, mu-
loleni goya munhu ayo. Sam-
bimuilumbe nayo giladi yone
kinyala.
15 Ila sambimumgelegeze kamba
mdumuka, ila mumzume kamba
ndugu.

Mbuli za Kimambukizo

16 Mndewa wa tindiwalo
mwenyego yawagwelele tindiwalo
mianza yose na mzinzila zose.
Mndewa yawe hamoja na mweye
mose.
17 Nie, Paulo, nokwandika ndamsa
ino na mkono wangu mwenyego.
Uno uwo utango mzimhwilili zangu
zose. Vino vivo vinyandika.
18 Ngekewa ya Mndewa wetu Yesu
Kilisto iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kicho lupwilili lwandikigwe na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo yodahika kamba chandikigwa mkipigiti cha milao ya 62-64 songela viyavumbuke Kilisto. Mbuli ino ikala behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamkema kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ikabili lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema ndagizi bwando za nhambiko ya wanhu wamtogole Kilisto (2:1-15), vivija vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto viwolondigwa kuwa (3:1-13), na nzuma za mbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1:3-11, 4:1-5, na 6:3-5). Mbuli ino yolagusa vija Paulo viyamfundize Timoteo kuwa kilangizi mwa wanhu wamtogole Kilisto. Kitabu cha ichanduso cha Timoteo kimema malagizo bwando gondagawataze vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano kutenda sang'hano za wanhu wamtogole Kilisto wali hasi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*).
2. Abaho komzuma Timoteo yaiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-11*).
3. Paulo kogendelela kusimulila vija voyolava hewela sama ya Yesu Kilisto (*1:12-20*).
4. Abaho komfundiza Timoteo mmbuli ya kutambika na vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto (*2—3*).
5. Paulo komambukiza lupwilili lwake mkumgwelela Timoteo ndagizi za kimambukizo (*4—6*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo,
mtumigwa wa Yesu Kilisto, yasag-
uligwe na manogelwa ga Mulungu
Mkombola wetu na Kilisto Yesu
tamanilo jetu.
2 Nokwandikila gweye, Timoteo,
mwanangu wa ikweli mnhamanila.
Ngekewa, bazi, na tindiwalo ku-
lawa ha Mulungu Tata na kulawa
ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe
hamoja nagwe.

Nzuma za Mafundo ga Uvwizi

3 Kamba vinikuyalalile vinikalile
mnzila nichola muisi ya Makedonia,
usigale mdiwambo da Efeso, kwav-
ija kuna wanhu haja wofundiza ma-
fundo ga uvwizi, avo uwagomese.
4 Walongele waleke sheha na
misululu mitali ya wahenga ilibule
nziga vigala bamila. Mbuli zino haz-
imtaza munhu kutenda sang'hano
ya Mulungu zitendeka kubitila
nhamanila iiyeka.
5 Kilamso cha ndagizi ino ki-
cho kamba wanhu wose wamto-
gole Kilisto wamemezigwe na noge
dija dilawa mmoyo unogile, udaho
ung'alile wa kusambula gehile na
ganogile, na nhamanila ilibule uzen-
zeleganye.
6 Wakulufunzi wano wa uvwizi
waga kulawa mzimbuli zino na ku-
galukila ulonzi ulibule kinhu.
7 Wolonda kuwa wafundiza Mala-
gizo ga Musa, ila hawagatanga
gaja gowolonga ama mbuli zija
zowogangamiza.
8 Tovitanga kamba Malagizo ga
Musa ganoga ihawa munhu ko-
gasang'hanikila viilondigwa.
9 Vivija tovitanga kamba Malagizo
ga Musa hagekigwe sama ya wanhu

walibule uzenzeleganye, ila sama
ya wakeng'enha Malagizo gano na
watenda mbuli zihile, wamhazi na
wene vilozo, wanyolodoke na walek-
ile kumtanga Mulungu, sama ya
waja wose wowakoma tata zao ama
mama zao, sama ya wakomaji,
10 wagoni, wambigalo wowasa
na wambigalo wayao, wachuluzi
wa nyakadala, wavwizi, woiduila
uvwizi, ama waja wose wotenda
kinhu chochose kilekile kuilinga na
mafundizo ga ikweli,
11 golawa Muusenga Unogile wa
yenzi ya Mulungu unigweleligwe
nie.

Bazi da Mndewa ha Paulo

12 Nomgwelela hewela Kilisto Yesu
Mndewa wetu, ayo yanigwelele
mhiko sama ya sang'hano yangu.
Nomgwelela hewela kwavija kany-
ona nie kamba nabule uzenzele-
ganye na kanisagula nie sama ya
sang'hano yake,
13 hata kamba umwaka nikala
nimfukulila na kumgaza na ku-
muliga. Ila sambi kanyonela bazi
kwavija nitenda hivo bila kuvi-
tanga, na nikala ning'hali sinakwika
nhamanila yangu kumwake.
14 Ngekewa bwando za Mn-
dewa wetu zitigwa kumwangu
na kanitenda nie nimtogole heyo
na kuwanogela wanhu wayagwe
kwavija nie niilumba hamoja na
Kilisto Yesu.
15 Ulonzi uno uwa kweli na
wolondigwa kutogoligwa, kamba
"Kilisto Yesu keza muulumwengu
kuwakombola wene vilozo," na nie
niloza ng'hani kubanza wose.
16 Ila Mulungu kanyonela bazi,
giladi kubitila nie, nilozile ng'hani
kubanza wose, Kilisto Yesu yala-
guse mwazaganyo wake ulibule
nziga kamba kilingilo ha wanhu
waja wondawamtogole na kubokela
ugima wa digunge.
17 Ha Mndewa wa digunge, yal-
ibule nziga, yoleka koneka, yali Mu-
lungu yeiyeka, yenzi na hishima
viwe kumwake milongo yose. Am-
ina.
18 Mwanangu, Timoteo, nokug-
welela ndagizi zino kamba vija
mbuli za uhokozi zihokoligwe
umwaka zikulonga gweye, giladi
mkuziwinza mbuli hizo udahe
kugomba ngomba inogile,
19 mkuzigoga nhamanila na udaho
ung'alile wa kusambula gehile na
ganogile. Ila wanhu wayagwe
waulema udaho wao wa kusambula
gehile na ganogile, avo wayagiza
nhamanila yao.
20 Mmwanza wao wakala Hime-
nayo na Alekizanda, niwalavile ha
Mwenembago giladi wafundizigwe
waleke kumfukulila Mulungu.

2

1 Avo, mzimbuli zose, noway-
alalila kamba kupula, kutambika,
kuwatambikila wanhu wayagwe, na
kulava hewela vitendeke sama ya
wanhu wose,
2 sama ya wandewa, na waja
wose wali na udaho, giladi tukale
mditindiwalo na bila kugomba
mkumnogela Mulungu na ung'azi.
3 Nhambiko kamba ino inoga,
na imnogeza Mulungu Mkombola
wetu,
4 ayo yolonda wanhu wose
wakomboligwe na wapate kuitanga
ikweli.
5 Kwavija hana Mulungu imwe,
na hana imwe yodaha kuwalumba
wanhu wose hamoja na Mulungu,
nayo iyo Kilisto Yesu,
6 ayo yaulavile ugima wake giladi
yawakombole wanhu wose. Mbuli
ino ilavigwa usindila mkipigiti kilo-
ndigwe.
7 Kino kicho kilamso cha Kilisto
kunisagula nie kuwa mtumigwa
wake giladi niupete Usenga Unogile
na kuifundiza nhamanila ya ikweli
ha Wamhazi. Sivwiza, ila nolonga
ikweli.
8 Hanhu hohose hawaiting'hane
wanhu wamtogole Kilisto nolonda
wambigalo watambike, wambigalo
wekigwe mmakono ga Mulungu

wadahe kwinula makono gao
mkutambika bila lusango ama
kuibamilila.
9 Vivija nolonda watwanzi wavale
vinogile na kwa hishima, wavale vi-
valo vilondigwa kuvaligwa na wat-
wanzi, sio mkukutika mvili za hela
bwando ama kuvala zahabu ama
lulu ama vivalo va hela bwando
10 ila na sang'hano zinogile,
kamba viilondeka na watwanzi
watogole kumtambikila Mulungu.
11 Mtwanzi kolondigwa yaifundize
kunyamala na kuwa na moyo wa
kuihumulusa.
12 Simtogoza mtwanzi kufundiza
ama kuwa na udaho kwa mbigalo.
Mtwanzi kolondigwa yanyamale.
13 Kwavija Adamu iyo yasongile
kuumbigwa, abaho Hawa.
14 Adamu sio iyo yavwiziligwe. Ila
mtwanzi iyo yavwiziligwe na ku-
galuka munhu yali na vilozo.
15 Ila Mulungu kowakombola wat-
wanzi kulawa m'vilozo vao kubitila
kulela wana, ihawa wogendelela
kukala mnhamanila, mdinoge,
muung'azi, hamoja na kuleka
kuigoda.

3

Vilangizi wa Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Ulonzi uno uwa kweli, kamba
munhu yahalonda kuwa kilangizi
wa wanhu wamtogole Kilisto, kosu-
lukila sang'hano inogile.
2 Avo kilangizi wa wanhu wamto-
gole Kilisto kolondigwa sambiyawe
na mbuli na munhu, yawe mbi-
galo wa mtwanzi imwe, yadahe
kukiizuila, yakiitawale mwenyego,
yahishimilwe. Kolondigwa
yawabokele wahenza mng'anda
yake, na yadahe kufundiza.
3 Sambiyakoligwe na divai, sam-
biyawe munhu wa kufafalika, ila
yawe munhu yaholile, sambiyawe
na kiyahiyahi, ama munhu wa
kunogela hela.
4 Kolondigwa yaichunge goya
ng'anda yake na kona kamba
wanage womtegeleza na hishima
ilondigwa.
5 Ihawa munhu havitanga vija viy-
olondigwa kuichunga goya ng'anda
yake, kodahaze kuwachunga wanhu
wamtogole Kilisto?
6 Sambiyawe munhu yamtogole
Kilisto mkipigiti kiguhi, giladi sam-
biyaitope na kugwila mnhaguso ija
yondayaibokele Mwenembago.
7 Vivija kolondigwa yawe na
nhogolwa inogile na wanhu wa
kunze, giladi sambiyawe na mbuli
na munhu na kugwila mumtego
uja Mwenembago uyawikile sama
ya kuwanamata wanhu kipigiti
vondayawageze.

Mashemasi

8 Vivija na mashemasi* wawe
wanhu wa kuhishimilwa, sambi-
wawe videlenya, sambiwakoligwe
na divai, ama sambiwanogelwe na
hela ya uzenzeleganye.
9 Wolondigwa kuigoga ng'hani
ikweli ya nhamanila na udaho
ung'alile wa kusambula gehile na
ganogile.
10 Tanhu wolondigwa wagezigwe,
na wahakoneka kamba wabule
mbuli zihile, wasang'hanike kamba
mashemasi.
11 Vivija na watwanzi zao,†
wolondigwa wawe watwanzi
wohishimilwa, sambiwawalonge
wanhu vihile, ila wadahe kukiizuila
na kuwa bule uzenzeleganye mzim-
buli zose.
12 Shemasi kolondigwa yawe
mbigalo wa mtwanzi imwe, na
kolondigwa yawachunge goya wan-
age na wanhu wa mng'anda yake.
13 Waja wasang'hanike goya
kamba mashemasi wopata nhogolwa
inogile ng'hani na wodaha kulonga
bila kidumbo mnhamanila yao
mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

* **3:8** ***Mashemasi*** nhegulo yake *wanhu wosang'hanika mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*
† **3:11** Wasomi wayagwe wogelegeza kamba ***watwanzi zao*** wakala wasang'hana wa kitwanzi wa wanhu wamtogole Kilisto.

Nyong'onyo Ng'hulu

14 Notamanila kwiza kumwako
sambisambi. Ila nokwandika ndag-
izi zino giladi
15 kamba nihakawa, uvitange vija
wanhu wali mng'anda ya Mulungu
viwolondigwa kuwa, awo wanhu
wamtogole Kilisto, wanhu wa Mu-
lungu yali na ugima, awo wali nguzo
na msingi wa ikweli.
16 Bila kudungwadungwa mmoyo,
kija kifisigwe mnhamanila yetu
kikulu.
Kagubuligwa mulukuli lwa kiunhu,
kapetigwa na Loho wa Mulungu
kamba kabule uzenzeleganye,
na koneka na wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga.
Kapetigwa hagatigati ya Wamhazi,
katogoligwa muulumwengu
wose,
na kasoligwa uchana muna
iyenzi.

4

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Loho wa Mulungu kolonga bila
kifiso kamba mkipigiti cha kimam-
bukizo wanhu wayagwe woilema
nhamanila na kuwinza loho za
uvwizi na mafundizo golawa ha
vinyamkela.
2 Mafundizo kamba higo gabwilil-
iswa na videlenya na wavwizi, wali
na udaho udanganhike wa kusam-
bula gehile na ganogile, kamba
usomigwe na zuma da moto.
3 Wowagomesa wanhu sambiwa-
sole na kuwalagiza kamba sambi-
waje mandia gayagwe, mandia gaja
Mulungu yagalumbile giladi gabok-
eligwe mkulava hewela na waja
wotogola na kuitanga ikweli.
4 Kwavija kila kinhu kilumbigwe
na Mulungu kinoga, kuduhu kinhu
chochose kilemigwa ihawa kibok-
eligwa mkulava hewela,
5 kwavija king'alizwa na usenga
wa Mulungu na mkutambika.

Msang'hana Yanogile wa Kilisto Yesu

6 Kamba uhawalagiza wanhu
wamtogole Kilisto mbuli zino, kowa
msang'hana yanogile wa Kilisto
Yesu, ufundizigwe goya mmbuli ya
usenga wa nhamanila na mafundizo
ganogile gaja gaugawinzile.
7 Sambiugaye na usheha wa kim-
hazi na simulizi za uvwizi zilibule
kinhu. Ila uifunze mwenyego kuwa
munhu yomnogela Mulungu.
8 Kwavija lukuli luhasang'hanika
losamhuka, ila sang'hano ya kum-
tanga Mulungu inoga ng'hani mzim-
buli zose, mkukigoga kilagano sama
ya ugima wa kipigiti kino na ugima
wa kipigiti kikwiza.
9 Ulonzi uno uwa kweli na
wolondigwa kutogoligwa.
10 Kino kicho kilamso cha tw-
eye kusang'hanika ng'hani na ku-
gendelela kuiyoha, kwavija twika
tamanilo jetu ha Mulungu yali
na ugima, ayo yali Mkombola wa
wanhu wose, na ng'haning'hani
waja womtogola.
11 Mbuli zino uzilagize na kuzifun-
diza.
12 Munhu yoyose sambiyaubeze
umhale wako, ila sang'hano
zako zoneke zinoga hameso ga
wanhu wamtogole Kilisto muulonzi,
muukazi, mdinoge, mnhamanila, na
muung'azi.
13 Iyohe kuzisoma Nyandiko
Zing'alile ha wanhu wamtogole
Kilisto, giladi uwazume na kuwa-
fundiza mbaka kipigiti vondanize.
14 Sambiuileke nhunza yako iug-
weleligwe kubitila usenga wa ki-
hokozi kipigiti wavyele viwakwikile
makono gao.
15 Ugangamale ng'hani mzim-
buli zino, na uzisang'hane giladi
wanhu wose wone vija vuigendeleza
nhunza yako.
16 Uichunge mwenyego na mafun-
dizo gako. Zigoge ng'hani mbuli
hizo, kwavija ihawa kozisang'hana,
kokiikombola gweye mwenyego na
waja wokutegeleza.

5

Viilondigwa Kuwatendela Wanhu Wamtogole Kilisto

1 Sambiumkomhokele m'vyele, ila
muyalalile kamba vija yahawile
tataako mwenyego. Watendele
ganogile wamhale kamba ndugu
zako mwenyego,
2 watwanzi wavyele kamba mama
zako, na wandele kamba lumbu
zako, na ung'azi wose.

3 Wahishimile vizuka awo wal-
ibule wanhu wa kuwatamanila.
4 Ila kamba kizuka kana wana
ama wazukulu, tanhu wolondigwa
kuifunza kumsang'hanikila Mu-
lungu mkuwatendela ganogile
wanhu wa mulango wao wenyego,
na mkutenda vino wowaliha watata
na wamama zao na wavyele zao,
kwavija vino vivo vimnogela Mu-
lungu.
5 Mtwanzi ayo yali kizuka
kweli, yalekigwe yeiyeka, kokwika
tamanilo jake ha Mulungu na
kugendelela kutambika imisi na
ikilo na kumpula Mulungu giladi
yamtaze.
6 Ila kizuka yokala sama ya kuno-
gela mbuli zihile kadanganhika hata
kamba yahawa mgima.
7 Wagwelele wanhu ndagizi zino
giladi munhu yoyose sambiyawe na
mbuli na munhu.
8 Ila kamba munhu yoyose yoleka
kuwagwelela ndugu zake vinhu
vowolonda, na ng'haning'hani waja
wali mmulango wake, kaibela
nhamanila na munhu ayo keha
ng'hani kubanza Mmhazi.

9 Sambiumwike kizuka mumsul-
ulu wa vizuka kamba hanavikila
milao malongo sita, na yakalile ya-
soligwe mwanza umwe.
10 Yawe kotangigwa goya sama
ya sang'hano zinogile, kamba kulela
wana, kuwabokela wanhu, kuwasu-
luza magulu ga wanhu wa Mulungu,
kuwataza wanhu wali na migayo,
na kukiilava mwenyego kwa namna
zose kutenda sang'hano zinogile.
11 Ila vizuka wandele sambi-
uwagele mumsululu wa vizuka.
Kwavija sulukila zao za lukuli
zihabanza ng'hani kubanza kum-
sang'hanikila Kilisto, wolonda ku-
soligwa kabili.
12 Avo wokiigalila nhaguso
wenyego, kwavija wakibena ki-
lagano chao cha mwanduso.
13 Vivija wokiifundiza kuwa
wakoka na kwanga kulawa kae ino
na kwingila kae iyagwe. Na hawawa
tu wakoka, ila wodeta na kusimulila
mbuli za wanhu, mkulonga mbuli
zija hawalondeke kuzilonga.
14 Avo nihanogelwe vizuka wan-
dele wasoligwe, walele wana, na
kuzichunga goya kae zao giladi
mdumuka wao sambiyapate hanhu
ha kulonga vihile.
15 Kwavija vizuka wandele
wayagwe wahinduka wesha na
kumuwinza Mwenembago.
16 Ila kamba mtwanzi yoyose
yamtogole Kilisto yahawa na vizuka
mmulango wake, kolondigwa
yawataze mwenyego giladi wanhu
wamtogole Kilisto sambiwadon-
hezwe. Wanhu wamtogole Kilisto
wolondigwa wadahe kuwataza
vizuka awo wali vizuka wa ikweli.

17 Wavyele awo wozilon-
goza goya sang'hano za wanhu
wamtogole Kilisto wolondigwa
kubokela kitumetume mianza mi-
bili, ng'haning'hani waja wotenda
sang'hano ya kuupeta Usenga
Unogile na kufundiza.
18 Kwavija Nyandiko Zing'alile zo-
longa, “sambiumfunge ng'ombe mu-
lomo kipigiti yahahugusa muhindi
mkuubojaga,”* na “Wasang'hana
wolondigwa wagweleligwe kitume-
tume chao.”†
19 Sambiutogole kubokela nh-
aguso imtagusa m'vyele ila iwe
igaligwa na wasindila wabili ama
wadatu.
20 Waja wogendelela kutenda
vilozo wakomhokele haulongozi

* **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 25:4. † **5:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LUKA 10:7.

wa wanhu wose, giladi wavyele
wayagwe wadumbe.
21 Haulongozi wa Mulungu na
Kilisto Yesu na wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga wasaguligwe,
nokulagiza kamba uzigoge ndag-
izi zino. Mtendele kila munhu
ganogile, sambiumnogele munhu
ino na kumwihila munhu iyagwe.
22 Sambiutende mbwisa kumwik-
ila munhu makono sama ya kum-
sang'hanikila Mndewa. Sambiuki-
igele m'vilozo va wanhu wayagwe.
Uiteganye sambiukiinyolodose.
23 Sambiung'we mazi geiyeka, ila
ung'we divai kidogo sama ya inda
yako na vitamu viukugula mianza
bwando.
24 Vilozo va wanhu wayagwe
vokoneka sambisambi, na vowa-
longola kuchola kuinhaguso. Ila
vilozo va wanhu wayagwe vokoneka
hamwande.
25 Na vivija, sang'hano zinogile
zokoneka. Na hata sang'hano zija
zinogile zileka kukoneka hazidaha
kufisika.

6

1 Nyakadala wose wolondigwa
kuwahishimila wandewa zao giladi
twaga da Mulungu na mafundizo
gake sambigalongigwe vihile.
2 Waja wali na wandewa wamto-
gole Kilisto sambiwaleke kuwala-
gusila hishima, kwavija hewo wao
ndugu. Ila wawasang'hanikile hata
vinogile ng'hani, kwavija wanhu
wopata vinhu bwando kulawa
mzisang'hano zao wao wanhu
wamtogole Kilisto na wanogelwa
zao.

Mafundizo ga Uvwizi na Ugoli wa Ikweli

Mbuli zino uzifundize na kuzi-
gangamiza.
3 Munhu yoyose yofundiza mafun-
dizo gayagwe, kogalema mafundizo
ganogile ga kumtanga Mulungu, ma-
fundo ga Mndewa wetu Yesu Kilisto,
4 munhu hiyo kana matopa
na haduhu kinhu choyokitanga.
Kana ngelegeza zihile za kusulukila
kuibamilila na kuihasanya na
wanhu sama ya nhegulo ya mbuli,
avo kosongeza migongo, kugomba,
kuilonga vihile, kuigelegeza vihile,
5 na kuibamilila hagatigati ya
wanhu wali na ngelegeza zihile na
walibule ikweli mgati yao. Wanhu
wano wogelegeza kamba kumtanga
Mulungu iyo nzila ya kuwa mgoli.
6 Ila kumtanga Mulungu kom-
tenda munhu yawe mgoli ng'hani,
ihawa kokwiguta na kija kiyali na-
cho.
7 Kwavija hatwizile na kinhu cho-
chose muulumwengu, na hatudaha
kulawa na kinhu chochose.
8 Ila kamba tuhawa na mandia
na vivalo, hatulondigwa kusulukila
vinhu viyagwe.
9 Ila wanhu waja wolonda kuwa
wagoli wogwila mkugezigwa na ku-
namata mumtego wa Mwenembago.
Wogogigwa na sulukila bwando za
ubozi na za kulumiza, azo ziwa-
tenda wanhu wengile mzimbuli zi-
hile na za ubananzi.
10 Kwavija kuzinogela hela kicho
chanduso cha mbuli bwando zihile.
Na wanhu wayagwe mkutamanila
hela waileka nhamanila na kuki-
ihoma wenyego na usungu mkulu.

Ndagizi ha Timoteo

11 Ila gweye, munhu wa Mu-
lungu, inege na mbuli zino zose
zihile. Iyohe kukala ukazi wa kuwa
bule uzenzeleganye, kukala ukazi
wa kumnogela Mulungu, kuwa na
nhamanila, noge, mwazaganyo, na
kuhola moyo.
12 Gomba ngomba inogile ya
nhamanila. Unanahile ugima wa
digunge uukemeligwe uutogole
kulawa mmoyo haulongozi wa
wasindila bwando.
13 Haulongozi wa Mulungu, ayo
yowagwelela ugima wanhu wose,
na haulongozi wa Kilisto Yesu,
ayo viyakalile yosindila haulongozi
wa Pontio Pilato kaiyalala vinogile,
nokulagiza
14 uzigoge ndagizi zino bila uzen-
zeleganye ama kuwa na mbuli na

munhu mbaka vondayagubuligwe
Mndewa wetu Yesu Kilisto,
15 ayo Mulungu yondayamgale
mkipigiti chake mwenyego. Mu-
lungu yamotezwe, yali Mtawala
yeiyeka, Mtawala wa watawala wa
isi na Mndewa wa wandewa.
16 Heyo iyo yeiyeka yali na ugima
wa digunge, yokala mgati ya mu-
langaza haudahika kukwenhukilwa,
na haduhu munhu yamuwene ama
yadahile kumona. Hishima na
udaho viwe kumwake mazua gose.
Amina.
17 Walagize waja wali wagoli muu-
lumwengu uno wa sambi kamba
sambiwakiitope ama kutamanila
vinhu vao, avo vileka kutamanilwa,
ila wamtamanile Mulungu, ayo
yotugwelela vinhu vose giladi
tuvideng'helele.
18 Walagize watende ganogile,
wawe wagoli mkutenda sang'hano
zinogile, wawe na moyo unogile,
na watogole kuwasangila wanhu
wayagwe vinhu vao.
19 Mkutenda vino, wokiikila
wenyego ngama kamba msingi
unogile sama ya kipigiti kikwiza,
giladi waunanahile ugima uja uli
ugima wa ikweli.
20 Timoteo, imiliza kija chuug-
weleligwe. Inege na mbamila
zilekile kumnogela Mulungu na
ngelegeza zihile, mkuhonyela
zikemigwa “Ilimu.”
21 Wayagwe waileka nhamanila
yao mkuzitogola mbuli zino.
Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja
na mweye mose.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TIMOTEO

ULONGOZI

Kitabu cha ikabili cha Timoteo kicho lupwilili lwa ikabili lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo ha mwanahina wake Timoteo. Kitabu cha ikabili cha Timoteo chandikigwa behi na ikimambukizo cha ugima wa Paulo. Kipigiti kino Paulo kakala mkifungo mdiwambo da Loma (1:16). Paulo kakala yamnogele ng'hani Timoteo, na mianza bwando kamulagusa kamba mwanage (Flp. 2:22 na 1Tim. 1:2, 1:18).

Luno lulo lupwilili lumwe mmwanza wa mhwilili nne zayandike Paulo ha munhu imweimwe uhaleka zija zayandike ha wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ndatu ziyagwe zizo lupwilili lwa ichanduso lwa Timoteo, lupwilili lwa Tito, na lupwilili lwa Filimoni. Kipigiti vichandikigwe kitabu cha ikabili cha Timoteo, wanhu wamtogole Kilisto wakalile muutawala wa Kiloma wakala wogazigwa. Yodahika kamba kino kikala kilamso cha Paulo kwikigwa mkifungo na kakala yomulagiza Timoteo kwazaganya migayo. Kamba mkitabu cha ichanduso cha Timoteo, Paulo komzuma ng'hani Timoteo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi (1Tim. 1:16-18). Vivija komulongela Timoteo kamba kowa na vipigiti vidala hamwande (3:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo kosonga na kumulamsa Timoteo (*1:1-2*) na abaho komgangamiza (*1:3-18*).
2. Abaho komulongela Timoteo yawe na mwazaganyo (*2:1-13*).
3. Abaho Paulo kolava ndagizi (*2:14-26*).
4. Abaho komzuma mmbuli ya gaja gondagalawilile hamwande na nzila inogile ya kugahuma (*3:1—4:8*).
5. Paulo komambukiza na kulava mbuli zake mwenyego ha Timoteo (*4:9-22*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, yasaguligwe na manogelwa ga Mulungu kuwa mtumigwa wa Kilisto Yesu. Nitumigwa kuwalongela wanhu mbuli ya ugima wa digunge Mulungu uyekile kilagano na tweye kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.

2 Nokwandikila gweye, Timoteo, mwanangu mnogelwa.

Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Kilisto Yesu Mndewa wetu viwe hamoja nagwe.

Kulava Hewela na Kugangamizwa

3 Nomuheweza Mulungu, ayo inimsang'hanikila na udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile kamba viwatendile wahenga zangu. Imisi na ikilo mazua gose sikusemwa gweye mnhambiko zangu.

4 Nosulukila kukona kabili, kwavija nokumbukila mahozi gako kipigiti vitukalile tuilaga. Na nokwiza kudeng'ha ng'hani tuhawa hamoja kabili.

5 Niikumbukila nhamanila yako ya ikweli, ayo iwakalile nayo bibi yako Loisi na mamaako Yunike, sambi na nie notogola kamba na gweye kunayo.

6 Sama ya kilamso kino, nokukumbusa kamba sambiuikome nhunza iyakugwelele Mulungu kipigiti vinikwikile makono gangu.

7 Kwavija Mulungu hatugwelele Loho wake giladi yatugele bwembwe, ila katugwelela Loho wa kutugela mhiko, noge, na kuizuila.

8 Avo sambiwone kinyala kumulonga Mndewa wetu ha wanhu wayagwe, ama sambiunyonele kinyala nie, nili mfungigwa sama ya Kilisto. Sama ya mhiko Mulungu ziyakugwelele, uisasale kugaya

hamoja na nie sama ya Usenga
Unogile.
9 Kwavija Mulungu katukom-
bola na katukema tukale ukazi
ung'alile. Katenda vino si sama
ya gaja gatutendile, ila kwavija
vino vivo vimnogele mwenyego.
Ngekewa ino tugweleligwa kubitila
Kilisto Yesu songela ulumwengu
haunalumbigwa.
10 Ila sambisambi ngekewa ino
igubuligwa kumwetu kubitila kwiza
kwa Mkombola wetu Kilisto Yesu.
Heyo kazimambukiza mhiko za ifa,
na kubitila Usenga Unogile kau-
gubula ugima wa digunge.
11 Mulungu kanisagula nie kuwa
mpeta Usenga Unogile, mtumigwa
wa Kilisto, na mkulufunzi.
12 Kino kicho kilamso cha nie
kugazika. Ila sikona kinyala kwavija
nimtanga heyo inimtamanila, na no-
togola kamba heyo kodaha kukiim-
iliza kija kinigweleligwe mbaka zua
dija dondayabwele Mndewa.
13 Zinanahile ng'hani mbuli za
ikweli zinikufundize, ziwe kamba
ningo ya gweye kuikweleleza, na
usigale muinhamanila na mdinoge
jetu mkuilumba hamoja na Kilisto
Yesu.
14 Vigogeni vinhu vinogile vumg-
weleligwe mkutazigwa na Loho wa
Mulungu yokala mgati yetu.
15 Kuvitanga kamba Figela na He-
limogene hamoja na wanhu wose
muisi ya Asia wandeka.
16 Mndewa yawaonele bazi wanhu
wali mng'anda ya Onesifolo, kwav-
ija Onesifolo mianza bwando kausu-
luza moyo wangu, na honile kinyala
sama yangu nie avija vinikalile mk-
ifungo.
17 Kipigiti viyavikile mdiwambo
da Loma, hima kasonga kunizahila
mbaka kanyona.
18 Mndewa yamonele bazi mdizua
dondayeze Kilisto! Gweye kovitanga
goya mianza mingahi iyanitazile nie
mdiwambo da Efeso.

2

Asikali Yanogile wa Kilisto Yesu

1 Avo, gweye mwanangu,
ugangamizwe mngekewa ija Mu-
lungu iyokugwelela mkuilumba
hamoja na Kilisto Yesu.
2 Gasole mafundo gaja gaunihu-
like nie nifundiza haulongozi wa
wanhu bwando, na uwagwelele
wanhu walibule uzenzeleganye
awo wondawadahe kuwafundiza
wayagwe.
3 Wazaganye migayo hamoja na
nie kamba asikali yanogile wa
Kilisto Yesu.
4 Haduhu asikali yosang'hanika na
mbuli za wanhu hawali asikali, ila
kolonda kumnogeza mkulu wake.
5 Mkimbila yokimbila mumkim-
bilo wa wanhu bwando hadaha kug-
weleligwa nhunza kamba hazigogile
ndagizi.
6 Mulimi yalimile ng'hani
kolondigwa yawe wa ichanduso
kubokela fungu jake da vakuja.
7 Kigelegeze kino kinilonga, kwav-
ija Mndewa kokugwaa udaho wa
kuzitanga mbuli zino zose.
8 Mkumbuke Yesu Kilisto,
yazusigwe kulawa mkudangan-
hika, ayo yakalile wa lukolo lwa
Daudi, kamba vinikalile nifundiza
Muusenga Unogile unikalile niu-
peta.
9 Kwavija niupeta Usenga Un-
ogile, nogaya na hata kufungigwa na
minyolo kamba mtenda gehile. Ila
mbuli ya Mulungu haifungigwa.
10 Avo nochazaganya kila kinhu
sama ya wanhu wasaguligwe na Mu-
lungu, giladi na hewo vivija wapate
ukombola awo wiza kubitila Kilisto
Yesu na kugala yenzi ya digunge.
11 Ulonzi uno wa ikweli,
"Kamba tuhadanganhika hamoja na
heyo,
vivija towa wagima hamoja na
heyo.
12 Kamba tuhagendelela kwaza-
ganya,
totawala hamoja na heyo.
Kamba tuham'bela heyo,
na heyo vivija kotubela.
13 Kamba tweye twa vizenzeleganye,

heyo kosigala kuwa bule uzen-
zeleganye,
kwavija heyo hadaha kuibela
mwenyego.”

Msang'hana Yatogoligwe

14 Uwakumbuse wanhu zako
mbuli zino, na uwazume haulongozi
wa Mulungu kamba sambiwagombe
sama ya mbuli. Ngomba kamba
zino hazimzenga munhu yoyose ila
zowabananga waja wozitegeleza.
15 Iyohe giladi utogoligwe hameso
ga Mulungu, kamba msang'hana
yalekile kugeligwa kinyala na
sang'hano yake, na uwe munhu
yofundiza Usenga wa kweli ya
Mulungu vinogile.
16 Kala kutali na mbuli zili si za
Mulungu na mbuli za kibozi, kwav-
ija mbuli hizo zowalongoza wanhu
wawe kutali ng'hani na Mulungu.
17 Mafundizo gano ga kamba
londa dikwenela lukuli lose. Wanhu
wabili wakalile wofundiza mbuli
zino wakala Himenayo na Fileto.
18 Waileka nzila ya kweli na
kuitenda nhamanila ya wanhu
wayagwe wamtogole Kilisto idung-
wedungwe mkulonga kamba mzuso
ubita wisha.
19 Ila msingi ugangamale Mulungu
uyawikile haudahika kutigiswa, na
uchana ya msingi uno zandikigwa
mbuli zino, “Mndewa kowatanga
waja wali wanhu zake,”* na, “Wose
wolonga kamba hewo wa wanhu
wa Mndewa wolondigwa waleke ku-
tenda gehile.”
20 Muna ing'anda ya mgoli muna
via bwando va namna zose, viyagwe
va madini ga feza, viyagwe va
zahabu, viyagwe va mibiki, na
viyagwe va ulongo. Viyagwe vi-
tendigwa sama ya vinhu kisinyo, na
viyagwe sama ya vinhu vizoeleke
mazua gose.
21 Vino vivo vondaiwe ha munhu
yoyose yoing'aliza na kuwa ku-
tali na vinhu vose vihile, kowa
kinhu kitendigwe sama ya vinhu
kisinyo, kwavija kowa na ukazi
ung'alile na kowa munhu yaisasale
kusang'hanikizwa na Mndewa mm-
buli zose zinogile.
22 Avo inege na sulukila zihile
za umhale, na iyohe kukala ukazi
wa kuwa bule uzenzeleganye,
nhamanila, noge, na tindiwalo,
hamoja na awo womkema Mulungu
na mioyo inogile.
23 Ila uinege na mbamila za ki-
bozi na za kijinga, kwavija gweye
kuvitanga kamba zimambukizilaga
muingomba.
24 Gweye kamba mtumigwa wa
Mndewa hulondigwa kugomba na
munhu. Ila kolondigwa umnogele
kila munhu, na uwe mkulufunzi
unogile uli na mwazaganyo.
25 Uwe munhu yaholile kipigiti
vuuwagolosa waja wokubeza, kwav-
ija siku Mulungu koigalula mioyo
ya wanhu waja na kwiza kuitanga
ikweli.
26 Abaho wabwele mnzonzi zao na
kuhonyokwa kulawa mumtego wa
Mwenembago, ayo yawanamate na
kuwatenda watende gaja goyolonda
heyo.

3

Mazua ga Kimambukizo

1 Ila kolondigwa uitange mbuli
ino, Timoteo, kamba kuna gamazua
ga kimambukizo kowa na vipigiti
vidala.
2 Wanhu wowa wene kuinogela
wenyego, wene kunogela hela, wene
kuitogola, wene matopa, na wene
maligo. Hawawategeleza tata zao na
mama zao, walibule hewela, wany-
olodoke mmioyo,
3 walibule unhu, wolema
kuwagela wayao kumgongo, wowa-
longa vihile wayao, woleka kuizuila,
wakaini, na wokwihilwa na mbuli
zinogile.
4 Wanhu wano wowa vizen-
zeleganye, hawawagesa wanhu
wayagwe, wowa wene kulonda
makulu, na wowa wene kunogelwa

* **2:19** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 16:5.

na mbuli za uhondo wa ulumwengu uno kubanza kumnogela Mulungu.
5 Kunze wa kamba wanhu wa Mulungu, ila wozibeza mhiko zake. Ukale nao kutali wanhu kamba wano.
6 Kwavija mmwanza wao hana wanhu wokiitenda kuwa wambwiga wokwingila mzing'anda za watwanzi wabozi wagubikizwe na vilozo viwali navo na kuhembeluswa na sulukila za kila namna. Wolonda wagatogole mafundo gao ga uvwizi.
7 Watwanzi awo mazua gose wolonda kuifundiza ila hawadaha kwiza kuitanga ikweli.
8 Kamba vija Yane na Yambile* viwam'bezile Musa umwaka, vivija wanhu wano waibamilila ikweli, wanhu wali na nzonzi zipotoke, na wahumwile mnhamanila.
9 Ila hawavika kutali ng'hani, kwavija kila munhu kowona vija viwali wabozi. Vino vivo viwalawilile Yane na Yambile.

Ndagizi za Kimambukizo

10 Ila gweye, Timoteo, kuvitanga vija vinifundiza na vija vinikala, na kugatanga gaja gali mmoyo wangu. Kuitanga nhamanila yangu, vija vinili na mwazaganyo na noge, na vija vinidaha kwazaganya.
11 Kuitanga migayo yangu na kugazika kunigazike. Kugatanga gose ganilawilile nie mmiwambo ya Antiokia, Ikonio, na Listila, migayo ihile inyazaganye, ila Mndewa kanikombola kulawa mmigayo ija yose.
12 Kila munhu yolonda kukala ukazi wa kumnogela Mulungu mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu kogazigwa.
13 Ila wanhu wehile na wazenzeleganye wogaluka kulawa kuwiho na kuwa wanhu wehile ng'hani, kuno wowavwizila wayagwe na hewo wenyego kuvwiziligwa.
14 Ila gweye gendelela na gaja gauifundize na gaugatogole ng'hani, kwavija kumtanga ija yakufundize.
15 Na kuvitanga kamba songela vuukalile mdodo kufundizigwa Nyandiko Zing'alile, zikugwelele ng'hungwe za kuubokela ukombola awo wiza kubitila nhamanila mkuilumba hamoja na Kilisto Yesu.
16 Nyandiko zose Zing'alile zina Loho wa Mulungu, na zolumba kufundiza gaja gali kweli, kukomhokela gehile, kugolosa haveduke, na kufundiza kukala ukazi ulibule uzenzeleganye,
17 avo munhu wa Mulungu yatimamie na yawe na vihendo vose va kutenda kila sang'hano inogile.

4

1 Haulongozi wa Mulungu na haulongozi wa Kilisto Yesu, ayo yondayawataguse iwagima na wadanganhike, na kwavija heyo kokwiza kutawala kamba Mndewa, nokulagiza,
2 uupete Usenga Unogile, uisasale mkipigiti kilumbile na mkipigiti hakilumbile, fundiza, komhokela, na gangamiza, na ufundize na mwazaganyo mkulu.
3 Kipigiti chokwiza cha wanhu kugalema mafundizo ga ikweli, ila woziwinza sulukila zao wenyego na woilundikila wakulufunzi bwando wondawawalongele gaja gowosulukila hewo kugahulika.
4 Wolema kuzitegeleza mbuli za ikweli, na wosonga kuzitegeleza simulizi za uvwizi.
5 Ila gweye, uizuile mzimbuli zose, uyazaganye migayo, tenda sang'hano ya mpeta Usenga Unogile, na ugatende gose gayakugwelele Mulungu kamba mtumigwa.
6 Kwavija nie kipigiti changu kivika cha kulavigwa nhosa. Kipigiti cha nie kusegela muulumwengu uno kikwenhuka.

* **3:8** ***Yane na Yambile*** hawandikwe M'bibilia ila muusheha wa Wayahudi wolongigwa kamba wakala wahawi wa Falao wam'bezile Musa. Nyandiko zino za mkitabu cha KUHALAWA 7:11-12.

7 Nigomba ngomba inogile, mkimbilo niumambukiza, na nhamanila nisigala nayo.
8 Na sambi nikiligwa mkungo wa kuwa bule uzenzeleganye, awo Mndewa, mulamula yalibule uzenzeleganye, wondayanigwelele kuna dizua dondayabwele. Ila sio nie niiyeka, ila vivija na waja wose wakalile wonogelwa kumona mkipigiti cha kwiza kumwake.

Ndagizi za Kiunhu

9 Tenda vuudahile wize kumwangu himahima,
10 kwavija Dema, kanogelwa na ulumwengu uno avo kanileka kachola kudiwambo da Tesalonike. Kilesike kachola muisi ya Galatia, na Tito kachola muisi ya Dalumatia.
11 Luka yeiyeka iyo yali hamoja na nie. Msole Maluko wize nayo, kwavija heyo iyo yodaha kunitaza muisang'hano yangu.
12 Nimtuma Tikiko yachole kudiwambo da Efeso.
13 Uheza ngalila koti jangu, dija dinidilekile mmakono ga Kalipo mdiwambo da Toloa, vivija nigalile na vitabu vangu, ng'haning'hani vija vitendigwe na kwembe.
14 Alekizanda, ija imuhunzi, kanitendela mbuli zihile ng'hani. Mndewa komuliha galingile na gaja gayatendile.
15 Gweye vivija umteganye, kwavija kagabeza na mhiko zake zose gaja gose gatulongile.
16 Mmwanza wangu wa ichanduso kugaligwa ha mulamula haduhu munhu yangombeleze, ila wanhu wose wanileka. Mulungu sambiyawapetele nhaguso ino.
17 Ila Mndewa kema hamoja na nie na kunigela mhiko, avo kubitila nie Usenga Unogile upetigwe bila kusigazwa na Wamhazi wose wauhulike. Avo nikomboligwa kulawa mnhaguso ya ifa.
18 Mndewa konikombola kulawa mzimbuli zose zihile na kunisola mkuniimiliza na kunigala kuna uundewa wake wa kuulanga. Yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

19 Walamse Pilisila na Akuila, hamoja na wanhu wali mng'anda ya Onesifolo.
20 Elasto kasigala mdiwambo da Kolinto. Na nie nimuleka Tulofimo mdiwambo da Mileto kwavija kakala mtamu.
21 Tenda vuudahile kwiza kipigiti cha kihuhe king'hali hakinavika.
Yubulo, Pude, Lino, na Klaudia hamoja na wanhu wose wamtogole Kilisto, wokulamsa.
22 Mndewa yakale na loho yako.
Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja namwe.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA TITO

ULONGOZI

Kitabu cha Tito kicho kitabu kili mmwanza wa mhwilili nne zilawa ha Paulo ziyamwandikile munhu imweimwe na sio ha dale jose da wanhu wamtogole Kilisto. Mhwilili ziyagwe ndatu zayandike Paulo ha munhu imweimwe zizo 1Timoteo, 2Timoteo, na Filimoni. Paulo kakala yamwandikile Tito ila vivija kandika kamba vija lupwilili luja lukala lulondigwa kusomigwa haulongozi wa wanhu bwando. Togatanga gano kwavija kalongelela mbuli zimtenda heyo yalumbe kuwa mtumigwa wa Kilisto, kinhu Tito kiyakalile yeshile kukimanya. Siku Paulo kandika lupwilili luno hagatigati ya milao ya 63-65 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Paulo kamulagiza Tito yawalongoze wanhu wamtogole Kilisto wakalile kukisiwa cha Kilete. Paulo kandika lupwilili luno giladi yamulagize Tito vija vondayawasagule na kuwafundiza vilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto. Kamgwelela malagizo galingane na gaja gayalongile mulupwilili lwa Timoteo. Lupwilili lwake lolonga vija kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto vondawakale ukazi unogile na kuwa ningo ha wanhu wayagwe. Wanhu wamtogole Kilisto na vilangizi wao lelo wolondigwa kuzilola mbuli zino mwa awo wali muulongozi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulagiza Tito kusagula vilangizi wali na moyo wa kumdumba Mulungu (*1:1-16*).
2. Abaho, vivija komulagiza Tito kuwafundiza wanhu wakale ukazi wa kumdumba Mulungu (*2:1—3:11*).
3. Hakimambukizo, Paulo kokwishilizila mkulava ngelegeza zikalile mmoyo wake na kulava ndamsa (*3:12-15*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, nyakadala wa Mulungu na mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nitumigwa giladi niigangamize nhamanila ya awo wasaguligwe na Mulungu na kuwafundiza kuitanga ikweli yondaiwatende wakale ukazi wa kumnogeza Mulungu.

2 Kweli ino iwatenda wawe na tamanilo da kuwa na ugima wa digunge, ugima awo Mulungu yalibule uvwizi uyekile kilagano nao songela ulumwengu haunalumbigwa.

3 Na mkipigiti kitogoligwe kaigubula mbuli yake kubitila Usenga Unogile unigweleligwe nie, Usenga uniupeta mkushulutizwa na Mulungu Mkombola wetu.

4 Nokwandikila gweye, Tito, mwanangu wa ikweli mnhamanila ituisangila.

Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto Mkombola wetu viwe hamoja nagwe.

Sang'hano ya Tito ako Kilete

5 Nikuleka kuna ikisiwa cha Kilete giladi ukamambukize sang'hano yetu haja, na uwasagule wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto m'viwambo vose vili na madale ga wanhu wamtogole Kilisto kamba vinikulongele.

6 M'vyele kolondigwa sambiyatagusigwe mbuli na munhu yoyose, yawe na mtwanzi imwe, munhu mwene wana wamtogole Kilisto, sambiwawe watundu, wawe wanhu wa kuizuila mmbuli zihile.

7 Kwavija m'vyele iyo mkulu muisang'hano ya Mulungu, avo kolondigwa sambiyawe na mbuli na munhu, sambiyawe na matopa, sambiyone lusango himahima, sambiyakoligwe, sambiyawe mkali, na sambiyaipatile vinhu mnzila ya uzenzeleganye,

8 ila kolondigwa kuwa mgomela wahenza, yonogelwa na ganogile,

yawe na ng'hungwe, yawe bule
uzenzeleganye, yang'alile, na
mwene kuizuila sambiyatende
gehile.
9 Kolondigwa kuugoga ng'hani
Usenga Unogile utogoligwa uya-
fundizwe, giladi yadahe kuwa-
gangamiza wayage mkuwapetela
mafundo gali na mhiko, na kuwala-
gusila awo wogabela haja hawaho-
nyele.
10 Kwavija kuna wanhu bwando
wabezi awo wolonga mbuli za
kibozi na kuwavwizila wayao, hasa
waja wowagong'ondeza wanhu
wengile kumbi kileka mana wakom-
boligwe.
11 Wolondigwa wavudalizwe,
kwavija sama ya mafundizo gao ga
uvwizi wowagiza mulango wose.
Wotenda gano sama ya kupata hela
tu.
12 Hata imwe wa wanhu zao
wenyego, ayo womkema muhokozi
kulawa kisiwa cha Kilete, kawa-
longa hewo yolonga, "Wanhu
kulawa Kilete wose wavwizi,
wang'onyo wene ukaini, wakoka, na
wabukanyaji."
13 Na usindila uno una kweli mgati
yake. Avo wakomhokele wanhu
wamtogole Kilisto mkuwakalikila gi-
ladi wawe na nhamanila igangamale.
14 Sambiwagendelele kutegeleza
usheha wa Wayahudi ama malag-
izo gatendigwe na wanhu ga awo
wailemile ikweli.
15 Ha awo wang'alile, kila kinhu
king'ala. Ila ha awo wanyolodoke
na walekile kutogola, haduhu kinhu
king'alile kumwao, kwavija nzewele
zao na udaho wao wa kusambula
gehile na ganogile zibanangika.
16 Wolonga wamtanga Mu-
lungu, ila sang'hano zao zobela.
Hawanogelwa na wamema udulu,
hawalumbile kutenda kinhu cho-
chose kinogile.

2

Mafundizo Gali na Mhiko

1 Ila gweye, Tito, kolondigwa ufun-
dize gaja gali mmafundizo gali na
mhiko.
2 Wafundize wavyele wa kimbi-
galo waizuile, walumbe kuhishim-
ilwa, na wawe na ng'hungwe. Wa-
gangamale mnhamanila, mdinoge,
na mkwazaganya.
3 Vivija wafundize wavyele wa
kitwanzi wakale mnzila imnogele
Mulungu, sambiwawalonge wanhu
vihile ama kuwa nyakadala wa
ugimbi. Ila wawafundize wandele
zao gaja ganogile.
4 Wavyele wa kitwanzi wolondigwa
wawafundize wandele zao wawanogele
wambigalo zao na wana zao,
5 waizuile, wang'ale, wasang'hanike
mkae zao, wawe na moyo unogile,
na wawe wende ha wambigalo
zao, giladi Usenga wa Mulungu
sambiulongigwe vihile.
6 Vivija walongeleni mkuway-
alalila wamhale giladi waizuile.
7 Gweye uwe ningo mkutenda
vinhu vose vinogile. Mmafundizo
gako, sambiuwe na uzenzeleganye,
na usegeze kinyala.
8 Fundiza ikweli giladi mafundo
gako sambigawe na ving'hwaso,
abaho munhu yoyose yon-
dayakubeze yone kinyala, yawe bule
kinhu chochose kihile cha kutulonga
tweye.
9 Wafundize nyakadala wawe
wende ha wandewa zao na
kuwanogeza mkila kinhu, sambi-
waibamilile nao
10 ama kuwebila, ila walaguse
kamba mazua gose hewo wanoga
na wabule uzenzeleganye, giladi
mnzila zose wagatende mafundo ga
Mulungu Mkombola wetu goneke
ganoga.
11 Kwavija ngekewa ya Mulungu
igala ukombola igubuligwa ha
wanhu wose.
12 Ngekewa hiyo yotufundiza
kuleka kukala ukazi wa kumge-
vuza Mulungu, kuleka sulukila za
muulumwengu, na kukala ukazi

wa kuizuila, kuwa bule uzenzeleganye, na kumnogeza Mulungu muulumwengu uno.
13 Kuno tobeta zua dimotezwe ditutamanila, kipigiti Mulungu wetu Mkulu na Mkombola wetu Yesu Kilisto vondayoneke na yenzi yake.
14 Kailava mwenyego sama yetu tweye giladi yatukombole kulawa mmbuli zose zihile na kuwang'aliza wanhu zake sama yake mwenyego wawe na sulukila ya kutenda ganogile.
15 Avo mbuli zino zizo zondaufundize. Uwagangamize wanhu na uwakomhokele na udaho wako wose. Sambiumuleke munhu yoyose yakuzabuze.

3

Kutenda Ganogile

1 Wakumbuse wanhu wawe wende ha watawala na wali na udaho na sambiwawadulukile, ila waisasale kutenda mbuli zose zinogile.
2 Walongele sambiwamulonge vihile munhu yoyose, sambiwagombe, ila wahole na wawe na moyo unogile ha wanhu wose.
3 Umwaka tweye wenyego tukala wabozi, wadulu, tupotele, na nyakadala wa sulukila bwando zihile na za uhondo wa muulumwengu. Tukala ukazi wa kuilondela gehile na mkuiyonela migongo, wanhu wayagwe watwihila, na tweye tuihila wenyego kwa wenyego.
4 Ila unozi na noge da Mulungu Mkombola wetu vuvigubuligwe,
5 katukombola, si sama ya vinhu vinogile vitutendile, ila sama ya bazi jake. Katukombola kubitila Loho wa Mulungu, ayo yatutendile tuvumbuke mwanza wa ikabili na kutugalula kuwa wa sambi mkutusuluza.
6 Mulungu katwitila Loho wake* bila mhima kubitila Yesu Kilisto Mkombola wetu,
7 giladi tupetigwe na Mulungu kuwa wanhu walibule uzenzeleganye kubitila ngekewa yake na kuwa wahazi wa ugima wa digunge utuutamanila.
8 Mbuli zino zinilongile si za uvwizi.
Nokulonda gweye ugazamize mafundo gano, giladi awo wamtogole Mulungu walamule wenyego kutenda ganogile. Mafundo gano ganoga na gomzenga kila munhu.
9 Ila uinege na mbamila za kibozi, simulizi za misululu ya wahenga, ngomba, na kuisuna sama ya Malagizo ga Musa. Mbuli zino hazizenga na za kibozi.
10 Munhu yoyose yogala mbagu mmwanza wenu, mzume mianza mibili, abaho kamba hakuhulike, muleke.
11 Uvitange kamba wanhu kamba wano hawali muna ikweli, na vilozo vao vowatagusa kamba wahonyela.

Ndagizi za Kimambukizo

12 Notamanila kumtuma Atema ama Tikiko kumwako. Yahavika tu, tenda vuudahile wize tuiting'hane kudiwambo da Nikapoli, kwavija nokala haja kipigiti chose cha kihuhe.
13 Tenda vuudahile umtaze Zena yagatangile goya malagizo na Apolo giladi wasonge mwanza wao, na uwagwelele kila kinhu chowolonda.
14 Na wanhu zetu wamtogole Kilisto waifundize kusang'hanika bila kushulutizwa na munhu, giladi wapate vinhu viwolonda mazua gose na sambiwakale bila kutenda sang'hano yoyose.
15 Wanhu wose wali hamoja na nie wokulamsa. Walamse mbwiga zetu mnhamanila.
Ngekewa ya Mulungu iwe na mweye mose.

---

* **3:6** ***Mulungu katwitila Loho wake*** nhegulo yake *Mulungu katugwelela Loho wake.*

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PAULO HA FILIMONI

ULONGOZI

Lupwilili luno luguhi lwa Filimoni lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo (1:1). Paulo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile mkifungo, nhegulo yake siku kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma. Kamba kakala yalwandike lupwilili luno kipigiti viyakalile Loma, basi vodahika lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 61 songela kuvumbuka kwa Kilisto, kipigiti viyandike lupwilili lwa Wakolosai.

Paulo kamwandikila lupwilili luno munhu yokemigwa Filimoni. Filimoni kakala mmwanza wa wanhu wamtogole Kilisto na vivija kakala na nyakadala. Paulo kamwandikila Filimoni yomulongela kamba sambiyamsune nyakadala wake Onesimo, ayo yakalile yamkimbile. Kulingana na malagizo ga Kiloma, Filimoni kakala na udaho wa kumkoma Onesimo. Paulo kakala na mbuli za kuhembekeza za kutenda Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu, kwavija kamtogola Kilisto na hata kongeza kamba Onesimo yalekigwe yasang'hanike hamoja na Paulo (1:13-14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Paulo komulamsa Filimoni (*1:1-3*).
2. Abaho Paulo koiyalala sama ya Onesimo kamba Filimoni yamtogole Onesimo kamba ndugu yamtogole Kilisto (*1:4-21*).
3. Paulo komambukiza mkuilonga sulukila yake ya kuwatembelela na kuwalamsa (*1:22-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Paulo, mfungigwa sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Kilisto Yesu, na lolawa ha ndugu yetu Timoteo.

Nomwandikila Filimoni, mbwiga wetu mnogelwa na msang'hana mietu,

2 na Afia lumbu jetu, na Alikipo asikali mietu mnhamanila, na wanhu wamtogole Kilisto, awo woiting'hana mng'anda yenu.

3 Ngekewa na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata wetu na kulawa ha Mndewa Yesu Kilisto viwe hamoja namwe.

Noge na Nhamanila ya Filimoni

4 Ndugu yangu Filimoni, mazua gose nihatambika, nokutambula gweye na kumuheweza Mulungu wangu,

5 kwavija nidihulika noge jako ha wanhu wose wa Mulungu na nhamanila yuulinayo mkuilumba hamoja na Mndewa Yesu.

6 Notambika kamba uhamoja wetu na gweye kamba wanhu wamtogole Kilisto wokugwelela ilimu ng'hulu ng'hani ya motelo zose zitulinazo ziyatugwelele Kilisto.

7 Ndugu yangu, noge jako dingwelela ndeng'ha ng'hulu na kunigangamiza, kwavija unovu wako uisuluza mioyo ya wanhu wa Mulungu.

Paulo Komtambikila Onesimo

8 Mkilamso kino, nie kamba ndugu yako mkuilumba hamoja na Kilisto, nodaha kukushulutiza bila kudumba utende gaja golondigwa kutendeka.

9 Ila nokuyalalila kwavija nikunogela. Na nie, Paulo, notenda vino kamba m'vyele, na vivija sambi na mfungigwa sama ya Kilisto Yesu.

10 Nokuyalalila sama ya mwanangu Onesimo,* ayo yagaluke mwanangu wa muloho kipigiti vinikalile mkifungo.

11 Umwaka kakala halumbile kumwako, ila sambi kalumba kumwetu tweye tose.

12 Kum'bweza Onesimo kumwako konitenda nie niwe na giogio kulu.

* **1:10** ***Onesimo*** dijo twaga da Kigiliki, nhegulo yake ***Kalumba.***

13 Nilonda kumsigaza hano yakale
hamoja na nie, kipigiti vinili mki-
fungo sama ya Usenga Unogile, gi-
ladi heyo yasole hanhu hako ha
kunitaza nie.
14 Ila silondile kutenda kinhu
chochose bila kulonda gweye
mwenyego, giladi kinhu chochose
kinogile chuutenda, utende mku-
londa mwenyego na sio mkushul-
utizwa.
15 Siku kino kicho kilamso cha
Onesimo kuinega na gweye mkipig-
iti kidodo giladi ukale nayo mazua
gose,
16 sio kamba nyakadala, ila
kazama ng'hani kubanza nyakadala,
kwavija heyo ndugu mnogelwa,
ng'haning'hani kumwangu nie.
Sambi kolumba ng'hani kumwako
gweye, kamba munhu na kamba
ndugu mkuilumba hamoja na
Mndewa.
17 Avo, ihawa konipeta nie kamba
miyago, m'bokele heyo kamba vija
vuuhanibokele nie.
18 Kamba kakutendela gehile,
ama komuwila kinhu chochose, nie
nokuliha.
19 Nie, Paulo, nokwandika mbuli
ino na mkono wangu mwenyego, nie
nokuliha. Ila sambiuisemwe kamba
koniwila ugima wako.
20 Avo, ndugu yangu, unitendele
mbuli ino sama ya Mndewa. Gweye
kamba ndugu mkuilumba hamoja
na Kilisto, usuluze moyo wangu.
21 Nokwandika lupwilili luno,
kuno nitamanila kamba ko-
tenda vija vinikulongela na hata
kubanziliza.
22 Kinhu kimwe kisigala. Ni-
tandile gati da wahenza, kwavija no-
tamanila kamba Mulungu kozidika
nhambiko zenu na konitenda nie
nibweleganye kumwenu.

Ndamsa za Kimambukizo

23 Epafla, mfungigwa miyangu
sama ya Kilisto Yesu, kokulamsa.
24 Na Maluko, Alistaliko, Dema, na
Luka, wasang'hana wayangu vivija
wokulamsa.
25 Ngekewa ya Mndewa Yesu
Kilisto iwe hamoja na loho zenu.

LUPWILILI LWANDIKIGWE HA WAEBLANIA

ULONGOZI

Lupwilili lwa Waeblania lulo lupwilili lwa kuwabweza wanhu mioyo lulagusa vija Yesu viyauvikize uhokozi bwando wa Lagano da Umwaka. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa kamba masala. Mulupwilili lwa Waeblania muna ng'humbukila 60 na kugendelela kulawa Mdilagano da Umwaka zilagusa goya vija Yesu viyauvikize uhokozi na sang'hano za Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa Kiyahudi. Sama ya kilamso kino, lupwilili luno lulondigwa luwagangamize Wayahudi wamtogole Kilisto. Lupwilili lwa Waeblania lolagusa vija Yesu viyagavikize Malagizo ga Musa giladi wakulu wa nhambiko sambiwalave nhosa kabili. Yesu katendeka nhosa sama ya vilozo vose, m'vipigiti vose. Wanhu wamtogole Kilisto wa mazua gano vivija wodaha kugangamizwa na lupwilili lwa Waeblania kugendelela kumkweleleza Yesu Kilisto, ayo yotutenda tweye tumtogole, na vivija tugendelela kwika nhamanila yetu kumwake (12:2).

Haduhu munhu yovitanga yalihi yandike lupwilili lwa Waeblania, ila wasomi wagelegeza kamba lupwilili luno lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Paulo, Luka, ama Banaba. Vivija hakitangigwa kipigiti lupwilili luno vilwandikigwe, ila wanhu wayagwe wotogola kamba lwandikigwa hachugu cha milao ya 70 songela viyavumbuke Kilisto. Wambo da Yelusalemu dibanangigwa mmilao ya 70 songela kuvumbuka kwa Yesu Kilisto, ila yandike lupwilili luno kodilongelela wambo da Yelusalemu kamba dikala ding'hali hadinabanangigwa. Lupwilili lwa Waeblania lwandikigwa mdiwambo da Loma (13:24) na vodahika kamba luzunguluswa mwa wanhu bwando wamtogole Kilisto.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yandike lupwilili luno kolagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wahokozi wa Mulungu na wasenga wa Mulungu wa kuulanga (*1:1—4:13*).
2. Abaho kogendelela kulagusa kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza wakulu wa nhambiko awo wosang'hanika muna Ing'anda ya mulungu mdiwambo da Yelusalemu (*4:14—7:28*).
3. Vivija sang'hano ya Yesu ng'hulu ng'hani kubanza Lagano da Umwaka Mulungu diyaditendile na wanhu zake kubitila Malagizo gayamgwelele Musa (*8:1—10:31*).
4. Viyeshile kusimulila kamba Yesu iyo mkulu ng'hani kubanza vinhu vose, yandike lupwilili luno kolava ndagizi bwando za kusang'hana (*10:32—13:17*).
5. Hakimambukizo, komambukiza lupwilili luno na mbuli za kugangamiza wanhu na ndamsa (*13:18-25*).

Mbuli ya Mulungu Kubitila Mwanage

1 Umwaka Mulungu kalonga na wahenga zetu mianza bwando na mnzila bwando kubitila wahokozi,
2 ila muna gamazua gano ga kimambukizo kalonga na tweye kubitila Mwanage ayo ulumwengu ulumbigwe kubitila heyo, na yasaguligwe kuvihala vinhu vose.
3 Heyo iyo unang'hazi wa yenzi ya Mulungu na kalinga kabisa na vija viyali, yovitenda vinhu vose vigendelele kukala kubitila mbuli zake zili na mhiko. Viyamambukize kuvisegeza vilozo, kakala hanhu ha hishima kumkono wa ukulume wa Mulungu Mkulu.

Ukulu wa Mwana wa Mulungu

4 Mwana wa Mulungu kawa mkulu ng'hani kubanza wasenga

wose wa Mulungu wa kuulanga,
kamba vidili twaga Mulungu
diyamgwelele vidili kulu ng'hani
kubanza matwaga gao.
5 Kwavija Mulungu hamulongele
msenga wake yoyose wa kuulanga,
"Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako."*
Ama Mulungu hamulongele msenga
wake yoyose wa kuulanga kamba,
"Nie nowa Tataake,
na heyo kowa Mwanangu."†
6 Ila viyamgalile chaudele wake
muulumwengu, kalonga,
"Wasenga zangu wose wa kuulanga
wamtambikile heyo."‡
7 Ila mmbuli ya wasenga zake wa
kuulanga, Mulungu kalonga,
"Mulungu kowatuma wasenga zake
wa kuulanga kamba beho,
na kamba moto ukwaka."§
8 Ila mmbuli ya Mwana, Mulungu
kalonga,
"Undewa wako, gweye Mulungu,
wokala milongo yose!
Kowatawala wanhu zako bila
uzenzeleganye.
9 Gweye konogelwa na ganogile na
kugehila gehile.
Avo Mulungu, Mulungu wako,
kakusagula gweye uwe
uchana ya wayago,
mkukubaka mavuta gogala
ndeng'ha."*
10 Na vivija kalonga,
"Haichanduso, gweye Mndewa,
kuilumba isi,
na kuulumba ulanga na makono
gako mwenyego.
11 Vino vobanangika, ila gweye kosi-
gala.
Volala kamba vivalo.
12 Kovikunza kamba koti,
na vogaluka kamba vivalo.
Ila gweye kowa vivo mazua gose,
na ugima wako wowa bule
nziga."†
13 Mulungu hamulongele msenga
wake yoyose wa kuulanga mbuli
zino,
"Kala kumkono wangu wa ukulume
mbaka vondaniweke wadu-
muka zako wawe
kamba kigoda cha kwikila mag-
ulu gako."‡
14 Avo wasenga wa Mulungu wa
kuulanga iwo walihi? Hewo iwo
loho womsang'hanikila Mulungu na
watumigwa na heyo kuwataza awo
wondawabokele ukombola.

2

Ukombola Mkulu

1 Avo tolondigwa tugagoge ng'hani
gaja gatuhulike giladi sambituhem-
beluswe kulawa muikweli ino.
2 Usenga upetigwe na wasenga wa
Mulungu wa kuulanga ha wahenga
zetu woneka kuwa kweli, na wose
walekile kuukola ama waja waudu-
lukile wabokela nhaguso iwalum-
bile.
3 Todahaze kuhonyokwa kamba
tuhauzabuza ukombola mkulu
kamba uno? Ukombola awo
Mndewa yakalile waichanduso
kuupeta, usindilwa kumwetu tweye
na awo wamuhulike.
4 Vivija Mulungu kalava usindila
mmbuli ino mkutenda mizonza
bwando, vilaguso, na mbuli za
mkanganyo, na mkugola nhunza
ya Loho wa Mulungu kamba
viyalondile heyo.

Yondayatukombole

5 Mulungu hawekile wasenga zake
wa kuulanga wawe watawala wa
ulumwengu ukwiza, ulumwengu
utuupeta.
6 Ila hana hanhu Mzinyandiko
Zing'alile munhu imwe kamulon-
gela Mulungu,
"Munhu iyo kinhu chaki hata
umgese kamba vino?

* **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7. † **1:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2SAMWELI 7:14; 1VIPIGITI 17:13. ‡ **1:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:43. § **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 104:4. * **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 45:6-7. † **1:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 102:25-27. ‡ **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:1.

Mwana wa munhu ayo yu-
umuhembekeza?
7 Mkipigiti kidodo kumtenda yawe
hasi ya wasenga zako wa ku-
ulanga,
kum'vaza mkungo wa yenzi na
hishima,
8 na kwika vinhu vose hasi ya
magulu gake."*
Mkuvika vinhu vose hasi yake, Mulungu halekile kinhu chochose sambikiwe hasi yake. Hata avo mkipigiti kino hatuvona vinhu vose kuwa hasi yake.
9 Ila tomona Yesu, ayo mkipigiti kidodo yekigwe hasi ya wasenga wa Mulungu wa kuulanga, sambi kavazigwa mkungo wa yenzi na hishima sama ya mgayo wa ifa, giladi sama ya ngekewa ya Mulungu kolondigwa yalanze ifa sama ya wanhu wose.
10 Ilumba Mulungu, ayo sama ya heyo na kubitila heyo vinhu vose vilumbigwa, yamtende Yesu sambiyahungule hanhu mnzila ya migayo, giladi yawagale wanage bwando kuna iyenzi yake. Kwavija Yesu iyo mwanduso wa ukombola wao.
11 Kwavija ayo yowang'aliza na awo wong'alizwa wose wana Tata imwe. Sama ya mbuli ino Yesu hona kinyala kuwakema hewo ndugu,
12 kamulongela Mulungu,
"Nodipeta twaga jako ha ndugu
zangu,
hagatigati ya wanhu wakuto-
gole nokutogola gweye na ny-
ila."†
13 Na vivija, "Nokwika nhamanila yangu kumwake."‡ Na vivija kalonga, "Na hano hamoja na iwana wayanigwelele Mulungu."§
14 Avo, kwavija wana wa Mulungu wana mulopa na nyama, na Yesu vivija kagaluka na kuwa na mulopa na nyama, avo kubitila ifa yamuhume ayo yali na mhiko za ifa, ayo yokemigwa Mwenembago.
15 Na Yesu kawafungula waja ugima wao wose wikigwe muunyakadala sama ya bwembwe da ifa.
16 Kwavija itangika kamba hezile kuwataza wasenga wa Mulungu wa kuulanga, ila kulutaza lukolo lwa Ablaham.
17 Avo, vinoga ng'hani heyo kugaluka kamba ndugu zake mmbuli zose, giladi yawe Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko yali na bazi na nhamanila msang'hano ya Mulungu, na yailave mwenyego kuwa nhosa ya kuwasegezela wanhu vilozo vao.
18 Kwavija heyo mwenyego kagaya kipigiti viyakalile yogezigwa, avo kodaha kuwataza awo wali mkugezigwa.

3

Yesu Iyo Mkulu Kubanza Musa

1 Avo, ndugu zangu, mumtogole Kilisto na mkemigwe na Mulungu, mgelegezeni Yesu, ayo Mulungu yamtumile kuwa Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko wa nhamanila ituilonga mwa wanhu.
2 Kakala na nhamanila ha Mulungu yamsagule heyo, kamba Musa viyakalile na nhamanila msang'hano yake Mng'anda ya Mulungu.*
3 Munhu yozenga ng'anda kobokela hishima bwando kubanza ng'anda yenyego. Vivija na Yesu kalumba kugweleligwa hishima ng'hulu kubanza Musa.
4 Kwavija kila ng'anda izengigwa na munhu, ila Mulungu iyo mzenzi wa vinhu vose.
5 Musa kakala mtumigwa yalibule uzenzeleganye Mng'anda ya Mulungu giladi yazilonge mbuli zondazilongwe na Mulungu mazua ga hamwande.

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 8:4-6. † **2:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 22:22. ‡ **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:17. § **2:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:18. * **3:2** ***Ng'anda ya Mulungu*** hano nhegulo yake *wanhu wa Mulungu.*

6 Ila Kilisto iyo Mwana yalibule
uzenzeleganye Mng'anda ya Mulungu. Na tweye twa ng'anda
yake kamba tuhananahila ugangamalo wetu na tamanilo dituitopela.

Kuhumula kwa Wanhu wa Mulungu

7 Avo, kamba viyolonga Loho wa Mulungu,
"Muhahulika dizwi da Mulungu lelo,
8 sambimuitende mioyo yenu
kuwa midala kamba wahenga
zenu viwakalile, avija viwamdulukile heyo,
kipigiti kija viwakalile muluwala,
avija viwamgezile heyo.
9 Ako wahenga zenu kuwanigazile
na kunigeza,
hata kamba wakala wazonile
sang'hano zangu mmilao malongo mane.
10 Kino kicho kilamso niwonela lusango mulelo uja, na nilonga,
'Mazua gose hawanitegeleza,
hawazigoga ndagizi zangu.'
11 Avo nigevuzika na kuiduila, nilonga,
'Hawengila muisi ya mhumulo!'
"†
12 Avo, ndugu zangu, teganyeni,
sambikuwe na munhu mmwanza
wenu yondayawe na moyo wihile
na uleka kumtogola Mulungu, awo
wondaumtende yamuleke Mulungu
yali na ugima.
13 Muigangamize wenyego kwa
wenyego mazua gose, kipigiti
ing'hali lelo, giladi sambikuwe
na munhu mmwanza wenu yondayavwiziligwe na vilozo na
kugeligwa udala giladi yamdulukile
Mulungu.
14 Kwavija kamba tuhananahila
mbaka hakimambukizo kamba vitukalile haichanduso, tweye towa
wanhu tuli hamoja na Kilisto.
15 Kamba Nyandiko Zing'alile
vuzilonga,
"Kamba uhahulika dizwi da Mulungu lelo,
sambiutende moyo wako kuwa
mdala, kamba viwakalile wahenga zenu
viwamdulukile Mulungu."‡
16 Wanhu walihi wahulike dizwi
da Mulungu na kumdulukila? Si
waja wose wasegezwe muisi ya Misili hasi ya ulongozi wa Musa?
17 Walihi Mulungu yakalile na
lusango nawo mmilao malongo
mane? Si waja watendile vilozo,
awo wadanganhikile muluwala?
18 Wanhu walihi Mulungu
iyawaduilile kamba hawengila
muisi ya mhumulo ako kondayawatende wahumule, kamba si awo
wamdulukile?§
19 Avo tona kamba hawadahile
kwingila muisi ya mhumulo kwavija
hawatogole.

4

1 Avo kwavija kilagano cha
kwingila hanhu hake ha kuhumulila king'hali, tuteganye kamba
munhu yoyose mmwanza wenu
sambiyahumwe kwingila hanhu
haja.
2 Kwavija tuuhulika Usenga Unogile kamba viwauhulike hewo.
Wauhulika, ila hauwagwelele
nzamo, kwavija viwauhulike
hawautogole mnhamanila.
3 Avo tweye tutogole tokwingila
hanhu haja ha kuhumulila, kamba
Mulungu viyalongile,
"Mulusango lwangu niiduila,
'Hawengila hanhu hangu ha
kuhumulila!' "*
Mulungu kalonga mbuli ino hata
kamba sang'hano yake ikala imalile
songela kipigiti chayaulumbile
ulumwengu.
4 Kwavija hanhu hamoja muna
Izinyandiko Zing'alile zodilonga zua
da saba kamba vino, "Mulungu

† **3:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-11. ‡ **3:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8. § **3:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MHETA 14:1-35. * **4:3** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11. † **4:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 2:2.

kahumula kutenda sang'hano zake
zose mdizua da saba."†
5 Na tena hana hanhu aho hachana
Mulungu kolonga, "Hawengila
hanhu hangu ha kuhumulila!"‡
6 Kwavija awo umwaka wauhulike
Usenga Unogile wahumwa kwingila
sama ya udulu wao, ila hanhu ha
Mulungu ha kuhumulila hekigwa
sama ya wanhu kwingila.
7 Milao bwando hamwande Mu-
lungu keka zua diyagwe na
kadikema, "Lelo" ahaja viyalongile
kubitila Daudi, kamba viilongigwe,

"Kamba lelo muhahulika dizwi da
Mulungu,
sambimtende mioyo yenu kuwa
midala."§

8 Kwavija kamba Yoshua ya-
hawagwelele wanhu mhumulo,
Mulungu sambiyalonge kamba zua
diyagwe da mhumulo ding'hali
hadinakwiza.
9 Avo kuna kuhumula kuyagwe
kwikigwe sama ya wanhu wa Mu-
lungu.
10 Kwavija munhu yoyose yok-
wingila mmhumulo iyatulongele
Mulungu vivija kolondigwa yahu-
mule kutenda sang'hano zake,
kamba Mulungu viyahumule ku-
tenda sang'hano zake.
11 Avo natutende kila kitudaha
twingile mmhumulo ija, giladi
sambiyoneke munhu yoyose yon-
dayahumwe mkuwinza udulu wa
Waislaeli.
12 Kwavija mbuli ya Mulungu ina
ugima tena ina mhiko. Ina ukali
kubanza zele jojose dikanha kuno
na kuno, yohoma na kuvigola moyo
na loho, na kuvigola vipindi na
uloto. Ina udaho wa kutagusa
ngelegeza na sulukila za moyo.
13 Haduhu kinhu chondakifisigwe
haulongozi wa Mulungu, ila vinhu
vose vogubuligwa na kwikigwa
hauhalangwe haulongozi wa meso
gake. Na tweye tose tolondigwa
tulave mheta zetu ha heyo.

Yesu Mkulu wa Wakulu Wose wa Nhambiko Kubanza Wose

14 Avo, avija vituli na Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko
kubanza wose yengile kuulanga,
Yesu Mwana wa Mulungu, natu-
inanahile ng'hani nhamanila itui-
longa.
15 Kwavija Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko itulinayo kau-
tanga udonhi utulinao, kwavija
heyo kabitila migayo yose itugaya
tweye bila kutenda vilozo.
16 Avo natukikwenhukile kigoda
cha undewa cha Mulungu wetu yali
na ngekewa bila kudumba, giladi
tubokele bazi na tupate ngekewa ya
kututaza mkipigiti tuhailonda.

5

1 Kila Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko kasaguligwa kulawa
mwa wanhu, na Mulungu kamsag-
ula yatende sang'hano zake sama
yao, kulava nhunza na nhosa za
kukoma wang'onyo giladi vilozo
vigeligwe kumgongo.
2 Kwavija heyo mwenyego
kalegela mmbuli bwando, avo
kodaha kuhola ha awo iwabozi na
awo wotenda vilozo.
3 Na kwavija heyo mwenyego
kalegela mmbuli bwando avo
kolondigwa yalave nhosa ya
kukoma wang'onyo sama ya vilozo
vake mwenyego vivija na sama ya
wanhu wayagwe.
4 Haduhu munhu yosagula
mwenyego hishima ino ya kuwa
Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-
biko. Ila munhu kotendigwa
kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko sama ya lukemo lwa
Mulungu, kamba viyakalile Haloni.
5 Vivija Kilisto hasagule mwenyego
hishima ya kuwa Mkulu wa Wakulu
wose wa Nhambiko. Ila Mulungu
kamulongela,
"Gweye iyo Mwanangu,
lelo nigaluka Tataako."*
6 Vivija kalonga hanhu hayagwe,

‡ **4:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:11. § **4:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 95:7-8. * **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:7.

"Kowa mkulu wa nhambiko wa
gunge na gunge,
kamba Melikizedeki."†
7 Yesu viyakalile muulumwengu
uno, kakala yotambika na kupula
mkumulilila Mulungu na dizwi kulu
na mahozi ayo yodaha kumkombola
kulawa mkudanganhika. Mulungu
kamuhulika kwavija Yesu kakala
yomuhishimila Mulungu.
8 Hata kamba kakala Mwana wa
Mulungu, kaifundiza wende kubitila
gaja gamgazile.
9 Viyagahumile gose, kawa mwan-
duso wa ukombola wa digunge ha
awo womtogola.
10 Mulungu kamtenda heyo yawe
Mkulu wa Wakulu wose wa Nham-
biko kamba Melikizedeki.

Nzuma mwa awo Woileka Nhamanila

11 Tuna vinhu bwando va kulonga
mmbuli ino, ila vidala kuwapetela
goya, kwavija mweye mwa wadala
kuhulika.
12 Kipigiti kino mweye molondigwa
mfundize wanhu wayagwe, ila
mng'hali mulonda munhu yawa-
fundize mafundo ga ichanduso ga
usenga wa Mulungu. Molondigwa
mung'we matombo na sio mandia
gazamile.
13 Munhu yoyose yokong'ha
yang'hali mdodo, hamanya ganogile
ama gehile.
14 Mandia gazamile gosasaligwa
sama ya wanhu wakangale, awo
kubitila mafundo wapata utango wa
kusambula gehile na ganogile.

6

1 Avo natuchole kuulongozi kuna
gamafundo gakangale na tugaleke
kuchugu mafundo ga ichanduso ga
Kilisto. Sambitwike kabili msingi wa
mafundo ga kuleka mbuli zihile, na
kumtogola Mulungu,
2 mafundo ga ubatizo, kwik-
ila makono, kuzuka kwa wanhu
wadanganhike, na nhaguso ya
digunge.
3 Na togatenda gano kamba Mu-
lungu yahatutogoza.
4 Kwavija awo wakalile mmu-
langaza wa Mulungu na kuzilanza
nhunza za kuulanga na kum'bokela
Loho wa Mulungu,
5 na kuulanza unozi wa Usenga
wa Mulungu na kuzilanza mhiko za
ulumwengu ukwiza,
6 abaho, waileka nhamanila, havi-
dahika kuwabweza giladi waleke
vilozo vao, kwavija hewo wenyego
womuwamba kabili Mwana wa
Mulungu mumsalaba na kumgela
kinyala hauhalangwe.
7 Isi ija ing'wa mazi ga mvula
iitoela mazua gose, na ija ilava
mandia ha awo wailimile, yobokela
motelo za Mulungu.
8 Ila isi ija yoteza miba na mbigili
haipetigwa, na ya mdihonzolomo
da kudukumizwa. Hakimambukizo,
yosomigwa.
9 Mbwiga zangu, hata kamba tuha-
longa kamba vino, si kamba to-
togola kamba kuna mbuli zihile
zitendeka mmwenu, ila totogola
kamba motenda mbuli zinogile zi-
lawa muukombola.
10 Mulungu kabule uzenzeleganye,
na hadaha kuisemwa sang'hano
yenu na noge dimmulagusile vija
vumuwatazile wanhu zake na vija
vumgendelela kuwataza.
11 Na tweye tolonda wose
mmwanza wenu mgendelele
kuwanogela wanhu wayagwe
mbaka Mulungu vondayawakeme,
giladi vinhu vumtamanila mn-
gelegeza vilawilile.
12 Hatulonda mweye muwe
wakoka, ila tolonda muwege awo
kubitila nhamanila na mwazaganyo
wogahala ago gawailagane na
Mulungu.

Kilagano cha Mulungu Kili na Ikweli

13 Mulungu viyekile kilagano na
Ablaham, kaiduila mkuitambula
heyo mwenyego, kwavija kukala

† **5:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

haduhu yali mkulu kum'banza heyo giladi heyo yaiduilile kumwake,
14 kalonga, “Kweli, nokumoteza gweye na kukugwelela lukolo lukulu.”*
15 Ablaham kazaganya, avo kabokela kija Mulungu kiyailagane nayo.
16 Wanhu woiduilila ija yali mkulu kuwabanza hewo, na kiduilo kija chosindila kija kilongigwe na kumambukiza mbamila zose.
17 Vivija Mulungu viyalondile kuwalagusila wahazi gaja gawailagane na heyo, kawalagusila kamba heyo si wa kugalukagaluka, kasindila mkuiduila.
18 Avo Mulungu kalava vinhu vibili, tanhu kilagano chake abaho kiduilo chake. Vinhu vino vibili havigalukaga, kwavija havidahika Mulungu yavwize. Avo tweye tukimbilile kumwake togeligwa mhiko ng'hani kudigoga tamanilo dili haulongozi wetu.
19 Tuna tamanilo dino dili kamba nanga ya ugima wetu dili na mhiko na kutamanilwa. Ikwingila mgati ya Hanhu Hang'alile ha Mulungu kubitila guo ditungikigwe.
20 Avo Yesu katulongola kwingila haja sama yetu. Heyo katendigwa kuwa Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko wa gunge na gunge, kamba Melikizedeki.

7

Mkulu wa Nhambiko Melikizedeki

1 Melikizedeki kakala mndewa wa Salemu na mkulu wa nhambiko wa Mulungu Mkulu Ng'hani. Melikizedeki kaiting'hana na Ablaham kipigiti Ablaham viyakalile yobwela kulawa kuwahuma wandewa wane na kummoteza.
2 Na Ablaham kamgwelela Melikizedeki zaka ya kila kinhu kiyapatile. Nhegulo ya mwanduso wa twaga da Melikizedeki ikala “Mndewa Yalibule Uzenzeleganye,” na abaho mndewa wa Salemu, nhegulo yake iyo “Mndewa wa Tindiwalo.”
3 Haduhu munhu yolutambula lukolo lwa Melikizedeki ama tataake ama mamaake, haduhu munhu yoitambula mvumbuka yake ama ifa yake. Heyo kalinga na Mwana wa Mulungu, na kogendelela kuwa mkulu wa nhambiko milongo yose.

4 Loleni viyali mkulu, hata muhenga wetu Ablaham kamgwelela zaka ya vinhu viyapatile kulawa kung'hondo.
5 Na awo wali wa lukolo lwa Lawi wali wakulu wa nhambiko woshulutizwa na Malagizo ga Musa kusola zaka kulawa mwa wanhu wa Islaeli, kulawa mwa wanhu zao wenyego, hata kamba na hewo wolawa lukolo lwa Ablaham.
6 Melikizedeki hakalile munhu wa lukolo lwa Lawi, ila kasola zaka kulawa ha Ablaham na kummoteza Ablaham, ayo yabokele vilagano kulawa ha Mulungu.
7 Haduhu bamila, ija yomoteza kolondigwa yawe mkulu kubanza ija yomotezwa.
8 Mmbuli ya wakulu wa nhambiko zaka yosoligwa na wanhu wali na ng'huli za kudanganhika, ila mmbuli ya Melikizedeki zaka ikala isoligwa na ayo yali na ugima wa digunge kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga.
9 Munhu kodaha kulonga kamba Lawi mwenyego, ayo yobokela zaka, kaliha zaka ha Melikizedeki kubitila Ablaham,
10 kwavija Melikizedeki viyaiting'hane na Ablaham, Lawi kakala mgati ya lukuli lwa Ablaham Tataake, nhegulo yake kakala hanavumbuka.

11 Kamba mnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Lawi wabule king'hwaso kwavija Malagizo ga Musa gawavikila wanhu kubitila mnhongo uno, habali kukala kung'hali kulondigwa mkulu wa nhambiko iyagwe yeze kulawa mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki na sio kulawa

* **6:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 22:17.

mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Haloni?
12 Kwavija kamba kuhawa na mgaluko mumnhongo wa ukulu wa nhambiko, basi vivija kolondigwa kuwe na mgaluko Mmalagizo ga Musa.
13 Na mkulu wetu wa nhambiko, ayo mbuli zino zimulonga, kolawa mumtala uyagwe, na haduhu munhu hata imwe kulawa mumtala wake yasang'hanike sang'hano ya ukulu wa nhambiko.
14 Itangika kamba Mndewa wetu kalawa mumtala wa Yuda, na Musa hamtambule munhu yoyose kulawa mumtala uno yawe mkulu wa nhambiko.

Mkulu wa Nhambiko Iyagwe Yalingile na Melikizedeki

15 Na gaja gatulongile gabule kifiso, kamba mkulu wa nhambiko iyagwe yalingile na Melikizedeki kalawilila,
16 ayo yatendigwe kuwa mkulu wa nhambiko si sama ya ndagizi ilawa Mmalagizo ga Musa ilonga kamba mkulu wa nhambiko kolondigwa yalawe mulukolo lwa Lawi kamba wahenga zake, ila katendigwa na mhiko za ugima zilibule nziga.
17 Kwavija Nyandiko Zing'alile zolonga, “Gweye iyo mkulu wa nhambiko ulibule nziga, mumnhongo wa ukulu wa nhambiko wa Melikizedeki.”*
18 Ndagizi ya umwaka ikigwa hamgwazo kwavija ikala ikonhoke na hailondigwa na wanhu.
19 Kwavija Malagizo ga Musa hagatendile kinhu chochose kiwebule king'hwaso. Na sambi tamanilo dinogile ng'hani kubanza dija da umwaka divika, na kubitila hijo tokwenhuka behi na Mulungu.

20 Mbuli ino itendigwa na kiduilo cha Mulungu, ila wayagwe watendigwa kuwa wakulu wa nhambiko bila kiduilo chochose.
21 Ila Yesu katendigwa kuwa mkulu wa nhambiko na kiduilo, haja Mulungu viyamulongele,
“Mndewa keka kilagano mkuiduila,
na hagalula ngelegeza zake.
‘Gweye iyo mkulu wa nhambiko
ulibule nziga.’ ”†
22 Sama ya kiduilo kino, Yesu kagaluka kingilambago cha lagano dinogile ng'hani kubanza dija da ichanduso.
23 Uhaleka gano, wakulu wa nhambiko wa umwaka wakala bwando, kwavija wakala wodanganhika, avo imwe yahadanganhika kosaguligwa iyagwe giladi yasole hanhu ha ija yadanganhike.
24 Ila kwavija Yesu kokala gunge na gunge, sang'hano yake ya ukulu wa nhambiko yokala milongo yose.
25 Avo heyo kodaha kuwakombola kabisa awo womcholela Mulungu kubitila heyo, kwavija mazua gose heyo kokala yowatambikila hewo.
26 Kwavija ilumba tweye tuwe na Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kamba ino, munhu yang'alile, yalibule mbuli ihile, yalekile kunyolodoswa na kinhu chochose, yali kutali na vilozo, na yenuligwe uchana kubanza ulanga.
27 Halingile na wakulu wa wakulu wa nhambiko wayagwe. Heyo halondigwa tanhu kulava nhosa mazua gose sama ya vilozo vake mwenyego na abaho sama ya vilozo va wanhu. Kalava nhosa imwe, mwanza umwe mkipigiti chake chose ahaja viyailavile mwenyego.
28 Kwavija Malagizo ga Musa gowasagula wanhu wazabuzigwe wawe wakulu wa wakulu wose wa nhambiko, ila kiduilo kizile hachugu cha Malagizo kimsagula Mwana, ayo yalekile kuhungula hanhu milongo yose.

8

Yesu Iyo Mkulu Wetu wa Wakulu Wose wa Nhambiko

* **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4. † **7:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 110:4.

1 Kinhu kikulu mmbuli zino zitulonga icho kino, tuna Mkulu wa
Wakulu wose wa Nhambiko ayo
yakalile mumkono wa ukulume wa
ikigoda cha undewa cha Mulungu
yali na yenzi kili kuulanga,
2 ayo yosang'hanika Hanhu
Hang'alile, mdihema da ikweli
da kuiting'hanila diwambigwe na
Mndewa, na sio diwambigwe na
munhu.

3 Wakulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko wasaguligwa walave
nhosa ya vinhu na nhosa ya
kuchinja wang'onyo, avo na Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko
itulinayo vivija kalondigwa yawe na
kinhu cha kulava.
4 Kamba yahawile muisi, sambiyawe mkulu wa nhambiko, kwavija kuna wakulu wa nhambiko
wolava nhosa mkugawinza Malagizo ga Musa vugalonga.
5 Wosang'hanika hana Ihanhu
Hang'alile Ng'hani, aho kuli na
mwigo na sisila da kija kili kuulanga. Kino kicho kilamso cha
Musa kuzumigwa viyakalile behi na
kudizenga dihema da kuiting'hanila,
yolongeligwa, “Lola utende kila
kinhu kamba vija vuulagusiligwe
kuja kudigongo.”*
6 Ila sambi Yesu kagweleligwa
sang'hano ya ukulu wa nhambiko
izamile ng'hani kubanza yao hewo,
kamba vudili lagano diyekile hagatigati ya Mulungu na wanhu zake
vudizamile ng'hani kubanza Lagano
da Umwaka, kwavija dilola ng'hani
vilagano vinogile ng'hani.

7 Kamba lagano dija da ichanduso dihawile bule ving'hwaso, sambidilondigwe lagano da ikabili.
8 Ila Mulungu kona gehile mwa
wanhu zake avo kalonga,

“Mazua gokwiza, kolonga Mndewa,
vondaniditende lagano da
isambi na wanhu wa Islaeli
hamoja na wanhu wa Yuda.
9 Si kamba lagano dija dinitendile na
wahenga zao
kipigiti vuniwagogile mkono
kuwalava kulawa muisi ya
Misili.
Kwavija hawadigogile lagano jangu,
avo niwaleka, kolonga Mndewa.
10 Na dino dijo lagano dondanitende
na wanhu wa Islaeli
mkipigiti chondakize, kolonga
Mndewa.
Nogeka malagizo gangu mngelegeza
zao
na kugandika mmioyo yao.
Nowa Mulungu wao,
na hewo wowa wanhu zangu.
11 Haduhu yondayamfundize
miyage
ama kuilongela,
‘Mtange Mndewa.’
Kwavija wose wokwiza kunitanga,
songela mdodo mbaka mkulu.
12 Nokugela kumgongo kuhonyela
kuwahonyele,
na siza kukumbukila vilozo
vao.”†
13 Mkudikema lagano dino “Lagano da Isambi,” nhegulo yake iyo ino, kadilonga dija da ichanduso kamba kipigiti chake kibita avo hadilondigwa na wanhu. Na kamba kipigiti chake kibita basi mkipigiti kidodo hamwande dopotela.

9

Nhambiko ya Muisi na Nhambiko ya Kuulanga

1 Lagano da ichanduso dikala na
ndagizi mnhambiko na vivija dikala
na hanhu ha kutambikila hano
muisi.
2 Hema da kuiting'hanila dikala
na magati mabili. Mdigati da
ichanduso kukala na kinala cha
kwikila kiwenge, meza, na mikate
ing'alile ikigwe muimeza. Gati dino
dikemigwa Hanhu Hang'alile.
3 Kuchugu cha guo ditungikigwe
kukala na gati da ikabili dikemigwe
Hanhu Hang'alile Ng'hani,

* **8:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 25:40. † **8:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:31-34.

4 dikalile na kilingo cha kulavila
nhosa cha zahabu cha kufushila
ubane na sanduku da lagano digu-
bikigwe na zahabu. Sanduku dino
da lagano dikala na kombe da za-
habu dimemile mana mgati yake,
fimbo ya Haloni ikalile na nzukila,
na zija zimbamha mbili za mabwe
zandikigwe ndagizi longo dimwe za
lagano.
5 Uchana ya sanduku dino da
lagano kukala na makelubi* wali
na yenzi wogubika hanhu ha
kusegezelwa vilozo na sisila jao. Ila
hatudaha kusimulila ng'hani mbuli
zino.
6 Vinhu vose vuvikalile vikigwe
kamba vino, mazua gose wakulu wa
nhambiko wengila mgati da ichan-
duso kusang'hana sang'hano zao za
nhambiko.
7 Ila Mkulu wa Wakulu wose
wa Nhambiko iiyeka yokwingila
mgati da ikabili, na heyo kok-
wingila mwanza umwe muna umu-
lao umwe, na kokwingila na mu-
lopa awo wondayaulave sama yake
mwenyego na sama ya vilozo va
wanhu viwatendile bila kuvitanga.
8 Mmbuli ino Loho wa Mu-
lungu kotugubulila kamba nzila
ya kwingilila Hanhu Hang'alile
Ng'hani haivuguke kipigiti hema
da kuiting'hanila da ichanduso
vudikalile dimile.
9 Ino iyo ningo ya kipigiti kino kit-
ulinacho. Yolagusa kamba nhunza
zikalile zilavigwa na wang'onyo
wakalile wachinjigwa havidahile
kung'aliza udaho wa wanhu wa
kusambula gehile na ganogile,
10 ila ikala mbuli ilolile ng'hani
kuja na kung'wa na sona bwando
za kuing'aliza, mbuli za lukuli zi-
tendeke mbaka kipigiti cha Mulungu
kuvitenda vinhu vose viwe va sambi
kivikile.
11 Ila Kilisto keza kamba Mkulu
wa Wakulu wose wa Nhambiko wa
vinhu vinogile vija vili hano. Hema
da kuiting'hanila doyosang'hanika
mgati yake kulu kubanza dija da
ichanduso na dina vinhu vose, hema
dija haditendigwe na munhu, na
hadili muulumwengu uno.
12 Kengila Hanhu Hang'alile
Ng'hani mwanza umwe, na hengile
na mulopa wa menhe ama ng'ombe,
ila kengila na mulopa wake
mwenyego, avo kaugula ukombola
wa digunge sama yetu.
13 Mulopa wa menhe na ng'ombe
na tozi da bogwa da mwanang'ombe
wonyunyiziligwa mwa awo wany-
olodoke na kuwang'aliza, avo
woneke wang'ala mng'huli zao.
14 Kilisto, ayo kubitila Loho wa
digunge kailava heyo mwenyego ha
Mulungu bila kuwa na kinhu ki-
hile. Mianza mingahi mulopa wake
woung'aliza udaho wetu wa kusam-
bula gehile na ganogile kulawa mm-
buli zitugalila ifa, giladi tumtambik-
ile Mulungu mwene ugima?

15 Sama ya mbuli ino Kilisto iyo
mgombeleza wa lagano da isambi,
giladi awo wakemigwe na Mulungu
wabokele kilagano cha uhazi wa
digunge, kwavija Kilisto kadangan-
hika giladi kuwakombola kulawa
m'vilozo vitendeke mdilagano da
ichanduso.

16 Mmbuli ya lupwilili lwa ugozi
wa vinhu va munhu, yolondigwa
itangike kamba munhu yandike lup-
wilili luja kesha kudanganhika,
17 kwavija lupwilili lwa ugozi
wa vinhu lwabule mhiko kipig-
iti munhu yalwandike yang'hali
mgima, ila lokwiza kupata mhiko
haja vondayadanganhike.
18 Kino kicho kilamso hata lagano
da ichanduso hadisongile bila mu-
lopa.
19 Kwavija Musa viyaipetile
kila ndagizi mwa wanhu wose
kulingana na vugalagize Malag-
izo ga Musa, kasola mulopa wa
ng'ombe na wa menhe hamoja
na mazi na kukinyunyizila ikitabu
na kuwanyunyizila wanhu wose,

* **9:5** ***Makelubi*** iyo vinhu vilumbigwe na Mulungu vili kuulanga vili na mabawa.

mkuvubika mijusu midung'hu ya
ng'hondolo na matambi ga hisopo.
20 Kalonga, “Uno uwo mulopa wa
lagano ajo Mulungu diyawalagize
mweye mdigoge.”†
21 Vivija Musa kavinyunyizila mu-
lopa via vose visang'hanike mnham-
biko na dihema.
22 Kweli kabisa kulingana na
Malagizo ga Musa, vinhu behi na
vose ving'alizwa na mulopa, na bila
mulopa haduhu kugeligwa kum-
gongo kwa vilozo.

Nhosa ya Kilisto Yosegeza Vilozo

23 Vinhu vino vikwiga vinhu va
kuulanga volondigwa ving'alizwe na
nhosa kamba ino. Ila vinhu va
kuulanga venyego volonda nhosa
inogile ng'hani.
24 Kwavija Kilisto hengile Hanhu
Hang'alile Ng'hani hatendigwe na
makono ga wanhu, aho halingile
kamba hanhu hang'alile ng'hani
ha kuulanga, ila kengila kuulanga
kwenyego, ako sambi kema haulon-
gozi wa Mulungu sama yetu.
25 Mkulu wa Wakulu wose wa
Nhambiko wa Wayahudi kokwingila
Hanhu Hang'alile Ng'hani kila
mulao na mulopa wa wang'onyo,
ila Kilisto hengile kuulanga kuilava
nhosa heyo mwenyego mianza
bwando,
26 ihawile hivo Kilisto ya-
halondigwe kugaya mianza
bwando songela kulumbigwa kwa
ulumwengu. Ila sambi kalaw-
ilila mwanza umwe mkipigiti cha
kimambukizo giladi yavisegeze
vilozo kubitila kuilava nhosa heyo
mwenyego.
27 Kamba vija munhu viy-
olondigwa kudanganhika mwanza
umwe, imala abaho nhaguso,
28 avo Kilisto kalavigwa nhosa
mwanza umwe giladi yavisegeze
vilozo va wanhu bwando. Kokwiza
mwanza wa ikabili, si sama ya ku-
visegeza vilozo va wanhu ila kuu-
gala ukombola ha awo womulolela.

10

1 Kwavija Malagizo ga Musa
gakala sisila da vinhu vinogile
vikwiza na sio vinhu venyego.
Sama ya kilamso kino havidahika
kuwatenda wawe bule vilozo awo
womkwenhukila Mulungu na nhosa
zizija ziibwelela bila kuziga mulao
kwa mulao havidahika kusuluzwa!
2 Kamba wanhu wakalile
womtambikila Mulungu wakala
wang'alizwe kweli kulawa m'vilozo
vao, sambiwaiyone wana vilozo, na
nhosa zose zihazigile.
3 Ila nhosa zino zowakumbusa
vilozo vao mulao kwa mulao.
4 Kwavija mulopa wa songolomi
wa ng'ombe na menhe haudaha
kusegeza vilozo.
5 Avo Kilisto viyezile muu-
lumwengu uno, kamulongela Mu-
lungu,

“Nhosa za kuchinja wang'onyo na
nhosa za vinhu huzilondile,
ila lukuli luunigwelele lulo luu-
londa nikulavile.
6 Hunogeligwe na nhosa za ku-
lukuza,
na hunogeligwe na nhosa za
kusegeza vilozo.
7 Abaho nilonga, ‘Nabaha, Mulungu,
kugatenda gaja gakunogele,
kamba vinyandikiligwe Mzinyandiko
Zing'alile.’ ”*

8 Tanhu kalonga, “Nhosa za kuchinja
wang'onyo na nhosa za vinhu, nhosa
za kulukuza na nhosa za kusegeza
vilozo huzilonda tena hunogelwe
nazo,” hata kamba ving'hali vilav-
igwa kulingana na Malagizo ga
Musa.
9 Abaho, kongeza, “Nabaha, niza ku-
sang'hana gaja goulonda.” Avo Mu-
lungu kosegeza Lagano da Umwaka
na hanhu hake kokwika lagano da
sambi.
10 Kwavija Yesu Kilisto kasang'hana
gaja gayamulondile Mulungu ku-
tenda, tweye tose tung'alizwa
kulawa m'vilozo kubitila nhosa

† **9:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 24:8.
* **10:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 40:6-8.

ya lukuli lwake ilavigwe mwanza
umwe sama ya wanhu wose.
11 Kila mkulu wa nhambiko ko-
tenda sang'hano yake kila zua,
na kulava nhosa iilingile mianza
bwando, ila nhosa zino hazidaha
kusegeza vilozo.
12 Ila Kilisto viyailavile mwanza
umwe nhosa imwe ikala ilumbile
milao yose sama ya vilozo, kakala
hasi kumkono wa ukulume wa Mu-
lungu.
13 Songela kipigiti kija kobeta Mu-
lungu yaweke wadumuka zake hasi
ya magulu gake.
14 Kwavija sama ya nhosa imwe
kawasuluza awo wasuluzwe vilozo
vao.
15 Vivija na Loho wa Mulungu
kolava usindila wake mmbuli ino.
Tanhu kolonga,
16 "Dino dijo lagano dondanitende
na hewo
kipigiti chondakize.
Nokwika malagizo gangu mmioyo
yao,
na kugandika mnzonzi zao,"
Mndewa kalonga.†
17 Abaho, kongeza, "Sikumbukila
vilozo vao na mbuli zao zihile."‡
18 Avo vilozo na mbuli zao zihile
vihageligwa kumgongo, nhosa ya
kusegeza vilozo hailondigwa.

Natumkwenhukile Mulungu

19 Avo, ndugu zangu, tuna ugang-
amalo mkulu wa kwingila Hanhu
Hang'alile Ng'hani sama ya ifa ya
Yesu.
20 Kubitila ifa yake, Yesu kavugula
nzila ya sambi ilava ugima ku-
bitila guo ditungikigwe Mng'anda ya
Mulungu, ichola Hanhu Hang'alile
Ng'hani.
21 Na avija vituli na mkulu wa
nhambiko mkulu yotawala ng'anda
ya Mulungu,
22 avo natumkwenhukile Mulungu
na mioyo ilibule uzenzeleganye
na nhamanila ituitangile goya, na
mioyo yetu ing'alizwe kulawa muu-
daho wetu wihile wa kusambula
gehile na ganogile, na tuzisuluze
ng'huli zetu na mazi gang'alile.
23 Natudigoge ng'hani tamanilo
dituditogole bila kudungwadungwa,
kwavija Mulungu itwikile nayo ki-
lagano kabule uzenzeleganye.
24 Na tugelegeze vija vitudaha
kuiswagiza twetwe kwa twetwe
kuwa na noge na kutenda ganogile.
25 Sambimuleke kuiting'hana,
kamba viwotenda wanhu wayagwe,
ila natuigangamize, kamba
vumkona zua da nhaguso da
mmabehi.
26 Tuhagendelela kutenda vilozo
giladi kuno twishile kuibokela il-
imu ya kweli, haduhu nhosa iyagwe
yoyose yondaisegeze vilozo,
27 ila kinhu kisigale kicho kino,
kubeta na kingudemo nhaguso
yondaize na moto ukalika awo
wondauwalambite wadumuka wa
Mulungu.
28 Munhu yoyose yagadulukile
Malagizo ga Musa hameso ga
wasindila wabili ama wadatu
kakomigwa bila koneligwa bazi.
29 Mokwagiza nhaguso ng'hali
kiasi gani yoolondigwa yaipate
munhu yam'bojage Mwana wa
Mulungu na magulu gake, ayo
yaautendile mulopa wa lagano uja
umng'aliza heyo uwe kamba kinhu
haking'alile, na ayo yamuligile Loho
wa Mulungu ayo yotonela bazi
tweye?
30 Kwavija tumtanga ija yalongile,
"Sang'hano ya kubwelezela si yenu
mweye, ila yangu nie, noliha,"§ na
vivija ilongigwa, "Mndewa kowata-
gusa wanhu zake."*
31 Munhu kamba ino yahala-
galila mmakono ga Mulungu yali na
ugima, kodumba ng'hani!
32 Gelegezeni gaja gawalawilile
mweye umwaka kipigiti vum'bokele

† **10:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:33. ‡ **10:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 31:34. § **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:35. * **10:30** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:36; ZABULI 135:14.

Usenga wa Mulungu, mgazigwa na
vinhu bwando, ila mweye mganga-
mala.
33 Kipigiti kiyagwe mkala
muligigwa hameso ga wanhu na
kugazigwa, na kipigiti kiyagwe
hamudumbile kukala hamoja na
awo wawatendele mbuli hizo.
34 Muwonela bazi waja wakalile
mkifungo, na vum'bokonywe vinhu
venu, mwazaganya mkudeng'ha,
kwavija m'vitanga kamba mng'hali
na vinhu bwando va muloho
vinogile ng'hani vondavikale mi-
longo yose.
35 Avo sambimuuleke mganga-
malo wenu kwavija wowagalila
nhunza ng'hulu.
36 Kwavija molondigwa mwaza-
ganye, giladi mgatende gaja gamno-
gele Mulungu na kubokela gaja Mu-
lungu gayailagane namwe.
37 Kamba Nyandiko Zing'alile
vuzilonga,
"King'hali kipigiti kidodo,
na ayo yokwiza kokwiza,
na hakawilila.
38 Ila wanhu zangu walibule
uzenzeleganye wokala mn-
hamanila,
na munhu yoyose yobwela kuk-
isogo,
moyo wangu haunogelwa
nayo."†
39 Tweye hatuli mmwanza wa
awo wobwela kukisogo ama awo
wapotele, ila twa mmwanza wa
awo wali na nhamanila na wakom-
boligwe.

11

Kumtamanila Mulungu

1 Avo nhamanila nhegulo yake
iyo kweli ya kija kitutamanila na
lugubulo lwa gaja gatuleka kugona.
2 Sama ya nhamanila wahenga
zetu watogoligwa na Mulungu.
3 Tweye tuvitanga kamba
ulumwengu ulumbigwa na nhamanila
kubitila mbuli ya Mulungu, avo
gaja gotukona gatendigwa kulawa
m'vinhu vileka koneka.
4 Sama ya nhamanila Abeli
kamulavila Mulungu nhosa inogile
kum'banza Kaini. Kubitila mbuli
ino katogoligwa kuwa munhu
yalibule uzenzeleganye, na Mu-
lungu mwenyego kazitogola nhosa
zake. Kadanganhika, ila kubitila
nhamanila yake, tokiifunza mbaka
lelo.
5 Nhamanila iyo imtendile Henoko
sambiyadanganhike, ila kasoligwa
na kugaligwa uchana ha Mulungu.
Haduhu munhu yamonile kwavija
Mulungu kamsola. Henoko kipig-
iti hanasoligwa, kapetigwa kamba
munhu yamnogele Mulungu.
6 Haduhu munhu yodaha kumno-
gela Mulungu bila nhamanila, kwav-
ija kila munhu yokwiza ha Mu-
lungu kolondigwa yatogole kamba
Mulungu kabaho na kowamoteza
awo womzahila.
7 Nhamanila iyo imtendile Nuhu
yaihulike nzuma ya mbuli zik-
wiza ziyalekile kuzona. Kamto-
gola Mulungu na kutenda safina
iyo imkombole heyo na mulango
wake, hakimambukizo ulumwengu
utagusigwa, na Nuhu kapetigwa na
Mulungu kuwa mwende sama ya
nhamanila iyakalile nayo.
8 Nhamanila iyo imtendile Abla-
ham yatogole, ahaja viyalongeligwe
na Mulungu yasegele yachole kuna
iisi iyamduilile kamba komgwelela
iwe uhazi wake. Kasegela kulawa
muisi yake mwenyego bila kuvi-
manya kuja koyochola.
9 Sama ya nhamanila Ablaham
kakala muihema muisi ya uhenza
Mulungu iyekile nayo kilagano.
Vivija milao ya hamwande Isaka
na Yakobo, awo wakalile mui-
hema kamba viyakalile Ablaham,
wabokela uhazi kamba uno.
10 Kwavija Ablaham kakala yobeta
Wambo dili na misingi ya digunge,
dibunigwe na kuzengigwa na Mu-
lungu.

† **10:38** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HABAKUKI 2:3-4.

11 Nhamanila iyo imtendile
Ablaham yawe tata, hata kamba
kakala m'vyele ng'hani na Sala
mwenyego ikala havidahika kupata
mwana. Kamtogola Mulungu
kamba kakivikiza kilagano chake.
12 Hata kamba Ablaham kakala
m'vyele ng'hani, kulawa munhu
ino imwe wavumbuka wanhu
bwando kamba nhondo za kuu-
langa vuzilibule mheta, na kamba
misenga ya mumgwazo wa ibahali
viilibule mheta.
13 Wanhu wose wano wadangan-
hika kuno wali na nhamanila bila
kubokela kilagano chao, ila wa-
chona kilagano chao kutalitali na
kukideng'hela. Watogola kamba
hewo wakala wahenza na wabita
nzila hano muulumwengu.
14 Wanhu wolonga mbuli kamba
zino wolagusa kamba wozahila isi
yao wenyego.
15 Hewo hawakalile wogendelela
kugelegeza isi iwailekile. Kamba
wahatendile avo, wahabweleganye.
16 Ila wakala woibeta isi inogile
ng'hani, isi ya kuulanga. Na Mu-
lungu honile kinyala kukemigwa
Mulungu wao, kwavija kawatendela
wambo dinogile ng'hani kuulanga
sama yao.
17 Nhamanila imtenda Ablaham
yamulave Isaka kipigiti Mulungu
viyamgezile. Ablaham kakala imwe
wa awo wabokele kilagano, hata avo
katogola kumulava nhosa mwanage
yali yeiyeka,
18 hata kamba Mulungu kamu-
longela, “Lukolo lunikile kilagano
nagwe kolupata kubitila Isaka.”*
19 Ablaham kakala yogelegeza
kamba Mulungu kodaha kumzusa
munhu kulawa mkudanganhika, na
kamba vija viyalongile, kampata
Isaka mwanage kulawa mkudan-
ganhika.
20 Nhamanila iyo imtendile Isaka
yawamoteze Yakobo na Esau,
yowapetela vija vondawawe mazua
ga haulongozi.
21 Nhamanila iyo imtendile
Yakobo yawamoteze wana wose wa
Usufu kipigiti viyalondile kudangan-
hika. Na kamtambikila Mulungu
kuno yasagamile fimbo yake ya
kutembelela.
22 Nhamanila iyo imtendile Usufu
yawalongele Waislaeli wokwiza
kusegela kulawa Misili kipigiti
viyakalile behi na kudanganhika
na kuwalongela vija vowolondigwa
wamzike.
23 Nhamanila iyo iwatendile tata
na mamaake Musa wamfise heyo
milenge midatu songela viyavum-
buke kwavija wamona mwana ija
kakala yanogile ng'hani, na hawad-
umbile kugadulukila malagizo ga
mndewa wa isi ya Misili.
24 Nhamanila iyo imtendile
Musa kipigiti viyakulile yaleme
kukemigwa mwana wa biti Falao.
25 Kasagula kugaya hamoja na
wanhu wa Mulungu kubanza kuno-
gelwa na umwilile wa vilozo mkipig-
iti kiguhi.
26 Kakala yogelegeza kamba
vinoga kugeligwa kinyala sama
ya Kilisto kubanza kupata ugoli
wose wa Misili, kwavija meso gake
galola kuulongozi kuna inhunza ya
kumwande.
27 Nhamanila iyo imtendile Musa
yasegele Misili bila kudumba lu-
sango lwa mndewa wa isi ya Mis-
ili. Heyo habwelile kuchugu kwav-
ija kamona Mulungu ayo yoleka
koneka na meso.
28 Nhamanila iyo imtendile Musa
yaisongeze Pasaka na ndagizi ya
kubaka mulopa mzinyivi giladi
msenga wa Mulungu wa kuulanga
yagweleligwe udaho wa kukoma
sambiyawakome wana wa udele wa
Waislaeli.
29 Nhamanila iyo iwatendile
wanhu wakanhize Bahali Indung'hu
kamba wobita muisi inyalile, ila
Wamisili viwagezile kutenda avo,
wadanganhikila mmazi.

* **11:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 21:12.

30 Nhamanila iyo itendile konhi
da wambo da Yeliko digwe, kipigiti
wanhu viwamambukize kudizungu-
luka mazua saba.
31 Sama ya nhamanila Lahabu, ija
imtwanzi yakalile yotenda ugoni nd-
wanga, hakomigwe na awo wamdu-
lukile Mulungu kwavija kawabokela
goya visepi.
32 Avo nilonge choni? Kipigiti ki-
mala cha kuwapetela mbuli za Gid-
ioni, Balaka, Samsoni, Yefta, Daudi,
Samweli, na wahokozi,
33 awo kubitila nhamanila waz-
ihuma ndewa, wasegeza uzenzele-
ganye, na wabokela gaja gawaila-
gane na Mulungu. Wainuniza
milomo ya simba,
34 wauzima moto ukwaka, waho-
nyokwa na ng'hali za mizele, na
udonhi wao ugaluka mhiko. Wawa
wanhu wene mhiko kuna ing'hondo
na kuwahuma asikali wa isi za ku-
tali.
35 Watwanzi wawabokela wanhu
zao wadanganhike wazusigwe na
kuwa wagima kabili.
Wanhu wayagwe wagazigwa, na
walema kufunguligwa, giladi wap-
ate mzuso unogile ng'hani.
36 Wayagwe watendeligwa up-
onela na kulanhigwa na hata ku-
fungigwa na minyolo na kugeligwa
mkifungo.
37 Wakomigwa mkutoigwa na
mabwe, wakanhigwa na misumeno,
wakomigwa na mizele, watembela
kuno wavalile mikwembe ya menhe
na ng'hondolo, wakala wakumbulu,
wagazigwa, na watendeligwa gehile.
38 Wanhu wano wakala wanogile
ng'hani na ulumwengu haulumbile
kukala na wanhu wano. Wazun-
gulukazunguluka muluwala na
mmigongo, muna zimhango na
mmikolongo ya isi.
39 Wanhu wano wose wap-
ata nhogolwa inogile sama ya
nhamanila yao, hata avo haduhu
hata munhu imwe mmwanza
wao yapatile kija kiwailagane na
Mulungu.
40 Kwavija Mulungu kakala yo-
gesa kinhu kinogile ng'hani sama
yetu tweye, avo woleka kuhungula
hanhu kipigiti vondatuleke kuhun-
gula hanhu.

12

Mulungu Tataetu

1 Kwavija vutuzungulukwe na
dale kulu da wasindila kamba dino,
avo natwike hamgwazo kila kinhu
kituzuila na kila kilozo kitunamata
himahima, na tukimbile na mwaza-
ganyo mkimbilo Mulungu uyawikile
haulongozi wetu.
2 Meso getu gamulole Yesu, heyo
yawile waichanduso na waikimam-
bukizo mnhamanila yetu. Sama ya
deng'ho diyekiligwe kuja kuyakalile
yochola, kawazaganya msalaba bila
kugelegeza kinyala chake. Sambi
kakala hasi kumkono wa ukulume
wa kigoda cha undewa cha Mu-
lungu.
3 Mgelegezeni ayo yazaganye
ubezi kamba uno kulawa mwa
wanhu wene vilozo, giladi sambim-
donhe na kubogoyoka umoyo.
4 Kuiyoha kumuiyoha sama ya
kuvilema vilozo hamunaiyoha ku-
vikila kudanganhika.
5 Na muisemwa mbuli za kuwa-
gangamiza Mulungu ziyawalongele
mweye kamba wanage?
"Mwanangu, sambiuzabuze mu-
lanho wa Mndewa,
na sambiubogoyoke umoyo haja
vondayakukomhokele.
6 Kwavija Mndewa komzuma
munhu yoyose yamnogele,
na komulanha munhu yoyose
iyomtogola kuwa mwanage."*
7 Yazaganyeni gaja gomgaya kamba
tata viyomtoa mwanage. Migayo
yenu yolagusa kamba Mulungu
kowatendela vija vilondigwa kuwa-
tendela wanage. Vino hana mwana
yalekile kulanhigwa na tataake?
8 Kamba hulanhigwe kamba viwali
wana zake wose, basi nhegulo yake

* **12:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:11-12.

gweye huli mwanage wa ikweli, ila
kwa mwana wa halamu.
9 Tata zetu wa kiunhu wotulanha
na towahishimila, avo tolondigwa
tumuhishimile ng'hani Tata wetu wa
muloho giladi tuwe na ugima!
10 Tata zetu wa kiunhu watulanha
mkipigiti kiguhi, kamba viwonile
vinoga kumwao, ila Mulungu ko-
tulanha sama ya kutulondela tw-
eye ganogile, giladi tuupate ung'azi
wake.
11 Tuhalanhigwa, tokona usungu
mkipigiti kija na sio umwilile. Ila
kwa vovose vija, kumwande awo
walanhigwe wohuna nhunza ya
kukala ukazi wa kuwa bule uzenzel-
eganye uli na tindiwalo.

Ndagizi na Nzuma

12 Avo, inuleni makono genu
gadonhile, na gageleni mhiko
mavindi genu gogudema!
13 Gendeleleni kutembela mnzila
igoloke giladi yali na mgulu ulemale
sambiyasiguke ila yahonyigwe.†
14 Kaleni na wanhu wose
mditindiwalo, na mkale ukazi
ung'alile, kwavija haduhu munhu
yondayamone Mndewa kamba
hakalile vino.
15 Teganyeni sambim'bweleganye
kuchugu kulawa mngekewa ya
Mulungu. Munhu sambiyagaluke
m'biki wa usungu, ukula na ku-
songeza migayo bwando ilawa
muna isumu uulinayo.
16 Sambikuwe na munhu mgoni
ama yaleka kumnogela Mulungu
kamba Esau, ayo sama ya mandia ga
laka imwe, kaguza hanhu ha uhazi
wa kuvumbuka wa ichanduso.
17 Kamba vum'vitangile, haki-
mambukizo viyalondile kuhala
motelo zino, kalemigwa, kwavija
hapatile nafasi ya kuvileka vilozo
vake, hata kamba kaizahila na
mahozi.
18 Mweye ham'bitile kuna
Idigongo da Sinai didaha kuk-
wasika, dikwaka moto, na ham'bitile
mdiziza, ham'bitile mdigiogio na
mdikukuzumbi,
19 ham'bitile kuna imhalati ilila,
na ham'bitile kuna idizwi ajo wanhu
wahadihulika hawalonda kudihu-
lika kabili kamba wanhu wa Islaeli
viwabitile.
20 Kwavija hawadahile kwaza-
ganya ndagizi iwagweleligwe,
ilonga, “Hata kamba mng'onyo
yahakikwasa ikigongo, kolondigwa
yatoigwe na mibwe mbaka yadan-
ganhike.”‡
21 Mbuli zija zoneka zikala
zidumbiza ng'hani avo Musa ka-
longa, “Nie nogudema na nokona
bwembwe!”§
22 Ila mweye m'bita kuna Idigongo
da Sayuni, m'bita Yelusalemu ya
kuulanga, wambo da Mulungu
mwene ugima, na m'bita mmaalufu
kwa maalufu ga wasenga wa Mu-
lungu wa kuulanga mumting'hano
umemile ndeng'helelo.
23 M'bita mdale da wana wa udele
wa Mulungu, awo matwaga gao
gandikigwe kuulanga, na m'bita ha
Mulungu, ayo yowatagusa wanhu
wose, na m'bita muloho wa wanhu
walibule uzenzeleganye yali kuu-
langa ayo sambi yatendigwe yaleke
kuhungula hanhu.
24 M'bita ha Yesu, ayo yali
mgombelezi wa lagano da isambi,
na m'bita mmulopa umizigwe, uja
ulonga mbuli zinogile kubanza
mbuli za mulopa wa Abeli.
25 Avo, teganyeni, sambimuleme
kumtegeleza ayo yolonga namwe.
Awo walemile kumtegeleza ayo
yawalongele usenga wa Mulungu
muulumwengu hawahonyokwe, avo
kamba na tweye tuhamuhindukila
kisogo ayo yolonga kulawa kuu-
langa hatuhonyokwa.
26 Kipigiti kija dizwi jake ditigisa
isi, ila sambi keka kilagano yolonga,
“Noitigisa isi mwanza wa ikabili na
sio isi iiyeka ila vivija na ulanga.”*

† **12:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 4:26. ‡ **12:20** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 19:12-13. § **12:21** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 9:19. * **12:26** Mbuli zino zolawa mkitabu cha HAGAI 2:6.

27 Ulonzi uno ulonga, “mwanza wa ikabili,” wolagusa kamba vinhu vilumbigwe votigiswa na kusegezwa, avo vinhu vondavileke kutigisigwa vosigala.
28 Avo natulave hewela, kwavija tobokela undewa uja haudaha kutigisika. Natumuheweze Mulungu na kumtambikila mnzila yondaimnogele na hishima na kidumbo.
29 Kwavija Mulungu wetu iyo moto usakaza.†

13

Kumnogeza Mulungu

1 Gendeleleni kuinogela wenyego kwa wenyego kamba ndugu.
2 Sambimwisemwe kuwabokela wahenza mzikae zenu, kuna wanhu watendile vino na wawabokela wasenga wa Mulungu wa kuulanga bila kuvimanya.
3 Sambimuwasemwe awo wali mkifungo kamba vija mwa mkifungo hamoja na hewo, na awo wogazigwa kamba vija mogazigwa hamoja na hewo.
4 Kuisola na kuhishimilwe na wanhu wose, na watwanzi sambiwawe vizenzeleganye ha wambigalo zao, na wambigalo vivija, kwavija Mulungu kowatagusa wagoni na wanhu wose washalati.
5 Sambimnogelwe na hela, na mwenelwe na kija kimulinacho, kwavija Mulungu kalonga, “Siwaleka mweye mwiyeka, na siwasa.”*
6 Avo tolonga bila kudumba kamba,
“Mndewa iyo yonitaza,
sidumba.
Munhu konhenda choni?”†
7 Wagelegezeni wakulu zenu waja wawapeteleni usenga wa Mulungu. Gagelegezeni ganogile gose gawatendile muugima wao, na mwige nhamanila yao.
8 Yesu Kilisto iyo iija mayo, lelo, na mazua gose.
9 Sambimuhembeluswe na mafundo gogose gamulekile kugatanga, kwavija vinoga moyo ugeligwe mhiko na ngekewa ya Mulungu na sio na ndagizi za vakuja azo zilekile kuwataza awo wozigoga.
10 Tweye tuna kilingo cha kulavila nhosa acho wakulu wa nhambiko wosang'hanika mdihema da kuiting'hanila hawatogozwa kuja nhosa yoyose ilavigwa mkilingo hicho.
11 Mkulu wa Wakulu wose wa Nhambiko kougala mulopa wa wang'onyo Hanhu Hang'alile Ng'hani giladi yaulave uwe nhosa ya kusegeza vilozo, ila zing'huli za iwang'onyo zolukuzwa hanze ya ing'hambi.
12 Sama ya kilamso kino Yesu vivija kadanganhika hamgwazo wa idiwambo giladi yawang'alize wanhu kulawa m'vilozo vao na mulopa wake.
13 Avo natuchole kuyali heyo kunze ya ing'hambi, na tusangile kinyala chake.
14 Kwavija hano muisi twabule wambo dikala gunge na gunge sama yetu, avo tozahila wambo dondadize.
15 Avo natugendelele kumulavila Mulungu nhosa za nhogolwa mazua gose kubitila Yesu, malawililo ga milomo itogole twaga jake.
16 Sambimwisemwe kutenda ganogile na kuisangila vinhu na waenu, kwavija Mulungu konogelwa na nhosa kamba zino.
17 Wategelezeni waja wowalongoza na mtende gaja gowolonga, kwavija wogonelela sama yenu kamba wanhu wondawalave mheta za sang'hano zao ha Mulungu. Wategelezeni giladi sang'hano yao iwe ndeng'ha, na sambiiwe nhwanganiko kumwao, kwavija kamba wahatwanganika, havinoga kumwenu.

† **12:29** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 4:24. * **13:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 31:6. † **13:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:6-7.

18 Tutambikileni kwavija tuvitanga kamba tuna udaho ung'alile wa kusambula gehile na ganogile, na tosulukila kutenda mbuli zinogile mazua gose.
19 Nowayalalila ng'hani mnhambikile giladi Mulungu yanibweze hima kumwenu.

Nhambiko ya Kimambukizo

20 Mulungu yali na tindiwalo, ayo yamzusile Mndewa wetu Yesu, ayo yali mchunga mkulu wa ng'hondolo kubitila mulopa wake wa lagano da digunge,
21 yawagwelele mweye vinhu vose va kutenda gaja gamnogele, na kubitila Yesu Kilisto yatutendele moyo wa kutenda gaja gomnogela heyo, yenzi iwe kumwake milongo yose. Amina.

Mbuli za Kimambukizo

22 Avo, ndugu zangu, nowayalalila mtegeleze goya usenga uno wa kuwagangamiza, kwavija lupwilili luno luniwandikile hauli mtali.
23 Nolonda mweye m'vitange kamba ndugu yetu Timoteo kalawa mkifungo. Kamba yahalopola kuvika, vondanize kumwenu, nokwiza na heyo.
24 Walamseni awo wowalongoza hamoja na wanhu wose wa Mulungu. Ndugu zetu kulawa Italia wowalamsa.
25 Ngekewa ya Mulungu iwe hamoja na mweye mose.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YAKOBO

ULONGOZI

Lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa na munhu yakemigwe Yakobo. Yodahika kamba ino iyo Yakobo yakalile mdodo wake Yesu, ayo yakalile kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wa mwanduso na kakala imwe wa wasenga wa Kitala Kikulu cha Wayahudi (Sang'h. 15:13). Mtumigwa wa Kilisto Paulo kamkema "nguzo" ya wanhu wamtogole Kilisto mulupwilili lwa mtumigwa wa Kilisto Paulo ha Wagalatia 2:9. Wasomi wotogola kamba lupwilili lwa Yakobo lwandikigwa mkipigiti cha milao ya 50 songela viyavumbuke Kilisto. Yakobo kakala kilangizi wa wanhu wamtogole Kilisto wali mdiwambo da Yelusalemu, siku Yakobo kalwandika lupwilili luno kipigiti viyakalile hiko.

Yakobo kalwandika lupwilili luno ha mitala longo dimwe na mibili ipwililike muulumwengu (1:1). Mafundizo gali mulupwilili lwa Yakobo ganoga ha wanhu wose wamtogole Kilisto, ila ulonzi uno "mitala longo dimwe na mibili" wotenda idahike kamba Yakobo kalwandika lupwilili luno ha Wayahudi wamtogole Kilisto. Kwavija nia ya lupwilili luno kugavikila madale gose ga wasomaji, avo lupwilili luno lufundiza mafundizo bwando. Yakobo nia yake kulagusa kamba nhamanila na sang'hano volondigwa vichole hamoja. Nhamanila ya kweli yolaguswa na sang'hano (2:17). Vivija kowazuma wanhu mmbuli ya kuwanogela wagoli weiyeka (2:1-4) na kotulongela kamba tuiteganye na gaja gotulonga (3:1-12).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yakobo kowalamsa wasomaji zake (*1:1*).
2. Abaho kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto waganga-male kipigiti wahabita mmigayo (*1:2-27*).
3. Abaho kolonga vija nhamanila viilondigwa kulaguswa kubitila sang'hano (*2:1-26*).
4. Abaho kolonga vija mbuli za mulomo vuzili na mhiko (*3:1-12*).
5. Abaho Yakobo kosimulila vija ng'hungwe ya Mulungu vuileka kulinga na ng'hungwe ya ulumwengu uno (*3:13—4:10*).
6. Abaho kowazuma wasomaji zake waleke kuitopa (*4:11—5:6*).
7. Yakobo komambukiza lupwilili lwake mkulava ndagizi za hamoja (*5:7-20*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yakobo, nyakadala wa Mulungu na nyakadala wa Mndewa Yesu Kilisto.

Nowandikila mitala longo dimwe na mibili ya wanhu wose wa Mulungu wapwililike muulumwengu. Nowalamsa.

Nhamanila na Ng'hungwe

2 Ndugu zangu, deng'heleleni ng'hani kipigiti muhabita mmigayo ya namna zose,
3 kwavija movitanga kamba kugezigwa kwa nhamanila yenu kogala mwazaganyo.
4 Mwazaganyo wenu na ugendelele muugima wenu wose bila kuhumwa giladi mkangale na sambimuhungule hanhu, na sambimuhonye kinhu chochose.
5 Ila munhu yoyose mmwanza wenu yahahungukilwa na ng'hungwe, yampule Mulungu, ayo yowagwelela wanhu wose na moyo unogile bila kugesa vihile, na heyo kogweleligwa.
6 Ila yahatambika, kolondigwa yatogole bila kudungwadungwa mmoyo, kwavija heyo yodungwadungwa mmoyo kalinga kamba wimbi da bahali, dihembeluswa na beho na kwasigwa kuno na kuno.
7 Munhu kamba hiyo sambiyagize kamba kobokela kinhu chochose kulawa ha Mndewa.

8 Heyo iyo munhu yali na nia
mbili, yosinhasinha mzimbuli zose
zoyotenda.

Ukumbulu na Ugoli

9 Wanhu waja wamtogole Kilisto
wali wakumbulu wolondigwa
wadeng'he kipigiti Mulungu ya-
hawamoteza mmioyo.
10 Na wanhu waja wamtogole
Kilisto wali wagoli wolondigwa
wadeng'he kipigiti Mulungu viy-
owahumulusa mmioyo, kwavija
munhu mgoli kodanganhika kamba
lua da kumuhulo.
11 Kwavija zua dosimbuka na kuu-
lukuza um'biki na keakea jake dika-
lika, malua gake golagala, na unozi
wake wobanangika. Vivija mgoli
kobanangwa mzisang'hano zake.

Kugaya na Kugezigwa

12 Kamota munhu ija yokwaza-
ganya kipigiti yahagezigwa, kwav-
ija yehesha kugezigwa, kobokela
nhunza ya ugima Mulungu yawekile
kilagano wanhu waja womnogela
heyo.
13 Munhu yahagezigwa, sam-
biyalonge, “Nogezigwa na Mu-
lungu.” Kwavija Mulungu hadaha
kugezigwa na mbuli zihile, na heyo
mwenyego hamgeza munhu yoyose,
14 ila kila munhu kogezigwa
mkuswagizwa na sulukila zake
zihile, azo zimkwekwesa na kumwa-
giza.
15 Abaho, sulukila hizo zihakan-
gala, zolongoza kuna ivilozo, na
ivilozo vihakangala, volongoza kuna
iifa.
16 Ndugu zangu wanogelwa, sam-
bim'vwiziligwe!
17 Kila kinhu kinogile na nhunza
ilekile kuhungula hanhu volawa
kuulanga, vohumuluka kulawa ha
Tata, yalumbile milangaza ya kuu-
langa, ayo yoleka kugaluka kamba
sisila vidigaluka.
18 Kasagula kutulela muugima wa
digunge kubitila usenga wa ikweli,
kamba tuwe malimbuko ga vinhu
vose viyalumbile.

Kuhulika na Kusang'hana

19 Ndugu zangu wanogelwa, mui-
tange mbuli ino! Kila munhu
kolondigwa yahulike himahima, ila
sambiyalopole kulonga ama kuwa
na lusango,
20 kwavija lusango lwa munhu
halugala ukazi wa kuwa bule uzen-
zeleganye uyousulukila Mulungu.
21 Avo, segezeni uvuludusi wose
na mbuli zose zihile, ihumuluseni
haulongozi wa Mulungu na ku-
ubokela usenga uja uhandigwe
mmioyo yenu udaha kuwakombola.
22 Ila sambimkiivwizile wenyego
mkuutegeleza usenga wa Mulungu
tu, ila muwe wasang'hana wa
usenga uwo.
23 Munhu yoyose youtegeleza
Usenga Unogile ila hatenda kamba
vija viulonga kalinga na munhu
yokilola kihanga chake mkiwowo,
24 na yehesha kuilola mwenyego,
kochola na mkipigiti kiguhi koki-
isemwa vija viyali.
25 Ila kamba uhadilola goya lagizo
dilekile kuhungula hanhu ajo dikug-
welela ulegeho, na kamba uhagen-
delela kugatenda gaja gali mdilagizo
dija na hauisemwile gaja gauhulike,
Mulungu kokumoteza mmbuli ija
yuutenda.
26 Munhu yoyose mmwanza wenu
yokwagiza kamba komsang'hanikila
Mulungu, ila hadaha kukiizuila mm-
buli ya kija choyolonga, nhamanila
yake yabule kinhu na kokiivwizila
mwenyego.
27 Ino iyo nhamanila inogile na
ilekile kunyolodoka haulongozi wa
Mulungu Tata, kamba kuwataza
wakiwa na vizuka mmigayo yao, na
kuiteganya wenyego sambimnyolo-
doswe na ulumwengu uno.

2

Nzuma ya Mbuli ya Kubagula

1 Ndugu zangu, modahaze ku-
longa kamba muna nhamanila
mkuilumba hamoja na Mndewa
wetu Yesu Kilisto mwene yenzi kuno

mowanogela wanhu wayagwe na
wayagwe mowehila?
2 Tutende keza munhu mumt-
ing'hano wenu yavalile kitindi
cha zahabu na vivalo vinogile, na
munhu iyagwe mkumbulu yavalile
vivalo vifitile kengila.
3 Ihawa molagusa hishima ha
ija imunhu yavalile vivalo vinogile
na kulonga, "Kala hano hanhu
hanogile," ila momulongela ija
imkumbulu, "Ima haja," ama "Kala
hasi ha magulu gangu,"
4 mbagu ino hailagusa kamba
ulamuzi wenu wolongozwa na nia
ihile?
5 Tegelezeni, ndugu zangu
wanogelwa! Mulungu hawasagule
wakumbulu wa ulumwengu uno
wawe wagoli mnhamanila? Hewo
sio awo wondawauhale undewa uja
Mulungu uyekile kilagano na waja
womnogela heyo?
6 Ila mweye hamuwahishimila
wakumbulu. Sio wagoli wowagaza
mweye na kuwakwekwesa mkuwa-
gala m'vitala?
7 Hewo sio waja wodilonga vihile
twaga dinogile da Yesu Kilisto dimg-
weleligwe?
8 Ihawa modivikiza lagizo
da Undewa wa Mulungu dili
Mzinyandiko Zing'alile zilonga,
"Mnogele munhu wa habehi nagwe
kamba vuukinogela mwenyego,"*
motenda vinogile.
9 Ila kamba mowanogela
wanhu wayagwe na wayagwe
hamuwanogela, motenda vilozo, na
lagizo hijo dowapeta mweye kamba
wakeng'enha wa malagizo.
10 Kwavija munhu yoyose yoga-
goga Malagizo gose ga Musa, ila
yahaikwangwala Mdilagizo dimwe,
kopetigwa kamba kahonyela mku-
gakeng'enha Malagizo gose.
11 Kwavija heyo yalongile, "sam-
biutende ugoni,"† vivija kalonga,
"sambiukome."‡ Na ihawa hutenda
ugoni ila kokoma, kugaluka
mkeng'enha Malagizo higo.
12 Longeni na kutenda kamba
wanhu wondawatagusigwe na dila-
gizo dija ditugalila ulegeho.
13 Kwavija nhaguso yowabule bazi
ha munhu yoyose yalibule bazi. Ila
kamba muhawonela wanhu bazi,
Mulungu kowonela mweye bazi
kipigiti vondayawataguse.

Nhamanila na Sang'hano

14 Ndugu zangu, vino vilumba
kamba munhu kolonga kanayo
nhamanila ila hailagusa kubitila
sang'hano zake? Nhamanila kamba
hiyo yodaha kumkombola munhu
kulawa muinhaguso ya Mulungu?
15 Tutende ndugu yako kabule vi-
valo na kabule mandia,
16 na gweye kolonga, "Genda na
tindiwalo, ukote moto na kwiguta,"
ila humgwelela kinhu chochose,
kinhu chaki kinogile chuutendile?
17 Vivija nhamanila iiyeka, ihawa
yabule sang'hano, nhamanila yako
haidaha kutenda kinhu chochose.
18 Ila munhu kodaha kulonga,
"Gweye kunayo nhamanila, nie nna
sang'hano." Nilagusile nhamanila
yako bila sang'hano, na nie noku-
lagusila nhamanila yangu kubitila
sang'hano zangu.
19 Gweye kotogola kamba hana
Mulungu imwe! Vinoga! Hata
vinyamkela wotogola vivo na
kugudema.
20 M'bozi gweye, hona kamba
nhamanila bila sang'hano jaga bule?
21 Muhenga wetu Ablaham
hapetigwe kuwa bule uzenzele-
ganye sama ya kija kiyatendile
kipigiti viyamulavile mwanage
Isaka mkilingo cha kulavila nhosa?
22 Kuvona kamba nhamanila yake
na sang'hano zake visang'hanika
hamoja, na nhamanila yake

* **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 19:18. † **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:14; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:18. ‡ **2:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 20:13; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 5:17.

itendigwa ileke kuhungula hanhu
kubitila kija kiyatendile.
23 Na Nyandiko Zing'alile zivikila,
zija zilonga, “Ablaham kamtogola
Mulungu, na kapetigwa kamba
kabule uzenzeleganye,”§ na heyo
kakemigwa mbwiga wa Mulungu.
24 M'vona kamba munhu
kopetigwa kuwa bule uzenzele-
ganye kubitila kija choyotenda na
sio kubitila nhamanila iiyeka.
25 Vivija, hata Lahabu, ija
yakalile mtenda ugoni ndwanga,
kapetigwa kuwa bule uzenzele-
ganye sama ya kija kiyatendile
kipigiti viyawabokele waja visepi na
kuwalongela wachole kubitila nzila
iyagwe.*
26 Avo, kamba lukuli bila loho
ludanganhika, vivija na nhamanila
bila sang'hano idanganhika.

3

Lulimi

1 Ndugu zangu, wanhu bwando
mmwanza wenu sambimuwe waku-
lufunzi, kwavija movitanga kamba
tweye wakulufunzi totagusigwa nh-
aguso ng'hulu ng'hani.
2 Tweye tose tokiikwangwala mz-
imbuli bwando. Ihawa munhu
yoyose hahonyela mmbuli ya kija
choyolonga, heyo iyo munhu yalek-
ile kuhungula hanhu, na kodaha
kuluzuila lukuli lwake lose sambilu-
tende gehile.
3 Tofunga nzabi mmilomo ya
falasi, giladi tudahe kuzilongoza
ng'huli zao kokose kutulonda.
4 Ama zigelegezeni meli, hata
kamba ng'hulu ng'hani na ku-
galigwa na beho kulu, zolongozwa
na msukani mdodo ng'hani na
zochola kokose koyolonda heyo
yoilongoza.
5 Vivija lulimi lulo kipindi ki-
dodo ng'hani cha lukuli, ila lokiitopa
ng'hani.
Gelegezeni vija moto mdodo vuu-
lukuza muhulo mkulu!
6 Lulimi lulinga kamba moto, na
lumema mbuli zose zihile. Lulimi
lulo kipindi kimwe yeiyeka kili
mzing'huli zetu, ila lolunyolodosa
lukuli lose. Lulimi lodaha kuu-
lukuza ugima wetu wose lusomigwa
lwenyego na moto ubwinhigwa na
kuzimu.
7 Munhu kodaha kuvifuga
na kesha kuvifuga vinhu vose
vilumbigwe na Mulungu, wang'onyo
na ndege, nyoka na vinhu va
m'bahali,
8 ila haduhu munhu yodaha ku-
lufuga lulimi. Lulimi lwabule mhu-
mulo na lumema wiho, lumema
sumu igala ifa.
9 Kubitila lulimi tomtogola Mn-
dewa na Tata wetu, na kubitila
lulimi towadukumiza wanhu awo
walumbigwe mkuilinga na Mu-
lungu.
10 Kulawa mmulomo umwe mo-
lawa motelo na ndukumiza. Ndugu
zangu, hailondigwa kuwa vino.
11 Nzokwe imwe yodahaze kulava
mazi gamwilile na gausungu
hamoja?
12 Ndugu zangu, mtini wodahaze
kulela zaituni, ama mzabibu woda-
haze kulela tini? Vivija nzokwe ya
mazi gausungu haidaha kulava mazi
gamwilile.

Ng'hungwe Kulawa Kuulanga

13 Yalihi yali m'bala na yali na
ilimu mmwanza wenu? Yala-
guse ubala wake na ilimu yake
kubitila ukazi wake unogile, ku-
bitila sang'hano zake zinogile ziten-
deka mkuhola moyo kwiza kulawa
mng'hungwe.
14 Ila kamba mmioyo yenu mna
migongo, usungu, na kuinogela
wenyego, sambimuitope mmbuli
ino ama kuibela ikweli.
15 Ng'hungwe kamba hiyo
hailawa kuulanga, ila yolawa
muulumwengu, ya kiunhu, na ya
Mwenembago.

§ **2:23** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 15:6. * **2:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YOSHUA 2:1-3; YOSHUA 6:17-25.

16 Kwavija hanhu hali na migongo
na kuinogela mwenyego, vivija hana
ngomba na mbuli zose zihile.
17 Ila ng'hungwe ilawa kuulanga
tanhu ing'ala, abaho yonogelwa na
tindiwalo, ihola, yowagesa wanhu
wayagwe, imema bazi, yolela mujo
wa mbuli zinogile, haim'bagula
munhu, na yabule uzenzeleganye.
18 Na waja wogala tindiwalo
wohanda mbeyu za tindiwalo na
kuhuna kuwa bule uzenzeleganye.

4

Kuunogela Ulumwengu

1 Ngomba na kiyahiyahi
mmwanza wenu volawa kwahi?
Havilawa mzisulukila zenu zitenda
ng'hondo mgati yenu?
2 Molonda vinhu, ila hamdaha ku-
vipata, avo mokoma giladi m'vipate.
Movisulukila ng'hani vinhu, ila
ham'vipata, avo mogomba na
kuitoa. Mwabule vinhu vimulonda
kwavija hamumpula Mulungu.
3 Na muhapula, hampata, kwavija
mopula na nia ihile. Mopula vinhu
giladi muhavipata mtendele suluk-
ila zenu.
4 Mweye mwa vizenzeleganye ha
Mulungu, mulinga kamba wagoni,
ham'vitanga kamba kuunogela
ulumwengu kulinga na kuwa na
udumuka na Mulungu? Munhu
yoyose yosagula kuwa mbwiga
wa ulumwengu kogaluka kuwa
mdumuka wa Mulungu.
5 Ama mokwagiza kamba
Nyandiko Zing'alile zivwiza ahaja
vuzilongile kamba, "Loho ayo
Mulungu yamwikile mgati yetu
kana wivu ng'hani"?
6 Ila katugwelela ngekewa ibanzile
ng'hani. Kino kicho kilamso
Nyandiko Zing'alile zolonga, "Mu-
lungu kowabeza wanhu wokiitopa,
ila kowagwelela ngekewa wanhu
waholile moyo."*
7 Avo, iweni wende ha Mulungu.
Mulemeni Mwenembago, na heyo
kowakimbila.
8 Mkwenhukileni Mulungu, na
heyo kowakwenhukila mweye. Su-
luzeni makono genu, mweye muli
na vilozo, na ing'alizeni mioyo yenu,
mweye videlenya!
9 Muwe na giogio, mgegemeze, na
kulila. Daba jenu digaluke kuwa
kililo, na ndeng'ha yenu iwe giogio
kulu.
10 Ihumuluseni haulongozi wa
Mndewa, na heyo kowagwelela
hishima ng'hulu.
11 Ndugu zangu, sambimuilonge
vihile wenyego kwa wenyego.
Munhu yoyose yomulonga vihile
ndugu yake ama kumtagusa kodi-
longa vihile lagizo da Undewa wa
Mulungu na kuditagusa. Na kamba
uhaditagusa idilagizo, hudigoga
lagizo higo, ila koditagusa.
12 Mulungu iyo yeiyeka mulava
malagizo na mulamula, ayo yodaha
kukombola na kubananga. Ila gw-
eye kwa munhu yalihi umtagusa
munhu wa habehi nagwe?

Nzuma ya Mbuli ya Kwigoda

13 Tegelezeni, mweye mulonga,
"Lelo ama mayo tochola mdiwambo
dino ama wambo dija, tokala hiko
kipigiti cha mulao umwe, totenda
uchuluzi, na topata hela bwando."
14 Mweye hamkitanga hata kija
chondakilawile mayo. Ugima wenu
uwo kinhu chaki? Kwavija mw-
eye mulinga na kungugu dikoneka
mkipigiti kiguhi, abaho dopotela.
15 Ila mulondigwa kulonga,
"Ihawa manogelwa ga Mulungu,
towa wagima na kutenda kino ama
kija."
16 Ila sambi mokiitopa na
kuigoda. Matopa gose kamba gano
haganogile.
17 Avo, munhu yoyose yogatanga
ganogile goyolondigwa kugatenda,
na kamba hagatenda gaja goy-
olondigwa kugatenda, munhu hiyo
kotenda vilozo.

* **4:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

5

Nzuma ha Wagoli

1 Tegelezeni, mweye wagoli! Lileni na kugegemeza sama ya
migayo yondamuipate.
2 Ugoli wenu wola, na vivalo venu
vidigwa na vimhungu.
3 Zahabu zenu na madini genu
ga feza vigwa ng'hangaga. Na
ng'hangaga ino yowa usindila wa
mbuli zenu, na yozija ng'huli zenu
kamba moto. Ila mokiilundikila
ngama mmazua gano ga kimambuk-
izo.
4 Lola, vitumetume vimulemile
kuwaliha wasang'hana wasengile
migunda yenu vowalilila. Vililo va
waja wahunile vingila mmagwiti ga
Mndewa Mwene Udaho.
5 Ukazi wenu wa hano muisi
umema sulukila ya kulonda vinhu
vose vinogile na kuimemezela
kila kinhu kimulonda. Muitenda
wenyego mnenehe sama ya zua da
kuchinjigwa.
6 Muwatagusa na kuwakoma
wanhu walibule uzenzeleganye,
awo walekile kuibamilila na mweye.

Mwazaganyo na Nhambiko

7 Avo, ndugu zangu, muwe na
mwazaganyo mbaka Mndewa von-
dayeze. Lola avija mulimi voy-
obeta mgunda wake ulele vakuja
vili na ugoli mkulu, vija voyokwaza-
ganya songela mvula za vuli mbaka
masika.
8 Vivija na mweye mwazaganye.
Tamanilo jenu diwe kulu, kwavija
Mndewa ka mmabehi kwiza.
9 Ndugu zangu, sambimuitwan-
ganikile wenyego kwa wenyego gi-
ladi sambimtagusigwe na Mulungu.
Lola, mulamula ka mmabehi kwiza.
10 Ndugu zangu, wakumbukileni
waja wahokozi wahokole mditwaga
da Mndewa. Muwatende kamba
ningo ya mwazaganyo kipigiti
muhabitila mmigayo.
11 Kamba vum'vitanga, towapeta
wamota ng'hani awo wazaganye
mmigayo. Muhulika mwazaganyo
wa Ayubu na mwona vija haki-
mambukizo Mndewa viyamtendele
ganogile. Kwavija Mndewa kamema
bazi na unovu.
12 Ndugu zangu, hamoja na gano
gose, sambimuiduile na ulanga ama
na isi ama na kinhu chochose
kiyagwe. “Ona” yenu na iwe ona, na
“Ndema” yenu na iwe ndema, giladi
sambimwingile muinhaguso.
13 Hana munhu yoyose mmwanza
wenu yali mumgayo? Kolondigwa
yatambike. Hana munhu yoyose
mmwanza wenu yodeng'ha? Yembe
nyila za kumtogola Mulungu.
14 Hana munhu yoyose mmwanza
wenu yali mtamu? Kolondigwa
yawakeme wavyele wa wanhu
wamtogole Kilisto wamtambikile na
nhamanila na kum'bakaza mavuta
mditwaga da Mndewa.
15 Na kamba wahatambika mn-
hamanila, mtamu ija kohona, na
Mndewa komgwelela ugima. Na
kamba katenda vilozo, vilozo vake
vogeligwa kumgongo.
16 Avo, iyalalileni vilozo venu
mwemwe kwa mwemwe na kuki-
itambikila wenyego kwa wenyego
giladi muhonyigwe. Nhambiko ya
munhu yalibule uzenzeleganye ina
mhiko ng'hulu na yotenda mbuli
bwando.
17 Eliya kakala munhu kamba
vituli tweye. Katambika mkuiy-
oha ng'hani kamba mvula sambiitoe
muisi yake, nayo haitoile mkipigiti
cha milao midatu na milenge sita.*
18 Abaho, katambika kabili, na
mvula itoa kulawa kuulanga, na
vinhu muisi visonga kulela.
19 Ndugu zangu, kamba munhu
mmwanza wenu yahaileka ikweli
na munhu iyagwe yaham'bweza
muikweli,
20 m'vitange kamba munhu
yom'bweza munhu yali na vilozo
kulawa mzimbuli zake zihile,
koikombola loho ya munhu hiyo yali
na vilozo kulawa mkudanganhika

* **5:17** ***Eliya*** kakala muhokozi wa Mulungu yakalile muisi mkipigiti cha milao 800 Kilisto viyakalile hanavumbuka.

na kutenda vilozo bwando va munhu hiyo vigeligwe kumgongo.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Petulo kasonga lupwilili lwake mkulonga heyo iyo munhu yalihi na kamwandikila munhu yalihi. Kalwandika lupwilili luno ha wanhu wamtogole Kilisto awo yawakemile "wahenza" (1:1, 17, na 2:11). Mianza bwando kowakema wasomaji zake mditwaga dino kwavija wakala wapwililike mziisi bwando. Kwavija kidogo lupwilili luno lulinga na lupwilili lwa Paulo ha Waefeso, wanhu bwando watogola kamba lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo lwandikigwa vilwishile kwandikigwa lupwilili lwa Waefeso mkipigiti cha milao ya 65 songela viyavumbuke Kilisto. Petulo kandika lupwilili luno kulawa Loma, ako kuyakukemile Babeli (5:13).

Petulo kalonga kamba kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu na kulava usindila kamba ino iyo ngekewa ya Mulungu ya ikweli (5:12). Hana mbuli bwando ziilinga hagatigati ya 1Pet. 2:11—3:7, Efs. 5:18—6:9, na Kol. 3:18—4:6. Mhwilili zose zino ndatu zolava ndagizi mmbuli ya ndugu kuinogela na kuwategeleza wanhu wene udaho. Heyo vivija kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kwazaganya kipigiti kuhawa na migayo kwavija ikimambukizo cha mmabehi (4:1).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho komuheweza Mulungu sama ya ukombola woupata wanhu wose na nhegulo ya ukombola uwo sama ya ugima wao (*1:3—2:10*).
3. Abaho kowalagiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile muulumwengu na kulagusa vija wanhu viwolondigwa kukala, kamba vija mbigalo na mtwanzi wake, na nyakadala na mndewa wake (*2:11—4:11*).
4. Abaho Petulo kowagangamiza waazaganye kipigiti wahabita mmigayo (*4:12—5:11*).
5. Abaho kolugubika lupwilili lwake (*5:12-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Petulo, mtumigwa wa Yesu Kilisto.

Nowandikila wanhu wasaguligwe na Mulungu, awo wali wahenza muulumwengu uno, wapwililikile mziisi za Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia, na Bitinia.

2 Mulungu Tata kawatanga mweye na kawasagula songela mwaka, na Loho wake kawatenda mweye mng'ale, giladi mumtegeleze heyo na msuluzwe na mulopa wa Yesu Kilisto.

Ngekewa na tindiwalo bwando viwe hamoja namwe.

Tamanilo Dili na Ugima

3 Tumtogole Mulungu, Tata wa Mndewa wetu Yesu Kilisto! Sama ya bazi jake kulu katutenda tuleligwe mwanza wa ikabili, na kutugala kuditamanilo dili na ugima kubitila mzuso wa Yesu Kilisto kulawa mkudanganhika,

4 avo, tololela kupata motelo za ugoli zija Mulungu zoyowekila wanhu zake, motelo zoyowekila mweye kuulanga, ako hazidaha kola ama kubanangika ama kuvulala.

5 Na kubitila nhamanila yenu, Mulungu kowemiliza mweye na mhiko zake mbaka vondam'bokele ukombola uno, awo utandigwe na wondaugubuligwe na koneka na wanhu wose mdizua da ikimambukizo.

6 Deng'heni ng'hani mmbuli ino, hata kamba molondigwa kuwa na giogio mkipigiti kidodo sama ya migayo ya namna bwando imgaya.

7 Migayo ino iza kulagusa
vija nhamanila yenu viiganga-
male. Hata zahabu, ayo idaha
kubanangika, yogezigwa na moto,
avo vivija na nhamanila yenu ayo
inogile kubanza zahabu yolondigwa
kugezigwa giladi idahe kwazaganya.
Abaho mobokela nhogolwa, yenzi,
na hishima kudizua dondayabwele
Yesu Kilisto.
8 Mumnogela heyo hata kamba
hammuwene. Hata kamba ham-
mona sambi, mumtogola. Avo
mdeng'ha ndeng'ha ili na yenzi,
ndeng'ha haidahika kusimulilwa,
9 kwavija nhunza ya kumtogola
heyo yowa ukombola wa loho zenu.
10 Mmbuli ya ukombola uno,
wahokozi, waihokole ngekewa
ilondigwe kwiza kumwenu, wahim-
bula ng'hani mkuteganya.
11 Wageza kuzahila kamba mbuli
zino zolawilila mkipigiti chaki na
zolawilila vilihi. Kino kikala kipig-
iti kiyakisagule Loho wa Kilisto
yakalile mgati yao, mkuizuza mi-
gayo ija Kilisto yondayaiyazaganye
na yenzi yondaize.
12 Mulungu kawalongela wa-
hokozi wano kamba usenga wao
haukalile sama yao wenyego, ila
sama yenu mweye. Na sambi
Usenga uno Unogile upetigwa
kumwenu na awo wapetile mmhiko
za Loho wa Mulungu yatumigwe
kulawa kuulanga. Zino zizo mbuli
hata wasenga wa Mulungu wa
kuulanga walonda kuzitanga.

Ugima wa Kumnogela Mulungu

13 Avo, isasaleni mzinzonzi zenu.
Mkale meso na kudika tamanilo
jenu jose mzimotelo zondamg-
weleligwe mkipigiti Yesu Kilisto
vondayeze.
14 Mweye kamba wende wa Mu-
lungu, sambimnogelwe na sulluk-
ila zihile zumkalile nazo kipigiti
vumkalile wabozi.
15 Ila kamba Mulungu yawasag-
ule mweye viyang'alile, na mweye
vivija mng'ale mzimbuli zose zum-
tenda.
16 Kwavija Nyandiko Zing'alile zo-
longa, “Molondigwa mng'ale kwav-
ija nie ning'ala.”*
17 Kipigiti vumumtambikila Mu-
lungu momkema heyo “Tata,” ayo
yowatagusa wanhu wose bila kulola
kihanga cha munhu, ila mkulola
gaja gawatendile. Avo, kaleni ukazi
wa kumuhishimila heyo mmazua
genu gasigale.
18 Mweye mkomboligwa kulawa
mnzila za kibozi zimuhalile kulawa
ha wahenga zenu. Ila movitanga
kamba hamkomboligwe na vinhu
vibanangika kamba feza ama za-
habu,
19 ila mkomboligwa na mulopa wa
Yesu Kilisto uli na ugoli mkulu, ayo
yakalile kamba Mwana Ng'hondolo
yalibule vilozo ama mbuli ihile.
20 Heyo kasaguligwa na Mu-
lungu songela ulumwengu hau-
nalumbigwa, na kagubuligwa
mmazua gano ga kimambukizo
sama yenu.
21 Kubitila Kilisto mumtogola Mu-
lungu, ayo yamzusile Yesu kulawa
mkudanganhika na kumgwaa yenzi,
giladi nhamanila yenu na tamanilo
jenu viwe ha Mulungu.
22 Mweye msuluzwa kulawa
m'vilozo venu kipigiti vimuitogole
ikweli, avo molondigwa muinogele
wenyego kwa wenyego kamba
ndugu. Inogeleni ng'hani wenyego
kwa wenyego kulawa mmoyo.
23 Kwavija mweye m'vumbuka
mwanza wa ikabili, sio na mbeyu
ibanangika, ila na mbeyu ileka
kubanangika, kubitila Usenga wa
Mulungu uli na ugima na mwaza-
ganyo.
24 Kamba Nyandiko Zing'alile
vuzilonga,

“Wanhu wose walinga kamba mi-
jani,
na yenzi yao yose ilinga kamba
malua ga kumuhulo.

* **1:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MBULI ZA WALAWI 11:44-45; 19:2; 20:7.

Imijani yohomba na gamalua golagala,
25 ila Usenga wa Mndewa wokwima mazua gose."†
Usenga uno uwo Usenga Unogile upetigwe kumwenu.

2

Dibwe Dili na Ugima na Isi Ing'alile

1 Avo, lekeni mbuli zose zihile, uvwizi, udelenya, migongo, na kuwalonga waenu vihile.
2 Kamba wana ving'hele, gasulukileni matombo ganogile ga muloho, giladi kubitila matombo higo mpate kukula muukombola.
3 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga, "Mweye wenyego mulanza na kona kamba Mndewa kanoga."
4 Izoni ha Mndewa, dibwe dili na ugima dilemigwe na wanhu kamba kinhu bule, ila disaguligwa na Mulungu kamba dibwe dili na hishima ng'hulu.
5 Na mweye vivija, mulinga na mabwe gali na ugima, mzengigwa muing'anda ya Mulungu ya muloho tena mweye mwa wakulu wa nhambiko mung'alile. Kubitila ugombelezi wa Yesu Kilisto molava nhosa ya muloho ija imnogela Mulungu.
6 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Nokwika dibwe da hakingolobweda mdiwambo da Yelusalemu,
dibwe disaguligwe na hishima ng'hulu,
na munhu yoyose yoditogola hageligwa kinyala."*
7 Kumwenu mweye mtogola, dibwe dino dina ugoli mkulu. Ila ha waja iwabezi, dibwe dino dabule ugoli wowose, kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Dibwe dilemigwe na wazenzi,
sambi digaluka dibwe da kutamanilwa ng'hani kubanza mabwe gose."†
8 Na Nyandiko ziyagwe Zing'alile zolonga,
"Dibwe diwatenda wanhu waikwale,
dibwe diwatenda hewo wagwe."‡
Woikwala kwavija hawautogole Usenga wa Mulungu, na vino vivo vimnogele Mulungu.
9 Ila mweye mwa wanhu msaguligwe, wakulu wa nhambiko wa Mndewa, isi ing'alile, wanhu wa Mulungu, msaguligwe kuzipeta sang'hano za Mulungu, ayo yawakemile mweye kulawa mdiziza na kwingila mmulangaza wake wa mkanganyo.
10 Umwaka hamkalile wanhu wa Mulungu, ila sambi mwa wanhu zake. Na umwaka hamditangile bazi da Mulungu, ila sambi mdibokela bazi jake.

Nyakadala za Mulungu

11 Mbwiga zangu wanogelwa, mweye kamba wahenza na wabita nzila muulumwengu uno, nowayalalila sambimziwinze sulukila za lukuli, azo zigomba na loho zenu.
12 Kaleni ukazi unogile hagatigati ya Wamhazi, hata kamba wowatagusa mweye kamba motenda gehile, wazone sang'hano zenu zinogile na wamuyenzi Mulungu mdizua dondayeze kuutagusa ulumwengu.
13 Sama ya Mndewa, uhishimileni kila utawala wa kiunhu. Mmuhishimile mtawala, ayo yali na udaho mkulu,
14 na watawala wadodo, awo wasaguligwe na heyo giladi wawasune waja wotenda gehile na kuwagwelela nhogolwa waja wotenda ganogile.
15 Kwavija Mulungu kowalonda mweye mzivudalize mbuli za ubozi

† **1:25** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 40:6-8. * **2:6** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 28:16. † **2:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 118:22. ‡ **2:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:14.

za wanhu wabozi kubitila mbuli
zinogile zumtenda.
16 Kaleni kamba wanhu wai-
legehe, ila sambimuutende ulegeho
wenu uwe ngubiko ya kufisa mbuli
zihile. Kaleni kamba nyakadala za
Mulungu.
17 Muwahishimile wanhu wose,
na muwanogele wanhu wamtogole
Kilisto. Mdumbeni Mulungu, na
mmuhishimile mtawala.

Kilingilio cha Mgayo wa Kilisto

18 Mweye nyakadala, iweni wende
ha wandewa zenu na kuwala-
gusila hishima yose, sio ha wan-
dewa wanogile na waholile mioyo
weiyeka, ila vivija ha awo iwakali.
19 Kwavija Mulungu konogelwa
na mweye muhatenda gaja ganogile
gomgatanga na kwazaganya mbuli
hazilumbile zondamtendeligwe.
20 Ihawa mokwazaganya kipigiti
muhatoigwa sama ya kutenda mbuli
zihile, kinhu chaki chondampate?
Ila kamba muhagazika sama ya
kutenda mbuli zinogile na kwaza-
ganya, Mulungu kowamoteza sama
ya mbuli hizo.
21 Kwavija mkemigwa sama ya
mbuli zino, mana Kilisto vivija
kagazika sama yenu, kawalekela
kilingilo, giladi mumkweleleze heyo.
22 “Heyo hatendile vilozo, na
haduhu munhu yahulike mbuli za
uvwizi kulawa mmulomo wake.”§
23 Wanhu viwamuligile, heyo
ham'bwelezele maligo munhu
yoyose, na wanhu viwamgazile,
heyo hamgazile munhu yoyose. Ila
kadika tamanilo jake ha Mulungu,
mulamula yalibule uzenzeleganye.
24 “Heyo mwenyego kavipapa
vilozo vetu” mulukuli lwake mum-
salaba, giladi mmbuli ya vilozo
toneke kamba tudanganhika, na
mmbuli zinogile toneke tuna ugima.
“Na kubitila kutoigwa kuyatoigwe
mweye muhona.”
25 Kwavija “mweye mkala kamba
ng'hondolo wapotele,”* ila sambi
mum'bwelela Mchunga na Mwim-
ilizi wa loho zenu.

3

Wambigalo na Watwanzi Zao

1 Vivija na mweye watwanzi,
muwe wende ha wambigalo zenu,
giladi kamba munhu yoyose
mmwanza wao hautogola Usenga
Unogile, sang'hano zenu zowatenda
hewo watogole. Hamulondigwa
kulonga mbuli yoyose,
2 kwavija wozona sang'hano zenu
vuzing'alile na za kuhishimika.
3 Kuihamba kumwenu sambimui-
hambe hanze heiyeka, mkukutika
mvili na kuvala vinhu va zahabu na
vivalo vinogile.
4 Ila, kuihamba kumwenu mui-
hambe mgati, unozi uleka kuvu-
lala wa loho ya uhozi na loho
ya kuituza, awo uwo ugoli mkulu
ng'hani hameso ga Mulungu.
5 Kwavija vino vivo viwaihambile
watwanzi wang'alile wa umwaka
wakalile womtamanila Mulungu.
Hewo wakala wende ha wambigalo
zao,
6 kamba Sala viyamtegeleze Abla-
ham na kumkema mndewa wake.
Mweye mowa wanage ihawa mo-
tenda ganogile na kuleka kudumba
kinhu chochose.
7 Vivija na mweye wambigalo,
kaleni na watwanzi zenu na
nzewele, wahishimileni kamba
wanhu walibule mhiko na kamba
wahazi hamoja na mweye wa
nhunza ya ugima, giladi kinhu cho-
chose sambikikikiwize nhambiko
zenu.

Kugazika Sama ya Kutenda Mbuli Zinogile

8 Hakimambukizo, mweye mose
muwe na ngelegeza imwe. Muiy-
onele bazi, muinogele wenyego kwa
wenyego kamba ndugu, muwe na
mioyo inogile, na kuihumulusa.
9 Sambimuilihe dihile kwa dihile
ama ligo kwa ligo, ila iliheni na

§ **2:22** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 53:9.
* **2:25** Mbuli zino zololawa mkitabu cha ISAYA 53:4-6.

motelo, kwavija mkemigwa sama ya
mbuli ino giladi mzihale motelo.
10 Kwavija Nyandiko Zing'alile zo-
longa,
"Munhu yoyose yahalonda ku-
deng'hela ugima
na kusulukila kuwa na vipigiti
vinogile,
yateganye sambiyalonge mbuli
zihile,
na yaleke kulonga uvwizi.
11 Yaleke mbuli zihile, yatende
ganogile,
yadizahile tindiwalo na kudik-
weleleza ng'hani.
12 Kwavija Mndewa kowalola wanhu
walibule uzenzeleganye,
na kuzitegeleza nhambiko zao.
Ila Mndewa kowalema wanhu
waja wotenda gehile."*
13 Yalihi yondayawatende gehile,
ihawa moiyoha mkutenda ganogile?
14 Ila hata kamba mogazigwa
sama ya kutenda ganogile, mmota.
Sambimdumbe kija chowodumba
hewo, na sambimdumbizwe.†
15 Ila mgweleleni Kilisto hishima
ng'hulu mmioyo yenu, na
mmuhishimile heyo kamba Mn-
dewa. Kipigiti chose isasaleni
kumwidika kila munhu yon-
dayawauze mmbuli ya tamanilo
dimulinajo,
16 ila mtende avo na uhozi na
hishima. Muwe na udaho unogile
wa kusambula gehile na ganogile,
giladi muhaligigwa, waja wozilonga
vihile sang'hano zenu zinogile
avija vimuli wanahina wa Kilisto,
wageligwe kinyala sama ya kija
chowolonga.
17 Kwavija vinoga kugazika sama
ya kutenda ganogile, ihawa vino
vivo vimnogela Mulungu, kubanza
kugazika sama ya kutenda gehile.
18 Kwavija Kilisto kadanganhika
mwanza umwe sama ya vilozo va
wanhu wose, munhu yalibule uzen-
zeleganye sama ya wanhu wali na
uzenzeleganye, giladi yawagale mw-
eye ha Mulungu. Kadanganhika mu-
lukuli, ila katendigwa kuwa mgima
kubitila Loho wa Mulungu,
19 na kubitila Loho ino, vivija
kachola kuupeta Usenga Unogile ha
loho zili mkifungo.
20 Zino zikala loho za wanhu
waja walekile kumtogola Mulungu
kipigiti Mulungu viyakalile yobeta
mkwazaganya, kipigiti cha Nuhu
viyakalile yozenga meli yake.
Wanhu kidogo wakalile muimeli,
wanhu wanane weiyeka, wakom-
boligwa muna igamazi.
21 Na mazi gano galinga na ubatizo
uja uwakombola mweye sambi. Ha-
gasegeza dikwe da lukuli, ila gawa
kilagano kitendigwe ha Mulungu ku-
lawa muudaho unogile wa kusam-
bula gehile na ganogile. Kilagano ki-
wakombola mweye kubitila mzuso
wa Yesu Kilisto,
22 ayo yacholile kuulanga na
kukala ng'ambu ya mkono wa
ukulume‡ wa Mulungu, yotawala
wasenga wose wa Mulungu wa
kuulanga, waja wali na udaho
kuulanga, na waja wali na mhiko.

4

Ukazi wa Kumtamanila Mulungu

1 Avo, kwavija Kilisto kagazika
mulukuli lwake, na mweye vivija
molondigwa muigele mhiko na
ngelegeza iija iyakalile nayo heyo,
kwavija munhu yoyose yogazigwa
mulukuli sama ya Kilisto, hatenda
vilozo kabili.
2 Avo, ukazi wenu usigale wa
kukala hano muisi hamkala ukazi
wa kusulukila mbuli zihile za ki-
unhu, ila mokala ukazi wa kuwinza
manogelwa ga Mulungu.
3 Kwavija umwaka mkipigiti kitali
mkala ukazi wa kutenda gaja Wam-
hazi gawanogele kutenda. Mkala
ukazi wa kutenda ugoni, sulukila
za ugoni, kukoligwa, sona za kuja,

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 34:12-16. † **3:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 8:12. ‡ **3:22** ***Ng'ambu ya mkono wa ukulume*** nhegulo yake *hanhu ha utawala na hishima.*

sona za kung'wa, na nhambiko za miwegu.
4 Na sambi wamhazi wokanganya vija mweye vumuleka kuilumba hamoja na hewo muukazi wao wa kutenda mbuli zihile. Avo wowalonga mweye vihile.
5 Ila wokwiza kulava mheta hamwake heyo yeshile kuisasala kuwatagusa iwagima na wadanganhike.
6 Kino kicho kilamso cha Usenga Unogile kupetigwa hata ha wanhu wadanganhike, giladi watagusigwe mulukuli kamba vowotagusigwa wanhu wose. Upetigwa kumwao giladi ukazi wao wa muloho wakale kamba voyokala Mulungu.

Wanhu wa Mulungu Viwolondigwa Kuisang'hanikila Nhunza ya Muloho

7 Kimambukizo cha mbuli zose cha mmabehi. Avo muisasale na kuizuila, giladi mdahe kutambika.
8 Tuhaleka gano gose, muinogele ng'hani wenyego kwa wenyego, kwavija noge dogubika bwando da vilozo.
9 Mwigomele wenyego kwa wenyego bila kutwanganika.
10 Kila munhu kagweleligwa nhunza na Mulungu, kulawa mnamna bwando za nhunza zake Mulungu. Avo zitendeni nhunza hizo ziwataze waenu.
11 Munhu yoyose yali na nhunza ya kupeta, kolondigwa yaupete Usenga wa Mulungu. Munhu yoyose yowataza wanhu wayagwe, kolondigwa yawataze na mhiko ziyagweleligwe na Mulungu, giladi mzimbuli zose nhogolwa yagweleligwe Mulungu kubitila Yesu Kilisto. Yenzi na mhiko viwe kumwake gunge na gunge. Amina.

Kugazika Kamba Munhu Yamtogole Kilisto

12 Mbwiga zangu, sambimsinhuswe na migayo yumgazika, kamba vija kinhu cha mkanganyo kilawilila kumwenu.
13 Ila deng'heni kamba mobitila mmigayo ya Kilisto, giladi mdeng'he ng'hani kipigiti yenzi yake vondaigubuligwe.
14 Kamba muhaligigwa sama ya twaga da Kilisto, mmota, kwavija Loho wa yenzi, ayo yali Loho wa Mulungu, kokala mgati yenu.
15 Kamba munhu yoyose mmwanza wenu kogazika, sambiyagazike kwavija mkomaji, m'bavi, mtenda gehile, ama munhu yosang'hanika na mbuli za wanhu wayagwe.
16 Ila kamba munhu yoyose yogazigwa sama ya kumtogola Kilisto, sambiyone kinyala, ila yamuheweze Mulungu kwavija kadipapa twaga da Yesu.
17 Kwavija kipigiti kivika cha nhaguso kusonga na wanhu wa Mulungu. Na ihawa nhaguso yosongela kumwetu tweye, kimambukizo chake chowaze ha wanhu waja walekile kuutogola Usenga Unogile wa Mulungu?
18 Kamba Nyandiko Zing'alile vuzilonga,
"Kamba wanhu walibule uzenzeleganye yowa vidala kukomboligwa,
yowaze ha Wamhazi wali na vilozo?"*
19 Avo, waja wogazigwa kamba vija vuimnogele Mulungu, wolondigwa wakale hasi ya Muumbi wao yalibule uzenzeleganye na kugendelela kutenda ganogile.

5

Dale da Mulungu

1 Nie, nili m'vyele wa wanhu wamtogole Kilisto, nowayalalila wavyele wa wanhu wamtogole Kilisto wali kumwenu. Nie na msindila wa migayo ya Kilisto, na nie na mmwanza wa waja wondawengile muna iyenzi ija yondaigubulugwe. Nowayalalila mweye

* **4:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 11:31.

2 muwe wachunga wa dale
diyawagwelele Mulungu, mdichunge
kulawa mmoyo, kamba Mulungu
viyowalonda mweye mtende na sio
mkushulutizwa. Tendeni sang'hano
yenu sio sama ya hela, ila kulawa
muisulukila ya kweli ya sang'hano
ino.
3 Sambimkiitende wandewa
mwa wanhu awo mgweleligwe
muwachunge, ila muwe kamba
ningo mdidale hijo.
4 Na kipigiti Mchunga Mkulu von-
dayeze, mobokela mkungo wa yenzi
uleka kwagiza unang'hazi wake.
5 Vivija na mweye wamhale,
muwategeleze wavyele wa wanhu
wamtogole Kilisto. Mweye mose
molondigwa m'vale kivalo cha kuwa
wende giladi muitaze wenyego
kwa wenyego, kwavija Nyandiko
Zing'alile zolonga, "Mulungu
kowalema wanhu wokiitopa, ila
kowagwelela ngekewa wanhu wali
na mioyo iholile."*
6 Muihumuluse haulongozi wa
Mulungu yali na mhiko ng'hulu gi-
ladi yawagwelele hishima ng'hulu
mkipigiti choyolonda mwenyego.
7 Ikeni minyagunyagu yenu
yose kumwake, kwavija heyo iyo
Mchunga wenu.
8 Muizuile na mkale meso. Mdu-
muka wenu Mwenembago kozun-
guluka kamba simba yokunguluma
yomzahila munhu yammeze.
9 Mulemeni Mwenembago, ganga-
maleni mnhamanila, kwavija movi-
tanga kamba ndugu zenu muu-
lumwengu wose wobitila mmigayo
kamba hiyo.
10 Na muhesha kugazika mkipigiti
kiguhi, Mulungu wa ngekewa
zose, ayo yawakemile mweye
mwingile kuiyenzi yake ya di-
gunge mkuilumba hamoja na
Kilisto, heyo mwenyego kowa-
tenda sambimuhungule hanhu,
kuwagangamiza, kuwagela mhiko,
na kuwatenda mwime goya mn-
hamanila.
11 Mhiko iwe kumwake heyo mi-
longo yose. Amina.

Ndamsa za Kimambukizo

12 Sila kanitaza nie kwandika
lupwilili luno, ayo yali munhu
yamtogole Kilisto yalibule uzenzel-
eganye. Nilwandika lupwilili luno
luguhi giladi niwagangamize mw-
eye na kulava usindila kamba ino
iyo ngekewa ya ikweli ya Mulungu.
Mgangamale muingekewa ino.
13 Wanhu wamtogole Kilisto wali
Babeli wasaguligwe hamoja na
mweye, wowalamsa, vivija na
Maluko, mwanangu muinhamanila,
kowalamsa.
14 Muilamse wenyego kwa
wenyego na noge da wanhu wamto-
gole Kilisto.
Tindiwalo diwe hamoja na mweye
mose muli mgati ya Kilisto.

* **5:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha LONZI 3:34.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO PETULO

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Petulo lolonga kamba lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Petulo. Yodahika kamba munhu iyagwe iyo yandike sama ya Petulo. Yandike lupwilili luno kolonga kamba heyo kakala msindila wa ukazi wa Yesu na ng'haning'hani haja lukuli kihanga chake vikigaluke (1:17-18). Ihawa Petulo kandika yodahika kamba lupwilili luno lwandikigwa madiwambo da Loma hagatigati ya milao ya 65-69 songela viyavumbuke Kilisto, kipigiti yang'hali hanadanganhika. Vivija Petulo kolukema lupwilili lwake lwa ikabili (3:1) na kwika zua da kwandika lupwilili luno songela viyeshile kwandika lupwilili lwa ichanduso lwa Petulo. Lupwilili luno kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto.

Petulo kandika lupwilili luno giladi yawagangamize wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile na kuwazuma waleke kuwinza mafundo ga uvwizi (2:1-22). Kawagangamiza kuwazabuza wanhu awo wolonga kamba Yesu kokawa kubwele. Ila kalagusa kamba Mulungu hakawa ila kolonda kila munhu yakomboligwe (3:8-9). Kino kicho kilamso cha kukala ukazi unogile (3:14).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Petulo kokiitambula mwenyego na kuwalagusa wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kowakumbusa kukala ukazi unogile kwavija Mulungu kotutenda tudahe kukala ukazi uwo (*1:3-21*).
3. Abaho kolava nzumo mmbuli ya wakulufunzi wa uvwizi na kulonga kija chondakiwalawilile mkipigiti cha ikimambukizo (*2:1-22*).
4. Abaho Petulo komambukiza mkuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto kukala ukazi unogile kuitanda na vija Yesu vondayabwele mwanza wa ikabili (*3:1-17*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Simoni
Petulo, nyakadala na mtumigwa wa
Yesu Kilisto.
Nowandikila wanhu wag-
weleligwe nhamanila ili na ugoli
mkulu kamba nhamanila itulinayo
tweye kubitila kuwa bule uzenzel-
eganye kualinao Mulungu wetu na
Mkombola wetu Yesu Kilisto.
2 Ngekewa na tindiwalo viwe
bwando kumwenu kubitila ilimu
yenu ya mkumtanga Mulungu na
Mndewa wetu Yesu.

Msaguligwa na Kukemigwa na Mulungu

3 Mhiko zake Mulungu zitugwelela
kila kinhu kitulonda giladi tukale
ukazi wa kumtamanila Mulungu ku-
bitila ilimu yetu ya kumtanga heyo
yatukemile tweye giladi twingile
kuiyenzi yake na muunovu wake.
4 Kubitila gano katugwelela vi-
lagano vake vikulu ng'hani na
vinogile viyailagane na tweye, giladi
kubitila vilagano hivo mwinege
na sulukila zihile za ugoni zigala
ubananzi zili muulumwengu, na
mwize kuwa wanhu wa Mulungu.
5 Sama ya kilamso kino, muiy-
ohe ng'hani kongeza unovu muin-
hamanila yenu. Muunovu wenu
yongezeni na ilimu,
6 muilimu yenu yongezeni na
kuizuila, mkuizuila kumwenu
yongezeni na mwazaganyo,
mmwazaganyo wenu yongezeni na
kumtanga Mulungu,
7 na vija vimumtanga Mulungu
yongezeni na noge da udugu
wa wanhu wamtogole Kilisto, na
mdinoge da udugu wa wanhu
wamtogole Kilisto yongezeni na
noge.
8 Kwavija kamba muhawa navo
vinhu vino na kongezeka mmwanza
wenu, vowatenda mweye muwe

wasang'hana na kuleka kulela mujo
muilimu yenu ya kumtanga Mn-
dewa wetu Yesu Kilisto.
9 Ila munhu yalibule vinhu hivo
halola kutali ama kimbugumbugu,
na kaisemwa kamba kesha kasu-
luzwa vilozo vake va umwaka.
10 Avo, ndugu zangu, iyoheni
ng'hani kulagusa kamba mweye
kweli mwa mmwanza wa wanhu
mkemigwe na kusaguligwa na Mu-
lungu. Zitendeni mbuli zino, na
mweye hamuileka nhamanila yenu.
11 Kwavija mkutenda vino, mo-
togozigwa kwingila Muundewa wa
digunge wa Mndewa na Mkombola
wetu Yesu Kilisto.
12 Avo, mazua gose nowakumbusa
mbuli zino, hata kamba mwisha
kuzitanga na kuigoga ng'hani ikweli
imuibokele.
13 Nokona vinoga kuwakumbusa
mbuli zino kipigiti ning'hali mgima.
14 Kwavija novitanga kamba na
mmabehi kudanganhika, kamba
vija Mndewa wetu Yesu Kilisto
viyanilongele.
15 Avo, nokiiyoha ng'hani kuwa-
tendela nzila giladi mzikumbukile
mbuli zino mkipigiti chose nihesha
kudanganhika.

Tuyona Yenzi ya Kilisto

16 Hatuuwinzile usheha utungigwe
na wanhu wabala kipigiti vituwa-
longele mmbuli ya mhiko na kwiza
kwa Mndewa wetu Yesu Kilisto. Ila
tuyona yenzi yake na meso getu
wenyego.
17 Kwavija kapata hishima na
yenzi kulawa ha Mulungu Tata
kipigiti dizwi vudimwizile kulawa
muna Iyenzi Ng'hulu, ilonga, “Ino
iyo Mwanangu mnogelwa, nino-
gelwa nayo!”*
18 Tweye wenyego tudihulika
dizwi dino dilawilile kuulanga
kipigiti vitukalile na heyo hana
ikigongo king'alile.
19 Tweye tuna usenga wa wa-
hokozi ututenda tweye tugangа-
male. Na mweye motenda goya
muhautegeleza, kwavija ulinga
kamba kiwenge kimulika mdiziza
mbaka imitondo, na Kilisto iyo
Nhondo ya Imitondo imwemwesa
mmioyo yenu.
20 Uhaleka gano gose, molondigwa
m'vitange kamba haduhu uhokozi
wa Nyandiko Zing'alile wizile
kulawa mzinzonzi za muhokozi
mwenyego.
21 Kwavija haduhu uhokozi
uhokoligwa kamba voyolonda
munhu, ila wanhu wowa hasi
ya udaho wa Loho wa Mulungu
kipigiti viwoulonga usenga ulawa
ha Mulungu.

2

Wakulufunzi wa Uvwizi

1 Ila vivija kukala na wahokozi
wa uvwizi mmwanza wa wanhu wa
umwaka, kamba vija vondakuwe na
wakulufunzi wa uvwizi mmwanza
wenu. Mkuifisa wofundiza ma-
fundo ga uvwizi, hata kum'bela
Mndewa yawagulile, na kuigalila
wenyego ubananzi wa kusinhukiza.
2 Hata avo, wanhu bwando wozi-
winza mbuli zao zihile, na sama ya
mbuli zowotenda, wanhu wayagwe
woilonga vihile nzila ya ikweli.
3 Muisulukila ya kuilundikizila
vinhu iwalinayo, wakulufunzi wano
wa uvwizi wowabulunya mweye ku-
bitila usheha wa uvwizi. Nhaguso
yao isha kupetigwa songela mwaka,
na hewo hawakawa kubanangigwa.
4 Kwavija Mulungu hawonele bazi
wasenga wa Mulungu wa kuu-
langa viwatendile vilozo, ila kawasa
kuzimu, kawafunga minyolo, na
kuwagela mdiziza kulu wobeta zua
da nhaguso.
5 Mulungu hawonele bazi
ulumwengu wa umwaka, ila kagala
mmemelo wa mazi mwa wanhu
walekile kumtogola Mulungu, ila
Nuhu yeiyeka iyo yakomboligwe,
ayo yapetile mbuli ya kuwa bule
uzenzeleganye, na wanhu wayagwe
saba.

* **1:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MATAYO 17:5; MALUKO 9:7; LUKA 9:35.

6 Mulungu kaitagusa miwambo
ya Sodoma na Gomola mkuigela
moto mbaka kuwa mitozi, na kui-
tenda iwe kilingilo cha kija chon-
dakiwalawilile Wamhazi.
7 Mulungu kamkombola Loti,
munhu yalibule uzenzeleganye,
yageligwe giogio kulu na sang'hano
zihile za wanhu wehile wamzungu-
luke.
8 Loti, munhu yalibule uzenzele-
ganye, kakala hagatigati yao, na zua
dimwe mbaka zua diyagwe kagaya
ng'hani mmoyo wake viyaziwene na
kuzihulika sang'hano zao zihile.
9 Avo, Mndewa kovitanga vija
vondayawakombole wanhu zake
kulawa mmigayo na vija von-
dayawasune wanhu watendile
gehile mbaka zua da nhaguso,
10 ng'haning'hani wanhu waja
wowinza sulukila zao zihile za
lukuli na kuuzabuza udaho wa Mu-
lungu.
Wakulufunzi wano wa uvwizi
woitopa na kuigoda, na hawalagusa
hishima ha vinhu vilumbigwe na
Mulungu vili na yenzi vili uchana.
Ila woviliga.
11 Hata wasenga wa Mulungu
wa kuulanga, awo wali na
mhiko ng'hani na udaho mkulu
kubanza wakulufunzi wano wa
uvwizi, hawavitagusa vinhu hivo
vilumbigwe mkuvilonga vihile
haulongozi wa Mulungu.
12 Ila wanhu wano wokala
mkuwinza nzoela zao, walinga
kamba wang'onyo wa kumuhulo
woleligwa giladi wagogigwe na
kukomigwa. Wokivamhila na
kukilonga vihile kinhu chochose
walekile kukitanga. Wobanangigwa
kamba wang'onyo wa kumuhulo.
13 Wolihigwa migayo sama ya imi-
gayo iwasongeze. Hewo wonogelwa
kutenda kinhu chochose hauha-
langwe mkipigiti cha imisi, kinhu
chondakizigutize sulukila za ng'huli
zao. Wogela kinyala na kugela
nyela viwoilumba hamoja na mw-
eye kuja mandia genu, kuno wose
wodeng'hela nzila zao za uvwizi.
14 Wotenda ugoni na meso gao,
na sulukila yao ya kutenda vilozo
haimala. Wowaswagiza wanhu
wali na nhamanila ndodo watende
vilozo, na wafundizigwa goya
muisulukila ya kuilundikizila vinhu.
Wokala hasi ya ndukumiza ya
Mulungu.
15 Waileka nzila igoloke, watenda
mbuli zihile mkuiwinza nzila ya
Balaamu mwana wa Beoli, ayo
yanogelwe na maliho ga sang'hano
zihile.
16 Ila Balaamu kakomhokelwa na
mhunda wake sama ya mbuli zake
zihile. Mhunda kalonga na dizwi
da kiunhu na kumtenda Balaamu
yaleke mbuli zake za ubozi.*
17 Wanhu wano wawa kamba
nzokwe zilibule mazi na kungugu
dihembelusigwa na kukuzumbi.
Ziza kulu dikigwa sama yao.
18 Kwavija wokiitopa na kulonga
mbuli za ubozi, na kubitila suluk-
ila zao zihile za lukuli wowana-
mata waja wasongile kunyelenhuka
mkipigiti kiguhi kulawa ha wanhu
wokala ukazi wa kutenda mbuli zi-
hile.
19 Wowekila kilagano cha kui-
legeha, kuno hewo wenyego wao
nyakadala wa mbuli zihile. Kwavija
munhu kowa nyakadala wa kinhu
chochose kimtawala.
20 Kwavija ihawa wazikimbila
mbuli zihile za ulumwengu kubitila
ilimu ya kumtanga Mndewa na
Mkombola wetu Yesu Kilisto, abaho
wahanamatwa na kuhumigwa na
hewo, kimambukizo cha wanhu
wano chokwiha ng'hani kubanza
vija viwakalile haichanduso.
21 Vihanogile kumwao sambiwai-
tange nzila ilibule uzenzeleganye,
kubanza kuitanga, abaho kuileka ija
indagizi ing'alile iwagweleligwe.
22 Ilawilila kumwao kamba vija
ulonzi wa ikweli ulonga, “Umbwa
koibwelela midesi yake mwenyego,”
na “Mtumbi yogezwe kobweleganya
kubimbilika muna imitope.”

* **2:16** Mbuli za Balaamu zolawa mkitabu cha MHETA 22:4-35.

3

Kilagano cha Kwiza Mndewa

1 Mbwiga zangu, luno lulo lupwilili lwangu lwa ikabili kumwenu. Mmhwilili zose mbili nigeza kuzilamusa ngelegeza zenu na kuwakumbusa mbuli zino.
2 Nolonda mkumbuke mbuli zija zilongigwe umwaka na wahokozi wang'alile, na ija indagizi ya Mndewa na Mkombola wetu imgweleligwe mweye na watumigwa wa Kilisto wali kumwenu.
3 Tanhu m'vitange kamba mmazua ga kimambukizo wanhu wene mzihaka wolawilila. Woiponeza ikweli na kuwinza sulukila zao wenyego.
4 Na hewo wolonga, “Kailagana namwe kamba kokwiza, ama vilihi? Kakwahi? Wahenga zetu wesha kudanganhika, ila kila kinhu kisigala vivija kamba vikikalile haichanduso songela ulumwengu viulumbigwe!”
5 Ila mkutenda giladi waileka ikweli kamba umwaka Mulungu kalava ndagizi, na ulanga na isi vilumbigwa. Isi ilumbigwa kulawa mmazi na izungulukwa na mazi,
6 na kubitila mmemelo wa mazi higo, ulumwengu wa kipigiti kija ukululigwa na kubanangigwa.
7 Ila mmbuli iija ulanga uno wa sambi na isi ino ya sambi vikigwa sama ya moto, vikigwa mbaka zua dija da nhaguso na ubananzi wa wanhu walekile kumtamanila Mulungu.
8 Ila mbwiga zangu, sambimuisemwe mbuli ino, kamba ha Mndewa zua dimwe kamba milao alufu imwe, na milao alufu imwe kamba zua dimwe.
9 Mndewa hakawa kukivikiza kilagano chake kamba wayagwe vowogelegeza. Ila kowazaganya mweye, kwavija halonda munhu yoyose yapotele, ila kila munhu yaleke vilozo vake.
10 Ila Zua da Mndewa dokwiza kamba m'bavi. Ulanga wosegela na kidinhilo kikulu, na vinhu vili mgati yake vobanangigwa mkulukuzwa na moto, na isi yosegela hamoja na vinhu vose vili mgati yake.
11 Kwavija kila kinhu chobanangigwa kamba vino, molondigwa kuwa wanhu wa vilihi? Molondigwa kukala ukazi ung'alile na wa kumtamanila Mulungu,
12 kipigiti vumdibeta Zua dondayeze Mulungu, na tendeni vija vimdaha kuditenda dize mbwisa, zua dondadiutende ulanga usomigwe na moto na kubanangigwa, na vinhu va kuulanga volumbuka na moto.
13 Ila tweye tololela uulanga wa sambi na iisi ya sambi viyailagane na tweye, ulumwengu umemile kuwa bule uzenzeleganye kuyalinako Mulungu.
14 Avo, mbwiga zangu, kipigiti vumbeta mbuli zino, tendeni vumdaha giladi muwe wanhu wang'alile na mulibule nyela hameso ga Mulungu na muwe na tindiwalo na heyo.
15 Uloleni mwazaganyo wa Mndewa wetu kamba nafasi yowagwelela mweye mdahe kukomboligwa, kamba vija ndugu yetu Paulo viyawandikile na ng'hungwe ziyagweleligwe na Mulungu.
16 Kokwandika vivo mzimhwilili zake zose, yolonga mbuli zino mgati yake. Mzimhwilili zake hana mbuli ziyagwe ndala kuzitanga, na wanhu wabozi na walekile kwima goya wozipeta vihile, kamba viwozipeta Mzinyandiko ziyagwe Zing'alile. Avo woigalila wenyego ubananzi.
17 Avo, mbwiga zangu, sambi mwisha kuitanga mbuli ino, avo teganyeni giladi sambimsoligwe na ubananzi wa wanhu wotenda gehile na kulagala kulawa hanhu henu hanogile hamuli.
18 Ila mgendelele kukula mngekewa na ilimu ya kumtanga Mndewa na Mkombola wetu Yesu Kilisto. Yenzi iwe kumwake, kulawa sambi na digunge! Amina.

LUPWILILI LWA ICHANDUSO LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ichanduso lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana hagatigati ya milao ya 85 na 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba iyo yandike ulupwilili, ila muisula ya ichanduso yolagusa kamba heyo kamona Yesu kipigiti viyakalile mgima na hata kuzuka kwake (1:1-3). Vija viwandikigwe lupwilili lwa Yohana lwa ichanduso ilinga ng'hani na vija vichandikigwe kitabu cha Usenga Unogile wa Yohana. Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kipigiti wanhu wamtogole Kilisto viwakalile mumgayo ulawa ha dale da wanhu dikemigwa "Ginostiki." Wanhu wano wakala watogole kamba Yesu kakala Mulungu kabisa na kamba hakalile munhu yali na lukuli lwa nyama na mulopa kipigiti viyakalile muulumwengu. Mkilamso kino Yohana kokwandika ugima wa Yesu na vija viyamonile na meso gake mwenyego na kamba makono gake mwenyego gamkwasa (1:1-3). Vino vivo vilamso va Yohana kwandika lupwilili luno, kutenda deng'ho jake divikizwe (1:4), abaho kalonda kuwazuila wanhu sambiwatende vilozo (2:1), abaho kuwazuila wanhu wamtogole Kilisto sambiwagatogole mafundo ga uvwizi (2:26), na kuwalongela wanhu wamtogole Kilisto wavitange kamba hewo wakomboligwa (5:13).

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake na kulava kilamso cha kwandika lupwilili luno (*1:1-4*).
2. Abaho kolongelela vija Mulungu viyali mulangaza na vija vitulondigwa kukala kamba viyakalile Yesu (*1:5—3:10*).
3. Abaho kotukumbusa ndagizi ya kuinogela wenyego kwa wenyego (*3:11—5:12*).
4. Komambukizila lupwilili lwake muisula ya *5:13-21*.

Mbuli Ilava Ugima

1 Tuwapetela munhu yakalile baho songela haichanduso, ayo itumuhulike, ayo itumonile na meso getu wenyego, ayo itumuwene na kumgoga na makono getu, ayo ituwapetele, ayo yali Mbuli ya ugima.

2 Munhu ino ayo yali ugima, kagubuligwa kumwetu, na tumona. Na sambi tompeta na kuwalongela mweye kamba heyo iyo ugima wa digunge. Kakala na Tata, abaho kagubuligwa kumwetu.

3 Towapetela mweye kija kituchonile na kukihulika giladi na mweye vivija muilumbe hamoja na tweye. Tweye twa hamoja na Tata na Mwanage Yesu Kilisto.

4 Towandikileni mbuli zino giladi deng'ho jetu divikizwe.

Mulungu Iyo Mulangaza

5 Uno uwo usenga utuhulike kulawa ha Yesu Kilisto na toupeta kumwenu kamba Mulungu iyo mulangaza na mgati yake mduhu ziza.

6 Kamba tuhalonga twa hamoja na heyo na kuno totembela mdiziza, tovwiza, na hatutenda gaja gali kweli.

7 Ila kamba tuhatembela mmulangaza, kamba heyo viyali mmulangaza, tuna uhamoja wa wenyego kwa wenyego, na mulopa wa Yesu, mwanage, wotung'aliza kulawa m'vilozo vose.

8 Tuhalonga twabule vilozo, toivwizila wenyego, na mduhu kweli mgati yetu.

9 Ila kamba tuhavitogola vilozo
vetu haulongozi wa Mulungu, heyo
kana kweli na kabule uzenzeleganye
na kotugela kumgongo vilozo vetu
na kotung'aliza kulawa muuzenzel-
eganye wose utulinao.
10 Kamba tuhalonga hatutendile
vilozo, tomtenda heyo kuwa
m'vwizi, na mbuli yake haili mgati
yetu.

2

Kilisto Iyo Yotutaza

1 Wanangu, niwandikila gano
mweye giladi sambimtende vilozo.
Ila munhu yahatenda vilozo, tuna
munhu imwe yotugombela ha Tata,
iyo Yesu Kilisto yalibule uzenzele-
ganye.
2 Heyo iyo nhosa ilavigwe sama ya
vilozo vetu, na sio tu sama ya vilozo
vetu tweye, ila vivija sama ya vilozo
va ulumwengu wose.
3 Tuhazitogola ndagizi za Mu-
lungu, tovimanya kamba tumtanga
heyo.
4 Munhu yolonga, “Nimtanga,”
ila hazigoga ndagizi zake, m'vwizi,
mduhu kweli mgati yake.
5 Ila munhu yoyose yahaitogola
mbuli yake, noge da Mulungu
dimemezigwa kweli mgati yake.
Vino vivo vituitanga kamba twa
mgati yake.
6 Munhu yoyose yolonga kamba
ka mgati ya Mulungu, kolondigwa
yakale kamba viyakalile Yesu.

Ndagizi ya Sambi

7 Wambwiga zangu, siwandikila
ndagizi ya sambi ila ndagizi ya
umwaka imkalile nayo songela
haichanduso. Ndagizi ino ya
umwaka iyo usenga umuuhulike.
8 Hata avo nowandikila ndagizi
ya sambi, na ndagizi hiyo iyo kweli
ili mgati yake, na ili mgati yenu,
kwavija ziza dobita na mulangaza
wa kweli wisha kumulika.
9 Munhu yoyose yokiiyona ka
mmulangaza na kuno komwihila
ndugu yake, munhu iyo kang'hali
mdiziza.
10 Munhu yoyose yomnogela
ndugu yake kokala mmulangaza na
haduhu kinhu chochose mgati yake
chondakiwe king'hwaso ha ndugu
yake.
11 Ila munhu yoyose yomwihila
ndugu yake ka mdiziza, na kotem-
bela mdiziza. Hakutanga koyochola,
kwavija ziza dimgela umbugum-
bugu.
12 Nowandikila mweye wana
wadodo, kwavija vilozo venu
vigeligwa kumgongo kubitila twaga
da Yesu.
13 Nowandikila mweye watata,
kwavija mumtanga heyo, ayo
yakalile baho songela haichanduso.
Nowandikila mweye wamhale,
kwavija mmuhuma Mwenembago.
14 Nowandikila mweye wana
wadodo, kwavija mumtanga
Tata. Nowandikila mweye watata,
kwavija mumtanga heyo, ayo
yakalile baho songela haichanduso.
Nowandikila mweye wamhale,
kwavija muna mhiko. Mbuli ya
Mulungu yokala mgati yenu, na
mmuhuma Mwenembago.
15 Sambimuunogele ulumwengu
ama vinhu vili muulumwengu,
kwavija awo wounogela ulumwengu,
kumnogela Tata mduhu mgati yao.
16 Sulukila ya lukuli na sulukila
ya meso na kuitopela ugoli uuli-
nao, vinhu vino vose vivo vinhu va
ulumwengu, na havilawa ha Tata,
ila volawa muulumwengu.
17 Na ulumwengu na sulukila yake
yose vobita, ila awo wogatenda goy-
olonda Mulungu wokala milongo
yose.

Mdumuka wa Kilisto

18 Mweye wana, sota ya mmabehi.
Kamba vumuhulike kamba ayo
yom'beza Kilisto kokwiza, avo sambi
wabeza Kilisto bwando weza. Sama
ya mbuli ino tovitanga kamba sota
ya mmabehi.

19 Wanhu wano walawa kumwetu,
ila hawali wanhu zetu. Kwav-
ija kamba wahawile wanhu zetu,
wahasigale hamoja na tweye, ila
kusegela kumwao kolagusa kamba
mmwanza wao haduhu yali munhu
wetu.
20 Ila Kilisto kawetila mweye Loho
wa Mulungu,* na mweye mose mui-
tanga kweli.
21 Nowandikila si kamba hamui-
tangile kweli, ila kwavija muitanga
kweli na m'vitanga kamba haduhu
uvwizi ulawa muikweli.
22 Yalihi yali m'vwizi? Munhu
ija yolonga kamba Yesu sio Kilisto.
Munhu kamba hiyo iyo yom'beza
Kilisto. Kom'beza Tata na Mwana.
23 Kwavija waja wose womulema
Mwana vivija womulema Tata, na
awo womtogola Mwana vivija wom-
togola Tata.
24 Lekeni kija kimuhulike songela
haichanduso kikale mgati yenu.
Kamba kija kimuhulike songela
haichanduso kihakala mgati yenu,
avo na mweye mokala mgati ya
Mwana na mgati ya Tata.
25 Na kino kicho kituilagane yatug-
welele, yatugwelele ugima wa di-
gunge.
26 Niwandikileni mweye mbuli
zino sama ya awo wogeza kuwagiza
mweye.
27 Kumwenu mweye, Loho wa
Mulungu iyamwitileni Kilisto ikale
mgati yenu, avo hamulonda munhu
yoyose yawafundize. Ila loho yake
yowafundiza vinhu vose na yowa-
fundiza kweli na si uvwizi. Kamba
vija viiwafundize mweye umwaka,
kaleni mgati yake.
28 Avo, wana wadodo, kaleni mgati
yake giladi yahagubuligwa sambi-
tudumbe na sambitugwe kinyala
haulongozi wake kipigiti vondayeze.
29 Kamba muhavitanga kamba
heyo kabule uzenzeleganye, movi-
tanga kamba kila munhu yalibule
uzenzeleganye kaleligwa na Mu-
lungu.

3

Wana wa Mulungu

1 Loleni noge kulu kamba dino
Tata diyatugwelele tweye, kamba
tukemigwe wana wa Mulungu, na
vino vivo vituli. Kilamso cha
ulumwengu kuleka kututanga tw-
eye icho kino, kwavija haumtangile
heyo.
2 Wambwiga zangu, sambi twa
wana wa Mulungu, na hatunavi-
tanga vija vondatuwe kulawa hano.
Ila tuvitanga kamba Kilisto yaha-
lawilila, towa kamba heyo viyali,
kwavija tomona kamba viyali.
3 Na wanhu wose wali na tamanilo
dino kumwake heyo woing'aliza
wenyego, wowa kamba heyo
viyang'alile.
4 Munhu yoyose yotenda vilozo
kogakeng'enha Malagizo ga Mu-
lungu, kwavija vilozo nhegulo yake
kugakeng'enha Malagizo.
5 Mweye m'vitanga kamba Yesu
kagubuligwa giladi yavisegeze
vilozo, na mmwake heyo mduhu
vilozo.
6 Haduhu munhu yali mgati yake
yogendelela kutenda vilozo, munhu
yoyose yogendelela kutenda vilozo
hamonile ama hamtangile heyo.
7 Mweye wana wadodo, munhu
sambiyawavwizile, munhu yoyose
yotenda mbuli zilibule uzenzele-
ganye hiyo kabule uzenzeleganye,
kamba Kilisto viyalibule uzenzele-
ganye.
8 Kila munhu yotenda vilozo ka
mwana wa Mwenembago, kwav-
ija Mwenembago katenda vilozo
songela haichanduso. Kilamso cha
kugubuligwa Mwana wa Mulungu
kikala kuibananga sang'hano ya
Mwenembago.
9 Awo waleligwe na Mu-
lungu hawatenda vilozo, kwavija
mbeyu ya Mulungu yokala mgati
yao. Hawatenda vilozo kwavija
waleligwa na Mulungu.

* **2:20** ***Kawetila mweye Loho wa Mulungu*** nhegulo yake *kawagwelela mweye Loho wa Mulungu.*

10 Wana wa Mulungu na wana
wa Mwenembago waigola mmbuli
zino. Waja wose woleka kutenda
mbuli zilibule uzenzeleganye na
waja woleka kuwanogela ndugu zao
hawalawa ha Mulungu.

Inogeleni

11 Uno uwo usenga umuhulike
songela haichanduso, kamba toino-
gele wenyego kwa wenyego.
12 Sambituwe kamba Kaini
yakalile munhu wa Mwenembago,
na kamkoma ndugu yake mwenyego
Abeli. Habali yamkomile? Kwavija
ndugu yake kakala na sang'hano
zinogile, ila heyo kakala na
sang'hano zihile.*
13 Avo, ndugu zangu, sambimkan-
ganye kamba ulumwengu uhawe-
hila mweye.
14 Tuvitanga kamba tubita kulawa
muifa na twingila muugima, kwav-
ija toinogela. Munhu yoyose yoleka
kumnogela ndugu yake kokala
muifa.
15 Munhu yoyose yomwihila
ndugu yake hiyo mkomaji, na
mweye m'vitanga kamba mkomaji
kabule ugima wa digunge mgati
yake.
16 Vino vivo tuimanya nhegulo
ya noge, Yesu Kilisto kaulava
ugima wake sama yetu, na tweye
tolondigwa tuulave ugima wetu
sama ya ndugu zetu!
17 Kamba munhu yoyose kana
vinhu na komona ndugu yake kab-
ule kinhu na ija yali na vinhu ha-
monela bazi ija yalibule vinhu, noge
da Mulungu dokalaze mgati yake?
18 Wana wadodo, na tuinogele,
si mmulomo tu, ila muikweli na
msang'hano.

Kugangamala Haulongozi wa Mulungu

19 Vino vivo tuvimanya kamba
tweye twa wanhu wa kweli na vino
vivo vondatuwe bule kidumbo hau-
longozi wa Mulungu.
20 Kamba udaho wetu wa kusam-
bula gehile na ganogile uhatudukum-
iza, tovitanga kamba Mulungu
mkulu kubanza udaho wetu wa
kusambula gehile na ganogile, na
kamba kakitanga kila kinhu.
21 Wambwiga zangu, kamba
udaho wetu wa kusambula gehile na
ganogile hautudukumiza, hatuwab-
ule kidumbo haulongozi wa Mu-
lungu.
22 Na chochose kitupula kumwake,
tobokela, kwavija tozigoga ndagizi
zake na kugatenda gaja gamnogele
heyo.
23 Ndagizi yake iyo ino, tumtogole
Mwanage yokemigwa Yesu Kilisto
na tuinogele kamba vija viyatulag-
ize.
24 Awo wozigoga ndagizi za Mu-
lungu woilumba hamoja na heyo,
na heyo koilumba hamoja na hewo.
Na vino vivo tuvimanya kamba Mu-
lungu koilumba hamoja na tweye,
kwavija Loho wa Mulungu iyatug-
welele kokala mgati yetu.

4

Loho wa Ikweli na Loho wa Uvwizi

1 Wambwiga zangu, sambimtogole
kila loho, ila igezeni loho ija mwone
kamba ilawa ha Mulungu kwav-
ija wahokozi bwando wa uvwizi
walawilila muulumwengu.
2 Vino vivo vondamdahe kum-
tanga Loho wa Mulungu. Kila
munhu yotogola kamba Yesu Kilisto
keza mulukuli kana Loho wa Mu-
lungu,
3 ila kila munhu yolema kumto-
gola Yesu, halawa ha Mulungu. Ino
iyo loho wa m'beza Kilisto, ayo im-
muhulike kamba kokwiza, na sambi
kesha kuvika ka muulumwengu.
4 Wana wadodo, mweye mulawa
ha Mulungu na mwisha kuwahuma
wahokozi wa uvwizi, kwavija yali
mgati yenu mkulu kubanza yali
mgati ya ulumwengu.

* **3:12** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:8.

5 Hewo wa wanhu wa ulumwengu,
avo wolonga gaja golawa muu-
lumwengu na ulumwengu wowa-
tegeleza.
6 Tweye twa wanhu wa Mu-
lungu, na munhu yoyose yomtanga
Mulungu kotutegeleza, na munhu
yoyose yalekile kuwa munhu wa
Mulungu hatutegeleza. Na vino vivo
tumtanga Loho wa ikweli na loho
wa uvwizi.

Mulungu Iyo Noge

7 Wambwiga zangu, tuinogele,
kwavija noge dolawa ha Mulungu.
Kila munhu yali na noge kolawa ha
Mulungu na komtanga Mulungu.
8 Munhu yoyose yalibule noge
hamtanga Mulungu, kwavija Mu-
lungu iyo noge.
9 Vino vivo Mulungu viyalaguse
noge jake kumwetu, kamtuma
Mwanage imwe yaleligwe yeiyeka
yeze muulumwengu giladi tuwe na
ugima kubitila heyo.
10 Dino dijo noge, si kamba tw-
eye tumnogela Mulungu, ila Mu-
lungu katunogela tweye na kam-
tuma Mwanage yawe nhosa ya
kusegeza vilozo vetu.

11 Wambwiga zangu, kwavija Mu-
lungu katunogela tweye, na tweye
tolondigwa tuinogele wenyego kwa
wenyego.
12 Haduhu munhu yamonile
Mulungu, ila kamba tuhainogela
wenyego kwa wenyego, Mulungu
kokala mgati yetu, na noge jake
domema mgati yetu.

13 Tuvitanga kamba tweye tokala
mgati yake, na heyo kokala mgati
yetu, kwavija katugwelela Loho
wake.
14 Na tweye tumona na kulava
usindila kamba Tata kamtuma
Mwanage yawe Mkombola wa
ulumwengu.
15 Mulungu kokala mgati ya awo
wotogola kamba Yesu iyo Mwana
wa Mulungu, na wokala mgati ya
Mulungu.

16 Na tweye wenyego tovitanga na
kutogola noge diyalinajo Mulungu
kumwetu.
Mulungu iyo noge, na awo wali
mgati ya idinoge wa mgati ya Mu-
lungu, na Mulungu ka mgati yao.
17 Noge dovikizwa mmwetu
mnzila ino, kamba hatuwa na
kidumbo kuna dizua da nhaguso
kwavija kamba vija viyali Kilisto na
tweye vivo tuli muulumwengu uno.
18 Haduhu kidumbo mdinoge, ila
noge dimemelele dowinga kidumbo,
kwavija kidumbo chosang'hanika
hamoja na nhaguso. Na munhu
yoyose yali na kidumbo hanakala
goya mdinoge.
19 Toinogela kwavija Mulungu ka-
songa kutunogela tweye.
20 Awo wolonga, “Tumnogela Mu-
lungu,” na kipigiti kikija wowe-
hila ndugu zao, wavwizi. Kwav-
ija munhu yoyose yoleka kumno-
gela ndugu yake yomona, hadaha
kumnogela Mulungu yalekile ku-
mona.
21 Kilisto katugwelela ndagizi ino
ilonga, “Munhu yoyose yomnogela
Mulungu vivija kolondigwa yamno-
gele ndugu yake.”

5

Kuuhuma Ulumwengu

1 Kila munhu yotogola kamba Yesu
iyo Kilisto kowa mwana wa Mu-
lungu, na kila munhu yomnogela
Tata vivija kowanogela na wanage.
2 Vino vivo tuvitanga kamba
towanogela wana wa Mulungu,
mkumnogela Mulungu na kuzigoga
ndagizi zake.
3 Kwavija noge da Mulungu dijo
dino, kuzigoga ndagizi zake, na nda-
gizi zake hazili ndala kumwetu.
4 Kwavija kila mwana wa Mu-
lungu kouhuma ulumwengu. Na
touhuma ulumwengu kubitila
nhamanila.
5 Yalihi yondayauhume ulumwengu?
Ija tu yotogola kamba Yesu iyo
Mwana wa Mulungu.

Usindila Woneke ha Yesu Kilisto

6 Yesu Kilisto iyo yezile na mazi
ga ubatizo wake na mulopa wa ifa
yake, hezile na mazi tu, ila na mazi
na mulopa. Na Loho wa Mulungu
iyo yolava usindila, kwavija Loho
wa Mulungu iyo kweli.
7 Kwavija kuna wadatu wolava
usindila,
8 Loho wa Mulungu, mazi, na
mulopa, na wano wose wadatu wo-
longa kinhu kimwe.
9 Toutogola usindila wa kiunhu,
ila usindila wa Mulungu mkulu
kubanza uja wa kiunhu kwav-
ija ulawa ha Mulungu uyaulavile
yomulonga Mwanage.
10 Munhu yoyose yomtogola
Mwana wa Mulungu kana usindila
uno mmoyo wake. Munhu yoyose
yoleka kumtogola Mulungu kom-
tenda Mulungu kuwa m'vwizi,
kwavija hautogole usindila uyaulav-
ile Mulungu yomulonga Mwanage.
11 Na uno uwo usindila, Mulungu
katugwelela ugima wa digunge, na
ugima uno wa mgati ya Mwanage.
12 Munhu yoyose yali hamoja na
Mwana kana ugima. Munhu yoyose
yalekile kuwa hamoja na Mwana wa
Mulungu kabule ugima.

Ugima wa Digunge

13 Nowandikila mbuli zino mweye
mditogola twaga da Mwana wa Mu-
lungu, giladi m'vitange kamba muna
ugima wa digunge.
14 Uno uwo mgangamalo utulinao
mkumkwenhukila Mulungu, kamba
tuhapula kinhu chochose kamba
vija vuvimnogele heyo, kotuhulika.
15 Na kamba tuhavitanga kamba
tuhampula kinhu chochose, kotuhu-
lika, vivija tuvitange kamba kotug-
welela kija kitumpula.
16 Kamba munhu yoyose yaha-
mona ndugu yake kotenda kilozo
kileka kugala ifa, yamtambikile, na
Mulungu komgwelela ugima munhu
hiyo. Mbuli zino nowalongela awo
tu wotenda vilozo vileka kugala
ifa. Hana vilozo vigala ifa, silonga
kamba mtambike sama ya vilozo
kamba vino.
17 Vilozo nhegulo yake sang'hano
zose zihile, na hana vilozo vileka
kugala ifa.
18 Tuvitanga kamba wanhu wose
waleligwe na Mulungu hawagen-
delela kutenda vilozo, kwavija
Mwana wa Mulungu kowemiliza, na
Mwenembago hadaha kuwalumiza.
19 Tuvitanga kamba tweye twa
wana wa Mulungu, na ulumwengu
mgima wolongozwa na Mwenem-
bago.
20 Tuvitanga kamba Mwana wa
Mulungu keza na kutugwelela
utango, avo tumtanga Mulungu wa
ikweli, na tokala mgati yake ayo
yali kweli mkuilumba hamoja na
Mwanage, Yesu Kilisto. Heyo iyo
Mulungu wa ikweli youlava ugima
wa digunge.
21 Wana wadodo, inegeni na mi-
wegu.

LUPWILILI LWA IKABILI LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikabili lwa Yohana lwandikigwa na Mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila heyo koikema mwenyego kamba m'vyele. Mbuli zili mulupwilili lwa Yohana wa ikabili zilinga ng'hani na mbuli zili Muusenga Unogile wa Yohana hasa ahaja voyogong'ondeza ndagizi ya Yesu ya kuinogela wenyego kwa wenyego ahaja hayailingile mbuli ya kumnogela Yesu na mbuli ya kuzigoga ndagizi zake (1:5-6 na Yohana 15:9-10). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Lupwilili luno Yohana kamwandikila mtwanzi yasaguligwe hamoja na wanage. Yohana kakala kamba munhu yowandikila wanhu wamtogole Kilisto, na kilamso cha Yohana kwandika lupwilili luno kikala kuwagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwazuma wanhu waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake mkumulonga iyamwandikile lupwilili luja na mkuwalamsa waja iyawandikile (*1:1-3*).
2. Kowagangamiza wanhu wamtogole Kilisto na kuwakumbusa lagizo kulu kubanza gose (*1:4-6*).
3. Abaho kowazuma wanhu wamtogole Kilisto waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (*1:7-11*).
4. Yohana komambukiza lupwilili lwake mkuwagwelela ndamsa kulawa ha wanhu wamtogole Kilisto wa kuja kuyakalile yokala heyo (*1:12-13*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila mtwanzi yasaguligwe na Mulungu hamoja na wanage,† awo iniwanogele kwelikweli, na sio nie tu, ila vivija wose woitanga ikweli,

2 sama ya kweli ikala mgati yetu na yowa na tweye milongo yose.

3 Ngekewa, bazi, na tindiwalo kulawa ha Mulungu Tata na kulawa ha Yesu Kilisto vowa hamoja na tweye muikweli na mdinoge.

Kweli na Noge

4 Nideng'ha ng'hani viniwavikile wanago wayagwe wotembela muikweli kamba vija Tata viyatulagize.

5 Na sambi, gweye mtwanzi, sikwandikila ndagizi ya sambi, ila ija itukalile nayo songela haichanduso. Na tuinogele.

6 Na dino dijo noge, kamba, tolondigwa tukale mkuzigoga ndagizi za Mulungu. Kamba vumuhulike songela haichanduso kamba, muinogele wenyego kwa wenyego.

7 Wavwizi bwando weza muulumwengu, awo wolema kutogola kamba Yesu Kilisto keza mulukuli. Munhu yoyose yolema kutogola mbuli kamba zino hiyo m'vwizi na m'beza Kilisto.

8 Teganyeni sambimchase kija kimsang'hanikile, ila m'bokele nhunza yenu yose.

9 Munhu yoyose yokimbilila kuulongozi na kuleka kukala mmafundo ga Kilisto hali hamoja na Mulungu. Munhu yoyose yokala mmafundo ka hamoja na wose wabili, Tata na Mwana.

10 Munhu yoyose yeheza kumwenu na kuleka kufundiza

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu wa wanhu wamtogole Kilisto.* † **1:1** Hano ***mtwanzi*** nhegulo yake *dale da wanhu wamtogole Kilisto,* na ***wanage*** nhegulo yake *madale ga mmambwegambwega gasongezwe na dale dino.*

mafundo gano, sambimum'bokele
ama kumwingiza mzing'anda zenu.
11 Kwavija munhu yoyose
yom'bokela kosangila msang'hano
zake zihile.

Mbuli za Kimambukizo

12 Nnago bwando ga kuwandik-
ileni, ila silonda nyandike na wino
mkalatasi, ila nolonda niwatem-
belele na kulongelela na mweye ki-
hanga kwa kihanga avo deng'ho jetu
divikizwe.
13 Wana wa lumbu‡ jenu yasag-
uligwe na Mulungu wowalamsa.

‡ **1:13** ***Wana wa lumbu jenu*** nhegulo yake *didale da wanhu wamtogole Kilisto dikalile kuyakalile Yohana.*

LUPWILILI LWA IKADATU LWANDIKIGWE NA MTUMIGWA WA KILISTO YOHANA

ULONGOZI

Lupwilili lwa ikadatu lwa Yohana lwandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 90 songela kuvumbuka kwa Kilisto. Yohana haitambule mwenyego kamba heyo iyo yandike ulupwilili, ila koikema heyo m'vyele (1:1). Kotenda kamba viyatendile mulupwilili lwa Yohana wa ikabili (2Yoh. 1:1). Yokoneka kamba Yohana kandika Usenga Unogile wa Yohana na zimhwilili ndatu za 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana kipigiti viyakalile yokala Efeso.

Yohana kamwandikila lupwilili luno munhu yamtogole Kilisto yokemigwa Gayo. Kamtambula Gayo kamba mbwigaake na kumulongela yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto awo wobita kubitila muisi yookala heyo.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kolutambuza lupwilili lwake (*1:1*).
2. Yohana komgangamiza Gayo na kumulongela kamba yawe mwende ha wanhu wamtogole Kilisto (*1:2-8*).
3. Abaho kowalonga wanhu wabili wayagwe, Diotilefe na Demetilio (*1:9-12*).
4. Hakimambukizo, komambukizila lupwilili lwake (*1:13-14*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yohana, m'vyele.*

Nomwandikila Gayo, mbwigaangu inimnogele kwelikweli.

2 Mbwigaangu, nokutambikila giladi uwe na ugima mulukuli na mbuli zose zigendelele vinogile kumwako, hata na loho yako igendelele vinogile.

3 Nideng'ha ng'hani ahaja wanhu wamtogole Kilisto viwezile na kunongela vija vuulibule uzenzeleganye muikweli na vija vuugendelela kutembela muikweli.

4 Haduhu kinhu kinideng'heza ng'hani kubanza kino, kuhulika kamba wanangu wotembela muikweli.

Gayo Kotogoligwa

5 Mbwigaangu, gweye kwabule uzenzeleganye mmbuli zose zuuwatendela wanhu wamtogole Kilisto, hata kamba hewo wahenza kumwako.

6 Wasimulila noge jako haulongozi wa wanhu wamtogole Kilisto, motenda vinogile ng'hani kamba muhawasangila giladi wagendelele na mwanza wao mnzila imnogele Mulungu.

7 Kwavija wasonga mwanza wao sama ya twaga da Kilisto na hawatogole kubokela msango wowose kulawa ha Wamhazi.

8 Avo tolondigwa kuwataza wanhu kamba wano giladi tuilumbe hamoja msang'hano yao ya kuipeta kweli.

Diotilefe na Demetilio

9 Niwandikila wanhu wamtogole Kilisto mbuli ino, ila Diotilefe, ayo yanogelagwa kuitenda kilangizi, hautogole udaho utulinao.

10 Avo niheza nowalongela gaja goyotenda, vija voyokweneza mbuli za uvwizi yotulonga tweye. Sio higo tu, ila vivija kolema kuwabokela wanhu wamtogole Kilisto na hata kuwagomesa waja walonda kuwabokela na kuwawinga walawe mumting'hano wa wanhu wamtogole Kilisto.

11 Mbwigaangu, sambiwige gehile ila wige gaja ganogile. Munhu yoyose yotenda ganogile kalawa ha Mulungu, na munhu yoyose yotenda gehile hamonile Mulungu.

12 Kila munhu komulonga vinogile Demetilio, na kweli yenyego vivo

* **1:1** Hano ***m'vyele*** nhegulo yake *mkulu mdidale da wanhu wamtogole Kilisto.*

imulonga, na tweye vivija tolava usindila sama yake, na gweye kuvitanga kamba usindila wetu kweli.

Ndamsa za Kimambukizo

13 Nnago bwando ga kuwandikileni, ila silonda kuwandikileni na wino na peni.

14 Kipigiti kidodo hamwande notamanila kuiting'hana namwe tulongelele kihanga kwa kihanga.

15 Tindiwalo dikale namwe.

Wambwiga zako wose wokulamsa. Walamse wambwiga zetu wose, mkuwatambula matwaga.

LUPWILILI LWANDIKIGWE NA YUDA

ULONGOZI

Yuda dijo twaga da munhu yandike lupwilili luno. Kakitambula mwenyego kamba heyo mdodo wake Yakobo, yakalile mdodo wake Yesu (1:1). Hatuvitanga kamba lupwilili luno lwandikigwa sama ya wanhu wamtogole Kilisto weiyeka, na kwavija ng'humbukila za Lagano da Umwaka zolonga, vodahika kamba wasomaji zake wakala Wayahudi. Hata avo, lupwilili lwake kaupeta ha wose wakemigwe, mdinoge da Mulungu Tata, na wekigwe sama ya Yesu Kilisto (1:1). Vodahika lupwilili luno lwandikigwa mmilao ya 60 songela kuvumbuka kwa Kilisto.

Kilamso cha kwandika lupwilili luno ha wanhu wose wamtogole Kilisto kikala kuwazuma sambiwavwiziligwe na wakulufunzi wa uvwizi (1:4). Kokumbukila simulila za Lagano da Umwaka na kugangamiza simulila zake. Lupwilili luno lulinga ng'hani na lupwilili lwa ikabili lwa Petulo mkuwazuma waiteganye na wakulufunzi wa uvwizi (1:4 na 2Petulo 2:1) kamba vija ng'humbukila za wasenga wa Mulungu wa kuulanga na viwambo va Sodoma na Gomola.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Haichanduso Yuda kowapetela wasomaji zake (*1:1-2*).
2. Abaho kolava kilamso chake cha kwandika nzuma ya kuiteganya na wakulufunzi wa uvwizi (*1:3-4*).
3. Abaho kawagwelela ningo kulawa ha wanhu na mbuli zilawilile za Lagano da Umwaka (*1:5-16*).
4. Abaho kawalongela watogole nzuma yowogweleligwa (*1:17-23*).
5. Hakimambukizo, keshilizila lupwilili lwake mkumtambikila Mulungu (*1:24-25*).

1 Lupwilili luno lolawa ha Yuda, nyakadala wa Yesu Kilisto na mdodo wa Yakobo.

Nowandikila awo wakemigwe na Mulungu Tata, ayo yowanogela mweye na kuwemiliza mweye mmakono ga Yesu Kilisto.

2 Mulungu yawagwelele bazi, tindiwalo, na noge bwando.

Wakulufunzi wa Uvwizi

3 Mbwiga zangu, niiyoha ng'hani kuwandikila mweye mbuli ya ukombola utuusangila songela haichanduso. Ila kipigiti kikija nigelegeza tanhu niwandikile mbuli za kuwagangamiza mweye mgendelele kuigombela nhamanila ayo Mulungu iyawagwelele wanhu zake wose mwanza umwe.

4 Kwavija kuna wanhu wandikiligwe nhaguso ino milao bwando ibitile, waibitiza kinyele wengila mmwenu. Wanhu walibule kidumbo cha Mulungu, waigalula ngekewa ya Mulungu wetu mkutenda gehile na kumulema Mkulu na Mndewa wetu, Yesu Kilisto.

5 Hata kamba mzimanya mbuli zino zose, nolonda niwakumbuse mweye kamba, Mndewa kawakombola wanhu zake kulawa Misili, ila hamwande kawabananga awo walekile kumtogola.

6 Na wasenga wa Mulungu wa kuulanga walemile kukala hanhu hayawagwelele Mulungu na kusegela kulawa hanhu hawagweleligwe na Mulungu, Mulungu kawafudika na minyolo haidaha kukanhika na kuweka mkifungo cha ziza wobeta zua dija idikulu da nhaguso.

7 Sambimuisemwe miwambo ya Sodoma na Gomola na viwambo viyagwe vili behi na hiyo, wenekae zao viwamemile sulukila ya kutenda ugoni chaka na kuiwasa wambigalo kwa wambigalo. Viwambo vija vibanangigwa mkusomigwa moto, mbuli ino ikigwa

iwe kamba kilingilo cha moto wa
digunge kudizua da nhaguso na
nzuma ha wanhu wose.*
8 Vivija na wanhu wano
wokemigwa walota nzozi, wozinyolodosa ng'huli zao, na kuulema
udaho wa Mulungu, na kuvilonga
vihile vinhu vilumbigwe vili kuulanga.
9 Hata mkulu wa wasenga
wa Mulungu wa kuulanga
yokemigwa Mikaeli, kipigiti
viyakalile yoibamilila na Mwenembago wogombela lukuli lwa Musa,
hagezile kumdukumiza na kumulonga vihile, ila kalonga "Mndewa
yakukomhokele."†
10 Ila wanhu wano wozilonga vihile mbuli zozose ziwalekile kuzitanga, na zija zowozitanga muinzoela yao, wowa kamba wang'onyo
wa kumuhulo, avo wobanangigwa
na mbuli hizo.
11 Wojona! Waigogile nzila ya
Kaini, wakimbilila kupata ugoli
kamba viyatendile Balaamu, na
waibananga kamba Kola viyalondile
kumuhindula Musa.‡
12 Wanhu wano kamba minyela
mzisona zenu za udugu wa Ukilisto,
avija viwoja namwe bila kidumbo
wokiidima wenyego. Hewo wa
kamba mawingu galibule mazi gohembeluswa na beho, na wa kamba
mibiki ilagaze mitepo yake, ilibule
mujo, ifile mianza mibili, tena
ing'oligwe.
13 Walinga na mawimbi makulu
ga bahali, wolagusa kinyala chao
kamba holovu da bahali. Walinga
na nhondo zitembela, wageligwa
ziza kulu da milongo yose sama yao.
14 Vino vivo Henoko yakalile wa
mulelo wa saba kulawa Adamu viyahokole yolonga, "Lola, Mndewa kokwiza na wasenga zake wang'alile wa
kuulanga, maalufu kwa maalufu,§
15 kumtagusa kila munhu na
kuweka hamgwazo Wamhazi wose
sama ya sang'hano zao za kimhazi
ziwatendile muumhazi wao na mmbuli zose zihile ziwalongile Wamhazi womulonga heyo."
16 Wanhu wano hawesha kutwanganika na kuwadeta wayao, na
wowinza sulukila zao za mbuli zihile. Wolonga mbuli za matopa
na kuwatogola wanhu giladi wapate
vinhu kulawa kumwao.

Nzuma na Ndagizi

17 Ila mweye mbwiga zangu
iniwanogele ng'hani, kumbukileni
goya nzuma ya watumigwa wa
Mndewa wetu Yesu Kilisto.
18 Wawalongela "Kuna gamazua
ga ikimambukizo, wolawilila
waponela wondawawinze sulukila
zao zihile za umhazi."*
19 Wanhu wano wawo wogala
mbagu, wolongozwa na sulukila zao
za lukuli, na wabule Loho wa Mulungu.
20 Ila mweye, mbwiga zangu iniwanogele ng'hani, izengeni mnhamanila yenu ing'alile ng'hani na
tambikeni kubitila Loho wa Mulungu.
21 Kaleni mdinoge da Mulungu,
kuno mobeta bazi da Mndewa wetu
Yesu Kilisto da kuwagala mweye
kuna ugima wa digunge.
22 Woneleni bazi awo wodungwadungwa,
23 wayagwe wakomboleni
mkuwanyamula kulawa mmoto wa
nhaguso, na ha wanhu wayagwe
laguseni bazi na bwembwe mmioyo
yenu, ila molondigwa mkihile hata
kivalo kinyolodoswe na ng'huli zao.

Nhambiko ya Kuyenzi

24 Hamwake heyo yodaha kuwatenda mweye sambimgwe na
kuweka mweye kuna iyenzi yake

* **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 19:1-24. † **1:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 10:13, 21; 12:1; LUGUBULO 12:7; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 34:6; ZAKALIA 3:2. ‡ **1:11** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 4:3-8; MHETA 22:1-35; 16:35. § **1:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha MWANDUSO 5:18, 21-24. * **1:18** Mbuli zino zolawa mkitabu cha 2PETULO 3:3.

bila king'hwaso ila na ndeng'helelo
ng'hulu,
25 ha Mulungu yali yeiyeka Mkom-
bola wetu kubitila Yesu Kilisto Mn-
dewa wetu, yenzi yose, ukulu,
mhiko, na udaho, vose vake heyo,
songela mwaka na sambi na hata
milongo yose. Amina.

LUGUBULO LUYAGWELELIGWE YOHANA

ULONGOZI

Kitabu cha Lugubulo kicho kitabu cha kimambukizo Mdilagano da Isambi. Vivija kicho kitabu cha kimambukizo kwandikigwa, na chandikigwa na mtumigwa wa Kilisto Yohana mmilao ya 95 songela viyavumbuke Kilisto (1:1). Vivija kandika kitabu cha Usenga Unogile kamba viwandikigwe na Yohana na mhwilili ndatu, 1Yohana, 2Yohana, na 3Yohana. Kakala yatangigwe kamba munhu yanogeligwe ng'hani na Yesu (Yoh. 13:23). Kandika kitabu cha Lugubulo kipigiti viyakalile mkisiwa cha Patimo kwavija kakala yekigwe haja sama ya kuupeta Usenga Unogile wa Yesu Kilisto (1:9).

Kilamso cha Yohana kwandika kitabu cha Lugubulo kicho kuwagangamiza wasomaji kugendelela kukala ukazi wa kuwa bule uzenzeleganye mgati ya Yesu Kilisto na kuwagwelela tamanilo kwavija kipigiti cha Yesu kubweleganya kikwenhuka (1:3 na 22:7). Yohana kawandikila wanhu wose wamtogole Kilisto na madale saba geiyeka ga wanhu wamtogole Kilisto muisula ya 2 na 3. Yohana kozitambula nyandiko zake mwenyego kamba uhokozi (1:3) na kusimulila vinhu viyaviwene kubitila vinhu bwando mkitabu chose. Kitabu cha Lugubulo cholinga na nyandiko za Lagano da Umwaka, ng'haning'hani kitabu cha ZAKALIA 6:1-8. Mhalati saba na mikungu saba vivija volinga ng'hani na hekaheka dija Mulungu diyadilekese giladi yawataguse Wamisili (Kuhalawa 7—9). Kitabu cha Lugubulo chosimulila mbuli za kipigiti cha kimambukizo, kamba Yesu kohuma, na waja wose wondaweke nhamanila yao kumwake wowa na ugima wa digunge hamoja na heyo. Leka kitabu kino kikuzume na kukugwelela tamanilo kamba Yesu ka mmabehi kubweleganya.

Gali Mgati ya Ikitabu

1. Yohana kosonga na kulonga kamba heyo iyo munhu yalihi na vija viyazibokele nzozi zino za kihokozi (*1:1-20*).
2. Kogweleligwa usenga kulawa ha Yesu kuchola ha madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto (*2:1—3:22*).
3. Kosimulila vifungo saba (*4:1—8:5*) na mhalati saba (*8:6—11:19*).
4. Kosimulila mbuli ya ng'hondo hagatigati ya mwana wa kimbigalo na zoka dili na mapala saba (*12:1—14:20*).
5. Kokwandika mbuli za mikungu saba ya lusango lwa Mulungu (*15:1—16:18*).
6. Kosimulila vija Mulungu viyawahumile wadumuka zake kuulanga (*17:1—20:15*).
7. Hakimambukizo, Yohana kosimilila ulanga wa sambi na isi ya sambi zondazize hakimambukizo (*21:1—22:21*).

1 Luno lulo lugubulo lwa Yesu
Kilisto, luyagweleligwe na Mulungu
yawalagusile watumigwa zake
mbuli zilonda kulawilila mbwisa.
Kalutenda lutangigwe mkumtuma
msenga wake wa kuulanga ha
mtumigwa wake Yohana,
2 ayo yasindile mbuli zose ziyazi-
wene, nazo zizo usenga wa Mulungu
na usindila wa Yesu Kilisto.
3 Kamota munhu ija yozisoma
mbuli za uhokozi uno ha wanhu
wamtogole Kilisto, na wamota
wanhu waja wozihulika na kuzi-
togola mbuli zija zandikigwe mgati
yake, kwavija kipigiti cha kulawilila
mbuli zino kikwenhuka.

Ndamsa ha Wanhu Wamtogole Kilisto ako Asia

4 Lupwilili luno lolawa ha Yohana,
nowandikila madale saba ga wanhu
wamtogole Kilisto muisi ya Asia.*

* **1:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha KUHALAWA 3:14; LUGUBULO 4:5.

Ngekewa na tindiwalo viwe
kumwenu kulawa ha Mulungu,
ayo yakalile baha, yali baha, na
yondayawe baha, na kulawa ha
loho saba† zili haulongozi wa kigoda
chake cha undewa,
5 na kulawa ha Yesu Kilisto. Heyo
iyo msindila yalibule uzenzeleganye
wa mbuli zino, yali wa mwan-
duso kuzuka kulawa mkudangan-
hika, na mtawala wa wandewa wa
ulumwengu.
Yenzi yose iwe kumwake heyo
yotunogela tweye na kutufungula
kulawa m'vilozo vetu na mulopa
wake.
6 Katutenda tweye kuwa undewa
wa wakulu wa nhambiko giladi
tumsang'hanikile Mulungu Tataake.
Yenzi na mhiko viwe kumwake mi-
longo yose! Amina.
7 Lola, kokwiza na mawingu,‡ na
kila siso domona, na hata waja wa-
muhomile. Na wanhu wose wali
muisi wogegemeza sama yake.§ Avo
vivo vondaiwe! Amina.
8 "Nie iyo Alufa na Omega," nheg-
ulo yake "Waichanduso na Waiki-
mambukizo," kolonga Mndewa Mu-
lungu. "Nie iyo yakalile baha,
yali baha, na yondayawe baha, iyo
Mwene Mhiko."

Nzozi ya Kilisto

9 Nie iyo Yohana, ndugu yenu
na mwanahina wa Yesu, nie na
mmwanza wenu mkwazaganya
migayo yondaiwapate wanhu waja
wondawengile muundewa wake.
Nikigwa mkisiwa cha Patimo kwav-
ija niupeta usenga wa Mulungu na
ikweli ija Yesu yaigubule.
10 Nikala Muloho wa Mulungu
mdizua da Mndewa, nihulika dizwi
kulu hachugu changu, kamba dizwi
da mhalati,
11 dilonga, "Wandike mkitabu gaja
gaugona na ugagale ha madale saba
ga wanhu wamtogole Kilisto wa
miwambo ya Efeso, Simina, Pelig-
amo, Tiatila, Sadi, Filadelifia, na
Laodikia."
12 Vinihinduke nimulole ija
yakalile yolonga na nie, nyona
vinala saba va zahabu va kwikila
viwenge,
13 na hagatigati ya vinala kukala
na munhu yalingile kamba Mwana
wa Munhu, yavalile kanzu tali di-
vikile mbaka hasi ha magulu gake,
na kuizingiliza lukumbulu lwa za-
habu mmhambaga yake.*
14 Pala jake na mvili zake zikala
nzelu kamba sufu, nzelu ng'hani.
Meso gake gakala kamba kiwenge
cha moto.
15 Magulu gake gakala kamba
shaba ibobodigwe ng'hani, kamba
vija shaba ilawile muna umoto, na
dizwi jake dikala kamba dizwi da
mazi bwando.
16 Mumkono wake wa ukulume
kagoga nhondo saba, na kulawa
mmulomo wake kulawa zele dino-
ligwe kuno na kuno. Kihanga chake
kinang'hazika kamba zua da imisi.
17 Vinimuwene, nilagala hamag-
ulu gake kamba munhu yadan-
ganhike. Abaho, kagolosa mkono
wake wa ukulume uchana yangu,
kalonga, "Sambiudumbe. Nie iyo
Waichanduso na Waikimambukizo.
18 Nie iyo yali na ugima. Nikala
nidanganhike, ila sambi na mgima
milongo yose! Nnavo vivugulilo va
ifa na kuzimu.†
19 Avo, wandike mbuli zuuzonile,
mbuli zili sambi na mbuli zondazi-
lawilile hamwande.
20 Ino iyo nhegulo ya nyong'onyo
ya zija nhondo saba zuuzonile
mumkono wangu wa ukulume, na
vija ivinala saba va zahabu va kwik-
ila viwenge. Zija nhondo saba zizo
wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wa gaja madale saba ga wanhu
wamtogole Kilisto, na vija ivinala
saba va zahabu va kwikila viwenge

† **1:4** Hano ***loho saba*** nhegulo yake *Loho wa Mulungu,* na *namba saba* nhegulo yake *kuleka kuhungula hanhu.* ‡ **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13. § **1:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 12:10. * **1:13** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13; 10:5. † **1:18** ***Vivugulilo*** nhegulo yake *utawala* mmbuli ya ifa na isi ya wanhu wadanganhike.

vivo madale saba ga wanhu wamtogole Kilisto.”

2

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Wambo da Efeso

1 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Efeso.

“Uno uwo usenga kulawa ha ayo yazigogile nhondo saba mumkono wake wa ukulume, ayo yotembela hagatigati ya ivinala saba va zahabu va kwikila viwenge.

2 Nogatanga gaja gautendile. Novitanga vija vuusang'hanike ng'hani na vija vuukwazaganye. Novitanga kamba gweye hudaha kuwazaganya wanhu wotenda gehile. Kuwageza wanhu wokiitenda kuwa watumigwa wa Kilisto ila sio, na kuwatambula kamba wavwizi.

3 Gweye kwazaganya migayo sama yangu, na hudonhile.

4 Ila nna mbuli kumwako. Sambi huninogela nie kamba vuukalile utenda haichanduso.

5 Avo, gelegeza kulawa haja haugwile! Nihindukile nie na ukazitende sang'hano zuutendile haichanduso. Kamba hutendile hivo, nokwizila kumwako na kukisegeza kinala chako cha kwikila ikiwenge kulawa hanhu hakikalaga.

6 Ila kunayo mbuli imwe inogile, kamba gweye kozihila sang'hano za Wanikolai kamba na nie vunizihila.

7 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.

“Heyo yohuma, nomgwelela udaho wa kuja mujo wa m'biki ulava ugima uli Mpaladiso ya Mulungu.”

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Simina

8 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Simina.

“Uno uwo usenga wake heyo yali Waichanduso na Waikimambukizo, ayo yakalile yadanganhike, ila sambi kawa mgima.

9 Noitanga migayo yako na ukumbulu wako, ila gweye kwa mgoli! Nogatanga maligo ga waja wolonga kamba hewo wanhu wa Mulungu, na sio wanhu wa Mulungu, ila wanhu wa ng'anda ya nhambiko ya Mwenembago.

10 Sambiudumbe migayo yondaupate. Tegeleza, Mwenembago kowagela mkifungo wanhu wayagwe mmwanza wenu giladi yawageze, na mweye mogazika mkipigiti cha mazua longo dimwe. Sambiuwe kizenzeleganye, hata kamba kuvikila kudanganhika, na nie nokugwelela nhunza ya ugima.

11 “Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.

“Heyo yohuma, halumizwa na ifa ya ikabili.”*

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Peligamo

12 Kanilongela, “Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Peligamo.

“Uno uwo usenga kulawa ha heyo yali na zele dinoligwe ng'hani kuno na kuno.

13 Nokutanga hanhu haukala, baho hanhu hoyotawala Mwenembago. Ila kudigoga ng'hani twaga jangu, na nhamanila yako haihunguke kumwangu, hata mmazua ga Antipa, msindila wangu yalibule uzenzeleganye, ayo yadanganhike hagatigati yenu, hanhu hoyokala Mwenembago.

14 Ila nna mbuli ndodo kumwako, ako kunao wanhu wayagwe wogagoga mafundizo ga Balaamu, ayo yamfundize Balaki yawatendile wana wa Islaeli watende vilozo

* **2:11** ***Ifa ya ikabili*** nhegulo yake *ifa ya muloho.*

mkuwaswagiza kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu na kutenda ugoni.†

15 Vivija na mweye hana wanhu mmwanza wenu wogagoga mafundizo ga Wanikolai.

16 Avo, uleke vilozo vako, ila kamba hutendile hivo, nokwiza kumwako mbwisa na kuisuna na wanhu hiwo na zele dilawa mmulomo wangu.

17 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto.

"Heyo yohuma, nomgwelela mana iyagwe ifisigwe. Vivija nomgwelela dibwe zelu dili na twaga da sambi jandikigwe uchana yake, ditangigwe na heyo yeiyeka yadibokele."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Tiatila

18 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Tiatila.

"Uno uwo usenga kulawa ha Mwana wa Mulungu, yali na meso kamba kiwenge cha moto, na yali na magulu kamba shaba ibobodigwe ng'hani.

19 Nozitanga sang'hano zako, noge jako, nhamanila yako, sang'hano yako, na mwazaganyo wako. Novitanga kamba sang'hano zako za kimambukizo ng'hulu ng'hani kubanza zija za mwanduso.

20 Ila nna mbuli kumwako, komwazaganya ija imtwanzi Yezebeli, ayo yokiikema mwenyego muhokozi. Kubitila mafundizo gake kowagiza watumigwa zangu giladi watende ugoni na kuja mandia galavigwe nhosa ha miwegu.

21 Nimgwelela kipigiti cha kuleka vilozo vake, ila halonda kuleka ugoni wake.

22 Avo nomwasa mulusazi lwa mgayo, na nowatenda waja wose watendile ugoni hamoja nayo wapate mgayo mkulu kamba hawaiyalalile mbuli zao zihile ziwatendile na heyo.

23 Na nie nowakoma wanahina zake. Abaho, wanhu wose wamtogole Kilisto wovitanga kamba nie iyo niisakula mioyo na ngelegeza za kila munhu, na nie nomuliha kila munhu mmwanza wenu kulingana na vija viyatendile.

24 "Sambi nolonga na wanhu wasigale mmwanza wenu wali Tiatila, awo walekile kugagoga mafundizo ga uvwizi ga Yezebeli, walekile kuifunza mbuli zija wanhu wayagwe wozikema 'Mbuli ziifisile za Mwenembago.' Nowalongela kamba siwauza mbuli yoyose iyagwe.

25 Ila igogeni ng'hani ija inhamanila imulinayo, mbaka vondanize.

26 Waja wose wohuma, awo wonitegeleza nie mbaka hakimambukizo, nowagwelela udaho wa kuwatawala Wamhazi.

27 Wowatawala Wamhazi na fimbo ya zuma na kuwabemenda kamba nongo.‡

28 Hewo wowa na udaho kamba uja uniubokele nie kulawa ha Tataangu, na vivija nowagwelela nhondo ya imitondo.

29 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto."

3

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Sadi

1 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Sadi.

"Uno uwo usenga wa heyo yali na Loho saba za Mulungu na nhondo saba. Nozitanga sang'hano zako. Novitanga kamba gweye kudanganhika, hata kamba kuna twaga da kuwa na ugima.

† **2:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha NG'HUMBUKILA YA TOLATI 22—24; 25:1-3; 31:16; MBULI ZA WALAWI 23:4. ‡ **2:27** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

2 Lamuka! Ugagangamize gaja gasigale gali behi na kudanganhika, kwavija sang'hano zako zihungula hameso ga Mulungu.
3 Avo gakumbukile mafundo gaugabokele na gaugahulike, ugagoge ng'hani, ugatogole na uiyalale. Ila kamba hukala meso, nokwiza kamba m'bavi, na hukitanga kipigiti chondanize kumwako.
4 Ila kuna wanhu kidogo ako Sadi walekile kuvifitiza vivalo vao na vilozo. Hewo wotembela hamoja na nie, kuno wavalile vivalo vizelu, kwavija walumba kutembela na nie.
5 Heyo yohuma, kovazigwa vivalo vizelu kamba hewo. Na nie sidisegeza twaga jake kulawa mkitabu cha ugima, ila noditogola twaga jake haulongozi wa Tataangu na haulongozi wa wasenga zake wa kuulanga.
6 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Filadelifia

7 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Filadelifia.
"Uno uwo usenga wa heyo Yang'alile na wa Ikweli, heyo yali na kivugulilo cha Mndewa Daudi, na yahaluvugula ulwivi haduhu munhu yodaha kuluhinda, na yahaluhinda haduhu munhu yodaha kuluvugula.
8 Nogatanga gaja goutenda, na nikuvugulila ulwivi alo haduhu munhu yondayadahe kuluhinda. Kwabule mhiko ng'hani, ila kuzigoga mbuli zangu na hunibelile.
9 Sambi kochona kija chondaniwatendele wanhu wa dale da Mwenembago, awo wokiikema kuwa wanhu wa Mulungu, ila wavwizi. Nowatenda wafugame mavindi haulongozi wa magulu gako. Abaho wovitanga kamba nie nikunogela.
10 Kwavija kugagoga mafundo gangu ga kuwa na mwazaganyo, vivija na nie nokwimiliza kulawa mkipigiti cha mgayo uja ukwiza muulumwengu wose wa kuwageza waja wokala muisi.
11 Nokwiza mbwisa. Igoge ng'hani ija inhamanila iulinayo, giladi sambiyeze munhu kuisola nhunza yako ya mkungo yondaugweleligwe.
12 Heyo yohuma, nomtenda yawe nguzo muna Ing'anda ya Mulungu wangu. Halawa himo kabili. Nokwandika uchana yake twaga da Mulungu wangu, na twaga da wambo da Mulungu wangu, Yelusalemu ya sambi, uhumuluka kulawa kuulanga ha Mulungu wangu. Na vivija uchana yake nojandika twaga jangu da sambi.
13 "Heyo yali na magwiti, yahulike gaja Loho wa Mulungu goyowalongela wanhu wamtogole Kilisto."

Usenga ha Wanhu Wamtogole Kilisto wa Laodikia

14 Kanilongela, "Yandika lupwilili luno ha msenga wa Mulungu wa kuulanga wa wanhu wamtogole Kilisto wali Laodikia.
"Uno uwo usenga wa heyo yali Amina, msindila yalibule uzenzeleganye na wa ikweli, mtawala wa vinhu vilumbigwe na Mulungu.
15 Nozitanga sang'hano zako, kamba gweye sio wa uzizimi ama wa moto. Vihanogile kamba uhawile wa uzizimi ama uhawile wa moto.
16 Na kwavija kuwa wa ufufunende, sio wa uzizimi ama wa moto, avo nokudeka ulawe mmulomo wangu.
17 Gweye kolonga, 'Nie mgoli, nna vinhu bwando, silonda kinhu chochose.' Ila huvitanga kamba gweye iyo mkiwa, munhu yolondigwa koneligwa bazi, mkumbulu, kimbugumbugu, na huvalile vivalo.
18 Nokulongela kamba vihanogile ugule kumwangu zahabu ilawile muna umoto, giladi uwe mgoli. Vivija ugule na vivalo vizelu uvale giladi kugubika kinyala chako cha kuwa bule vivalo. Vivija ugule dawa

ya kugela mmeso gako, giladi udahe
kulola.
19 Waja wose iniwanogela,
nowakomhokela na kuwazuma. Avo
ugangamale na uleke vilozo vako.
20 Lola! Nima hana ulwivi, notoa
hodi. Kamba munhu yoyose yodi-
hulika dizwi jangu na kuluvugula
ulwivi, nie nokwingila mgati na toja
hamoja.
21 Heyo yohuma, nomgwelela
udaho wa kukala hamoja na nie
mkigoda changu cha undewa,
kamba vija nie mwenyego vinihu-
mile, nikala hamoja na Tataangu
mkigoda chake cha undewa.
22 "Heyo yali na magwiti, yahulike
gaja Loho wa Mulungu goyowalon-
gela wanhu wamtogole Kilisto."

4

Nhambiko Kuulanga

1 Vinishile kuzona mbuli zino
zose, nyona nzozi iyagwe, ny-
ona lwivi luvuguligwe kuulanga.
Na dizwi didija dinihulike kipig-
iti kibitile dinilongela mkukalika
kamba mhalati, dilonga, "Izo kuno
uchana, na nokulagusila kija chon-
dakilawilile zihamala mbuli zino."
2 Bahaja nikala Muloho, abaho
nyona kigoda cha undewa kuulanga
na munhu kakala uchana yake.
3 Na heyo yakikalile kakala
yalingile kamba yasipi na akiki.
Pinda da mulungu dilingile na
zumalidi dikizunguluka kija ikigoda
cha undewa.
4 Kuzunguluka ikigoda cha un-
dewa kukala na vigoda va undewa
malongo mabili na vine viyagwe,
vikalilwe na wavyele malongo ma-
bili na wane. Wakala wavalile vi-
valo vizelu na mikungo ya zahabu
mmapala gao.
5 Mkigoda kija cha undewa mu-
lawa mimwemwe, mizenze, na
mdumo. Na viwenge saba vikala
vokwaka haulongozi wa ikigoda cha
undewa. Viwenge vino vivo loho
saba zimsang'hanikila Mulungu.
6 Vivija haulongozi wa kigoda cha
undewa kukala na kinhu kilingile
kamba bahali ya kiwowo, na kamba
dibwe ding'ala ng'hani.

Hagatigati ya ng'ambu zose nne
za ikigoda cha undewa kukala na
wene ugima wane, wali na meso
kuulongozi na kuchugu.
7 Mwene ugima wa ichanduso
kakala yalingile na simba, waikabili
kakala yalingile na ng'ombe mbi-
galo, waikadatu kakala na kihanga
kamba cha munhu, na waikane
kakala yalingile na kimhungu yogu-
luka.
8 Na waja wene ugima wane, kila
imwe kakala na mbawa sita, na
wakala na meso kila hanhu, hata
muuvungu wa mbawa zao. Imisi na
ikilo hawalekile kulonga,

"Yang'alile, yang'alile, yang'alile,
iyo Mndewa Mulungu Mwene
Udaho,*
yakalile baha, yali baha, na yon-
dayeze."

9 Kipigiti chose wene ugima wane
wahamuyenzi, wahamuhishimila,
na wahamuheweza Mulungu yokala
mkigoda cha undewa, ayo yali na
ugima wa digunge,
10 waja wavyele malongo ma-
bili na wane wafugama mavindi
wainamila haulongozi wake heyo
yokala mkigoda cha undewa na
kumtambikila heyo yali na ugima
wa digunge. Waika mikungo yao
haulongozi wa ikigoda cha undewa
na kulonga,

11 "Mndewa wetu na Mulungu wetu,
vinoga kumwako
kubokela yenzi, hishima, na
mhiko.
Kwavija gweye kuvilumba vinhu
vose,
na kubitila manogelwa gako vi-
lawilila na vipata ugima."

5

Mwana Ng'hondolo Kokigubula Kitabu

* **4:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 6:3.

1 Abaho nyona nzozi iyagwe. Nyona kitabu mumkono wa ukulume
wa heyo yakalile mkigoda cha un-
dewa, chandikigwe ng'ambu zose ki-
fungigwe na vifungo saba. 2 Abaho,
nimona msenga wa Mulungu wa
kuulanga yali na mhiko yolonga na
dizwi kulu, "Yalihi yalumbile ku-
vifungula ivifungo na kukigubula
ikitabu?"
3 Ila hakukalile na munhu ku-
ulanga, ama muisi, ama hasi ya
iisi, yalumbile kukigubula ikitabu
na kukisoma.
4 Nilila ng'hani kwavija ha-
patikane munhu yalumbile
kukigubula ikitabu ama kukisoma.
5 Abaho, imwe wa waja wavyele
kanilongela, "sambiulile! Lola,
Simba kulawa mtala wa Yuda,
kulawa lukolo lwa Daudi, kahuma
wadumuka zake. Heyo kodaha
kuvifungula ivifungo saba na
kukigubula ikitabu."
6 Abaho, nimona Mwana
Ng'hondolo, yoneke kamba kach-
injigwa, yemile behibehi na
ikigoda cha undewa, kazungulukwa
ng'ambu zose na waja wene ugima
wane na waja iwavyele malongo
mabili na wane. Kakala na mhembe
saba na meso saba, gano gago loho
saba za Mulungu zitumigwe muisi
yose.
7 Kachola na kukibokela ikitabu
kulawa mumkono wa ukulume wa
ayo yakalile mkigoda cha undewa.
8 Viyeshile kukisola kija ikitabu,
waja wene ugima wane na waja
wavyele malongo mabili na wane
wafugama mavindi wainamila hau-
longozi wa Mwana Ng'hondolo. Kila
munhu kakala na bango na mkungu
wa zahabu umemile ubane, awo uli
nhambiko zowotambika wanhu wa
Mulungu.
9 Na hewo wemba wila wa sambi,
"Gweye kulumba kukisola ikitabu
na kuvifungula ivifungo vake na
kukigubula.
Kwavija gweye kuchinjigwa, na ku-
bitila mulopa wako kumgulila
Mulungu
wanhu wang'alile kulawa kila
mtala, ulonzi, wanhu, na isi.
10 Kuwatenda kuwa undewa na
wakulu wa nhambiko giladi
wamsang'hanikile Mulungu
wetu,
na hewo wotawala muisi."
11 Abaho, nilola kabili, na nihulika
dizwi da maalufu na mamilioni ga
wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wema kuzunguluka ikigoda cha un-
dewa hamoja na waja wene ugima
na iwavyele,
12 wokwimba na dizwi kulu,
"Mwana Ng'hondolo, ayo yachin-
jigwe,
kalumba kubokela mhiko, ugoli,
ng'hungwe, ugangamalo,
hishima, yenzi, na nhogolwa!"
13 Abaho, niwahulika wene
ugima wose wali kuulanga, wali
muisi, wali hasi ya isi, na wali
m'bahali wolava nhogolwa. Wose
hamoja wakala wokwimba,
"Nhogolwa na hishima na yenzi na
mhiko,
viwe kumwake heyo yokala
mkigoda cha undewa na ha
Mwana Ng'hondolo,
gunge na gunge!"
14 Na waja wene ugima wane wa-
longa, "Amina!" Na waja iwavyele
wafugama mavindi wainamila hasi,
watambika.

6

Vifungo Saba

1 Nimona Mwana Ng'hondolo yok-
ifungula ikifungo cha ichanduso cha
vija ivifungo saba. Abaho, nimuhu-
lika imwe ya waja wene ugima wane
yolonga mdidizwi kulu kamba ladu,
"Izo!"
2 Nilola, na haja haulongozi
wangu kukala na falasi mzelu.
Ayo yamkwelile kumgongo kakala
na mhinde, na heyo kagweleligwa
mkungo. Heyo kalawa kuno
yahumile, na yagendelele kuhuma.
3 Abaho, Mwana Ng'hondolo
viyakifungule ikifungo cha ikabili,
nimuhulika mwene ugima wa
ikabili yolonga, "Izo!"

4 Abaho, kalawa falasi iyagwe
mdung'hu. Ayo yamkwelile kum-
gongo kagweleligwa mhiko za kud-
isegeza tindiwalo muisi na kuwa-
tenda wanhu waikome. Na heyo
kagweleligwa zele kulu.

5 Mwana Ng'hondolo viyakifun-
gule ikifungo cha ikadatu, nimuhu-
lika mwene ugima wa ikadatu yo-
longa, “Izo!” Nilola, na haja haulon-
gozi wangu kukala na falasi mtitu!
Ayo yamkwelile kumgongo kakala
yagogile mzani mumkono wake.
6 Abaho, nihulika lwangi lulingile
kamba dizwi kulawa ha waja wene
ugima wane, dilonga, “Kibaba cha
usage wa ngano choguligwa na hela
ya kitumetume cha zua dimwe, na
vibaba vidatu va shaili voguligwa
na hela ya kitumetume cha zua
dimwe. Ila sambiubanange mavuta
ga mizaituni na mizabibu!”

7 Mwana Ng'hondolo viyakifun-
gule ikifungo cha ikane, nidihulika
dizwi da mwene ugima wa ikane
dilonga, “Izo!”
8 Nilola, na haja haulongozi
wangu kukala na falasi wa langi ya
mitozi. Ayo yamkwelile kumgongo
kakemigwa Ifa, na kuzimu kakala
yomkweleleza hachugu chake. Na
hewo wagweleligwa udaho wa lobo
ya isi wawakome wanhu na zele,
nzala, vitamu, na wang'onyo wa
kumuhulo.

9 Abaho viyakifungule ikifungo
cha tano, hauvungu wa ikilingo cha
kulavila nhosa nyona loho za wanhu
wose wachinjigwe sama ya kuupeta
usenga wa Mulungu na sama ya
usindila wao ulibule uzenzeleganye
uwakalile nao.
10 Waguta nyangi mdidizwi kulu,
“Gweye Mndewa, ung'alile na wa
ikweli, mbaka zua jaki kogendelela
kukawa kuwatagusa na kuwasuna
wanhu wa isi ino, awo wotukoma
tweye?”
11 Kila munhu mmwanza wao
kagweleligwa kanzu nzelu, abaho,
walongeligwa wahumule mkipigiti
kiguhi, mbaka mheta ya wa-
tumigwa wayao na ndugu zao
wakomigwe kamba viwakomigwe
hewo vondaivikile.
12 Nimona Mwana Ng'hondolo
yokifungula ikifungo cha sita.
Kukala na mgudemo mkulu wa isi,
na zua digaluka titu kamba kaniki,
na mulenge ugaluka mdung'hu
kamba mulopa.
13 Nhondo zilagala hasi muisi
kamba tini ndeke vuzilagala kulawa
mumtini kipigiti vuzitigisigwa na
kukuzumbi.
14 Ulanga ukunzigwa kamba
kalatasi, na migongo yose na visiwa
vose visegezigwa hanhu havikalile.
15 Abaho, wandewa wa isi,
watawala, wakulu wa asikali, wag-
oli, wanhu wali na mhiko, na wanhu
wose wali nyakadala na wanhu
wailegehe, waifisa mzimhango na
hasi ya imibwe ya imigongo.
16 Woikema imigongo na imibwe,
“Tulagalileni na tufiseni na ki-
hanga cha heyo yokala mkigoda
cha undewa na lusango lwa Mwana
Ng'hondolo!
17 Kwavija zua kulu da lusango
lwao divika, na yalihi yodaha
kwima?”

7

Wanhu 144,000 wa Mulungu

1 Vuzishile mbuli zino zose, nyona
nzozi iyagwe, niwona wasenga wa
Mulungu wa kuulanga wane wema
hana zing'ambu nne za iisi, wozi-
goga mbeho nne za iisi giladi beho
sambidibume muisi, ama m'bahali,
ama mum'biki wowose.
2 Abaho, nimona msenga iyagwe
wa Mulungu wa kuulanga yokwela
kulawa kuulawilo wa zua yali na
utango wa Mulungu yali na ugima.
Kawakema na dizwi kulu waja
iwasenga wane wa Mulungu wa ku-
ulanga, awo wagweleligwe mhiko ya
kuibananga isi na bahali.
3 Ija imsenga wa Mulungu wa ku-
ulanga kalonga, “Sambimuibanange
isi, ama bahali, ama mibiki, mbaka

vondatuwagele utango watumigwa
wa Mulungu wetu m'vihanga vao."
4 Abaho nihulika mheta ya wanhu
wageligwe utango kulawa mmitala
yose ya Islaeli. Wakala wanhu
144,000. Wakala wolawa mmitala
yose longo dimwe na mibili ya Is-
laeli.
5 Kulawa mtala wa Yuda,
wageligwe utango wakala wanhu
12,000, mtala wa Lubeni wanhu
12,000, mtala wa Gadi wanhu
12,000,
6 kulawa mtala wa Asheli wanhu
12,000, mtala wa Naftali wanhu
12,000, mtala wa Manase wanhu
12,000.
7 Na kulawa mtala wa Simioni
wanhu 12,000, mtala wa Lawi
wanhu 12,000, mtala wa Isakali
wanhu 12,000,
8 kulawa mtala wa Zabuloni
wanhu 12,000, mtala wa Usufu
wanhu 12,000, na mtala wa Ben-
jamini wanhu 12,000.

Dale da Wanhu Kulawa Isi Zose

9 Vuzishile mbuli zino, nyona
nzozi iyagwe, na haja kuulon-
gozi wangu kukala na dale kulu
da wanhu awo haduhu munhu
yadahile kuwapeta. Wanhu kulawa
isi zose, mitala yose, wanhu wose,
na lonzi zose, wema haulongozi wa
ikigoda cha undewa na haulongozi
wa Mwana Ng'hondolo. Wakala
wavalile ng'hanzu nzelu na kugoga
mitambi ya mitende mmakono gao.
10 Wenula dizwi, wolonga, "Ukom-
bola wolawa ha Mulungu wetu, ayo
yakalile mkigoda cha undewa, na
kulawa ha Mwana Ng'hondolo!"
11 Wasenga wose wa Mulungu
wa kuulanga wema kuzunguluka
ikigoda cha undewa, iwavyele, na
waja wene ugima wane. Wafugama
mavindi wainamiza vihanga vao
haulongozi wa ikigoda cha undewa,
na kumtambikila Mulungu,
12 wolonga, "Amina! Nhogolwa,
yenzi, ng'hungwe, hewela, hishima,
mhiko, na ugangamalo viwe ha Mu-
lungu wetu gunge na gunge! Am-
ina!"
13 Abaho, imwe wa waja iwavyele
kaniuza, "Wano wavalile ng'hanzu
nzelu iwo wanhu walihi, na walawa
kwahi?"
14 Nimwidika, "Mndewa, nie sivi-
manyile, ila gweye kovitanga." Na
heyo kalonga, "Wano wao waho-
nyokwe kulawa mumgayo mkulu.
Wazisuluza ng'hanzu zao na kuzi-
tenda ziwe nzelu na mulopa wa
Mwana Ng'hondolo.
15 "Kileka mana, wokala haulon-
gozi wa ikigoda cha undewa cha
Mulungu na kumsang'hanikila heyo
imisi na ikilo Muing'anda yake. Na
heyo yokala mkigoda cha undewa
kowakunzulila hema jake uchana
yao.
16 Hawona nzala ama ng'hilu. Zua
hadiwalukuza,* ama keakea jojose
dikalika.
17 Kwavija Mwana Ng'hondolo yali
hagatigati ya ikigoda cha undewa
kowa Mchunga wao, na heyo kowa-
longoza mzinzokwe za mazi golava
ugima.† Na Mulungu kowahangusa
mahozi gose kulawa mmeso gao."‡

8

Ikifungo cha Saba

1 Mwana Ng'hondolo viyakifun-
gule ikifungo cha saba cha ikitabu,
kuulanga kukala kupozike mkipigiti
cha lwenza lwa saa dimwe.
2 Na niwona waja wasenga saba
wa Mulungu wa kuulanga wema
haulongozi wa Mulungu, na hewo
wagweleligwa mhalati saba.
3 Abaho msenga iyagwe wa Mu-
lungu wa kuulanga, yakalile ya-
gogile kia cha zahabu cha kufushila
ubane mmakono gake, keza na
kwima hana ikilingo cha kulavila
nhosa. Heyo kagweleligwa ubane
bwando yaulave hamoja na nham-
biko za wanhu wose wa Mulungu,
yakavilave uchana ya ikilingo cha

* **7:16** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. † **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 49:10. ‡ **7:17** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

zahabu cha kulavila nhosa haulongozi wa ikigoda cha undewa.
4 Yosi da ubane, hamoja na nhambiko za wanhu wa Mulungu, vikwela uchana haulongozi wa Mulungu kulawa mkia kikalile mumkono wa msenga wa Mulungu wa kuulanga.
5 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga kakisola ikia cha kufushila ubane, kakimemeza moto kulawa mkilingo cha kulavila nhosa, kachasa muisi, na kulawila midumo, miladu, mimwemwe, na mgudemo wa isi.

Mhalati

6 Abaho, waja wasenga saba wa Mulungu wa kuulanga wakalile na mhalati saba waisasala kuzitoa.
7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ichanduso kaitoa mhalati yake, kulawilila mvula ya mabwe na moto utibulizwe na mulopa, vitigwa hasi muisi. Selusi ya isi ilukula, na mibiki yose na mijani yose ikalile mibisi ilukula.
8 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili kaitoa mhalati yake, na kinhu kilingile kamba gongo kulu dikwaka moto chasigwa m'bahali. Selusi ya bahali igaluka mulopa.
9 Selusi ya vinhu vene ugima vilumbigwe na Mulungu vikalile hano m'bahali vidanganhika, na selusi ya meli zikalile hano zibanangigwa.
10 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikadatu kaitoa mhalati yake, na nhondo ng'hulu ikalile yokwaka kamba kiwenge, ilawa kuulanga na kulagalila uchana ya selusi ya nyanda na uchana ya selusi ya nzokwe za mazi.
11 Nhondo hiyo yokemigwa "Usungu." Nhondo hiyo iibananga selusi ya mazi ga zinyanda na selusi ya nzokwe na kugagalula kuwa ga usungu, na wanhu bwando wadanganhika sama ya kung'wa mazi ga usungu.
12 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikane kaitoa mhalati yake, na selusi ya zua, selusi ya mulenge, na selusi ya nhondo zitoigwa. Avo selusi ya mulangaza wao igeligwa ziza. Selusi ya imisi ikala hailava mulangaza, na vivija selusi ya ikilo ikala bule mulangaza.
13 Abaho, nilola, nimuhulika kimhungu imwe yoguluka kuulanga yolila na dizwi kulu, yolonga, "Mgayo! Mgayo! Mgayo ha wanhu wose wokala muisi kipigiti waja wasenga wadatu wa Mulungu wa kuulanga wasigale vondawazitoe mhalati zao!"

9

1 Msenga wa Mulungu wa Kuulanga wa tano kaitoa mhalati yake, niyona nhondo ikalile ilagale muisi kulawa kuulanga. Nhondo hiyo igweleligwa kivugulilo cha kolongo dilibule nziga.
2 Viyadifungule idikolongo dilibule nziga, yosi dikwela kulawa himo kamba yosi da tanuli kulu. Zua na ulanga vigeligwa ziza na yosi dilawile mdikolongo dilibule nziga.
3 Na kulawa mdiyosi walawa nzige, wahumuluke muisi, na wagweleligwa mhiko kamba zija za inge wa isi.
4 Walongeligwa sambiwabanange jani jojose dili muisi ama m'biki wowose ama mche wowose, ila wawabanange wanhu waja walibule utango wa Mulungu hana ivihanga vao.
5 Waja iwanzige hawalongeligwe weze kuwakoma wanhu wano, ila kuwagaza mkipigiti cha milenge mitano. Na usungu wao wa kamba usungu wa inge kipigiti voyomfulila munhu.
6 Mkipigiti kino cha milenge mitano wanhu woizahila ifa, ila hawayona. Wosulukila kudanganhika, ila ifa yowakimbila.
7 Nzige hiwo woneka kamba falasi waisasale na ng'hondo. Mmapala gao wakala na vinhu vilingile kamba mikungo ya zahabu, na vihanga vao vilinga kamba vihanga va wanhu.

8 Mvili zao zikala nhali kamba
mvili za watwanzi, na meno gao
galinga kamba meno ga simba.
9 Mhambaga zao wakala na vinhu
vilingile kamba vikoti va zuma, na
dizwi da mbawa zao dilinga kamba
m'bumo wa mikwama bwando ya
falasi wokimbilila kuna ing'hondo.
10 Wakala na mikila na wofulila
kamba inge, na mmikila yao wakala
na mhiko za kuwalumiza wanhu
mkipigiti cha milenge mitano.
11 Wakala na mndewa yowatawala,
iyo msenga mkulu wa idikolongo
dilibule nziga, ayo Mkieblania
yokemigwa Abadoni, na Mkigiliki
yokemigwa Apolioni.
12 Mgayo wa ichanduso ubita, ila
migayo iyagwe mibili yokwiza.
13 Msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa sita kaitoa mhalati
yake, na nihulika dizwi kulawa
mzimhembe nne za ikilingo cha
zahabu cha kulavila nhosa kili
haulongozi wa Mulungu,
14 domulongela ija imsenga wa
Mulungu wa kuulanga wa sita
yali na mhalati, “Walekese waja
iwasenga wa Mulungu wa kuulanga
wane wafungigwe hana Ulwanda
mkulu lwa Yuflati!”
15 Waja wasenga wa Mulungu
wa kuulanga wane wakalile
wasasaligwe sama ya saa iija ya zua
didija da mulenge uuja wa mulao
uuja wafunguligwa wawakome
selusi ya wanhu wose wa muisi.
16 Niihulika mheta ya asikali wak-
welile falasi ikala 200,000,000.
17 Mnzozi yangu niwona falasi na
wakwela falasi wakalile uchana ya
iwafalasi. Waja iwakwela falasi
wakala wavalile vikoti vitendigwe
na mizuma vikalile vidung'hu na
buluu ifitile na njano kamba baluti.
Mapala ga iwafalasi gakala galingile
kamba mapala ga simba, na kulawa
mmilomo yao vilawa moto, yosi, na
baluti.
18 Selusi ya wanhu wakomigwa
na migayo ihile ng'hani isongezwe
na moto, yosi, na baluti vilawile
mmilomo ya waja iwafalasi.
19 Mhiko za falasi hiwo zikala
mmilomo yao na mmikila yao.
Kwavija mikila yao ikala na mapala
galingile na nyoka, na gakala na
mhiko za kuwalumiza wanhu.
20 Wanhu wasigale, waja wose
walekile kukomigwa na migayo ino
ihile ng'hani, hawavilekile vinhu
viwavitendile wenyego. Hawalek-
ile kuvitambikila vinyamkela, ama
miwegu ya zahabu, feza, shaba,
mibwe, na mibiki, ayo haidaha ku-
lola, kuhulika, ama kutembela.
21 Na hawaiyalalile ukomaji wao
ama uhawi wao ama ugoni wao ama
ubavi wao.

10

*Msenga wa Mulungu wa Kuu-
langa na Kitabu Kidodo*

1 Vuzishile mbuli zino, nyona
nzozi ziyagwe, nimona msenga wa
Mulungu wa kuulanga iyagwe yali
na mhiko yohumuluka kulawa kuu-
langa. Kakala yavazigwe wingu na
pinda da mulungu mpala jake. Ki-
hanga chake kilinga kamba zua, na
magulu gake galinga kamba viguzo
va moto.
2 Kakala yagogile kitabu kidodo
kikalile kigubuligwe mumkono
wake. Keka mgulu wake wa
ukulume m'bahali na mgulu wake
wa ukumoso muisi,
3 kenula dizwi kamba simba
yokunguluma. Na viyeshile kwinula
dizwi, midumo saba idika.
4 Na imidumo saba viilongile,
nikala behi na kwandika. Ila ni-
hulika dizwi kulawa kuulanga di-
longa, “Sambiuzilonge mbuli zija
zilongigwe na imidumo saba, na
sambiuzandike!”
5 Abaho, ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga inimuwene yemile
m'bahali na muisi kagolosa mkono
wake wa ukulume uchana kuu-
langa.
6 Kaiduila mditwaga da Mulungu,
ayo yali na ugima wa digunge, ayo
yalumbile ulanga, isi, bahali, na
vinhu vose vili mgati yao. “Haduhu
kukawa tena!

7 Msenga wa Mulungu wa kuulanga wa saba viyaitoile mhalati yake, mbuli za Mulungu ziifisile zovikizwa, kamba viyazipetile ha watumigwa zake wahokozi.”

8 Abaho, dija didizwi nidihulike kulawa kuulanga dilonga na nie kabili, dilonga, “Genda, kasole kija ikitabu kigubuligwe mumkono wa ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga, ayo yemile m'bahali na muisi.”

9 Avo, nichola ha imsenga wa Mulungu wa kuulanga na nimpula yanigwelele kija ikitabu kidodo. Na heyo kanilongela, “Kisole ukije. Mmunda yako chowa usungu, ila mmulomo wako chowa chamwilile kamba uki.”*

10 Nikisola kija ikitabu kidodo kulawa mumkono wake, nikija. Mmulomo chamwilile kamba uki. Ila vinishile kukimeza, kigaluka cha usungu mmunda yangu.

11 Abaho, nilongeligwa, “Kolondigwa kuhokola kabili mmbuli ya wanhu bwando, isi bwando, lonzi bwando, na wandewa bwando.”

11

Wasindila Wabili

1 Abaho, nigweleligwa lubiki lwa kupimila na kulongeligwa, “Genda ukaipime Ng'anda ya Mulungu, na kilingo cha kulavila nhosa, na kuwapeta wanhu wotambika wali himo.

2 Ila sambiudipime konhi da kunze, kwavija wagweleligwa Wamhazi. Wodibojaga wambo ding'alile mkipigiti cha milenge malongo mane na mabili, nhegulo yake, mazua 1,260.

3 Na nie nowagwelela mhiko wasindila zangu wabili, na hewo wouhokola usenga wangu mkipigiti cha mazua higo 1,260, kuno wavalile vivalo va magunia.”

4 Wasindila wano wabili wao mizaituni mibili na vinala vibili va kwikila viwenge. Wema haulongozi wa Mndewa wa isi.*

5 Ihawa munhu yoyose yogeza kuwalumiza hewo, moto wolawa mmilomo yao na kuwalukuza wadumuka zao. Vino vivo vondayadanganhike munhu yoyose yogeza kuwalumiza.

6 Wanhu wano wana udaho wa kuitenda mvula sambiitoe mkipigiti vowohokola. Na wana udaho wa kugatenda mazi ga nyanda na bahali kugaluka mulopa, na wana udaho wa kuitoa isi na migayo ihile ng'hani ya namna zose kamba viwosulukila mianza bwando.

7 Vondawaumambukize usindila wao, ija imng'onyo yondayalawe mdikolongo dilibule nziga kosongeza ng'hondo na hewo, na kowahuma na kuwakoma.

8 Mitufi yao yotambalala mnzila ng'hulu ya idiwambo kulu, ako Mndewa wao kuyawambigwe mumsalaba. Na wambo dino muloho dolinga na wambo da Sodoma ama isi ya Misili.

9 Na wanhu wose, kulawa mitala yose, lonzi zose, na isi zose woilola mitufi yao mmazua madatu na lwenza, na haduhu munhu yatogozigwe kuizika.

10 Na wanhu wa muisi wodeng'ha sama ya ifa ya wanhu wano wabili. Wodeng'helela na kuigwaa nhunza, kwavija wahokozi wano wabili wagala mgayo mkulu ng'hani muisi.

11 Ila vigamalile gaja gamazua madatu na lwenza, mhumuzi igala ugima iza kulawa ha Mulungu na kuwengila wanhu waja iwabili, avo wenuka, na wose wawonile wadumba ng'hani.

12 Abaho, wanhu waja wabili wahulika dizwi kulu kulawa kuulanga diwalongela, “Kweleni hano hachana!” Na hewo wakwela uchana kuulanga mdiwingu na kuno wadumuka zao wowalola.

13 Mkipigiti kikija kukala na mgudemo mkulu wa isi, na kidanga kimwe cha vija ividanga longo dimwe cha idiwambo kimong'onyoka. Wanhu alufu saba

* **10:9** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 3:3.

* **11:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZAKALIA 4:1-14.

wadanganhika na umgudemo wa iisi, na waja wahonyokwe wona bwembwe na wamuyenzi Mulungu wa kuulanga.
14 Mgayo wa ikabili ubita, ila mgayo wa ikadatu wa mmabehi kwiza.

Mhalati ya Saba

15 Msenga wa saba wa Mulungu wa kuulanga kaitoa mhalati yake, na kukala na dizwi kulu kuulanga, dilonga, "Undewa wa ulumwengu ugaluka undewa wa Mndewa wetu na Kilisto wake, na Mulungu kotawala milongo yose."
16 Abaho, waja wavyele malongo mabili na wane, wakalile wokala m'vigoda vao va undewa haulongozi wa Mulungu, wafugama mavindi wainamiza vihanga vao, wamtambikila Mulungu,
17 wolonga,
"Tokuheweza, Mndewa Mulungu Mwene Mhiko, uli baha na ukalile baha,
kwavija kuisola mhiko yako ng'hulu, na kusonga kutawala.
18 Wamhazi wagevuzika, ila sambi kipigiti cha lusango lwako kiza.
Kipigiti kivika cha kuwatagusa wadanganhike,
na kuwagwelela nhunza watumigwa zako wahokozi
na wanhu zako wang'alile
na waja wodihishimila twaga jako,
wose wadodo na wakulu.
Kipigiti kivika cha kuwabananga waja wose wasongeze ubananzi muna iisi."
19 Abaho, Ng'anda ya Mulungu ivuguligwa kuulanga, na sanduku da lagano jake dikalile mgati yake joneka. Kulawila mimwemwe, midumo, miladu, mgudemo wa isi, na mvula ng'hulu ya mabwe.

12

Mtwanzi na Zoka

1 Kilaguso kikulu cha mkanganyo choneka kuulanga. Kukala na mtwanzi yavazigwe zua, na mulenge hasi ya magulu gake, na mkungo wa nhondo longo dimwe na mbili mpala jake.
2 Kakala na inda, kalila sama ya usungu kwavija kakala ka mmabehi kulela.
3 Abaho, kilaguso kiyagwe choneka kuulanga, zoka kulu dung'hu dili na mapala saba na mhembe longo dimwe na mikungo midodo saba mmapala gake.
4 Mkila wake uzikwekwesa selusi ya nhondo kulawa kuulanga na kuzasa muisi. Zoka hijo dima haulongozi wa mtwanzi yakalile behi na kulela giladi yammeze mwanage kipigiti vondayavumbuke.
5 Ija imtwanzi kalela mwana wa kimbigalo, yondayazitawale isi zose na fimbo ya zuma.* Ila mwanage kanyamuligwa na kugaligwa ha Mulungu, na hana ikigoda chake cha undewa.
6 Mtwanzi ija kakimbilila kuluwala hanhu hayatandiligwe na Mulungu, giladi yemilizwe hiko mkipigiti cha mazua 1,260.

7 Na kukala na ng'hondo kuulanga. Mikaeli na wasenga zake wa kuulanga wagomba na dija idizoka, na dija idizoka na wasenga zake wa kuulanga wagomba na hewo.
8 Ila dija idizoka hamoja na wasenga zake wa kuulanga wahumwa na wawingigwa wasegele kuulanga.
9 Zoka hijo kulu jasigwa hasi, dija dizoka da umwaka dikemigwe Kinyamkela ama Mwenembago, youvwizila ulumwengu wose. Jasigwa hasi muisi hamoja na wasenga zake wa kuulanga.

10 Abaho, nihulika dizwi kulu kulawa kuulanga dolonga, "Sambi ukombola, mhiko, Undewa wa Mulungu wetu, na udaho wa Kilisto wake wiza. Kwavija ija yowatagusa

* **12:5** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

ndugu zetu haulongozi wa Mulungu
wetu imisi na ikilo kasigwa hasi.
11 Na hewo wamuhuma na
mulopa wa Mwana Ng'hondolo na
kubitila ikweli iwakalile woipeta.
Kwavija hawaunogele ng'hani
ugima wao, ila waulava hata
kuvikila kudanganhika.
12 Avo deng'helela gweye ulanga,
na mweye mose mkala himo! Ila
mojona isi na bahali, kwavija Mwen-
embago kahumuluka kumwenu
kuno yamemile lusango mkulu,
kwavija kovitanga kamba kipigiti
chake kiguhi."
13 Zoka dija vidiwene kamba
jasigwa hasi muisi, disonga
kumkoleleza ija imtwanzi ya-
mulelile mwana wa kimbigalo.
14 Mtwanzi ija kagweleligwa
mabawa mabili ga kimhungu mkulu
ng'hani, giladi yaguluke mbaka
mkiwala, ako kondayahonyokwe na
dija idizoka na kwimilizwa mkipigiti
cha milao midatu na milenge sita.
15 Abaho, kulawa mmulomo wake,
dija idizoka dideka mazi galingile
kamba lwanda gam'vikile ija imt-
wanzi giladi gamkulule.
16 Ila isi imtaza imtwanzi, ivugula
mulomo wake na kulumeza ul-
wanda ulawile mmulomo wa idi-
zoka.
17 Abaho, idizoka dimonela lu-
sango ija mtwanzi na dichola ku-
gomba na wana wasigale wa ija
imtwanzi, waja wozigoga ndagizi za
Mulungu na kuugoga usindila wa
Yesu.
18 Abaho, dija idizoka dima mulu-
sanga mumgwazo wa ibahali.

13

Wang'onyo Wabili

1 Abaho, nimona mng'onyo
yolawa m'bahali. Kakala na
mhembe longo dimwe na mapala
saba, na mikungo longo dimwe
mzimhembe zake, na uchana ya
mapala gake gose gandikigwa
matwaga gomuliga Mulungu.
2 Mng'onyo inimuwene kalinga
kamba duma, ila migulu yake ilinga
kamba dubu, na mulomo wake
ulinga kamba mulomo wa simba.
Dija dizoka dimgolela ija imng'onyo
mhiko zake, kigoda chake cha
undewa, na udaho wake mkulu.
3 Pala dimwe da imng'onyo hiyo
joneka kamba dikala na londa
dilondile kumkoma, ila londa hijo
dikala dihonile. Wanhu wose wali
muulumwengu wazanywa na ku-
muwinza mng'onyo hiyo.
4 Wanhu waditambikila idizoka
dija kwavija dikala dimgwelele
udaho wake mng'onyo hiyo. Vivija
wamtambikila imng'onyo na kuuza,
"Yalihi yali kamba mng'onyo ino?
Yalihi yodaha kutenda ng'hondo na
heyo?"
5 Mng'onyo hiyo kagweleligwa
mulomo wa kulonga mbuli za
kuitopa na maligo, na kagweleligwa
udaho wa kutawala mkipigiti cha
milenge malongo mane na mibili.
6 Kaunanula mulomo wake yam-
fukulile Mulungu, na kudilonga vi-
hile twaga jake na hanhu hake
hoyokala na waja wokala kuulanga.
7 Kakala yagweleligwe mhiko za
kutenda ng'hondo na kuwahuma
wanhu wa Mulungu. Na kakala
yagweleligwe udaho mmbuli ya kila
mtala, wanhu, ulonzi, na isi.
8 Na wanhu wose wali muisi
ino womtambikila mng'onyo
hiyo, ila waja tu matwaga gao
gandikigwe kipigiti ulumwengu
haunalumbigwa mkitabu cha ugima
cha Mwana Ng'hondolo yachin-
jigwe.
9 Heyo yali na magwiti na yahu-
like!
10 Munhu yoyose yandikiligwe
kugeligwa mkifungo, kogeligwa
mkifungo. Na munhu yoyose
yandikiligwe kukomigwa na zele,
kokomigwa na zele.* Mbuli ino
nhegulo yake iyo ino, wanhu
wa Mulungu wolondigwa wawe

* **13:10** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 15:2; 43:11.

na mwazaganyo na wawe bule uzenzeleganye.

11 Abaho, nimona mng'onyo iyagwe, yolawa muisi. Kakala na mhembe mbili kamba ng'hondolo, ila kalonga kamba zoka.

12 Katenda mbuli zose muudaho wose wa ija imng'onyo wa ichanduso, kautenda ulumwengu na wose wokala mgati yake wamtambikile ija imng'onyo wa ichanduso, yakalile na londa dilondile kumkoma.

13 Mng'onyo ino wa ikabili katenda mizonza mikulu, hata kutenda moto uhumuluke kulawa kuulanga mbaka muisi hameso ga wanhu wose.

14 Na kubitila mizonza yose iyatogozigwe kuitenda hameso ga ija imng'onyo wa ichanduso, kawagiza wanhu wose wali muisi. Kawashulutiza wanhu watende wegu kulu da ija imng'onyo wa ichanduso, ayo yakalile na londa dilondile kumkoma ila kawa mgima.

15 Kagweleligwa mhiko ya kudigwelela loho dija idiwegu da imng'onyo wa ichanduso, giladi didahe kulonga na kuwatenda waja wose walemile kuditambikila dija idiwegu wakomigwe.

16 Ija imng'onyo kamshulutiza kila munhu, mdodo na mkulu, mgoli na mkumbulu, nyakadala na munhu yailegehe, yageligwe utango mumkono wake wa ukulume ama mkihanga chake,

17 giladi kamba, munhu yoyose sambiyadahe kugula ama kuguza ila mbaka yageligwe utango wa twaga da ija imng'onyo ama namba ya twaga jake.

18 Hano yolondigwa ng'hungwe. Munhu yali na ilimu yaizahile nhegulo ya namba ya ija imng'onyo, kwavija kuna munhu yali namba ino. Namba yake iyo 666.

14

Mwana Ng'hondolo na Wanhu Zake

1 Abaho nilola, na nimona Mwana Ng'hondolo yemile Mkigongo cha Sayuni hamoja na wanhu 144,000 wakalile na twaga da Mwana Ng'hondolo na twaga da Tataake gandikigwe m'vihanga vao.

2 Na nihulika dizwi kulawa kuulanga dilingile kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali ama dizwi da muungulumo wa ladu. Dilinga kamba mulilo wa watoa bango bwando wotoa mabango gao.

3 Wemba wila wa sambi haulongozi wa ikigoda cha undewa na haulongozi wa waja wene ugima wane na haulongozi wa iwavyele. Haduhu munhu yadahile kwimba wila uja ila waja wanhu 144,000 wakomboligwe kulawa muisi.

4 Wano wao wanhu wakalile ukazi ung'alile mkuleka kuwasa na watwanzi, hewo wa kamba mhambe, womkweleleza Mwana Ng'hondolo kokose koyochola. Wakomboligwa kulawa mwa wanhu wasigale muisi, wa kamba malimbuko ha Mulungu na ha Mwana Ng'hondolo.

5 Hawakalile wavwizi, na wakala bule mbuli na munhu.

Wasenga Wadatu wa Mulungu wa Kuulanga

6 Abaho nimona msenga iyagwe wa Mulungu wa kuulanga yoguluka kuulanga, kakala na Usenga Unogile wa digunge giladi yaupete ha wanhu waja wokala muisi. Yaupete kila isi, mtala, ulonzi, na wanhu.

7 Kalonga mdidizwi kulu, “Mdumbeni Mulungu na kumuyenzi, kwavija kipigiti cha heyo kutagusa kivika. Mtambikileni heyo, ayo yalumbile ulanga, isi, bahali, na nzokwe zose za mazi.”

8 Abaho nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga wa ikabili, yolonga, “Kulagala! Kulagala Babeli wambo kulu!* Dino dijo wambo ditendile isi zose zing'we ugimbi wa sulukila yake ya ugoni.”

* **14:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9.

9 Abaho nimona msenga wa
Mulungu wa kuulanga wa ikadatu
yolonga mdidizwi kulu, “Kamba
munhu yoyose yahamtambikila
ija imng'onyo na wegu jake na
kubokela utango wake mkihanga
ama mumkono,
10 kong'wa divai ya lusango
lwa Mulungu, igidigwe mkikasi
cha lusango lwake bila kugeligwa
mazi. Na heyo kogaya mkusomigwa
na baluti ilukula haulongozi wa
wasenga wa Mulungu wa kuulanga
wang'alile na haulongozi wa Mwana
Ng'hondolo.
11 Yosi da mgayo wao dokwela
uchana milongo yose. Mgayo
uja hauhola imisi na ikilo, kwav-
ija wanhu waja wamtambikila
ija imng'onyo na wegu jake, na
waubokela utango wa twaga jake.”
12 Avo wanhu wa Mulungu
wolondigwa kwazaganya migayo,
wazigoge ndagizi za Mulungu na
kunanahila kumtamanila Yesu.
13 Abaho nihulika dizwi ku-
lawa kuulanga dolonga, “Wandike,
wamota awo wodanganhika
mkuilumba hamoja na Mndewa
kulawa sambi na kugendelela.”
“Ona!” kolonga Loho wa Mu-
lungu. “Wohumula kulawa mmi-
gayo yao, kwavija sang'hano zao
zowakweleleza.”

Vinhu va Kuhuna Muisi

14 Abaho, nilola, haja haulon-
gozi wangu kukala na wingu zelu,
na uchana ya idiwingu kukala na
munhu yakalile yalingile kamba
Mwana wa Munhu.† Kakala na
mkungo wa zahabu mdipala jake na
sengo inoligwe mumkono wake.
15 Abaho, msenga wa Mulungu
wa kuulanga iyagwe kalawa muna
Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga
na kamkema na dizwi kulu heyo
yakalile mdiwingu, “Sola sengo
yako ukahune, kwavija kipigiti
cha kuhuna kivika, kwavija vakuja
muisi vipa.”
16 Na heyo yakalile mdiwingu
kayasa sengo yake muisi, na iisi
ihunigwa.
17 Abaho, msenga wa Mulungu
wa kuulanga iyagwe kalawa muna
Ing'anda ya Mulungu ili kuulanga,
na heyo vivija kakala na sengo in-
oligwe.
18 Abaho, msenga wa Mulungu wa
kuulanga iyagwe, ayo yakalile na
udaho wa kuuhuma moto, kalawa
behi na ikilingo cha kulavila nhosa
na kumkema na dizwi kulu ayo
yakalile na isengo inoligwe, “Sola
sengo yako inoligwe ukakanhe
ivikungwi va izizabibu kulawa
mumzabibu wa iisi, kwavija zabibu
zake zipa.”
19 Avo, ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga kayasa sengo yake
muisi, na kuzikunzanya zabibu zake
na kuzasa muna ulwingila lwa kuka-
mulila zabibu lwa lusango lwa Mu-
lungu.
20 Luja ulwingila lwa kukamulila
zabibu lubojagigwa hanze ya idi-
wambo, na mulopa ukuluma kamba
mgendo wa kilometa 300 kulawa
muna ulwingila luja na kamba meta
mbili kwingila hasi.

15

Wasenga Saba wa Mulungu wa Kuulanga na Migayo Ihile Ng'hani ya Kimambukizo

1 Abaho, nyona kilaguso kiyagwe,
kikulu na cha mkanganyo, kuu-
langa. Kukala na wasenga saba
wa Mulungu wa kuulanga wogala
migayo saba ihile ng'hani ya kimam-
bukizo, kwavija kubitila imigayo iyo
lusango lwa Mulungu lomambuk-
izwa.
2 Na nyona kija choneke kamba
bahali ya kiwowo itibulizwe na
moto, na hamgwazo wa ibahali
wakala wemile waja wamuhumile
ija imng'onyo na wegu jake na ija
inamba ya twaga jake. Wakala

† **14:14** Mbuli zino zolawa mkitabu cha DANIELI 7:13.

wagogile mabango gawagweleligwe
na Mulungu.
3 Wakala wokwimba wila wa
Musa, mtumigwa wa Mulungu, na
wila wa Mwana Ng'hondolo,

"Mndewa Mulungu Mwene Mhiko,
sang'hano zako ng'hulu na
zokanganya!

Nzila zako zabule uzenzeleganye na
za ikweli,
Mndewa wa gunge na gunge!

4 Mndewa, yalihi yoleka kukudumba
gweye
na kudiyenzi twaga jako?
Kwavija gweye wiyeka iyo
ung'alile.

Wanhu wose wa ulumwengu wok-
wiza
na kukutambika haulongozi
wako,
kwavija sang'hano zako zilibule
uzenzeleganye zigubu-
ligwa."*

5 Vigeshile gano, nilola na nyona
Ng'anda ya Mulungu, hema da Mu-
lungu, divuguligwa kuulanga,
6 na wasenga saba wa Mu-
lungu wa kuulanga walawa muna
Ing'anda ya Mulungu kuno wai-
gogile migayo saba ihile ng'hani.
Wakala wavalile vivalo va kitani
vinang'hazike na ng'humbulu za
zahabu mmhambaga zao.
7 Abaho, imwe wa waja wene
ugima wane kamgwelela kila
msenga imwe mmwanza wa waja
wasenga saba wa Mulungu wa
kuulanga mkungu wa zahabu
umemile lusango lwa Mulungu, ayo
yali na ugima wa milongo yose.
8 Na Ing'anda ya Mulungu imema
yosi dilawile muna iyenzi ya Mu-
lungu na kulawa mmhiko zake, na
haduhu munhu yadahile kwingila
muna Ing'anda ya Mulungu mbaka
imigayo saba ihile ng'hani ya
iwasenga saba wa Mulungu wa
kuulanga viishile.

16

Mikungu ya Lusango lwa Mulungu

1 Abaho, nihulika dizwi kulu ku-
lawa muna Ing'anda ya Mulungu
ili kuulanga dowalongela iwasenga
saba wa Mulungu wa kuulanga,
"Gendeni muisi mkaite imikungu
saba ya lusango lwa Mulungu."
2 Avo, msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa ichanduso kachola
na kuwita umkungu wake muisi,
na milonda ihile ng'hani ili na
usungu mkulu iwapata waja iwanhu
wakalile na utango wa ija mng'onyo
na waja waditambikile wegu jake.
3 Msenga wa Mulungu wa kuu-
langa wa ikabili kawita umkungu
wake m'bahali, na igamazi gagaluka
kuwa mulopa kamba mulopa wa
munhu yadanganhike, na kila kinhu
kikalile m'bahali kidanganhika.
4 Msenga wa Mulungu wa kuu-
langa wa ikadatu kawita umkungu
wake mzinyanda na zinzokwe za
mazi, na zigaluka mulopa.
5 Abaho, nimuhulika msenga wa
Mulungu wa kuulanga, mkulu wa
igamazi, yolonga na Mulungu, "Gw-
eye kwabule uzenzeleganye, gweye
Kung'ala, gweye uli baha na ukalile
baha, kwavija gweye iyo uzigalile
nhaguso zino.
6 Kwavija weta mulopa wa wanhu
zako wang'alile na wahokozi zako,
na gweye kuwagwelela mulopa
wang'we, kwavija vino vivo vi-
walondigwe kutendeligwa!"
7 Abaho, nikihulika ikilingo cha
kulavila nhosa chokwidikila, "Ona,
Mndewa Mulungu Mwene Mhiko,
nhaguso zako za kweli na zabule
uzenzeleganye."
8 Abaho, msenga wa Mulungu
wa kuulanga wa ikane kawita
umkungu wake mdizua, na idizua
digweleligwa mhiko za kuwalukuza
wanhu na moto.

* **15:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 111:2-3; NG'HUMBUKILA YA TOLATI 32:4; YELEMIA 10:7; ZABULI 86:9; 98:2.

9 Wanhu walukuzwa na idizua,
ila wadidukumiza iditwaga da Mu-
lungu, ayo yakalile na udaho mmi-
gayo hiyo saba ihile ng'hani, na
hawaiyalalile vilozo vao na ku-
muyenzi Mulungu.
10 Na msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa tano kawita umkungu
wake hana ikigoda cha undewa
cha ija mng'onyo, na undewa wake
ugeligwa ziza. Wanhu wazidafuna
ndimi zao sama ya usungu,
11 wamdukumiza Mulungu wa
kuulanga sama ya masungu gao
na milonda yao, ila hawaiyalalile
sang'hano zao zihile.
12 Abaho, msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa sita kawita umkungu
wake muna ulwanda mkulu Yuflati.
Mazi gake ganyala giladi kuitanda
nzila sama ya wandewa kulawa
ulawilo wa zua.
13 Abaho, nyona vinyamkela
wadatu walingile kamba mibula.
Wakala wolawa mmulomo wa dija
idizoka, wolawa mmulomo wa ija
imng'onyo, na wolawa mmulomo
wa ija imuhokozi wa uvwizi.
14 Zino zizo loho za vinyamkela
zitenda mizonza, ziwacholela wan-
dewa wa ulumwengu wose na
kuwakunzanya hamoja sama ya
ng'hondo mdizua kulu da Mulungu
Mwene Mhiko.
15 Kilisto kolonga, “Lola! Nie nok-
wiza kamba m'bavi! Kamota munhu
ija yogonelela sama yangu, ayo
yovitanda vivalo vake giladi sam-
biyatembele mwazi na kugeligwa
kinyala.”
16 Abaho, loho hizo ziwat-
ing'haniza wandewa hamoja hanhu
hokemigwa Mkieblania, Alimage-
doni.
17 Na msenga wa Mulungu wa
kuulanga wa saba kawita umkungu
wake kuulanga, na dizwi kulu di-
lawa muna Ing'anda ya Mulungu ku-
lawa mkigoda cha undewa, dilonga,
“Imala!”
18 Abaho, kukala na mimwemwe,
midumo, miladu, na mgudemo wa
isi wihile ng'hani. Haunalawilila
mgudemo wa isi kamba uja songela
munhu viyalumbigwe, avo ukala na
mgudemo mkulu ng'hani.
19 Dija idiwambo kulu da Ba-
beli diigola mianza midatu, na imi-
wambo ya isi zose ibanangigwa. Avo
Mulungu kavikumbuka vilozo va
wanhu wa Babeli na kuwang'weza
kikasi chao kimemile divai ya lu-
sango lwake.
20 Kipigiti isi viigudeme, visiwa
vose viyangayuka, na imigongo hay-
oneke.
21 Mvula ya mabwe makulu,
gakalile na kamba kilo hamsini kila
dibwe dimwe, gawalagalila wanhu,
awo wamdukumize Mulungu sama
ya mgayo wa mvula ija ya mabwe,
kwavija mgayo huo wihile ukala
wodumbiza ng'hani.

17

Mtenda Ugoni Ndwanga

1 Imwe wa wasenga saba wa
Mulungu wa kuulanga wakalile na
imikungu saba keza kanilongela,
“Izo, na nie nokulagusila nhaguso
ya ija imtenda ugoni ndwanga, iyo
idiwambo kulu dizengigwe behi na
nyanda bwando.
2 Wandewa wa isi watenda nayo
ugoni, na wanhu wokala muisi
wakoligwa na divai ya ugoni wake.”
3 Abaho, ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga kanisola Muloho
mbaka mkiwala. Ako nimona mt-
wanzi yakalile uchana ya mng'onyo
mdung'hu yandikigwe matwaga
bwando ga maligo, na kakala na
mapala saba na mhembe longo
dimwe.
4 Mtwanzi hiyo kakala yavalile
vivalo va zambalau na vidung'hu,
kakala yoihamba na zahabu, mabwe
ga hela bwando, na lulu. Mmakono
gake kakala yagogile kikasi cha za-
habu kimemile ubananzi na uny-
olodo wa ugoni wake.
5 Mkihanga chake kakala
yandikigwe twaga dili na nhegulo
ifisike, “Babeli mkulu, mama wa
watenda ugoni ndwanga wose na

chanduso cha mbuli zose zihile zili
muisi.”
6 Nimona ija mtwanzi kakala
yakoligwe na mulopa wa wanhu
wa Mulungu, wanhu wakalile
wowapetela wanhu wayagwe mbuli
za Yesu. Nimulola mtwanzi ija na
mkanganyo mkulu.

7 Abaho, ija imsenga wa Mulungu
wa kuulanga kanilongela, “Habali
ukanganya? Nie nokulongela nheg-
ulo ifisike ya mtwanzi hiyo na ija
imng'onyo yamkwelile kumgongo,
ayo yali na mapala saba na mhembe
longo dimwe.
8 Ija imng'onyo yuumuwene
kakala mgima, ila sambi kadangan-
hika, na kokwela kulawa mdiko-
longo dilibule nziga na kuchola ku-
ubananzi wake. Na wanhu wokala
muisi, waja matwaga gao galekile
kwandikigwa songela ulumwengu
vuulumbigwe mkitabu cha ugima,
wokanganya wahamona imng'onyo
hiyo, kwavija kakala mgima, sambi
kadanganhika, ila kokwiza kuwa
mgima kabili.

9 “Hano holonda nzewele na
ng'hungwe. Gaja ga mapala saba
gago ivigongo saba mtwanzi iyo
yakalile yavikalile.
10 Vivija gaja ga mapala saba gago
wandewa saba. Wandewa watano
wadanganhika, imwe yang'hali
yotawala, na iyagwe hanakwiza, ila
yeheza kotawala mkipigiti kiguhi.
11 Ija imng'onyo yakalile mgima,
na sambi kadanganhika, iyo mn-
dewa wa nane. Na heyo ka
mmwanza wa waja wandewa saba,
na heyo kochola kubanangigwa.

12 “Zija izimhembe longo dimwe
zuuziwene zizo wandewa longo
dimwe wakalile hawanagweleligwa
undewa, ila wogweleligwa udaho
wa kutawala kamba wandewa, na
wotawala mkipigiti kiguhi hamoja
na ija imng'onyo.
13 Wano wandewa longo dimwe
wowa na nia imwe, na mhiko
zao na udaho wao womgwelela ija
imng'onyo.
14 Wandewa longo dimwe na
ija imng'onyo wogomba na Mwana
Ng'hondolo, ila Mwana Ng'hondolo,
hamoja na waja wakemigwe, wasag-
uligwe, na walibule uzenzeleganye,
kowahuma kwavija heyo iyo Mn-
dewa wa Wandewa na Mkulu wa
Wakulu wa isi.”
15 Abaho, msenga wa Mulungu
wa kuulanga kanilongela, “Gaja iga-
mazi gaugawene haja kuyakalile
ija imtenda ugoni ndwanga gago
madale ga wanhu wa kila isi na kila
ulonzi.
16 Ija imng'onyo na zija mhembe
longo dimwe zuuziwene womwi-
hila ija imtenda ugoni ndwanga.
Wom'vula vivalo vake na kumuleka
mwazi. Woija nyama yake, na vinhu
visigale wovisoma na moto.
17 Kwavija Mulungu kazigela
mbuli zoyolonda heyo mmioyo
yao, mbuli zondazigatende gaja
goyolonda heyo. Wotogola kuulava
udaho wao wa kutawala na kumg-
welela ija imng'onyo, mbaka mbuli
za Mulungu zivikile.
18 “Mtwanzi yuumuwene iyo idi-
wambo kulu ditawala wandewa wa
iisi.”

18

Kulagala kwa Babeli

1 Vinishile kumona mtwanzi
yakalile uchana ya mng'onyo
mdung'hu, nimona msenga iyagwe
wa Mulungu wa kuulanga yohumu-
luka kulawa kuulanga. Kakala na
udaho mkulu, na isi imulikigwa na
unang'hazi wake.
2 Kenula dizwi kalonga, “Kula-
gala! Kulagala Babeli wambo kulu!*
Digaluka ng'anda ya Mwenembago
na kae ya kila kinyamkela, kae ya
kila ndege yehile, kae ya kila kinhu
kihile na kila mng'onyo yehile.
3 Kwavija isi zose zing'wa divai
yake, divai ya sulukila yake ya
ugoni. Wandewa wa isi watenda

* **18:2** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 21:9.

nayo ugoni, na wachuluzi wa isi
wawa wagoli sama ya sulukila yake
ya kulonda vinhu vose vinogile.”
4 Abaho, nihulika dizwi diyagwe
kulawa kuulanga dilonga,
“Segeleni kulawa Babeli, mweye
wanhu zangu,†
giladi sambimuilumbe na heyo
m'vilozo vake,
giladi sambimwingile mmigayo
yake ihile ng'hani.
5 Kwavija vilozo vake vikiimemeza
mbaka kuulanga,
na Mulungu kazikumbuka
mbuli zake zihile.
6 Mtendeleni kamba heyo viyawa-
tendile mweye,
muliheni mianza mibili sama ya
gaja gayatendile.
Mmemezeleni mkikasi chake divai
igwaduke mianza mibili,
kamba heyo viyawamemezele
mweye.
7 Mgweleleni mgayo mkulu na giogio
kamba yenzi na udola viyaig-
welele mwenyego.
Kwavija kogendelela kukiilongela
mwenyego,
‘Nie nokala hano, nie nili malikia.
Nie sio kizuka,‡
na nabule kilamso cha kona gio-
gio!’
8 Avo migayo ihile ng'hani yompata
mdizua dimwe,
ifa, giogio, na nzala.
Na heyo kosomigwa na moto,
kwavija Mndewa Mulungu
yomtagusa, kana udaho
mkulu.”
9 Wandewa wa isi watendile nayo
ugoni mkuilumba na heyo muukazi
wake wa udola womulililila na ku-
muyalalila wahajona yosi da ku-
somigwa kumwake.
10 Wokwima kutali, kwavija
wodumba kuilumba na heyo mum-
gayo wake. Wolonga, “Kojona! Ko-
jona! Wambo dino kulu da Babeli!
Mkipigiti kiguhi dotagusigwa!”
11 Wachuluzi wa isi womulililila
na kumuyalalila, kwavija haduhu
munhu yondayagule vinhu vao ka-
bili.
12 Haduhu munhu yondayagule
zahabu zao, madini ga feza, mabwe
ganogile, lulu, kitani ing'alile,
vivalo va zambalau, halili, vivalo
vidung'hu, mibiki yose inung'hila
goya, via vose vitendigwe na
mhembe za nhembo, via vose
vitendigwe na mibiki inogile, shaba,
zuma, na malumalu,
13 mdalasini, vinung'hanung'ha,
ubane, manemane, uvumba, divai,
mavuta ga mzaituni, usage unogile,
ngano, ng'ombe na ng'hondolo,
falasi na mikwama, nyakadala, na
hata ugima wa wanhu.
14 Wachuluzi wamulongela,
“Vinhu vose vinogile vuukalile
uvisulukila vipotela, na ugoli wako
wose na vinhu va kuitopela viyan-
gayuka, na huvipata kabili!”
15 Waja iwachuluzi wachuluze
vinhu hivo na kupata ugoli wao
kulawa kumwake wokwima kutali,
wodumba kuilumba na heyo mum-
gayo wake. Wolila na kuiyalala,
16 wolonga, “Kojona! Kojona,
gweye wambo kulu, uivazile kitani
ing'alile, zambalau, na ndung'hu,
na kuihamba na zahabu, mabwe
ganogile, na lulu!
17 Mkipigiti kiguhi kawagiza ugoli
uno wose!”
Wanhu wose wakalile woilongoza
imeli, wanhu wose wakwelile muna
imeli, wanhu wose wosang'hanika
muna imeli, na wanhu wose
wosang'hanika m'bahali, wokwima
kutali.
18 Na viwadiwene yosi dilawa
muna umoto umsomile, wolila na
kulonga, “Hakukalile na wambo
kulu diyagwe kamba dino!”
19 Wakiitila timbwisi mmapala
gao, walila na kuiyalala, wolonga,
“ ‘Kojona! Kojona, gweye wambo
kulu, waja wose wali na meli
m'bahali wagaluka wagoli kubitila
ugoli wake! Mkipigiti kiguhi kasa
kila kinhu!’

† **18:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha YELEMIA 51:45. ‡ **18:7** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 47:5-8.

20 “Deng'helela ulanga sama ya ubananzi wake! Deng'heleleni wanhu wa Mulungu na watumigwa wa Kilisto na wahokozi! Kwavija Mulungu kamtagusa ija imtwanzi sama ya kija kiyawatendele mweye.”

21 Abaho, msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na mhiko kenula dibwe kamba dibwe kulu da kusiginhila, na kujasa m'bahali, kalonga, “Vino vivo wambo kulu da Babeli vondajasigwe hasi, na hajoneka kabili.
22 Dizwi da mabango na wanhu wokwimba, watoa filimbi na watoa mhalati, hadihulikwa kabili mgati yako. Haduhu msang'hana wa sang'hano yoyose yondayoneke mgati yako. Dizwi da dibwe da kusiginhila hadihulikwa kabili mgati yako.
23 Mulangaza wa kiwenge haumwemwesa kabili mgati yako, ama dizwi da mulawilamhambe na mhambe hadihulikwa kabili mgati yako. Wachuluzi zako wakala wanhu wakulu muisi. Ila kubitila uhawi wako kuwagiza wanhu wose wali muulumwengu!”

24 Mgati yake woneka mulopa wa wahokozi, mulopa wa wanhu wa Mulungu, na mulopa wa wanhu wose wadanganhike muisi.

19

1 Msenga wa Mulungu wa kuulanga yali na udaho mkulu viyeshile kulonga, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wasenga wa Mulungu wa kuulanga, dolonga, “Mulungu yatogolwe! Ukombola na yenzi na mhiko volawa ha Mulungu wetu,
2 kwavija nhaguso yake ya ikweli na yabule uzenzeleganye. Kamtagusa ija imtenda ugoni ndwanga yaibanange iisi na ugoni wake. Mulungu kamtagusa kwavija kawakoma watumigwa wa Mulungu.”

3 Wenula dizwi kabili, walonga, “Mulungu yatogolwe! Yosi dilawa muna umoto ulukuza wambo dija kulu dokwela uchana milongo yose!”
4 Na waja iwavyele malongo mabili na wane na waja wene ugima wane wafugama mavindi wamtambikila Mulungu, ayo yakalile mkigoda cha undewa. Wenula dizwi, walonga, “Amina, Mulungu yatogolwe!”

Lusona lwa Mulawilamhambe lwa Mwana Ng'hondolo

5 Abaho, dizwi dilawa kulawa mkigoda cha undewa, dolonga, “Mgweleleni nhogolwa Mulungu wetu, mweye mose muli watumigwa zake, mweye mumdumba, wose wadodo na wakulu!”
6 Abaho, nihulika dizwi kamba dizwi da dale kulu da wanhu, kamba dizwi da mawimbi makulu ga bahali na kamba mdumo mkulu wa ladu, wolonga, “Mulungu atogolwe! Kwavija Mndewa Mulungu wetu Mwene Mhiko kotawala!
7 Tudeng'he na kusekelela, na tulave hishima zetu kumwake. Kwavija kipigiti kivika cha lusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo, na mhambe wake kesha kukiitanda mwenyego.
8 Kagweleligwa kivalo king'alile cha kitani yavale.” Kivalo hicho kicho sang'hano zinogile za wanhu wa Mulungu.

9 Ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kanilongela, “Yandika gano, wamota wanhu waja wagonekigwe hana ulusona lwa zengele lwa Mwana Ng'hondolo!” Kanilongela kabili, “Zino zizo mbuli za ikweli za Mulungu.”

10 Abaho nigwa hamagulu gake nimtambikile, ila kanilongela, “Sambiunitambikile nie! Nie na mtumigwa miyago gweye hamoja na ndugu zako waugogile usindila wa Yesu. Mtambikile Mulungu!

“Kwavija usindila wa Yesu uwo loho ya uhokozi.”

Munhu Yomkwela Kumgongo Falasi Mzelu

11 Abaho, niwona ulanga uvuguka, na haja haulongozi wangu kukala na falasi mzelu, na munhu yamkwelile kumgongo kakemigwa Munhu Yalibule Uzenzeleganye na Wa Ikweli. Na heyo kotagusa na kutenda ng'hondo bila uzenzeleganye.

12 Meso gake kamba moto ukwaka, na mpala jake kukala na mikungo bwando. Kakala na twaga jandikigwe uchana yake, kamba haduhu munhu yoditanga ila heyo mwenyego.

13 Na heyo kavala kanzu izabikwe mmulopa, na twaga jake dijo "Usenga wa Mulungu."

14 Asikali wa kuulanga wamkweleleza, wakwela falasi wazelu na wavala vivalo va kitani kinogile, vizelu, na ving'alile.

15 Kulawa mmulomo wake dolawa zele dinoligwe ng'hani, kubitila zele hijo kowahuma Wamhazi. Na heyo kowatawala na fimbo ya zuma,* na heyo kolubojaga lwingila lwa kukamulila divai ya lusango lwa Mulungu Mwene Mhiko.

16 Mkivalo chake na uchana ya haza jake, kukala na twaga jandikigwe, "MKULU WA WAKULU WA ISI NA MNDEWA WA WANDEWA."

17 Abaho, nimwona msenga wa Mulungu wa kuulanga kema mdizua, kenula dizwi na kuwakema ndege wose woguluka kuulanga, "Izoni, iting'hanileni hamoja sama ya lusona lukulu lwa Mulungu.

18 Izoni na muje nyama za wandewa, wakulu wa asikali, na asikali, nyama za falasi na wanhu zao wowakwela kumgongo, nyama za wanhu wose, wailegehe na nyakadala, wadodo na wakulu."

19 Abaho, nimona ija imng'onyo na waja iwandewa wa isi na asikali zao waiting'hane hamoja giladi wagombe na ija imunhu yamkwelile ija falasi na dale jake da asikali.

20 Ila ija imng'onyo kagogigwa hamoja na ija imuhokozi wa uvwizi yatendile mizonza sama ya ija imng'onyo. Na kubitila mizonza ino kawavwizila wanhu waja waubokele utango wa ija imng'onyo na kuditambikila wegu jake. Ija imng'onyo na ija imuhokozi wa uvwizi, hewo wabili wasigwa mdilamba da moto wa baluti ilukula kuno wali wagima.

21 Na asikali zao wakomigwa na zele dilawile mmulomo wa munhu ija yamkwelile falasi kumgongo, na ndege wose wakiigutiza nyama zao.

20

Milao Alufu Imwe

1 Kilisto viyeshile kumuhuma ija imng'onyo, na ija imuhokozi wa uvwizi, na waja asikali zao, nimona msenga wa Mulungu wa kuulanga yohumuluka kulawa kuulanga, yali na kivugulilo cha kolongo dilibule nziga na kagoga mnyolo mkulu mmakono gake.

2 Kadihuma dija idizoka, zoka da umwaka, dikemigwa Kinyamkela ama Mwenembago, abaho kadifunga na uja umnyolo kipigiti cha milao alufu imwe.

3 Na ija imsenga wa Mulungu wa kuulanga kajasa mdikolongo dilibule nziga dija idizoka, kaluhinda ulwivi lwa kwingilila himo na kulugela utango uchana yake giladi sambiyadahe kuwavwizila kabili wanhu wali muisi mbaka milao alufu imwe vondaimale. Gahamala higo, kolondigwa yafunguligwe mkipigiti kiguhi.

4 Abaho, nyona vigoda va undewa, na waja wavikalile wagweleligwa udaho wa kutagusa. Vivija nyona loho za waja wakanhigwe mapala sama ya kumtogola Yesu na sama ya Usenga wa Mulungu. Hawamtambikile ija imng'onyo ama wegu jake na hawaubokele utango wake m'vihanga vao ama mmakono gao.

* **19:15** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ZABULI 2:9.

Wazuka na watawala hamoja na
Kilisto milao alufu imwe.
5 Waja wayagwe wadanganhike
hawazukile mbaka milao alufu
imwe viimalile. Uno uwo mzuso wa
ichanduso.
6 Wamota na wang'ala waja won-
dawengile mumzuso wa ichanduso.
Ifa ya ikabili yabule udaho wa
kuwahuma, ila wowa wakulu wa
nhambiko wa Mulungu na wowa
wakulu wa nhambiko wa Kilisto,
na wotawala hamoja na heyo milao
alufu imwe.

Mwenembago Kohumwa

7 Na imilao alufu imwe ihamala,
Mwenembago kofunguligwa kulawa
mkifungo chake.
8 Heyo kolawa na kuchola
kuzivwizila isi zose, zikemigwa
Gogu na Magogu,* kulawa ng'ambu
zose za isi. Kowating'haniza hamoja
sama ya ng'hondo, dale da asikali
wali na udaho, dale dilibule mheta
kamba misenga ya bahali.
9 Watembela muisi zose na
kuhazunguluka hanhu hawakalile
wanhu wa Mulungu na wambo
dimnogele Mulungu. Ila moto
uhumuluka kulawa kuulanga
uwalukuza.
10 Na Mwenembago, ayo
yawavwizile hewo, kasigwa muna
idilamba da baluti ilukula, ako
kuyasigwe ija imng'onyo na
ija imuhokozi wa uvwizi, na
wogazigwa imisi na ikilo milongo
yose.

Nhaguso ya Kimambukizo

11 Abaho, nyona kigoda kikulu
kizelu cha undewa na heyo
yakikalile. Isi na ulanga vikimbila,
ila hawawene hanhu ha kuifisa.
12 Abaho, niwona wanhu wadan-
ganhike, wakulu na wadodo,
wema haulongozi wa ikigoda cha
undewa, na vitabu vigubuligwa.
Vivija kitabu kiyagwe kigubuligwa,
kikalile kitabu cha ugima. Wanhu
wadanganhike watagusigwa nh-
aguso ilingile na sang'hano zao,
kamba viyandikigwe mgati ya
ivitabu.
13 Bahali iwalava kunze wanhu
wadanganhike wakalile mgati yake,
na ifa na kuzimu ziwalava wanhu
wadanganhike wakalile mgati yao.
Kila munhu katagusigwa nhaguso
ilingile na sang'hano yake.
14 Abaho, ifa na kuzimu vasigwa
muna idilamba da moto. Idilamba
da moto iyo ifa ya ikabili.
15 Munhu yoyose twaga jake ha-
joneke jandikwe muna ikitabu cha
ugima kasigwa muna idilamba da
moto.

21

Ulanga wa Sambi na Isi ya Sambi

1 Viishile nhaguso ya Mulungu ha
kila munhu, nyona ulanga wa sambi
na isi ya sambi,* kwavija ulanga wa
ichanduso na isi ya ichanduso visha
kubita, na bahali iyangayuka.
2 Nijona Wambo Ding'alile,
Yelusalemu ya sambi, dohumuluka
kulawa kuulanga ha Mulungu,
disasaligwe kamba mhambe yaham-
bigwe sama ya mbigalo wake.
3 Nihulika dizwi kulu kulawa
mkigoda cha undewa dolonga,
“Lola, ukazi wa Mulungu wowa
hamoja na wanhu. Na heyo kokala
hamoja na hewo. Wowa wanhu
zake, na Mulungu mwenyego kowa
hamoja na hewo, na heyo kowa
Mulungu wao.
4 Na heyo kowahangusa mahozi
gao gose kulawa mmeso gao, kwav-
ija haduhu ifa kabili† ama giogio
ama kililo ama usungu, kwavija
mbuli za umwaka zisha kubita.”
5 Heyo yakalile mkigoda cha un-
dewa kalonga, “Lola, novitenda
vinhu vose viwe va sambi.” Abaho
kanilongela, “Yandika mbuli ino,
kwavija mbuli zino za kutogoligwa
na za ikweli.”

* **20:8** Mbuli zino zolawa mkitabu cha EZEKIELI 38—39. * **21:1** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 65:17. † **21:4** Mbuli zino zolawa mkitabu cha ISAYA 25:8.

6 Na heyo kanilongela, “Imala! Nie
iyo Alufa na Omega, Waichanduso
na Waikimambukizo. Munhu yali
na ng'hilu nomgwelela mazi kulawa
mzinzokwe za mazi golava ugima
bila kuliha kinhu.
7 Munhu yondayahume kohala
motelo zino zose, na nie nowa
Mulungu wake, na heyo kowa
mwanangu.
8 Ila wali na bwembwe, wal-
ibule nhamanila, wanhu wali na
ngelegeza zihile, wakomaji, wagoni,
wahawi, woitambikila miwegu, na
wavwizi wose wokwasigwa muna
idilamba da baluti ilukula. Ino iyo
ifa ya ikabili.”

Yelusalemu ya Sambi

9 Imwe wa waja wasenga saba
wa Mulungu wa kuulanga wakalile
na ija imikungu saba imemile mi-
gayo saba ihile ng'hani ya ki-
mambukizo keza kanilongela, “Izo,
nokulagusila mhambe, mtwanzi wa
Mwana Ng'hondolo.”
10 Kanisola Muloho mbaka uchana
ya idigongo tali, kanilagusila
Wambo Ding'alile, Yelusalemu, di-
humuluka kulawa kuulanga kuyali
Mulungu.
11 Dikala dinang'hazigwe na
yenzi ya Mulungu, na mulangaza
wake ulinga kamba dibwe da hela
bwando, kamba yasipi, kamba
kiwowo king'alile.
12 Dikala na konhi kulu na tali
dikalile na nyivi longo dimwe na
mbili, na kila lwivi lumwe lwim-
ilizwa na msenga wa Mulungu wa
kuulanga. Na uchana ya kila lwivi
jandikigwa twaga dimwe mmwanza
wa matwaga longo dimwe na mabili
ga mitala ya Islaeli.
13 Haulawilo wa zua kukala na
nyivi ndatu, hauswelo wa zua
kukala na nyivi ndatu, kasikazi
kukala na nyivi ndatu, na kusi
kukala na nyivi ndatu.
14 Konhi da idiwambo hijo
dizengigwa mmisingi ya mibwe
longo dimwe na mibili, na uchana
ya kila dibwe kukala jandikigwe
twaga dimwe mmwanza wa mat-
waga ga waja watumigwa longo
dimwe na wabili wa Mwana
Ng'hondolo.
15 Ija imsenga wa Mulungu wa
kuulanga yakalile yolonga na nie,
kakala na lubiki lwa kupimila lwa
zahabu giladi yadipime idiwambo,
nyivi zake, na konhi jake.
16 Wambo dino dikala na utali
na ugazi ulingile, utali wake ulinga
na ugazi wake. Ija imsenga wa
Mulungu wa kuulanga kadipima idi-
wambo na lubiki lwake, kapata kilo-
meta 2,400 wimo wake, ugazi wake,
na utali wake.
17 Ija imsenga wa Mulungu wa ku-
ulanga kadipima idikonhi, na dikala
na wimo wa kamba meta 65 kubitila
lubiki lwa kupimila luyalupimile.
18 Idikonhi dino dikala dizengigwe
na yasipi, na idiwambo dizengigwa
na zahabu ing'alile, zing'ala kamba
kiwowo.
19 Misingi ya idikonhi da idi-
wambo ikala ihambigwe na kila
dibwe dinogile. Dibwe da msingi
wa ichanduso dikala yasipi, daika-
bili yakuti samawi, daikadatu ka-
likedoni, daikane zumalidi,
20 da tano salidoniki, da sita akiki,
da saba kilisolito, da nane zabala-
jadi, da tisa topazi, da longo dimwe
kilisopolaso, da longo dimwe na
dimwe yasinto, na da longo dimwe
na mabili ametisto.
21 Zinyivi longo dimwe na mbili
zikala lulu longo dimwe na mbili,
kila lwivi luzengigwa na lulu imwe.
Nzila za idiwambo dija zikala za-
habu zing'alile, zing'ala kamba ki-
wowo.
22 Siyonile Ng'anda ya Mulungu
mdiwambo hijo kwavija Ng'anda
ya Mulungu ya idiwambo hijo iyo
Mwana Ng'hondolo na Mndewa Mu-
lungu mwenyego Mwene Mhiko.
23 Idiwambo hijo hadilonda zua
ama mulenge kumwemwesa mgati
yake, kwavija yenzi ya Mulungu
yolava mulangaza wake, na Mwana
Ng'hondolo iyo kiwenge cha idi-
wambo hijo.

24 Wanhu wa isi zose wotembela
mmulangaza wake, na wandewa wa
isi wogala ugoli wao mgati yake.
25 Na nyivi za idiwambo hijo
zovuguligwa misi ngima, hazi-
hindigwa, kwavija haduhu ikilo
himo.
26 Hishima na ugoli wa wanhu
wa ulumwengu vogaligwa mgati ya
idiwambo hijo.
27 Haduhu kinhu chochose kiny-
olodoke chondakingile mdiwambo
dija, ama munhu yoyose yotenda
mbuli za kinyala ama mbuli za
uvwizi, ila waja weiyeka matwaga
gao gandikigwe mkitabu cha ugima
cha Mwana Ng'hondolo.

22

1 Msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga viyeshile kundagusila dija
idiwambo ding'alile, kandagusila
lwanda lwa mazi golava ugima,
lukalile lung'ala kamba kiwowo, lu-
lawa hana ikigoda cha Undewa
choyokalila Mulungu na Mwana
Ng'hondolo,
2 lukuluma hagatigati ya inzila
ya idiwambo hijo. Kila ng'ambu
ya ulwanda kukala na mibiki ilava
ugima ilela mujo mianza longo
dimwe na mibili mkipigiti cha mu-
lao umwe, na kila mulenge wolela
mujo uyagwe. Na matepo ga mibiki
ija iyo dawa ya kuwahonya wanhu
wa isi zose.
3 Haduhu kinhu chochose kidukumizwe muna idiwambo dija. Kigoda cha undewa choyokalila Mulungu na Mwana Ng'hondolo chowa mgati ya idiwambo dija, na watumigwa zake Mulungu womtambikila.
4 Wochona kihanga chake,
na twaga jake dokwandikigwa
m'vihanga vao.
5 Hakuwa na ikilo kabili.
Hawalonda mulangaza wa kiwenge
ama mulangaza wa zua, kwavija
Mndewa Mulungu kowa mulangaza
wao. Na hewo wotawala milongo
yose.

Kwiza kwa Yesu

6 Msenga wa Mulungu wa ku-
ulanga kanilongela, “Mbuli zose
ziuhulike na zuuziwene za kweli na
za kutogoligwa. Na Mndewa Mu-
lungu, ayo yowagwelela wahokozi
Loho wake, kamtuma msenga wake
yakawalongele watumigwa zake
gaja gondagalawilile.”
7 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nok-
wiza mbwisa! Kamota munhu ija
yozigoga mbuli za uhokozi zili mgati
ya kitabu kino.”
8 Nie, Yohana, nizihulika na ku-
zona mbuli zino zose. Na vinishile
kuzihulika na kuzona, nifugama
mavindi haulongozi wa gamagulu
ga ija imsenga wa Mulungu wa ku-
ulanga yanilagusile mbuli zino, na
nilonda kumtambikila.
9 Ila heyo kanilongela, “Sambiu-
nitambikile nie! Nie na mtumigwa
wa Mulungu, kamba vuuli gweye na
ndugu zako wahokozi, kamba waja
wose wogagoga gaja gandikigwe
mkitabu kino. Mtambikile Mulungu
yeiyeka!”
10 Abaho, kanilongela, “Sambiuz-
ifise mbuli za uhokozi za kitabu
kino, kwavija kipigiti kikwenhuka
cha mbuli zino zose kulawilila.
11 Munhu yotenda gehile yagen-
delele kutenda gehile, na munhu
yanyolodoke yagendelele kuny-
olodoka. Munhu yalibule uzen-
zeleganye yagendelele kuwa bule
uzenzeleganye, na munhu yang'alile
yagendelele kuwa mng'azi.”
12 Yesu kolonga, “Tegeleza! Nok-
wiza mbwisa na nhunza yangu
mumkono, nimgwelele kila munhu
kamba viyasang'hanike.
13 Nie iyo Alufa na Omega, nheg-
ulo yake, Waichanduso na Waiki-
mambukizo.”
14 Wamota wanhu waja wosu-
luza kanzu zao, giladi wadahe ku-
uja mujo wa m'biki wa ugima, na
wadahe kwingila kubitila nyivi za
idiwambo dija.
15 Ila hanze ya idiwambo hana
mibwa, wahawi, wagoni, wakomaji,
wanhu woitambikila miwegu, na

wanhu wose wonogelwa na uvwizi
na kuutenda.
16 “Nie, Yesu, nimulagiza msenga
wangu wa kuulanga yakugwelele
usindila uno sama ya wanhu
wamtogole Kilisto. Nie iyo muhenga
kulawa mulukolo lwa Daudi na
Nhondo Ing'alile ya Imitondo.”
17 Loho wa Mulungu na mhambe
wolonga, “Izo!”
Na heyo yogahulika gano vivija
kolondigwa yalonge, “Izo!”
Munhu yali na ng'hilu na yeze.
Munhu yoyose yolonda, yasole mazi
golava ugima yang'we bila kuliha.

Kimambukizo

18 Nie iyo Yohana, nomzuma kila
munhu yohulika mbuli za uhokozi
za kitabu kino, ihawa munhu yoyose
yokongeza kinhu chochose mkitabu
kino, Mulungu komwongezela mi-
gayo ihile ng'hani yandikigwe mk-
itabu kino.
19 Na ihawa munhu yoyose
yoisegeza mbuli yoyose kulawa
mkitabu kino cha uhokozi, Mulungu
komsegezela fungu jake kulawa
mum'biki wa ugima na kulawa Mdi-
wambo Ding'alile, gaja gandikigwe
mkitabu kino.
20 Heyo yosindila mbuli zino ko-
longa, “Ona, nokwiza mbwisa!”
Amina. Izo, Mndewa Yesu!
21 Ngekewa ya Mndewa Yesu iwe
hamoja na wanhu wose wa Mu-
lungu. Amina.